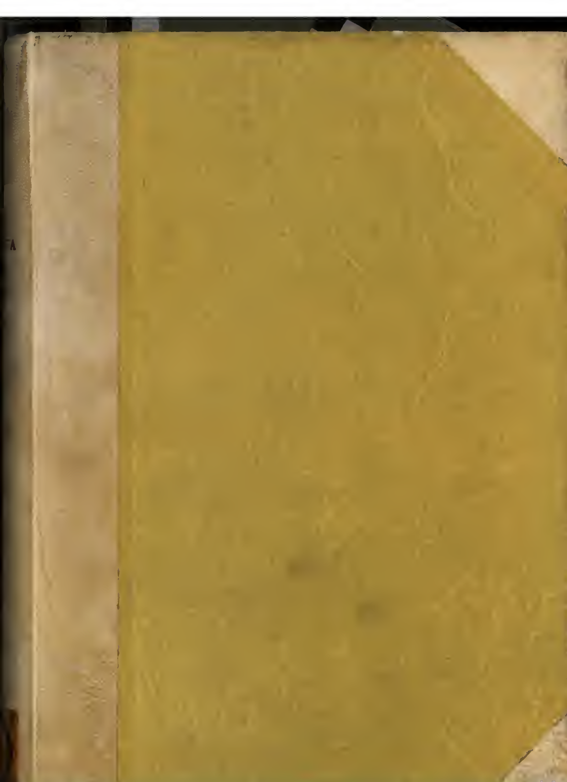

13 68 E
13

Catal. Inscr. C.R. Coll. Rom. Soc. Jesu.

STATVTORVM ALMAE VRBIS ROMAE,

SIVE IVRIS CIVILIS, QVO HODIE ROMANVS POPVLVS VTITVR, LIBRI QVINQVE.

B. S.

ITEM, PRIVILEGIORVM A' DIVERSIS Romanis Pontificibus eidem Rom. Pop. concessorum, Liber singularis, quem Sextum appellant.

NON SOLV'M AB INFINITIS PROPE' MENDIS, quibus antea scatebant, accuratè & diligenter purgati, sed etiam Concordantiis locorum, & Indice Titulorum, ac nonnullis aliis scitu dignis, aucti, & illustrati.

ROMAE,
Apud Antonium Bladum Impressorem Cameralem.
Anno Dñi M. D. LXVII.

S. P. Q. R.

VOTIDIE magis ipse mihi gratulari soleo, quod olim in hac alma Vrbe, certissimo virtutum omnium domicilio, sedem delegerim: vbi meas omnes cogitationes, omnẽ industriam ad communem semper vtilitatem, præcipue vero ad huius Ciuitatis emolumentum, ac laudem intendi: quod etiam nunc accurate præstamus. Statuta enim vestra, æquitatis, ac iustitiæ normam, impressa superioribus annis, nunc Concordantiis, & Indice Titulorum plenissimo, ab Horatio Fusco Romano aucta, & emẽdata, in lucem emittimus: & quidquid in hoc operæ nostræ fuit, id totum Amplitudini, Maiestatiq. vestræ dicamus: vt perpetuæ erga vos obseruantiæ nostræ signum, hoc, qualecumque est, etiam apud posteros extet. Romæ, M. D. LXVII.

Amplitudinis Vestræ studiosissimus

Ant. Bladus.

EXORDIVM.

ANTONIVS PETRVTIVS, ARTIVM ET MEDICINAE Doctor; Franciscus Cafarellus, & Iordanus de Scrlupis, Conseruatores Cameræ Almæ Vrbis; & Iacobus Cintius, Prior Capitum regionum Vrbis; Illustrissimo Senatori, ac Iudicibus omnibus Capitolinis, & alijs Officialibus Vrbis, & personis ad quas spectat, salutem.

VLTORVM telatu accepimus, tãtam voluminum Statutorum Vrbis, penuriam esse, vt eorum ignorantia, quodammodo excusabilis, & non iniusta videatur; multumque publicè interesse, vt omnibus passim eorum copia fiat. Quod nulla re celeriùs consequi posse censitum est, quàm vt imprimenda tradantur. Verùm quia exemplaria, quæ extant, librariorum incuria, multis mẽdis aspersa, Lectores offendunt, & cauillandi scripturas, materiam præbent. quod indignũ ducimus, & maximè ob reuerentiam Pauli II. Pont. Max. qui auctor eorundem Statutorum fuit, ad huius populi vtilitatem & commoda (nostri enim Populi amantissimum, in omnibus actibus se præbuit, vt verum patrem, & Pôt. Opt.) propter quæ, eius diuina memoria à nobis summis laudibus atque præconijs perpetuò & vbique celebranda est. Operæprecium itaque visum est, vt perquã emendatissima imprimantur; superfluis, & aduersantibus resecatis; & quæ nõ suis locis posita sunt, congruis reponantur; Nouellæ quoque constitutiones extrauagantes, vnà cũ apostolicis cõstitutionibus, decretis, indultis, & priuilegijs, in vnum corpus redigãtur. Idcirco ex decreto in publico & ordinario Cõsilio Populi facto, huius negotij cura delegata clarissimis doct. D. Paulo Planca, Consistoriano, ac Cameræ Vrbis aduocato; et M. Salomonio Albertisco, similiter aduocato Consistoriano; qui multis vigilijs errata emendarunt, superflua, & contraria resecarunt; congruis libris, & titulis singula collocarunt, nihilo addito vel diminuto, quod nouam à veteri dispositionem inducat. Nouellas quoq; cõstitutiones, & apostolica decreta, indulta, & priuilegia, quæ prius dispersa, & incognita iacebant, in vnum & idem volumen, vnamq; consonantiam, diligẽter, atque è rep. redegerunt. Quod vt necessarium & vtile est Reip. sic fælicitati horum temporum conuenire videtur; quòd sub nostro verè Sanctissimo & sapientissimo Adriano VI. Pontifice Maximo, autea sæcula redire cæperunt, cuius auctoritate & sapientia, hæc omnia Statuta, & priuilegia sunt confirmata, & iussa inuiolabiliter obseruari. Quem Deus (cuius sola prouidentia, ac bonitate datus est nobis) incolumem, ac fæliciter in lõgum aeuum nobis conseruet. Vobis itaque Illustrissimo D. Senatori, Iudicibus, cæterisque ad quos spectat, præsens pulcherrimum Statutorum opus, ex omni parte perfectum, in vnum corpus, ac debitam consonantiam redactum, exhibemus; vt secũdum eum, causas tam ciuiles quàm criminales, cognoscere, & iudicare positis, ac debeatis, sub vinculo iuramenti. Nihil vsquam est vtiq; extra hoc corpus, quod Iudices aut Aduocati, Procuratores, vel litigãtes requirere debeant.

EXORDIVM.

MNIS ętas, & omnis natura, in malum prona est ab adolescētia sua, & in suo cursu ad voluptatem procliuis, vitiorum imitatrix, & labilis ad delicta. Ad quorum repressionē, expedit almę Vrbi, eiusq; inclyto Populo, noua Statuta condere, et antiqua (secundum varietatem temporum ac Sanctissimi domini nostri Pauli Papæ secūdi, et Rom. ecclesiæ status exigentiam) in melius reformare; similia, superflua, & cōtraria remouere; lites abbreuiare, & Partes litigantes, ab expēsarum oneribus releuare. Ad huius laboriosi operis curam, præfatus Sanctissimus dominus noster Paulus II. Pōt. Maximus amplectēs voluntarios labores, vt scandala ex Vrbe remoueantur; lites sedentur; & dubia (quę natura humana quotidie noua suscitat) declarētur; antiqua Vrbis Statuta, primò per Reuerendos & Venerabiles patres Regētes Cameræ Apostolicæ, examinari voluit; demum nobis Andreæ de sancta Cruce, utriusq; Iuris doctori, Sacri Cōsistorij Apostolici Aduocato, de Regione Arenulæ; Euangelistæ de Varis, de Regione Campi Martis; & Colę sancto Procogij, de Fiāchis de Regione Transtiberim, præfatæ Almæ Vrbis Cameræ Conseruatoribus; & Paulo de Paparonibus, priori Capitum Regionum; ac famosissimis doctoribus D. Natumbene de Valentibus de Treuio, Locumtenenti Magnifici viri D. Francisci de Aringerijs de Senis, præsentis Almæ Vrbis Senatoris; D. Lelio de Valle; D. Ioacchino de Narnia, Sacri consistorij Apostolici Aduocatis; & D. Baptistæ de Brennis, legum doctori; Petro de Milinis; Laurentio Petroni; de Clodiis; Ioanni Salomonio de Alberteschis; et Antonio Simeonis Procuratoribus causarum Curiæ Capitolii, Romanis ciuibus, commisit Vt vnà cum Reuerendis patribus D. Episcopo Farense, & D. Bartholomæo de Maraschis, Præposito Mantuano, & Sanctissimi domini nostri Depositario, domesticis familiaribus suis, dicta Statuta reuideremus. Quibus omnibus visis, & communi omnium consensu, paucis notoriè & euidenter Reipublicæ vtilibus, additis & declaratis; & aliquibus tempori non conuenientibus, amotis; pro maiori examine superijs habendo, per Reuerendos patres & DD. Vianensium de Albergaris, de Bononia, Sanctę Sedis Apostolicæ Prothonotarium, & Vicecamerarium; Angelum Episcopum Feltrensem; Petrum Episcopū Tirasonēsem, Ioannem de Milinis, Episcopum Vrbinatensem; & pręfatos Episcopum Farensem, & Bartholomæum Depositariū, suæ Sanctitatis domesticos & familiares in omniū pręsentia, suæ Sāctitati referri & approbari voluit. Quibus omnibus actis, ac de deputatorum per Consilium Romani Populi approbatione & consensu, infrascripta Statuta, prout in hoc volumine scripta sunt, confirmauit, & mandauit plenam habere roboris firmitatem; cassatis & euacuatis omnibus alijs Statutis, & consuetudinibus, quæ in hoc volumine scripta non sunt.

Insuper, mandauit præfatus Sanctissimus dominus noster, hæc Statuta, à decē diebus in antea, inuiolabiliter obseruari tenaciter, prout iacent; et nullū audiri allegantem aliqua alia Statuta, vel consuetudines, præsentibus contraria vel aduersa; sed secūdum ista dumtaxat, voluit iudicari; et ea in omnibus casibus, in quibus disponunt, in iudicio, & extra, obseruari. Quibus nec per rescriptum, nisi per Signaturam Sanctissimi domini nostri, eiusq; legitimorum successorū, nec per bannimenta Senatorum, pro tempore existentium, nec per contrarias consuetudines aut stylos, pręteritos aut futuros, pręiudicari possit; decernens irritum & inane, quicquid in contrarium contigerit attentari.

DE SVMMA TRINITATE. Cap. I

N vnum Deum, Patrem Omnipotentem, firmiter credimus, & simpliciter confitemur; eiusq; vnigenitum filium Iesum Christum, ex Maria virgine incarnatum; & in Spiritum Sāctum, ex Patre, & Filio procedentem; sanctamq; fidem catholicam, cum omnibus suis articulis confitemur, quam beati Petrus, & Paulus Apostolorum principes, perquos Euangelium Romæ resplenduit, decreuerunt; eius patres, veriq; pastores; qui vno die, pro merito; vno loco, pro gloria, sub ꝑsecutore, Vrbem ipsam, glorioso cruore martirii, Christo Domino cōsecrarunt, ipsamq; fidē per omnes subiectos seruari, & coli mādamus: cōtrarium vero credētes, pęnis legalibus feriri iubemus.

Quòd Senator diffidet hæreticos. Cap. 2.

STatutum quoq; D. Anibaldi, dudum Senatoris Vrbis, approbantes, Statuimus, ꝙ hæretici, credentes, & fautores eorum, sint perpetuo diffidati, & eorum bona publicata. Et quilibet Senator in principio sui regiminis, publice eos diffidet & eorū bona publicet: sint etiā infames, & ad nullum publicum officiū admittantur.

De Senatore quomodo debeat esse. Cap. 3.

IN Alma Vrbe, & eius regimine, sit, & esse debeat vnus Senator forensis, extra ipsius Vrbis iurisdictionem, & districtum; qui Senator gerat officium, per sex menses tantū duraturum; quod tempus prorogari nō possit, nec in dicto officio refirmari. Nec possit aliquis esse Senator Vrbis, de aliqua Terra, quę sit Vrbi propinqua ꝑ quadraginta milliaria. Et qui semel fuerit Senator, non possit ad dictum officium & eius regimen assumi, vsq; ad duos annos completos sui officii, a fine computandos. Et si in prædictis contrafuerit factum, ipso iure sit nullum. Et gesta per eū & officiales eius, non valeant ipso iure, non obstante aliqua alia deliberatione, priuilegio, vel statuto, in contrarium loquentibus.

De eodem. Cap. 4.

NVllus possit eligi ad officiū Senatus, qui alicui de magnatibus Vrbis, vsq; ad tertium gradum consanguinitatis, vel affinitatis, quomodolibet attineret. Ac etiam si fuerit socer, aut gener, aut cognatus, vel consobrinus, aut nepos carnalis, vel consobrinus, aut maritus neptis carnalis, vel consobrinæ prædictorū magnatū, Romanorū ciuiū prædictorū. Et si contrafieret, ipsa electio sit nulla ipso iure.

De eodem, & eius familia. Cap. 5.

SEnator forensis, qui per tempora fuerit electus ad officium Senatus exercendū, habeat pro eius salario a Camera Vrbis, pro sex mēsibus, mille quingentos florenos auri de Camera; cuius totius salarij tertia pars in principio dicti officij soluatur altera vero in principio tertij mensis, tertia vero in Camera retineatur, nec sibi solui debeat, donec de suo officio, tempore sindicatus, fuerit liberaliter, & realiter absolutus. Et vltra dictum salarium, a dicta Camera, vel aliqua persona non possit percipere, vel habere aliquid, per se, vel per alium, aliquo quæsito colore, nisi in casibus a Statutis permissis. Et tempore sui ascensus pro exercendo officio prælibato, & dicto durante officio, semper suo periculo, & fortuna secum conducere debeat, & habere, forenses extra Vrbis districtum officiales infrascriptos, videlicet sex Iudices pro Affectamento, duos qui vocentur Collaterales; quorum vterq; sit, & esse debeat legū Doctor, & de suo doctoratu docere infra xv. dies, a principio sui offi

tii,per publicum instrumentum;duos ad maleficia, quintum ad officium Cameræ Vrbis,& inuestimentorum fractorum,& violentiarum,pro quibus agitur ciuiliter; & sextum,qui cognoscat de rebus cõmunibus diuidendis, de nũciatione noui operis, & interdicto Quod ui,aut clã,& de viis, aut plateis occupatis, & de dãno infecto,& de causis ciuilibus a centũ libris infra, & de aliis extraordinariis quibuscũq; vsq; in dictam quantitatem centum librarum. Qui iudices debeant esse de loco distanti ab Vrbe per quinquaginta miliaria,ad minus:Et qui semel fuerit in officio supradicto cum dicto Senatore forensi,vel aliquo prædictorum,vel infrascriptorũ, nõ possit in Curia Senatoris, seu Capitolii, aliquod officiũ exercere,nisi elapsis duobus annis,a tẽpore quo finiuerit officium supradictum. Et quilibet dictorum Iudicum mense quolibet debeat recipere xii. florenos auri cum dimidio. Debeat etiã ducere Senator prędictus,& tenere quatuor Marescallos;quatuor Notarios maleficiorum; & vnum Notarium Marescallorũ, quatuor socios indutos secũ vna rauba idonea, & sufficiẽti; octo familiares domicellos ĩdutos de parrita vel vergata;quorum vnus sit & esse debeat super officio executionis condẽnatorum, & diffidatorũ Cameræ Vrbis,& ipsas executiones facere possit, & facere teneatur,& debeat sine aliquo salario a Camera Vrbis,siue alia persona. Alius sit super extraordinariis, videlicet molendinariis,tabernariis,macellariis,& aliis extraordinariis, & ipsum officiũ extraordinariorũ facere teneatur,& debeat sine aliquo salario,a Camera, vel alio,percipiendo.Qui officiales prædicti,pro scriptura ꝑ eos fienda, nihil a Camera Vrbis,vel aliquo alio,possint percipere,vel habere. Item & xx.equos armigeros valoris ad minus xxv. floren.auri,ꝓ quolibet equo,cõputatis equis Marescallorũ, & caualcantium infrascriptorum.Qui equi tam Senatoris,q̃ Marescallorũ,debeãt bullari bulla,siue mercho Cameræ vrbis. Et Conseruatores teneantur proprio iuramento ipsam bullam fieri facere,& ipsos equos bullari facere infra terminũ triũ dierum,a die ascensus dicti Senatoris,cõputandorum. Et berrerios xx.qui cum ipso Senatore cõtinue in ipso palatio, die noctuq; debeãt residere, toto tẽpore sui regiminis. Quorum Notariorum maleficiorum, quilibet percipere debeat pro suo salario sex mensium,& semestris temporis antedicti tantum,videlicet, mẽse quolibet vti solitum est,& residuum pro scripturis. Marescallorum vero quilibet mense quolibet a dicta Camera recipere debeat pro salario   floren.auri cum dimidio dummodo dictus Marescallus toto tẽpore sui officii duos caualcãtes, & tres equos in palatio Capitolii debeat continue retinere. Et si quis Marescallus defecerit in ꝑdictis, DD. Cõseruatores, qui fuerint pro tẽpore, pro rata temporis,ipsius salariũ debeant defalcare. Qui Conseruatores, de prædictis officialibus, & equis Senatoris, teneantur semel in mẽse requisitionẽ facere,& punctaturas facere scribi per eorum notarium,& per notariũ Camerę: vt tẽpore sindicatus fiat defalcatio debita salarii supradicti,ad pęnã vigintiquinq; lib.Notarius vero Marescallorum mẽse quolibet recipiat a dicta Camera quatuor floren.auri.Et ipsi omnes officiales in palatio Senatoris cum ipso Senatore,toto tẽpore sui regiminis,teneantur,& debeãt residentiam facere personalẽ,die noctuq;, & inde se non absentare extra vrbẽ per tria miliaria, sine licentia speciali dictorum DD. Conseruatorum, ad penam xxv.lib.prouí. pro quolibet officiali,& socio,seu Marescallo, & ad pęnã x. lib. pro ui.pro quolibet equo,& ꝓ quolibet berrerio, die quolibet. De qua licẽtia debeat apparere per apodissam subscriptam manu notarii Cõseruatorũ, sigillatam bulletta seu sigillo corũ: Possint tamen marescalli ire extra Vrbẽ per tria miliaria per districtum Vrbis,exercendo eorum officium,cum licẽtia, & mandato Senatoris,seu alicuius Iudicis Palatini, seu DD. Conseruatorum. Quibus etiam socijs; familiaribus, berrerijs, Iudicibus, & Notariis, ac tubatoribus, & banditoribus, cæterisq; aliis officialibus consuetis ad vitam, qui sunt numero vigintiunus,

& quatuor ceratoribus, seu rimatoribus, vni carnifici, quem in dicto officio Senator prædictus teneatur retinere, cũ salario a dicta Camera soluendo, & dictis cercatoribus & carnifici, infra palatium Capitolij, D. Senator de suo salario, toto tempore sui regiminis, expensas victuales facere, & exhibere effectualiter teneatur. ¶ Ad hoc vt fraus in prædictis committi non possit, Conseruatores, qui tunc in officio præfuerint, secunda, vel tertia die post Senatoris ingressum, teneantur, ad pœnã xxv. lib. prouisinorum pro quolibet, facere scribi per notarium eorum, & notarium Cameræ, nomina Iudicium, notariorum, Marescallorum, domicellorum, berruariorum, pilantinaq; equorum, & eorum merchos: faciant etiam eis fieri fidem de doctoratu DD. Collateralium, vt tempore cuiuslibet requisitionis fiendæ per eos possit apparere, an per Senatorem sit cõmissa negligentia, vel defectus. ¶ Additum est, ꝙ D. Senator expendat, & expendere debeat de dicto salario, pro reparatione, palatij Capitolij, de consensu DD. Conseruatorum prædictorum, pro tempore sex mensium officij sui Senatus, centum florenos.

De iuramento Senatoris. Cap. 6.

SEnator statim cum Capitolium ingreditur ad Senatus officium exercendum, iuret in manibus Conseruatorũ, ad sancta Dei euangelia, tacto libro, officium sibi commissum exercere per se, & suos officiales, legaliter, & bona fide, cum omni diligentia, & sollicitudine debita; Inquisitoribus hæreticæ prauitatis, contra hæreticos præstare fauorem, quando fuerit requisitus, in fauorem fidei catholicæ Christianæ; Vrbem Romanam, & eius Ciues, comitatum, & districtum, in pace, & tranquillitate manutenere, regere, & gubernare: malis hominibus Romam, & eius prouinciã purgare: iura, & bona, ac iurisdictiones, & dignitates Vrbis, & eius Cameræ, conseruare, defensare, ac occupata, & deperdita recuperare, pro posse: hospitalia, religiosa, & pia loca manutenere, & defensare: & in causis eorum, ac viduarum, pupillorum, pauperum, & miserabilium personarum, & dotium mulierum, procedere, & procedi facere simpliciter, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij: locationes factas, & fiendas ciuibus Romanis, & districtualibus, in perpetuum, vel ad tertiam, vel ad quartam generationem, seu ad tempus breuius, manutenere, & conseruare; & ipsos in eorum possessione defendere, & expulsos, in possessionem reducere: statuta facta, & fienda seruare sicut iacent, absq; alia mala, seu sophistica interpretatione, & facere per suos officiales, & iudices obseruari; & in casibus in quibus statuta aliquid non disponunt, seruare, & seruari facere iura ciuilia; & in defectum iurium ciuilium, iura canonica obseruari facere: & omnibus petentibus, manus puras & mundas habere, ab omnibus illicitis abstinere, gratias non petere in consilijs; et ꝙ non quæret in officio refirmari: et ꝙ tenebit familiam, & equos suos, & non suppositos, prout statuto requiritur; et ꝙ dabit constituta salaria, nec conuentiones aliquas lucratiuas, maxime cum Iudicibus, Marescallis, & notarijs maleficiorũ, faciet; et ꝙ Marescallos, & eorum famulos, curabit armatos die noctuq; incedere, cum tribus familiaribus ad minus, si pedester incesserit; si equester, cum duobus caualcantibus, ad minus; quòd si contrafecerit, pęnam xxv. ducatorum ipse Senator & Marescallus, vice qualibet, incurrat; et maxime ꝙ sibi arbitrium concedatur, seu ꝙ nõ sindicetur, seu ꝙ ante, vel infra tempus sui officij, sindicari debeat: nullam deliberationem facere, vel procurare, quæ sit, seu esse possit ordinarionibus factis, & faciendis per DD. Conseruatores præsentes, & futuros, contraria, vel aduersa: et ipsis DD. Conseruatoribus, & eorum Cameræ iuribus, assistere, & pręstare suffragium, & fauorem. ¶ Et simili forma per omnia, iurent Iudices appellationum assumpti in Vrbe ad officium Iudicis appellationum, & eorum notarij, Et similiter Iudices maleficiorum, & notarij.

De defensione pauperum, & minorum. Cap. 7.

SEnator proprio iuramento defendere teneatur, & manutenere pauperes, minores, impotentes, & personas ecclesiasticas tenentes, & possidentes terras, quæ infra potentes personas sunt: Et præstet eis auxilium, & fauorem, quotiens super his fuerit requisitus, ad pęnam quatuor lib. prouisinorum.

De iuramento Iudicum collateralium, & Iudicis appellationum. Cap. 8.

QVilibet ex Iudicibus curiæ Capitolii, & Iudex appellationum, iurent in præsentia DD. Conseruatorum, officium sibi commissum exercere legaliter, sollicite, & bona fide, remotis amore, odio, prece, pretio, & omni munere: Et causas, quæ coram ipsis agitarentur, expedite infra tempus a statuto facto, & fiendo præfixum, vel præfigendum, sine consiliario diffinire: nisi super eis haberetur consilium de vtriusq; partis consensu. Et singulis diebus iuridicis, & horis debitis, ad banchū sedere, & statuta teneantur obseruare, & iustitiam vnicuiq; reddere, sub pęnis, in statutis factis, & fiendis, contentis.

De iuramento Iudicum, & notariorum maleficiorum. Cap. 9.

IVdices, & notarij maleficiorum, iurent eorum officium debite, & munde, absq; aliquo pretio, aut munere exercere: de delictis veram & integram informationem recipere, in inquisitionibus omnes, & singulas qualitates delictorum ponere, absq; omni dolo; & fraude, & aliqua humana gratia, vltra promissa ꝑ statuta Vrbis, etiam sponte oblata, non recipere, sub pęna periurij. Et similis pęne, qualitatis omisse, aut vltra veritatem appositæ.

¶ *Quando Senator, & Iudices Capitolii Ius reddant.* Cap. 10.

SEnator singulis diebus iuridicis, hora vesperarum, in aula superiori palatij Capitolij, faciat sui copiam, & prestet omnibus audientiam, Et quilibet ex Iudicibus eius, mane, & sero sedeat ad banchum audientiæ palatij inferioris diebus iuridicis in sero tamen non faciat actus iudiciales, sed audeat allegationes, & informationes, a partibus, quas de mane, propter pressuram, & occupationes Iudicialium actorū commode non potuerit audire. Extra banchum autem cum nullo aduocatorum faciat ratiocinium, vel occultum colloquium; Cameras autem Senatoris, & Iudicum nullus aduocatorum ingredi possit. Satis est enim ꝙ bis in die habent copiam iudicum prædictorum, & semel in die habent copiam D. & Senatoris, hora superius declarata. Senator qui contrafecerit in prædictis, quinquaginta lib. prouisinorum, Iudex vero contrafaciens, xxv. lib. prouisinorum Cameræ soluat, de eorum salario per Camerarium retinendas, vice qualibet qua, contrafactum fuerit per eos vel alterum ipsorum.

De officio Collateralium Senatoris. Cap. 11.

SPectat ad officium collateralium D. Senatoris, de causis ciuilibus ordinarijs & extraordinarijs cognoscere, instrumenta dotalia, apodissas, & alia publica instrumenta, testamenta, codicillos, & alias vltimas voluntates, executioni mandare, & celeriter expedire, infra tempora a statutis præfixa, pupillis tutores dare, de restitutione in integrum cognoscere, & omnibus, quacunq; de ciuiliter querelantibus, tam in possessorio q̄ etiam in petitorio, iustitiam ministrare.

¶ *De officio Iudicis Cameræ.* Cap. 12.

PErtinet ad officiũ Iudicis Cameræ, cognoscere de omnibus causis, quę vertuntur inter priuatas personas, & Cameram Vrbis, & ipsas celeriter extra ordinem expedire sũmariè, iura, tributa, & cẽsus, redditus, & prouentus salis, & focaticii, pecuniæ, & alterius cuiuscũq; rei, Cameræ conseruare, manutenere, defendere, & ad Cameram reducere; & solicite vigilare ꝙ fiant executiones sentẽtiarum latarum, & ferendarum, ex quibus veniunt pecuniæ, & aliæ res, Cameræ applicandæ.

¶ *De officio sexti Iudicis.* Cap. 13.

AD officium sexti Iudicis Palatini, super ciuilibus deputãdi, spectat cognoscere de causis ciuilibus a C. lib. infra, & de omnibus extraordinarijs quibuscunq; in ciuilibus, vsq; in dictam quantitatem, & etiam de inuestimentis fractis. Qui, omnes causas, quæ coram ipso agitari contigerit, infra triginta dies vtiles, a die primæ citationis numerandos, debeat terminare, ad pęnam xxv. lib. prouisi. pro qualibet causa nõ terminata, Vrbis Cameræ applicãdarũ, Et instãtia intelligatur esse perempta coram dicto Iudice, elapsis lx. diebus, sicut in causis alijs ordinarijs, & summarijs.

¶ *De officio Iudicum maleficiorum.* Cap. 14.

AD officium Iudicum maleficiorum, spectat cognoscere de causis criminalibus, & ipsas diligenter discutere, & cauere ne super eis inter accusantem & accusatum collusio fiat, & eas diffinire infra tempus a statutis factis & fiendis præfixum, & singulis debitis diebus ad banchum maleficiorum sedere.

¶ *De eodem.* Cap. 15.

EX duobus Iudicibus ad maleficia deputatis, alter de violentijs expulsiuis, & turbatiuis, & damnis datis (de quibus plerumq; criminaliter agitur) discutiat, & cognoscat: Alter vero de oĩbus alijs excessibus, & delictis, nisi Senator aliter ordinauerit, vt inde ꝑmixtim quilibet cognoscat de quocũq; excessu, maleficio, vel delicto.

De officio Marescallorum. Cap. 16.

MArescalli Curiæ Capitolij, faciant sollicite, & diligenter executiones, & alia ꝑ Senatorem, & eius Iudices committenda, & per Vrbem, & extra Vrbem discurrant vicissim, die noctuq; pro armis rimari faciant; Latrones, diffidatos, & homicidas, & alias personas infamatas, conquirant, persequantur, & apprehendant. Itẽ semper dum Ius redditur in Palatio, et semper dum equitant, de die & de nocte, teneantur portare collettum, braccialettum, & chirothecas de ferro, ad pęnã x. lib. prouisi. retinendarum de eorum salatio, pro qualibet vice qua contrafecerint. ¶ Item inhibemus dictis Marescallis, ꝙ tempore Quadragesimæ, ab illis qui sunt vltra pontem Sancti Petri in ciuitate Leonina, & in alijs locis consuetis, nihil exigãt ad pęnam xxv. lib. prouisi. pro qualibet vice qua contrafecerint. ¶ Volumus tamen ꝙ prædicti Marescalli tempore Indulgentiarum, & Quadragesimæ, peregrinis, & vltramontanis arma non auferant nec tollant. Et si Marescalli contra prędicta cõmiserint, incurrant pęnam x. lib. vice qualibet. Et Sindicus teneatur de prædictis sindicare eosdem.

De officio Prothonotarii, & eius salario. Cap. 17.

ITem statuimus, & ordinamus, ꝙ in Curia Capitolij sit, & esse debeat vnus tantum Prothonotarius, & vnus Scriptor sibi in officio deseruiens, quorum officium duret spacio trium mensium, & in eorũ electione, forma seruetur, prout in electione notarij, & scriptorum Cameræ, seruari debet. Qui Prothonotarius, & Scriptor ha

bere debeant quandam banchettam iuxta tribunal D. Senatoris. Qui Prothonotarius, & eius scriptor debeant recipere emolumenta officiorũ suorum iuxta tabulam inferius descriptam. Quorum emolumentorum duę tertiæ partes sint Prothonotarii, & reliqua tertia pars sit Scriptoris.

De deliberatione Affectamenti. Cap. 18.

Vide in leoninis c. 44. & infra c. lxxxx.

NUlla deliberatio fiat per Iudices Affectamẽti quæ sit contra statuta, & iura, su per aliqua re, causa, vel negocio: et si facta fuerit, ipso iure nõ teneat: Et quilibet ex Iudicibus talem deliberationem facientibus, puniatur in v. lib. proui. Et eandem pęnam incurrat, si causas ad Affectamentum reduxerint.

De eodem. Cap. 19.

Vide in ii. lib. infra de maleficiis c. v. vers. & deliberatio fiat.

DEliberatio quęcunq; facta per Iudicem Affectamẽti, non teneat, nisi fuerit per duas partes ipsorum obtenta. Et aliter eam Prothonotarius non scribat, ad pęnam v. lib. prouisinorum.

Quod Senator non audeat petere liberum arbitrium. Cap. 20.

HOc præsenti edicto perpetuo valituro sancimus, q̃ Senator qui erit per tempora in Senatus officii regimine constitutus, non petat, nec petere possit quouis quæsito colore tam in Cõsilio priuato, q̃ in Cõsilio generali, seu parlamento publico, arbitrium liberum, seu q̃ non sindicetur, vel q̃ infra, vel ante tempus debitũ, seu gratiam aliquam a Romano Populo. Et si quis contrafecerit, & concederetur eidẽ, ipsa concessio sit ipso iure nulla: & Senator, seu quis alius Rector qui arbitrium petierit, supradictam pęnam mille lib. proui. incurrat, retinendarum de suo salario per DD. Conseruatores, & Camerarium Cameræ Vrbis tempore sui sindicatus. Et nullus audeat in ipsis cõsiliis, vel parlamento proponere, arrengare, vel consulere. Et siquis contrafecerit, pęnam C. lib. proui. incurrat: & Reformatores, consulentes, & arrengantes huiusmodi, pęnam similem incurrere volumus ipso facto.

Quod Senator stet ad sindicatum. Cap. 21.

SEnator finito suo officio, cum omnibus Iudicibus, & familiaribus, & officialibus suis, teneatur stare, & sistere personaliter decem diebus coram Iudice sindico deputando, ad ratiocinia eius, Et coram ipso ipse, & officiales prædicti, teneantur de gestis, & administratis, & factis durante officio, reddere rationem, & vnicuiq; conquerenti respondere de iure, et omnibus satisfacere quibus de iure tenẽtur. De quibus omnibus dictus Iudex summarie cognoscat, & infra x. dictos dies causam decidat de plano, sine strepitu, & figura iudicii, Non obstantibus feriis, & non obstãtibus solemnitatibus iuris, dummodo veritas discutiatur, & ad illam saltem, respectus, & consideratio per Iudicem habeatur. ¶ Et siquis ex dictis Iudicibus, officialibus, sociis, & familiaribus, absentauerit se quacunq; de causa, Senator teneatur pro absentibus iam dictis, ad omnia, ad quę dicti absentes cõdemnari deberent, si personaliter interessent. Teneatur etiam pro omnibus ad omnia, ad quę prædictos condẽnari contingerit: Pro quibus condemnationibus, & debitis, Camerarius tertiam partem salarii Senatoris debeat retinere, & sibi non soluere, nec deponere, quousq; per Iudicem sindicatorem, ipse, & omnes officiales fuerint absoluti. Et si dictum salarium nõ sufficeret ad prędicta, detineatur personaliter quousq; soluerit totum, in quo ipse, & prædicti officiales fuerint condemnati. ¶ Et Conseruatores Cameræ Vrbis, non possint, nec debeant Senatori de dicta tertia parte salarii apodissam facere, nec ipsam tertiariam deponere, donec fuerit per Iudicem sindicatorem, vt su-

pra dictum est, absolutus, vel condemnatus. Et si contrafecerint, incidant in pęnam centum librarum prouisinorum.

De Sindicis Senatoris, & Iudicum. Cap. 22.

STatuimus ꝙ Sindici deputari non debeant ante diem finis officij Senatoris, & si ante, eorum notitia haberetur, ipso iure non valeat eorũ deputatio, & alii creari debeant pro Sindicatu præfato.

De Iudice assessore qui sindicat Senatorem, & Iudicẽ appellationũ. Cap. 23.

IVdex, ad sindicandum Senatorem, & eius Iudices, & officiales, & familiares, & Iudicẽ appellationum, assumptus, gesta per dictum Senatorem, & eius officiales, & iudices, diligenter examinet, præsertim si tempore debito causæ fuerint determinatæ, & si per sententias criminales, & Iudices Cameræ, fuerit Camera in suis, iuribus, tributis, & censibus defraudata. Et in principio sui officij iuret prædicta omnia & singula, & quæcunq; alia spectantia ad ipsius officium, bene, sollicite, & legaliter adimplere. Et Iudicibus, & officialibus omnibus, de male, & negligenter gestis debitas pęnas inferre, remotis odio, amore, prece, precio, & omni munere. ¶ Et dictus Iudex hoc modo in sindicatu procedat, ꝙ primo die quo ipsum sindicatum intrabit, mittat vnum bannum publicum in scalis Capitolii, & per alia loca Vrbis consueta, ꝙ quicunq; vult cõqueri de dictis Senatore, Iudicibus, sociis, officialibus, & familiaribus suis, aut aliquã questionẽ porrigere vult contra eos, vel aliquem eorũ, vel aliquam accusationem, petitionem, vel denuntiationem assignare, compareat coram eo, infra duos dies, ad faciendum prædicta. Secundo autem die mittat secundum bãnum vt supra, ꝙ quicunq; vt supra, infra alios duos dies. Quarto autem die mittat simile bannum, ꝙ quicunq; vt supra, compareat infra alios duos dies, ad faciendum ꝑ dicta. Iudici autem appellationum, assignet in quolibet banno pro vno die ad faciendum prædicta. Et si dicta banna missa non fuerint, possit quæq; petitio assignari, & decem dies, quibus ad sindicatum stare debet, non currant.

De uacatione officij Senatus. Cap. 24.

SI alma Vrbs Senatus careret regimine, DD. Conseruatores, qui tunc temporis in Conseruatoratus officio præsiderent, & successiue post finitum eorum officium, successores, possint, & debeant dictum officium Senatus, vt præmittitur vacans, cum mero, & mixto imperio exercere eo tempore, quo huiusmodi tẽpus vacationis extiterit, & ipsorum Conseruatorum officium duret vsq; quo nouus Senator qui fuerit electus, ad ipsum officium exercendum ad Vrbem venerit, & Capitoliũ ascenderit ad ipsum officiũ incohandũ, secundũ formam electionis de eo factæ.

De Salario, & familia Conseruatorum, officium Senatus exercentium. Cap. 25.

ITem ꝙ prædicti DD. Conseruatores, qui sic tempore vacationis in Senatus officio præsiderent, vigore exercitii officii prælibati, tenere, & habere debeant duodecim famulos, inter quos sit vnus Cõnestabilis, expensis, & salario Camerę Vrbis, & floren. auri tantũ, pro suo officio Senatus, vltra salarium pro officio Cõseruatoratus debitum & expensas, a Camera Vrbis percipere debeant, et habere, et non vltra; Pro tempore vero quo essent in officio Cõseruatoratus tantum, habere debeant vltra prędicta, die quolibet, pro quotidianis expensis ipsorum, et duodecim Fidelium, et duorum Tubicinum, et trium Notariorum, coquo, et Cõnestabili, tres floren. auri; Salarium vero dictarum personarum, per Cameram Vrbis prout consuetum est soluatur. Et ꝙ vltra dictum salarium, sub aliquo colore nihil possint petere, vel habere:

cum officium Senatus exercerent. Et q in dicto officio exercendo, habeant, & habere teneantur, & debeant iudices, & notarios Romanos, vel forenses, vel saltem de comitatu Vrbis, pro eo tẽpore quo ipsi in tali officio, vt præmittitur residerent, cũm salariis declarandis per duos Conseruatores cum cõsilio Capitum regionum, & xxvi. minorum virorum, vel maioris partis ipsorum (et talis declaratio valeat, ac si per generale Cõsilium esset facta) pro rata temporis persoluendis. Expensas autẽ victuales Iudices, notarii, & alii officiales sic electi, a Camera Vrbis percipiãt pro eo tempore, quo fuerint in exercitio officii cõmorati. ¶ Hoc addito, q si contigerit aliquam Legationem venire extra districtum Vrbis dicto tempore, dicti Cõseruatores possint (si eis videbitur, & placebit) in honore fiendo dictæ Legationi, expẽdere in confectionibus, vel conuiuiis, vel simili, vsq; ad quinq; floren. auri, de pecunia dictæ Cameræ, pro qualibet ambasciara. ¶ Item est additum pręsenti capitulo, q dicti Conseruatores tempore eorum finiti officii, per eorum Sindicum sindicentur tantum de furto, symonia, & barattaria, quantum ad gesta, & commissa per eos in Cõseruatoratus officio pertinet tantum: quantum vero ad ea quæ administrauerunt in Senatu, vt bene sindicentur, non obstante aliquo capitulo, vel constitutione incontrarium loquente.

De Iuramento Mandatariorum. Cap. 26.

ITem Mandatarii, & Supercauatores, iurent eorum officium exercere bene, legaliter, & bona fide, remotis odio, amore, precio, & timore: quorum sacramentũ in libris Cameræ scribatur, & illud officium nõ exerceant, nisi prius Mandatarii dederint Senatori fideiussoriam cautionem de C. soli. prouisi. & Supercauatores de decem lib. prouisi, quæ fideiussio etiam in Camera conscribatur.

Quod nullus Romanus possit habere officium in Curia Senatoris. Cap. 27.

NVllus Romanus possit esse Iudex palatinus, seu Assessor Senatoris forẽsis, in Curia Capitolii. Et qui illum assumpserit, vel elegerit, C. lib. prouisi. Cameræ soluat. Et assumptus, si se tali officio ingesserit, soluat L. lib. proui. Et gesta per eum, non valeant ipso iure: & hoc locum habeat in in posterum assumendis. Et Senator teneatur eisdem interdicere officium supradictum, & eum a dicto officio amouere, ad pęnam C. lib. proui. per Camerarium de suo salario retinendarum.

Quod nullus infra duos annos eligatur ad unum & idem officium, nisi semel. C. 28.

Vide supra in c. quinto & infra libro 3. c. 331. & Vide in lib. 4. c. 35. Idem per eadem verba.

ITem Statuimus, & ordinamus, q nullus Romanus, vel Districtualis, qui habuerit aliquod officium in Curia Capitolii, possit ad illud officium eligi, vel assumi, nisi elapsi fuerint duo anni, a tempore quo finiuit officium supradictum, exceptis officiis Notariorum dictæ Curiæ.

De officio Conseruatorum Cameræ Vrbis. Cap. 29.

Vide infra lib. 4. c. xxxv.

AD officium Cõseruatorum, ante omnia spectat, vigilem, ac præcipuam curam pro statu S. D. N. Papæ, ac S. R. E. & pro Vrbis tutela, & pro ciuium quiete semper habere, Et quæcunq; ædificia, & opera publica, inuiolata, & illæsa custodire, Et contra quoscunq; interceptores aut violatores rerum vetustarum, & contra omnes templorum et Ecclesiarũ ornamenta, aut lapides subripere, aut corrumpere nõ verentes, accerrime insurgere, & inquirere, & vt seuerissime animaduertatur, insistere, Sacraria omnia, & reliquias Sãctorum, diligenter custodiri facere, Claues tabernaculi, vbi inclusa sunt capita Beatorũ Apostolorum Petri, & Pauli, in basilica Sancti Iohannis Lateraneñ. apud se & alios deputatos retinere, & retineri face-

re. Et vt statuta, decreta, & constitutiones omnes approbata, perpetuò, custodiātur & per omnes ius dicentes seruentur, & iuramentum sollemne a Senatore in ingressu sui officii, & a suis Iudicibus, & a Capitaneo Romani populi, super eorum officii obseruatione, recipere, & præstari facere, Et ne monopolia per artifices, & ipsorū vniuersitates, aut aliquę constitutiones fiant, quę statutis generalibus Vrbis contrarientur, prohibere: Easdem constitutiones artificum, & vniuersitatum, corrigendi, refutandi, vel admittendi, auctoritatem, & potestatem habeant, Et de quibuscunq; iniustitiis, & sententiis, per consules, & officiales artium (a quibus appellari prohibitum est per statuta ipsorum) quibuscunq; personis illatis per viam quærele cognoscere, & summatim terminare, nisi aliter per statuta ipsorum sit prouisum, q possit videri de iniustitia per eos facta, Et super omnes artes, & consulatus curiæ Capitolii subiectis iurisdictionem exercere. Et similiter etiam condemnationes, & sententias Capitum Regionum, ac Antepositorum vrbis, per viam querelę extraiudicialiter reuidere, & terminare, & de omnibus causis extraordinariis ad Cameram Vrbis pertinentibus, cognoscere, Extraordinarios instituere, eosdemq; punire, & cohercere, et si iusta subsit causa priuare, Mandatarios etiam publicos constituere pro singulis Regionibus, ac mutare, & priuare possint, Sex etiam caballarios cameræ prædictæ, ac suprastantes murorum, et edificiorum publicorum, Custodes carcerum, Numeratoresq; pecudum pariter instituere ac deputare, Officia præterea palatii Capitolini, et tubicines renouare, et confirmare, et successoribus de nouo concedere, Potestates, et officiales Terrarum inclito populo Romano subditarū, creare ac deputare, et deputatos, si rationabilis causa subsistat, priuare, et punire, Priuilegia Romanorum ciuium, et ciuilitatem, possidentibus bona stabilia, et habitantibus pro maiori parte temporis in Vrbe, cōuocatis in concionē Capitibus Regionum, cum xiii. et xxvi. consiliariis, et non aliter, dare, nisi honoris gratia, Illustribus, vel claris viris postulantibus, et cum assensu omnium, vel maioris partis ipsorum.

¶ Quoscunq; introitus, & exitus, & computos Camerę prędictę, & camerariorē p̄ vniuersitates artiū, siue in, Iudis publicis, & sollemnibus festiuitatibus quę in Vrbe in assumptione beatæ Mariæ virginis de mense Augusti, & in Agone, & Testātia celebrantur, diligentissime reuidere, & taxare. Dohanas, & gabellas, Portas, & Pontes subhastare, plus offerentibus deliberare, & vendere, Et omnibus rationibus dictæ Camerę superesse. Et si iusta, & rationabilis causa existat, Pęnas extraordinarias, & banna mitigare, et componere, et gratias denunciatis facere; Annonę frumenti, carnium, et omnium victuum necessariorum, superesse: Generali gymnasio Vrbis assistere, Ac etiam, sapientiam per bo. me. Cardinalem Firmanū institutam visitare: & vt statuta eiusdem, sapientiæ seruentur, operam dare. Reformatores, et notarium eiusdem Studij eligere, Reficiendorum murorum, Pontium Aqueductuum, et omnium ædificiorum publicorum, sollicitam curam diligentiāq; habere, Aqueductus Triuii, frequenter visitare, et ne per fistulas vitientur, curare, Pręconia quæcunq; per Vrbem mittenda, decernere, eademq; diligenter considerare, et vtilia registrari facere, et conseruare. Salinarum, et salariorum curam diligētiamq; non pretermittere; securitatesq; salinarias concedere; & concessas ex causa reuocare, Portarum, & Pontium stationarios, & custodes indebite exigentes, plectere, & carcerare, & ad seruandum tabulas mercedum, compellere. Vide fol. 2. libro 3. in princ.

¶ De causis quarumcunq; appellationum a sentē tiis latis in Terris subditis Romano populo, si ad eos recursum fuerit, seu de nullitate dictum, & de omnibus aliis causis summatim cognoscere, Merescallis, & executoribus omnibus, quęcunq; eis visa fuerint, præcipere, & mandare, & ad parendum cogere. Pœnas, quas arbitrati fuerint, imponere, & irrogare, & commissas exigere. Et si contra subditos Romano populo irrogantur, fabricę eorum palatii, in totum vel in partem, applicare. Terras Ro

mano populo subiectas, quotiens eis placuerit, & quotiēs a Communitatibus requisiti fuerint, visitare; & facinorosos purgare, & quoscunq; malefactores pro ipsorum arbitrio punire. Ita tamen ꝙ pro huiusmodi visitationibus, nihil preter victum, pro personis & equis, recipiant; & ab omni corruptione munerum abstineant; Et quicquid præter victum receperint, in quadruplum tempore syndicatus restituant, Et omnia alia facere, exercere, & exequi; quę in aliis capitulis statutorum Vrbis continentur; Et quæ ex bullis indultisq; apostolicis, concessa apparent; Quæ omnia in suo robore, & firmitate, quatenus præsenti capitulo, & contentis in eo, non contrarientur, remaneant, ac perdurent.

¶*De mandatis, & pœnis imponendis per Conseruatores.* *Cap.* 30.

VT mandata DD. Conseruatorum non sint delusoria, statuimusꝙ dicti Conseruatores, pro his quæ spectant ad eorum officium, possint pœnas imponere, & inobedientes mulctare & punire vsq; in xxv. lib. prouisinorum dumtaxat. Abinde infra, vt eis videbitur cōuenire. Et ꝙ Marescalli curiæ Capitolii, ad requisitionem eorum, statim recepta Bulletta ipsorum, faciāt executionem contra prefatos inobedientes, per fossuras, & alia facti remedia; ita ꝙ aliquo processu, & sententia non sit opus: & sic ab his appellari non possit, sed ad Superiores supplicatio habeatur, ad pęnam x. lib. proui. pro quolibet Marescallo, ab eis propterea requisito, qui in prędictis fuerit negligens vel remissus.

¶*De deliberatione facta per Conseruatores.* *Cap.* 31.

ITem statuimus, & ordinamus, ꝙ si per DD. Conseruatores qui nunc sunt, & per tempora erunt, in eorum consilio cōsiliariorum Vrbis, cuiuscūq; nominis aliquid deliberatum extiterit, ꝙ per aliud consilium fiendum per D. Senatorem, qui nunc est, & per tempora erit, vel alium rectorem ad Vrbis regimen deputatum, non possit aliud contrarium dictæ primę deliberationi, deliberari, Et si fieret aut deliberaretur, ipsa deliberatio sit nulla; & Senator, & quicunq; alius contrafaciens, in quingentis libris prouisinorum puniatur.

Quòd Camerarius Cameræ Vrbis, soluat pecuniam Cameræ, per apodissam Conseruatorum. C. 32.

ITem ꝙ tota pecunia Cameræ Vrbis, expendenda, & soluenda, expendatur, & soluatur per Camerarium dictæ Cameræ qui per tempora fuerit, per apodissam omnium trium Conseruatorum Cameræ Vrbis; qui tres Cōseruatores nominatim scribantur in qualibet apodissa solutionis, & aliter non.

De portione piscium danda Cameræ Vrbis, & Conseruatoribus dictæ Cameræ. *Cap.* 33.

ITem statuimus, & ordinamus, ꝙ de omnibus piscibus, vltra mensuram consuetā, capita, siue pars debita, & consueta, dentur, & assignentur per pisciuendulos lapidum sancti Angeli, in foro piscium, DD. Conseruatoribus Cameræ Vrbis, qui per tempora fuerint; & ad eos pertineant, & eis assignentur in palatio Capitolii, in domo eorum residentiæ, videlicet per illos pisciuendulos qui haberent dictos pisces, ad pęnam xxv. lib. proui. vice qualibet, & pro quolibet, Vrbis Cameræ, applicandarum. Et Senator, qui per tempora fuerit, nullam partem dictorum piscium petat, nec recipiat, per se vel alium, nomine eius, & pro eo. Et si contrafecerit, pęnam, centum lib. proui. incurrat, de suo salario retinendarum, tempore sindicatus sui, per Camerarium dictæ Cameræ qui per tempora fuerit, applicādarū Cameræ supradictæ, Et ꝙ mensuram dictorum piscium, debeant retinere dicti DD. Conseruatores, vel illi, quibus dicti DD. Conseruatores dederint, & assignauerint.

De officio Superintendentis. Cap. 34.

LVdouicus, miseratione diuina, tituli S. Laurentii in Damaso, S. R. E. præsbyter Cardinalis, Sanctiss. D. N. Eugenii Papæ quarti, & Apostolicæ Sedis Camerarius. Vniuersis & singulis Almæ Vrbis Senatori Illustri, Conseruatoribus Cameræ, Capitaneo appellationum Romani populi, cæterisq; officialibus Vrbis, tam presentibus q̃ futuris, Salutem. De mandato S. D. N. Papæ, viuæ vocis oraculo nobis facto, & vigore nostri Camerariatus officii, pro reformatione & bono statu Almæ Vrbis Romæ, infrascriptas constitutiones facimus, quas & mandamus inuiolabiliter obseruari, sub pœnis infrascriptis, & arbitrii S. D. N.

Statuimus, vt quilibet Locumtenens in nostro Camerariatus officio, pro tempore, semel in hebdomada, die Iouis, teneatur personaliter se ad Capitolium conferre, & ibidem, vocatis Conseruatoribus, & Priore Capitum regionum, debeat querelas omnium quærelare volentium, audire, tam contra maiorantias ciuium, q̃ officialium ciuium, q̃ forensium, & ibidem, omni appellatione remota, quærelas fini re, & eisdem secundum posse, satisfacere: & demum teneatur & debeat carceratos visitare, & inde, partibus auditis, relaxare, put sibi visum fuerit expedire: quo die teneatur quilibet habens quem in carceribus, absq; alia citatione, comparere.

De officio Capitum regionum. Cap. 35.

AD curam Capitis regionis, spectat, de causis, quæ dudum per officium Antepositorum cognoscebantur, in eorum domibus, cognoscere; Regionem pro posse custodire, nequid violentiæ fiat; & circuire; arma ab illicitè deferentibus in eorum Regiones, auferre; homines, tam masculos q̃ fœminas, ad matrimonium habiles, excitare ad contrahendum; & differentias tollere; & hortari male, & vltra modum facultatum, aut sine exercitio viuentes; & monere, vt ad exercitium se dēt, alias superioribus deferre; inhonestè viuentes, ab honestis vicinis suæ Regionis, expellere; ædificare volentibus in eorum Regionem, fauere; impedientes reprimere; forensibus in eorum regionibus stantibus, nihil agentibus, commeatum dare, aut superioribus deferre; violentias comprimere, & Conseruatoribus pro tempore existentibus, nunciare; Ciues regionis conuenire ad singulas Ciuitatis necessitates, & eos, iuxta Superiorum iussum, conducere; Conseruatoribus dietim assistere, saltem per eorum Priorem; & omnes, si requisiti fuerint, ad consilium vnà cum aliis deputatis vocatis, venire; rectè & fideliter consulere; ante consilii finem de consilio non recedere, & assistere fauoribus oportunis, vt statuta & ordines Ciuitatis seruentur. Vide infra lib. 4. c. 26.

De Aduocato, & Procuratore Cameræ. Cap. 36.

ADuocatus, & Procurator Cameræ Vrbis, circa defensiones, & executiones, & prosecutiones causarum Cameræ, sint intenti: & apud Senatorem, & Conseruatores stent assiduè, pro eorum iuribus manutenendis, conseruandis, recuperandis, & ab impugnare volentibus, defendendis; circa alia, vigilanter & sagaciter explorent quid agant Iudices super criminalibus, & ciuilibus deputati, præsertim iudex Cameræ præsidens, & An infra tempus debitum, lites & causæ, quæ corã eis agitantur, fuerint terminatæ, vt de omnibus tempore sindicatus Senatoris, & Iudicum, possint ad plenam rationem, & Sindicos, ac Iudicem informare, & sic iurent facere, & obseruare. Vide infra lib. 4. c. 174.

Quòd Aduocatus, & Procurator Cameræ, non possint esse aduocati, uel procuratores alicuius personæ, durante eorum officio. Cap. 37.

ITē, statuimus, & ordinamus, ꝙ Aduocatus, & Procurator Camerę Vrbis, nō possint nec debeāt esse aduocati, nec ꝓcuratores alicuius alterius ꝑsonæ, in Curia Capitolii, ad pęnā xxv. lib. proui. pro quolibet cōtrafaciente, vice qualibet, de suo salario, per Camerarium Cameræ Vrbis, tempore sui sindicatus, retinendarum. Et hoc intelligatur durante eorum officio.

¶ *De foro competenti*. Cap. 38.

ITem, vt tollantur aliæ confusiones Tribunalium Vrbis, & abusiones hactenus introductæ in ea, & aliquandiu de facto seruatæ, & vt distinctæ sint iurisdictiones, Statuimus & ordinamus, ꝙ non obstante aliqua consuetudine, siue stilo, in cōtrarium faciente, decætero nullus laycus, ciuis Romanus, vel habens domicilium in Vrbe, & pro Ciue habitus, vel reputatus, conueniri possit; aut respondere, vel cōparere (nisi tantùm ad opponendum declinatoriam fori) teneatur, vel cōpelli possit in aliquo alio foro ecclesiastico, vel sæculari, ciuiliter, aut criminaliter, nisi tantùm in Curia Capitolii, & corā illius iudicibus, & officialibus pro tēpore deputatis, etiam ratione census, canonis, siue responsionis cuiuscunq; rei emphiteoticæ, vel locatitiæ, perpetuò, vel ad tempus, vel mercantiarum quarumcunq; venditarum, etiam per mercatores quoscunq;, etiam per eos qui habent magazenos in Ripa Romęa, siue occasione alicuius instrumenti in quo sit appositum iuramentum, & facta renunciatio priuilegii fori, etiam si actor sit forensis; dum tamen fuerit talis causa, quæ in dicta Curia Capitolii, siue foro sæculari, de iure agitari & tractari possit. Et similiter nullus laycus, Romanus Ciuis, siue domicilium habens in Vrbe, pro Ciue habitus, vel reputatus, possit alium Ciuem, vel habentem domiciliū, pro Ciue habitum, vel reputatum, laycum, conuenire in alia Curia, q̃ Capitolii, pro quacunq; re, siue quantitate, ex quacunq; occasione, vel causa, etiam ex prædictis: & qui contrafecerit, vltra pęnas legales, in quibus incurrat, puniatur in xxv. duc. auri, applicandis pro medietate Cameræ Vrbis, pro alia medietate, parti: in quam pęnam ipso iure incurrat, & omnis processus aliter factus sit nullus: quam pœnam incurrat quilibet procurator aliter agens: & Marescallus, officiales, aut executor qui præsumeret exequi appodissas, capturas, grauamina, præcepta, mandata, siue sententias aliter factas, & latas, & decretas; & quicunq. Mandatarius citationes, vel præcepta faceret contra dictam dispositionem, incurrat pœnam vnius duc. auri, pro qualibet citatione, siue executione mandati, applicañ vt supra: & Senator postq̃ fuerit requisitus, debeat contra dictos officiales, procuratores, & Mandatarios contrafacientes, facere executionem, & exigere dictam pœnam; quam si non exigeret, vel executionem non faceret, incidat ipso facto in eandem pœnā, de suo salario retinendam. & nullus alius officialis, præterquam officialis Curiæ Capitolii, possit facere fossuras, & executiones ciuiles contra dictos Ciues, & pro Ciuibus habitos, ad eandem pœnam; et Senator teneatur prædictis assistere, et tueri Ciues, et habitatores præfatos, per mandata, et mulctas, et alia iuris et facti remedia oportuna. Item, si aliquis conuentus in futurum, recusaret, vel declinaret forum Iudicis Curiæ Capitolii, ex tunc inantea, non possit habere, & obtinere officium aliquod in Vrbe, vel eius districtu. Et ꝙ si esset electus, vel assumptus contra præsens statutum, electio eius, & gesta per eum, non valeant iure ipso. Et ꝙ talis renuncians, scribatur in libro Conseruatorum nouiter facto, per Notarium Cameræ Vrbis, vel Notarium DD. Conseruatorum, vt de tali recusatione perpetuò extet memoria. Insuper, conuentus ratione rei de qua agitur, aut contractus, aut delicti, Romæ existentis, aut initi, non posit forum Capitolii recusare, quauis exemptione aut priuilegio non obstante.

¶ De

¶ De citationibus fiendis in causis ciuilibus. Cap. 39

IN qualibet causa ciuili, sufficiat citatio facta per Mandatarium Curiæ Capitolii, in quolibet actu, articulo, & negotio; etiam si pars citaretur ad sententiam audiendam, licet non peremptoriè; dum tamen in citatione contineatur Ad cuius petitionem, & quis citetur, & coram quo, & pro qua die, vel hora, & causa ꝑ qua fit citatio: & aliter, ad executionem instrumentorum, & ad missionem in possessionem, ex primo, vel secundo decreto, vel ad habendum aliquem pro confesso, seu ad sententiam, procedi non possit. Fossuræ autem, in causis ciuilibus non, fiant de cętero, sed sufficiat per Mandatarium facta citatio.

¶ De forma citationis ciuils. Cap. 40

QVilibet Ciuis Romanus, & quilibet alter habitans in Vrbe cum sua familia, in causa ciuili citetur, per Mandatarium, personaliter, vel ad domum habitationis suæ, publice, & alta voce, vicinis audientibus; & committatur per Iudicem, & per Mandatarium assignetur in domo citati, si ibi aliquis inueniatur, vel alicui ex vicinis eius, scriptura citationis, vel saltem affigatur in hostio domus citati, præsente vno teste, vt non possit prætendi ignorantia de eadem & : fiat in hac forma, vel simili, Commissum est per talem Iudicem, ad petitionem talis, tali Mandatario quatenus citet & requirat talem, vt die tali compareat coram eo, hora causarum, ad respondendum dicto tali, de iure, super tali re, quam intendit ab eo petere, ex tali causa, aliàs &c. Et aliter ad missionem in possessionem, ex primo, vel secundo decreto, vel ad executionem instrumentorum, testamentorum, seu apodissarum, seu ad habendum aliquem pro confesso, vel ad sententiam audiendam, procedi non possit. In aliis autem actibus Iudiciorum, sufficiat citatio facta verbo, sine scriptura, cum relatione Mandatarii, cui stetur. Si citationis dies inciderit in diem feriatam, citatus, in proxima sequenti non feriata, faciat & impleat, q̃ in dicta die termini, facere debebat; aliàs cõtumax reputet.

¶ De citandis edicto senatus. Cap. 41.

CIues, qui extra Vrbem habitant cum eorum familia; citentur edicto Senatus, sicut olim fieri consueuit in principio causæ, cum expressione eorum, quæ superius sunt expressa, etiam ad sententiam audiendam: in aliis veró iudiciorum actibus, sufficiat citatio facta ad domum solitæ habitationis ipsorum, publicè, vicinis audientibus; per Mandatariũ Curiæ, sicut supra tactum est de Ciuibus, & aliis in Vrbe habitantibus. Forenses qui in Vrbe non habitant cum eorum familia, qui sortiuntur forum in Vrbe, citentur edicto Senatus, iuxta morem antiquum, in istis causis dumtaxat, videlicet quando proceditur ad missionem in possessionem, ex primo, vel secundo decreto, & ad executionem instrumentorum, & ad sententiam audiendam. In aliis autem actibus iudiciorum, non expediat eos citari, si fuerint contumaces; dum tamen in citatione, expressis hiis, quæ supra sunt scripta, comminetur eis Iudex, q̃ vlterius non citabuntur, sed eis absentibus, in singulis iudiciorum actibus, vsq; ad sententiam procedetur.

¶ De edicto citatorio. Cap. 42.

EDictũ citatoriũ, sigillo facti Senatus impressũ, Mãdatarius portare debeat ad locũ, in quo ꝑsona citãda habitat; & assignare ipsũ ꝑsonę quæ citat̃, vel saltẽ Curiæ, vel Cõsulib⁹, siue Dño, vel Vicario dicti loci, in quo ꝑsona habitat, quę edicto citat̃; vel saltẽ ipsũ debeat assignare alicui, q̃ dictũ edictũ legat; & si aliquẽ ꝑdictorũ nõ inuenerit, saltẽ voce dicat (ostendẽdo edictũ) quę ꝑsonæ de tali Terra, citatæ

ſunt, q veniant ad reſpondẽdum tali, ſemp expreſſo nomine cõquerentis, q edictū facta citatione reaſſignetur notario actorum, & ſcribatur ibi dies, quo fuit facta dicta citatio. Et ſi Mandatarius diceret, & ſibi fuiſſe oblatum edictum, poſt repręſentationem ipſius, contra citatum nihilominus legitime procedatur.

¶ *De citationibus minorum.* Cap. 43.

Infra lib. 4. ca. 2 FRaudibus & deceptionibus, aduerſus minores interdum fieri ſolitis, & eorum indemnitatibus, prouidere cupientes, Statuimus & ordinamus, q minores xx. annorum, ad futuras ciuiles cauſas conueniendi, ſiue aliàs in iudicio euocandi, ſi tutorem vel curatorem habeant, tam ipſi, q̃ eorum tutor, ſiue curator, tutorio & curatorio nomine, in principio cauſæ citari debeant, modo, & ordine, prout in cauſis maiorum per Statuta in hoc Volumine, reperitur eſſe prouiſum. Quód ſi tutorẽ vel curatorem non habeant, ante omnia adiri debeat Iudex competens, per eum, qui iudicium, vel alium iudiciarium actum, mouere vel facere intendit, Et Iudicis officio implorato, ſola verbali petitione in actis redigenda, Iudex, infra terminum ſex dierum, tutorem ſiue curatorem, iuxta perſonarum diſtinctionem, dare debeat. Et primo loco legitimum, ſi idoneus reperiatur, ſaluã gradus, & cõiunctionis prærogatiua; aliàs alter detur per inquiſitionẽ Iudicis; qui ſtatim facta illius declaratione, compelli per eundem Iudicem debeat, ad tutelam vel curam ſuſcipiendã vt cum eo, vel eis, vnà cum ipſo minore poſſit iudicium inchoari. Quód ſi neq; legitimus, neq; alter reperiatur, qui compulſus, tutelam, ſiue curam huiuſmodi, velit ſuſcipere; tunc Iudex curatorem, ſiue actorem ſpecialem ad ipſam inchoandam, ꝓſequendam, & finiendam litem, decernere teneatur ſtatim, ad partis agere volentis requiſitionem. Et ſi Iudex in præmiſſis negligens fuerit, aut remiſſus, in pęnam xxv. lib. retinendarum de ſuo ſalario, incidat ipſo facto. Et aliàs citatio facta contra minorẽ, nõ valeat. Et q cq d inde ſequeẽ, nullius ſit roboris, vel momẽti, quatenꝰ præiudiciū ipſius minoris, & diminutionẽ ſui patrimonii, cõcerneret quouiſmodo.

¶ *De tutoribus dandis pupillis.* Cap. 44.

ITem, q Iudices Palatini, & Curiæ Capitolii, teneantur dare omnibus iuſtè petẽtibus, tutores, & curatores. Quam dationem Senator obſeruare teneatur, ad pęnam decem lib. proui. Poſſit tamen in cauſa neceſſitatis, Iudex, ſi ſuper hoc aditus fuerit, aliquem Notarium deſtinare, & delegare ad perſonas infirmas, vel abſentes ab Vrbe, & maximè ad DD. viduas, volentes tutelam, ſeu curam filiorum, ſeu nepotum ſuſcipere, & actores conſtituere: cuius auctoritate & decreto, tam tutelæ, & curæ datio, & ſuſceptio fiat, q̃ etiam ex auctoritate ſibi in priuilegio Notariatus, conceſſa; Perindeq; valeant geſta in prædictis, per talem notarium ad hoc miſſum, ac ſi per dictum Iudicem facta forent: de qua infirmitate, viduitate, abſentia, ſeu alia neceſſitate, ſufficiat fieri fidem Iudici, per ſacramentū prædicta petẽtis.

¶ *Quòd poſſint conſanguinei comparere pro abſentibus ultra tres dictas.* Cap. 45.

SEquentes antiquam conſuetudinem Vrbis ſcriptam, Statuimus, q abſentes vltra tres dictas ab Vrbe, qui de iuriſdictione Vrbis exiſtunt, poſſint defendi in cauſa ciuili tantùm, per eorum conſanguineos proximiores, & ſine mandato, nulla de iudicato ſoluendo, præſtita cautione; qui iurent, & interrogentur tanq̃ ipſæ principales perſonæ, ſi præſentes eſſent, & iudicium cum iſtis, teneat, ſicut ſi actum eſſet cum Principalibus. Vbi autem plures conſanguinei in eodem gradu exiſterent, ille tantum admittatur; quem Senator, vel Iudex cauſæ, duxerit præferendum. Expenſæ tamen cauſæ, fiant de bonis abſentis. Pro quibus, fiat coactio ad domū, iuxta arbitrium Iudicantis. Abſente verò reuertente, ſi voluerit, ad iudicium ad-

mittatur, vel ad petitionem partis cogatur, ꝓcessu tamen cũ tali defensore, firmo durante. Et sententia lata in alterius ꝑsona, vel vtriusq;, valeat: sed si absens taliter, non defendatur, procedatur legitimè cõtra eum. Officiales autẽ Curiæ, vel familia res ipsius Senatoris, ad procurationẽ & defensionẽ aliquã nullatenus admittantur.

¶ *De comparente per Procuratorem.* Cap. 46.

SI citatus in causa ciuili, per procuratorem compareat, qui doceat de mandato non expediat vlterius citari dominum litis, sed sufficiat citari procuratorem in singulis iudiciorum actibus, præterq̃ ad sententiam audiendam; quo casu volumus vtrumq; requiri, ne de prolatione sententiæ ingnorantia prætendatur. Infra lib. 5. c. 4.

¶ *De reo comparente, & non comparente actore.* Cap. 47.

COmparente autem citato, per se, vel legitimum responsalem, si actor, vel reus in causa reconuentionis, non curauerit, in citationis termino comparere; licẽ tietur citatus, ita ꝙ ab inde ad decem dies, pro illa causa citari non possit; & tunc, actor non audiatur, nisi prius citato expensas reficiat citationis, relationis, & com paritionis tantùm. Et dicta intelligantur de prima citatione, seu quæ loco primæ citationis habeuetur. Et Mandatarius, ad petitionem citati, relationem facere teneatur, ad pœnam viginti solidorum, vice qualibet.

¶ *De libellis incertis, & subalternatis.* Cap. 48.

VEtustam Vrbis consuetudinem, propter breuitatem litium, approbamus, qua cautum inuenimus, ꝙ licet libellus sit ferè in causa qualibet regulariter offerẽ dus, vt reũs certioretur; quædam tamen causæ sunt, in quibus certiorari non potest, & libello quodammodo incerto, vel sub alternatione proposito, cogitur re spondere; videlicet cum res aliqua petitur iure dominii, vel quasi. Item, si appare ret locationem factam esse, vel contractum emphiteoticum, peto pensiones præte ritas & futuras, & ius relocaturæ. Item, Peto hæreditatem, vel partem, (designan do quotam) ex successione talis, proponendo ex testamento, vel ab intestato; & si appareret, me non posse succedere, & illud testamentum fecisse quod de iure nõ valet, & in eo mihi aliquid reliquisse, peto relictum, & quod mihi deest ad Falcidi am, suppleri. Item, Peto rem, vel possessionem, quam mihi abstulit, vel auferri fe cit; vel ablationem suo nomine factam, ratam habuit; vel res ablata, ad eum peruenit. Item, eodem modo agi potest in possessione immobilium, & addi potest, Rediens, non fui admissus, vel suspicatus sum me posse repelli. In his dumtaxat ca sibus, de consuetudine, tales libelli recipiantur, in aliis autem, Iuris & Statutorum forma seruetur.

¶ *De causis, quibus non requiritur libellus.* Cap. 49.

PRæter eas causas, quæ de iure non requirunt libellum, sunt quædam causæ, in quibus, secundum antiquas consuetudines, & noua Statuta, libellus non exigi tur; vt cum agitur ex inuestimento fracto, vel non defenso; in causis dotalibus; & donatione propter nuptias; alimentorum; & in omnibus alimentis; in causa appel lationis; in executione instrumentorum, apodissarum, sententiarum, arbitriorũ, laudorum, siue arbitratuum, & vltimarum voluntatum; & in causis à decem flor. auri infra, & in causis expensarum, & in causis Hospitalium, & religiosorum loco rum, & Ecclesiarum, miserabilium personarum, & Cameræ Vrbis; in his enim ca sibus, sine libello procedi potest. Infra in 4. Alex. c. 5. & 6. Infra c. 99.

¶ *De recusatione Iudicis, & quòd Iudex forensis non habeatur suspectus.* Cap. 50.

Lib. 4. c. 12. NVllus forensis iudex ordinarius, in Curia Capitolii ad aliquod officium deputatus, possit haberi suspectus: satis est enim, q tẽpore sindicatus, de malegestis tenetur reddere rationem. Possit etiam Senator, quando sibi videbitur iusta causa suspitionis allegata, super dicta causa aliquem alium ex suis Iudicibus deputare, vel sibi alium sociare, qui vnà secum, de dicta causa cognoscat.

¶ *De bis citatis, licentiatis.* Cap. 51.

QVicunq; pro aliqua persona fuerit bis citatus edicto Senatus, & duas liberationes, seu licentiationes habuit; pro cæteris citationibus, non cogatur respondere eidem personæ in eadem causa, pro qua citatus fuerit, de inde ad duos mẽses.

¶ *De causis a x. ducatis infra.* Cap. 52.

Lib. 4. c. 5. & 6 ITem, statuimus, q in causis a x. ducatis infra, omni tempore ius reddatur, non obstantibus quibuscunq; feriis messium, & vindemiarum, Et q causæ a x. ducatis suprà, non possint diuidi. In causis a x. ducatis infrà, non sit necesse offerre libellum in scriptis, nec litis contestationem fieri, nec alias iuris solemnitates obseruari; sed sufficiat uerbalis petitio, in actis redacta; cui reus illico respondere teneatur. Et si negauerit, & actor sibi sacramentum deferre voluerit, reus cogatur aut iurare, aut referre, aut soluere. Et si actor ex delatione Rei iurare noluerit, absoluatur reus. Si verò neutra Partium sacramentum deferre voluerit, Iudex det terminum vtriq; parti quinq; dierum vtilium, ad probandum: quibus elapsis, causam, per se ipsum, sine consiliario, decidat; ita q in omni casu, infrà quindecim dies vtiles, dictam causam diffiniat, ad pœnam x. lib. prouisinorum, de suo salario sindicatus tempore retinendarum.

¶ *De causis à x. ducatis supra.* Cap. 53.

Lib. 5. c. 3. IN causis, quibus petitur maior quantitas x. ducatorum, vel res maioris æstimationis decem ducatorum, offeratur libellus duplicatus, & manu Aduocati subscriptus. Qui si subscriptus non fuerit, expensæ Aduocati, peti non possint. Contra quem, si qua opponatur exceptio, reseruetur post litem contestatam; quæ contestatio non impediatur per alicuius exceptionis obiectum, nisi libelli inepti, vel Iudicis incompetentis: super qua ineptitudine, Iudex interloqui debeat secunda die vtili post oblationem libelli; aut exceptionem ineptitudinis, post litem contestatam reseruare, si sit de ineptitudine dubium, ad pœnam decem lib. proui. Fiat autem litis contestatio secunda die vtili post oblationem libelli; in qua, si reus cõtumax fuerit, procedatur ad missionem in possessionem, perinde ac si à principio contumax fuisset, secundum formam infrà traditam contra contumaces, aut lis habeatur pro contestata, prout actor elegerit. Reo autem comparente, & litem contestante, & iuramento præstito de calumnia, & veritate dicenda; actor & reus, infra quindecim dies vtiles, a die litis contestatæ, siue pro contestata habitæ, de suo iure ponant, & probent. Quibus elapsis, infra decem alios dies vtiles immediatè sequentes, per testes, per instrumenta, & omne genus probationis, probent, & probatum habeant quicquid voluerint, & de iure potuerint. Ex post, nulla fiat examinatio testium, nec recipiatur probatio, excepto q̃ Instrumentorum, & scripturarum publicarum, & priuatarum recognitarum, quæ vsq; ad quinquagesimum diem vtilem, produci possint. Et dictis xxv. diebus vtilibus elapsis, intelligatur facta publicatio testium, & processus, & vtriq; parti ad recipiendum copiã, & ad opponendum, quinq; aliorum dierum vtilium terminus, intelligatur præfixus: Et deinde ad opposita probandum, & probata habendum, aliorum etiam quinq; dierum vtilium immediatè sequentium, terminus succedat.

Insuper, statuimus, vt ad recipiendum copiam productorum, & ad reprobandum, & opponendum, & reprobatum habendum, infra similes etiam septē dies vtiles, partes ipsæ habeant facultatem. Verùm, quia conueniens est, vt causæ per informationē partium, procuratorum, & aduocatorum, bene instruantur, assignamus partibus hincinde, terminum ad allegādum, & ad informandum, octo dierum vtilium: Quibus omnibus terminis elapsis, intelligatur in causa esse conclusum. ¶ Et vt Iudices cū matura, & maiori animi deliberatione, ad causarum decisionē procedere possint, concedimus dictis Iudicibus decem dies vtiles, in quibus Deū, & iustitiam ante oculos habentes, causam ipsam expedire possint, & debeant. Præfati autem termini intelligantur esse legales, & currant adeò, ꝙ non requiratur necessariò ministerium Iudicantis. Sic tamen iudices lites abbreuient, vt infra sexaginta dies vtiles, à tempore litis contestatæ, vel pro contestata habitæ, computandos, q̄ citius possint, causam decidant, & terminent: quibus sexaginta diebus effluxis, instantia intelligatur esse perempta: quæ nec per Iudicem, nec de partium consensu, nec per aliquod rescriptum prorogari possit, salua solius Romani Pontificis auctoritate. Quod etiam locum habere volumus, tam in prima, q̄ in secunda, & aliis quibuscunq; instantiis, & reductionibus ad arbitrium boni viri, & nullitatibus sententiarum, arbitriorum, aut arbitramentorum, & in quacunq; alia instantia, quam decernimus elapso termino lx. dierum vtilium, esse peremptam. Et vt Iudices ad expeditionem causarum, celerius procedant, & litigantium parcatur laboribus & expensis, statuimus, vt Iudex, qui causam infra dictos lx. dies nō expediuerit, incidat in pęnam xxv. ducatorum auri, si causa fuerit valoris siue æstimationis à quinquaginta ducatis infra, ab inde verò suprà, pęna Iudicis sit ducatorum quinquaginta: in quibus pœnis Iudices ipso facto incurrant ab eis irremissibiliter exigendis, & Cameræ Vrbis applicandis, & nihilominus Parti expeditionem petenti, ad refectionem omnium expensarum, omnino compellatur. ¶ Et quia aliquando ex malitia, vel negligentia Notariorum, contingit causas protelari, & in longum produci, & Partibus ipsis magnum præiudicium generari: Statuimus, ꝙ Notarii in causis electi, aut deputati, infra supradictos dies, & terminos, debeant testes diligenter examinasse, & copias tam testium, q̄ aliorum Iurium, petētibus, recepta, vel oblata competenti mercede, infra triduum, postq̄ petita fuerit legitimè, tradidisse. Quod si non fecerint, intelligantur esse ipso iure suspensi exercitio notariatus, per sex menses; & actis, & scripturis ipsorum interim confectis, nulla fides adhibeatur; & interim si aliqua acta, seu scripturas tanquam notarius faceret, pœnam falsi incurrat; & nihilominus teneatur Parti lesæ ad refectionem omnium damnorum, expensarum, & interesse; & Iudex hoc casu ex suo officio, vel ad Partis petentis instantiam, teneatur, alium notarium in causa deputare: Qui teneatur sub simili pęna, acceptare, & adimplere omnia, ad quæ prior notarius tenebatur. ¶ Et vt fraudibus, quæ sæpe occurrunt, obuiemus, quia aliquando occurrit, ꝙ infra dictos terminos assignatos ad probandum, & reprobandum, Pars allegat habere testes, vel alias probationes extra Vrbis districtum, Statuimus, ꝙ hoc casu prius, & ante omnia, Pars dilationem petens, debeat nominare testes, loca, & probationes, quas habere dicit; & hoc facto, statuatur sibi competens dilatio, arbitrio Iudicis, secundum locorum distantiam, ad quam non admittatur, nisi prius deponat in Camera Vrbis, pignora, valentia quantitatem xxv. duc. auri, assignanda Cameræ pro medietate, pro alia veró medietate, Parti, cōtra quam dilatio petita est, casu quo apparuerit, eum dilationē calumniosè petiisse: Et intelligatur calumniose petita, si infra terminum sibi per Iudicem assignatum, testes non fecerit examinari, & alias probationes allegatas non produxerit, vel examinati, nihil de causa probarent. Quæ depositio cesset, si notoriè appareret non calumniosè petitam di

lationem; & Iudex super hoc interlocutus fuerit; & dicta dilatio hoc casu per Iudicem concessa, non computetur in numero sexaginta dierum, quatenus terminus assignatus excederet dilationes probatorias, supra ad probandum concessas. ¶ Et quia contigit aliquando, q post instructã causam, & post quinquaginta dies, nouus Iudex superuenit; volumus & statuimus q Iudex de nouo in causa superueniens, habeat similes decẽ dies vtiles, infra quos causam decidere, & terminare, sub supradictis pœnis, omnimodo teneatur. ¶ Verũ, quia aliquando Partes litigantes volunt causam corã Iudice ventẽtẽ, per cõpromissum amicabiliter terminari, Statuimus, q si cõpromiserint ante quinquagesimũ diẽ, q cõpromissum excedere non possit terminũ triginta dierũ continuorũ; & dictus terminus in instantia non computetur: elapsis vero dictis quinquaginta diebus, currat terminus, nec impediatur per quodcunq; aliud compromissum, factum, aut in posterum faciendum.

¶ *De conuento actione reali, contumace.* Cap. 54.

SI conuentus actione reali, vnica citatione requisitus, contumax fuerit, actor, præstito per eum sacramento calumniæ, absq; alio consilio, salua quærela, mittatur in possessionem rei petitæ, ipsamq; possideat, & in eius possessione defendatur per Senatorem. Et si infra xx. dies, à die dictæ contumaciæ numerandos, suam contumaciam non purgauerit, & suam possessionem non recuperauerit per refectionem expensarum, & satisdationem de iudicio sisti; iterum, actore instante, requiratur reus; in qua requisitione comminetur Iudex, q non citabitur vlterius in dicta causa pro aliquo actu, nisi solùm ad sententiam audiendam. Si autem nec tunc comparere curauerit, lite in odium eius habita pro contestata, actor infra decem dies vtiles, à die præfatæ secundæ contumaciæ numerandos; de suo iure probet, etiam absente reo, & non requisito, ad testium iuramenta, seu alias probationes faciẽdas, seu ad publicationem testium, & ad alia occurrentia in iudicio facienda: quibus elapsis, reo iterum citato, licet non peremptoriè, ad sententiam audiendã, si actor de iure suo probauerit, pronunciet pro actore; aliàs, reum, licet absentem, absoluat à re petita, & in expensis, & pœna contumaciæ, actorem condemnet.

¶ *De conuento actione personali, contumace.* Cap. 55.

REo actione personali conuento, vnica citatione requisito, & non comparente, actor, præstito per eum sacramento calumniæ, mittatur absq; consilio, salua quærela, in possessionem bonorum debitoris, pro mensura debiti in actoris petitione declarati. Et si per quindecim dies in contumacia perstiterit, & eam non purgauerit, & expensas non restituerit, & de iudicio sisti, non satisdederit, actore instante, iterum citetur reus, cum comminatione, & forma, in supra proximo capitulo tradita. Et si nec tunc comparuerit, lite in eius odium habita pro contestata, per decem dies vtiles, à die dictæ secundæ contumaciæ numerandos, actor probet suam intentionem, etiam absente reo, & ad nullum actum vlterius requisito, nisi ad sententiam audiendam. Et si actor de suo iure probauerit, reum in quantitate rerum, seu earum æstimatione, condemnet. Facta autem summæ appretiatione, seu æstimatione rerum, in quarum possessione actor fuerit positus, præmisso vnico banno, vendantur plus offerenti. Et si non inueniretur emptor, adiudicetur sibi per Iudicem, tantum de bonis præfatis, quod ascendat ad quantitatem, vel rem petitam, seu eius æstimationem; & tertiam partem vltra, & dentur supra dicta bona per Iudicem in solutum, & efficiatur dominus, si debitor erat dominus, vel efficiatur quasi dominus, & eam vsu capiendo, & præscribendo, sibi paret; & Senator, & officiales, actorem in ipsius possessione defendant. Quæ datio in solutum, habeatur perinde, ac si per ipsum debitorem facta esset, & super ea dictus debitor per

Vide infra c. 20

petuò non audiatur, nisi infra annum, à dicta datione in solutum, soluerit actori, seu eius hæredibus, seu ab eo causam habentibus, veram debiti quantitatem, in qua extitit condemnatus, seu veram rei petitæ æstimationem: quo casu dicta bona restituantur sine fructuum restitutione, seu excõputatione. Anno autẽ elapso, nullatenus audiatur. Si verò actor de iure non probauerit, reus absoluatur, licet absens; tamen propter pęnam contumaciæ suæ, in expensis condemnetur actori; quibus solutis, restituatur dictorum pignorum possessio. Si verò actor noluerit ad diffinitiuam sententiam peruenire, sed solummodo ad secundũ decretum; tũc actor, qui missus est in possessionem ex primo decreto, elapsis triginta diebus, iterum faciat citari reum simili citatione; quo non comparente, Iudex iterũ recepto sacramento ab actore, quòd animo calumniandi hoc non petat, & habita, & recepta plena probatione de petitis per actorem, ponat eum in possessionem ex secundo decreto; quam possit reus recuperare sine fructuum restitutione, & excomputatione, vsq; ad quatuor annos, à tempore impositionis dicti decreti, soluendo verã debiti quantitatem: quibus elapsis, nullatenus audiatur, sed adiudicetur, seu detur in solutum per Iudicem creditori, vt supra scriptum est: & defendatur per Senatorem in possessione, & proprietate dictæ rei, per omnia remedia necessaria iuris & facti; ad pęnam quinquaginta lib. proui. si hæc facere recusauerit, vel si esset in prædictis negligens, vel remissus; Iudex autem negligens, pęnam x. lib. proui. incurrat.

¶ *De reconuentione.* Cap. 56.

CONuentus, secundum consuetudinem Vrbis, potest reconuenire agentẽ, apud eundem Iudicem, vsq; ad præstationem sacramenti calumniæ, & de his rebus, de quibus de iure potest. Sacramento autem præstito, siue apud eundem Iudicem, si ordinarius est, siue apud alium Iudicem suum, potest reconuenire actorem. Sed si ante sacramentum, fiat citatio corã diuersis iudicibus, à diuersis partibus; apud eum fiat reconuentio, coram quo prima citatio facta fuit. Sed in iudicio sindicatus, reconuentio locum non habeat.

¶ *De litis contestatione fienda partibus præsentibus.* Cap. 57.

PArtibus præsentibus, coram Iudice competente, vel personis legitimis earundem, ex parte actoris, petitione generaliter verbotenus, sine causæ expressione, formata, nisi aliqua iusta exceptio opponatur, reus verbotenus cogitur respondere. Et si reus fatetur, nulla exceptione opposita, se debere quod actor petit, Iudex det reo nouem dierum terminum ad soluendum. Si verò reus negaret quod actor petit, non ante procedatur ad sacramentum, q̃ libellus porrigatur, si talis sit causa, in qua libellus sit necessariò offerendus, si reus libellum petierit, per quem certioretur reus. Et super dicto libello contestatione facta, & per tabellionem simul cum libello in actis scripta, perueniant ad sacramentum, exceptis illis causis, in quibus procedi potest sine libello. Nec sit licitum actori, in eodem iudicio emẽdare, vel mutare libellum, sine voluntate conuenti, post præstitum sacramentum. Nec litis contestatio propterea vitietur, ꝙ separatim & non simul, actor & reus suã intentionem corã Iudice proposuerint. ¶ Si reus in litem contestando cõtumax fuerit, aut procedatur contra eum ad missionem in possessionem, tanq̃ contra contumacem, aut lis habeatur pro contestata, prout actor elegerit: quam electionem actor secunda die vtili post oblationem libelli, facere teneatur, ita vt perinde procedatur, & currat terminus ad probandum, traditus à statuto, ac si verè lis contestata fuisset.

¶ *De iuramento calumniæ.* Cap. 58.

Libro 4. c. 13.

PRincipales personæ, si in Vrbe præsentes fuerint, per se ipsas subeant calumniæ iuramentum: Si autem absentes ab Vrbe fuerint vltra x x. miliaria; præstito sacramento à procuratore absentis, super hoc speciale mandatum habente. Qui etiam ad respondẽdum positionibus admittatur, si dominus fuerit absens ab Vrbe per quadraginta miliaria; de qua absentia fidem faciat per iuramentum; aliàs principalis veniat, & sub sacramento respondeat. Et si aduersarius dicat dominum legaliorem, q̃ procuratorem, & eum velle pŏsitionibus respondere; possit Iudex ad petitionem procuratoris absentis, mittere notarium fidatum ad personas nobiles, seu magnates, seu quascunq; alias impeditas, expensis absentis, ad recipiendum sacramentum calumniæ, & veritatis.

¶ Quando exhibeantur positiones. Cap. 59.

IN causis, in quibus litis contestatio facta est, seu in odium contumacis, habita p contestata, & sacramentum calumniæ præstitum; actor proxima sequenti die nõ feriata post litem contestatam, vel pro contestata habitam, suas positiones assignet quod si non fecerit, non cogatur reus positionibus respondere: possit tamen, suam intentionem per testes probare, infra terminum à statuto præfixum.

¶ De testibus non recipiendis, nec cogendis ad perhibendum testimonium. Cap. 60.

NVllus in causa sui Collegii, recipiatur in testem, & recepto fides non detur; lege, vel canone dicente contrarium, non obstante: nisi sit persona magnæ grauitatis, & fidei, quæ ex causa, nullum interesse priuatum prætendit.

¶ Quòd nullus repellatur a testimonio. Cap. 61.

DIffidatio Communitatis, vel Castri, singulares personas ipsius non repellat à testimonio.

¶ Quot testes examinentur super quolibet articulo. Cap. 62.

IN qualibet causa, vltra septem testes non recipiantur super quolibet articulo siue capitulo.

¶ De contumace in respondendo positionibus. Cap. 63.

Lib. 4. c. 13. & sup. c. 58.

REus, qui citatus ad respondendum positionibus, contumax fuerit, hanc suæ contumatiæ pęnam ferat, q durante contumatia, nullæ recipiantur probationes & defensiones ipsius. Et si durante termino, ad probandum statuto, suam contumaciam non purgauerit, iuramentum calumniæ & veritatis præstando; & positionibus respondendo, habeatur pro confesso super omnibus, super quibus de iure respondere debebat. Nec sibi propterea decursus terminus restauretur, ne portet præmium contumaciæ, ex qua pœnam meretur. Et idem per omnia in actore seruetur, si, postq̃ reus positionibus eius responderit, fuerit contumax in Rei positionibus respondendo: valeat quoq; responsio super positionibus facta, etiam si aduersarius non sit præsens, ne propter fugam, lites producantur in longum. Nec admittatur illa responsio solita, Credit, si de iure probetur; vel, Non credit, nisi de iure probetur, sed purè & simpliciter respondeat, vtrum credat, vel non, Responsio autem credulitatis, habeatur pro confessione, & non credulitatis, pro negatione. Et hoc statutum locum habeat etiam in causis, in quibus litis contestatio non exigitur.

¶ De negantibus filiationem. Cap. 64.

QVæcunq; persona, respondendo positionibus, negauerit filiationem, maternitatem, fraternitatem, matrimonium, dignitatem, officium, tabellionatum, communionem, seu mortem, vel vitam alicuius, & contrarium fuerit probatum; Puniatur in xxv. libris prouisinorum, pro qualibet negatione, applicandis pro medietate, Parti; & pro alia medietate, Cameræ; in quibus per Iudicem causę in sententia debeat condemnari. Qui si non fecerit, de suo salario teneatur, per Camerarium, sindicatus tempore retinendis.

¶ *Quòd Maiores xx. annis, pro maioribus habeantur.* Cap. 65.

MInoribus viginti annis, super futuris læsionibus dumtaxat, se minores & læsos probantibus, in integrum restitutio concedatur. Maiores autem viginti annis, in quolibet actu & negotio, pro maioribus, decætero reputentur. Super prę teritis autem lęsionibus, & causis pendentibus, nihil pęnitus innouetur.

¶ *De in integrum restitutione petita.* Cap. 66.

SI principaliter per minores, in integrum restitutio postuletur; oblata petitione, super ea, lis infra biduum contestetur; & si reus contumax fuerit, habeatur pro contestata: ita q abinde in antea, vtraq; Pars per omne genus probationis, de iure suo probet, infra decem dies vtiles: quibus elapsis, Iudex, auditis allegationibus, causam decidat, & sic litem abbreuiet, q infra viginti dies vtiles, à die petitionis oblatæ, diffinitiuè pronunciet, quod si non fecerit, in decem lib. prouisinorum, Cameræ teneatur, per Camerarium sindicatus tempore retinendis, & instantia pereat, & damnum restituat Parti lęsę.

¶ *De eodem.* Cap. 67.

REstitutio in integrum, incidenter petita, infra duodecim dies vtiles, per causæ Iudicem terminetur; quibus elapsis, si terminata non fuerit, habeatur perinde, ac si petita non fuisset. Et Iudex negligens, interesse restituat Parti læsæ, & pœnam decem lib. prouisinorum, Cameræ soluat, de suo salario retinendarum.

¶ *De restitutione Cameræ.* Cap. 68.

REs publica, & Vrbis Camera, in singulis suis læsionibus, restituatur in integrum, procuratore Cameræ hoc petente, infra quadriennium, à tempore læsionis, per Iudicem, coram quo fuerit postulata. In causis quoq; Cameræ, procedatur summariè, & de plano, sine strepitu, & figura iudicii. Et in eis, contra Cameram acta producens, teneatur suis expensis dare copiam productorum, Aduocato & Procuratori Cameræ; quibus non currat terminus, donec habuerint copiam productorum.

¶ *De testibus examinandis, & eorum dictis expliciter scribendis.* Cap. 69.

NOtarius, qui dicta testium examinatorum scribit, teneatur substantialiter, & explicitè scribere dicta testium, & non dicat Talis dixit vt talis. Et si testis explicitè non dixerit, sed sub compendio dixerit Capitulum siue articulum verũ esse, eius scriptura fidem non faciat, nisi contineat responsionem ad singula contenta in articulis; & eo casu, notarius parti ad interesse teneatur, & incidat in pœnam x. lib. proui. Cameræ Vrbis applicandarum. Aliter non valet dictum eius, sic compendiosè responsum; & examinator puniatur in decem lib. prouisinorum, Cameræ Vrbis applicandis. Et nihilominus dictus testis, de quo scriptum est Dixit vt talis, & qui sine causa dixit Articulum verum esse, iterum examinetur. Non obstãte, q testes fuerint publicati.

Lib. 3. c. 177. vers. ut in scrituris.

¶ *De fide instrumentorum exemplatorum.* Cap. 70.

Lib. 5. c. 39. INstrumento, sumpto & exemplato de aliquo publico instrumento, seu abbreuiaturis, seu prothocollis alicuius notarii defuncti, non habeatur fides, nisi habeat subscriptionem Iudicis ordinarii Palatini, & duorum notariorum. Qui Iudex dictam subscriptionem facere teneatur, ad instantiam petentis, sine aliquo salario, ad pœnam decem lib. prouisinorum, pro medietate Parti, & alia medietate, Cameræ applicandarum. Quilibet autem notariorum prędictorum, duos solidos prouisinorum dumtaxat, pro subscriptione recipiat. Et dicto exemplo sic subscripto, vt supra scriptum est, stetur, parte personaliter citata, si commodè haberi poterit; aliàs ad domum, vicinis audientibus; aliàs per edictum, in valuis Palatii Capitolii: qua citatione interueniente, non possit deinde allegari suspectum. Et hoc, locum habeat in præsentibus & futuris.

Lib. 4. c. 32.

¶ *De allegato suspecto instrumento.* Cap. 71.

SI aliquis in Iudicio produxerit aliquod instrumentum, & ille, contra quem productum est, cum iuramento, allegando legitimam causam, affirmet & dicat se illud habere suspectum; Senator & Iudex causæ, ex eorum officio, Parte petente, cogant notarium qui fecit instrumentum, & partem producentem, ad exhibendū coram eo, prothocolla & abbreuiaturas dicti instrumenti, & per ea semper imponatur fides, & suspitionis allegatæ tollatur occasio. Si quis tamen suspitionem allegauerit, & non probauerit, incidat in pœnam xx. lib. proui. illico exigendarum, & Cameræ Vrbis applicandarum: si tamen persona notarii appareret suspecta, dicta pœna, Iudicis arbitrio relaxari possit.

¶ *De instrumento cancellando per notarium.* Cap. 72.

NOn possit notarius cancellare prothocollum alicuius instrumenti, nisi mandato illius vel illorum, cuius vel quorum interest, & ad cuius vel quorum vtilitatem factum est. Et si contra fecerit, in xxv. lib. prouisinorum, puniatur. Et nihilominus ex tali prothocollo sic cancellato, possit instrumentum, mandato Iudicis, releuari, & publicari.

¶ *De instrumentis, & cautionibus non valituris.* Cap. 73.

ITem, statuimus & ordinamus, ꝙ si aliquis Ciuis Romanus, aliquem Ciuem Romanum, in quo iurisdictionem non habeat, ceperit, vel in carcerem miserit, seu capi & mitti fecerit; & ab alio, vel ab aliis ꝑ eo, extorserit, seu extorqueri fecerit, seu ipsum captum, seu alium pro eo, emittere fecerit cautionem cuiuscunq; qualitatis, seu instrumenta fieri fecerit, quæcunq; pacta, & conuentiones continentia; talis cautio sit ipso iure nulla, nec ex ea, illi vel illis, quibus facta est, actio, vel ius aliquod oriatur, vel acquiratur contra ipsum detentum, vel alium, seu alios, qui pro eo cautiones huiusmodi emiserint, principaliter, vel accessoriè: Sed tam principales, q̃ fideiussores, qui sic in cautione tali interuenerint, ab omni nexu dictæ cautionis liberi sint, & plenissimam pœnitus securitatem habeant, auctoritate pręsentis statuti, vt nec obligati fuisse fingantur. Senator quoq;, ad cuiuscũq; petitionem, compellat illos qui cautionem huiusmodi extorserint, seu quibus talis cautio facta fuit, instrumentum tale, incisum reddere, ac plenissimam refutationem, liberationē, & acceptilationē facere de prædictis, illi qui dictā cautionē emiserit, & in nullo sibi remaneant obligati. Cōpellat quoq; notariū, qui dictū scripsit instrumētum ipsum instrumentū, seu prothocolla ipsius instrumenti, delere & totaliter cancellare, vt ex eis in perpetuum nullum possit instrumentum releuari. Et si dictus no-

tarius non viueret, tunc Iudex causæ, faciat dictum instrumentum seu prothocolla cassari & cancellari per Correctores collegii Notariorum Vrbis. Et prædicta fiant, saltem probata publica fama (per quinq; bonos viros, quos dictus D. Senator, vel Iudex, coram quo ageretur causa, allegauerit) cautionem prædictam extortam vel emissam fore ab ipso capto, vel detento, vel ab alio pro eo. Et prædicta locum habeant in præteritis, præsentibus, & futuris; aliquo Statuto, supra vel infra posito, non obstante; & hoc, præcisè firmo manente, per quod, cæteris in contrarium loquentibus, volumus derogari. Et prædicta, fiāt sine strepitu, & figura iudicii, absq; ordine & solemnitate iudiciorum. Et idem per omnia, seruetur & fiat, si aliquis cō quereretur, se fecisse aliquem contractum per vim vel mentum, alicui de Vrbe, vel eius districtu. Et eadem probatio famæ, sufficiat, iuxtà formam supra scriptam.

¶ *De simulatione contractuum.* Cap. 74.

SI aliquis conquestus fuerit, se vel suos prædecessores, fecisse vel fieri fecisse aliquam alienationem, vel quemcunq; contractum, alicui suo consanguineo, vel affini, clerico, vel religioso, seu alicui alio, de aliquibus bonis, fictitiè vel simulatè, & hoc probauerit per publicam famam; sine strepitu iudicii, reducat Senator eum in possessionem eius rei, de qua conqueritur se simulatum fecisse contractum. Et si prohibeat Senator, vel officiales eius, vel Rectori, probationem per publicam famam de simulato contractu; dictus laycus sua auctoritate propria, possit recuperare rem contentam in contractu, nec possit postea accusari. Et hoc idem seruetur de contractu simulato inter laycos; hoc addito, ꝙ postꝗ prædicta publica fama probata esset per partem conquerentis, Iudex causæ, per se, ex suo officio, non per testes assignatos a Parte, sed per bonos & idoneos homines de contrada, seu contradis litigantium, vocandos vsq; in xiiii. à se ipso Iudice, faciat diligentem inquisitionem de prædicta simulatione: & si per quinq;, vel quatuor testes in dicta contrada, seu contradis, repertum fuerit, ꝙ dicti contractus essent facti in fraudem, & ad non valere; tunc in eo casu, prædicti contractus habeantur pro simulatis, & in fraudem factis, & obseruentur prædicta, & Iudex ipsos contractus casset & irritet, cassosq; & irritos pronunciet, & eis fidem non habeat. Et prædicta, locum habeāt vbicunq; tractatur vel agitur de simulatione contractuum.

¶ *De executione instrumentorum.* Cap. 75.

COntra publica instrumenta, petita per creditorem coram Iudice executioni mandari, in quibus apparet debitorem principaliter obligatum, nulla possit opponi exceptio, nisi dumtaxat falsitatis, vsurarum, solutionis, siue satisfactionis; & pacti de non petendo, perpetuò vel ad tempus, & rei iudicatæ, & præscriptionis, & litis pendentiæ: Quas exceptiones, vel eorum alteram, possit debitor opponere, & oppositas probare debeat infra decem dies vtiles, computandos à die pro qua debitor citatus fuit ad videndum productionem instrumenti præfati, & a die datæ copiæ ipsius instrumenti: Quam copiam notarius causæ, petenti tradere teneatur vel expensis petentis, exhibere alii exemplandam, infra duos dies à die productionis instrumenti præfati, ad pœnam decem lib. proui. pro medietate Parti, & pro medietate Cameræ applicandarum. Quibus diebus elapsis, currat terminus supra scriptus: qui terminus sit legalis, datus ab hac lege, & sine ministerio iudicantis. Quibus diebus elapsis, ad petitionem creditoris, seu eius procuratoris, seu habentis ius cessum ab eo, si exceptio aliqua de prædictis non fuerit opposita, vel opposita, & non probata infra terminum supra dictum; iudex interloquendo, & sine consilio, pronunciet, instrumentum fore executioni mandandum, & absq; alia citatione, debitor capiatur & detineatur, donec de debito & expensis, suo satisfecerit

creditori. & si de probatione sit dubium, Iudex terminum statuat Partibus ad opponendum & allegandum, vsq; ad tres dies vtiles: quibus elapsis, ipse infra triduũ continuum, sua interlocutoria decernat, sine consiliario, instrumentum fore vel nõ fore mandandum executioni. Fiat quoq; in prædictis executio effectualis, personaliter, & realiter contra debitorem præfatum, ad pœnam xxv. lib. proui. Et si personalem executionem elegerit creditor, capiatur vt supra. Si autem realem, fiat executio in bonis debitoris, mobilibus, & stabilibus, & nominibus debitorum, put voluerit creditor. Debeat etiam ad creditoris petitionem, debitor diffidari, & q electio vnius viæ, non paret præiudicium in altera, creditori: In qua executione seruetur forma in subsequenti capitulo tradita. Debitor autem, qui exceptiones oppositas non probauerit infra terminum suprascriptum, puniatur in decem lib. proui. pro medietate Parti, & pro alia medietate, Cameræ Vrbis applicandis; in quibus per Iudicem causę debeat in eadem sententia & processu condemnari: & in Camera debeat hoc notificare, ad pœnam xx. lib. proui. in omnibus & singulis casibus supradictis, retinendis per Camerarium de salario dicti Iudicis. Et prædicta locum habeant in illis instrumentis, in quibus non est facta mutatio personarũ creditoris vel debitoris, in instrumento contentarum. Vbicunq; autem de termino, & probatione infra ipsum, fienda, fit mentio in volumine Statutorum, si per Iudicẽ vel notarium qui testes examinare debet, steterit, quominus testes infra dictũ terminum examinetur; cadat Iudex, vel notarius per quem steterit, in pœnam quinquaginta lib. prouisinorum.

De executione apocharum. Cap. 76.

In Leoninis c.29.

IDem modus & forma seruetur per omnia, in executione apochat, scriptarum seu subscriptarum manu alicuius priuatæ personæ; & contra scribentem vel subscribentem executioni mandentur, sicut publica instrumenta; Non obstante, q in eis non sit locus, tempus, causa, & partis præsentia. Et si negaretur scripta seu subscripta manu illius contra quem producitur; pars producens probet contrarium contra negantem, per comparationem literarum, seu aliter, prout poterit: quo probato, puniatur negans in quinquaginta lib. prouisi. applicandis pro medietate parti, & pro alia medietate, Cameræ; in quibus, in ipsa executione per eundem Iudicem cõdemnetur: qui, si hæc facere neglexerit, in decem libris prouisinorum, de suo salario puniatur.

De iure dotis, & donationis propter nuptias. Cap. 77.

Infra c.79.

SI mulier, soluto matrimonio, vellet dotem repetere; petat executionem instrumenti dotalis, secundum formam super hoc specialiter traditam. Si verò constãte matrimonio dotem repetat, in casibus à iure permissis; procedatur sicut in aliis casibus ciuilibus, positis per Statuta. Si tamen agatur ex vna causa, q vir dicatur ad inopiam vergere etiam si mulier, & vir fateantur de inopia, non credatur eis, nisi per testes, vel alias probationes legitimas, de viri inopia probetur, sicut iura requirunt. Pacta dotalia, & donationes propter nuptias, secundum antiquam Vrbis consuetudinem, ad hunc modum redacta sunt, videlicet, q mulier medietatem donationis propter nuptias, ad proprietatem lucretur liberis non exantibus viro præmortuo; liberis nõ extantibus, ad vsum fructum: & hoc tamen casu, præstita idonea cautione. Quòd dicta donatio, finito vsufructu, illis personis, ad quas de iure pertinet, reuertatur. Maritus autem, muliere pręmortua, liberis extantibus, de iure dotem lucratur: teneatur tamen dictis liberis seruare. Liberis autem non extantib', quartam partem lucratur. Quæ pacta de consuetudine valent, vt æqualitatem cõtineãt memoratam. Item, circa cõsuetudinem dotis & donationis, recipitur ęqua

litas hoc modo; quòd maritus faciat donationem propter nuptias, quantũ est quarta pars ipsius dotis. In tempore restitutionis, licet maritus præmortua muliere dotem lucretur liberis extantibus; tamen per mulierem superstitem, ante mediũ annum, donatio peti non potest; quod in repetendo dotem seruatur. Donatio inter virum & vxorem, & inter sponsum & sponsam, non valeat nec præsumatur, nisi in casibus a iure permissis: sed in anulo subarrhationis (qui esse debet cum sigillo sine lapide) presumatur donatio, & teneat. Marito mortuo, vxor habeat de bonis viri vnam tunicam, & unum mantellum de panno nigro, & calciamenta ad prouisionem Iudicis, personarum, & dotis consideratione habita, Ita tamen si maritus non relinqueret uxori pannos, uel indumenta lugubria. Vbicunq; morte mulieris, maritus dotẽ lucraẽ de iure, existẽtib⁹ filiis; uxor, ꝓ anima, de ipsa dote, in ultima uolũtate possit decimã partẽ relinquere tãtũ. Alia uero bona sua distribuat sicut sibi ꝑmittiẽ. In quacũq; autẽ re, propria, uel feudali, fuerit facta dotalis obligatio, de feudaẽ mulier ꝑ Senatorẽ in dote; nõ obstãte ꝙ de feudo nõ reperiatur facta cõcessio, siue infeudatio, dũmodo obligãs, spatio xiii. ãnorũ, feudũ possederit supradictũ.

¶*De alimentis, & mala tractatione maritorum.* Cap. 78.

ANtiquam consuetudinem imitantes, Statuimus quod si uxor, constante matrimonio, a uiro alimẽta petierit: Iudex, unica citatione præcedẽte, exhibito coram eo, instrumento dotali, mandet marito quod faciat alterum de tribus, alternatiuè, Videlicet quod uir Aut recolligat uxorem, præstita cautione quod eam maritali affectione pertractet, & quod ultra quam deceat, non offendat, Aut dotẽ in dotali instrumento scriptam, apud idoneam personam deponat, ut ex fructibus ipsius dotis, se suosq; alat, Aut mulieri tribuat competentia alimenta: medietatem quorũ tribuere teneaẽ i pricipio dimidii ãni, ꝑ dimidio ãno, & aliã medietatẽ i principio alterius dimidi anni, ꝑ alio dimidio ãno, & sic deinceps, donec ꝑdicta fuerint adimpleta. Possit tamen maritus legitimas exceptiones opponere, & probare, infra quinque dies utiles, à tempore dicti mandati facti per Iudicem. Si uerò mulier habeat socerum, qui dotẽ receperit; mãdetur per Iudicẽ socero, ꝙ ipse socer faciat ipsam mulierem à dicto uiro maritali affectione tractari, ut supra proxime dictum est in uiro. Si uerò alimenta petantur per uiduam, unica citatione pręmissa, mandetur per Iudicem hæredibus, & bonorum possessoribus, iuris, & facti, uiri, uel soceri, ut dictæ mulieri, per eos, per menses, & tempora dicta, alimenta præstentur, donec dos fuerit integre persoluta, in instrumento dotali Iudici exhibito, contenta. Quod mandatum, astringat uirum, socerum, & hæredes, & bonorum possessores, tam iuris, quam facti, uiri, uel soceri, uel rerum obligatarũ pro dote, si dictæ personæ, ad dictum mandatum audiendum citatæ fuerint, & etiam si uocati sint pupilli, eorum legitima persona, etiam si in genere. Non obstante si alimenta petantur infra tempus statutum ad inuentarii confectionem. Possint tamen dictæ personæ exceptiones legitimas opponere, & probare infra tempus dumtaxat supra proxime scriptum, aliàs de cetero non audiãtur in utroq; casuum prædictorum. Alimenta uero hoc modo pro dotibus decernantur, vt si quantitas dotis fuerit vltra, xxx. lib. pro, vsq; ad centum. L. præstentur nomine alimentorum, duo denarii pro libra singulis mensibus. Si verò à centum L. vsq; ad mille, soluantur septem libræ pro quolibet centenario librarium, in anno, cum dimidia. Si tamen maritus recollegerit uxorem suam, secundum formam supradicti mandati, nihilominus tamen supradictũ mandatum remaneat penes uxorem, ut si quando expelleretur à uiro, per idem mandatum possit petere alimenta; & præsumatur quòd dicta mulier alimenta ta fuisset toto tempore, quo probatum fuerit eam cum uiro uel socero in eadem familia habitasse. Præmissa alimentorum solutio, nullo modo cõputetur

in sortem,& habeat locum in vidua,& in nupta, & viro,quibus soluta dos non fo ret,& omni casu quo ius alimentorum petendorum competeret.Executio veró di cti mandati alimentorum,non solum contra virum,socerum,& hæredes ipsius,& eorum bona,fieri possit,sed etiam contra possessores rerum obligatarum pro dote ipsius,realiter,& personaliter.Et fiat inuestimentum, & missio in possessionem in. dictis rebus,si possessor noluerit soluere alimenta In aliis autem casibus vbi alimen ta debentur, Fiat mandatum quod soluantur per singulos menses.Et si debeantur filiis à parentibus,vel econuerso,fiat mandatum quod soluatur medietas in princi pio āni,& alia medietas in principio alterius dimidii anni,& sic deinceps.Et tamen casu quo alimenta petuntur á viro,socero,vel hæredibus viri vel soceri,vel parenti bus a liberis, vel econuerso, si aliquæ exceptiones opponantur,etiam non datis pi gnoribus audiatur opponens. Alimenta tamen,lite pendente,per singulos menses præstentur,recepta cautione à muliere,ad arbitrium Iudicis,vt si in dicta quęstione succumberet,q̄ cta alimētarestituat.Si autem ab aliis exceptiones opponantur pro futuris alimentis,vel etiā à quocunq; pro præteritis,non aliter audiatur opponens, nisi datis pignoribus,quę pignora ad mandatum iudicis deponantur. Receptio ta men alimentorum, non præiudicet mulieri,quo minus dotem repetere possit in casibus à iure permissis. Compensetur tamen sibi superflua,vel indebita alimenta, in expensione debitis, vel in dote,tempore solutionis dictæ dotis. Super prædictis autem,sine libello,litis cōt estatione, & iuris solemnitatibus,procedatur; exceptis feriis inductis ad laudem Domini,ita quod causas alimentorum,Iudex ex- pediat & decidat īfra decēdies vtiles,sine consiliario,à tempore productionis instru menti dotalis, numerandos,ad pœnam decem librarum.

¶ *De executione instrumentorum dotalium,& donationum propter nuptias.* Cap. 79.

INstrumenta dotalia,& donationū propter nuptias,mulierum,& alimentorum, & quæcunq; alia,ex quibus aliquid debeatur sub solo nomine dotis;citatis perso nis,quæ ex hoc ledi crēduntur,statim ipsis exhibitis,omni consilio dotali,commis- sionis, & confirmationis, pænitus quiescente;per Iudicem executioni mandentur contra debitores, & eorum hæredes,& quoscunq; bonorum possessores obligato rum,tacitè vel expresse,& contra depositarium dotis,& bona eius. Nullaq; contra dicta instrumenta possit opponi exceptio,nisi dumtaxat falsitatis,& solutionis,siue satisfactionis; quas, siue earum aliquam opponens, infra decem dies vtiles,à die ꝓ ductionis instrumenti,& exhibitæ copiæ,vt supra in proximo capitulo declaratur, computandos,probare teneatur; & si non probauerit, in decem lib.pro.per eun- dem Iudicem,statim elapso termino condemnetur opponens:quod si facere negle xerit,in viginti lib.pro.puniatur,de suo salario retinendis. Elapsis autem dictis de- cem diebus,& dictis exceptionibus,seu aliqua earum,non oppositis,seu oppositis, & non probatis,ponatur mulier,seu eius hæredes,seu habentes causam ab ea, in possessionem bonorum prædictorum,mobilium,& immobilium,& nominum, pro ut petitor elegerit,consilio,salua querela,pænitus quiescēte.Et mobilia mulier te- neat per quindecim dies;immobilia per triginta dies continuos;quibus elapsis,cita tis personis,quæ ex hoc negocio lædi possint,Iudex sine consiliario, pronunciet di cta bona mulieri,& eius hæredibus,seu ab ea causam habentibus, fore adiudicāda pro quantitate petita in instrumentis contenta. Qua lata, ponat adiustatores qui æstiment dicta bona infra quindecim dies continuos. Et facta per adiustato- res eorum ęstimatione,& banno vnico præcedente; si aliquis apparuerit emptor, dentur & vendantur per iudicem, plus offerenti, Vel ipse tantum de dictis bonis in solutum dictæ mulieri,vel eius hęredibus,& successoribus concedat,& assignet, quod ascendat ad quantitatem sibi debitam, & ad tertiam partem vltra.

Per quam dationem in solutum, efficiatur domina, & defendatur p Senatorē, & eius officiales, & ipsa vendat cui voluerint. Possint tamen illa recuperare hæredes debitoris, vel possessoris dictorum bonorum, si infra sex menses, à tempore dictę dationis in, solutum computandos, cum effectu soluerint mulieri, vel eius hæredibus, seu ab ea causam habentibus, quātitatem veram pro qua fuit facta missio & executio supradicta. Si verò super probatione dictarum exceptionum, emerserit dubitatio An sit facta plena probatio, iudex procedat secundum formam in proximo capitulo traditam, præter capturam personalem. Super prædictis autem, consilium venditionis per Senatorem, & ipsam venditionem per sententiam, penitus quiescere volumus, vt mulieris parcatur laboribus & expēsis Debitorem autem, & eius hæredes, quorum bona venduntur, seu in solutum dantur, per inde teneri volumus ad euictionem & defensionem dictorum bonorum, emptoribus seu mulieribus supra dictis, ac si ipsi dicta bona vendidissent, seu in solutum tradidissent, & ad hæc cogi iuris & facti remediis oportunis, per Senatorem, & officiales ipsius. Sic tamen iudex faciat quòd dicta executio instrumentorum dotalium, vsque ad venditionē seu in solutum dationem infra viginti dies vtiles, à die productionis instrumenti, finalē sortiantur effectum, ad pœnam xxv. lib. pro. retinendarum de suo salario per Camerarium. Per electione autem supradictæ viæ, & formæ, non femat præiudicium mulieri, quominus possit petere executionē realē traditā à Statuto, posito sub rubrica De executione sētētiæ, ita q p electionē alterius dictarū viarū, altera nō tollatur.

¶ *De instrumentis scriptis per notarium diffidatum ualituris.* Cap. 80.

ITem, statuimus & ordinamus, quòd instrumentum, sententia, vel processus, scriptum manu cuiuscunq; notarii diffidati, vel excommunicati, & si testes adscripti, omnes vel aliqui ipsorum, essent diffidati, vel excommunicati; non vitietur, seu vitiari debeat, nec vitietur arbitrium, seu laudum, latum & datum per arbitrum, vel arbitratorem diffidatum, vel excommunicatum.

¶ *De testamentis executioni mandandis.* Cap. 81.

TEstamenta, codicilli, & aliæ vltimæ voluntates, per Senatorem, & eius iudicē coram quo executio petita fuerit, ad instantiam illius, cuius interest, simpliciter, & de plano, sine strepitu & figura iudicii, & omni iuris solemnitate omissa, executioni mandentur in bonis defuncti, super omnibus contentis in eis, & maxime in relictis ad pias causas, Hospitalibus, pauperibus, religiosis, Ecclesiis, & piis locis, in quibus omni tempore procedatur, nisi infra octo dies continuos, à tempore productionis dictorum testamentorum, & vltimarum voluntatum, aliqua legitima exceptio fuerit opposita, & probata: quibus elapsis, & exceptione non opposita vel opposita, & non probata iudex pronunciet testamentum fore executioni mandandū in bonis defuncti, & dictas vltimas voluntates effectualiter exequatur. Si verò de probatione exceptionum oppositarum, sit dubium An sint probatæ, vel non, seruetur ordo in proximis capitulis traditus. Talis autem causa infra xv. dies vtiles sine consiliario terminetur, ad pœnam xx. librarum prouisinorū, de salario iudicis, scindicatus tempore retinendarum. Et fiat executio realis & personalis contra debitorem, prout actor elegerit.

¶ *De succedentibus ex testamento.* Cap. 82.

FIliæ feminæ, vel neptes natæ ex filiis præmortuis, seu filiabus, dotatæ à patre, vel auo, sint contentæ dotibus, quas pater, vel auus earum, in testamento, vel alia vltima voluntate, seu inter viuos, dederint vel relinquerint, nec occasione Falcidiæ, seu supplementi, debitæ iure naturæ, possint aliquid petere ab

hæredibus patris, vltra id quod pater vel auus earum reliquit, seu dedit in vita; sed semper testamentum, & vltima voluntas patris & aui, robur habeat, nec possit per ipsas filias & neptes, seu ipsarũ hæredes, p̃ quẽcunq; viã, seu alio modo, impugnari. Nõ obstãte iure canonico & ciuili, capitulo, cõstitutione, supra vel infra posito, salua tamẽ filiali successione ab intestato, secũdũ formã traditã infra, & capitulo vltimo.

¶ *De relictis laicorum, factis spurijs seu bastardis suis.* Cap. 83.

LIceat Ciui Romano, nõ habẽti filios legitimos & naturales, seu nepotes seu pronepotes ex eis, p̃ rectã lineã descẽdẽtes filiis suis naturalibus spuriis, seu quõlibet illegitimis, pro substentatione eorum, medietatem bonorum suorum inter viuos donare, & in vltima voluntate relinquere.

¶ *De legitimatis.* Cap. 84.

CIui Romano, habenti filios legitimos & naturales, seu nepotes vel pronepotes p̃ rectam lineam descendẽtes, & filios spurios seu quomodolibet illegitimos, per hominẽ habẽtẽ potestatẽ in Vrbe legitimãdi, legitimatos; possint dicti legitimati succedere ex testamẽto, in quarta parte eius partis bonorũ, in qua dicto patri, de iure cõmuni, ab intestato succedere possent. Si verò dicto defuncto filia legitima & naturalis superesset, seu frater carnalis cõiũctus ex vtroq; parẽte, vel ex patre tãtũ, seu nepotes ex fratre p̃fato: tũc legitimati succedãt ĩ medietate eius partis bonorũ ĩ qua ab intestato succedere possẽt patri p̃fato, ac si de legitimo matrimonio nati essent.

¶ *De successoribus ab intestato.* Cap. 85.

In Nou. cap. 24 SI quis decesserit intestatus, relictis filiis masculis, seu filio, vel nepote ex filio masculo sibi præmortuo, & superstitibus filiabus fœminis, vna vel pluribus, maritatis, & dotatis; ipsæ filiæ fœminæ nuptæ in nullo succedant patri, sed sint contentæ dotibus pro eis datis. Si verò dictę filię fœminæ peruenerint ad viduitatem, tunc reuertantur cum dote, & fructibus dotis, ad domum paternam. Et habeant de bonis paternis, in domo, congrua alimenta, secundum facultatem & potentiam domus: fructus tamen dotis, dum alimentantur in domo paterna, debeãt esse fratrum, seu hæredum patris: & hoc locum habeat in futuris. Et quod dictum est de filiabus, intelligatur de neptibus, natis ex filiis, seu filiabus maritatis & dotatis. Et idem iuris esse voluimus in filiabus & neptibus non maritatis, nec dotatis, quibus non est constituta dos per patrem vel auum in sua vltima voluntate. Dummodo frater germanus sit paratus cum effectu dotare sororem seu neptem suprascriptam, de paragio, secundum conditionem illorum de domo sua, & facultatem patrimonii, Vel succedant dictæ mulieres cum masculis, prout iura disponunt.

¶ *De executoribus testamentorum.* Cap. 86.

ITem, Statuimus & ordinamus, quòd executores vltimarum voluntatum, tam p̃ relictis pro anima, quàm pro aliis quibuscunq; legatis, si plures essent, & quomodocunq; vellent simul exequi voluntatem testatorum Senator; & eius Curia det eis adiutorium efficax, ad eorũ requisitionem, qualiter possint exequi voluntatem defuncti, secundum dispositionem ipsius defuncti, sine figura & strepitu iudicii, assignata ipsi Curiæ vltima voluntate per publicum instrumentum. Et si maior pars executorum, vel quorumcunq; ex eis, negligens esset in eis exequendis & exercendis, solus vnus ex eis, qui vellet exequi voluntatem, admittatur, tanq; si omnes, vel maior pars ipsorũ, ipsam executionem facere vellent. Et hoc intelligatur in præsentibus, præteritis, & futuris. Et Curia teneatur contra omnes personas detinentes de bonis testatorum, sine litis contestatione, & alia figura, & strepitu iudicii, re

cipere probationes executorũ, seu executoris, ad inueniendum bona defuncti, per omnem modum probationis, per quem veritas melius elucescat; & eis repertis, sine aliqua sententia, de facto, absq; iuris solemnitate, faciat ab executoribus assignari.

De eodem. Cap 87

ITem, Statuimus & ordinamus, q̃ si quis executor esset vel fuisset alicuius defuncti per testamentum, & expendisset fideliter, & bona fide, omnia, quę sibi remanserũt de bonis dicti defuncti; nullus possit petere ab eo, vltra prædicta bona. Et hoc locũ habeat in præsentibus, præteritis, & futuris.

Quod senator reducat, & defendat in possessione hæredes defunctorum. Cap. 88.

ITem statuimus, & ordinamus, quod Senator teneatur reducere in possessionem, & tenere reductos, hęredes cuiuslibet testatoris bonorum, & rerum quæ fuerũt tempore mortis testatoris prædicti, de quibus testator erat in possessione tempore mortis, & de bonis occupatis, seu inuasis ab aliquo, post mortem testatoris præfati.

De officio consultoris & quibus causis consilium exigatur. Cap. 89.

CAusas quascunq; iudex decidat sine consiliario, per se ipsum; nisi de vtriusq; partis assensu, consilium haberetur. Iudex autem eo casu acta omnia cum pũcto, ad consiliarium, infra biduum, mittere teneať; qui consiliarius statim illud repudiet, si nolit illud recipere. Vel saltem puncto, & aliis actis receptis, illud acceptasse videatur. Et extunc ipse vno salario tantùm contentus existens, suum consiliũ infra decem dies continuos, à die, quo sibi punctus cum actis transmissus fuerit, cõputandos, iudici remittere teneatur: quod si non fecerit in decem lib. proui. p eundem Iudicem condemnetur, & consilium eius non teneatur, nec sibi possit vlterius dicta causa cõmitti, & salarium restituere teneatur. Et ipse iudex dictis decem diebus elapsis infra tres dies vtiles causam per se ipsum decidere teneatur: quod si non fecerit, damnum parti læsæ restituat, & pęnam xx. lib. proui. incurrat, de suo salario, sindicatus tempore, retinendarum. Tempus autem decem dierum, consiliario assignatum, propter consilium supradictum, non computetur à Statuto dato iudici ad causæ decisionem, quæ non præiudicent ordini dato decisioni causarum plenariarum, nec cum causa ad Senatorem per appellationem à Capitaneo appellationis, deuoluitur, vt inferius est statutum.

Quod iudices conferant cum alijs iudicibus de dubijs & punctis. Cap. 90

QVilibet Iudex Curiæ Capitolij forensis, in punctis & dubijs onerosis, & maximè in prolatione sententiarum diffinitiuarum, & interlocutoriarum, in quibus continetur aliquid dari vel fieri, teneatur vinculo sacramẽti, conferre & habere colloquium cum aliis sociis suis iudicibus forensibus de Assettamento; qui omnes teneantur vinculo sacramenti, ad pænam decem lib. proui. pro qualibet vice, gratis & sine salario sibi dicere opinionem eorum, & quicquid sentiant & videatur eis, super prædictis, de quibus consilium petitur; vt sit magis iustificata & firmata sententia, quæ plurium comprobatur assensu.

De executione sententiæ. Cap. 91.

OMnes sententiæ, arbitria, & arbitramenta, siue lauda, à quibus appellatum, seu contradictum non est infra debitum tempus, seu quæ in rem trãsierint iudicatam, per lapsum temporis, seu expressam vel tacitam confirmationem temporũ, executioni mãdeť. Et ex arbitriis arbitramẽtorũ siue laudis descẽdẽtib⁹ ex compromissis, cũ pęnis, nascať actio & exceptio, sicut ex sẽtẽtia q̃ trãsierit in rẽ iudicatã.

¶ De eodem. Cap. 92.

QVilibet Iudex Curię Capitolij, teneatur ad partis petentis instantiam, exequi sententias, arbitria, arbitramenta, & lauda, à quibus appellatum non est, seu contradictum, & non est facta prosecutio appellationis infra tempora à Statuto præfixa. Si verò ab eis fuerit appellatum, prima sententia confirmata, iudex appellationum possit suam sententiam exequi.

¶ De eodem. Cap. 93.

IVdex, qui sententiam, arbitrium, laudum, siue arbitramentum exequitur, teneatur ad partis victricis instantiam, sine aliqua citatione, mandare victo, seu condẽnato, seu illi, contra quem est pronunciatum, instrumẽtum appodissas, seu testamẽta fore executioni mãdãda; ꝙ infra octo dies, de, soluat, faciat, & impleat quod in ipsa sententia, laudo, & arbitramento continetur. Quod si non fecerit, contra eum ad diffidationem procedatur, & abinde ad capturam personalem, & si expediet, ad executionem militari manu faciendam. Et per electionem vnius dictarum viarum non præiudicet victori seu creditori, in aliis viis missionis in possessionem bonorũ adiudicationis, venditionis bonorum, dationis in solutum, & aliis remediis iuris, & facti, Iudex autem, qui in prædictis fuerit negligens, in decem libris prouisinorũ Senatus teneatur; pro medietate Cameræ & alia medietate; parti.

¶ De personis inuestitis defendendis per Senatorem. Cap. 94

Senator teneatur proprio iuramento, ad pœnam quinquaginta lib. pro. defendere, & manutenere omnes, & singulas personas, inuestitas, seu in possessionem deductas per Senatorem, & eius quemcunq; iudicem. Et expellere de rebus, & possessione prædictis omnes, & singulos, contra quos inuestimentum seu missio in possessionem factum est. Et si dicti, contra quos inuestimẽtum factum est, inhabitauerint, seu quocunq; modo fregerint inuestimentum, seu missionem in possessionem turbauerint, vice qualibet in decem lib. pro. puniantur; pro medietate Cameræ Vrbis, & pro alia medietate parti prædictæ inuestitæ, seu in possessionem deductæ. Et nihilominus, de bonis, & rebus prædictis, eiiciantur per Senatorem, & eius officiales.

¶ De eodem. Cap. 95

QVia parum prodest inuestiri aliquem, & in possessionem mitti ex primo vel secundo decreto, vel per executionem testamentorum, vel instrumentorum, seu quacunq; alia causa, nisi missus, seu inuestitus, in ipso vestimento, auctoritate senatoris, legitimè defendatur, hanc institutionem duximus statuendam, vt Consules Ciuitatis, siue Rectores, vel domini castrorum, vel villarum, seu eorum vicarii, ac etiam Communitates, cum per Senatorem fuerint requisiti, vt inuestitum, seu missum in possessionem, defendant; Si dicta inuestimenta fregerint, seu frangi permiserint, vel inuestitum permiserint aliquo modo turbari vel ipsum in ipso inuestimento, & possessione, seu tenuta non defenderint, tam ipsi, quam Communitates dictorum locorum, de inuestimento fracto, & non defenso, teneantur; & illi, q inuestimentum, seu tenutam, vel missionem in possessionem habet, in quantitate condemnationis, ex qua dictum inuestimentum factum fuit, in eadem sententia cõdemnentur, Et nisi infra terminum certum per Senatorem, vel iudices assignatum soluerint, diffidentur, Et non possint aliquo tempore reaffidari, nisi primò integraliter satisfecerint illi, qui condemnationem, seu inuestimentum, vel missionem in possessionem habet. Et cum iniuncto Senatoris vel iudicis, potestatem habeat capiendi de bonis hominum dictæ Terræ, donec sibi sit integrè satisfactum; quem in

iunctum, Senator, & iudex date teneatur ad petitionem ipsius, ad pœnam quinquaginta lib. prouisinorum.

¶ *Quod senator defendat quemlibet in possessione sua.* Cap. 96

ITem, q̄ si aliquis fuerit in possessione alicuius rei, siue terræ, siue domus, siue vineę, siue horti, & res ipsas pro medietate, vel quocunq; modo tenebat, & possidebat, cum persona, vel loco potenti, vel qualibet alia persona, & in tenuta, & in possessione sua molestaretur, ita q̄ prædicta non possint laborari, vel vti eis, & fructus percipere, & habere non posset, seu fructus sibi quomodocunq; ablati, vel subtracti fuerint; Senator teneatur illum in possessione sua reducere, defendere, & manutenere, & fructus sibi ex eis restitui integrè facere. Et de quantitate, & valore fructuum, stetur sacramento patientis, & substinentis, tamen taxatione iudicis Palatini, præcedēte. Et defortiatione, seu molestatione puniatur secundum capitulum constitutum infra positum.

¶ *De eodem.* Cap. 97

ITem, statuimus, & ordinamus, quod omnis Romanus, qui habet domum, vel aecasamenta, seu possessionem cuiuscunq; rei, in aliqua Ciuitate, Castro, vel villa, seu quacunq; alia Terra de districtu Vrbis, debeat defendi à communitate dictæ Terræ. Et Senator teneatur ipsas communitas compellere ad soluendum, & satisfaciē dum integraliter, dummodo damnum passo. Et ipsa Communitates, quæ damnū dederit, hoc soluere teneatur. Et nihilominus pro pœna soluere teneatur centum lib. pro Cameræ.

¶ *De expensis reficiendis.* Cap. 98

IN qualibet causa, victus victori expensas reficiat, exceptis casibus, in quibus aliter per aliqua statuta disponitur. Non obstante q̄ de calumnia sit iuratum, & q̄ in sententia nō fiat condemnatio in expensis. In quarum repetitione, nullus ordo, vel iuris solemnitas requiratur, sed solo sacramento partis victricis præstito, taxatione iudicis, præcedente. Quod iudex expedire teneatur infra decem dies vtiles, à petitione, seu assignatione in antea numerandos, ad pœnam decem lib. prouisinorum, de salario iudicis retinendarū per Camerarium, tempore sindicatus.

De ferijs. Cap. 99

OMni tempore in Curia Capitolii ius reddatur, Exceptis diebus infrascriptis, inductis ad laudem Dei; videlicet, Natiuitate Domini, & eius vigilia; In festo S. Stephani, Innocentium, Sancti Siluestri, Circuncisione, Epiphania Domini, In Conuersione, S. Pauli, In festo S. Agnetis, Et quinq; festiuitatibus S. Mariæ, videlicet, Conceptione, Purificatione, Assumptione, Anunciatione, & Natiuitate. In cathedra S. Petri, In festo S. Gregorii, Sancti Ambrosii, Augustini, & Hyeronimi, Et in septem diebus Dominicę Passionis. Et septem Dominicæ Resurrectionis, Et in omnibus diebus Dominicis totius anni, In festo S. Gregorii, Sancti Marci Euangelistę, Et dedicatione beati Michaelis Archangeli, In inuentione, & exaltatione Sanctæ Crucis, In Ascensione Domini, in festo Pentecostes cum duobus sequentibus, In festo corporis Christi, & eius octaua; quo die Sanctissimus D. N. Paulus Papa secundus, Instituit singulis annis dari per Cameram Vrbis, Ecclesiæ sancti Marci, vnū calicem, & duas torcias, & candelas, officialibus; ob reuerentiam celebritatis ipsius diei, & indulgentias ibidem instituit, In festo sancti Ioannis Baptistæ, & eius decollatione, In Commemoratione S. Pauli, In festiuitatibus duodecim apostolorū, In festo Niuis, In festo, S. Francisci, In dedicatione basilicarum Petri, & Pauli, In fe

sto Omnium sanctorum, Sanctæ Katherinæ, Sancti Pauli, Sācti Nicolai, Sanctæ Luciæ, Sanctę Marię Magdalenæ, Et S. Cæcilię, Et in xx. die Maii, in qua est festum, S. Bernardini, Et in festo Euangelistarum & Apostolorum, Et indulgentię Aquæsaluiæ, In quatuor vel quinq; diebus Veneris mensis Martii, Et S. Alexii, Et in festo, S. Petri ad vincula, Et in Vigilia Assumptionis Beatæ Marię, de mense Augusti, Et in festo S. Leonardi, Et in diebus creationis, & coronationis summorum Pontificum, pro tempore viuentium, Item & in his diebus iniūctis gratia messium & vindemiarum, Ius non reddatur, videlicet, à quintodecimo die Iunii, exclusiue, vsq; ad octauam assumptionis, Et à festo Beatæ Mariæ de mense Septembris, vsq; ad quintum decimum diem mensis Octobris, inclusiuè, Item in festo Agonis, & Carnispriuii, Et Et prima die Quadragesimæ, Exceptis causis Hospitalium, & locorum religiosorū Ecclesiarum, pupillorum, Viduarum, & miserabilium personarum, & in causis executiouem instrumentorum, & apodissarum, in quibus non est facta mutatio personarum, Executione sententiarum, laudorum, Causis appellationum, nullitatum, & causis Camerę, alimentorum, Et causis criminalibus, in quibus omni tempore ius reddatur; exceptis diebus supradictis, inductis ad laudem Dei, & Sanctorum eius. Additum est, quod die qua fit consilium generale, vel parlamentum, Ius non reddatur in Ciuili. in Criminali vero, sic.

¶ *De suspectis, & fugitiuis.* Cap. 100

ITem, statuimus & ordinamus, quod nullus pro debito capi possit, antequam sit conuictus & diffidatus, vel apodissatus, seu exbanditus; nisi esset persona suspecta, & fugitiua, quæ non possideat stabilia in Vrbe, vel eius districtu: quo casu anteq̄ capiatur, de possessione stabilium, ac suspectione & fuga fieri debeat Iudici fides, p̄ testes; & aliter, nullo modo concedatur per Iudicem licentia capiendi, Et in casu, quo quis, vt supradictum est, propter debitum, legitimè capiatur; relaxetur, si paratus est satisdare, & satisdationem dederit de iuditio sisti, & iudicatum soluendo.

¶ *De creditoribus negligentibus in petendo debitum.* Cap. 101.

SI creditor fuerit negligens in petendo debitum, ex causa mutui, depositi, vel alicuius cuiuscunq; contractus, per sexdecim annos, non audiatur vlterius; Sed sibi efficaciter obstet præscripto temporis prælibati. Exceptis dotibus, & donationibus propter nuptias, & debitis tributorum, & censibus Cameræ vrbis, & Cameræ felicis Societatis, in quibus, non obstet præscriptio octo annorum. Et ad probandum quod instrumentum sit vsurariū, seu de duplo, sufficiat probatio quinq; testium, quorum duo producantur per partem, & tres ex officio Iudicis, vocari per eum de contractis contrahentium, qui omnes probent & testificentur cum redditione causæ scientiæ, quod sit publica vox & fama, & sic se habeat opinio vicinorum, & habitantium in Contrata dicti creditoris, quod dictum instrumentum sit vsurarium, vel de duplo. Et quod tales contractus consueuerint exercere. Et similis probatio sufficiat, quando contra instrumentum petitum executioni mandari, vel aliter in iuditio productum, proponeretur vsurarum exceptio.

¶ *De habentibus apodissas contra aliquos mortuos.* Cap. 102

ITem, statuimus & ordinamus, quod si quis Ciuis Romanus habuerit in præteritū aliquam apodissam contra aliquem mortuum, Et post mortem ipsius tacuerit per annos decem, nec in publico produxerit ipsam apodissam, nec aliquid ex ea petierit ab hęredibus mortui; de cætero nullatenus audiatur. Et quantum ad ipsam apodissam, sibi silentium imponatur. Et si quis processus factus est ex ipsa apodissa, post dictos decem annos: non valeat, nec teneat, nec prędiudicet hæredibus prædictis.

Quod fideiussor conuentus, non possit allegare beneficium nouæ constitutionis, & de conuento pro re mobili. Cap. 103

SI quis tanquam fideiussor conuenitur; non audiatur, si opponat nouę constitutionis beneficium, etiam si dicto beneficio non renunciauerit, tacite vel expresse. Infra.c.152 Si aliquis conuenitur pro re mobili, in specie; & non possideat immobilia in iurisdictione Vrbis, valentia rem petitam; satisdet de iudicio sisti, & de re non baractanda, & quod rem representabit Curiæ, ante litem, & post litem, ad mandatum ipsius Iudicis: quam satisdationem si cessauerit: præstare infra terminum per Iudicem assignatum, res petita sequestretur, ad arbitrium Iudicantis. Qui verò non sunt de iurisdictione Vrbis, scilicet de Romanis, vel de aliquib⁹ de districtu Vrbis, si in foro Senatoris aliquam querimoniam duxerit apponendam; omni tempore audiatur, & fiat ei iustitiæ complementum; exceptis diebus feriatis, inductis a iure, dummodo aliud rationabile non obsistat.

De eodem. Cap. 104.

FIdeiussores, aut expromissores, qui se obligauerint pro aliquo; possint compellere principales, aut eorum hæredes, vt eos extrahant de pregiariis, seu fideiussionibus, vel expromissionibus, vel dent eis fideiussores idoneos de conseruando eos indemnes. Et hæc fieri possint etiam antequam fideiussor, vel expromissor sit condemnatus, vel si diu non steterit in obligatione, vel etiam si principalis nō dilapidet bona sua. Et contra dictos principales Senator, & eius iudices procedant, ad petitionem fideiussorum vel expromissorum, diebus feriatis, & nō feriatis, sine strepitu iudicii, & omni iuris solemnitate omissa, constito de prædictis. Et si soluerit, fideiussor nō obstāte tēporis lōgiquitate, similiter principales & eorū hæredes cogere teneantur, vt conseruent soluentem indemnem: hoc addito, quòd per eundem Iudicem, per quem ad instantiam creditoris proceditur cōtra fideiussorē, vel expromissorem, eodem modo & forma procedatur ad fideiussoris instantiam, contra illum pro quo intercessit, si fideiussor voluerit. Et si principalis recusaret seu cessaret suos fideiussores vel promissores conseruare indemnes; cogatur per Senatorem & eius Iudices, per diffidationem & alia iuris remedia & facti, prout fideiussores elegerint, ad pænam, L. lib. pro Senator, & Iudex, qui in prædicta executione esset negligens, vel remissus, xxv. lib. prouisinorum soluat. Et prædicta locum habeant in præteritis, pendentibus, & futuris.

De eodem. Cap. 105.

SI quis Romanus fideiusserit, vel aliter se obligauerit pro aliquo forense, habitante in Ciuitate aliqua, Castro, vel Villa; Senator teneatur proprio iuramento, mandare, ad certam pænam, Domino ipsius Ciuitatis, Castri, seu Villæ, quòd cogat dictos principales, pro quibus facta fuit dicta fideiussio seu obligatio, in persona vel bonis, quòd extrahant & conseruent indemnem dictum fideiussorem, vel expromissorem, vnum vel plures, à fideiussionibus & obligationibus prædictis: & hæc, locum habeant in præsentibus, præteritis, & futuris.

De eodem. Cap. 106.

SI aliquis fideiusserit, seu se obligauerit principaliter, pro aliquibus nobilibus seu Magnatibus Vrbis, vel eius districtus; Senator, & eius officiales teneātur proprio iuramento, cogere & cogi facere modis omnibus quibus possunt, dictum principalem nobilem, & eius bona, & vasallos suos, per omnia iuris & facti remedia, omni

iuris solemnitate omissa,ad petitionem & instantiam prædictorum, qui se obligauerint pro ipso,quousq; ipsos extraxerit & liberauerit à fideiussione & obligatione prædictis.Et hoc intelligatur & locum habeat,tam in presentibus,quam in preteritis,& futuris,Ad pœnā c.lib.prouisinorū,Senarori,& xxv.officiali,q fuerit negligēs in pdictis.Additū fuit, q pdicta locū habeāt,etiā si nō appareat in instrumēto,q se obligauerit pro dicto nobili seu Barone,& Magnate,dummodo in rei veritate sic fuerit. ad quod probandum,sufficiat probatio publicæ famæ,& communis opinio Contradæ talis obligati,facta cum redditione causæ scientiæ, per quatuor testes; quorum duo producantur per partem,alii duo; per Iudicem ex suo officio, vocentur & examinetur.

De obligantibus bona sua pro dote alicuius mulieris. Cap. 107.

Item,statuimus & ordinamus,quòd si quis obligauerit bona sua prodote alicuius mulieris, vxoris alterius, & dotem receperit,& ipsam soluerit viro, vel in vrilitatem,vel vsum viri conuerterit,teneatur vir idoneè satisdare illi,qui dicta bona obligauit; q eum perpetuò seruet indemnem & bona sua,curet & faciat,quòd durante matrimonio vel soluto, vxor prædicta, prædictam obligationem, seu hæredes eius,vel bona,nullo modo molestent,seu inquietenr vigore obligationis præfatæ, Et locum habeat in præteritis & futuris.

De pignoribus & hypothecis uenalibus uendendis. Cap. 108.

MVlier,& quicumq; alius creditor habens bona obligata,cum licentia & auctoritate vendendi sibi a debitore concessa,si illa vendere voluerit,prius suo debitori,seu hæredibus denunciet,quòd pignora luat,& debitum sibi soluat infra qndecim dies a denunciationis termino numerandos,quibus elapsis liceat sibi pignora vendere vsq;ad quantitatem sibi debitam pro precio,quo melius potuerit,sine fraude.Quam venditionem notificare debeat debitori.Et si infra quindecim dies alios,voluerit soluere precium pro illis solitum,seu instrumenro venditionis cōfessatum,emptor teneatur sibi,& eius hæredibus reuendere pignora supradicta. Quibus elapsis,de cætero non audiatur,& ēptor perpetuo sit securus. Et perinde dicto ēptori teneatur de euictione debitor(& eius hęredes)cuius fuerūt bona vēdita,ac si ipse vel eius hęredes illa vendidissent & tradidissent.Senator & eius officiales dictum emptorē tam in possessione, quam etiā in proprietatate, rueri teneantur.

De emptione,& uenditione. Cap. 109

ITem statuimus,& ordinamus,quòd si quis vendiderit,seu vendet alicui bis rem aliquam,vel turrim,vel aliquam possessionem pluribus personis,prima venditio stabilis & firma remaneat,si emptori primo fuerit tradita possessio vera vel ficta:vltimæ venditiones sint cassę,vel vacuæ & nullius momenti existant.Sed Senator ꝓprio iuramento primum emptorem in possessionem ducere teneatur de re ab eo ēpta,& inductum in ipsa possessione defendet & manuteneat.Et venditorem & eius hęredes ad restitutionem precii vltimo emptori de facto cogat. Et nihilominus eū condemnet in. c. lib.proui,Cameræ Vrbis,& ipsum capere,& non dimittere teneatur,nisi primo dictam quantitatem soluerit non obstante aliquo alio capitulo in p̄sentibus Statutis supra,vel infra posito.

De uendentibus possessiones propter uim eis illatam. Cap. 110

SI aliquis Dominus,vel Domina fecisset,seu fieri fecisset,seu fieri fecerit alicui Ciui,vel habitanti in Vrbe, iniuriam, violentiam, turbationem, vel molestiam in casalibus,terris,domibus,vel vineis,vel aliis immobilibus, & vacare sibi fecisset quo

quo tempore, Et propterea vendidisset postmodum bona ipsi domino, vel dominę, aut suæ familiæ, aut suo seruitori, Et probauerit venditor per publicam famam, per quatuor idoneos testes, de dicta iniuria, violentia, turbatione, siue molestia; Quòd Senator, suiq; officiales, teneatur proprio iuramento, reducere, & remittere venditorem prædictum in tenutam, & possessionem rei venditæ, satisfaciendo, & reddẽdo dicto emptori precium datum tempore venditionis factæ, & dictam venditionẽ cassare, & annullare. Non obstante aliquo Statuto, capitulo, vel lege. Et hoc locum habeat in præsentibus, præteritis, & futuris.

¶ *De uenditionibus consortium.* Cap. 111.

ITem, statuimus & ordinamus, quòd non obstante aliquo pacto, seu conuentione aliqua facta inter aliquos consortes, de re communi inter eos non diuidenda ad certum tempus; si aliquis dictorum consortium vellet dictam partem suam vendere, quòd requirat alium consortem suum, vt dictam partem emat ab eo pro iusto precio, & quod ab alio habere posset infra dictũ terminũ sibi datum, Et si dictus cõsors infra dictum terminum, dictam aliam partem dicti sui consortis nollet, seu cessaret emere pro dicto precio; tunc, quia maliciose agit, & est malicijs hominum obuiandum; sit licitum dicto consorti, qui dictam partem suam vendere vellet, vendere vnicuiq; alio, non obstãte pacto vel conuentione, quæ in contrariũ facta esset.

¶ *Quòd uenditor cogatur facere, ut emptor libere possideat.* Cap. 112.

SEnator, & eius iudices cogant venditorem modis omnibus, quibus possunt, summarie, & sine strepitu iudicii, nulla iuris solemnitate requisita, exonerare, & liberare rem, quam vendit, ab omni onere: ita quòd emptor ipsius rei, ipsam rem pacifice, & quiete, & sine aliqua questione, & inquieatione habere, & possidere possit, & ex ea fructus percipere, & non possit super ipsa aliqualiter molestari. Et hoc teneatur ducere ad effectum, ad requisitionem ipsius, non obstante aliquo capitulo supra, vel infra posito.

¶ *De uenditionibus, & alienationibus, factis à fallitis, uxoribus eorum.* Cap. 113.

DOnatio, vel venditio, seu cuiuscunq; alterius generis alienatio, facta, seu facienda ab aliquo, qui fuerit dictus fallitus, vel ab vxore uel nuru eius, uel habentibus causam à fallito, de bonis, & rebus ipsius falliti; non valeat ipso iure; immo teneantur Senator, & eius officiales proprio iuramento, ipsos contractus reuocare, & in pristinum statum reducere, tradendo bona ipsorum fallitorum creditoribus ipsorum. Et hoc locum habeat in contractibus, siue alienationibus factis ante fallimentum, vel post, Quod locum habeat, si ipsa bona inueniãtur tenere, & possidere post alienationes prædictas. Quod fallimentum, siue quòd ipsi fuerint dicti falliti, sufficiat creditori probare per publicam famam, & communem opinionem tantum. Et hoc capitulum vendicet sibi locum tam in præteritis, quàm in futuris. Infra cap. 148.

¶ *De uenditione facta a malefactore uel accusato.* Cap. 114.

VEnditio, vel alienatio quæcumq; facta a malefactore, accusato, vel inquisito de crimine capitali, seu publico, non valeat. Et instrumento super hoc confecto fides non detur, tanquam simulato, & fraude suspecto. Et hoc locum habeat in præteritis, & futuris.

¶ *De uenditoribus cessantibus tradere possessionem rei uenditæ.* Cap. 115.

ITem, quòd quicumq; vendiderit aliquam rem alicui, & non tradiderit, & cesset, aut nolit tradere emptori, & ipse soluerit precium, vel paratus cum effectu soluere

fuerit: teneatur vẽditor ipsi ẽptori ad inter esse, sacramẽto ipsius ẽptoris, taxatione iudicis pręcedente. Quod interesse non possit excedere duplum precij. Et idem si fuerit tradita & postea empta, pactis in contractu appositis, semper saluis. Et emptor omnimodo teneatur rem emptam recipere, & precium soluere, nec possit emptionis eum pęnitere, perdendo arras. Et prędicta locum habeant in pręsentibus, & futuris.

Infra c. 122.

¶ Quod nullus cogatur emere sal, neq; alia bona Cameræ. Cap. 116.

NVllus cogatur à Senatore, vel alio officiali emere sal, bestias, vel alia bona, vel iura Cameræ, Vrbis. Qui contrafecerit, si Senator fuerit, in c. li. prouisinorũ, si alter officialis, in quinquaginta lib. prouisinorum, Cameræ Vrbis puniatur.

¶ De redemptoribus litium alienarum. Cap. 117.

LItis alienæ redemptor, qui post litem motam, & non finitam, quocunq; colore, & titulo, litem alienam in se, seu sui conditionẽ trãsferre procurauerit, perpetuo sit infamis. Et tam turpe lucrum, seu comodum, quod exinde peruenerit, Cameræ applicetur. Et super hoc Senator ad petitionem cuiuscunq;, etiam secreto denunciantis, inquirere teneatur, ad pęnam centum lib. prouisinorũ. Et ad hoc probandũ sufficiat publica, fama per tres idoneos testes probantes, cum aliquali iudicio Senatorem, vel iudicem informante.

¶ De uenditione rei dotalis, uel pro dote obligatæ, per uirum, sine consensu uxoris. Cap. 118.

SI Mulier pro alimentis, vel dote, fecerit se poni in possessionem alterius rei, quam maritus, vel socer eius, alteri vendiderit, & tradiderit (in cuius rei vẽditione, vel alienatione mulier præfata non consenserit) Senator teneatur compellere virum, vel socerum, vel hæredes eorum, qui rem ipsam vendiderunt, vel alienauerũt, ostẽso publico instrumento venditionis, vel alienationis, ad satisfaciendum dicto emptori, seu illi, in quem talis alienatio facta fuit, de damno, & interesse, quod sustinuisset, seu incurrerit occasione præfati processus, facti ad instantiam mulieris præfatæ. Et super hoc procedatur contra vendentem, & alienantẽ præfatum, prout processum est contra dictum emptorem, ad instantiam mulieris iam dictę. Qui venditor, & alienator, statim constito de prędictis, sine strepitu & figura iudicii, teneatur restituere duplum emptori, eius in quo damnificatus fuisset occasione prædicta, secũdum formam pactorum in instrumento venditionis contentorum.

¶ Quod emens bona Cameræ, debeat per officiales Vrbis, in possessione illorum defendi. C. 119.

SI aliquis emerit aliquas domos, seu possessiones quascunq; à Camera Vrbis, Camerarii teneãtur emptorem, vel emptores dictarum rerum in dicta emptione contentarum, manutenere, & tueri, secundum ius, & consuetudinem, in possessione Et si aliquis prędicto emptori, vel emptoribus aliquam turbationem, lęsionem, vel violentiam inferret, vel intulerit, Senator, & eius officiales teneantur, emptorem, vel emptores earum rerum, remittere, & restituere in possessionem, eũq;, vel eos tueri, manutenere, & conseruare in possessione dictę emptionis, cum omnibus iuribus suis. Non obstante aliquo capitulo, supra, vel infra posito.

¶ De macellarijs cogendis ad soluendum. Cap. 120.

POstquam macellarius emptor signauerit bestias, vel arras dederit pro eisdem, cogatur per Senatorem, & eius iudices, sub pęna centum sol. prouisinorum, infra octo dies precium soluere venditori.

¶ Quod

¶ *Quòd Senator reducat emptorem in possessionem.* Cap. 121.

SI aliquis emerit, vel alio modo acceperit rem aliquã ab aliquo, quam alter possederit; & prætextu dictæ emptionis, seu acquisitionis, emptor, seu acquisitor possessionem dictæ rei intrauerit, in iniuriam possessoris; teneatur Senator reducere in possessionem, & remittere illum, qui tenebat, & possidebat tempore acquisitionis, & eum in ea defendere.

¶ *De arris.* Cap. 122.

ARra pro vino tradita, & postea degustatione secuta, periculum sit emptoris; qui nihilominus teneatur de precio satisfacere venditori. Arræ quoq; datio in quolibet contractu, perficit emptionem. Nec liberetur emptor volens arram perdere, nec venditor volens eam reddere duplicatam; licet pecunia sit simpliciter data pro arra, nec sit expressum, ꝙ pro arra, & pagamento sit data.

¶ *De locatitiis rebus, obligandis pro dote.* Cap. 123.

ITẽ, statuimus, & ordinamus, ꝙ res locata & in emphiteosim accepta, possit obligari pro dote, vel donatione propter nuptias, sine domini, siue proprietarii consensu; iure domini integro remanente. Nec per huiusmodi obligationem, res locata, vel in emphiteosim accepta, ad dominum reuertatur. Non obstante forma locationis, & capitulo, supra, vel infra prædicta, posito. Si tamen ex causis legitimis locatio finiretur; tunc locatio dissoluatur; & ex ea, domino nullum præiudicium generetur. Et hoc locum habeat in præsentibus, præteritis, & futuris.

¶ *Quòd conductor, seu emphiteota possit alteri in emphiteosim locare.* Cap. 124.

ITem, si quis habet, vel tenet vineam, hortum, seu terram, extra loca habitata in Vrbe, vel alibi extra Vrbẽ, per locationem, aut emphiteosim, ab aliquo, sub certa annua pensione; ꝙ idem conductor, seu emphiteota possit ipsam relocare ad quartam, vel aliam partem reddendam, sine domini, siue proprietarii consensu; iure proprietatis ipsius domini, & proprietarii, integro remanente. Nec ex hoc conductor primus, vel emphiteota cadat à iure locationis. Non obstante forma locationis, & capitulo constitutionis, supra, vel infra posito. Et hoc locum habeat in pendentibus, præteritis, & futuris. In domibus autẽ, casalenis, & aliis rebus positis in loco habitato in Vrbe, hoc capitulum non vendicet sibi locum.

¶ *De eodem.* Cap. 125.

NOn liceat conductori, vel emphiteotæ, qui pluribus annis pro re locata pensionem domino soluerit, referre suo locatori quęstionem dominii; licet postea aliquibus annis possessionem interuerterit, & in pensionis solutione cessauerit immo cogatur per Senatorem, & eius iudices, domino possessionem restituere, & de pensione, seu parte fructuum, domino respondere.

¶ *De massariis ponendis super desertione uinearum.* Cap. 126.

SI inter dominum vineæ, ad quartam reddendam locatæ, & colonum partiarum ipsius vineæ, oriatur quęstio; dicente domino, vineam fore desertam, & per cõsequens ad dominum reuolutam; colono verò dicente, vineam non fore desertã, sed male laboratam; Iudex super hoc adhibitus, mittat ad vineam duos massarios iuratos, qui super hoc referant veritatem. Et si retulerint vineam fore desertã, mandet colono, ꝙ decætero ad vineam non accedat, & domino damnum resarciat. Si veró retulerint, vineam non fore desertam, sed male laboratam; tunc man-

det colono, quòd satisdet domino, de vinea bene laboranda. Et damnum, quod ex mala cultura contigit domino, resarciat, de cuius ęstimatione stetur sacramento domini, taxatione solemni (sola rei veritate inspecta) iudicis præcedente. Et prędicta expediantur sine libello, litis contestatione, & iuris solemnitate, sed sola rei ueritate inspecta.

Quòd colonus requirat proprietarium tempore uindemiarum. Cap. 127.

TEnens vineam ad quartam reddendam, non vindemiet, nec pistet, nec mustum ad domum reportet, nisi primò dominus vineæ, seu eius factor fuerit requisitus per duos dies anteq̃ vindemiet, & mustum sit cum eo diuisum, Ad pœnam decem librarum prouisi. pro medietate Parti, & pro alia medietate Cameræ. Et domino teneatur reddere duplum partis ipsius domini, q̃ reportauerit, appreciandum per duos massarios, ponendos per eos, si concordauerint, aliàs per iudicem.

De feudis. Cap. 128.

IN feudis, siue officijs, quæ concessa sunt alicui, ratione alicuius officij; non succedant hæredes extranei. Filii, & descendentes ex ipsis, ita demum succedant, si sint eiusdem professionis, & officii. Et si tempore successionis delatæ, eiusdem professionis non fuerint, si tamen aliquo tempore ad idem officium peruenerint; officium, & feudum ad eos pertineat, ab eo tempore quo dicto officio potuerint seruitium exhibere. Alia verò feuda, quæ non ratione alicuius officij, vel professionis conceduntur; ad filios tam masculos, q̃ fœminas, etiam ad hæredes extraneos, transmittantur, & durent, nulla etiam inuestitura præstita, vel petita: teneantur tamen hæredes ad ea præstanda, ad quæ tenebatur defunctus. Et si quęstio fuerit inter dominum, & Romanum habentem feudum, de ipso feudo quęstio agitetur in Curia Senatoris. Cęterũ si de feudo fuerit quęstio inter duos vassallos, in Curia domini, ipsa quęstio ventiletur.

De negligente petere pensionem. Cap. 129.

SI dominus proprietarius, rei locatę, vel in emphiteosim concessę, per multos annos cessauerit petere pensionem; non possit tamen petere nisi pro tempore decem annorum proximè præteritorum tantúm, si pro illis non fuerit satisfactum. Si tamen conductor, vel emphitheota probauerit pro tribus annis proxime præteritis se soluisse; præsumatur pensionem pro toto tempore fuisse solutam.

De eodem. Cap. 130.

LOcationes, contractus emphiteotici, liuellorum dationes, siue ad generationẽ, siue ad non modicum tempus stant; siue tempore, siue generatione finiti; his quidem pactis, & conditionibus, ac tenoribus, relocentur, & concedantur illis, qui sunt de eadem genealogia; extraneis verò hæredibus illorũ, qui receperint p̃dictos contractus, & singularibus successoribus, ad quos de consensu domini, prędictę res peruenerint; nisi tenore contractus, vel de iure, domini consensus requiratur. Et si pensio non soluatur tempore conuento, non cadat, qui locationẽ habet, à iure suo.

De defendendis per Curiam in locationibus. Cap. 131.

ITem, dicimus, & ordinamus, ꝙ Senator, seu quicunq; alter rector, teneatur proprio iuramento, defendere, & manutenere quemlibet Ciuem Romanum in omnibus locationibus, eidẽ hactenus factis, & faciẽdis; ita & taliter, ꝙ volẽtes dictas locationes reuocare, seu dicẽdo ꝙ nõ teneat, seu qualitercũq;, & quomodocũq; dicti

Ciues,per eos calumniose,vel indebite vexarentur,vltra & contra tenorem instrumentorum ipsorum,nullatenus audiatur in iudicio,vel extra;eo quòd volumus eorum instrumenta,cum tenoribus eorum,semper esse rata,& firma,& quòd plenum robur obtineant,& habeant; ad hoc,vt quilibet Romanus Ciuis valear, & possit sine litigio,in rebus,& possessionibus eis locatis,in pace requiescere. Et si quis iudex,aut notarius,cótra ipsos,seu ipsũ,auderet sẽtẽtias ferendas,aut processus scribere, quòd ipso facto incidat in pœnam centum lib. pro medietate Cameræ vrbis. & pro alia medietate Parti,contra quam processus fieret,aut sententia ferretur. Quod Statutum,volumus quòd expresse habeat locum in pręteritis,pẽdẽtib⁹,& futuris.Nõ obstãte,Statuto,priuilegio,lege canonica,vel ciuilis,in cõtrariũ loquẽtib⁹.

¶ De diuisionibus. Cap. 132.

QVilibet asserens,se cum aliquo rem aliquam habere communem,possit diuisionem eius petere,& pro parte eum contigẽte,sibi ad iudicari. Et super hoc adeat iudicem palatinum,vel alium competentem,qui summarie,& sine solẽnitate iuris,de dicta communio ne cognoscat,Non obstante,quòd aduersarius neget,rem esse communem,vel se eam possidere.Qui iudex constito sibi de communione,dictam rem adiudicet petenti,pro diuiso:& eam diuidat,& diuidi faciat per agrimẽsorem,& expertos in arte;& eam causam decidat infra triginta dies vtiles à die dictę petitæ diuisionis computandos,ad pęnam xx. lib. prouisinorum,de suo salario retinendarum. Infra c. 136 Infra.c.140

¶ De eodem. Cap. 133.

IVdex palatinus,vel alius competens,super rerum communium diuisione adhibitus, postquam causam cognouerit,sententiam sup diuisione, adiudicatoriã partium,ferre procuret.Et exequendo sententiam,faciat fieri partes ad grossum, ubi de pluribus simul,diuisio est petita.Et dicta diuisio fiat ad vtilitatem vtriusq;partis, consignando cuilibet partem suam,secundum adiacentiam,sicut commodius fieri potest.Et cogat,ad petitionem partis victricis,partem victam,ad consentiendum, & assentiendum partibus,eius mandato adiudicatis,& diuisis.Et prædicta omnia, & singula dictus iudex sũmarie facere,& adimplere teneatur,ad pœnam decem li. proui. p qualibet vice,qua cõtrafecerit.Cuius pęnę medietas sit Camerę,& alia medietas accusantis.

¶ De eodem. Cap. 134.

ITem statuimus,& ordinamus,quòd si aliqua diuisio fieret per iudicem palatinũ vel alium iudicem competentem,seu de eius mandato,vel de communi partium voluntate,seu ex arbitrio alicuius arbitri,de aliquibus domibus communibus; q expensis communibus vtriusq; partis,paries ædificetur,& immittatur inter vtrãq; partem.Et si aliqua partiũ esset pauper, adeo q medietatem ipsarũ expensarum soluere nõ posset,quòd nõ sit licitũ dictæ Parti,vtilitatem aliquam recipere,nec habere in dicto pariete,donec restituerit medietatem expensarum factarum in ædificio dicti parietis,alteri parti,quæ dictum parietem suis expẽsis ædificari fecisset. Et locum habeat in præsentibus,& futuris.

¶ De consortibus. Cap. 135.

ITem,si quis fuerit consors alicuius in molendino,furno,vel legiana stha,carbanario,põte,seu puteo,& aliq dictoR ædificioR indigeat reparatione, ad petitionẽ vnius de cõsortibus,alii per curiam Senatoris cogantur cum cautione,ad faciendũ reparationem ipsius ędificii,& reducatur,& reseruetur in pristinum statum.

Quod diuisio facta, sit ualida. Cap. 136.

Vide supr c.132 ITem statuimus, & ordinamus, quod si ostendatur diuisio aliqua facta inter fratres aliquos, seu consortes, de aliquo castro, terra, siue possessionibus positis extra vrbem pro diuiso, inter eos, qui dictam diuisionem fecerunt, & eorum hęredes, & successores, perpetuo sit firma, & valida. Et ꝙ aliquis de consortibus dictam diuisionem non possit reuocare, seu reuocari facere per submissam personam, immo ad petitionem vnius de consortibus, qui dictam diuisionem fecerunt, Senator teneatur cogere, & constringere alios consortes, & vassallos, & familiares eorundem, ad cauendum, & satisdandum in Camera vrbis, de non molestando, seu non impediendo prædictum consortem in dicta portione, & colonos, & collaboratores suos, sub pœna, & banno mille lib. proui. in tenuta, & possessione terrarum, & rerũ quæ sibi in partem obuenerunt, immo quod teneatur, ipsum cõsortem, & colonos, & collaboratores suos defendere in tenuta, & possessione prædicta. Et prædicta teneatur Senator, & eius officiales facere ad petitionem consortis, qui diuisionem Curię demonstraret, summarie, sine strepitu iudicii, iuris ordine prętermisso. Et quod possint, & debeant contra consortes, & eorum vassallos, qui cautionem prædicto modo non prętarent, seu contumaces essent, procedere, foden do, diffidando, de contumacia, & confesso, in quacunq; quantitate Senatori, & eius curiæ placuerit. Et prædicta vendicent sibi locum in præsentibus, præteritis, & futuris. Non obstante aliqua lege, consuetudine, capitulo, & statuto, supra, vel infra posito, vel ponendo.

De rebus emphitheoticis diuidendis. Cap. 137.

HAbentes domum, casalenum, hortum, vel vineam, vel aliquam rem communẽ in proprietate alicuius personæ, vel loci, possint talem rem inter sese diuidere sine consensu domini proprietarii; iure tamen proprietarii, integro remanẽte. Nec propter dictam diuisionem dicta res locata recadat ad dñm, non obstante forma locationis. Et hoc capitulum locum habeat in pendentibus, pręteritis, & futuris.

De apparatu non faciendo contra debitas seruitutes. Cap. 138.

NVllus per se, vel alium, faciat apparatum, vel ædificium de quacunq; materia in aliqua domo, casaleno, siue loco, contra antiquam, seu debitam seruitutem seu contra conuentiones, & pacta, per quæ impediatur aspectus. Qui contra fecerit, soluat pro pœna .xxv. lib. proui. pro medietate parti accusanti, & pro alia medietate, Camerę applicandas. Et nihilominus destruat apparatum, & rem in pristino statu reducat. Et si senator, vel iudex fuerit negligens, duplum dictæ pœnæ, Cameræ soluat.

De habentibus parietem communem. Cap. 139.

SI aliquis paries inter aliquos communis fuerit; cuilibet eorum licitum sit trabes immittere, & ex eo vtilitatem habere, sine diuisione domus.

Qui possint petere diuisionem. Cap. 140.

MInores, & pupilli possint peteret diuisionem bonorum omnium hæreditatũ communium ab hæredibus, seu quibuscunq; aliis personis, & eis adiudicentur in partem, prout elius, & vtilius fuerit. Non obstante aliqua lege, consuetudine, vel statuto.

De noui operis nunciatione. Cap. 141.

SI alicui fuerit nouum opus nunciatum, seu prohibitum fuerit ædificare, vel aliquod opus in aliqua Terra, vel loco facere prohibitum, satisdationem offerat de opere destruendo, si apparuerit, eũ iniuste ædificasse, vel illud opus fecisse. Sit tamen in potestate nunciantis, vtrum velit dictam satisdationem recipere; an non velit, & infra sex dies vtiles de suo iure probare, infra quos possit etiam is, qui ędificare, vel opus facere prohibitus est, de suo iure probare, & suum opus iustificare. Sic tamen iudex adhibitus faciat, ꝙ dictam causam decidat infra xv. dies vtiles, cõputandos à die, quo super hoc citatio facta fuit coram eo, ob hanc causam siue controuersiam supradictã, ad pœnã decem lib. prouisinorũ. Nec propterea vitietur processus, ꝙ super prędictis fuerint testes lite non contestata recepti.

De ædificantibus in possessionibus suis. Cap. 142.

QVilibet in sua possessione, & solo, possit in altum ædificare, pro suo libito voluntatis, Statuto aliquo, vel prohibitione incontrarium, non obstante.

De represalys. Cap. 143.

ITem, ordinamus, quod D. Senator, & Conseruatores Cameræ Vrbis, teneantur, & debeant vinculo iuramenti, ad petitionem cuiuscunq; creditoris debentis, recipere à quocunq;, seu quibuscunq; debitoribus, de quacunq; Ciuitate, Cõmunitate, Castro, vel Villa, siue extra districtum Vrbis fuerint, siue infra districtum sint debitores ipsi, Requirere illam Ciuitatem, vel illud Castrũ, seu Communitatẽ de qua sunt expen. dicti creditoris, per literam, seu ambasiatores, prout extiterit oportunũ, ꝙ placeat ipsi Communitati, Castro, vel Villę, seu Ciuitati, cogere, & constringere cum effectu præfatos, sine strepitu, & figura iudicii, ad satisfaciendũ, & soluendum integre pecuniam, in qua tenentur. Et si Ciuitas, Communitas, Castrum, vel Villa, post dictam requisitionem, non fecerint satisfieri; teneantur, & debeant dicti Conseruatores, & Senator, vt dictum est, recepto sacramento calunniæ, & veritatis, à creditore, siue creditoribus petentibus prædicta, & facta fide plena per creditorem de debito, descendente ex contractu, vel quasi; & de debito descendente ex maleficio, vel quasi, per publicam famam (dummodo de valore rerũ ablatarum faciat plenam fidem) vel saltem per vnum testem de visu, & scientia, & duos de publica fama; Senator, vel eius iudices debeant dare, & concedere eis represaliam, & licentiam, & potestatem liberam, capiendi de bonis, & rebus Ciuitatis, & hominum illius Terræ, de qua sunt debitores prædicti, & qui fuerunt requisiti, vt supra dictum est. Et teneatur Senator, ad petitionem illius, qui priuilegium represaliarum habere meruit, facere stagiri, & sequestrari personas, & bona illorum, qui sunt de Terris, & locis, contra quos represaliæ sunt concessæ, & personas, & res, ad mandatum Senatoris, dominus domus, in qua factum est stagimentum, debeat resignare. Et si contrafecerit, teneatur ad duplum satisfactionis eorum, sacramento damnum passi, taxatione iudicis præcedente. Infra l. 4. c. 26.

De eodem. Cap. 144.

SI quis Ciuis Romanus, vel alius districtualis, meruerit habere represalias secundum formam suprascriptam, contra aliquam Communitatem, Ciuitatem, Castrum, vel Villam de iurisdictione Vrbis, teneantur Senator, & Conseruatores Cameræ Vrbis, eidem præstare auxilium, & fauorem, per eorum officiales stipendiarios, & alia remedia iuris & facti, contra dictam Ciuitatem, & homines habitantes in ipsa, & bona eorum, pro satisfactione sui debiti consequenda, si, & quando ab ipso fuerint requisiti, ad pœnam centum librarum, Senatori, qui in hoc fuerit negligens, vel remissus.

De eodem, pro Ciuibus Romanis, missis ad regimen alicuius Terræ, & iniuriatis. Cap. 145.

ITem, volumus, & ordinamus, ꝙ si aliquis Ciuis Romanus, vel alius quicunq;, missus fuerit per Populum Romanum ad regimen alicuius Ciuitatis, Villæ, vel Castri; & ei facta fuerit iniuria, vel carceratio; Quòd Senator, & Cõseruatores, qui fuerint ad regimen Romani Populi, teneãtur, ad petitionẽ cõquerentis, summarie procedere contra prædictos Commune, vel Ciues. Et si per publicam famam ꝓbatum fuerit de iniuria, damnis, & carcere prædictis (quæ probare posse sufficiat per quatuor bonos testes) tunc prædicti DD. Senator, & Conseruatores, seu eorum alter, ad petitionem dicti conquerentis, procedant contra dictos Commune, vel Ciues, ad diffidationem, & ad certas represalias, modo & iure, quo voluerit cõquerens, donec prædicto conquerenti fuerit de prædictis iniuriis, & damnis satisfactum; de expensis stent soli sacramento conquerentis, taxatione iudicis præcedente. Et hoc locum habeat in præsentibus, & futuris, aliquo Capitulo non obstante. Volumus tamen, ꝙ ante concessionem dictarũ represaliarũ, Senator, & Conseruatores Vrbis, ꝑ literas, seu ambasiatã, requirant primò illã Terrã, & significent ei, ea, quę supradictę partes Rectoris, vel illius, qui fuerit ad regimen ipsorũ, proponunt cõtra ipsos sup excessibus, & iniuriis cõmissis contra ipsos iniuste. Et si per Cõmune illius Terræ proponeretur, & ostenderetur, quòd per modum sindicatus, iuste facta sunt ea quæ proponuntur; tunc nullo modo talis Ciuis audiatur, & admittatur ad prędicta. Si verò Cõmunitas, siue Terra, vbi fuerit talis Rector, & Ciuis Romanus per Romanum populum deputatus, neglexerit proponere, & respõdere ꝙ iuste fecerunt, & per modum sindicatus; teneantur Senator, & Conseruatores prędictum Ciuem Romanum iuuare, qui fuit ad dictum regimen per Romanum populum, vt dictum est, missus. Additum est, & declaratum, quòd suprascripta tria capitula proxime præcedentia, tam ex verbis, quàm ex mente, in futuris dumtaxat negociis, tradant formam. Ad præteritas autem represalias, cõcessas ante publicationẽ præsentium Statutorum nouorũ (quæ fuit anno MCCCLIII. de mense Maii) citra, quo tempore etiam hæc forma seruabatur, non extendunt, cum de præteritis non sit in eis facta mentio specialis.

De habentibus represalias contra Commune Vrbis. Cap. 146.

ITem, statuimus, & ordinamus, ꝙ si aliqua Ciuitas, Villa, vel Castrũ, haberet aliquam represaliam contra Commune Vrbis; ꝙ Senator teneatur proprio iuramtoẽ, capere personaliter illum, pro quo facta fuit illa represalia cõtra dictum Cõmune; et etiam accipere omnia bona sua mobilia, & immobilia, donec dicto creditori suo fuerit integre satisfactũ; facta prius Senatori fide de debito, seu delicto, per qđ fuit impetrata, seu concessa represalia supradicta.

In quibus diebus non possint uti represaliæ. Cap. 147.

Infra l. 4. c. 26. ITem, statuimus, & ordinamus, pro toto tẽpore Quadragesimæ, & octo diebus ante Quadragesimã, vsq; ad secundum diem post festum Resurrectionis; & quatuor diebus ante festũ S. Spiritus, in quo ostendi debet Sudarium, de mense Ianuarii; & duobus diebus post; & quattuor diebus ante festum Ascensionis; & duobus diebus post; & quatuor diebus ante dedicationem SS. Petri & Pauli; & duobus diebus post; & duobus diebus ante festum S. Petri ad vincula, & vno post; & in omnibus prædictis festiuitatibus, nullus habens represalias contra quæcunq; Communia, vel speciales personas, possit illis vti, nec aliquem, earum vigore capere, nec retinere, ad pœnam C. lib. pro. Cameræ Vrbis, de facto per Senatorem applicandarum. Et ꝙ Senator, ad cuiuscunq; denunciantis petitionem, contra facientem

teneatur punire pœna prædicta, omni iuris solemnitate omissa. Et si in hoc negligens fuerit, in C. lib. puniatur, per Camerarium tempore sindicatus retinēdarū. Et nihilominus damnum resarciat parti læsæ. Illi autem, qui ad Vrbē portauerint grasciam, seu pro ambasiatoribus venerint, seu pro confinatis (dummodo de eorū continibus constet, & sine fraude fiat) possint ad Vrbem venire secure, non obstantibus represaliis; nisi essent in persona condemnati, vel diffidati. Infra l. 3. c. 51.

¶ *De Mercatoribus, & Campsoribus fallitis, capiendis per Senatorem.* Cap. 148.

SEnator teneatur, Mercatores, seu Campsores, seu Zeccherios, qui aliquo tempore fuerint dicti falliti, capere personaliter, seu capi facere, & compeditos retinere; et assignare ipsis terminum vnius mensis; infra quem, si ipsi Mercatores, seu Campsores satisfecerint eorum creditoribus, liberentur à prædictis; alioquin faciat eos detineri vsq; ad mortem; & eorum filios masculos, qui essent maiores xiiii. annis, tempore fallimenti prædicti, quorū mortui sunt parentes, qui sunt hæredes, vel successores prædictorum, simili modo capiat, & capi faciat, & captiuos detineri faciat, donec paternis creditoribus sit de eorum creditis satisfactum. Qui verò essent impuberes tempore dicti fallimenti, non capiantur, nec detineantur modo prædicto, sed bona ipsorum Mercatorum, seu Campsorum, & ipsorū possessiones assignet, & assignari faciat libere prædictis creditoribus, donec satisfiat eisdem. Et si p prædictos Campsores, seu Mercatores, dicta eorum bona sint alteri obligata vel alienata: præsumantur ipsæ alienationes, seu obligationes fraudulentę, & simulatæ; precipue si factæ fuerint consanguineis dictorum Mercatorum, & Campsorū; vel si Campsores, & Mercatores, post alienationem, seu obligationem, inuenti fuerint possedisse res obligatas, vel alienatas, seu in ipsarum possessione fuissent. Et hæc omnia vendicent sibi locum in quibuscunq; Campsoribus, & Mercatoribus, si ue hactenus dicti fuerint falliti, siue præsentialiter, siue in futurum. Et fratres dictorum Mercatorum, vel qui in communi cum eis vixerint, tempore quo pecunias eorum aliquas receperint, & filii eorum, & hæredes; similiter compellantur, donec integraliter satisfecerint; & eorum bona excusari non possint, ac si ipsi personaliter contraxissent. Et nullus occasione minoris ætatis, vel alia de causa, se valeat excusare. Et si fuerit contumax aliquis prædictorum; Senator procedat contra contumace tanq̃ contra malefactores, per Capitulū De confessione, vt ipsum in eius cōtumaciam, de his, quæ ab eo petuntur, confessum faciat, & propterea diffidet, & cōdemnet eūdem in forma prædicta, & pro confesso habeat, ad pœnam & restitutionem pecuniæ, quæ petitur ab eosdem. Et hoc Capitulum in præteritis, & futuris vendicet sibi locum. Et nō possint habere procuratorem, nec aduocatum; & si aliquis procurator eos adiuuauerit; x. lib. proui. Camerę Vrbis, vice qualibet soluat; & Senator teneatur dare ambasiatores Mercatoribus, seu Cāpsoribus, contra eos qui falliti dicuntur. Et de prædictis omnibus, omni tempore ius reddatur. Et contra fallitos, seū qui dicti sunt falliti, Senator habeat plenum arbitrium, procedendi in persona, & ære. Et nullus fallitus possit, nec debeat, nec admittatur ad cambiandum, seu mercantiandū, donec integraliter satisfecerit creditoribus. Quòd si cōtrafecerint, teneatur ipsos capi facere, & ipsos captiuos, incarceratos detineri, quousq; creditoribus integraliter satisfecerint. Et intelligatur de præteritis, præsentibus, & futuris.

¶ *De quæstionibus inter dominum, & uassallum.* Cap. 149.

SEnator nō se intermittat in questione, si qua orietur inter dominum, & vassallum, seu vassallos; dummodo dominus sit in possessione, vel quasi, vassallagii. Et hæc obseruentur in Ciuibus Romanis, & eorum iurisdictioni subiectis. Et sit

ſalua dominis inter ſuos vaſſallos, & contra eos, iuriſdictio, tam in ciuilibus, q̃ in criminalibus, ſicut fuit ante aduentum D. Panthaleonis de Andalo. Hoc addito, ꝙ ſi vaſſalli alicuius domini, habitatores in dicto Caſtro, fecerint conſpirationem, conuenticulam, vel iuramentum contra dominum eorum; ꝙ ad petitionem & requiſitionem domini, Senator teneatur ipſum dominum iuuare, & ſupponere & ſubiugare ipſos vaſſallos ſub dominio, & vaſſallagio, & iuriſdictione ipſius domini, ſicut fuit ante conſpirationem prædictam. Saluo, ꝙ ſi vaſſalli ſuſpicarentur de eorum dominio, & nollent redire ad dominum, ipſe dominus teneatur idonee cauere ipſis vaſſallis, de conſeruando eis Statuta, mores, & cõſuetudines ipſorum, & de tractando eos, ſicut ante conſpirationem, & coniurationem prædictam tractabantur. Et ſi per conſuetudinem Caſtri, in ipſos vaſſallos iuriſdictionem domini nõ haberent, & vaſſalli prædicti liberum haberent exitum de Caſtro, vnde exiuerunt: tunc Senator teneatur iuuare dominum, vel dominos Caſtri, vel Caſtrorum, ſi cõtingat dictos vaſſallos exire ſimul omnes, vel maiorem partem, contra conſuetudinem, vel ſtatuta Caſtri domini, vel dominorum, capiendo, compellendo, vel cõſtringendo modis omnibus, quibus poterit, vt ad dictum dominum redeant, & ſub eiuſdem domini iuriſdictione conſiſtant. Quòd ſi mandato domini Senatoris non redierint, & prædicta non fecerint, cadant á iure, ſi quod haberent in poſſeſſionibus dicti Caſtri, & aliter compellantur ad mandatum D. Senatoris. Si verò omnes vaſſalli, vel maior pars eorum, exirent poſt conſpirationem, licet per Statutum, & conſuetudinem, liberum haberent exitũ, non patiatur Senator, vt iuxta Caſtrum, vel Caſtra domini, vel dominorum, vnde exiuerunt, ſimul ſe ponant ꝑ quinq; miliar. a Neq; Communitas, dominus, vel domini, eos recipient, niſi decẽ per Caſtrum, ſeu locum, ne per eos poſſit impediri, vel moleſtari poſſeſſio Caſtri domini. Si veró aliquas proprietates habuerint vaſſalli in dicto Caſtro, tunc D. Senator de illis cognoſcat inter dictos vaſſallos, & dominum. Et prædicta locum habeant in præſentibus, præteritis, & futuris.

De Baronibus non intrantibus Capitolium. Cap. 150.

BAro, ſeu Baroniſſa de magnatibus, qui ad ſequimenta præſtãda tenetur, habẽs cauſam ciuilem, vel criminalem cum aliquo de inferioribus, non poſſint durante cauſa intrare Palatium Capitolii, niſi tunc tantum, quando reſponderet accuſationi criminali, vel quando ſe repræſentaret ad mandatum Senatoris, vel poneret ſe intus. Et idem per omnia intelligatur de baſtardis eorum, ſiue cum dictis baſtardis ſuis, ſiue cum dictis Baronibus litigarent. Satis eſt enim, ꝙ per aduocatos, & procuratores eorum, poſſint defendere, & proſequi cauſas ſuas. Et ſi inferior voluerit dictam cauſam ciuilem in duos populares compromitti, cogantur dicti maiores ad compromittendum. Et ſi dicti duo infra menſem cauſam non deciſerint, nullo ſeruato iuris ordine, ſed ſola rei veritate perquiſita, Senator eligat certum popularem, cuius conſilio cauſam decidi faciat, infra decem dies, poſt dictum mẽſem computandum. Et ſi in prædictis, Senator, vel aliquis prædictorum, contrafecerit, ſeu negligens fuerit, puniatur in C. lib. prouiſinorũ, & dãnũ parti læſæ reſarciat. Baro etiam, & quilibet de maioribus prædictis, vel baſtardus eorum, contra faciens, puniat̃ in quingentis lib. prouiſinorũ. Additũ eſt, quòd iudex dictæ cauſæ Baronis, ſeu Baroniſſæ, non poſſit loqui cum tali Barone, ſeu Baroniſſa, durante dicto litigio, ad pœnam L. librarum proui. Additum eſt, ꝙ dicti Barones, & baſtardi eorum, nunq̃ poſſint venire ad Capitolium, ſine licentia D. Senatoris, vel Senatum regentium, ad pœnam C. floren. auri, Cameræ Vrbis applicandam, pro quolibet, & vice qualibet.

¶ De debitoribus plures creditores habentibus. Cap. 151.

SI debitor,hipotecarius plures creditores habuerit, quilibet ex creditoribus ,in bonis eius inuestiri, & mitti in possessionem possit. In adiudicatione tamen ,& in solutum datione bonorum, ille creditor præferatur, qui priora, & potiora iura reperitur habere. In bonis autem personaliter obligati, ille creditor præferatur, qui causam priuilegiatam reperitur habere.

¶ De eodem. Cap. 152.

LIcet creditor habens debitores, & fideiussores,sibi ex eadem re,vel causa,in quãtitate, vel specie obligatos, prius conuenerit debitorem ; nihilominus tamen pendente iudicio, suum fideiussorem ex eadem causa ,valeat conuenire, & vtrũq; inquietare, donec sibi fuerit de debito satisfactum.

¶ De creditoribus paciscentibus cum uno debitore. Cap. 153.

SI creditor plures debitores habens, ex eadem causa insolidum obligatos, paciscatur cum vno ex debitoribus,cum certa parte debiti consequenda teneatur, illud idem pactum gratiosum cum aliis debitoribus obseruare.

¶ De litigantibus cum Iudice, uel Notario,petentibus aduocatos, & procuratores. Cap. 154.

SI aliquis de populo causaretur cum aliquo Iudice, vel Notario, & ipse vellet aliquem notarium in procuratorem, vel iudicem in aduocatum, & ipse negaret præstare patrocinium in ipsa causa, puniatur in xxv. lib. proui,nisi iustam odũ,vel parentelæ excusationem haberet.

¶ De Aduocatis, & Procuratoribus renunciantibus artem suam. Cap. 155.

VOlumus, & ordinamus, ꝙ iudices, notarii, & procuratores,alicui Ciui Romano eorum officia, eaq; quæ ad eorum officium, vel officia pertinent, seu alterius ipsorum pertinere noscũtur, non debeant renuere, seu denegare,sine iusta, & rationabili causa.Sed teneãtur,& debeãt,omnibus ad ipsos habẽtibus recursum pro eorum officiis,legales, seu liberales, & liberaliter se in omnibus,petentibus exhibere. Et si omnes contrafecerint, seu eorum aliquis; teneatur Senator vinculo iuramenti præcipere, & mandare omnibus artificibus, & omnibus, & singulis artibus, ꝙ illis iudicibus, seu illis notariis, & procuratoribus, seu alteri, qui contrafecerit, non faciant, nec, facere debeant aliquid,ad cuius artem ꝑtinet nec aliquod ministerium, siue exercitium alicuius artis, nec ei aliquis aliquid debeat vendere, vel donare. Et quicunq; de artibus contrafecerit, vice qualibet soluat x. lib. nomine pœnæ, pro medietate Cameræ Vrbis, & alia medietate accusanti. Et de prædictis possit quilibet accusare. Et hoc capitulum sit firmum, non obstante aliquo capitulo supra, vel infra posito.

De ciuibus intelligendis pro Romanis. Cap. 156.

ILli forenses Mercatores, Ciues Romani intelligantur,qui habuerint in Vrbe maiorem partem rerum mobilium, & immobilium, & domos, & habitationem cõtinuò in ea,cum eorum familia,quando habent,Et tunc excusentur vt Mercatores, & Ciues Romani de propriis rebus, & mercimoniis, & non de alienis, & priuilegio cittadantiæ,quo gaudere debet Ciuis,non possit excusari socius,vel aliqua alia persona, quæ esset extra familiam ipsius Ciuis. Et familia intelligatur commẽsales, & omnes, qui sunt in eadem familia,ad omnes expensas Ciuis, siue patris familias.

Statuta concernentia capitaneum appellationis, in unam rublicam posita, De iudice appellationis, & eius causis. Cap. 157.

CAusa nullitatis, in iudicio deducta coram D. iudice appellationum, litis contestationem nō postulat; Sed ea intentata, actor statim à die super ea petitionis oblatæ, per processum, & acta primæ causæ, seu aliter, prout potuerit, suam intentionem iustificet, infra octo dies vtiles; quibus elapsis, Iudex causam decidat infra quindecim dies vtiles, à die oblatæ petitionis numerandos; aliàs lis ipsa, & instātia pereat, & x. lib. proui. Cameræ soluat, de suo salario retinendas, & damnum parti læsæ restituat, & Pars super dicta nullitate nullatenus audiatur. Est additum, quòd de cætero de nullitate sententiæ non possit agi, post annum, à tempore sentētiæ numerandum.

De eodem. Cap. 158.

SI ille, contra quem est lata sententia, duxerit appellandum, & in sua appellatione nullitatem & iniquitatem deduxerit, & in causa appellationis, contra eum fuerit lata sententia; non audiatur vlterius super nullita te primæ sententiæ, à qua fuit appellatum, cum in causa appellationis potuerit de nullitate docere.

De appellationibus in antiquis & libro primo. Cap. 159.

AB interlocutoria seu grauamine, nullus audiatur appellans, nisi talis interlocutoria habeat vim diffinitiuæ sententię, seu contineat aliquod tale grauamen, quod reparari non possit per appellationem à diffinitiua, postea interponēdam.

De eodem. Cap. 160.

NVllus detentus in Cancellaria, appellare possit à diffinitiua; sed si ante sētētiā infra terminum sibi ad defensam datum, causas iustas allegauerit, & admissus non fuerit, appellare possit; quæ causa debeat infra decem dies vtiles, à die interpositæ appellationis, terminari; quibus elapsis, iudex primus possit ad vlteriora procedere, si sit condemnatus ad mortem. Diffidatus autem pro crimine, per contumaciam, capitaliter, vel pecunialiter, appellare possit. Sed eius appellatio non recipiatur per iudicem appellationum, nisi infra legitima tempora ad repræsentationem appellationum statuta, se coram iudice maleficiorum personaliter repræsentet, volens purgare innocentiam suam, vsq; ad finalē calculum detinendus; in qua causa audiatur ex integro, & probationes ab utraque parte recipiantur super nocentia & innocentia, ut innocens absoluatur, et nocens condemnetur, a qua diffinitiua sententia possit ad iudicem appellationum appellari, infra legitima tempora a statuto præfixa.

Infra quantum tempus appelletur, Cap. 161.

IN omnibus casibus, in quibus recipitur appellatio; debeat appellans, infra viii. dies appellare, computādos à die latæ sentētiæ. Nec possit aliquis super hoc ignorantiam allegare, cum satis sufficiat, quòd præcesserit citatio ad sententiam audiēdam, & diffidatio fuerit in loco publico promulgata. Nec possit aliquis in causa criminali diffinitiue condemnari, nisi præcessit citatio vnica, licet non peremptorie personaliter, vel ad domum, ad sententiam audiendam.

De tempore appellationis. Cap. 162.

APpellans à sententia, vel diffidatione lata in causa ciuili, vel criminali, debeat

suam appellationem repræsentare infra v. dies, à die appellationis interpositæ, nu merandos; quibus elapsis, reputetur esse deserta. A die verò præfatę repręsentatio nis, infra xv. dies vtiles, teneatur suam appellationem iustificare, prosequi, & finire quibus elapsis, prima sententia firma remaneat, à qua fuerat appellatū; & si iudex de appellatione cognoscens, negligens fuerit in terminatione causæ præfatæ; xx. lib. proui. Cameræ soluat, per Camerarium de suo salario retinendas, & damnū resarciat parti læsæ. Est quoq; additum, & declaratum, q vbicunq; in hoc Statuto rum volumine fit mentio de diebus, intelligatur de diebus continuis, non autem vtilibus, nisi contrarium specialiter de vtilibus exprimatur. Illi autem dies intelli gantur esse vtiles, in quibus Ius redditur in Curia Capitolii. Iudex tamē appellatio nis, ex causa, tribus vicibus tātum prorogationes facere possit, v. dierum vtilium p qualibet prorogatione, & non vltra. Ita vt elapsis xl. diebus vtilibus, prima senten tia firma maneat. Ita tamen, q si successori, ad causæ decisionem, x. dies vtiles nō superessent, q pro dicta causa expedienda, decem dies vtiles habeat, pro sententia ferenda tantum.

¶ *Quòd causa appellationis, non possit per nouos testes iustificari.* Cap. 163.

CAusa appellationis, per nouos testes iustificari non possit; sed ex eisdem dunta xat, quæ in principali causa producta, & actitata fuerunt. Et ideo non sit opus in ea, libellū, litis contestationē, iuramentū calumniæ, & veritatis, pręstare. Sed in strumentum appellationis, pro libello, & intentione appellantis, sufficiat; possint ta men in ea, noua instrumenta, & priuatæ scripturę produci. Diffidatus autem per cō tumaciam, se coram iudice maleficiorum repręsentans, possit per testes coram eo suam innocentiam probare (non obstante diffidatione) infra tempora appellandi, & prosequendi, à statuto pręfixa. Et idem possit appellatus, si per testes probare vo luerit nocentiam appellantis, coram iudice supradicto, coram quo agitatur accusa tio, vel inquisito, ex qua emanauit diffidatio supradicta.

¶ *De eodem.* Cap. 164.

A sententiis, & grauaminibus inferendis per quemcunq; Senatorem Vrbis, qui in Senatu pręfuerit, seu per quemcunq; ex officialibus eius, appelletur ad iudi cem appellationum. Et infra Statuti tempora, suam appellationem appellans repre senter prosequatur, & finiat. Ac idem de omnibus grauaminibus inferendis per quoscunq; alios officiales Vrbis. L. 3. c. 128.

¶ *De diffidatis de contumatia, appellantibus, non reassidandis.* Cap. 165.

NVllus diffidatus per contumaciam, appellans, reassidetur, donec per iudicem appellationum fuerit pronunciatum, Bene appellatum, & male ad diffidatio nem processum; & tunc reassidetur; aliàs remaneat prima diffidatio firma, & fiat eius executio. Si contrarium factum fuerit, reassidatio non teneat. Et Senator cō trafaciens, in C. lib. proui. Iudex in xx. lib. pro. Cameræ teneantur, per Camerari um de eorum salario retinendis.

¶ *De appellationibus non recipiendis.* Cap. 166.

AB executionibus facti, seu capturis personalibus, nulla recipiatur appellatio. Si tamen à sententiis latis super exequendis instrumentis, testamentis, & aliis vltimis voluntatibus, seu sententiis, & arbitriis, seu laudis, seu à laudis inter con sanguineos latis, fuerit appellatum, seu petita reductio; non recipiatur appellatio, nisi infra tres dies, à die repręsentationis appellationis, seu petitionis nullitatis ob latæ, aut reductionis, Appellans, seu reductionem petens, deponat in camera suffi

elentia pignora, assignanda appellato, seu habenti pro se laudum, si contra appellationem fuerit lata sententia; vel nisi ponat se personaliter infra dictum terminũ in Cancellaria vsq; ad perfectam effectualem executionem sententiæ, seu laudi, detinendus. Et idem fiat, si per viam nullitatis, vel contradictionis sententiæ, seu laudi restitutio, seu retractatio, seu nullitatis declaratio, contra Camerã peteretur; & hoc si fiat quæstio de pecunia, & rebus mobilibus, si autem de immobilibus, facta sequestratione rei immobilis, infra terminum supradictum, penes personam idoneam, per Senatorem, vel iudicem appellationum, eligendam; recipiatur appellatio, & sequestratario mandetur, vt illi restituat possessionem rei sequestratæ, pro quo in causa appellationis fuerit lata sententia.

De eodem. Cap. 167.

Lib. 4. c. 15. & lib. 5. c. 47.

A sententia lata per iudicem, de appellationibus cognoscentem, seu de nullitate seu de reductione ad arbitrium boni viri; nullus audiatur appellans; nisi quatenus esset infirmatoria primæ diffinitiuæ, seu vim diffinitiuæ habentis, in totum, vel in partem; quo casu, & ea parte infirmationis, appellari possit ad Senatorem; qui si non fuerit qui primam sententiam tulerit, aut eius officiales; de causa, vt iudex appellationis cognoscat, & decidat infra x. dies vtiles. Si verò esset idem Senator, aut eius officiales, qui primam sententiam tulerint, debeat ipse Senator causam decidere consilio sapientis, per partes eligendi; ad quam electionem, Senator teneatur partes compellere, per compulsionem realem, & personalem, prout melius sibi videbitur faciendam; cuius sapientis consilio, scripto, & sigillato habito; debeat ipse Senator secundum dictum consilium, infra v. dies vtiles, sententiam ferre; à qua appellari non possit coram ipso Senatore; ad quem si fuerit appellatum; repræsentari debeat appellatio infra tres dies à die interpositæ appellationis; alias appellatio sit deserta. Et infra v. alios dies, debeant coram eo omnia acta produci, & infra v. alios dies debeat pronunciasse; alias instantia pereat, & sententia Capitanei firma maneat. Et ipse Senator teneatur partibus ad expensas, damna, & interesse; Consultor verò, si Romæ fuerit, post acceptationem, debeat infra x. dies consilium tradidisse, ad pœnam C. ducatorum, ab eo inremissibiliter exigendorum, & applicandorum pro medietate Cameræ Vrbis, & pro alia medietate Parti. Si verò extra Vrbem eligetur Consultor, debeat dari dilatio secundum loci distantiam Senatoris arbitrio. Et hæc tempora electionis, & expectationis Consultoris, non cõputentur in instantia. Et si ex defectu Consultoris, infra dictum tempus consilium non fuerit habitum; alius deputentur, sub eisdem pœnis, & terminis; quæ tempora, vt dictum est, in instantia non computentur.

Supra c. 89. & l. 4. c. 12. & lib. 5. c. 41.

De eodem. Cap. 168.

A sententiis latis per iudices electos, seu eligendos ad sindicandum Senatorem, Iudices, & alios officiales eius, seu DD. Conseruatores, & alios officiales quoscunq; nulla recipiatur appellatio, ad pœnam L. lib. prouisinorum, Cameræ Vrbis applicandarum.

De eodem. Cap. 169.

A sententiis arbitrorum, appellari non possit; sed si fuerit nulla, possit agi de nullitate, infra x. dies, à die lati arbitrii numerandos, coram iudice appellationũ; coram quo oblata petitione, infra dictos x. dies; debeat doceri de nullitate infra v. dies vtiles, à die dictæ petitionis computandos; quibus elapsis, prima sententia arbitri firma maneat & damnum parti læsæ resarciat, & xxv. lib. prouisi. pro pœna, Cameræ soluat, de suo salario per Camerarium retinendas.

De eodem.

¶ De eodem. Cap. 170.

A sententia arbitrorum, nō possit appellari; sed à die lati arbitramenti, possit infra x. dies, peti coram iudice appellationis, reductio ad arbitrium boni viri, & super ea debeat petitio designari, infra terminū supradictum; quibus elapsis, debeat petitor probare de iniquitate, & enormi læsione, infra alios v. dies vtiles, ex tunc in antea numerandos; quibus elapsis, Iudex allegationibus Partium auditis, causam decidat infra xv. dies vtiles, à tempore petitionis inantea numerandos. Aliàs; primum arbitrium firmum remaneat, & Iudex parti læsæ damnum resarciat & xxv. lib. proui. pro pœna, Cameræ soluat, per Camerarium de suo salario retinendas. Super dictis autem nullitate, & reductione ad arbitrium boni viri, nō sit opus litis contestatione, & aliis solēnitatibus iuris, sed solius veritatis inspectione.

¶ De executione sententiæ. Cap. 171.

IN sententiis, à quibus fuerit appellatum, aut in laudis, à quibus esset petita reductio; si fuerit prima sententia siue laudum confirmatum; iudex appellationum, possit suam sententiam exequi: multo magis si primam reuocabit, aut reformabit. Supra c. 91.

¶ De officijs Capitanei appellationum, & eius Notariorum. Cap. 172.

IN Alma Vrbe sit, & esse debeat vnus iudex appellationum, tantùm; qui sit legū Doctor, & de suo doctoratu fidem faciat per publicum instrumentum; qui debeat esse extra districtum, & iurisdictionem Vrbis, per lx. mil. ad minus, & de alia Ciuitate, & comitatu, q̃ sit Senator; nec sit consanguineus, nec affinis Senatoris. Et eius officium duret tantummodo per sex menses, à die, quo fuerit ingressus ad ipsius officii exercitium, numerādos. Qui secum debeat ducere, & tenere vnū familiarem, siue domicellum, vnū famulum, & duos, equos valoris xxv. flor. auri, p̃ro quolibet, ad minus, æstimandos secunda, vel tertia die sui ingressus. Et cognoscat de causis nullitatum, & de omnibus appellationibus, criminalibus & ciuilibus, interponēdis à sententiis, & grauaminibus; talibus, à quibus reparari nō possit per appellationem à diffinitiua sententia interponendam; ferendis, vel inferendis per Senatorem, & eius iudices, vel quoscunq; alios officiales Vrbis; & de aliis causis, de quibus sibi in iudicio atribuitur potestas per Statutum Vrbis, particulariter, vel generaliter. Et ipsas causas decidat infra terminum à Statutis Vrbis præfixum. Et debeat dictos familiares, vel domicellum, & famulum, & æquos prædictos, suis expensis, & periculo, retinere continue, toto tēpore sui officii residētes; quos debeat exhibere, & monstram facere quolibet mense semel, ad requisitionē DD. Conseruatorum Cameræ Vrbis, ad pœnam x. lib. proui. vice qualibet, qua contrafecerit. Et habeat à Camera Vrbis, pro suo salario, quolibet mense ducatos xl. & nihil vltra petere possit à Camera prædicta. Et finito officio, iudex prædictus debeat cum omnibus familiaribus, & equis, stare ad sindicatum sex dierum tantùm; percepturus salarium singulis duobus mensibus, pro rata duntaxat. Tertia autem pagha vltimorum duorum mensium, per Camerarium debeat detineri, quousq; fuerit cum sua familia sindicatus. Ad banchum autem dicti iudicis, adesse, & sedere debeant duo Notarii Romani, legales, & experti, imbussulandi, & ad fortunam extrahendi. Quibus Notariis, dictus iudex nō teneatur aliquid soluere, vel præstare, pro salario, vel expensis. Debeat tamē quilibet dictorum Notariorum, suis emolumentis Notariatus, esse cōtentus. Et officium dictorum Notariorū sit in solidum. Et equi prædicti, bullari, & mercari debeant merco dictæ Cameræ, infra terminum trium dierum, à die ascēsus dicti iudicis. Et dicti Notarii recipere Supra c. 164.

debeant, & habere pro qualibet assignatione actorum, sex denarios, & non vltra; pro relatione cuiuslibet citationis, denarios duodecim; pro qualibet significatione sol. duos, & non vltra.

De eodem. Cap. 173.

AD officium iudicis appellationum, spectat, de causis appellationum, nullitatum, & iniquitatum quarumcunq; sententiarum, arbitriorum, siue arbitramentorum, cognoscere; & querelas, & appellationes, quæ repræsentantur coram eo; clara luce prospicere, quatenus sint recipiendę; & si ab interlocutoria, & in Vrbe; parte citata; aliàs, statim notificare, & inhibere iudici, a cuius sententia, siue grauamine extitit appellatũ, siue querelatum, ne contra appellantem, & eius bona aliquid innouet, vel attemptet, ad pœnam C. lib. proui. à Senatore auferendarũ, post notificationem, & inhibitionem factam sibi. Et inde, acta, & processum primæ causę, recipiat; & prospiciat, vtrum debito tempore fuerit appellatum, vel querelatum. Et si viderit, ꝙ infra tempus à Statuto præfixum, non fuerit appellatum, seu querelatum, seu querelatio præsentata; interloquendo pronunciet, appellationem, vel querelam non esse recipiendam. Si veró facta fuerit debito tẽpore appellatio, repræsentatio, querelatio, & prosecutio dictæ causæ; pronunciet, bene, vel male iudicatum, seu querelatum, prout ex actis viderit cõuenire. Vbi verò cognouerit primam sententiam condemnatoriã infirmandam; pronunciet, bene appellatum, & male iudicatum, & partem appellantem absoluat. Et si viderit, primam sententiam absolutoriam infirmari debere, pronunciet, bene appellatum, & male iudicatum, & partem, quæ fuit absoluta, condemnet. Possit, & debeat etiam, si opus fuerit, in parte infirmare, & in parte confirmare, sicut per diuersa capitula sententiæ, viderit expedire. Possit etiam, primam sententiam reformare, addendo, corrigendo, minuendo, modificando. Possit etiam, si viderit primam sententiam fore nullam, pronũciare, superuacuò appellatum, & causam iniicere Quia sẽtentia erat nulla. Et si de eius nullitate appareret euidenter; tunc ipsemet iudex appellationum, ea declarata nulla, iteratò pronunciet super appellatione præfata & intelligatur, totam causam esse deuolutam ad dictum iudicem; ita ꝙ totam causam possit, & debeat reassumere, vigore appellationis interpositæ; & eam terminare infra tempus à Statuto præfixum. Si verò dictus iudex causam appellationis non terminasset infra tempus à Statuto præfixum; pœnam L. lib. proui. incurrat de eius salario, tempore eius sindicatus, retinendarum.

De eodem. Cap. 174.

SI vacante dicti Iudicis appellationum officio, aliquas appellationes, vel querelas interponi contingat; teneatur appellans, suam appellationem, vel querelam repræsentare infra tẽpus, à Statuto præfixum ad ipsam repræsentandum, in Camera Vrbis; de qua Notarius Cameræ, per suam scripturam, fidem facere teneatur. Et interim dicta vacatione durante, non currat terminus appellanti, & querelanti quousq; nouus Iudex appellationum ingressus fuerit ad suum officium exercendũ; & ad diẽ, quo dictũ officium iurauerit, & incæperit exercere. Post quam repræsentationem, contra querelantem, vel appellantem, nihil innouetur; ad pœnam contentam in Capitulo proxime præcedenti, si prędicta notificatio intimata fuerit per Notarium causæ supradictæ.

De iuramento Iudicis appellationis. Cap. 175.

IVdex appellationis, iuret in præsentia Conseruatorum, officium sibi commissum exercere legaliter, sollicite, & bona fide; remotis odiis, prece, prætio, & omni

munere; & causas, quæ coram eo agitabuntur, infra tempora expedire à Statuto præfixa; et singulis diebus iuridicis, & horis debitis, ad bāchum sedere; & Statura tenaciter obseruare, & iusticiam vnicuiq; reddere, sub pœnis in Statutis factis, & fiendis, contentis.

¶ *De appellationibus subditorum, Castrorum, & Terrarum.* Cap. 176.

Appellationes, per subditos officio Conseruatorum, ab eorum iudicibus, aut superioribus officialibus interponendæ; ad ipsos Conseruatores, aut ad Capitaneum appellationum, aut ad vtrosq; interponi debeant; ad quos causæ deuoluuntur; & sic quisq; ipsorum, aut simul cognoscat, prout fuerit appellatum, aut facta prosecutio, electo eorum altero, aut vtrisq;, conseruato ordine, prout in instantiis iudicis appellationum aliis est statutum.

¶ Ab executionibus facti capturis etcætera. Vide supra eodem libro.

¶ Explicit Liber primus Statutorum Ciuilium Almæ Vrbis.

F I N I S.

Incipit Tabula rubricarum, siue capitulorum primi Libri Statutorum Ciuilium Almæ Vrbis.

Tabula

F I N I S.

INCIPIT LIBER SECVNDVS,

STATVTORVM VIDELICET CRIMINALIVM.

DE HIIS QVI AD ACCVSANDVM ADMITTVNTVR.

Cap. I.

EMITANTES ordinamentum factum per D. Simeonem de Sagnino, olim Senatorem almæ Vrbis; Statuimus, quod nullus accusare, vel denũciare possit aliquem de aliquibus criminibus, excessibus, vel de lictis; nisi suam, vel suorum, usq; ad tertium gradum inclusiuè, perse quatur iniuriam, Exceptis casibus infrascriptis, videlicet homicidio incendio, falsitate, robbaria, assallimento de nocte, & battalia generali; in quibus casibus, cuilibet sit licitum accusare.

De modo, & ordine accusandi. Cap. 2.

VT maleficia non remaneant impunita, & causæ criminales, cauillosè & fraudulenter non tractentur, & in longum non producantur, in damnum & præiudicium Romanorum, & subditorum suorum; Statutum, & ordinatum est, quod in criminalibus causis tractandis, & ventilandis in Curia Capitolii coram D. Senatore, seu iudice maleficiorum; procedatur hoc ordine, & talis ordo seruetur; videlicet, quod accusans, vel accusare intendens aliquem de aliquo maleficio, crimine, vel delicto; debeat accusationem suam dare in scriptis; & sine aliqua inscriptione, iuret coram iudice, se credere, accusationem esse veram, & non calumniosam. Et in ipsa accusatione reddat in scriptis nomina testium, usq; ad decem, ad plus; vel ab inde infra, sed non vltra; per quos accusator credit probare; & postea alios testes producere non possit. Iudex tamen maleficiorum, ex suo officio, possit alios testes examinare super accusatione, & contentis in ea, etiam post publicationem; vt maleficia per collusionem, vel aliter, non occultentur. Et debeat accusator, si vult audiri super accusatione eius, mittere edicta oportuna, & tempore debito, pro expeditione processus, super causa fienda; aut pecuniam pro dictis edictis mittendis, deponere penes notarium causæ; qui edicta pro expediendo processu mittenda, procuret ea die, qua pecunia deposita fuerit, mittere, vel sequenti. Et quod additum est de edictis mittendis, vel pecunia deponenda; locum habeat in accusationibus fiendis contra habitantes extra Vrbem, in districtu Vrbis, tam speciales personas, quam Communitates Terrarum quarumcunq;, Ciuitatum, Castrorum, & Villarum Vrbis, & districtus Vrbis; super quibus iudex maleficiorum procedat, & procedere debeat contra accusatum, secundum formam Statutorum Vrbis.

De citandis Reis, & modo procedendi in criminalibus. Cap. 3.

ITem, statuimus & ordinamus, quod accusati, vel inquisiti, habitantes in Vrbe, vel extra Vrbem infra tria milliaria; citentur hoc ordine; videlicet, quod accusatus vel inquisitus, ter fodiatur, diuersis diebus, quod veniat coram iudice maleficiorum, ad respondendum accusationi vel inquisitioni, contra eum exhibitæ, vel formatæ. Et ipso, infra terminum dictarum trium fossiuarum, non comparente; proxima sequẽti die Sabbati, diffidetur de contumacia, vel alia die qua fieret forum publicum, loco dicti Sabbati. Post quam diffidationem, citetur ad confessionem pro prima die Sabbati, qua publicè forum fieret, vel alio die, quo forum fieret loco diei Sabbati

diffidationes legerentur; infra quem terminum possit comparere; alioquin, diffidetur dicto die de confesso, & pro confesso habeatur de omnibus in accusatione vel inquisitione contentis. Et si Senator, vel iudex maleficiorum, fuerit negligens in faciendo diffidationes prædicts dictis a diebus, vt dictum est, ꝙ ipse D. Senator, vice qualibet, pœna centum librarum prouisinorum puniatur. Iudex verò in prædictis negligens, pœna xxv. librarum prouisinorum, puniatur. Et nihilominus die Sabbati, vel alio die, quo publice forum fieret, sub dicta pœna ad diffidationes prędictas procedat, absq; aliqua alia citatione. Habitantes autem extra Vrbem, & in districtu Vrbis vltra tria milliaria de Vrbe; citentur edicto Senatus; in quo contineatur nomen accusati, vel inquisiti, & accusatoris, & delictum seu maleficium de quo proceditur. Et in ipso edicto, accusato vel inquisito assignetur terminus triũ dierum, à die citationis, ad comparendum, & respondendum accusæ, vel inquisitioni; post quem terminum, contra sic citatum, si contumax fuerit, procedatur die Sabbati, post relationem habitam, ad diffidationem de contumacia, vt superius de habitantibus in Vrbe, dictum est. Post quam diffidationem, iterum citetur edicto Senatus, in quo quinq; dierum terminus assignetur, à die citationis numerandorum, ad comparendum, & se excusandum; quo termino elapso, si cõtumax fuerit, pro confesso habeatur, & de confesso diffidetur Sequenti die Sabbati, post relationem, vel alio die fori, loco dicti Sabbati, vt superius de habitantibus in Vrbe dictum est, ad pœnam prædictam. Forenses verò, & quicunq; habitatores extra vrbem, & eius districtum, qui tam ratione delicti, ꝙ̃ ratione domicilii sortiuntur forum vrbis, citentur edicto Senatus vnico, in forma supra scripta; in quo assignetur terminus citato, xx. dierum, à die citationis, ad comparendum, & respondendum accusationi vel inquisitioni, contra eum exhibitę vel formatę; infra quem terminũ si non comparuerit; cõtra sic citatum, proxima die Sabbati post relationẽ, vel alio die, quo, loco dicti diei Sabbati, forum publicum erit, procedatur ad diffidationem de confesso; & pro confesso habeatur, de omnibus contentis in inquisitione vel accusa, contra eum exhibita, vel formata, absq; alia diffidatione de contumacia, ad pœnam prædictam. Et si dicto proximo die Sabbati, vel alio die quo forum publicum Fieri deberet, nõ fieret forom, vt supra dictum est; nihilominus possit & teneatur Senator alio die Sabbati, seu quo forum fieret, vt supra dictum est, ad dictam diffidationem procedere.

¶ *Qualiter procedatur super accusationibus, & inquisitionibus.* Cap. 4.

ITem, statuimus & ordinamus, ꝙ reo accusato vel inquisito comparente, faciat ipsum iudex respondere accusæ vel inquisitioni, sacramento pręstito, & fideiussionibus in Camera datis; vel ipsum in Cancellaria poni facere, & recommendare si accusatus, vel inquisitus fuerit de maleficio, ex quo sit pœna imponenda corporalis, vel personalis. Postea verò per dictum iudicem maleficiorum, procedatur ad examinationem testium, & ad faciendum ea, quæ fieri debent in caussis & processibus criminalibus, secundum formam Statutorum. Quæ causæ criminales, auditis allegationibus Partium, terminentur & terminari & finiri debeant per sententiã, infra xxx. dies continuos, à die responsionis factæ per reum accusatum vel inquisitum, numerandos; sub pœna & ad pœnam L. lib. prouisinorum Senatus, Senatori; & xxv. lib. iudici maleficiorum seu iudicibus, qui per tempora erunt, auferendarum & retinendarum eisdem, de salario eorum, per Cameratium Cameræ Vrbis. Et si contingat ꝙ dictæ causæ criminales non terminentur nec diffiniantur infra dictum tempus, vt dictum est; nihilominus terminentur, & terminari possint & debeant infra decem dies immediate sequentes; infra quos decem dies, si, vt dictũ est, nõ terminauerit; incidat Senator in pœnam cccc. librarum; iudex centum li

brarum prouisinorum, Cameræ applicandarum. Et nihilominus instantia causæ salua remaneat, nec pereat. Et Senator teneatur, & successores eius teneantur post dictos decem dies, causam terminare, vt supra dictum est, ad pœnam mille librarum prouisinorum, pro quolibet Senatore, & trecentarum, iudici seu iudicibus maleficiorum, applicandis Cameræ vrbis. Si verò reus accusatus vel inquisitus, fossus vel citatus edicto Senatus, secundum formam Statutorum, non comparuerit, sed contumax fuerit; tunc procedatur ad diffidationem de contumacia, & cōfesso, contra ipsum reum accusatum vel inquisitum, secūdum formam Statutorū. Et hæc omnia, quantum ad contumacem, seu quæ de contumace dicta sunt, fiant & fieri debeant infra xl. dies, continuè à die porrectæ accusæ, vel formatæ inquisitionis, numerandos, sub pœna quinquaginta lib. Senatori, & xxv. lib. iudicibus maleficiorum, qui per tempora erunt, eisdem auferendarum de suo salario. per Camerarium Cameræ Vrbis. In casu verò vbi talis accusatus vel inquisitus habitaret extra districtū Vrbis; tunc prædicta fiant & fieri debeant infra duos menses, à die porrectæ accusationis, vel inquisitionis formatæ, numerandos, ad pœnam prædictam. Additum & declaratum est, q in omnibus causis ciuilibus & criminalibus, quibus imponitur & taxatur terminus, & meta iudici, vel causæ, ad causæ decisionem; non pereat causa nec instantia, nisi in illis casibus duntaxat, in quibus q instātia pereat, specialiter est expressum. Et declaratio locum habeat in præteritis, præsentibus, & futuris. Additum est huic Capitulo, q nullus accusationem institutam renunciare possit, seu abolitionem petere de ea, saluo, q̄ in casibus infrascriptis, Scilicet de verbis iniuriosis, de damno dato, de contemptu mandati, & turbata possessione, & in accusatione molendinorum occasione maturationis, inuentimen to fracto, Et vbi de adulterio accusaretur vxor per virum, quo ad vxorem tantùm. Infra c. 58.

De inquisitionibus, & in quibus casibus formari possint. Cap. 5.

NVlla inquisitio possit fieri per D. Senatorem, & eius iudices maleficiorum, de aliquo crimine, excessu, vel delicto, nisi in casibus infra scriptis; videlicet de homicidio, incendio, falsitate quorumcunq; instrumentorum, quarumcunq, monetarum, furto, robbaria; exfornamento, siue violentia mulierum, libidinis causa; assallimento de nocte, battalia generali, rixa, securitate fracta, si frangeretur cum sanguinis effusione cum aliquo genere armorum, vel ossis fractione; Et de præstantibus auxilium, consilium, & fauorem ex proposito, ad committendum homicidium, à principio, & medio, vsq; ad finem dicti homicidij. Item, de percussionibus cum sanguinis effusione, vel fractura cranei, contra percussorē tantùm, & aliis casibus, in quibus per Statutum particulariter permittitur vel mandatur inquiri. Item, de excessibus commissis in Curia Capitolii, Item, de excessibus commissis à pede Turris Mercati supra, in plano Capitolii, in platea Sanctæ Mariæ de Aracæli, a Sancto Sergio & Baccho, & à pede viæ Fauetostæ supra, versus Capitoliū; & hoc, in habitantibus in dictis locis, inter se, non vendicet sibi locum, Item, de commissis in ludo Testaciæ, & Agonis, vel in rixa & percussionibus ibi factis, Item, Si D. Senator vel Conseruatores Cameræ Vrbis, vel Marescalli, seu alter prædictorum, irent per Vrbem, & in eorum vel alterius ipsorum præsentia vel conspectu fuerit commissus excessus, Item, si excessus fuerit commissus in exercitu Romanorum, & intra ecclesias Vrbis, dum tamen anteq̄ fiat inquisitio uel formetur, habeatur de delicto vel maleficio sufficiens informatio, per testium receptionem & probationē de qua apparere debeat in actis Curiæ Capitolii; & dummodo de hoc prius deliberatio fiat per D. Senatorem & eius Affectamentum, seu maiorem partē iudicū eius, De qua deliberatione constare debeat per scripturam factam manu Prothonotarii; Et aliter vel alio modo inquisitio formata, non valeat nec teneat, dummo Lib. 4. c. 13.

do de dicta deliberatione non facta vel non scripta, opponatur & obiiciatur ante sententiam ferendam in causa principali, ita q postea in appellationis vel nullitatis causa opponi non possit, nisi in causa principali, ante latam sententiam, vt supra dictum est, oppositum esset. Et q iudex & notarius actorum & causæ, teneantur recipere in actis dictam exceptionem, si oppositum fuerit, vt dictum est, ad pœnā decem librarum prouisinorum; & processus super eo factus, non valeat, & nullius sit momenti. De Vrbis autem iniuriosis, nullo modo fiat inquisitio. In prædictis autem casibus, & aliis in quibus potest inquiri; non tollatur alia via per extraordinariam; sed possit iudex inquirere semel & diuisim, prout sibi videbitur; & in sententia eligere viam quam voluerit. Vbi per inquisitionem procedatur, possit & teneatur (nisi fieri non deberet) fieri etiam condemnatio parti lesæ; & iudices & notarii maleficiorum Curiæ Capitolii, ad maleficia deputati, qui pro tempore fuerint, teneantur & debeāt ponere & scribere, poni facere & scribi in libris inquisitionum, extenso modo, testes omnes & eorum dicta & attestationes qui examinabuntur, in inuestigatione & informatione de delicto & excessibus, ante istam inquisitionē, in foliis proximè præcedentibus prædictam inquisitionem; & etiam deliberationē Affectamenti, qua deliberatum fuerit q procedatur per inquisitionem contra aliquem seu aliquos. Et etiam manu eius Prothonotarii, appareat deliberatio prædicta; ad pœnam xxv. lib. proui. pro quolibet & qualibet vice, de suo salario persoluendarum dictæ Cameræ, tempore sui sindicatus; & pro qualibet inquisitione de omnibus excessibus, maleficiis, & delictis, commissis & committendis per magnates & potentes, qui prestant vel soliti sunt præstare sequimenta, & per naturales seu spurios seu bastardos eorum; possit & debeat inquiri per Senatorem & eius iudicē maleficiorum; qui pro singulis excessibus puniantur in quadruplū eius quod solueret pedes, si talem commisisset excessum; saluis tamē Statutis particularibus, quæ eis pro certis excessibus speciales pœnas imponunt. Et si in procedendo super prædictis, dicti Senator & iudex fuerint negligentes; Senator centum lib. prouisi. iudex verò, vigintiquinq; lib. prouisinorum, Cameræ soluant.

Infra c. 58. & in Alex. lib. 4. c. 13.

¶ *De retinendis reis per Curiam Capitolii.* *Cap.* 6.

Retineri per Curiam Capitolii nemo possit, si ille qui dicitur maleficium cōmisisse, pro quo Curia eum retinere possit, esset in pecunia condemnandus; dummodo fideiussiones idoneas dare sit cum effectu paratus. Lata tamē sentētia, possit personaliter detineri condemnatus, & nihilominus fideiussores eius teneantur, donec condemnatio sit soluta. Si autem sit accusatus vel inquisitus de maleficio, pro quo probato, in persona puniri debeat vel possit, siue per arbitrium, siue per Statutum; fideiussores non recipiantur, sed detineatur accusatus vel inquisitus vt, lata sententia, contra eum executioni mandetur. Si verò in defectu solutionis pœnę pecuniariæ, imponeretur pœna personalis, vel pena personalis redimi possit per pecuniæ solutionem; tunc talis inquisitus vel accusatus detineatur in Cancellaria, nisi pecuniam vel sufficientia pignora deposuerit in Camera Vrbis, penes Camerarium dictæ Cameræ, pro pęna, pro Camera, & pro parte quę veniret in condemnatione vel absolutione.

¶ *De responsione & defensione reorum.* *Cap.* 7.

Lib. 4. c. 29. in Alexandr.

Reus accusatus vel inquisitus de quocunq; crimine, debeat per se ipsum personaliter representare & respondere, confitendo vel negando malum de quo inquiritur vel excusatur, si ex crimine veniat pœna personalis imponenda, principaliter, vel in defectum non solutionis. Si verò ex crimine veniat pœna pecuniaria imponenda; teneatur Senator & eius iudices admittere procuratorem habentem

ſpeciale mandatum ad ſic reſpondendum; dummodo caueatur idonee, de condem natione ſoluenda. In aliis autem actibus iudiciorum criminalium, admittatur procurator, ad omnia, quæ pro defenſione eorum, fuerint oportuna. Accuſato autem & inquiſito Romano, poſt reſponſionem ipſius, detur ſex dierum terminus; diſtri ctuali autem, xii. dierum, ad ſuam defenſionem faciendum. Et ſi accuſatus vel in quiſitus, dubitans de aliis diffidationibus & exceſſibus, petierit ſecuritatē; detur ſibi ſecuritas de omnibus aliis exceſſibus, præterquam de illis de quibus proceditur contra eum.

¶ *Qualiter procedatur contra mulierem accuſatam uel inquiſitam.* Cap. 8.

MVlier accuſata vel inquiſita de leuibus criminibus, Aut vadat perſonaliter ad reſpondendum, ad eccleſiam Sanctæ Mariæ de Aracæli, Aut ſi noluerit, Notarius maleficiorum vadat ad domum eius, ad recipiendum reſponſionem; pro quo viatico, duos ſolidos duntaxat recipiat. Pro grauioribus autem delictis, ad dictam eccleſiam teneatur ire, & ante vel extra dictam eccleſiam reſpondere accuſationi contra eā factæ. In vtroq; tamen caſu, per idoneos fideiuſſores cauere teneatur, & debeat de condemnatione ſoluēda, ſi de criminibus de quibus accuſatur vel inquiritur, pœna merè pecuniaria per Statutum veniat imponenda. Si autem capitalis vel corporalis; tūc & in loco infraſcripto fiēdo; & donec locus factus fuerit, retineatur & recōmendetur in aliquo Monaſterio religioſarum Vrbis; præſtitis tamen fideiuſſoribus, ꝙ de loco Monaſterii non recedat, ſine apodiſſa & ſpeciali licētia Senatoris. Et ſi tales fideiuſſores habere non poſſit; procuret cum Abbatiſſa & conuentu dicti Monaſterii, ꝙ promittant eam ſub tali diligentia cuſtodire, carcerādo vel in compedibus ponendo, ꝙ eam ad mandatum Senatoris valeant reſignare. Et ſi nec hoc facere potuerit, detineatur in præſenti Cancellaria Capitolii, vſq; ad mandatum Senatoris, & ſententiæ calculum, detinenda. Et pro mulieribus fiat locus ſeparatus in Capitolio, de Cancellaria præfata, in qua dictæ mulieres detineantur, de fructu & pecunia Cameræ. Et Conſeruatores qui per tempora erunt, debeant ponere cuſtodes bonos & honeſtos, & idoneos homines, ciues Romanos, ad cuſtodiam dictarum mulierum, cum ſalario condecenti, deputando de pecunia dictæ Cameræ per dictos Conſeruatores.

¶ *Quòd filius familias poſſit ſtare in iuditio, ſine patris conſenſu.* Cap. 9.

QVilibet filius familias poſſit ſtare in iudicio, in cauſis criminalibus, abſq; patris conſenſu; & maior etiam xii. annis, abſq; curatoris conſenſu, in iudicio ſtare poſſit. Et geſta cum eis, perinde valeant, ac ſi cum maioribus patribus familias, geſta forent. Infra c. 103.

¶ *De poſitionibus, in criminalibus non faciendis.* Cap. 10.

IN cauſa criminali non recipiantur poſitiones, niſi quando mixtim pro violentia expulſiua vel turbatiua, intentaretur ſimul ciuile & criminale; poſſint tamen in ea fieri capitula ad offenſam & defenſam, quę non expediat ad Partem tranſmitti; Sed copiam Pars (ſi voluerit) de actis recipiat. Super quibus capitulis ad offenſam non poſſint examinari ad petitionem Partis (quantum ad delictum pertinet) niſi teſtes ſuper accuſa poſiti. Quantum ad alia quę principaliter delictum non tangūt; poſſint, etiam ad petitionem Partis, alii teſtes examinari, ꝙ̄ ſuper accuſa dati.

¶ *De teſtibus cogendis ad teſtificandum.* Cap. 11.

IN maleficiis, cogātur teſtes ad teſtimoniū perhibēdū, ꝑ foſſuras Mareſcallorū, diffidationes, pignoratiōes, & alia remedia iuris & facti. Eodē modo ī ciuilib⁹ cauſis.

De mulieribus ad testificandum cogendis. Cap. 12.

SI mulier, in testē producta, in causa ciuili vel criminali, ad Capitolium venire recusauerit; possit & debeat iudex causæ, considerata conditione mulieris, & eius nobilitate seu potestate, ad domū eius, notarium destinare, qui dictum & testimonium eius scribat & recipiat. Qui producens in testē, talem mulierem, pro viatico & labore notarii, soluere teneatur quatuor solidos prouisinorum Senatus.

De quæstionibus, & tormentis. Cap. 13.

NVlla persona ducatur ad tormētū, seu aliter torqueať; Nisi publicus latro, fractor pacis, disroborator, siue stratarū violator, homicida, falsarius falsæ monete, Patarenus, incendarius, violator mulierum, ꝓ sodomira, & sona infamara de prędictis, vel aliquo prædictorum, vel alius in Capitolio infamatus, in rotulis scriptus & nominatus, & status Romani populi turbator & ꝓditor; contra quos, sola fama publica de his pręcedēte, saltē ꝑ tres testes idoneos probata, ne eorū scelerata crimina transeant impunita, ad tormentū procedať, prout decreuerit & dictauerit discretio D. Senatoris & suorum officialium. Et prędicta, per Senatorem, & eius officiales prędictos, obseruentur inuiolabiliter, ad pęnam ducentarū lib. prouisinorū. Et ꝙ si aliquis aliter fuerit tortus per Senatorē, vel eius officiales; probari possit contra Senatorem & eius officiales, per quatuor testes idoneos, deponentes per publicam vocem & famam. Et confessio ralis, extorta per tormentum, & totus processus habitus contra tormentatum, nullam teneat firmitatem, nec sententia possit ferri ex eis. Accusati autem, & inquisiti de aliis quibuscunq; excessibus, maleficiis, & delictis. nullatenus torqueātur, nisi præcedētibus legitimis indiciis, vel ꝑ probationē vnius testis de visu, cum aliquali indicio; vel saltem quatuor testium de publica fama, cum aliquali indicio. Prius tamē requiratur reus vnica citatione vt confiteatur tale delictum. Et si comparuerit, & confiteri voluerit; torqueri non possit. Si verò cōtumax fuerit; habeatur pro confesso, & condemnetur tanꝗ confessus, & ad torturam aliquam non ponatur. De prædicta autem probatione, debeat apparere per acta notarii maleficiorum. Et nisi de tortura facienda, fuerit deliberatum per omnes iudices de Assettamēto, siue maiorem partem ipsorum; de qua deliberatione debeat apparere manu Prothonotarii. Et aliter confessio extorta, non valeat, nec præiudicet cōfitenti. Testis autem in causa ciuili, & criminali, modo aliquo torqueri non possit, per Senatorem vel eius Iudices; ad pęnam ducentarum librarū prouisi. Senatori; et quinquaginta lib. cuilibet alio officiali contrafaciēti.

Lib. 4. crimin. c. 30.

De homicidio. Cap. 14.

HOmicida, capite priuetur, si capi poterit; Alioquin; diffidetur, & condemnetur de homicidio, & bona eius publicentur; de quibus, medietas sit Communis, & alia medietas hæredum legitimorum, proximiorum in gradu, qui ab intestato venirent ad hæreditatem interfecti; si extant; siue interfectus, testamentū non fecerit, siue non extent hæredes, in testamenro interfecti, descripti. Et si in fortiam Senatoris perueniret, capite puniatur; nisi interfector & malefactor ad tutelam sui corporis fecerit.

De Assassinis. Cap. 15.

Lib. 4. c. 7.

ITem, statuimus & ordinamus, ꝙ quicunq; assassinauerit aliquem, vel assassinari fecerit; trascinetur, & suspendatur. Et intelligatur Assassinus, qui per pecuniam seu precium, aliquem interfecerit. Si autem aliquis, aliquem precio, vel ꝑ pecuniā percusserit cum armis; tam ipsi percutienti, ꝗ ipsi facienti, abscindatur manus, itaq; a brachio

brachio sepatetur. Si verò aliter, per pecuniã quemq̃ percusserit, aut aliter assassinium cómiserit, puniatur in quadruplũ, eius in quo teneretur ex delicto, si nó esset per assassinium commissum. Et non gaudeat aliquo beneficio pacis & cōfessionis.

¶ *Qui de homicidio teneantur, & de præstantibus auxilium homicidæ.* Cap. 16.

SI fuerit percussus aliquis, & ex dicta percussione moriatur, & non habuerit nisi illam percussionem tantùm; vnus tantùm de homicidio illo valeat accusari, vel de homicidio inquiri. Et si plures haberet; tot valeant de homicidio accusari vel inquiri, quot percussiones inuenitur occisus habere, mortales vel de morte suspectas. Alii verò, de ope & opera accusentur, vel contra eos inquiratur, quo casu, puniatur pœna pecuniaria, in ducẽtis libris prouisinorum, Pedes; Miles autem, in quadringentis libris prouisinorum; Baro, vel eius bastardus, vel pro eius bastardo reputatus communiter; in mille libris prouisinorum; & tantumdem Parti, in quo libet prædictorum. Illi autem possint de ope, opera, aut auxilio, consilio, vel fauore, accusari, vel contra eos inquiri; qui ex proposito, à principio vsq; ad finem, fuerint cum percussore aut principali, Non autem transierint ad rumorem vel rixam in qua prædicta perpetrata fuerint. Et hoc locum habeat in præsentibus & futuris.

¶ *De pœna imponenda Communitati, committenti homicidium.* Cap. 17.

SI contingit Communitatem alicuius Terræ, de iurisdictione Vrbis, committere homicidium; condemnetur, si fuerit Ciuitas, in mille libris prouisinorum; & si fuerit Castrũ, in quingentis libris prouisinorũ Cameræ Vrbis; & plus arbitrio Senatoris; & tantumdem hæredibus interfecti, vt supra declaratur; & plus arbitrio Senatoris, considerata qualitate personæ occisæ; & diffidetur. Et non possit reassidari, nisi primò hæredibus occisi, & Cameræ Vrbis, dictã soluerit quantitatem.

¶ *Quòd diffidata Communitate, singuli censeantur diffidati.* Cap. 18.

DIffidata Communitate alicuius Castri vel Terræ; singuli de Terra, censeantur diffidati; clericis, religiosis, pupillisq; duntaxat, exceptis.

¶ *Quòd diffidati, agentes contra diffidatos, in causa ciuili non repellantur.* Cap. 19.

ITẽ, statuim⁹ & ordinam⁹, q̃ diffidatus agens cõtra diffidatũ, nõ repellatur in ciuili causa; & cõtra diffidatũ pdictũ, agẽdo audiat; & pcessus & sentẽtia, p ipso lata & factus, valeãt & teneãt; exceptis capitaliter diffidatis, qui nullo modo audiantur.

¶ *Quòd nullus diffidetur pro debito c. solidorum, & abinde infra.* Cap. 20.

NVllus possit diffidari pro debito centum sol. & abinde infra; sed contra debitorem, per pignorum captionem, & alia iuris remedia, procedatur.

¶ *Quòd diffidati non possint eligi ad aliquod officium.* Cap. 21.

NVllus diffidatus pro debito vel crimine; possit eligi vel assumi ad aliquod officium, in Vrbe vel eius districtu; nec valeat electio facta de ipso; & gesta per ipsum, sint irrita ipso iure.

¶ *De beneficio pacis hæredum occisi.* Cap. 22.

AD refrenandas temeritates, & lasciuas audacias virorum sanguinum, qui manus habent violentas ad sanguinem effundendũ; hoc edicto, pptuò valituro, Statuimus, q̃ qui hactenus, vel ex nũc inantea, instigatu diabolico, homicidiũ commiserit, & pacem cũ hæredibus legitimis, pximioribus in gradu, interfecti, si extãt (siue defunctus testamentũ fecerit, siue nõ) vel si nõ extãt legitimi supradicti, ab hæ Lib. 3. c. 33.

redibus testamentariis, eũ habere cõtingat; ab ipso homicidio, siue ante diffidatio nẽ, siue post, liberari, absolui, siue reaffidari nõ possit, nisi primò soluerit Cameręvr bis, quãtitatẽ inferius declaratã. Quã quantitatẽ & pœnã, q̃ cito poruerit, ipsa Ca mera cõtra ipsum homicidã, tã in persona, q̃ in bonis, viriliter exequatur, & exigat. Pace habita siquidẽ talis homicida, fuerit de nobilibus, præstãtibus, seu qui p̃stare cõsueuerint sequimenta; soluere teneat̃ dictæ Cameræ, libras mille prouisi. Si verò fuerit Miles, vel de genere Militũ, siue Caualla rott⁹, vel bona ei⁹ valuerint duobus milib⁹ lib. proui. soluere teneat̃ dictę Camerę, trecẽtas lib. prouisi. Pedes verò, centũ quinquaginta lib. proui. dictæ Cameræ. Et nihilominus post sententiã contra eũ latã, ab Vrbe, per annũ tantũ, debeat exulare; aliàs, pax p̃dicta in nullo opituletur si bi. Hoc addito, q̃ si talis homicida, secundũ homicidiũ, seu plura homicidia cõmise rit; & pacẽ habuerit à legitimis hęredibus interfecti, vel etiã testamentariis; q̃ pax ipsa p̃ secũdo seu pluribus homicidiis reddita, ĩ nullo sibi valeat, nec opituletur; qui nimo cõtra eũ, ad pœnã legis & Statutorũ Vrbis, cũ rigore iustitiæ p̃cedatur, pa ce p̃stata nõ obstãte; ad hoc vt frequentatio homicidii, omnibus p̃cludatur. Additũ est huic Capitulo, q̃ si occisus, fuerit monachus, vel religiosus; & occidens seu hõ micida, pacẽ habuerit à Superiore, seu Capitulo talis monachi seu religiosi occisi; q̃ pax tali homicidæ prosit vt supra, si talis monachus, vel religiosus, non habuerit patrẽ, vel matrem, seu fratrẽ, vel sororem carnalẽ. Et prædicta omnia locũ habeãt in præteritis, præsentibus, & futuris. Et quia per fel. rec. Pium Papam II. bulla edi ta extitit, placet S. D. N. & eius auctoritate statuimus, vt si casu & incõsultè quis prouocatus, aliquẽ percusserit, & mors sequatur, habita pace ab hæredibus vt supra, cum indulgentia suæ Beatitudinis (quam Sua Sanctitas, secundum personarũ qualitates, & delicti modum, dare promittit) præsentis Statuti beneficio vti possit.

¶ *In quibus casibus non habeat locum beneficium pacis.* Cap. 23.

QVia Deo & hominibus abhominabile est, vt homines in carnẽ suã, ad effusio nẽ sanguinis, manus extendant; statuimus & ordinamus, q̃ si aliquis ex nunc in antea, instigante humani generis inimico, dolose occiderit patrẽ, matrẽ, filiũ, filiã, fratrẽ carnalẽ, vel nepotẽ carnalẽ, patruũ, auunculũ, matercerã, seu sororem car nalẽ, seu vxorẽ; & obtinere cõtingat eũ pacẽ ab hæredibus occisi; talis pax in nullo sibi valeat, nec opitulet̃ eidẽ; immò cõtra eũ, ad pœnã Legis, & Statutorũ Vrbis, cũ rigore iustitię p̃cedatur; pace habita nõ obstãte, ad hoc, vt sic scelerata facinora nõ remaneãt impunita. Si autem mulier occisa fuerit, siue in Regione, siue in eius Contrada, manifesta meretrix; huiusmodi Statutum non vendicet sibi locum.

¶ *De executione contra homicidam, & bona sua.* Cap. 24.

ITẽ, volumus q̃ vindicta & executio fiat in bonis condẽmnati, vel ab eo possessis. Quòd si hæredes interfecti, essent inuestiri p̃ Curiã Senatoris, de bonis homici darũ, & nõ haberent possessionẽ eorũ, super quibus inuestiti essent; q̃ Senator & eius officiales, teneantur ipsos hæredes mittere in possessionem dictorum bonorũ homicidarum, super quibus essent inuestiti; & missos, manu militari manutenere, & defendere, ad pœnam c. lib. proui. Cameræ applicandarum.

¶ *De diuisione bonorum homicidarum, fienda.* Cap. 25.

ITẽ, dicimus & ordinamus, q̃ liceat hęredibus interfecti, petere partimentũ & di uisionẽ de bonis homicidarũ, super quibus inuestiti essent per Curiã Senatoris. Et hoc, locũ habeat in p̃sentibus, præteritis, & futuris. Et Senator & alii iudices, ad quos spectaret, teneantur dictam diuisionem & partimentum facere, cum fuerint requisiti ab ipsis hæredibus; ad pœnam CC. librarum, Senatori; & centum libra rum proui. iudici, qui in prædictis fuerit negligens vel remissus.

De domibus homicidarum, non diruendis; et adiudicatione earum. Cap. 26.

PRo honore Vbris, Statuimns ꝙ domus homicidæ, non destruantur; sed ipsæ domus, pro medietatea, diudicentur Cameræ Vrbis; & pro alia medietate, hęredibus interfecti. Alex. lib. 4. c. 1.

De homicida non reaffidando, nisi prius concordauerit se cum Parte. Cap. 27.

ITem, ꝙ Senator & eius officiales, teneantur proprio iuramento, non reaffidare nec reaffidari facere aliquos vel aliquem homicidas, pro parte Camerę; nisi prius se concordauerit cum hæredibus interfecti. Et si concordauerit; habeant locum Capitula suprascripta, super hoc loquentia. Et hoc locum habeat in præsentibus, præteritis, & futuris; nulla Lege vel Statuto obstante, supra vel infra posito. Quod Statutū volumus esse pręcisum & in derogatum. Et si reaffidauerint contra formā prędictam, ꝙ dicta reaffidatio non valeat ipso iure, & incidat Senator in pœnam C. lib. prouisinorum Senatus, Cameræ Vrbis applicandarum.

Quòd diffidati de homicidio, uel pace fracta, non possint petere pacem. Cap. 28.

DIffidati de homicidio, seu de pace fracta; nullo modo possint petere pacē vel securitatē, ab illis quibus fregerint pacem, vel à filiis seu fratribus carnalibus occisi, vel ab hęredibus occisi, quātumcunq; prędicti à quibus pax petitur, inueniātur diffidati. Et prædicta, locum habeant in pręsentibus, præteritis, & futuris.

De pace et securitate fracta. Cap. 29.

QVicunq; pacem cum aduersario suo factam, studiosè fregerit, per se vel per alium; capite puniatur ad mortem, si capi poterit. Si autem capi non poterit; capitaliter diffidetur ad mortē; & pregiariæ exigantur ab eo, & fideiussoribus eius, secundum formam instrumenti pactorum. Et non possit aliquo tēpore reaffidari, si dicta de causa diffidatus fuerit; nec pacē per Senatorē possit impetrare; & si impetrauerit vel habuerit, ꝙ sibi non prosit, nec valeat ipso iure. Et si aliquis de Baronibus seu Magnatibus Vrbis, receptauerit dictum talem fractorē pacis, postq̄ fuerit de pdictis diffidatus vel condēnatus; puniatur in quingentis lib. prouisinorū. Et prædicta, locum habeant, si de pace constaret per publicum instrumentum. Lib. 4. c. 13.

Quibus modis pax frangitur. Cap. 30.

PAx frangitur duobus modis tantùm, videlicet studiosè, per se, vel alium; percutiendo, seu offendendo in persona, vel in domo, aut munitiones aliquas auferēdo. Et Senator tollat omnes pregiarias datas per Partem, & assignet Cameræ Vrbis, vel Partibus quibus tenetur. Si tamen aliter illicitè in bonis offenderit illum cum quo pacem habebat; puniatur in quadruplum, eius in quo puniretur, si offendisset in bonis, aliquem cum quo pacem non haberet.

De frangentibus securitatem, uel treugam. Cap. 31.

QVi fregerit securitatem vel treugam, factam cum aduersariis suis; puniatur in quingentis lib. prouisi. Pedes; Miles, in mille lib. prouisinorum; Baro seu de Magnatibus; in duobus milibus lib. prouisinorum; pro medietate, Cameræ Vrbis; & pro alia medietate, Parti. In qua pœna computetur pœna conuentionalis. Securitas autem non intelligatur fracta, nisi eo modo quo pax frangitur: & nihilo minus de excessibus commissis, puniatur in quadruplum, eius in quo puniretur, si securitatem non fregisset. Et prædicta locum habeant, si de securitate vel treuga constaret per publicum documentum.

F 2

De eodem. Cap. 32.

QVocunq; modo securitas vel pax fracta fuerit; Senator statim constito de dicta fractura, sine aliquo processu, teneatur auferre à fideiussoribus, pregiarias datas à Parte frangente, de pœna conuentionali; cuius medietatem debeat habere Camera Vrbis, & medietatem Pars offensa; saluis aliis pœnis, quæ per Vrbis Statuta & priuilegia, pacem frangentibus imponuntur.

De frangentibus reconciliationes cum osculo oris. Cap. 33.

ITem, approbantes Statutum Francisci de Botoncellis, statuimus & ordinamus, q frangens pacem, securitatem, vel treugam, de qua non est factum instrumentum; sed solùm pacis osculum, seu potus, vel alius modus reconciliationis interuenerit; puniatur de commissione eius, in quadruplum, eius in quo puniri deberet, si pax fracta non esset.

De diffidato pro pace uel securitate. Cap. 34.

ITem, statuimus & ordinamus, q si aliquis diffidatus fuerit de contumacia & cõfesso, seu conuictus, vel per sententiam condemnatus de pace vel securitate fracta; Senator auferat ipso facto, absq; alia forma & figura iudicii, pregiarias datas & fideiussores qui intercesserunt pro dicta pace & securitate seruanda. Et dicta diffidatio de confesso, & sententia lata contra principalem; præiudicet, & probationem plenam faciat de maleficio, contra fideiussores prædictos; & contra eos dicta sententia & diffidatio executioni mandetur. Et hoc locum habeat in præsentibus præteritis, & futuris.

De termino dando, diffidato, uel condemnato ad mortem. Cap. 35.

DIffidato capitaliter, in fortiam Communis deducto; sex dierum saltem statuatur terminus, ad suam innocentiam, si poterit, comprobandam. Non obstãte q à sententia diffidationis de cõtumacia & confesso, per eũ vel eius procuratorẽ non fuerit appellatum; infra quẽ terminũ, etiam de nullitate sententiæ audiatur.

De diffidato offendendo. Cap. 36.

DIffidatus, non ex capitali crimine; non possit, etiam citra mortem, impunè offendi; sed perinde offendens huiusmodi diffidatum, puniatur, ac si offensus, diffidatus non fuisset; q q; diffidati, ex quauis causa diffidati extiterint, ab agendo & petendo repellantur; & à testificando non repellantur, nisi in casibus à iure expressio. Qui verò offenderit diffidatum, captum seu detentum, seu dum ducerẽ per Marescallos; puniatur offendens, ac si offenderit non diffidatum. Et processus & sententia pro ipso factus, & lata; non teneant; saluo, si fuerit diffidatus ciuiliter ex contractu, vel quasi; q possit de offensionibus sibi factis, accusare; & tunc sententia & processus teneãt. Possit tamen se in qualibet causa defendere per procuratorem; diffidatione sibi in suis iuribus non obstante; & teneatur, omnibus ab eo petere volentibus aliquid, respondere. Instrumentum tamen factum à notario diffida-
Lib. pri. c. 80. to tali; non vitietur ratione diffidationis notarii, seu testium in ipso scriptorum.
Vide infra in No. c. 9. Et si diffidatus diffidatum offendat; puniatur, & vtatur iure communi. Excommunicati excommunicatione maiori, lata ab homine, vel à canone; repellantur in ciuilibus, ab agendo & petendo. In causis autẽ criminalibus, audiantur, & respõdere petentibus teneantur, si suam vel suorum iniuriam prosequantur.

De beneficio pacis, indulto paciscentibus. Cap. 37.

ITem, si de aliquo maleficio vel delicto, pax facta fuerit; infra x. dies, computandos a die maleficii commissi; remittatur pœnæ medietas in hoc casu.

De beneficio confessionis. Cap. 38.

QVilibet accusato vel inquisito, sponte & purè, in prima responsione, confitenti maleficia, vnum vel plura, de quibus proceditur contra eũ; remittatur quarta pars pœnæ pecuniariæ, quæ in talibus maleficiis vno vel pluribus confessatis, secundum Statuta deberet imponi.

Quòd Iudices procedant per acta pendentia, ad sententias. Cap. 39.

ITem, quod Senator & eius iudices, possint & debeant ex actis maleficiorum præteritis, & pendentibus, ad condemnationes & pœnas inferendas procedere, secundum formam præsentium Statutorum, de omnibus maleficiis præteritis, de quibus pendet processus, & etiam de quibus non cognitum neq; cœptum; ad pœnam quinquaginta librarum prouisinorum.

De pace, & in quibus casibus peti possit. Cap. 40.

STatutum Ioannis de Cerronibus, approbantes, Statuimus quod quicunq; vulnerauerit aliquem cum armis, cum sanguinis effusione, aut fractura ossis; nõ possit ipse vulnerator vel percussor, petere pacem nec securitatem ab ipso vulnerato seu percusso, infra duos annos, computandos à die commissi mali vel delicti. Si veró sine sanguine; non possit petere pacem vel securitatem, infra annum, à die prædictæ percussionis. Post prædicta autem tempora; pax & securitas peti possit per offensorem. Dum tamen de offensa, satisfactionem faciat offenso, ad arbitrium D. Senatoris. Et hoc locum habeat in præsentibus, præteritis, & futuris. Liceat tamen vulnerato seu percusso, petere pacem & securitatem ab ipso vulneratore seu percussore, quandocunq; voluerit. Lib. 4. c. 24. in Alexan.

Qui possint petere pacem. Cap. 41.

SI quis dederit fideiussionem aliquo tempore, de non petendo pacem vel securitatem ab aliquo; ab ipso possit ipsam pacem & securitatem petere, non obstante aliqua conuentione de non petendo. Et talis datio fideiussionis, non valeat nec teneat ipso iure. Et hoc habeat locum in præteritis & futuris.

Quòd quilibet possit petere pacem uel securitatem. Cap. 42.

QVilibet possit petere pacem vel securitatem à quacunq; persona, ex quacunq; causa & suspitione; quæ pax & securitas fiat ad mandatum Senatoris, vel Collateralis eius; in qua pace vel securitate caueatur vtriq; Parti per idoneos fideiussores, ad mandatum Curiæ. Et si qua Pars pacem vel securitatem prædictam facere noluerit; cogatur per fossuras & diffidationem; & diffidatus super hoc, reaffidari non possit, nisi primò iurauerit facere mandata Senatoris, & idoneam dederit fideiussionem, de pace vel securitate fienda, ad mandatum Senatoris, vel eius Collateralis; & postea reaffidetur, & pax vel securitas fiat. Si pro pace vel securitate fiẽda, diffidatus fuerit; nõ audiat̃ nisi mandatũ fecerit Senatoris de pace fienda, & in perpetuũ seruanda, & idoneã fideiussionem dederit, ad arbitrium Senatoris, vel iudicis Collateralis. Et pax fiat, & expensas restituat, sicut in diffidatione continetur; & quinq; libras prouisinorum soluat Cameræ Vrbis, pro quolibet cẽtenario in diffidatione contento. Per hoc tamen generale Statutum, nolumus in aliquo derogari Capitulo Ioannis de Cerronibus, supra in hoc libro posito, super hiis quæ in eo specialiter continentur, prout in ipso Statuto extitit declaratum.

De petentibus pacem à forensibus. Cap. 43.

SI ciuis Romanus peteret pacem vel securitatem à forensibus, & forensis contumax fuerit; diffidetur, & patiatur pœnam, prout Romani patiuntur, pro pace & securitate non reddita. Et insuper Communitas illius Terræ vnde est dictus contumax, requiratur per Senatorem, vt dictam pacem & securitatem reddi faciat; & si non fecerit, ipsa Communitas condemnetur in centum libris prouisinorum; si fuerit Castrum vel Villa; si verò fuerit Ciuitas, in ducentis libris prouisinorum, pro medietate, Cameræ Vrbis; & alia medietate, conquærenti prædicto.

Quòd domus non diruatur pro pace fracta. Cap. 44.

ITem, dicimus & ordinamus, ad hoc vt Romana Ciuitas non deformetur, quod pro pace seu securitate fracta, non possint dirui aliquæ domus; sed publicentur; pro medietate, Cameræ Vrbis; & pro alia medietate, Parti, pacem vel securitatem petenti; Reseruatis semper iuribus dotium mulierum, & iuribus quibuscunque aliis personis.

De assalimento de nocte. Cap. 45.

ITem, sequentes formam ordinamenti, facti tempore DD. Anibaldi, & Richardi de Anibaldis, & Richardi D. Fortis Branchiæ, dudum Senatorum Vrbis; statuimus, quod si aliquis cum duodecim hominibus armatis, vel vltra; de nocte assaliuerit aliquem, ad domum habitationis suæ; ipse principalis capitaliter puniatur ad mortem, & bona eius omnia publicentur; pro medietate, Parti; & pro medietate alia Cameræ Vrbis. Et quilibet socius assalientis, puniatur in ducentis lib. prouisinorum; pro medietate, Cameræ Vrbis; & alia medietate, Parti. Et quilibet impune possit dicto assaltato, cum armis & sine, præstare auxilium & fauorem. Et dicti aggressores possint impune offendi à dicto assaltato & adiutoribus eius, durante dicto assalimento, vel battallia, quæ inde sequeretur. Et si propterea dictos aggressores diffidari contigerit; perpetuò reaffidari non possint, nisi luant effectualiter dictam pœnam. Si verò cum sex hominibus armatis, vel abinde suprà, vsque in xi. inclusiuè, aliquem de nocte assaliuerit, ad domum habitationis; puniatur principalis in quingentis libris prouisinorum; pro medietate, Parti; & pro alia medietate Cameræ Vrbis. Et quilibet socius dicti principalis, in C. lib. prouisinorum, Cameræ Vrbis. Si verò a sex infra, vsque ad duos inclusiue; puniatur principalis in ducentis lib. prouisinorum; pro medietate Cameræ Vrbis, & pro alia medietate, Parti. Et quilibet socius dicti principalis, puniatur in quingentis lib. prouisinorum, Cameræ prædictæ. Et si de prædictis fieret pax inter Partes, infra mensem à die commissi delicti; pœna capitalis reducatur ad quingentas libras prouisinorum; quam soluere teneatur infra mensem, á die factæ dictæ pacis. Et si infra dictum tempus non soluerit; pœna capitalis firma remaneat, & omnimodo pœna capitis puniatur nec prosit sibi pax quoquomodo.

De sumptione uindictæ. Cap. 46.

ITem, sequentes formam ordinamenti, facti in publico Parlamēto, tempore D. Scharrerii, dudum Senatoris Vrbis; Statuimus quod si quis fuerit percussus vel offēsus in persona, ab aliquo; & ipse per se vel per alium pro eo, faciendo inde vindictā percusserit seu percuti fecerit patrem, filium, matrem, fratrem carnalem, vel consobrinum, patruum, vel auunculum carnalem, aut nepotem carnalem, vel consanguineum, vel consanguineam personam, masculum aut fœminam, vel coniunctam personam; ad uindictam dicti primi offensoris; quod tam ipse primus offensus, vindictā

sumens de prædictis personis, q̃ etiam percutiens & offendens pro eo, præcedente inde accusatione legitima; capitaliter puniatur ad mortem, & bona eius publicentur; & applicentur pro medietate Parti, & pro medietate Cameræ Vrbis. Et si fuerit propterea diffidatus, non possit reaffidari perpetuò. Possit tamen caput & bona redimere, si infra decem dies, à die latæ sententiæ (in respondentibus) seu à die quo in fortiam Communis perueniat, continuos, in antea numerandos, soluerit quingentas lib. proui. applicandas pro medietate Parti, & pro alia medietate Cameræ Vrbis. Et quicunq; auxilium dederit, vel associauerit percutientem, ad dictā vindictam sumendam; puniatur in xxv. lib. prouisinorum Senatus, Cameræ Vrbis; vltra pœnam, quam incurrisset, si ad aliud delictum, auxilium dedisset, vel associasset. Cum S. D. N. litteras apostolicas super hoc fecerit, huiusmodi continentiæ, Paulus &c. & Sua Santitas velit contra sumentes vindictam in alios, ac contra brigosos, facientes stichatum, & armorum congregationes in eorum domibus ac contra offerentes in faciendo de bene, inuiolabiliter obseruari; in aliis casibus iussit mitè interpretari.

¶ *De incendiariis.* Cap. 47.

SI aliquis studiosè miserit ignem, & incendium fecerit de domo aliqua, Castro, vel Regimine, in totum vel in partem; igne comburatur, ita q; moriatur.

¶ *De disrobatoribus et furibus.* Cap. 48.

DIsrobator, qui cum armis vel sine, aliquem aggreditur, & spoliat in domibus aut in itineribus, aut in mari, vel alibi, de re valente à decem solidis infra, vel abinde supra, vsq; ad decem libras prouisinorum; puniatur & condemnetur ad restitutionem rei ablatæ; & pro pœna, in simplum Parti, & in duplum Cameræ Vrbis. A decem verò libris supra, vsq; ad quinquaginta lib. proui. puniatur in amputatione auriculæ, & Parti ablata restituat. Possit tamen dictam auriculam redimere, infra mensem vnum, à die latæ sententiæ; uel (si diffidatus fuerit) postq̃ in fortiā Communis peruenerit; soluendo duplum rei furatæ, seu eius æstimationis, Cameræ Vrbis; & simplum Parti, vltra restitutionem rei ablatæ. Et hoc non intelligatur in illo, qui animo iniuriandi, vel simplicem violentiam faciendi, prædicta admittit sed in illo, qui principaliter habet animum spoliandi, disrobandi, & lucrandi. Et si secundò vel tertiò repertus fuerit deliquisse, disrobando, vel spoliando furtis; laqueo suspendatur. Fur autem, qui occultè furatur; pro primo, simplum Parti restituat, & duplum Cameræ soluat. Quod si non fecerit, infra decem dies, à die latæ sententiæ, vel postq̃ in fortiam Communis Vrbis peruenerit, si diffidatus fuerit; fustigetur, foro publico existente; pro secundo furto, perdat auriculam; pro tertio, pedem; pro quarto furto, suspendatur: & in omni casu, damnū restituat Parti læsę. Lib. c. 31.

¶ *De eodem.* Cap. 49.

ITem, statuimus & ordinamus, q; si in tenimēto vel districtu Vrbis, aut cuiuscūq; Ciuitatis, Castri, vel Villæ habitatæ, de districtu Vrbis; vel Villa, Castro, vel Burgo habitato; facta esset aliqua robbaria; Communis vel Terra, in cuius tenuta seu districtu, ipsa robbaria facta esset, teneatur emēdare seu restituere ipsam robbariam, illis qui dicunt se vel suos disrobatos, si per publicam famam probatur, ipsā robbariam fore factam. Quæ fama si per tres testes idoneos, cum aliquali indicio, probata fuerit; sufficiat ad probationem robbariæ; & de rebus amissis, siue ipsarum æstimatione, stetur sacramento perdentis, seu hæredum ipsius, inspecta qualitate personæ, & fama ipsius; taxatione Senatoris, vel alicuius iudicis, præcedente. Et aliàs de robbaria prædicta, & infrascripta pęna homicidii, & percussionibus, ipsum

Commune nō valeat liberari, nisi malefactores in manibus dederit Senatoris; vel nisi causa pendente inter disrobbatum, & dictas Communitates; probauerint, dictam robbariam & alia maleficia, à certis personis fuisse commissa; quam probationem facere possint etiam illi, qui dicta mala dicuntur comisisse, absentibus etiā & nō citatis, ad iudicium quod agitur inter disrobbatum & Communitates iā dictas. Quo casu si probauerint, vt dictū est, licet liberentur ab emendatione robbariæ, seu à pœna homicidii vel percussionis; nihilominus propter custodiam non habitam, puniantur in quinquaginta libris proui. Cameræ Vrbis. Si autem ipsos malefactores cæperit, & in fortiam Senatus non posuerit; puniatur illa Communitas, si Ciuitas fuerit, in mille libris proui. dictæ Cameræ; si verò Castrum; in quingentis libris prouisinorum, Cameræ puniatur. Et eisdem pœnis puniatur dominus Ciuitatis, Castri, vel Villæ. Et si in dicta robbaria interuenerit homicidium, vel percussio cum sanguine; condemnetur ipsum Commune, & sindicus, hæredibus occisi, seu ipsi percusso, in quingen. lib. proui. pro morte; pro percussione verò cum sanguine, in centum lib. prouisinorum. Et hoc fiat sola fama probata, modo vt de prædictis, scilicet tam percussionibus, q̄ homicidiis, q̄ robbariis, dictum est. Si Cōmunia & sindicus non peruenerint ad respondendum prædictis; possit contra ipsa procedi, per diffidationem de contumacia, & confesso, & ad condemnationē, quēadmodum in aliis procedetur. Et hæc omnia locum habeant in præsentibus, præteritis, & futuris; non obstante aliquo Statuto, vel Capitulo, posito vel ponendo; nisi de hoc expresse fecerit mētionem; & pro hiis Curia procedat omni tempore, quemadmodum in criminalibus. Et pro prædictis, possit cogi & detineri sindicus Terrarum, personaliter. Et Senator prædicta ad effectum perducere teneatur, ad pœnam centum librarum prouisinorum. Et si repertum fuerit, ꝙ dictus talis mendacium dixerit, dum se dixerit disrobbatum; condemnetur in centum lib. prouisinorum: quos si infra tres dies post condemnationem, non soluerit; fustigetur per Vrbē, & postea in Cancellaria ponatur, & diffidetur; & diffidari & relaxari nō possit, quousq; dictā soluerit quantitatem. Et de prædictis, D. Senator & eius iudices possint & debeant contra prędictam Communitatem & dominos, per inquisitionē procedere. Et hoc locum non habeat, si habitantes in dictis Communitatibus, inter sese prædictam robbariam, homicidium, seu percussiones commiserint. Declarātes, infra Vrbis districtum, nullum (cuiuscunq; status, ordinis, aut cōditionis fuerit, ecclesiasticæ vel mundanæ; etiam si fuerit Ciuitas, Castrum, vel Villa, aut eorum dominus) etiam habentem merum & mixtum imperium, in criminalibus, prætendere posse iurisdictionem in Ciues Romanos, in eorum territoriū delinquētes, aut alibi; nisi ad capiendum, & in fortiam Curiæ Capitolii, & Senatoris pro tempore existentis, assignandum, si laycus fuerit; si clericus, in eorum iudicem ecclesiasticum, si delictum exegerit. In quibus si contrafecerint, pœnam mille ducatorum, ipso facto incurrant, Cameræ Vrbis applicandam.

De furtis iugorum, & aratrorum, et incisoribus eorum. Cap. 50.

NVllus furetur vel incidat aratrum, iugum, vomeres, de campo. Et qui contrafecerit; Senator faciat eum capi & teneri in vinculis, & cogat eum emendare damnum patienti, sacramento patientis; & insuper puniatur in xxv. libris prouisinorum. Et de hiis Curia inquirere teneatur, ad voluntatem petentis. Et si per xv. dies, computandos à sententia, seu quo in fortiam Communis peruenerit, dictam pœnam non soluerit, & non restituerit totaliter ablata vel incisa; abscindatur ei manus. Si verò prædictus malefactor capi non poterit; diffidetur in pœnis prędictis.

¶ *De bestiis furatis, inuentis in tenimento alicuius Ciuitatis, uel Castri.* Cap. 51.

ITem, si in tenimento alicuius Castri, vel in ipso Castro, Ciuitate, vel Villa, fuerint inuentæ siue repertæ aliquæ bestiæ furatæ, seu furto vel malo modo ablatæ alicui ciui Romano; & homines habitatores Castri, non permitterent dictas bestias reduci; teneatur Commune dicti Castri, ad emendam dictarum bestiarum, illis quorum erant dictæ bestiæ; ad pœnam ducentarum librarum prouisinorum, Cameræ. Et hoc locum habeat in præteritis, præsentibus, & futuris; Capitulo, Statuto, supra vel infra posito, non obstante. Liceat tamen habitatoribus dictorum locorum, venire cum dictis bestiis, vnà cum eo qui diceret se perdidisse dictas bestias, ad assignandum eas in Curia Vrbis, vt inde fiat iustitia.

¶ *De proditoribus.* Cap. 52.

ITem, statuimus & ordinamus, quod proditor, & qui proditionem commiserit contra aliquem; vel alium subduxerit vel conduxerit ad aliquem locum, ad hoc vt offenderetur ab inimico suo, vel ab aliqua alia persona; si ipse sic subductus seu cõductus, fuerit offensus sine sanguinis effusione; soluat talis proditor & subductor, centum libras prouisinorum, Cameræ Vrbis. Si verò offensus fuerit, quod ex tali offẽsione vel percussione mortuus esset; puniatur talis proditor de homicidio.

¶ *De priuato carcere.* Cap. 53.

QVicunq; cæperit aliquem, seu capi fecerit, & eum propria libertate priuauerit animo carcerandi vel in eum, priuatum carcerem cõmittendi; si per aliquod tẽporis spacium tenuerit; puniatur in centum libris prouisinorũ. Si verò per vnã horam; puniatur in ducentis libris prouisinorum. Si verò per duas vel plures horas; puniatur in quingentis libris prouisinorum. Quas quingentas libras, si non soluerit infra decem dies, à die latæ sententiæ, seu à die quo in fortiam Communis Vrbis peruenerit; capite puniatur. Dictæ autem pœnæ pecuniariæ, duplicentur in Milite, & in filio Militis, & in Cauallarotto, & in filio eius, vel quocunq; cuius bona valeant duobus millibus lib. prouisi. Et in Magnate, seu eius bastardo, quadruplicentur; & quod de prædictis, possit per inquisitionem procedi.

¶ *De rapientibus puerum uel puellam.* Cap. 54.

QVicunq; rapuerit vel abduxerit, libidinis vel plagii causa, vel faciendi redimi aliquem puerum vel puellam, vel rapi fecerit; suspendatur per gulam, si capi poterit; aliàs, diffidetur, & condemnetur in eadem pœna ad furcas; & perpetuò re affidari non possit.

¶ *Qui possint de adulterio & exfortiamento, & infra quantum tempus, accusare.* Cap. 55.

ITem, statuimus & ordinamus, quod si aliqua mulier dixerit se exfortiatam ab aliquo, & infra duos menses non posuerit inde querelam; ipsa non audiatur postea. Et hoc non vendicet sibi locum in nupta; sed liceat soli viro, etiam post duos menses, accusare. Et ad accusandum adulterium, nullus audiatur, nisi vir mulieris, vel pater mulieris, vel filius, vel germanus frater.

¶ *De adulterio, & incestu.* Cap. 56.

COmmittens adulterium cum muliere honesta; si fuerit Pedes, puniatur in trecentis lib. prouisinorũ. Si autem Cauallarottus, aut Miles, vel de genere Militum; puniatur in quingentis libr. prouisi. Si verò sit Baro, vel de genere Baronis vel bastardus eius; puniatur in mille libr. prouisi. Si qua autem mulier, cum qua

commissum est adulterium, sit vilis conditionis & inhonesta, non tamen meretrix publica; tunc committens, si Pedes sit, puniatur in Centum libr. prouisinorum. Si verò Cauallarottus, vel Miles, vel de genere Militum; puniatur in ducentis lib. prouisi. Si verò sit Baro, vel de genere Baronum, vel bastardus eius; puniatur in quingentis lib. proui. Et intelligatur mulier esse inhonesta, si pro inhonesta, cōmuniter habita & reputata fuerit, maximè in vicinia in qua habitat. Et in omnibus casibus supradictis, si adulter habuerit pacē à marito mulieris, cum qua adulterium commissum est; reducatur pœna ad medietatem, & in medietate tantùm, puniatur. Adulterium autem, cum publica meretrice cōmissum; nullatenus puniatur. Quicunq; autem adulterium cum incestu, cōmiserit; capite puniatur ad mortem; & mulier, cum qua adulterium cum incestu commissum sit; comburatur, ita & taliter ꝙ moriatur. Nec in hoc casu prosit pax quoquomodo. Et in prædictis procedi non possit, nisi per accusationem. Siquis autem incestum sine adulterio, commiserit cum aliqua, sibi attinente vsq; in tertium gradum, inclusiuè; computando gradum, secundum ius Ciuile; capite puniatur.

De raptu. Cap. 57.

ITem, statuimus & ordinamus, ꝙ quicunq; aliquam mulierem honestam exfortiauerit, seu rapuerit libidinis causa; capite puniatur ad mortem. Si verò mulier exfortiata vel rapta, fuerit vilis conditionis & inhonesta; tunc exfortians seu rapiens, puniatur in centum lib. prouisi. si fuerit Pedes. Si verò fuerit Miles, vel de genere Militum, vel Cauallarotus; puniatur in ducentis libris prouisinorum. Si verò fuerit de Baronibus, vel de genere Baronum, seu bastardus Baronis; puniatur in mille libris prouisinorum.

De committentibus adulterium, & pacem habentibus. Cap. 58.

SI quis ausu temerario cōmiserit adulterium, seu violauerit seu exfortiauerit aliquam mulierem, & pacem seu remissionem seu refutationem habuerit ab *ipsa* muliere non nupta; vel ab ea, vel eius marito, si nupta est; Non possit liberari seu reaffidari, talis adulter seu violator, nisi primò soluerit Cameræ Vrbis, quantitatem infrascriptam. Quam quantitatem, ipsa Camera, contra ipsum adulterū seu violatorem, in persona & bonis exequatur & exigat; pace, remissione, seu refutatione huiusmodi; non obstante; videlicet ꝙ si talis adulter seu violator, fuerit de præstantibus sequimenta, seu de bastardis eorum; soluere teneatur Cameræ Vrbis quingentas lib. prouisi. Si verò fuerit Miles, aut de genere Militum, aut eius bona valerent duobus millibus libris prouisinorum; soluat libr. prouisi. centum Cameræ Vrbis prædictæ. Si verò fuerit Pedes; lib. proui. quinquaginta, dictæ Cameræ soluat. Et aliter, dicta pax sibi non prosit, & hæc remissio seu renunciatio sibi nullatenus admittatur. Volumus insuper, ꝙ accusationi de verbis iniuriosis, de damno dato; de contemptu mandati, & turbata possessione, secundum modum hactenus in Curia Capitolii obseruatum, renunciari possit; dummodo x. soli. prouisi. pro quolibet accusato, Cameræ persoluantur.

Sup. c. 4. & 5. infra, & i Alex. lib. 4. c. 13.

De uendente mulierem causa libidinis. Cap. 59.

ITem, statuimus & ordinamus, ꝙ si quis aliquam mulierem seu meretricem alteri vendiderit, libidinis causa; puniatur in ducentis libris prouisinorum. Et si infra decem dies non soluerit; amputetur ei pes. De quo quilibet possit accusare; & Curia possit per inquisitionem, contra delinquentem procedere. Et volens se excusare, ponat se in Cancellaria; nec audiatur volens se excusare, nisi prius deponat in Camera Vrbis, penes Camerarium dictæ Cameræ, pro ea recipientem, sufficien

tia pignora, secundum qualitatem delicti, & quantitatem pœnæ, quæ ex tali maleficio resultaret, secundum formam Statutorum Vrbis.

De deserentibus uxorem suam, & tenentibus concubinam. Cap. 60.

ITem, statuimus & ordinamus, ꝙ si aliquis inueniretur, qui vxorem & filios suos & familiam suam desereret, & penes se concubinam haberet & teneret, per noctem & per diem; tunc Senator teneatur, ad pœnam xxv. librarum prouisin. constringere talem hominem, ꝙ deserat ipsam concubinam, & stet & moretur cũ vxore & familia sua. Et ipse Senator teneatur recipere ab amico & à concubina, idoneam fideiussionem, de non stando vel habitando in vna domo, sub vno tecto, simul cum ipso viro. Qui contrafecerit, soluat pro pœna, xxv. libras prouisinorum; & amasia x. lib. prouisinorum; cuius pœnæ, medietas sit Partis, & alia medietas sit Cameræ Vrbis, à contrafaciente auferenda, totiens quotiens contrafecerit.

De sodomitis. Cap. 61.

ITem, si aliquis vitium sodomiticum commiserit; igne comburatur, ita & taliter ꝙ moriatur. Et de prædictis, Curia possit per inquisitionem procedere.

De falsa moneta. Cap. 62.

ITem, statuimus & ordinamus, ꝙ si aliquis fecerit monetam falsam, aurum vel argentum falsum; puniatur capite. Et insuper condemnetur Ciuitas, Castrũ, Villa, & dominus loci, vbi fieret (si prædicta sciuerit) in quingentis lib. proui. Cameræ Vrbis. Si verò ignorauerit; in C. libris prouisinorum. Et hoc, locum habeat in præsentibus, præteritis, & futuris. Et super hoc, Senator inquirere possit & debeat, ad pœnam C. librarum prouisinorum.

De incidentibus monetam. Cap. 63.

ITem, ꝙ nulla persona, monetam incidat seu minuat, aut incidi seu minui faciat fraudulenter; nisi taliter eam inciserit seu minuerit, ꝙ expendi non possit. Et si quis contrafecerit, manus dextra sibi amputetur, ita ꝙ à brachio separetur. Lib. 4. c. 20.

De tenentibus seu cambiantibus falsam monetam. Cap. 64.

ITem, nullus Campsor expendat, seu cambiet, siue retineat monetam falsam, vel tagliatam, vel incisam; nisi esset punctata, & verè pertusata, adeo ꝙ penitus inexpendibilis esset & appareret. Et si quis contrafecerit, vice qualibet, centum libras prouisinorum, nomine pœnæ, persoluat; cuius medietas, Cameræ; & alia, sit accusatoris. Et de hiis possit quilibet accusare. Lib. 4. c. 19.

De testimonio falso. Cap. 65.

TEsti, qui falsum tulerit testimonium, abscindatur lingua, ita ꝙ vlterius loqui non possit. Qui autem ipsum produxerit scienter; puniatur in ducentis lib. prouisinorum, Cameræ Vrbis, si fuerit Pedes. Si fuerit Miles, vel de genere Militum, vel Cauallarottus, vel pro Cauallarotto habitus; in quadringentis libris prouisinorum. Si verò de Magnatibus, vel eius bastardus; in mille libris prouisinorũ puniatur. Et Parti, tam testis, q̃ producens, teneatur in expensis.

De notario faciente falsam chartam, & de faciente eam fieri. Cap. 66.

NOtarius, qui fecerit falsam chartam, & qui eam fieri fecerit; quilibet in solidũ, puniatur in quingentis libris prouisinorũ, si fuerit Pedes. Si verò Miles, vel de

genere Militum, vel Cauallarottus; in mille libris prouisinorum; & in quolibet ca su prædictorum, damnum Parti læsæ resarciat, per alterum eorundem, qui super hoc fuerit ad iudicium tractus; quas si non soluerit infra decem dies, à die latę sen tentiæ, seu postq̃ in fortiam Senatus venerit; amputetur sibi manus dextra. Et postq̃ diffidatus vel condemnatus de falso, notarius fuerit supradictus; perpetuò non possit exercere tabellionatus officium. Et instrumentis talium, factis post dif fidationem seu condemnationem iam dictam, fides nullatenus habeatur. Et locũ habeat in præsentibus, & futuris. Et qui scienter produxerit falsum instrumentum in ducentis libris condemnetur, si fuerit Pedes. Si verò Miles, vel de genere Mili tum, vel Cauallarottus; in quingentis libris prouisinorum. Si verò Baro de Ma gnatibus, vel eius bastardus; in mille libris prouisinorũ. Et vltra prædicta, tenea tur Senator ex officio, præfatos falsarios in scalis Capitolii, pulsata campana, foro publico existente, mitratos exhibere.

¶ *De receptatoribus homicidarum & latronum.* Cap. 67.

ITem, si receptator homicidarum, latronum, falsariorum, expressis nominibũs eorum; non expulerit eos; pro receptatione homicidæ, in centum libris prouisi norum, Cameræ condemnetur, pro pœna; & nihilominus ipsum expellere tenea tur. Pro aliis verò supradictis, & eorum quolibet; condemnetur in quinquaginta libris prouisinorum. Receptator autem intelligatur, qui recipit homicidam, seu supradictos in domo sua, vel in Castro, vel in Villa, vel in alio loco, vel ad habitan dum domum suam dederit, vel ad pensionem. Et ille intelligatur homicida, latro falsarius, vel pacis fractor, qui est condemnatus vel diffidatus de prædictis; saluis Capitulis, quæ infra de hoc loquuntur.

¶ *De receptantibus diffidatum de pace uel securitate.* Cap. 68.

ITem, statuimus & ordinamus, q̃ quicunq; nobilis receptauerit diffidatum de pace vel securitate, vel de aliquo contento in Capitulo proximè præcedenti, pu niatur in mille libris prouisinorum, Cameræ Vrbis; & Marescallus teneatur ire & capere ipsum, ad petitionem Partis petentis. Et dictus nobilis seu potens recepta tor, teneatur diffidatum expellere, infra octo dies, à die notificationis sibi factæ de prædictis. Si verò fuerit Ciuitas quæ receptauerit aliquem prædictorum; puniat̃ in mille libris. Si verò fuerit Communitas vel Castrum; puniatur in quingentis li bris prouisinorum, Cameræ Vrbis applicandis. Et ipsum diffidatum nihilominus expellere teneatur, à die denunciationis & notificationis prædictæ, infra terminũ octo dierum prædictorum.

¶ *De eodem.* Cap. 69.

NVllus ciuis Romanus, vel de eius districtu, receptet aliquem diffidatum; nec Communitatem alicuius Castri vel Villæ, diffidatam, in accomandantiam; vel in ea, potestariam vel aliquod officium, recipiat. Quòd si contrafecerit, & in fra octo dies, ex quo notificatum fuerit, dimittere supradicta cessauerit; in quin gentis libris proui. puniatur. Et nihilominus Parti, cui receptatus vel Commune diffidati fuerant, damnum resarciat.

¶ *Infra quantum tempus liceat accusare.* Cap. 70.

STatuimus & ordinamus, q̃ si aliquis commiserit aliquod maleficium vel exces sum, & infra annum accusatio vel denunciatio facta non fuerit; q̃ non teneatur nec procedatur ad pęnam contra eum, aliquo modo vel via. Exceptis de homici dio, furto, robbaria, falsitate, seu pace fracta; de quibus habeatur post annum ac cusandi

cusandi potestas, infra tempus à iure communi statutum. Et quod post illud tempus quo accusari non potest, non possit etiam per inquisitionem procedi.

¶ *De assalimento.* *Cap.* 71.

QVicunq; malo modo assaliuerit aliquem, cũ armis; soluat pro pœna, quatuor libras prouisinorũ. Si verò sine armis; soluat quadraginta solidos prouisi.

¶ *De percussionibus cum sanguine, uel sine.* *Cap.* 72.

QVicunq; percusserit aliquem cum cultello, spada, iniuriosa, fallatione, seu quocunq; alio armorum genere, quod in larga interpretatione, secundum iura, armorum appellatione continetur; si ex percussione, sanguis non exiuerit; soluat pro pœna, decem libras prouisinorum, si percutiens sit de Peditibus. Si verò Miles, vel de genere Militum, aut Cauallarottus; soluat xx. libras prouisinorum. Si verò de Magnatibus vel Potentioribus, vel eorum bastardus; soluat L. libras prouisinorum. Si verò ex percussione, sanguis exiuerit; Pedes soluat xxx. libras prouisinorum, Miles soluat lx. libras, Potentior verò de Magnatibus, vel eorum bastardus; centum libras prouisinorum. Et si membrum ex dicta percussione fuerit abscissum, siue mutilatũ, & à corpore separatum; soluat Pedes, pro pœna, ducentas libras prouisinorum; Miles, quadringẽtas; Potentior qui de Magnatibus fuerit, vel eorum bastardus; soluat mille libras prouisinorum. Et si ex dicta percussione, esset corpus foratum, seu os fractum; soluat Pedes L. libras; Cauallarottus, centum libras prouisinorum; Potẽtior verò de Magnatibus, vel eorum bastardus; tricentas libras prouisinorum. Si verò digitus, manus, vel pes, esset abscissus; soluat Pedes centum libras prouisinorum; Miles ducentas libras; Potentior verò de Magnatibus, vel eius bastardus, soluat quingentas libras prouisinorum. Si verò membrum nõ esset abscissum, & à corpore separatum, sed ex percussione debilitatum; soluat Pedes percutiens, centum libras prouisinorum; Miles ducentas libras; Potentior verò de Magnatibus, vel eius bastardus; soluat sexcentas libras prouisinorum. Pro debilitatione verò digiti, manus, vel pedis; soluat Pedes L. libras prouisinorũ; Miles verò centum libras prouisinorum, Potentior verò de Magnatibus, vel eorũ bastardus, tricentas lib. prouisinoꝝ. Pro amputatione verò nasi, seu oculi erutione, seu occæcatione, seu visus perditione, sit pœna Pediti ducentarum librarum; Militi, cccc. librarum prouisinorum; Potentiori verò de Magnatibus, vel eorũ bastardo, mille librarum prouisinorum. Et si vtroq; oculo occæcaretur; soluat Pedes quingentas libras; Cauallarottus mille; Potentior verò de Magnatibus, vel eius bastardus; tria millia librarum prouisinorum. De quibus omnibus pœnis in hoc Capitulo contentis, prædictis, & infrascriptis; medietas, sit percussi & iniuriam patientis; & alia medietas, sit Cameræ Vrbis. Familiares verò dictorum Magnatum, qui eorum panes comedunt, vel ab eis quotidianas expensas recipiunt; eisdem pœnis subiiciãtur, quibus & ipsi Magnates, si de eorum mandato, crimen vel delictũ processerit. Illos autem intelligi volumus esse Magnates, & Potentiores, qui debent esse, seu consueuerunt in Camera Vrbis sequimenta præstare, & omnes qui sunt de genere Magnatum, quorum bona valent tribus milibus libris prouisinorum. Ad probationem verò familiaritatis, de qua supra fit mentio, sufficiat probatio publicæ famæ, facta per tres vel duos testes idoneos, de Contrada familiaris percutientis & offendentis. In omnibus autem casibus prædictis, puniri volumus percussorem vel offensorẽ, pœna portationis armorũ, vltra pœnas prædictas. Additũ est huic Capitulo, quod quicunq; percusserit aliquẽ cũ zachone seu baculo, sine sanguine; si fuit Pedes, puniat in xv. lib. proui. si Miles, vel de genere Militũ, vel Cauallarottus; soluat lib. prouisi. xxx. Si verò Potẽtior de Magnatibus, vel eorũ bastardus, soluat pro pœna c. lib. proui.

Infra c. 101.

¶ *De percutientibus aliquem, & signum facientibus.* Cap. 73.

ITē, si quis pcusserit aliquē, cu sanguine: adeo q ex sua pcussione, sit remansura ci catrix, vel signū vituperabile; si cicatrix: puniat̄ Pedes in quinquaginta libris p uisinorū. Miles, in cētū libris: Potētior verò, de Magnatibus, vel eorū bastardus; in quingētis libris puisinorū. Si verò signū vituperabile; soluat Pedes, cētū lib. proui. Miles, ducētas; Potētior verò de Magnatibus, vel eius bastardus; mille lib. puisino rū; & nihilominus, talis pcutiēs puniat̄ pœna portationis armorū. Facies aūt, intel ligat̄ ab extremitate frōtis, vsq; ad extremitatē barbæ; & ab auricula dextra, vsq; ad sinistram. Cuius pœnæ, medietas sit Cameræ; & alia medietas, sit Partis læsæ.

¶ *De percutientibus manu uacua.* Cap. 74.

SI quis manu vacua pcusserit aliquē in facie, sine sanguine; recipiat similē percussionē ī scalis Capitolii, foro publico existēte, vel eo die quo fieret forū, loco diei Sabbati: quā si recipere̅ noluerit, soluat Pedes xv. lib. proui. Miles, seu Cauallarottus, xxx. lib. proui. Potētior verò de Magnatibus, vel eius bastardus; centū lib. proui. Si verò cū sanguine; recipiat similē alapatā; quā si recipere noluerit, Pedes xxx. lib. p uisi. Miles verò seu Cauallarottus, soluat xl. lib. prouisi. Potētior verò de Magnati bus, vel eius bastardus: ducētas lib. proui. Si autē in alia parte corporis, q̄ in facie, percusserit sine armis; Pedes centum solidos proui. Miles verò, vel Cauallarottus, x. lib. proui. Potētior verò de Magnatibus, vel eorū bastardus; quinquaginta lib. p uisi. Si veró manū in gula alicui miserit; soluat lib. quinq; prouisi. Quarū pœnarum medietas sit percussi, & alia medietas Cameræ Vrbis. Quam alapatam siue recepe rit siue nō, partē Cameræ soluere teneatur, infra viginti dies post latam sententiā.

¶ *De immittentibus lutum in os alicuius.* Cap. 75.

Lib. 4. c. 23. ITē, si quis alicui posuerit vel miserit in os suum, stercus, lutum, vel aliam turpitu dinem; puniatur in xxv. lib. prouisi. cuius pœnæ medietas sit Cameræ Vrbis.

¶ *De fugantibus aliquem.* Cap. 76.

QVicunq; fugauerit aliquem, cum armis; soluat pro pœna, quatuor libras pro uisinorum. Si sine armis; soluat quadraginta solidos prouisinorum; & hoc non intelligatur quando sit battallia generalis, vel rixa.

¶ *De ponentibus manum ad arma.* Cap. 77.

QVicunq; posuerit manum ad cultellum, vel ensem, malo animo contra aliquem; soluat pro pœna, quadraginta solidos prouisinorum.

¶ *De facientibus se teneri.* Cap. 78.

QVicunq; fecerit se teneri cum armis, contra aliquē; soluat pro pœna quinqua ginta solidos prouisinorum. Si sine armis; soluat xl. solidos prouisinorum.

¶ *De facientibus aliquem cadere in terram.* Cap. 79.

QVicunq; fecerit aliquem cadere in terram; puniatur in centum solidis proui sinorum; si studiosè, vel malo animo hoc fecerit.

¶ *De facientibus aliquem cadere de aliquo animali.* Cap. 80.

ITem, si quis aliquem, de aliquo animali vel loco, cadere fecerit; puniatur in x. lib. prouisi. pro medietate Cameræ Vrbis, & alia medietate Parti.

¶ *De facientibus aliquem cadere in ignem.* Cap. 81.

ITem, si quis aliquem in ignem cadere fecerit, vel proiecerit; puniatur in decē libris. Si verò propterea pannos combusserit; puniatur in xv. lib. (& nihilominus pannos combustos seu damnum emendet) pro medietate Cameræ Vrbis, & alia medietate Parti.

De facientibus aliquem cadere in puteo. Cap. 82.

ITem, si quis aliquem in puteo, flumine, vel mari, vel allo simili loco, cadere fecerit, impulerit, vel præcipitauerit violenter; & mors inde sequuta non fuerit; puniatur in centum lib. prouisinorum. Si verò in fonte, vel riuo, vel tino, vel alio simili loco, in x. lib. prouisinorum puniatur; & damnū, in duplum restituat. Et ꝙ omniū prædictarū pęnarū, medietas sit Cameræ Vrbis; & alia medietas sit Partis lęsę.

De minantibus contra aliquem. Cap. 83.

ITem, si quis minauerit contra aliquem, cum armis; soluat pro pœna tres libras prouisinorum.

De trascinantibus aliquem. Cap. 84.

ITem, si quis ceperit aliquem per capillos vel barbam, & trascinauerit eum per terram; soluat Pedes, xx. lib. prouisinorum; Miles seu Cauallarottus; xl. libr. prouisinorum. Si verò ceperit per capillos seu barbam, & non trascinauerit; soluat Pedes, x. libr. prouisinorum; Miles xx. Potentior verò de Magnatibus, vel eorum bastardus; L. libras prouisinorum. Si quis autem aliter q̄ per capillos vel barbam, trascinauerit per terram; soluat xv. libras prouisinorum; Miles vel Cauallarottus; xxx. lib. prouisinorum; potentior verò de Magnatibus, vel eorum bastardus; centum libras prouisinorum.

De euaginantibus cultellum. Cap. 85.

SI quis euaginauerit cultellum vel ensem, contra aliquem, & non percusserit; soluat Pedes, tres lib. prouisinorum; Miles, sex libras prouisinorum; Potentior verò de Magnatibus, vel eorum bastardus; xxv. lib. prouisinorū. Et nihilominus puniatur euaginans, pœna portationis armorum.

De frangentibus alicui dentem. Cap. 86.

ITem, si quis alicui dentem ruperit, vel cadere fecerit; puniatur pro quolibet dēte, in decē lib. proui. ꝓ medietate, Cameræ Vrbis; & alia medietate, Parti lęsę.

De filiis delinquentibus in patrem. Cap. 87.

SI filius in patrem deliquerit; patris arbitrio puniatur. Si verò in matrem; matris puniatur arbitrio. Et Senator teneatur, ad requisitionem patris vel matris hoc obseruare Statutum, ad pœnam ducentarū lib. proui. vice qualibet, Camerę Vrbis applicandarum, de suo salario per Camerarium Cameræ Vrbis, tempore sui sindicatus retinendarum.

De facientibus ficum. Cap. 88.

ITem, si quis alicui signum seu ficum fecerit, iniuriosè; in xx. solidis prouisinorū puniatur, Cameræ Vrbis.

De incidentibus treccias. Cap. 89.

ITem, si quis alicui mulieri treccias de capite inciserit; puniatur in centum libris proui. pro medietate Cameræ Vrbis, & alia medietate Parti.

De incidentibus pannos de dorso, mulieri. Cap. 90.

ITē, si quis alicui mulieri pannos de dorso inciserit, tondēdo eos supra genu, vituperosè; puniatur in centum lib. pro medietate Cameræ, & alia medietate Parti.

De scindentibus & laniantibus alicui pannos. Cap. 91.

SI quis iniutiosè sciderit seu dilaniauerit alicui, pannos de dorso; soluat Pedes ꝓ pęna, centū solidos prouisinorū. Miles, decē libras prouisinoꝝ. Potētior verò de Magnatibus, vel eorū bastardus, quinquaginta lib. prouisinorū. Quarū pęnarū, medietas sit Camerę, & alia medietas Partis lęsę; & nihilominꝰ dānū Parti reficiat.

De trahentibus ad battalliam. Cap. 92.

QVicunq; traxerit vel iuerit cum armis ad battalliam; condemnetur in septē libris prouisinorum. Si verò ad rixam; soluat quatuor lib. prouisi. & perdat arma; quæ possit redimere pro tribus libris à Camera Vrbis. Et battallia tunc intelligatur, quando interfuerint duodecim homines armati, à qualibet parte, vel plures. Et si ab vna parte tantū, essent duodecim vel plures; ab alia verò, minus; intelligatur battallia, pro illa parte pro qua fuerint duodecim vel vltra; pro alia verò à qua fuerint minus q̄ duodecim, intelligatur esse rixa. Et trahentes, ad maiorem pęnā cōdemnari nō possint, propter dictā tractionē ad battalliā seu rixam. Et hoc locum habeat in pendentibus per appellationem, etiam pręsentibus, & futuris.

De lapidantibus in battallia. Cap. 93.

SI quis lapidauerit in rixa vel battallia; puniatur in tribus libris prouisinorum, si vnum vel plures lapides lapidauerit.

De facientibus battalliam. Cap. 94.

QVicunq; fecerit battalliā cum scutis, capellinis, barbutis, vel elinis; soluat, si fuerit Pedes, centū libras prouisinorū. Si verò Miles, vel de genere Militū, vel Cauallarottus; ducentas lib. prouisinorū. Si verò Potētior de Magnatibus, vel eorum bastardus; mille flor. auri. Si verò dictam battalliam sine capellinis, barbutis, vel elinis, quis fecerit; soluat medietatem dictæ pœnæ, prout superius distinctū est. Et inceptor battalliæ, vltra dictas pœnas, puniatur in xxv. lib. prouisi. si fuerit Pedes. Si verò Miles, vel de genere Militum, siue Cauallarottus; in L. lib. prouisi. Si verò Potentior de Magnatibus, vel eius bastardus, in ducentis flor. auri. Et si plures inceptores fuerint ex vna parte; vnam tantum pœnam soluāt. Et si in dicta battallia superuenerit homicidium; soluat Caporalis, de cuius parte non esset mortuus seu occisus, quingentas libras prouisinorum, si fuerit Pedes, Si verò Miles, vel de genere Militum, vel Cauallarottus; mille libras prouisinorū, Si verò de Magnatibus, vel eius bastardus; mille florenos auri pro tali homicidio; quorum medietas, sit Cameræ Vrbis; & alia medietas, hæredum interfecti seu occisi. Si verò mortuus seu occisus, de neutrius parte esset; tunc Caporalis vtriusq; Partis, soluat dictas penas homicidii, quilibet pro medietate. Et in quolibet casu, homicida (si scitur quis illud homicidium commiserit) pœna homicidii puniatur. Vnus tamen puniri possit tanquam Caporalis & factor battalliæ, pro qualibet parte, Alii verò, vt trahentes puniantur, & de aliis excessibus particularibus per eos in dicta battallia commissis; saluo q̄ de insultu, insugatione, & minationibus lapidum, faciendo se teneri, missione manus ad arma, verbis iniutiosis, & percussionibus sine sanguine; de quibus, trahentes ad battalliam, nullo modo puniri possint. Et hoc, locum habeat in præsentibus, præteritis, & futuris.

Et battallia intelligatur, vbi interuenerunt duodecim homines, armati armis prę dictis,& abinde suprà, pro qualibet parte. Et si ab vna parte essent duodecim homines armati, vel plures; & ab alia, à duodecim hominibus armatis infrà, vsq; ad sex homines; dicta Pars,in qua xii. homines armati, vel plures interuenerunt, puniantur pro battallia; & alia Pars pro rixa.

¶ *De facientibus rixam.* Cap. 95.

QVicunq; fecerit rixam, cum armis; soluat, si fuerit Pedes, lib. proui. xxx. Si veró fuerit Miles, vel de genere Militum, vel Cauallarottus; lx. libras prouisinorum. Si verò de Magnatibus, vel eius bastardus; quingentas prouisinorum. Et inceptor dictæ rixæ, vltra dictam pœnam, soluat quindecim libras prouisinorũ si fuerit Pedes. Si fuerit Miles, vel de genere Militum, seu Cauallarottus;xxv.lib. prouisinorum. Si verò potentior de Magnatibus, vel eius bastardus; C. lib. pro uisinorum. Et si plures inceptores fuerint ex vna parte; vnam tantùm pœnam soluant. Et si in dicta rixa interuenerit homicidium; soluat Caporalis, de cuius parte non esset mortuus seu occisus; quingentas lib. prouisinorum, si fuerit Pedes. Si verò Miles, vel de genere Militum, seu Cauallarottus; mille libras prouisinorum Si veró de Magnatibus, vel eius bastardus; mille flor. auri, pro tali homicidio. Quarum pœnarum homicidii, medietas sit Cameræ Vrbis; & alia medietas hæredum interfecti. Et si mortuus vel occisus,de neutra parte esset; tunc Caporales vtriusq; partis,soluant dictas pœnas homicidii,quilibet pro medietate. Et in quolibet casu, homicida (si scitur quis illud homicidium commiserit)pęna homicidii puniatur. Er vnus tantúm puniri possit tanq̃ factor & Caporalis rixæ, pro qualibet parte. Alii verò, vt trahentes ad rixam, puniantur; & de aliis excessibus per eos in dicta rixa particulariter commissis; saluo q̃ de insultu, insugatione, lapidatione, faciendo se teneri, missione manuum ad arma, verbis iniuriosis, & percussionibus sine sanguine; de quibus, trahentes ad rixam, nullo modo puniri possint. Et hoc, locum habeat in præteritis, præsentibus, & futuris. Rixa autem intelligatur, vbi interuenerunt sex homines armati,vel abinde suprà, vsq; in duodecim, exclusiuè, pro qualibet parte.

¶ *De sbarris, & incastellationibus.* Cap. 96.

NVllæ sbarræ,neq; incastellariones fiant in aliqua parte Vrbis, ex quibus possit fieri guerra, vel turbari pacificus status Vrbis. Qui contrafecerit; in mille libris prouisinorum, puniatur. Opifices autem,qui talia ædificia seu machinas laborauerint, aut erexerint, & eorum manuales, & scolares, in centum lib. proui. pro quolibet, puniantur. Quas, si infra decem dies, à die latæ sententiæ, seu postq̃ in fortiam venerint Senatoris, non soluerint; amputetur dictis opificibus & scolaribus qui in prædictis deliquerunt, manus dextra; ita ꝙ à brachio separetur. Si verò cum fune, vel cum similibus, sbarrauerint vt dictum est; in centum libris prouisi. puniantur, vice qualibet, tantùm.

¶ *De lapidantibus de aliqua domò.* Cap. 97.

ITem, ꝙ si de aliqua turri vel domo, maiori quinq; palariarum, ꝓiecti fuerint lapides in aliquo prælio, battallia, vel rixa; confiscetur Cameræ Vrbis dicta domus vel turris; saluo, ꝙ si redimere voluerit domum vel turrim, ꝙ liceat illi cuius fuerit domus vel turris, pro quinquaginra lib. prouisinorum. Si veró fuerit lapidatum de domo quinq; palariarum, vel infra; liceat redimere pro xxv. lib. prouisi. excepto si mandatum fuerit Curiæ, de mandato, vel ad defensionem domini dictæ domus, vel turris, & habitantium in ea. Et saluo, si apparuerit aliquando

Curiæ dicti D. Senatoris, q dicta domus fuisset incastellata, & de ea fuisset lapidatum, contra partem illius cuius est domus, in rixa, vel prælio suo, vel alterius q̃ domini domus; ipso domino domus absente de Cōtrada dictæ domus; tunc dominus non sit in dicta pœna; sed qui incastellauerit, vel incastellari fecerit dictam domū vel lapidauerit, vel lapidari fecerit de dicta domo: puniatur in dicta pœna. Sed si proiecti vel lapidati fuerint lapides de domo communi inter plures consortes, in prælio, vel rixa vnius de consortibus, vel aliquorum; ille pro parte cuius fuerit lapidatum, teneatur redimere, & soluere dictas pœnas. Quòd si nō redemerit; Curia procedat ad confiscationem partis suæ tantùm. Et nihilominus procedat ad executionem dictæ pœnæ contra dominum dictæ partis, & bona sua, & non aliorū consortium. Saluo, si alii consortes vellent dictam partem redimere, & soluere dictas quantitates: q possint hoc facere & habere, & sic tenere dictam partem sui cōsortis, donec satisfactum fuerit soluenti vel soluentibus, de quantitatibus prædictis, quas soluissent occasione prædicta. Et si pensionarius incastellasset; à confiscatione sit libera ipsa domus supradicta. Et de pdictis, possit p inquisitionē pcedi.

¶ *De incisoribus vinearum.* Cap. 98.

SEquentes Statutum Francisci de Baroncellis, statuimus q qui dolosè vineā alienam inciserit, vel aliter deuastauerit, seu aliquam partem eius; soluat centum libras Cameræ, & damnum Parti emendet; de quo damno stetur sacramento dānum passi; taxatione tamen iudicis præcedente. Ad probationem autem incisionis seu deuastationis, sufficiat probatio quatuor testium, omni exceptione maiorū probantium saltem per publicam famam. Qui autem dictam pœnam, infra viii. dies, à tempore quo in fortiam Communis peruenerit, non soluerit; amputetur ei manus. Et super hoc possit inquiri. Et idem per omnia, de pergulis, quæ sunt in habitationibus Vrbis.

¶ *De offendentibus in locis vetitis.* Cap. 99.

ITem, sequentes Statutū dicti Francisci, statuimus q quicunq; de Contrada Mercati, seu de habitantibus in contrada Mercati, prædicta, vel in Contrada infrascripta; receptare & retinere præsumpserit in domo sua, aliquem qui offenderit venientem vel redeuntem à Capitolio, à S. Maria Curtis, à domo Maii Cādarulis, à S. Ioanne de Mercato, vsq; ad Capitolium, suprà versus Capitolium; & à domo Taglientorum, versus S. Mariam de Aracæli, vsq; ad Capitolium; & à carcere SS. Petri & Pauli, versus Fauam tostam, & à S. Sergio & Baccho, versus Capitolium; & à domo della Roccia, versus planum, & à domibus Russorum, versus planum; & à S. Nicolao de Funariis, versus planum; & Capitolium; Incidat in pœnam L. lib. prouisinorum, Vrbis Cameræ applicandarum. Et in isto casu, possit & debeat per Senatorem & eius Curiam, inquiri. Et in eandem pœnam incidat, quicūq; aliquem de euntibus ad S. Petrum, offenderit à domo Ioannis Cinquidienti, vsq; ad portas factas per Scarram, vltra portam Pruntii. Quæ omnia, non vendicent sibi locum, si inter homines habitatores infrà dicta confinia, offensiones interuenerint. Quæ loca supradicta, volumus per offensos designari.

¶ *De duplicatione penarum in Milite, & Cauallarotto.* Cap. 100.

IN omnibus casibus, suprà in hoc Titulo comprehensis, duplicentur pœnæ in Milite, & filio Militis, & Cauallarotto. Vbicunq; autem in hoc Statutorum volumine, fit mentio de Milite, siue tractatur de Cauallarotto, siue de pœnarum impositione, siue augmentatione; intelligatur de illo, qui est filius Militis, siue de genere Militis. Et idem intelligatur de illo, cuius bona valent duobus millibus libris pro

uisinorum, & ab inde suprà, De quo valore, sufficiat probari per tres vel quatuor testes idoneos, de publica fama probantes. Et illi habeantur & intelligantur pro Cauallarottis, in quolibet casu, in hoc Statutorum volumine comprehenso; qui hactenus habuerint officium Cauallarotti, in Vrbe, vel eius districtu, & qui luserunt in ludis Agonis, & Testaciæ.

¶ *Quòd Pars habeat medietatem pœnarum, à centum solidis supra.* Cap. 101. Supra c. 72. vers. de quibus oibus

STatuimus, & ordinamus, q de omnibus & singulis pœnis, imponendis de quibuscunq; maleficiis, personalibus siue in personis commissis, cuiuscunq; mali, vbi pœna imponeretur à centum solidis suprà; si originaliter Pars accusauerit; ipsa Pars medietatem dictarum pœnarum habeat, & alia medietas sit Cameræ Vrbis. Reseruatis semper, Partibus, & hæredibus offensorum, omnibus quæ specialiter Statuta concedunt vel permittunt.

¶ *De blasphematoribus.* Cap. 102.

QVicunq; maledixerit Deo, vel beatæ Mariæ Virgini; puniatur in decem lib. prouisinorũ. Et qui maledixerit aliis Sanctis; puniatur in centũ solidis, ꝑ qualibet vice; qui maledixerit distinctim, & non sub vna oratione. Et in vtroq; casu detineatur in Cancellaria Palatii Capitolii, octo diebus; quod possit redimere, soluendo aliis decem libras Cameræ Vrbis. Nec possit condemnari pro qualibet accusatione vel inquisitione, ad standum in Cancellaria vltrà octo dies; etiam si in accusatione seu inquisitione plures maledictiones attemptasse probetur. Et non dicat causam in vinculis, si dictas x. libras denariorum, de quibus potest se redimere deposuerit in Camera Vrbis. Et hoc, locũ habeat etiã in pteritis, præsentibus, & futuris. Et de pdictis, possit quilibet accusare, & Curia possit ꝑ inquisitionẽ ꝓcedere.

¶ *De minoribus, qualiter procedatur contra eos.* Cap. 103.

SI quis impubes, minor x. annis & dimidio; commiserit aliquod maleficium; ad pœnam non teneatur. Abinde verò suprà, vsq; ad tẽpora pubertatis; si aliquod maleficium vel excessum commiserit; teneatur ad medietatem pœnæ, qua teneretur maior, si tale maleficium commisisset. Et si maleficium vel excessus pœnam mereretur capitalem; soluat quingentas libras prouisinorum. Et si associatus, homicidium committeret; pœna homicidii puniatur; & non teneatur de susceptione vindictæ, nisi associatus à puberibus seu à maioribus, vindictam sumeret; quo casu pœna vindictæ teneatur. Et si primo casu, minor x. annis & dimidio, reperiretur diffidatus de contumacia vel confessio; diffidatio non teneat ipso iure. Immo Senator & Iudices, statim constito de ætate, omni solemnitate omissa, diffidationem cassari, & ipsum reaffidari faciant, ad petitionẽ cuiuslibet conquærentis; non obstãtibus quibuscũq; Statutis, suprà vel infrà positis, quæ huic possent obuiare Statuto.

¶ *De defendentibus se, cum moderamine.* Cap. 104.

DEfendens se, cùm moderamine tutelæ inculpatæ; si primò pulsatus, ad sui defensionem, aliquod crimen, maleficium, vel delictum commiserit; non teneatur ad pœnam; cum vim vi repellere, omnia iura permittant.

¶ *De corrigentibus, & uerberantibus familiam suam.* Cap. 105.

POssit quilibet corrigere & verberare familiam suam; scilicet pater filium, & nepotem ex filio; frater fratrem; patruus vel auunculus nepotem, & alios familiares, quos retinent ad sua impendia. Et si de hoc fuerit proposita quærela; non recipiatur per Senatorem, & eius Iudices.

De delicto inquilini. Cap. 106.

PRopter inquilini delictum, non damnificetur dominus domus; sed de bonis conductoris, tam pro pœna q̃ pro fossuris, satisfiat. Et hoc, locum habeat in præteritis, præsentibus, & futuris.

De pœna armorum. Cap 107.

QVicunq; portauerit per Vrbem, de die, cultellum; soluat Cameræ pro pena, viginti solidos prouisinorum, & perdat cultellum. Si verò portauerit ensem, de die; soluat vnum ducatum, & perdat ensem; pro cerbelleria x. solidos prouisinorum, & perdat eam. Si verò portauerit correttum, aut corazinã, de die; soluat pro pœna, decem solidos prouisinorum. Liceat tamẽ dicta arma redimere; videlicet, cultellum pro quinq; solidis prouisinorum; Ensem pro decem solidis ꝓuisinorum; correttum seu corazinam, pro xx. solidis prouisinorum. Quę pœnæ omnes, duplicentur de nocte, in casibus supradictis, & in Militibus duplicentur. Ex supradictis, excipimus illos qui irent vel redirent extra Vrbem, vel aliam iustam causam haberent. De tali autem prohibitione armorum, in principio sui regiminis, Senator bandiri facere teneatur; & ꝙ Marescalli teneanrur ipsa arma restituere volenti redimere, vt supradictum est; ad pœnam xxv. librarum prouisinorum, pro corretto, vel corazina, & aliis armis prędictis, ad pęnã C. soli. prouisinorum.

De eodem. Cap. 108.

SI quis portauerit balistam, picchacennerem, bordancellum, seu spontonem, ad aliquam battalliam, seu rixam; soluat Cameræ, quinquaginta libras prouisinorum. Si balistauerit seu percusserit cum dictis armis; Pedes, soluat centum libras prouisinorum; Miles verò, ducentas libras prouisinorum; de quibus Senator in quisitionem facere teneatur. Picchacennerem verò, & bordancellum quadratum per Vrbem & extra Vrbem, portare non possint. Et qui contrafecerint, in xxv. *lib.* proui. puniantur, de die; de nocte verò, in quinquaginta lib. prouisinorum. Marescalli, & eorum notarii tollant omnia arma quæ inuenerint; & eodem die quo inuenerint, assignent in Camera Vrbis; ad pœnam Centum solidorum, pro qualibet vice, & quolibet contrafaciente, de eorum salario retinendorum.

De eodem. Cap. 109.

NVllus detineatur in Cancellaria, pro cultello vel aliis armis sibi inuentis; nisi esset captus de nocte, & fideiussionem dare cessauerit, vel infamatus vel alirer condemnatus vel diffidatus Cameræ Vrbis, existeret.

De his qui non possunt soluere condemnationem. Cap. 110.

QVicunq; fuerit condemnatus de aliquo maleficio; soluat pœnam in Statutis contentam, in qua fuerit condemnatus. Et si non soluerit; Senator compellat eum & fideiussores eius, in persona & rebus, & qualitercunq; potuerit. Et si nõ habet bona vnde soluat; diffidetur ipse & fideiussores eius; & non possint reaffidari, nisi satisfecerint. Et si fuerit in fortia Communis; non relaxetur, nisi soluerit dictam pœnam.

De patre non grauando pro filio emancipato. Cap. 111.

SI quis filius emancipatus alicuius, commiserit aliquod maleficium; propter id, pœnam non patiatur pater in bonis.

¶ *De duplicatione pœnarum, ratione temporis, personarum, & loci.* Cap. 112.

STatuimus & ordinamus, ꝙ pœnę, quę in Statuto continentur, duplicentur cō tra illos, qui maleficium commiserint extra ecclesiam S. Mariæ de Capitolio, in tota platea dictæ ecclesiæ; & in toto loco fori, vsq; ad ruinam de Mānettis; & in adunantia, quando fit in Capitolio; & quando sunt homines ad contrahendum parentelas, vel ad Curiam, vel ad nuptias, vel ad corruptum; cōtra familiares D. Senatoris, qui morantur in Capitolio ad comedendum & bibendum; & contra iu dices Capitolii de Affettamento; & die Iouis Carnispriuii, in Agone; & in dominica Carnispriuii, quando fit ludus in Testacia; exceptis pueris qui vadunt ad ludū. Et quando fit ludus in Testacia, tunc illæ personę possint ire armatæ ad ludum, pro pugna facienda, more solito, sine pœna, quæ in ludo talia facere consueuerint. Item, quando Romani sunt in exercitu, & in die Natiuitatis Domini, & eius vigilia; & in die Resurrectionis Domini, & eius vigilia; de nocte omni tempore; In festo Sancti Petri & Pauli; & in die Veneris Sancti; Saluo, ꝙ si habitantes in dictis locis, commiserint aliquod maleficium inter se adinuicem, ante domus ipsorum soluant pœnam simplam, sicut soluunt alii conuicini Romani, de maleficio quod commiserint inter se, delinquentes inter se in propria conuicinia, prout contine tur in Capitulis Statutorum. Si verò quis in palatio Capitolii, à prima porta suprà, vel in ecclesia S. Mariæ de Aracæli, in parlamento, & etiam in locis fori, quan do fit forum, maleficium committat; tunc pœnæ quadruplicentur.

¶ *De offendentibus officiales & procuratores.* Cap. 113.

SEquentes Statutum Francisci de Baroncellis, & D. Vrsi de Filiis, statuimus ꝙ si quis percusserit, seu percuti fecerit, vel aliter offenderit, in persona tantùm, of ficiales Vrbis & Curiæ Capitolii, præteritos, præsentes, & etiam futuros, seu quos cunq. alios officiales, qui per tempora erunt, siue durante eorum officio, siue fini- to; videlicet iudices Affectamenti, Iudices ad sindicandum assumptos, Aduocatos vel Procuratores, Marescallos, executores pacis, & eorum notarium; necnon Pro thonotarium, notarios maleficiorum, Camerarium, notarium causarum Vrbis, notarium DD. Conseruatorum, iudicem appellationum, seu aliquem eorum, ra- tione officii; teneatur ad penam quingentarum lib. proui. pro medietate Camerę Vrbis, & pro alia medietate Parti. Et semper præsumatur & intelligatur, eos esse percussos ac etiam offensos ratione officii, nisi contrarium probetur; Quæ proba tio ita demum reputetur legitima, si fiat per tres testes legitimos & idoneos, omni exceptione maiores. Et in eandem pœnam incidant, percutientes aduocatos & ꝓ curatores, ratione officii; in quibus etiam præsumatur ꝙ ratione officii factum sit, nisi contrarium probetur, vt supra dictum est. Quæ pœna, contra nobiles, sequi- menta præstantes, & eorum spurios & bastardos, quadruplicetur, & grauius puniā tur, ad arbitrium Senatoris, cum consensu & consilio DD. Conseruatorum. Et nihilominus in omnibus casibus supradictis, prædictus delinquens puniatur vl- tra pœnas prædictas, pœna quæ imponeretur pro excessibus simplicibus per eum commissis, iuxtà formam Statutorum.

¶ *De recipientibus stipendium, uel uenientibus contra Rempublicam.* Cap. 114.

QVicunq;, contra statum S. D. N. Papæ, & eius Successorum, & Sanctę Ro- manæ Ecclesiæ, Romanum populum, vel Senatorem, vel Senatus officium ge rentes, seu Rempublicā; ab aliquo receperit stipendiū, seu aliter machinatus fuerit capitaliter; in publicatione bonorū suorū puniatur. Saluis tamē dotibus mulierū, & alienationes per eū, à tēpore maleficii perpetrati citra, factæ, nō valeāt ipso iure,

¶ De eodem. Cap. 115.

SI forensis de Vrbis districtu, contra Senatorem, vel Senatus officium gerentem seu contra Rempublicam, rebellionem commiserit; trascinetur per Vrbem, & furcis laqueo suspendatur, & eius bona Cameræ applicentur. Saluis tamen dotib⁹ mulierum. Et locus, vnde esset talis, rebellionem committens, vel stipendium reci piens contra Rempublicam; si fuerit Ciuitas, in mille lib. prouisinorum; si Castrũ vel Rocha; in quingentis lib. prouisinorum; si Villa; in trecentis lib. prouisi. Ca meræ condemnetur, si de voluntate vel consensu dictæ Terræ, prædicta cõmiserit.

¶ De hys qui non permiserint se pignorari. Cap. 116.

QVicunq; non permiserit se pignorari; si Miles vel Cauallarottus, vel pro Ca uallarotto habitus fuerit; soluat xl. lib. prouisi. Pedes verò, xx. solidos proui sinorum. Et de hoc credatur Mandatario, cum vno teste de visu, vel duobus de publica fama.

¶ De expellentibus Fossores & Mandatarios. Cap. 117.

SI quis expulerit Fossores seu Supercauatores; soluat centum sol. prouisinorum, Et si percusserit eos cum armis; puniatur secundum pœnam statutam in aliis p sonis. Expulsio verò Mandatariorum, ad cauandum seu fodendum missorum, sic intelligatur; videlicet, quando Cauatores vellent cauare parietes domus; & tunc essent exinde remoti per pannos, turpiter & violenter, vel propter percussiones factas in eis. Sed per verba prolatã contra eos, non intelligantur esse remoti. Et non credatur accusatoribus, Sed cum expellentur, vocẽtur duo testes masculi vel fœminę, per quos ipsa expulsio probetur; qui testes sint idonei. In picturis Militum vel aliorum, Cauatores non fodant, si alibi fodere possunt. Mandatarii teneantur sine precio citare quemlibet stantem in Curia Capitolii, & per bancas, & ante san ctam Mariam de Aracæli; sub pœna x. lib. proui. qualibet vice. Hoc addito, ꝙ quando Mandatarii ad fodendum vadunt, in illa parte domus habeant fodere, in qua vel per quam minus damnum infertur. Et si dominus vel habitator domus, ad quam vadunt ad fodendum, cum effectu, cum pecunia vel pignoribus est paratus satisfacere; Mandatarii seu fossores non debeant post satisfactionem vlterius fode re, nisi nouum mandatum receperint ab officialibus. Et si contrafecerit, debeat eques poni in Leone marmoris, existente in scalis Palatii Capitolii, cum quadam mitra in capite, in qua sit scriptũ, Inobediens mandati transgressor; & faciẽ habeat vnctã de melle, & debeat manere ibi eques, quousq; fuerit & durauerit Mercatũ.

¶ De eodem. Cap. 118.

SI qua Communitas, vel Castrum, vel aliquis alius, expulerit Mandatarium, qui ad petitionem alicuius, mittere debeat eum in possessionem alicuius rei mobi lis vel immobilis; Senator debeat ipsum vel ipsos condemnare in centum lib. pro uisi. & condemnationem auferre, & Cameræ Vrbis applicare, occasione expulsio nis. Et compellat Sindicum & Commune Ciuitatis, vel Castri, & illum de Com munitate Ciuitatis vel Castri, satisfacere de fructibus. Et de hoc, stetur relationi ipsius Mandatarii, & Notarii, sacramẽto pstito ab eisdẽ, cũ probatione vnius testis.

¶ Quòd stetur relationi Mandatarii. Cap. 119.

CRedatur sacramento Notarii, missi ad colligendum fructus Terræ, Castri, vel loci, de quo facta fuerit missio in possessionem, vel adiudicatio creditori, cum probatione vnius testis. Et idem si dixerit se expulsum, vel non admissum, Quo

facto Senator & eius officiales & iudex, teneantur, inductum in possessionem, seu eum cui adiudicatio, seu in solutum datio facta est, iuris & facti remediis oportunis manutenere & defendere.

¶ Quòd Mandatarij non renuncient citationes. Cap. 120.

NVllus Mandatarius, renunciet aliquam fossuram vel citationem; dicens ꝙ no lit vocare illum cui mittuntur fossuræ; nec renunciet aliquam citationem vel fossuram; nec citationem vel fossuram sibi commissam, alii committat; & qui con trafecerit, puniatur in xx. sol. proui. pro qualibet vice, Cameræ Vrbis. Et officia les Curiæ, per quos mittuntur fossuræ seu citationes; in contine͂ti cogant eum sol uere dictam pœnam. Et dictus Mandatarius perdat officium; de qua pœna, medie tas sit Cameræ, & alia medietas, accusantis.

¶ De coniuratione contra bonum Statum Vrbis. Cap. 121.

NEmo faciat nec facere præsumat coniurationem vel adunantiam, contra ho norem & bonum Statum Vrbis, sine mandato Senatoris, & DD. Conserua torum. Et qui contrafecerint, puniantur; Consiliarius, si fuerit Miles, in quingen tis lib. prouisinorum; si fuerit Pedes, in trecentis lib. prouisinorum. Ille verò qui fuerit Caput seu Principalis, ad dictam co͂gregationem facienda͂; puniatur in mil le lib. prouisinorum, Cameræ Vrbis applicandis. Si verò fuerit Baro, vel de eoru͂ bastardis, qui fecerit, vel fieri fecerit coniurationem & adunantiam prædictam, puniatur in duobus milibus lib. prouisinoru͂. Et ꝙ de prædictis, per Curiam Sena toris possit per inquisitionem procedi.

¶ De simonia. Cap. 122.

SI quis vel si qua dederit simoniam officialibus Curiæ Capitolii, vel eos corrupe rit in causa aliqua; in triplum puniatur; nisi prædicta denunciauerit sindicatori talium officialium, tempore sindicatus. Et qui acceperit, in quadruplum puniatur & deponatur ab officio. Et idem intelligatur de Consulibus artium Vrbis, & de eo rum Notario, & quibuscunq; aliis officialibus Vrbis.

¶ De Tiburtinis offendentibus Comitem Tiburis. Cap. 123.

QVicunq; de Tibure, offenderit, seu iniuriam fecerit realem vel personalem, Comiti qui per tempora fuerit in Tibure, vel eius familiæ & officialibus; sol uat nomine pœnę, vice qualibet, pro offensione seu iniuria personaliter, vel in per sona, vel realiter facta Comiti; quingentos ducatos prouisinorum. Pro verbali ve rò, ducentos & quinquaginta ducatos; pro offensione familiaris seu birruarii; L. ducatos prouisinorum. Quarum pœnaru͂, medietas sit Cameræ; & alia medietas Co͂munis dictæ Terræ. Et similibus pœnis puniantur, offendentes officiales quos Romani mittunt, scilicet Potestates, Castellanos, & alios eorum officiales, ad Ci- uitates, Terras, & Castra, ad quæ Romanus Populus mittit officiales. Quæ omnes dictæ pœnę, augeri possint arbitrio Senatoris, & Conseruatoru͂ Cameræ Vrbis.

¶ De scauantibus affines, & terminos. Cap. 124.

NEmo debeat extrahere, scauare, vel amouere affines seu terminos alicuius rei nec de re seu proprietatte communi, seu aliena. Et qui contrafecerit, si fuerit Pedes, soluat quinquaginta libr. prouisinorum. Et si dictam pœnam soluere no͂ pos sit; amputetur ei manus dextra, ita ꝙ à brachio penitus separetur. Cuius pœnę, me dietas sit Cameræ; & alia medietas, sit accusantis. Miles autem, si contrafecerit, soluat centum lib. prouisinorum. Et si pœnam soluere non potuerit; amputetur si

bi manus, vt dictum est suprà de prædictis. Si verò prædicta commiserit aliqua Cõmunitas, vel aliquis Baro, vel bastardus Baronis, Miles, Cauallarottus, vel pro Cauallarotto habitus; puniatur in quingentis lib. prouisinorum Communitas, vel Baronis bastardus, Miles, vel Cauallarottus, vel pro Cauallarotto habitus, vt supra dictum est. Et in omnibus casibus, teneatur Parti ad refectionem damnorum, expensarum, & interesse.

¶ *De impedientibus executionem iustitiæ.* Cap. 125.

Alex. Cap. 18. SI Marescallus, habens debitam commissionẽ, impediretur in executione; si executio est sententiarum capitalium, aut corporis afflictiuarum; impediens, pœnam criminis lęsę maiestatis incurrat. Si in capturis aliter sibi specialiter commissis, impediretur; impediens, & captiuum subripiens; in quingentis libris, Cameræ condemnetur, & damnum parti lęsę reficiat. Si in executione sententiarum ex ciuilibus causis, impediatur; in tricentis libris, Cameræ condemnetur. Si verò in rixis, aut in occurrentia excessuum, sine aliqua commissione, aliquid iustè agere volens, impeditus fuerit; vltra delicti pœnã, in centum lib. Cameræ condemnetur.

¶ *De Iudicibus & Notariis maleficiorum, non formantibus debitè inquisitiones.* Cap 126.

ITem, ꝙ Iudices & Notarii maleficiorum, debeant in inquisitionibus ponere oẽs & singulas qualitates delictorum perpetratorum, ad eorum notitiam peruentas aut publicas; aliàs; ipsi, etiam si omissa qualitas personalem requireret pœnam similem incurrant, inremissibiliter infligendam, & exigendam, tempore corũ Sindicatus, vel prius, si ad Superiorum notitiam peruenerit.

¶ *De uiolentiis.* Cap. 127.

QVærelam super violentia expulsiua vel de turbatiua, volens proponere; si ciuiliter agere voluerit; adeat Iudicem de ciuilibus agnoscentem. Si verò criminaliter; ad Iudicem maleficiorum, accusando, recurrat. Possit tamen in eodem libello, ciuile & criminale deducere; & tunc Iudicem maleficiorum adeat, qui vtranq; causam, infra tempus à Statuto super causarum decisione pręfixum, eadem sententia decidat, aut super vtraq; condemnando, aut super vtraq; absoluendo. Ita ꝙ nullo modo, sicut olim, fiat remissio ad ciuile iudicium, vt causæ & lites abbreuientur, & litigantium parcatur expensis.

¶ *De eodem.* Cap. 128.

QVicunq;, cum armis, violenter expulerit aliquem de possessione alicuius rei immobilis; si fuerit Pedes, puniatur in xxv. libris prouisinorum; Miles seu Cauallarottus; in quinquaginta libr. prouisinorũ; Potentior verò de Magnatibus, vel eius bastardus; in quingentis lib. proui. puniatur. Si verò sine armis prædicta cõmiserit; in xv. lib. prouisi. si sit Pedes; Miles seu Cauallarottus; in xxx. lib. Potẽtior verò de Magnatibus, vel eorum bastardus; in tricentis lib. proui. puniatur, Cameræ applicandis. Et in omnibus casibus supradictis, possessionem restituat expulso. Et eadem pœna, per omnia, locum habeat in turbatoribus, inquietantibus seu molestantibus aliquem in possessione alicuius rei immobilis. Per hoc tamen, nolumus præiudicari aliis pœnis particularibus, quæ per aliqua Statuta singularia imponuntur; quæ in suis casibus, in quibus disponunt, in suo robore perseuerent.

Lib. 1. c. 96. & 97

¶ *De eodem.* Cap. 129.

QVicunq; exfortiauerit seu exfortiati fecerit, vel abstulerit, vel auferri fecerit rem aliquam, immobilem, alicui personę; & maximè orphanis, viduis, & miserabilibus

ſerabilibus perſonis;eccleſiis,monaſteriis,ſeu piis locis;dictam rem,illi cui ablata fu it,reſtituat; & pro pœna,ſoluat Cameræ Vrbis, duplum æſtimationis rei prędictæ exfortiatę. Et hoc, locum habeat in præteritis, præſentibus,& futuris; Saluis aliis Capitulis loquentibus de exfortiamento.

¶ De eodem. Cap. 130.

ITem,dicimus & ordinamus, ꝙ ſi aliqua perſona, quęcunq; fuerit, haberet condemnationem vel diffidationem de confeſſo, pro ſe factam, de ablatione & violentia,quæ dicitur facta de aliquo Caſtro,vel Roccha, vel tenimento eorum,& rebus exiſtentibus in eiſdem, vel quibuſcunq; aliis rebus; Senator præciſè, ad poſtulationem petentis,compellere teneatur cōdemnatum vel diffidatum, vt ſatisfaciat integre,prout in diffidatione & condemnatione integre continetur. Et ꝙ prędicta fiant per Senatorem, perſonaliter capiendo diffidatum ſeu cōdemnatum, & compellendo per captionem & diſtractionem bonorum, & alia iuris & facti remedia. Et ſi ſit Communitas propterea diffidata vel condemnata; etiam per caualcaram, & quocunq; alio modo,ad voluntatem petentis.Et prædicta, locum habeāt in præſentibus,prętcritis,& futuris.

¶ De eodem. Cap. 131.

ITem, dicimus & ordinamus,ꝙ ſi à xx. annis citrà, alicui perſonę,loco, vel Vniuerſitati, eſſet ſeu fuiſſet,ſeu fuerit in futurum, exfortiata ſeu ablata aliqua domus,ſeu palatium,turris,ſeu accaſamenta, ſeu munitiones,ſeu terrę,ſeu poſſeſſio quęcunq; ,per quamcunq; perſonam,ſeu Vniuerſitatem,ſeu Communitatem;idq; probetur per publicam famā, per quinq; bonos & idoneos homines,Regionis ſeu Contradæ vel loci in quo poſitæ ſunt res prædictæ; Senator teneatur proprio iuramento, prætermiſſa ſolemnitate & ordine iuris, & abſq; accuſatione ſeu libello, ſola quærela ſeu ſimplici petitione verbali præcedente; ſummariè,ſine ſtrepitu,& figura iudicii,& ſine mora; exfortiato ſeu eius hæredibus,res exfortiatas per dictū exfortiatorē,ſeu violatorem, ſeu expulſorem, ſeu eius hæredes, & quemcūq; poſſeſſorem dictæ rei exfortiatæ, facere cum effectu reſtitui, & ipſum in dictorum bonorum & rerum poſſeſſione reponere, & eius poſſeſſiones defendere & manutenere. Et nihilominus dicto exfortiato, damnum quod paſſus eſſet, emendare & emendari facere,ab illo,contra quem prædicto modo,per ſolam publicam famam probatum eſſet exfortiamentum. Quo probato, de eius damno & æſtimatione,teneatur & debeat dictus D.Senator ſtare ſoli ſacramento damnum paſſi,ſeu eius hęredum, abſq; alia probatione; taxatione tamen Iudicis præcedente. Et prædictus D. Senator, teneatur prædicta facere executioni mandari,ad ſimplicem poſtulationem ſeu requiſitionem exfortiati damnum paſſi, vel hæredum ipſius; ad pœnam centum florenorum auri; non obſtante aliquo Capitulo, & Conſtitutione, facto vel fiendo, quod in contrarium loqueretur.

¶ De eodem. Cap. 132.

ITem, dicimus & ordinamus, ꝙ ſi aliquis exfortiatus vel deſtitutus eſt vel fuerit, aliquibus Caſtris, caſalibus, domibus, villis, & vineis, ſeu poſſeſſionibus quibuſcunq; , ſtabilibus vel mobilibus; & inde poſuerit quærelam ſeu quærimoniam coram Senatore, vel Curia Capitolii; ꝙ idem Senator & Curia, ſi conſtiterit legitimè de exfortiamentis huiuſmodi; reducat illum vel illos qui ſic deſtituti ſunt, ſine ſtrepitu & figura iudicii, in poſſeſſionem Caſtrorum, ſeu bonorum quibus deſtituti ſunt. Et facta deſtitutione ipſa, ſi expoliator ipſarum rerum, eredit in eis ius habere; ad illud ordine iudiciario procedat. Et ſuper prædictis, ſummariè, & ſine

ſtrepitu & figura iudicii procedatur, omni iuris ſolemnitate omiſſa. Et hoc, locum habeat in præſentibus, præteritis, & futuris. Et ad probationem dictæ exfortiatio nis & violentiæ, ſufficiat probatio facta per quinq; teſtes, de publica fama. Ad hoc inquirendum, Curia poſſit vocare q̃ plures teſtes, ad petitionem exfortiati. Et hoc, locum habeat in præſentibus, præteritis, & futuris. Et ſi clericus conetur expellere laicum de ſua poſſeſſione; Senator teneatur defendere laicum, vt non patiatur moleſtiam à clerico. Et ſi violenter eſſet expulſus, faciat laicum in ſua poſſeſſione reponi. Et ſuper hoc, præſtet eidem auxilium & fauorem, ad pœnam centum florenorum auri.

¶ *De eodem.* *Cap.* 133.

ITem, ſtatuimus & ordinamus, ꝙ ſi dominus alicuius Ciuitatis, Caſtri, vel Villę, de iuriſdictione Vrbis, vel dominus alicuius Ciuitatis, Caſtri, vel Villæ; prohibuerit, vel aliquod aliud fecerit, ꝓpter quod terra Ciuis Romani, vel aliæ res quęlibet, quas habeat in tenimento dictæ Ciuitatis, Caſtri, vel Villæ, non laborarentur; vel ipſi Ciui præſtaretur impedimentum in eundo, & veniendo ad dicta loca, vel morando in eis; vel fecerit impedimentum illis qui laborauerint, vel laborare vellent dictas terras, vel illis qui vellent morari in aliquibus domibus ſuis, ſeu alterius; ſeu prohibitionem faceret, ne aliquis forenſis dictorum locorum, venderet aliquid dicto Ciui Romano, vel eius laborantibus; aut aliquod Statutum, ordinamentum, ſeu aliquod aliud fecerit in præiudicium ciuis Romani, aut rerum ſuarum, Teneatur emendare damnum, ſacramento patientis, et puniatur qualibet vice, Ciuitas in ducentis libris prouiſinorum, Caſtrum vel Villa, in centum libris prouiſinorum. Et Senator teneatur de hiis inquirere, ad petitionem cuiuslibet petentis, ad pœnam c. flor. auri.

¶ *De eodem.* *Cap.* 134.

ITem, ſtatuimus & ordinamus, ꝙ ſi aliquis habeat Caſtrum, Villam, caſale, domũ vineam, hortum, ſeu quamcunq; aliam poſſeſſionem, ſeu tenutam, in Vrbe vel extrà; & aliquis nobilis prohibuerit ipſam laborari, ſeu inquilinis & penſionariis vt non laborent res ipſas; & propter hoc dominus dictarum rerum, damnificatus fuerit, aut impeditus percipere fructus, & penſionem de rebus prædictis, aut per minas, ſeu quocunq; modo, fecerit vacare dictas poſſeſſiones & domos; nec permiſerit ipſum dominum gaudere fructibus ipſarum rerum; in quingentis lib. prouiſi. puniatur. Et nihilominus damnum emendet patienti, ſacramento ipſius, taxatione Iudicis præcedente. Et prædicta ſufficiant probari per publicam famã, per tres vel quatuor teſtes idoneos & fidedignos.

¶ *De eodem.* *Cap.* 135.

ITem, adhærentes antiquæ conſuetudini, & priuilegio D. Mathei Rubei, dudũ Senatoris; ſtatuimus ꝙ ſi quis quocunq; tempore, abſtulerit alicui Turrim, Caſtrum, vel arcem, munitionem, ſeu domum vltra quinq; palariasaltam, vel etiã diruerit; Senator illicò, & ſine mora, & ſine aliquo quocunq; iudicio, res prædictas reſtitui & liberari faciat, in ea qualitate & quantitate, in qua fuerint tempore maleficii perpetrati. Inſuper malefactor ſoluere teneatur C. lib. prouiſi. ſi fuit Pedes; Si verò Miles vel de genere Militum, vel Cauallarottus, aut eius bona valeãt duobus millibus libris prouiſi. ſoluat ducentas libras prouiſinorum. Et ſi fuerit de Magnatibus, vel eorum baſtardus; ſoluat quingentas libras prouiſinorũ. Quarum pœnarum, medietas ſtatim præſtetur læſo, & alia medietas Cameræ. Si verò domus ablata fuerit quinq; palariarum, vel minor; illico ſimiliter damnũ reſtituat

& insuper soluat xxx. libras prouisi. si fuerit Pedes. Si autem Miles, vel de genere Militum, aut Cauallarottus, vel eius bona valerent duobus millibus libris pro uisinorum; quinquaginta. Si veró fuerit de Magnatibus, vel eorum bastardus; soluat & soluere teneatur pro pœna, trecentas libras prouisinorum. Quarum me dietas, in pecunia damnum passo præstetur, & alia sit Cameræ. Et res ablatæ resti tuantur in omnibus casibus prædictis. Si verò non extarent; præstetur earum æsti matio, delato iuramento Parti læsæ, & Senatoris præcedente taxatione. Et si in prædictis Senator esset negligens; in ducentis libris prouisinorum, de suo salario, sindicatus tempore, condemnetur.

De pœnis & maleficijs, de quibus non fit mentio in præsenti Statuto. Cap. 136.

SI quis commiserit aliquod maleficium, de quo non habeteтur mentio in præsen ti Statuto; Senator & iudices Palatini, illum puniant ad similitudinem alterius maleficii, quod in hoc Statuto continetur; & si simile non inueniretur in præsenti Statuto, secundum dictum iudicium, prout iuris fuerit. Lib. 4. c. 3 r.

Si quis accusauerit aliquem de crimine capitali, & non probauerit. Cap. 137.

ITem, statuimus & ordinamus, q si quis accusauerit aliquem, de excessibus, ex quibus merè capitalem mereretur subire sententiam, accusatus; Accusans, non audiatur, nisi datis fideiussoribus in Camera (si de crimine capitali) de soluendo cẽ tum ducatos in casu succumbentiæ (in quibus condemnari debeat in sententia ab solutionis) necnon de stando in Cancellaria, tanto tempore, quanto fuerit accusa tus; in quibus, intelligatur diffidatus, vt capi possit, nec relaxari debeat, nisi dictis pœnis satisfactis. Si verò quis accusauerit de excessibus, ex quibus pœna pecunia-ria fuerit; non audiatur, nisi primò dederit idoneos fideiussores, de soluendo me dietatem pœnæ, in qua accusatus fuerat condemnandus, absq; aliquo beneficio pacis aut confessionis; in quam pœna censeatur condemnatus, & executio fieri possit vt supra; necnon Parti taliter absolutæ, per ipsum iudicem, accusator con demnetur in expensis. Si verò delictum, de quo accusatio facta est, tale est, quod mereretur abscissionis pęnam, vel capitalem, in defectũ solutionis pecuniarię, tũc accusator prædictus in medietate dictæ pœnæ condemnetur, datis (vt in aliis dictũ est) idoneis fideiussoribus; aliàs non audiatur.

Si quis accusauerit aliquẽ de facie deturpata seu de mẽbri abscissione, et nõ probauerit. C. 138.

ITem, si quis aliquem accusauerit de facie deturpata, seu membro debilitato, aut membri abscissione, vel mutilatione; & faciem deturpatam, aut membrum debilitatum, aut abscissum, vel mutilatum, non probauerit; pro medietate pœnę qua accusatus, fuisset condemnandus, danda Camerario Cameræ; & accusato in expensis condemnetur.

Si quis accusauerit aliquem de effusione sanguinis. Cap. 139.

ITem, si quis accusatus fuerit de parua percussione, cum sanguinis effusione, absq; debilitatione membri, vel deturpatione faciei, sine membri mutilatione; & ipse accusator accusationem huiusmodi nõ probauerit; & accusatus mereretur absolutionis beneficium; q accusator huiusmodi, in medietate pœnę, qua accusa tus, fuisset condemnandus, Cameræ condemnetur, & expensas restituat accusato. Si verò de vnica percussione sine sanguine; xx. solidos prouisinorum. Si verò de percussionibus pluribus, cum sanguine, extiterit accusatus; & non fuerit legitimè testibus superatus; & absolutus fuerit ab eis; tunc ipse accusator, in medietate pę nę, qua accusatus, venisset condemnandus, danda & soluenda Cameræ, condemne

tur; & Parti, etiam in expensis. Si verò de pluribus sine sanguine, extiterit accusatus absolutus, vt supra; in solidis xx. prouisinorum, Cameræ; & in expensis, Parti, condemnetur.

Si quis accusauerit aliquem, de insultu, & ipsam accusam non probauerit. Cap. 140.

ITem, si quis accusauerit aliquem de insultu, minatione, vel infugatione, vel dãno dato, aut contemptu mandati; & ipsam accusam non probauerit; medietatem pœnæ, in qua accusatus fuisset condemnandus, Cameræ soluere teneatur; in quibus per iudicem condemnetur, & accusato etiam in expensis.

Si quis accusauerit aliquem de aliquo excessu, & non probauerit. Cap. 141.

ITem, si quis accusauerit aliquem de aliquo excessu, propter quem accusatus stare debeat ac staret in Cancellaria palatii Capitolii; & dictam accusam non probauerit, sed accusatus, absolutus fuerit; ꝙ accusans stare debeat in dicta Cancellaria, tot diebus, quot accusatus prædictus in ipsa Cancellaria stetit, propter accusationem prædictam; & soluat accusans, v. solidos prouisinorum, accusato, pro quolibet die, quo ipse accusatus, in Cancellaria steterit, occasione accusationis prædictæ. Et nihilominus in expensis factis, per iudicem condemnetur. Et prædicta Senator seruare faciat, in omnibus casibus, in quibus pœna imponitur accusatori, propter accusam non probatam; aliàs, incidat in dictam pœnam; dummodo accusatus, absolutus fuerit propter delictum non probatum; non autem, si absolutus esset, quia testes diffidati vel excommunicati essent; vel accusans, alia simili causa repelleretur.

De accusantibus de pluribus excessibus, & aliquos probantibus, & aliquos non. Cap. 142.

ITem, statuimus & ordinamus, ꝙ si aliquis accusauerit aliquem de pluribus excessibus, in vno & eodem libello; de quibus excessibus, si probarentur, veniret accusatus, merè pecuniaria pœna condemnandus; & certos ex ipsis excessibus probaret accusator, & certos non probaret; pro non probatis, soluat accusator in Camera Vrbis, medietatem pœnæ, quæ per superiora Capitula, imponitur accusantibus & non probantibus.

De accusantibus de furto & robbaria, & non probantibus accusationem. Cap. 143.

ITem, si quis accusauerit aliquem de furto vel robbaria, in casu in quo veniret merè pecuniaria pœna imponenda; & accusationem non probauerit; puniatur in medietate pœnæ, qua accusatus, venisset ea accusatione condemnandus.

De incidentibus membrum. Cap. 144.

ITem, si quis inciserit studiosè, ex proposito, & deliberatè, alicui aliquod membrum; videlicet, manum, pedem, linguam, nasum, auriculam, aut occæcauerit studiosè oculum, vel oculos; simile membrum ei amputetur; Nisi infra x. dies, à die latę sentẽtiæ, vel postꝙ in fortiã Cõmunis peruenerit (si diffidatus propter hoc fuerit) soluat pro pede, manu, lingua, naso, vel oculo, trecentas libras prouisinorum, si fuerit Pedes. Si verò Miles, vel de genere Militũ, vel Cauallarottus; sexcentas libras prouisinorum. Si verò Baro, vel eius bastardus; florenos mille. Pro auricula verò; Pedes soluat ducentas libras; Miles verò, vel de genere Militum, vel Cauallarottus; libras prouisinorum quadringentas; Baro verò, Magnas, vel eius bastardus; florenos auri sexingentos. Quarum pœnarum, medietas sit Partis, & alia Cameræ Vrbis.

De portantibus plumbatam. Cap. 145.

ITem, statuimus & ordinamus, ꝙ si quis portauerit plumbatam, & sibi inuenta fuerit; soluat Cameræ Vrbis, pro qualibet plumbata sibi inuenta, & pro qualibet vice, quingentas libras prouisinorum. Et si cum ea vulnerauerit aliquem; amputetur sibi manus. Si verò occiderit; puniatur de homicidio. Si verò cum ea admenauerit, & non percusserit; puniatur in ducentis libris Cameræ Vrbis. Possit tamen redimere manum, si infra xv. dies, postq̃ in fortiam Communis peruenerit & diffidatus fuerit, soluerit Camerario Cameræ Vrbis, Si Pedes, quingentas libras; Si Cauallarottus, octingentas; Si Baro, aut eius bastardus; mille & ducentas. Et hoc Statutum, locum habeat, etiam si dicta plumbata non esset de plumbo sed de quocunq; metallo. Lib. 4. c. 12.

De portantibus bordoncellum quadratum. Cap. 146.

ITem, ꝙ nullus, cum licentia vel sine, possit portare bordoncellum quadratum, vel alia arma similia bordoncello, vel quatrelletto; ad pœnam xxv. librarum prouisinorum. Et portans arma prædictá, omnino per Marescallos ducatur ad Capitolium, & Senatori præsentetur; ad pœnam xxv. librarum prouisinorũ. Et quicunq; officialis dederit seu concesserit alicui, licentiam arma prædicta portandi; cadat in pœnam xxv. librarum prouisinorum Senatus, Vrbis Cameræ applicandarum, auferendarum eisdem, tam per Sindicum qui talem officialem sindicauerit, q̃per Senatorem Vrbis.

De bannimentis in confiscatione bonorum. Cap. 147.

IN causis Cameræ Vrbis, in quibus tractatur de confiscatione rerum ad Camerã delatarum, fiat ex parte & mandato Iudicis Cameræ, vnum bannimentum generale, in scalis Capitolii; & postea per Vrbem & per loca consueta, ꝙ quicunq; in illis rebus prætendit aliquod ius habere, compareat coram dicto iudice, & de suo iure probet, infra octo dies cõtinuos, à die bannimẽti inantea, numerandos; & nemine comparente; vel comparente, & de suo iure legitimè non probante; fiat rerum confiscatio, contra quam nullus decętero audiatur; dum tamen, si aliquis infra terminum prædictum comparuerit, ad dictam confiscationem citetur.

De pœnis conuentionalibus. Cap. 148.

ITem, statuimus ꝙ pœnæ conuentionales non exigantur, nisi essent in compromissis appositę, vel pace, securitate, vel tregua. In Leon. c. 36.

Quòd Iudices procedant per acta pendentia, ad sententias. Cap. 149.

ITem, ꝙ Senator & eius iudices, possint & debeant, ex actis maleficiorum præteritis & pendentibus, ad condemnationes & pœnas inferendas procedere, secundum formam præsentium Statutorũ, de omnibus maleficiis præteritis, de quibus pendet processus, & etiam de quibus non cognitum, neq; cæptum; ad penam quinquaginta lib. prouisinorum. Idem supra c. 29.

Explicit Secundus liber Statutorum Vrbis Romæ, in quo de Criminalibus tractatur.

Tabula rubricarum secundi libri Statutorum criminalium almæ Urbis Romæ.

FINIS.

INCIPIT LIBER TERTIVS STATVTORVM, DE VARIIS ET EXTRAORDINARIIS REBVS VRBIS ROMAE.

¶ *De Studijs generalibus Vrbis Romæ.* Cap. 1.

AD gloriam omnipotentis Dei, & vt Respublica viris doctis resplendeat, quorum scientia gubernatur; antiquum Vrbis Romæ Studium, Imperatorum legibus fundatum; & per fælicis recordationis Bonifacium octauum, apostolicis priuilegiis roboratum; & demũ propter temporum calamitates & schismata, pœnitus extinctum; per sanctæ memoriæ Eugenium Papam quartum, Vrbi restitutũ; ipsius Eugenii ordinationem sequentes, & de assensu S. D. N. D. Pauli Papæ Secũdi, renouantes; Statuimus q̃ in Vrbe Roma, Studiũ generale seruetur; cuius scholæ celebrentur in Regione S. Eustachii, in domibus, ex pecuniis dicti Studii, tempore eiusdem Eugenii emptis; in quibus actu hodie scholæ celebrantur. Pro cuius Studii & domus conseruatione, statuimus ordinem esse seruandum, qui in literis apostolicis pręfati Eugenii, continetur.

¶ *Quòd Consiliarii non dicant nisi super eo quod proponitur in generali Consilio.* Cap. 2.

ITem, statuimus & ordinamus, q̃ nullus Consiliarius vel alia persona, in Consilio generali, fiendo in Palatio Capitolii, aut alio, tempore cuiuslibet Præsidentis; audeat vel præsumat aliquid dicere, aut proponere, vel exponere (absq; specia li licentia & mandato D. Senatoris, aut DD. Conseruatorum, qui erunt per tempora) nisi tantùm super proposita, quæ fieret à quolibet proponente in dicto Consilio; sub pœna, si fuerit de Magnatibus, C. lib. & dimidiæ, Cameræ persoluendarum. Et Senator, seu quiuis Vrbis Rector, ipsam propositam faciens in Consilio memorato, vel fieri mandans; statim facta proposita, mandet, siue præconizari faciat in ipso Consilio, q̃ ad prædictas pœnas, nullus nisi super proposita facta prædicta, aliquid dicere audeat vel præsumat. Et si Senator, vel Rector quicunq;, talia neglexerit imperare, & aliquis contrafecerit vel contrauenerit; q̃ Senator & Rector, pœnam L. librarum prouisinorum, incurrant.

¶ *De officio Magistrorum, et Submagistrorum* Cap. 3.

ITem, Statuimus & ordinamus, q̃ Officium Magistrorum, & eorum notarii, & Submagistrorum eorum; imbussuletur, secundum modum & formam aliorum

officialium Vrbis, & Curiæ Capitolii, fiendorum. Et ꝙ ipsum Officium, duret & durare debeat tantummodo per sex menses, ad plus; & ꝙ ipsi Magistri & eorum notarii, & Submagistri, stent ad sindicatum, finito eorum officio, prout alii officiales Curiæ Capitolii; Et ipsum Officium teneantur facere & exercere, secundum modum & formam infrascriptorum Capitulorum, eisdem assignandorũ per DD. Conseruatores Cameræ Vrbis, Non obstante aliquo priuilegio vel Statuto Vrbis, processibus seu sententiis quibuscunq;, quocunq; tempore factis & latis, vel fiendis seu ferendis in futurum, in contrarium loquentibus; quæ per præsens Statutũ, ex certa scientia, cassari & annullari, & pro cassis, irritis, & annullatis, & euacuatis haberi volumus; & iubemus nullius esse valoris, roboris, firmitatis, vel momenti. Et dicti Magistri debeãt sindicari, si tabulam & modum in Capitulis singulis, in dicto Officio deputandis, dandum, seruauerint.

¶ *Quòd Senator non possit facere Grascerios, & alios Officiales.* Cap. 4

ITem, ꝙ Senator non possit neq; debeat ordinare seu deputare aliquem Grascerium, seu numeratorem pecudum, Castellanum, notarium, vel custodem salinæ, aut custodes, nec supracustodes pontium vel portarum Vrbis; ad pœnam cẽtum florenorum prouisinorum, auferendorum & retinendorum tempore sui sindicatus, per Camerarium Cameræ Vrbis, & ipsi Cameræ applicandorum.

¶ *Quòd Conseruatores dent supra proximè dicta officia.* Cap. 5.

ITem, ꝙ omnia supradicta officia concedantur, deputentur, & ordinentur per DD. Conseruatores Cameræ Vrbis, tantùm.

¶ *Quòd Officiales deponant officia, eodẽ tempore, quo Cõseruatores desinunt esse.* Cap. 6.

ITem, statuimus & ordinamus, ꝙ omnes officiales Romani populi, & Cameræ Vrbis; videlicet, Conseruatores, Camerarius, Notarius maior Cameræ prædictæ, Dohanerii, & Scriptores dictæ Cameræ, & Marescalli Romani populi, Ciues, & eorum Notarii, ac Notarius DD. Conseruatorum, Prothonotarius, & Notarius actorum pendentium, & cæteri alii officiales dicti Romani populi, extrahendi de bussulis, ex nunc inantea, finiant & finire debeant eorum & cuiuslibet ipsorum officium, ad quod fuerint deputati, eo die quo DD. Cõseruatores Cameræ Vrbis, finiunt officium eorundem. Et si vltra steterint, non obstante ꝙ inchoauerint eorum officium, eo die, quo incæpit officium dictorum Conseruatorum; nihil recipere debeant vel habere à dicta Camera, pro salario & expensis; & gesta per eos, vel eorum aliquem, non valeant ipso iure; & pro tempore seruito tantùm, vsq; ad diem finiti officii DD. Conseruatorum, pro rata, salarium seruetur eisdem; & nihil vltrà soluatur eis, per apodissam DD. Conseruatorum.

¶ *De deliberatione facta per Conseruatores.* Cap. 7.

ITem, statuimus & ordinamus, ꝙ si per DD. Conseruatores, qui nunc sunt & ꝑ tempora erunt, in eorum Consilio consiliatorum Vrbis, cuiuscunq; nominis, aliquid deliberatum extiterit; ꝙ per aliud Cõsilium, fiendum per D. Senatorem, qui nunc est & per tempora erit, vel alium Rectorem ad Vrbis regimen deputatum, non possit aliud, contrarium dictæ primæ deliberationi, deliberari; & si fieret, aut deliberaretur; ipsa deliberatio sit nulla, & Senator, & quicunq; alius contrafaciens, in quingentis libris prouisinorum, puniatur.

¶ *De Massario deputando per DD. Conseruatores, ad custodiam rerum Capitolii.* Cap. 8.

ITem, per DD. Conseruatores deputetur vnus Massarius, qui curam & custodiã

habeat omnium rerum existentium in Palatio Capitolii, & in cameris Palatii; de quibus assignationem faciat & recipiat, in introitu & exitu cuiuslibet Senatoris, seu regentis & exercentis officium Senatus. Et ꝙ procurator Cameræ Vrbis, qui nunc est, & per tempora fuerit, teneatur facere inuentarium de dictis rebus.

¶ *Quòd Conseruatores, loco Officialium impeditorum, alios de eadē Regione sufficiant.* Cap. 9.

ITem, si quis officialis, deputatus ad aliquod officium vel dignitatem, fuerit grauiter infirmatus, vel in seruitium Reipublicæ, se quomodolibet absentaret, vel diffidatus, vel mortuus, vel aliter impeditus fuerit; ita ꝙ officium exercere nō possit, & necesse esset alium loco sui ponere vel surrogare; ꝙ tunc, infra decem dies, DD. Conseruatores, cum consilio xxvi. bonorum virorum; loco infirmi, vel, vt p̄dicitur, impediti, vel absentis, de ipso officio possint personæ idoneæ prouidere in eadem Regione.

¶ *De officialibus ad uitam, habentibus brigam.* Cap. 10.

ITem, si quis officialis ad vitam, incurreret brigam seu inimicitiam cum aliquo, seu arrogantia seu culpa præcedente; ꝙ non possit officium exercere, nec petere nec habere gaia quæ consueuit per tempora habere, ratione officii supradicti, durante inimicitia supradicta.

¶ *De officiis non exercendis per substitutos.* Cap. 11.

ITem, statuimus & ordinamus, ꝙ omnia officia & omnes dignitates Curiæ Capitolii, & Romani populi, quę in Vrbe administrantur, quocunq; nomine nuncupentur; administrari & exerceri debeant per illas personas, quibus collatio & prouisio officiorum & dignitatum, quomodolibet facta fuerit, & non per aliquem substitutum. Et si quis officialis ad vitam, per substitutum aliquem, fecerit dictum officium exerceri; salario ipsius, & gais, prælibato officio attributis, pro vno anno, totaliter suspendatur. Si verò fuerit officialis ad tempus; & per substitutum faceret ipsum officium administrari; priuetur officio, expensis, & salario, ipso iure, Nō obstante aliquo Statuto, cōsuetudine, vel priuilegio Vrbis, in cōtrariū loquētib⁹.

¶ *De eodem.* Ca. 12.

ITem, statuimus & ordinamus, ꝙ si aliquis substitutus, aliquod ipsorum officiorū administrauerit quoquomodo; pœnam centum librarum prouisinorū incurrat, ipso facto, Vrbis Cameræ applicandarum. Quam pœnam, Senator & quiuis alius Rector, ab eodem taliter substituto & tale officium administrante, irremissibiliter exigere teneatur; ad pœnam dupli pœnę dictæ; quæ tempore sui sindicatus, si fuerit negligens in exigendo, de eius salario debito, debeat defalcari. Et officium huiusmodi, quod administrauerit substitutus, ipso iure nullum sit, & nullius roboris obtineat firmitatē. Et si fuerit notarius, ꝙ eius scripturæ in dicto officio, fides nullatenus debeat adhiberi; non obstante quacunq; dispositione, seu consuetudine, in contrarium loquente.

¶ *De eodem.* Cap. 13.

NVllus forensis, cui aliquod certum salarium seu certa prouisio fuerit deputata possit prouisionem petere à Camera, seu salarium supradictum; nisi actualiter exerceat officium, ad quod fuit deputatus; nisi habeat iustam causam, propter infirmitatem dumtaxat.

¶ *Quòd oēs Potestariæ, et dominia, cōcedantur ciuibus Romanis, sine aliqua solutione.* Cap. 14.

ITem, statuimus ꝙ omnes & singulæ Potestariæ, Officia, Dominia, Comitatus, Iudicatus, seu quocunq; vocabulo nuncupentur, Ciuitatum, Castrorum comitatus, iurisdictionis, & districtus Vrbis; concedantur & distribuantur sine aliqua solutione vel extorsione pecuniæ, Ciuibus Romanis.

¶ *Quòd Potestates, et alii Officiales, deputandi ad regimen alicuius Terræ, debeant satisdare* de stando ad sindicatum, antequam vadant. Cap. 15.

ITem, statuimus & ordinamus, ꝙ si aliquis Romanus, fuerit ad aliquod officium Potestariæ, Capitanei, seu quocunq; alio nomine censeatur, per Romanum Populum, quomodolibet deputatus; ꝙ anteq̃ accedat ad ipsum officium exercendũ, teneatur & debeat in Camera Vrbis, cauere & idoneè satisdare de stando ad sindicatum, in Terra ad cuius regimen extiterit deputatus, & de soluendo omnem debitam quantitatem, in qua contra eum, per suos officiales in dicto officio, sententia proferretur. Et ꝙ ipsa cautela & fideiussio, in ipsa Camera pręstetur, secundũ qualitatẽ officii, & quãtitatẽ salarii ꝑcipiendi ex officio quocunq;, ad quod extiterit deputatus. Et si aliquis ex dictis Officialibus, cõpleto officio, ad Vrbẽ rediens, nõ reportauerit literas à Communitate, vbi rexit, de sua bona administratione, & fidẽ non fecerit de sua quietatione & liberatione; soluat Cameræ Vrbis tãtam pecuniæ quantitatem, quanta fuit quantitas salarii Officii administrati per eum. Et de prædictis, DD. Conseruatores inquirere debeant, & quos in hoc delinquentes inuenerint, nunciare Senatori, vt eos puniat pœna condigna. Et si in hoc fuerit negligens, in quinquaginta lib. proui. tempore sindicatus, Cameræ condemnetur.

¶ *De non acceptantibus Officia.* Cap. 16.

QVilibet prædictorum Officialium, qui fuerit approbatus, & ad aliquod dictorum officiorũ deputatus & electus; teneatur & debeat illud Officiũ, ad quod fuerit electus & taliter deputatus, cum sacramento, voluntariè acceptare; & cum fide & legalitate, fideliter exercere, pro eo tempore, quo extiterit deputatus. Et si ipsorum aliquis contrafecerit; quilibet Mareschallus, pœnam quinquaginta lib. incurrat; quilibet Notarius, pœnam xxv. lib. Cameræ soluere teneatur; & Camerarius, pœnam quinquaginta lib. incurrat; nisi fuerit iusta de causa impeditus; de cuius vel quorum impedimento, discretioni DD. Conseruatorum debeat subiacere. Conseruator autem, qui Conseruatoratus officium recusauerit; pœnam L. lib. prouisi. incurrat, & nihilominus dictum officium debeat acceptare & exercere.

¶ *De bastardis, non eligendis ad aliquod officium.* Cap. 17.

NVllus bastardus, naturalis, vel spurius alicuius Baronis, seu alicuius de Magnatibus Vrbis; possit de cætero eligi vel assumi ad aliquod Officium, seu dignitatem Romani Populi, in Curia Capitolii, vel in Vrbe, vel extra Vrbẽ. Et si electus fuerit, vel assumptus, vel prouisus contra ordinationem præsentis Statuti; eius electio, assumptio, & prouisio non valeat ipso iure.

¶ *De officio Marescallorum.* Cap. 18.

Supra lib. 1. c. 16 MAreſcalli Curiæ Capitolii, faciant sollicitè & diligenter executiones, & alia, per Senatorem & eius iudices committenda, & per Vrbem & extra Vrbem discurrant viciſſim, die noctuq; pro armis rimari faciant; latrones, diffidatos, & homicidas, & alias personas infamatas conquirant, persequantur, & apprehendant. Item, semper dum Ius redditur in Palatio, & semper dum equitant, de die & nocte teneantur portare correttum, bacilettum, & chirothecas de ferro; ad pœnam x. lib. prouisi. retinendarum de eorum salario, pro qualibet vice qua contrafecerint.

Item,

Item, inhibemus dictis Marescallis, ꝙ tempore Quadragesimæ, ab illis qui sunt vltra Pontem Sancti Petri, in Ciuitate Leonina, & in aliis locis consuetis, nihil exigant; ad pœnam xxv. lib. prouisi. pro qualibet vice qua contrafecerint. Volumus tamen, ꝙ prędicti Marescalli, tempore Indulgentiarum, & Quadragesimę, Peregrinis & vltramontanis arma non auferant nec tollant. Et si Marescalli contra prædicta commiserint; incurrant pœnam x. lib. vice qualibet. Et Sindicus teneatur de prędictis sindicare eosdem.

¶ *De eodem.* *Cap.* 19.

ITem, ꝙ Marescalli Curiæ Capitolii, ex eorum officio, nullum grauare debeant sine apodissa sigillata per D. Senatorem, aut aliquem ex iudicibus de Assettamẽto, aut Cameræ Vrbis, aut DD. Conseruatorum, aut alicuius alterius tunc temporis in Capitolio præsidentis, Iudicis appellationum & nullitatum, & Sindici Romani Populi ad sindicandum deputati; & pro ipsa fossura, tantum recipiant, quantũ apodissa grauaminis eis data, effectualiter indicaret. Et si quis contrafecerit; Parti læsæ & grauatę duplum soluere teneatur & debeat, & quadruplum Cameræ Vrbis soluat. Excepto, ꝙ ad petitionem creditorum, possint debitores grauare, de quibus forent ipsis Marescallis aut eorum notario, diffidationes, apodissæ, condemnationes, aut exbannimenta assignata.

¶ *De eodem.* *Cap.* 20.

ITem, statuimus & ordinamus, ꝙ ipsis Marescallis euntibus rimando, pro exercitio eorum officii memorati; si committeretur homicidium; tunc in dicto casu, liceat eis capere & grauare homicidam, vnum vel plures, & etiam bona eorum annotare; non obstante ꝙ de ipsis apodissam sigillatam non haberent. Eodem modo intelligatur de battallia generali, contra Caporales battalliam inchoantes. Possint etiam bona delinquentium annotare, etiam vbi percussiones vna vel plures cũ sanguine, commissę fuissent, ipsis temporibus, per Vrbem pro exercitio officii supradicti euntes.

¶ *De eodem.* *Cap.* 21.

ITem, statuimus & ordinamus, ꝙ Marescalli teneantur & debeant, ad petitionẽ creditoris cuiuscunq;, capere diffidatum debitorem vel apodissatum, vel exbannitum, excommunicatum, aut de pace vel securitate præstanda, ad Curiam condẽnatum, de mandato cuiuslibet præsidentis, in quocunq; loco valerent ipsum facilius capere; ad pœnam x. lib. prouisinorum. Et pro tali captione (quãcunq; quantitatem pecuniæ dicta apodissa, excommunicatio, diffidatio, vel exbannimentum contineret) recipiat à creditore xii. solidos proui. pro quolibet diffidato, apodissato, excommuunicato, vel exbannito; quorum, decem sint Marescalli; reliqui verò duo, sint notarii Marescallorum, tantùm, & non plures. Et si plus recipiant; x. libras Cameræ soluant, & duplum eius quod receperint, Parti restituant; & ꝙ deinde ad decem annos completos, officium Marescallorum obtinere non possint. Pro grauamine, recipiant xii. solidos, pro qualibet apodissa (quoscunq; detentores apodissa contineat) diuidendos vt supra; ad pœnam suprascriptam.

¶ *De eodem.* *Cap.* 22.

ITem, ꝙ Marescalli, si caperent diffidatos & exbannitos vsq; ad quantitatem L. florenorum auri, vel infra; xii. solidos prouisi. tantùm, pro captione recipere teneantur. A' quinquaginta verò flor. suprà, vsq; ad centum florenos auri; mediũ florenum auri recipiant, & non vltra. A' centum verò florenis & vltrà, vsq; ad quin

gentos florenos, & de pace & securitate prȩstanda, pro captione ipsius; vnum florenum auri percipere debeant & habere. Si veró à quingentis florenis supra, vel diffidatum capitaliter caperent; duos florenos auri pro ipsa captione recipiant, & non plus; ad pœnam xxv. librarum prouisinorum; & quod vltra receperint, restituant in duplum Parti. Et nihilominus, hinc ad decem annos, officium Marescallatus obtinere non possint. Et hec, locum habeant quando ad instantiam alicuius, caperent diffidatum aliquem. Si autem proprio motu, ex eorum industria caperēt aliquem diffidatum; tunc secundum antiquam consuetudinem, habere debeant quartam partem eius quod ad Cameram ex dicta captura perueniret.

De eodem. Cap. 23.

ITem, statuimus & ordinamus, ꝙ si Marescalli, qui fuerint per tempora in Curia Capitolii, ad petitionem alicuius creditoris, vel alterius cuiuscunq; personȩ, pro capiendo aliquem, circa Vrbem pecunialiter diffidatum, seu apodissatum, vel exbānitum; accesserint ad locum aliquem distantem ab Vrbe per quatuor milliaria, & ipsum caperent; ꝙ ipsi Marescalli, pro ipsa captione, vnum florenum auri percipere debeant & habere. Si verò ille, quem caperent, esset personaliter diffidatus, seu ad pœnam personaliter condemnatus; pro ipsa captione, duos florenos auri habeat Marescallus capiens supradictum. Si verò pro ipsa captione, Marescalli pernoctauerint; per eius salario diei & noctis, ab ipso creditore vnum florenum auri tantùm percipere possint. Si veró illum pro quo iuerit ad capiendum, capere non valuerint; tunc mediam partem dictarum quantitatū, ipse Marescallus percipere debeat & habere; Non obstante priuilegio, Statuto, seu consuetudine, in contrariū loquētibus. Et si vltra vel plus receperit; pœnam decem librarum incurrat, & duplum eius quod receperit; Parti reddat.

De antiquis ædificiis non diruendis. Cap. 24.

NE ruinis Ciuitas deformetur, & vt antiqua ædificia decorem Vrbis *publicè* repræsentent; statuimus ꝙ nullus sit ausus aliquod antiquum ȩdificium Vrbis diruere, vel dirui facere infra Vrbem; ad pœnam c. libr. prouisinorum; cuius pœnȩ, medietas sit Cameræ, & alia medietas accusantis. Et Senator teneatur de hoc inquirere, nec D. Senator, nec aliquis alius possit dare licentiam contra prædicta. Et si dederit; incidat in pęnam c. florenorum auri, Cameræ applicandornm. Et nihilominus licentia data non valeat.

De aqua Circuli, et aliis aquis. Cap. 25.

AQua de Circulo, vadat per cursum suum, & nullus deriuet nec deriuari faciat ipsam aquam ab antiquo cursu, in aliqua parte sui. Et qui cōtrafecerit; soluat pro pœna, quinquaginta lib. prouisi. de qua pœna, medietas sit Cameræ; & alia medietas sit accusatoris. Et idem fiat in omnibus cursibus aquarum. Et de hoc, quilibet accusare & denunciare possit. Et nihilominns teneatur talis dominus, aquam reducere in pristino cursu, suis expensis.

De aqua Maranæ. Cap. 16.

ITem, dicimus & ordinamus, ꝙ si aqua Maranæ, quæ vadit ad aquam Bullicantē vsq; ad portam ruptam, quæ vadit ad pedē turris S. Iohannis, & ad turrim Quatraris; in aliqua parte deuastaretur; ꝙ per adiacentes debeat reaptari, per vnum passum per largum, & medium passum in profundum. Et fracta, quæ est iuxtà eam tota eleuetur. Et idem fiat in aqua Maranæ, quæ venit ad turrim Sanctorum Quatuor, secundum cursum. Prouiso, ꝙ per aptationem dictæ aquæ, nulla possit nisi

adiacentibus imponi collecta, per aliquam personam; ad penam centum librarum prouisinorum, imponendorum imponenti. Et ꝙ sint salua priuilegia omnibus aliquod ius habentibus in aqua præfata. Et ꝙ Senator & Conseruatores Vrbis, qui per tempora erunt, primo mense eorum regiminis, teneantur mittere ad videndũ dictas aquas, & earum cursus, pro obseruatione prædictorum; sub pœna vigintiquinque librarum prouisinorum.

¶ *De aqua Triuij, & de giottellis.* Cap. 27.

ITem, dicimus & ordinamus, ꝙ Marescalli Curiæ Capitolii, qui nunc sunt & per tempora fuerint, sint & esse debeant Paterentes fontis & aquæ Triuii. Et ꝙ dicti Marescalli teneantur proprio iuramento, tempore eorum officii, requirere & requiri facere formam dicti fontis & aquæ Triuii, à Cannellis vsq; ad hortum ecclesiæ S. Leonardi, ab vno latere & ab alio dictæ formæ. Et ꝙ in dicta forma nullus audeat facere nec habere giottellum, caulam, siue pertusum, vnde ex dicta forma possit extrahere aquam, nisi per caulas fontis Triuii.

¶ *De eodem.* Cap. 28.

ITem, ꝙ nulla persona teneat nec tenere debeat in dicta forma Triuii, giottellũ, siue caulam, siue formam, vnde possit extrahere aquam de dicta forma; ad pænã xxv. librarum prouisinorum Senatus; pro medietate, dictis Marescallis; & pro alia medietate, inter Cameram Vrbis, & accusatorem siue denunciatorem; & teneatur secretus. Et ꝙ nullus morans iuxtà dictam formam Triuii, debeat se appropinquare cum fracta nec cum arboribus ad dictam formã, spacio vnius passius Senatus; ad pęnam x. librarum prouisinorum. Et nulla persona proiiciat nec proiici faciat immunditias nec putredinem, in carbonariis iuxtà dictam formam Triuii; ad pœnã centum sol. prouisinorum.

¶ *De eodem.* Cap. 29.

ITem, ꝙ nulla persona lauet nec lauare debeat in Abbeueratorio bestiarum, & ad caulas positas in forma Triuii, videlicet pannos, filatum, & aliam putredinẽ ad pęnam centum solidorum prouisinorum, vice qualibet.

¶ *De eodem.* Cap. 30.

ITem, statuimus & ordinamus, ꝙ illæ vel illi, qui essent positi ad aptandum vel reparandum dictum fontem Triuii; debeant reddere rationẽ de introitu & exitu dictæ actionis, quatuor hominibus idoneis & discretis; quorum, duo sint de regione Triuii, & alii de regione Columnæ. Et dictam rationem teneantur & debeant reddere per totum mensem Octobris tunc currentis; ad pœnam centum libr. prouisinorum Senatus.

¶ *De eodem.* Cap. 31.

ITem, dicimus & ordinamus, ꝙ omnes homines, in vineis eorum, spiraglia aquę fontis Triuii, debeant remundare vsq; ad refectum; ita ꝙ pro aliqua pluuia, aqua non possit intrare in dicta forma, expen. eorum; ad pœnam x. lib. prouisi.

¶ *De eodem.* Cap. 32.

ITem, dicimus & ordinamus, ꝙ omnium supradictarum pœnarum, medietas sit dictorum Marescallorum qui nunc sunt & per tempora erunt, & alia medietas sit inter Cameram Vrbis, & accusatorem vel denunciatorem; & denunciator siue accusator teneatur secretus.

¶ De eodem. Cap. 33.

QVia ob regionis Triuii depopulationem, in pluribus cōtrauentū est contētis in supradictis Statutis; ne coniuentibus oculis transeat sine pęna trāsgressio Statuimus & ordinamus, vt in quolibet officio Cōseruatorum, debeant per eos deputari quatuor viri graues; duo de regione Triuii, & alii de regione Columnæ; qui habeant curam dicti aquæductus; & circa clausurā caulatum aut giottellorum, & aliorū ordinatorū in p̄missis Statutis, omni possibili studio intendere, considerata temporis qualitate; ac solita onera imponere possint, ad eius mundiciam intus & extrà; qui postea debeant per Conseruatores sindicari.

¶ Quòd Conseruatores semel in mense inquirant fontem Triuii, ne aliquis in eo teneat giottellum. Cap. 34.

ITem, dicimus & ordinamus, ꝙ Conseruatores Cameræ Vrbis, aut vnus ipsorum, simul vel semotim, teneatur proprio iuramento, semel, eorum officio durāte, ire, requirere, & rimari fontem Triuii, ne aliquis in eo retineat giottellum, vel habeat fenestram in eo, à turri Triuii, vsq; ad vineas Ioannis Boui. Qui, si inuenerint aliquem contrafacientem, puniant eum pœna superius declarata, vt dictum est supra; ad pœnam xxv. librarum, Vrbis Cameræ applicandarum. Et singulis sex mēsibus prędicta capitula banniantur per Vrbem, mandato D. Senatoris.

¶ De arte Bobatteriorum. Cap. 35.

NObilis ars Bobattteriorum, semper sit in suo robore & firmitate, pro pace & vtilitate Vrbis. Et ꝙ liceat hominibus de dicta arte, facere & habere Consules & Consiliarios de se ipsis, & corpore suæ artis. Et ordinamenta, quæ ipsa ars fecerit (quæ tamen ad scholam siue monopolium non pertineant, & quæ per Senatorem approbata fuerint) teneantur inter homines dictæ artis. Et ꝙ possint Consules ipsius artis, cogere & constringere omnes qui iurauerint ad dictam artem, nec non bubularios, & eorum familiares, secundum ordinamenta dictæ artis, quæ fuerin approbata per D. Senatorem. Et in his præstet auxilium & fauorem. Et ꝙ sententiæ & exbannimenta latæ & facta per eos, per ipsum D. Senatorem & eius officiales executioni mandentur. Hoc addito, ꝙ non cogant aliquem ad iurandum dictam artem, & non iuratum nullo modo cogant, nec alios quoscunq;, qui pro eorum causis ad Senatoris Curiam vellent habere recursum. Et omnes Officiales dictæ artis, durent tantùm per medium annum. Et nullus qui fuerit Consul, Camerarius, vel Notarius, vel quodcunq; aliud officium habuerit; possit habere aliquod officium in dicta arte, abinde vsq; ad duos annos; non obstante aliquo Capitulo, Statuto, priuilegio, consuetudine, seu deliberatione, in contrarium loquentibus. Infra c. 244.

¶ Quæ Artes habeant Consules. Cap. 36.

Infra c. 244. OMnes artes seu artifices, habere debeant in singulis eorum artibus, duos Cōsules, vnum Camerarium, & vnum Notarium. Qui Consules & Camerarii sint de ipsis artibus. Qui Consules plenam habeant potestatem cognoscēdi & terminandi omnes quęstiones causarum ciuilium, vertentium inter ipsos de artibus eorundem, & de rebus spectantibus ad ipsam artem, super quibus fuerit recursum ad eos. Et prædictæ artes, intelligantur illæ quæ fuerint capita artium. Et Senator proprio iuramento, ipsos Consules confirmare debeat.

¶ De collegio Notariorum. Cap. 37.

ET idem per omnia possint facere Collegiū Notariorū Vrbis, & eorum Rectores

& officiales eligendi per eos, per se ipsos, inter Notarios habeant similem potestatem: Non obstante ꝙ eorum Ars commemorari non soleat inter alia capita Artium dictæ Vrbis.

De Artibus, quæ assignare debent Statuta Senatori. Cap. 38.

COnsules Mercatorum, & aliarum Artium, teneantur eorum Statuta quæ fecerint, Senatori præsentare ad approbandum. Et approbata per eum, habeant pro approbatis; et reprobata, pro reprobatis. Dum tamen non sint in detrimentũ Reipublicæ, seu contra præsentia Statuta, in hoc volumine contenta; quibus casibus, si per Senatorem approbata essent, nolumus ipsa aliquo modo valere, nec eis vti posse. *Infra eodem lib. c. 277. & supra in proem. 1. lib. in fi.*

Quòd nullus excedat annum in officiis Artium. Cap. 39.

NVllus possit esse Consul vel Camerarius alicuius Artis, nisi per annum, illam Artem ad quam eligitur, publicè exercuerit. Et qui fuerit vno anno, alio refirmari, vel creari de nouo non possit; nec Senator aliter eum eligat, nisi prout superiùs est expressum; Non obstante priuilegio, & consuetudine, in contrarium loquentibus.

Quòd Consules Artium, reddant ius à Turre mercati, uersus Capitolium. Cap. 40.

QVia Deo, iuri, & hominibus abhominabile est, ꝙ homo, contra aliquem, aliquod ius petendo, in cognoscendo sit sibi ipsi iudex; Statuimus & ordinamus, ꝙ nullus Consul vel quiuis alius, audeat nec præsumat quoquomodo tenere Curiam eius, & reddere rationem, inter illos, quibus de iure & ex forma Statutorum Vrbis, permissum est & consuetum, in aliqua parte Vrbis; nisi tantùm dũtaxat à Turre Mercati suprà, versus Capitolium; & abinde infra forum Capitolii, & in toto ipso foro. Et qui contrafecerit, incidat in pœnam Cameræ Vrbis, centum lib. prouisinorum, vice qualibet qua contrafecerit, exigendam per Senatorem ipso facto. Et nihilominus, gesta per ipsum talem Consulem, vel quemcunq; alium officialem, extra loca prædicta, sint nulla ipso iure; & nullus de officialibus Curiæ Capitolii, debeat ipsos processus vel sententias sic extra dicta loca factos, executioni mandare; ad pœnam prædictam; Exceptis Capitibus regionum, quibus concessum est, officium Antepositorum, vsq; ad certã summam, exercere in eorum domibus; in quorum gestis, hoc Statutum, locum non habet.

De Baronibus non intrantibus Capitolium. Cap. 41.

BAro seu Baronissa de Magnatibus, qui ad sequimenta præstanda tenetur, habens causam ciuilem, vel criminalem cum aliquo de inferioribus; non possint durante causa, intrare Palatium Capitolii; nisi tunc tantúm quando responderet accusationi criminali, vel quando se repræsentaret ad mandatum Senatoris, vel poneret se intus. Et idem per omnia intelligatur de bastardis eorum, siue cum dictis bastardis suis, siue cum dictis Baronibus litigarent. Satis est enim, ꝙ per aduocatus & procuratores eorum, possint defendere & prosequi causas suas. Et si inferior voluerit dictam causam ciuilem in duos populares compromitti; cogantur dicti maiores ad compromittendos. Et si dicti duo, infra mensem causam non deciserint, nullo seruato iuris ordine, sed sola rei veritate perquisita; Senator eligat certum popularem, cuius consilio causam decidi faciat, infra decem dies, post dictum mensem computandum. Et si in prædictis, Senator vel aliquis prædictorum, cõtra fecerit, seu negligens fuerit; puniatur in c. lib. prouisinorum, et damnum Parti læsæ resarciat. Baro etiam, & quilibet de maioribus prædictis, vel bastardus eorũ,

contrafaciens; puniatur in quingentis lib. prouisi. Additum est, quòd iudex dictæ causæ Baronis seu Baronissæ, non possit loqui cum tali Barone seu Baronissa, durāte dicto litigio; ad penā L. librarum proui. Additum est, q̄ dicti Barones, & bastardi eorum, nunq̄ possint venire ad Capitolium, sine licentia D. Senatoris, vel Senatum regentium; ad pœnam c. flor. auri, Cameræ Vrbis applicandam, pro quolibet, & vice qualibet.

¶ *De dubitantibus ad suas possessiones accedere.* Cap. 52.

SI quis dubitauerit ire ad possessionem suam, alicuius rei quam possideret; teneantur Senator & eius officiales, dare eidem Mandatarium & Marescallos; ad petitionem petentis; nisi aliud de iure obstaret.

¶ *De equis mortuis in seruitium* Romani *Populi.* Cap. 43.

OMnes equi, mortui in seruitium Romani Populi, in aliqua battallia, caualcata vel tracta, quæ fieret contra inobedientes aliquos, vel rebelles; emēdentur illis quorum equi fuerunt, de pecunia Cameræ Vrbis. Et hoc, locum habeat in præteritis & futuris, à tempore rebellionis Velletranorum proximè præteritæ, citrà.

¶ *De transgressoribus banni Senatoris.* Cap. 44.

BAnni Senatoris transgressor, de rebus ad Cameram pertinentibus; ne illusoriū videatur; soluat vigesimam partem quantitatis pecuniariæ in banno contentę plus vel minus, prout Senator, cum consilio & assensu DD. Conseruatorum, execu torū iusticiæ, & quatuor eorū Consiliariorū, duxerit arbitrandū; conditione p̄sonæ inobediētis, delicti, & aliis circūstantiis & negociis, in cōsideratione deductis.

¶ *De naufragio.* Cap. 45.

SI aliquod Lignum, in Mari frangeretur, vel in riueriis, portubus, vel splagiis; vel naufragium pateretur; homines & bona quæ in eo fuerint, nō offendantur ab aliquo. Et qui contrafecerint, puniantur in centum libris Cameræ; & de excessibus aliis, vltra dictam pœnam, secundum formam Statutorum Vrbis puniantur, & damnum lęso restituant.

¶ *Quòd fabri non faciant spontonem.* Cap. 46.

NVllus faber siue ferrarius, audeat fabricare seu facere, nec fieri facere, in Vrbe vel eius districtu, spontonem, bordanecllum, seu picchacennerem, siue clauarinam; Et qui contrafecerit; soluat pro pœna, xxv. lib. proui. vice qualibet; de qua pœna; medietas sit Cameræ, & alia medietas accusantis; & quilibet possit accusare de hiis. Et prædicta arma, nulla persona audeat tenere ad vendendum, sub pœna prædicta.

¶ *De uiis non obturandis.* Cap. 47.

NVllus apponat seu apponi faciat aliquid in aliqua via communi, publica, vel vicinali, vel viculo; nec apparet nec apparare faciat in aliqua ipsarum viarū. Et qui contrafecerit; viam ipsam liberare & disparare teneatur. Et nihilominus soluat decem libras prouisi. nomine pœnę, de qua pœna, medietas sit Cameræ, & alia medietas accusantis.

¶ *De eodem.* Cap. 48.

SEnator, & omnes & singuli officiales Curiæ Capitolii, & D. Senatoris; teneantur proprio iuramento, distrui & funditus dirui facere omnes portas, & omnia

cancella, & apparatus, hactenus facta in viis publicis, intus Ciuitatem Romanam; & ipsas vias publicas facere aperiri, & liberas permanere; & non permittant de cętero, ipsas occupari vel apparari, siue claudi per aliquam personam; & si Senator fuerit negligens in prædictis, & officiales prædicti; soluant de eorum salario, nomine pœnę, quatuor lib. prouisinorum. Et quicunq; contradixerint prædicta fieri, ad mandatum prædictorum Senatoris & eius officialium, ac eisdem non obediuerint; soluant nomine pœnæ, centum marchas argenti; pro medietate Cameræ Vrbis, & alia medietate accusanti. Et nihilominus prædicta ducere teneantur ad effectum. Et prędicta, locum habeant in Nobilibus & Magnatibus; Si autem fuerit Miles, vel de genere Militum, vel Cauallarottus, vel habitus pro Cauallarotto; contradicens, soluat centum lib. prouisinorum; Si verò Pedes; quinquaginta libras prouisinorum soluat.

De eodem. Cap. 49.

STatuimus & ordinamus, quod viæ vicinales, debeant esse amplæ per quatuor palmos, ad palmum & mensuram Senatus.

Quòd Communitates Terrarum, custodiant stratas. Cap. 50.

COmmunitates Ciuitatum, Castrorum, & aliorum locorum de districtu Vrbis; stratas & tenimenta ipsorum, diligenter custodiri faciant, vt itinerantibus sit securus accessus. Et in dictis Ciuitatibus, Castris, vel locis, non receptent diffidatos, latrones, & homines malæ famæ. Immó, si quos ibidem scienter inuenerint; comprehendant; ad pœnam ducentarum librarum, pro quolibet receptatore, & qualibet vice. Supra lib. 1. c. 49

De grascia non extrahenda, & animalibus pascendis. Cap. 51.

ITem, statuimus & ordinamus, quod nullus audeat extrahere grasciam de Vrbe, scilicet bladum, farinam, hordeum, vel aliquod legumen, vel bladum, & alibi portare; exceptis illis Romanis, qui vellent ad eorum regimina vel Castra, portare pro seminando; et idem intelligatur de vino portando ad caualcatas vel asinatas. Et qui contrafecerint; perdant vinum, & aliam grasciam, & bestias; de quibus, quarta pars sit auferentis, & aliæ tres partes sint Communis Vrbis. Liceat tamen portare & extrahere liberè de Vrbe, vinum ad caualcatas, vel asinatas, pro suis famulis & laboratoribus, sine fraude. Addentes, quod Consilium possit prouidere, cum sibi videbitur; & plus vel aliter Romani possint extrahere de Vrbe, de vino, si Deus vini copiam præstaret in Vrbe, soluendo exinde Dohanam Communi. Et quod Cōsilium ordinauerit, roboris habeat firmitatem. Liceat tamen cuilibet, bestias suas mittere per Vrbis districtum, pro pascendis bestiis, sine fraude, absq; Dohana, & apodissa Dohanæ. Et quod possint bestias quas emerint Romani in Vrbe, extrahere de Vrbe, absq; Dohana, & apodissa Dohanæ, & eas mittere ad pascendum per pascua Vrbis, per Vrbis districtum, quò voluerint, sine fraude. Et hoc, intelligatur de bestias viuis, scilicet capris, pecudibus, & vaccis, & omnibus aliis animalibus viuis, præter castratos, & porcos; de quibus debeat fieri apodissa. Et quod nemo extrahat grasciam, scilicet granum, hordeum, legumen, vel aliquod bladum, de loco ad locum; sed liceat afferre ad locum proximiorem Vrbi, sed ad locum magis remotū ab Vrbe, non liceat; nisi causa seminandi, vel macinandi; vel à campo vbi sementatum est, portandi. Nullo tamen modo, liceat portare vel conducere granum, vel aliquod bladum, seu aliquam aliam grasciam, seu alia animalia viua, contra hanc suprascriptam ordinationem; ad pœnam supra contentā. Et nulla grascia extrahatur de Vrbis districtu, ad dictam pœnam. Et nihilominus, Ciuis vel forensis extra Supra lib. 1. c. 47 & infra lib. 4. c. 26.

hens, seu extrahi faciens sine Dohana, bestias prędictas; in lib. quingentis proui. pro quolibet trunco vaccarum, puniatur. Pro trunco verò porcorum, & castratorum, vel pecudum, in trecentis lib. prouisinorum. Et xx. vaccę, intelligantur vnus truncus; quadraginta pecudes, capræ, vel castrati, faciant vnum truncum; xxx. verò porci, faciant vnum truncum. Et si bestię, quæ ducerentur extra districtum Vrbis essent infra truncum, pro qualibet vacca, in x. lib. prouisi. puniatur; pro quolibet verò castrato, porco, vel pecude, aut capra; in c. lib. prouisi. vice qualibet puniatur, Porci verò & castrati cum Dohana, extrahi de dicto districtu non possint, ad dictam pœnam. Saluo, si aliqua Communitas vel persona de districtu Vrbis, haberet necessitatem, & DD. Senator & Conseruatores, possint ei dare licentiam extrahendi, seu portandi de loco propinquo ad remotum, de districtu Vrbis, pro necessitatibus eorundem, quando eis videbitur ex aliqua iusta causa. Et quilibet Senator in principio sui regiminis, banniri facere teneatur per Vrbem, quod omnes habentes castratos vel porcos, teneantur illos facere scribi in Camera Vrbis, infra certum terminum, & ad certam pœnam. Et quod de omnibus contentis in præsenti Capitulo, possit per inquisitionem procedi, per Curiam Senatoris. Et quilibet possit de prædictis accusare; & accusans habeat quartam partem dictarum pœnarum, tam de pecunia quàm de bestiis. Et prædicta, locum habeant in præteritis, præsentibus, & futuris; Non obstante aliquo Capitulo, & Statuto, in contrarium loquentibus.

¶ De eodem. Cap. 52

NVllus audeat mittere vel portare aliquam grasciam, de districtu Vrbis, ad aliquam Terram, Castrum, vel turrim, existen iuxta Mare; Exceptis laboratoribus dictorum locorum; quibus sit licitum portare fructus laboreriorum ad domos suas, ita quod per Mare non mittāt aliquid de eisdem. Qui contrafecerit; perdat grasciam, & bestiam quam conducit. Et ipsa grascia, intelligatur vinum, granum, farina, hordeū, millium, legumen, & omne genus bladi; carnes, vntum, oleum. Et nullus specialis Romanus, audeat tollere sua auctoritate aliquod viagium seu pedagium, in aliqua parte Fuminis; Excepto iure Communis Vrbis, sub pœna c. libr. proui. Vrbis Cameræ applicandarum.

lib. 4. c. 26.

¶ De eodem. Cap. 53.

ITem, statuimus & ordinamus, quod nulla Communitas, Ciuitas, Castrum, Roccha vel Villa, vel singularis persona, audeat vel præsumat, per se vel alium, carichū grani vel cuiuscunque generis bladi, facere concedere vel afferri facere; nec pro dicto caricho fiendo, alicui vendere aliquod granum seu bladum, à Ciuitate Terracinæ, inclusiuè, vsque ad montem Argentarium, exclusiuè; sub pœna mille flor. auri; (& perdat grasciam) vice qualibet, pro qualibet Ciuitate, Castro, Roccha, vel Villa, vel singulari pſona, in qua cōtrafaciens puniatur. Et de pdictis, per Curiā Senatoris possit & debeat per inquisitionem procedi. Et possit quilibet accusare & denunciare de prædictis; in quibus probatio quinque testium, de publica fama probantium, pro plena probatione habeatur.

¶ De eodem. Cap. 54

QVælibet Ciuitas, Castrum, vel Villa, territorii & districtus Vrbis, & quilibet Baro vel dominus alicuius Ciuitatis, Terræ, Castri, vel Villæ, siue loci; permittat liberè & absolutè venire & duci siue deferri grasciam ad Vrbem, sine prohibitione vel contradictione aliqua, dicto vel facto, vel ordinatione, directò vel per obliquum, vel aliquo quæsito colore, fienda, de Ciuitatibus, Terris, Castris, Villis, & locis prædictis; ad pœnam quingentarum lib. prouisi. qualibet vice, & pro

quolibet contrafaciente. Et ꝙ de prædictis, possit & debeat per inquisitionem procedere Senator. Et quilibet, de eis accusare & denunciare possit. Et credatur iuramento denunciantis & accusantis, cum probatione trium testium, de publica fama probantium.

¶ De eodem. Cap. 55.

NVlli liceat extrahere semen lini, vel canapę, nec ipsum linum vel canapam, extrà Vrbem, & eius districtum. Et qui contrafecerit; c. soli. proui. soluat Cameræ, pro qualibet salma; & perdat semen prædictum, canapam, & linum; & quarta pars sit accusantis; & aliæ tres, sint Cameræ Vrbis.

¶ De eodem. Cap. 56.

LIceat omnibus Romanis, bona habentibus, terras, & possessiones in Castris, Cõmunitatibus, & Ciuitatibus, & eorum tenimento; extrahere de blado, vino, & aliis fructibus, quæ in dictis locis habent vel habuerint, & ad Vrbem portare liberè, sine Data aliqua; & possint & debeant in libertate manere. Et etiam licitum sit cuilibet Romano, qui habet seu haberet laboreria in locis & Terris prædictis, sine Data & molestia aliqua, extrahere, & ad Vrbem portare. Et ꝙ domini dictorũ locorum, seu quæcunq; aliæ speciales Communitates, non impediant aliquo modo Ciues Romanos, quo minus prædicta liberè faciant. Et qui contra prædicta fecerit aliquo modo, vel ingenio; puniatur in quingentis lib. prouisi. & pluri, arbitrio Senatoris, cum consensu DD. Conseruatorum Cameræ Vrbis. Et de prædictis possit inquiri & condemnari; & in prædictis credatur accusatori vel denuncianti, cum probatione vnius testis.

¶ De eodem. Cap. 57.

LIceat Monasterio S. Pauli de Vrbe, Hospitali S. Spiritus, Monasterio S. Augustini, Monasterio S. Sixti, Monasterio S. Laurentii foris muros, & aliis Monasteriis & ecclesiis, castra & casalia habentibus; extrahere & extrahi facere, per ipsos & eorum familiares, sine aliqua solutione Dohanæ & pœna, panem coctum, & alia victualia eis necessaria. Et de hoc fiat eis apodissa dohanę dictę Camerę, gratis

De eodem. Cap. 58.

QVilibet forensis, possit extrahere de Vrbe & eius districtu, de vino, & carnibus, caseo, & rebus Speciarię, Merciarię, & aliis commestibilibus, vsq; in quantitatem decem sol. prouisi. sine apodissa; excepto sale, quod non liceat extrahere sine apodissa, in aliqua quantitate. Et qui contra prædicta faceret; puniatur vicequalibet, in xxv. lib. prouisi. Cameræ Vrbis applicandis.

¶ De eodem. Cap. 59.

CVrsiatores, liberam habeant potestatem portandi vinum & grasciam ad Vrbẽ, sine aliqua Data. Et vnicuiq; ad Vrbem liceat grasciam portare quandocunq; sine aliqua Data, solutione, vel molestia.

¶ De eodem, contra ementes in Portis & Pontibus. Cap. 60.

NVllus sit, qui vadat ad Portas neq; ad Pontes, ad incottimãdum granum, hordeum, speltam, fasianos, perdices, gallinas, nec capriolos, nec alias carnes siluestres, & pullos, pisces, nec aliam grasciam. Et qui contrafecerit; puniatur in cẽtum libris prouisinorum; cuius pœnæ, medietas sit accusantis, & alia medietas sit Cameræ. Et de hiis liceat accusare vnicuiq;, & etiã per inquisitionẽ procedi possit. Infra c. 275.

¶ *Quòd Portanarii uideant apodissas, ad Pontes, & extrà Portas.* Cap. 61.

ILli qui erunt positi supra Portas Vrbis, vel ad Pontes, intus & extrà Vrbem; debeant, apodissas, ad pontes, & extra portas, & non inter portas videre; sub pœna priuationis officii, & centum lib. proui. pro qualibet vice qua contrafecerint; de quo possit quilibet accusare; & accusator habeat tertiam partem pœnæ prædictæ. Dicti autem positi supra dictos pontes & portas, & alii grascerii, visa apodissa Dohanæ, permittant liberè transire exportantes res de quibus haberent apodissam. Et non petant cortesiam, nec aliquid recipiant aliquo colore quæsito. Et si cõtrafecerint; puniatur quilibet in xxv. lib. prouisi. vice qualibet; & de hiis credatur sacramento accusantis, cum vno teste; & triplum Parti restituat.

¶ *Quòd omnes Romani sint liberi in possessionibus quas habent in Castris, & in* eis cogi non possint. Cap. 62.

SI aliquis ciuis Romanus haberet possessionem Castri, Villæ, domus, vel alicuius rei immobilis, in aliqua Ciuitate, vel districtu alicuius Ciuitatis de districtu Vrbis, vel eius iurisdictione; ꝙ non possit ibi cogi aliquo modo vel causa; sed conquerens de eo, veniat vel mittat ad Vrbem, in Curia Senatoris. Et ibidem de dicto ciue Romano iustitiam sibi recipiat. Et si aliquis contrafecerit; soluat pro pœna, mille lib. prouisi. pro qualibet vice; & duplum soluere teneatur ciui Romano. Idem statuimus, si ibidem dictus ciuis Romanus haberet possessionem rei mobilis, vel se mouentis.

¶ *De eodem.* Cap. 63.

CIues Romani, habentes possessiones, terras, domos, seu casalia, in tenimentis aliquarum Ciuitatum, Castrorum, vel Villarum de districtu Vrbis; & illi qui haberent tenimentum & possessiones in Ciuitate Tiburtina, & eius tenimẽto; sint liberi & immunes ab omni Data seu Collecta, quæ imponeretur per tẽpora, ꝑ ipsas Ciuitates. Et ꝙ de hoc cogi non possint, per directum vel per obliquum. Et si aliqua Communitas faceret Statutum, ꝙ non laborarẽtur possessiones dictorum ciuium Romanorum; teneatur dicta Communitas reficere dicto ciui Romano omne damnum quod propterea sustinuisset; de quo damno, stetur sacramento damnum passi, taxatione iudicis præcedente. Et nihilominus, dicta Communitas puniatur in centum lib. proui. Cameræ Vrbis.

¶ *De eodem.* Cap. 64.

ROmani Ciues, pro domibus & possessionibus quas habẽt seu acquisiuerint in ciuitate Tiburtina, & eius territorio; non teneantur contribuere cum Tiburtinis, in aliqua Data vel Collecta; nisi solummodo in Datiua mille flor. auri, qui soluuntur omni anno, Cameræ Vrbis.

¶ *De pedagio non exigendo.* Cap. 65.

NVlla persona auferat seu auferre debeat pedagium, seu posterolaticum, de lignis, seu de feno, seu de aliqua grascia quæ veniret ad Vrbem. Et qui contra fecerit; pro qualibet vice, soluat quinquaginta lib. proui. nomine pœnę. Et de hiis stetur sacramento duorum testium, qui dixerint fuisse ablatum dictum pedagium vel posterolaticum; quod posterolaticum, publicè preconizetur per Vrbem. Saluo iure hominum de Arenula, quod habent in pulumo; de qua pœna prædicta, medietas sit accusantis, & alia medietas Cameræ Vrbis.

¶ De eodem. Cap. 66.

Romani Ciues, in toto Vrbis districtu, & Monte alto, vsq; ad Terracinam; liberè quascunq; mercantias extrahant; & propterea ab eis nullum pedagium exigatur. Contrafaciens verò; si singularis persona fuerit, non de Magnatibus; in ducentis lib. proui. puniatur. Si verò de Magnatibus, vel fuerit Ciuitas, Castrum Terra, vel alia Communitas; in quingentis lib. pro. puniatur; & in quolibet casu prædictorum, damnum læso resarciat. Et de prædictis, stetur sacramento ipsius lęsi, cum probatione vnius idonei testis probantis.

¶ De eodem. Cap. 67.

Hoc præsenti Statuto ordinamus, ꝙ nulla Ciuitas, Castrum, seu quiuis alius locus, persona publica, vel priuata, vel dominus alicuius Ciuitatis, Castri, vel Villę, seu alterius loci de districtu Vrbis, Auferant seu auferri faciant ciuibus Romanis, habentibus transitum cum mercimoniis, vel animalibus, vel bestiis, vel grascia, vel eorum aliquo, Aliquod passagium, seu pedagium, vel portaragium, vel aliquod exigant, vel exigi faciant aliquo modo ab eisdem; Sed ipsos, & eorum nũcios, cum mercantiis, & animalibus, & bestiis, & grascia eorum, transire permittant liberè, & sine aliquo impedimento, seu contrarietate. Et si contrafecerint; Senator teneatur proprio iuramento, ad petitionem conquærentis (nulla alia accusatione præcedente illius seu illorum, quibus contra formam præsentis Capituli factum fuerit) procedere per inquisitionem, contra illos qui contra præsens Statutũ fecerint, vel venire præsumpserint, summariè, ꝙ incidant in pęnam c. librarum ꝓuisinorum, pro qualibet vice, qua contrafecerint. Et nihilominus, damnum læso resarciant, eius sacramento, cum probatione vnius testis, declarandum. Additum est, ꝙ cuicumq; acceptum fuerit pedagium, teneatur denunciare illum qui sibi accepit, infra octo dies, à die sibi accepti pedagii, ad pœnam prædictam.

¶ De eodem. Cap. 68.

Nulla Ciuitas, Castrum, vel Communitas de Vrbis districtu, pedagium accipiat alicui Romano ciui, qui ad Vrbem duceret vel duci faceret aliquam grasciam de bestiis, nec impediat nec impediri faciat. Et qui contrafecerit; soluat ꝓ pœna, centum libras prouisinorum, pro qualibet vice, & plus, arbitrio Senatoris, cum consilio & assensu DD. Conseruatorum Cameræ Vrbis. Et nihilominus, ablata in duplum restituat.

¶ De eodem. Cap. 69

Nulla persona, audeat per se vel alium, accipere vel auferre aliquod pedagiũ, siue passagium, ab illis qui venerint cum mercantiis, siue per terram siue per Mare; sed liberè venire permittantur per terram, per Mare, & per Flumen, securè, nullo pedagio eis ablato. Et qui contrafecerit; puniatur in centum lib. prouisinorum Cameræ, quotiens contrafacere præsumpserit. Et nihilominus, restituat quod accepit, in duplum. Et de valore rei ablatæ, stetur sacramento illius cui res fuerit ablata. Saluo iure de Centum quatuor, pro iure Dohanæ Vrbis; cum magnum damnum oriatur, si liberè grascia non potest portari ad Vrbem. Et hæc teneatur obseruare Senator proprio iuramento.

¶ De eodem. Cap. 70.

Nulli Ciui Romano, vel eius vasallis, liceat ab aliquo exigere vel extorquere aliquod pedagium, seu passagium, extra Vrbem & eius districtum; nisi quod

dare debet pro Vrbis Dohana; ad pœnam c. lib. prouisinorum. Per hęc tamen no lumus fieri pręiudicium Romanis ciuibus, qui ex antiqua consuetudine, consueue rint pisces & aues habere, de piscibus & auibus quæ deferuntur ad Vrbem.

¶ *De Barattaria non facienda, nec uendenda in Vrbe.* Cap. 71.

NVlla Barattaria fiat in Vrbe, nec vendatur Barattaria ipsa per aliquos officiales Curiæ Capitolii, nec sustineant Senator, Marescalli, & Camerarius, q ipsa Barattaria fiat in Palatio maiori, in Ponte S. Petri, nec in aliqua parte Vrbis. Et si Senator, & Camerarius, vel alia quæcunq; persona, ipsam Barattariam vendiderit, seu aliter ordinauerit, per directum vel per obliquum, q Barattaria ipsa concederetur vel fieret; soluant per quemlibet eorum, nomine pœnæ, c. libras prouisinorum; Et quicunq; ipsam emeret, eandem pœnam soluere teneatur; & Barattariam nihilominus perdere debeat.

¶ *De ludentibus ad taxillos.* Cap. 72.

NVllus audeat aliquo tempore, ludere ad taxillos, denarios aliquos, de die vel de nocte; & nullus aliquo tempore mutuet alicui ludēti denarios aliquos, vel pignora ad ipsum ludum; & si mutuauerit, perdat pecuniam mutuatam, & soluat pro pœna, x. sol. prouisinorum. Et quicunq; luserit ad taxillos, contra formam pręsentium Statutorum, vel luserit in Ecclesiis seu ante Ecclesiam, seu reclaustrum Ecclesiæ, ad rigalettum, vel ad aliquem ludum vbi pecunia perditur; soluat pro pœna, viginti solidos prouisinorum, vice qualibet; quam pecuniam, Senator pro Camera Vrbis auferri facere teneatur. Et qui eum accusauerit, habeat medietatem pœnæ prædictæ. Repertus autem ludere in locis non prohibitis, à vigilia Natiuitatis Domini, vsq; ad Octauam inclusiuè; non puniatur. Ad schacos autem, & tabulas; quilibet possit ludere impunè.

¶ *De frangentibus Cancellum.* Cap. 73.

FRangens Cancellum, vel deinde extrahens serraturam; soluat x. lib. prouisinorum; pro medietate Parti, & pro alia medietate Cameræ Vrbis applicandas.

¶ *Quod uineæ custodiantur, & de colligentibus uuas.* Cap. 74.

VIneæ custodiantur omni tempore, tam plenæ q̃ vindemiatę. Et si aliquis dederit damnum in aliqua; soluat decem libras proui. & damnum emendet patiēti, pro qualibet vice. Et si collegerit ex dictis vineis vuas; teneatur soluere xii. denarios, pro quolibet racemo vuarum. Saluis priuilegiis vinearum, & hortorum. Et nihilominus Patarens siue prior possit vti priuilegio suo.

¶ *De transeuntibus per uineas alienas, sine licentia domini.* Cap. 75.

ITem, q Cancelli vinearum debeant firmari; & nullus vadat per vineas alienas; sine licentia & mandato eius cuius sunt vineę; & qui contrafecerit; puniatur in xx. solidis prouisinorum, vice qualibet; & massarius qui contra prædicta venire tēptauerit; soluat pœnam duplā, cum ipse sit iuratus in ipsa Contrada; & quicunq; ipsum vel illum sic euntem accusauerit; habeat medietatem pœnæ prædictæ, & teneatur in secreto.

¶ *De occidentibus bestias alienas.* Cap. 76.

SI quis occiderit aliquam bestiam grossam alicuius scilicet, bouem, vaccam, equū, iumentum, somarium, bubalum, vel hiis similia, studiosè; soluat Cameræ Vrbis, pro qualibet bestia, nomine pœnę, centum solidos prouisinorum. Si verò bestiam,

ſtiam; minutam, ſoluat pro pœna, xl. ſolidos prouiſinorum, pro qualibet beſtia; & in omnibus ſupradictis caſibus, damnum emendet patienti, & credatur ſimplici eius ſacramento.

¶ *De eodem.* *Cap.* 77.

SI in tenimento alicuius Ciuitatis, Caſtri, vel Villæ, ſiue loci, de diſtrictu Vrbis, aliqua beſtia alicui ciui Romano fuerit interfecta, vel excoriata, per homines ipſius Ciuitatis, Caſtri, vel loci, ſeu villę; ſufficiat probari per publicam famam, & per ſacramentum domini, & paſtoris; & Commune ipſius loci, beſtias prædictas, vel ęſtimationem earum, emendet, per ſacramentum domini declarandam.

¶ *Quòd liceat occidere porcum damnum dantē.* *Cap.* 78.

CIuibus Romanis, habentibus ſiluas, & palearia, & herbas, vel ſpicas, aut vineas, in Caſtris & Caſalibus; liceat defendere dictas ſpicas, ſiluas, herbas, & vineam, & palearia, à damnum facientibus, in illis, ſine pœna, vbi porcum damnū dantem, occidere & auferre liceat; & de damno, ſacramento domini ſtetur, taxatione iudicis præcedente.

¶ *Quòd ementes iura Cameræ, non poſſint portare arma.* *Cap.* 79.

ITem, quòd ementes aliqua iura, ſpectantia ad Cameram Vrbis, vel eius Officiales, à dicta Camera, cuiuſcunq; rei, nominis, & conditionis exiſterent; nullo modo, prætextu emptionis prædictæ, poſſint armam portare, nec alteri, licentiam arma portandi, concedere, etiam ſi expreſſum & actum eſſet in venditione, ſeu contractu venditionis, quòd poſſent arma portare, vel licentiam alteri portandi, concedere. Et Officiales, qui conceſſerunt licentiam arma portandi, incurrant in pęnam xxv. librarum prouiſinorum, pro quolibet, & qualibet vice; & ipſa conceſſio non valeat ipſo iure.

¶ *Quòd Mareſcalli non valeant largiri licentiam tenendi tabernas apertas.* *Cap.* 80.

MAreſcalli Curiæ Capitolii, non poſſint alicui perſonæ licentiam concedere, tenendi tabernas apertas de nocte, poſt tertium ſonum campanę; nec alicui concedere licentiam arma portandi. De ipſis verò tebernis apertis, ipſis Mareſcallis tantùm, & non aliis, liceat accuſare, vel denunciare. Et de hoc, ſtetur relationi ipſorum, vel Notariorum eorum,

¶ *De petentibus debitum iam ſolutum.* *Cap.* 81.

QVi ſcienter petierit debitum iam ſolutum; in quinquaginta lib. prouiſinorum puniatur; pro medietate, Parti accuſanti; & pro alia medietate, Cameræ applicandis. Et in totidem puniatur, qui reſpondendo poſitionibus, negauerit fuiſſe debitum ſatisfactum; applicandis vt ſupra, ſi probetur contrarium eius; niſi intercesserit mutatio perſonarum. Supra lib. 1. c. 64

¶ *De licentia piſcandi.* *Cap.* 82.

QVilibet Ciuis Romanus, & de eius diſtrictu, poſſit liberè piſcari in curſu Fluminis, & in Mari, & in aliis quibuſcunq; locis Vrbis, & eius diſtrictu, & nullus impediat eos. Et qui aliquem impediret; reſtituat quod abſtulit, & damnum reſarciat, & condemnetur quotiens contrafecerit, in decem lib. prouiſinorum Cōmuni Vrbis; ſaluo iure cuiuslibet ſpecialis perſonæ, ius habentis in prædictis.

¶ *De eodem.* *Cap.* 83.

QVilibet possit piscari in Flumine Tiburtino, liberè, quocunq; tempore, cum quocunq; artificio, sine conditione aliqua. Et si aliquis nobilis molestaret ali quem ex ipsa causa; puniatur in ducentis lib. prouisinorum.

De piscibus, & seluaginis, uendendis in qualibet parte Vrbis. Cap. 84.

QVilibet possit vendere absolutè in Vrbe, & qualibet eius parte, pisces, palum bos, & seluaginas, & omnes aues, & omnem mercantiam & grasciam. Et nullus ab eo recipiat aliquid comestibile, per mensem, vel septimanam, nec aliqua alia occasione; saluo tamen, quod de lapide in quo vendit, pensionem soluere teneatur. Et qui contrafecerit; condemnetur in c. lib. prouisinorum.

De cottigio piscium. Cap. 85.

ITem, statuimus & ordinamus, quod cottigium piscium, & emptio, de die & de nocte fieri possit vbicunq; non obstante quocunq; Statuto, in contrarium disponente. In die autem Sabbati, non possit vendi, nisi in foro.

De electis ad ludendum in Testacia, & Agone; non ludentibus. Cap. 86.

ITem, quicunq; fuerit electus ad ludendum, in ludis Agonis & Testaciæ, & recusa uerit ludere, & non luserit in ipsis ludis; quod non possit habere officiū in Vrbe, vel eius districtu, per quinq; annos; nisi iustam causam habuerit, scilicet infirmitatis, brigæ, vel inimicitiæ capitalis, vel propter senectutem, à xl. anno supra.

De corrigentibus & uerberantibus familiam suam. Cap. 87.

Idem sup. lib. 2. c. 105.

POssit quilibet corrigere, & verberare familiam suam; scilicet pater filium, & ne potem ex filio, frater fratrem, patruus vel auunculus nepotem, & alios familia res, quos retinent ad stipendia. Et si de hoc fuerit proposita quærela; non recipia tur per Senatorem, & eius Iudices.

De inimicatis, non admittendis ad aliquod officium. Cap. 88.

ITem, statuimus & ordinamus, quod Senator teneatur proprio iuramento, non admittere aliquem Romanum inimicatum, ad officium aliquod, propter quod pos sit arma portare.

De diffidatis de contemptu mandati. Cap. 89.

DIffidatus vel condemnatus pœnaliter, de contemptu mandati; siue fuerit Cō munitas, siue priuata persona, Romana, vel forensis; non reaffidetur nec libe retur, nisi prius soluat in Camera Vrbis, x. lib. prouisinorum, pro centenario; si pe tatur reaffidari infra annum, à diffidationis tempore numerandum; vel post annū; quinq; lib. prouisinorum, pro quolibet centenario, & concordet se cum Parte, cui diffidationis ius est quæsitum. Et hoc, locum habeat, anteq̄ fuerit præuentus à Ca mera Vrbis, per caualcatam vel per capturam. Post præuentionem autem, non re affidetur, nisi cum Parte se concordauerit, & x. lib. prouisi. Cameræ soluerit, pro quolibet centenario. Diffidatus autē pro pace & securitate præstāda, soluat quinq; lib. pro quolibet centenario, siue infra annum, siue post annum, pace seu securita te præstita, reaffidetur. Per hoc tamen, non intelligatur in aliquo derogari Statu to & priuilegio hactenus concesso DD. Conseruatoribus Cameræ Vrbis, de componendo cum Baronibus & forensibus, vt videtur eisdem, vt in dicto priuilegio ple nius. Hoc addito, quod habitantes in Vrbe, licet oriundi non fuerint de Vrbe, nō pos sint componere de diffidationibus factis de eis, de excessibus per eos commissis.

De pellipariis. Cap. 90.

PElliparii, teneantur proprio iuramento, & iurent, in mantellis, varis, & guarnacchis nouis, non suere varos veteres; nec in guarnacchis gularum, misceantur vel suantur de coriis gattorum, & aliorum coriorum; ad pœnam decem lib. prouisinorum, pro quolibet, vice qualibet qua contrafecerint.

De eodem. Cap. 91.

ITem, q in pellibus martorum nouis, nulla alia pellis, faginæ, canis, pesoli, & alterius canis corium suatur, nec immisceatur in eis, nec tingi possit; ad eandē pœnā.

De eodem. Cap. 92.

IN pellibus & guarnacchis nouis vulpinis, nō suatur nec misceatur in eis, aliquod corium de gatto, vel de aliquo alio corio; ad eandem pœnam.

De eodem. Cap. 93.

ITem, q in pellibus nouis agninis, non suantur pelles nec de pellibus hędinis, nec in profilibus à pede, nec tingi possint. Et quilibet ipsorum pelliipariorum, teneātur artem suam facere, purè, & sine fraude, & hoc Capitulum obseruare. Et qui cōtrafecerit; puniatur qualibet vice, in decem lib. prouisinorum. Et quilibet dictæ artis pellipariorum, teneatur proprio iuramento, accusare Curiæ D. Senatoris, omnes & singulos qui venerint contra hoc Capitulum.

De eodem. Cap. 94.

NVllus mercator vel pellipatius Vrbis, det vel dare debeat sutoribus, vel alicui personæ, pro venditura pannorum seu pellium, vltra quatuor denarios pro qualibet libra. Et qui contrafecerit; soluat pro pœna Cameræ Vrbis, quinquaginta lib. prouisinorum.

De macellariis. Cap. 95.

NVllus macellarius vendat aliquas carnes pro aliis, seu immisceat carnes malas cum bonis. Et teneatur dicere fideliter, de qua bestia sint carnes, si fuerit interrogatus. Nec vendat carnes forsumerias, nec inflatas, vel iudaicas. Et qui cōtrafecerit; soluat pro qualibet vice, centum solidos prouisinorum. Ad hoc statuātur duo boni homines, secretè, pro quolibet fundicó & macello, per Senatorem, qui prædicta denuncient. Ad quorum denunciationem, vel alicuius eorum, procedi possit & debeat. Et habeant denunciantes, medietatem pœnæ. Et si Senator in hoc fuerit negligens; puniatur in quinquaginta lib. prouisinorum.

De eodem. Cap. 96.

NVllus macellarius audeat abbottare carnes aliquas, nec tales carnes vendere, quin dicat emptori cuiusmodi carnes sint, si quæsiuerit emptor. Et si contrafecerit; soluat xl. solidos prouisinorum, quotiens contrafecerit, pro quolibet membro prædictorum. Et credatur cuilibet accusatori fidedigno, cum sacramento Stetur tamen interpretationi Curiæ, si accusans fidedignus extiterit, vel non. Et intelligatur macellarium abbottasse, si ad macellum suum reperta fuerit bestia inflata vel abbottata. Et q circa prædicta, ponantur accusatores per D. Senatorem.

De eodem. Cap. 97.

NVllus macellarius teneat insimul mixtas, carnes scrofinas, cum porcis & maiali

bus; pecudinas, cum castratinis; vel mortacinas, cum aliis carnibus. Et qui contra fecerit; soluat vice qualibet, pro quolibet membro prædictorum, xl. solidos proui finorũ. Et stetur sacramẽto accusatoris fidedigni, vt in proximo Capitulo cõtinet.

¶ De eodem. Cap. 98.

SEnator & eius iudices, teneantur modis omnibus, compellere macellarios, soluere venditoribus præcium bestiarum, quas emerint ab eis, secundum conuentiones factas, summariè, & de plano, sine strepitu & figura iudicii, sola rei veritate in specta. Et qui contra conuentiones fecerit, soluat pro pœna, c. solidos prouisinorum. Et teneatur restituere venditoribus omnia damna, quæ propterea passi sunt.

¶ De eodem. Cap. 99.

QVilibet macellarius, qui sit solitus exercere artem macellariæ, teneatur & debeat continuè macellare, & habere carnes; salua semper sibi iusta excusatione. Et qui contrafecerit; puniatur vice qualibet, in xx. solidis prouisinorũ. Et credatur sacramento illorum, seu vnius ex illis, qui positi sunt super macellis.

¶ De eodem. Cap. 100.

ALicui personæ mercatoris, non liceat vendere bestiam aliquam in cãpo Torrecchiani, die Iouis; nec macellario vendere aliquam bestiam in campo prędicto, dicto die Iouis. Et qui contrafecerit; tam emptor q̃ venditor, soluat vice qualibet, x. lib. proui. Cuius pœnæ, medietas sit Cameræ, & alia sit accusantis. Et prædicta omnia in hoc Titulo posita, banniantur publicè in introitu Senatorum, excepto die Iouis sancti.

¶ De mensuris, & tabernis. Cap. 101.

IN qualibet parte Vrbis, fiat & currat vna mensura iusta sacri Senatus; ita ꝙ de musto, salma sit xxvi. cognitellarum; de vino verò, currat per Vrbem, & sit, xxiiii. cognitellarum.

¶ De eodem. Cap. 102.

NVllus tabernarius, vendat ad aliam mensuram, nisi ad sigillatam. Et qui contrafecerit; soluat vice qualibet, xx. solidos prouisinorum. Cuius pœnæ, medietas sit Cameræ; & aliæ medietas, accusantis.

Quòd tiburtini teneant mensuram Romanam. Ca. 103.

QVòd Commune & homines de Ciuitate Tiburtina, habeant & habere debeant, in vendendo granum, hordeum, vinum, & in emendo victualia quæcũq; illam mensuram, quam Romani ciues habent; sub pœna c. lib. proui. Cameræ Vrbis applicandarum. Et nihilominus, ad eandem mensuram vendere & emere teneantur. Et pœna ipsa totiens committatur, quotiens fuerit contrafactum.

Quòd Romani & forenses utantur una rublitella. Cap. 104.

DIcimus & ordinamus, ꝙ ad rublitellam Senatus, cum ferro in medio, ferratã; Romani, & forenses de districtu Vrbis, vendant; & ꝙ dictæ rublitellæ currant per Vrbis districtum. Et idem dicimus de cognitellis, & aliis mensuris. Et Castrũ quod contrafecerit, l. lib. prouisinorum soluat; Ciuitas autem, nomine pœnæ, c. lib. prouisinorum soluere teneatur; singularis verò persona, in l. sol. prouisinorũ, vice qualibet puniatur.

De mensura calcarariorum. Cap. 105.

CAlcararii, qui calcem vendunt; ad rublitellam Senatus, vendere teneantur; ad pœnam c. solidorum prouisinorum, vice qualibet qua contrafecerint. Et idem intelligatur de vendētibus pozzolanam. Ordinantes verò vel facientes con iurationem vel monopolium, contra præsens Statutum; pœna c. lib. prouisinorū puniatur quilibet, & qualibet vice; de quo quilibet denunciare & accusare possit; cuius sacramento, cum probatione vnius testis, stetur.

Quòd omnes mensuræ, sigillentur sigillo Senatus. Cap. 106.

OMnes mensuræ, tam rublitellarum q̃ cognitellarum, vini, & olei, quartarorum, metretorum, & generaliter omnium mensurarum, cum quibus emitur & venditur; signentur sigillo consueto Senatus. Pro qua signatura, accipiatur quod consuetum est; & plus vel minus, & quis modus in hoc seruetur, remaneat arbitrio DD. Conseruatorum Vrbis.

De Marescallis inquirere debentibus per Vrbem. Cap. 107.

STatuimus, q̄ Marescalli teneantur, ad pœnam x. lib. prouisi. quolibet mense, ad minus semel, perquirere per Vrbem diligenter, pro ponderibus & mēsuris, vtrū sint iusta vel non; & mensuras iniustas quas inuenerint, faciant portari ad Cameram Vrbis; & pœnam in hoc sequenti Capitulo contentam, exigant à contrafaciente, applicandam pro tertia parte dictis Marescallis; & pro reliquis partibus, Cameræ Vrbis.

De ponderibus campsorum adiustandis. Cap. 108.

SEnator teneatur omnes marchas campsorum, ponticariorum, & mercatorum Vrbis, facere adiustari & reduci ad vnam mensuram æqualem. Et super æqualitate eorum, iusticiam faciendo, ponantur per Senatorem & Consilium, tres campsores, meliores & vtiliores quos habere poterunt, & alios etiam, prout videbitur Senatori & Conseruatoribus; quorum vnus sit de cambio S. Mariæ Rotundæ, vel de cambio plateæ S. Petri, & alius de cambio pontis S. Petri, & S. Adriani, & S. Angeli. Et ipsi campsores sic electi, adiustent marchas, ad vtiliorem & meliorem marchum quem inuenerint & videbunt, pro melioramento Vrbis. Ita tamen, q̄ omnes emant & vendant ad dictum pondus adiustarum; saluo vsu stateræ de centum quatuor. Et eodem modo & forma, Senator & Conseruatores, infra mensem, à die publicationis præsentis Statuti, ad pœnam c. librarum prouisinorum, faciant adiustari omnes stateras Vrbis, cum quibus emitur & venditur, per quatuor homines in arte positos, diuersarum regionum Vrbis.

De signantibus pondera. Cap. 109.

OMnes positi ad signandum pondera, stateras, bilancias, vel bilancettas; teneātur recipere pro signatura, duos denarios, & non plus. Et prædicta omnia, fieri debeant bis omni anno; ad pœnam xx. solidorum prouisinorum. de qua pœna, medietas sit Cameræ, & alia accusantis.

De aurificibus. Cap. 110.

NVllus aurifex laboret nec laborari faciat aurum, quod esset deterius auro de mitate; nec mittat seu mitti faciat aliquod cōtrafactum in anulo aureo. Qui contrafecerit; puniatur in xl. sol. prouisinorum.

De eodem. Cap. 111.

NVllus aurifex, vel alia quæcunq; persona, audeat, debeat, vel præsumat deinceps, laborare vel laborari facere, per se vel alium, argentum deterius, siue minoris valoris, q̃ de argento Sterlini. Et ꝙ Senator & Conseruatores Vrbis, eligant vnum expertum in arte & fidelem, qui in qualibet re de argento laborato, teneatur facere quoddam signum, in quo sint impressæ, duæ litteræ S. P. Et cum ipso signetur & signari debeat per ipsum sic electum, totum argentum quod laborabitur de Sterlino. Et debeat habere pro signatura, pro quolibet scaiali seu corrigia argenti, & de quolibet nappo argenti de Sterlino, quatuor denarios tãtùm, & non plus. Et si argentum non esset de Sterlino, sed melius q̃ de Sterlino; debeat signari cum quadam impronta, in qua sint tres litteræ, scilicet S, P. R. Et pro signatura accipiat tantundem. Et qui contrafecerit; soluat vice qualibet, nomine pœnæ, x. lib. prouisinorum, applicandas pro medietate, Cameræ Vrbis; & pro alia medietate, accusatori. Et si aliter, vel aliud argentum signauerit q̃ vt dictum est, vel contra fecerit in prædictis; soluat vice qualibet, dictam pœnam x. lib. prouisi. diuidendarum vt dictum est. Et de prædictis, quilibet possit accusare; & possit per inquisitionem procedi.

De campsoribus & mercatoribus. Cap. 112.

NVllus campsor siue mercator, vendat aurum laboratum, quod sit deterius auro de mitate. Et qui contrafecerit; puniatur in decem lib. prouisinorum, vice qualibet.

De eodem. Cap. 113.

OMnes mercatores Vrbis, & quilibet alii, teneantur recipere omnes illas monetas quæ communiter currunt & expenduntur per Vrbem, ad illum valorem, secundum quem illæ monetæ valent. Et qui contrafecerit; in c. solidis prouisinorũ Cameræ Vrbis, vice qualibet, puniatur.

De eodem. Cap. 114.

NVllus exfloret vel exflorari faciat aliquam monetam. Et qui contrafecerit; soluat Cameræ, l. lib. prouisinorũ; & si scholaris fuerit, magister eius teneatur ad dictam pœnam. Et teneatur Senator, singulis mensibus fieri facere inquisitionẽ per cambium de prædictis; & accusator qui hoc probauerit, medietatem pœnæ à Camera habeat; non obstante quocunq; Statuto in hoc contrario.

De eodem. Cap. 115.

IN qualibet regione Vrbis, esse debeant duo boni & legales homines, de arte cãpsorum, mercatorum, vel aurificum, singulis sex mensibus deputandi in Vrbe, per Senatores & Conseruatores Vrbis; qui teneant pondus sententiæ florenorũ, ducatorum, carlenorum, & torneforum; quod pondus, infra xv. dies, à publicatione præsentium Statutorum, Senator & Conseruatores prædicti, ad pœnam l. lib. prouisinorum, faciant adæquari & adiustari, per quatuor mercatores campsores, per eos eligendos. Ad quod pondus sic adiustatum & signatum, recurratur quotiens fuerit controuersia de florenis, vtrum sint iusti ponderis, vel non. Et illi floreni, q per eos vel eorum aliquem, approbabuntur pro bonis & bonę ligæ; habeantur ꝓ bonis, iusti ponderis, & bone ligæ, & approbatis; ita ꝙ non possint ab aliquibus campsoribus, mercatoribus, & quibuscunq; aliis, recusari. Et quilibet campsor debeat talem florenum cambiare. qui contrafecerit; Cameræ Vrbis, vice qualibet,

ſoluat xl. ſolidos prouiſinorum. Et non poſſit aliquis campſor retinere niſi vnam bilantiam, adiuſtatam, & ſigillatam, cum tribus ponderibus tantum; vno de floreno; alio de ducato, ſiue de floreno Romano; & de ſigillato, ſiue de carleno, ſiue tor neſo; ſub pœna prædicta, vice qualibet imponenda, quotiens quis repertus fuerit retinere vltra dictos peſones, vel facere contra prædicta. Et hoc Capitulum bannia tur per Vrbem, poſt publicationem præſentium Statutorum. Cuius pœnæ, medie tas ſit Cameræ, & alia medietas accuſantis.

De Paterentibus uinearum. Cap. 116.

NVllus poſſit eligi in Paterentem poſſeſſionum & vinearum, niſi ꝑ omnes maſ ſarios quorum ſunt poſſeſſiones & loca, ſeu maiorem partem eorũ, & pro uno anno tantùm. quo caſu, eligere liceat. Debeatq; vineam & poſſeſſionem habere talis Paterens, in loco vbi eligitur. Aliàs; ſua electio non valeat. Et ꝙ nullus cleri cus poſſit eſſe Paterens. Et hoc, locum habeat in præteritis, & futuris. Et qui fuerit in dicto officio; ipſo finito, non poſſit eligi in eodem vel aſſumi, per vnũ annũ.

De Caſtellanis Roccharum & Caſtrorum Romani Populi. Cap. 117.

ITem, Cuſtodes & Caſtellani Caſtrorum & Roccharum Populi Romani, diligen ter inquirant tenutas, fructus, & prouentus ipſarum Roccharum. Et ſi inuene rint defraudatum & ablatum de prædictis; per ſacramentum debeant recuperare, toto eorum poſſe. Et ſi non potuerint; debeant hoc denunciare & declarare DD. Senatori & Conſeruatoribus. Et ipſi DD. Conſeruatores teneantur proprio iura mento, deliberare & ordinare ſuper hoc, illud quod eis pro meliori ſtatu Reipu blicæ, videbitur expedire.

De recipientibus accomanditiam, contra aliquem Romanum. Cap. 118.

NVlla perſona Vrbis, vel de diſtrictu Vrbis, audeat recipere aliquam accomandi tiam, vel defenſionem alicuius poſſeſſionis, contra aliquem Romanum, dominum ipſius poſſeſſionis; & ſi reciperet, ipſam teneatur dimittere & renunciare, infra x. dies, poſtq̃ ei denunciatum fuerit per Curiam Senatoris, vel per DD. Conſeruatores. Et qui contrafecerit; ſi fuerit de Magnatibus, vel de eorum baſtardis; puniatur in mille lib. prouiſi. Cameræ Vrbis. Si verò Cauallarottus; in c. lib. prouiſinorum. Si verò pedes; in l. lib. prouiſi. & teneatur reſtituere damnum conquę renti. Et nihilominus, accomanditiam dimittere. Et hoc, intelligatur de præteritis, præſentibus, & futuris.

De interficientibus lupos. Cap. 119.

CVm multa damna beſtiarum & hominum, committantur per lupos, & alias ma lignas feras; Statuimus & ordinamus, ꝙ quicunq; per quamcunq; viam, aliquẽ lupum interfecerit; habere debeat à Camera Vrbis, pro quolibet, x. ſolidos prouiſi norum; & hoc, ſi in Vrbe fuerit. Si autem extra Vrbem; habeat à Camera Vrbis, quinq; ſolidos prouiſinorum.

Quòd Mareſcalli non capiant aliquem, poſt tertium ſonum campanæ. Cap. 120.

MAreſcalli, & Officiales D. Senatoris, non capiant, nec capi faciant aliquẽ, poſt tertium ſonum campanæ; niſi eſſet homicida, latro publicus, vel perſona infa mis, diffidatus vel condemnatus. Repertum autem quemcunq; in flagranti crimi ne per Mareſcallum; liceat ipſi Mareſcallo, tunc talem capere, & captum ducere ad Capitolium, ſine pœna.

De impedientibus argastarolos. Cap. 121.

NVlla persona, sine iusta causa, pręstet aliquod impedimentum alicui argastarolo, per se, vel per aliquam personam, publicè vel priuatè, incidendo vel destruendo ligna, siluas, pantanos, & stirpetes; nec in porta, inhibendo seu vetando homines incisores, excoriatores, & quoslibet alios operarios, missos per ipsum argastarolum, ad siluas, pantanos, & stirpetes, per eos emptos. Et qui contrafecerit; nisi ostẽdat aliter sibi de iure licere, pro qualibet vice, xxv. lib. prouisi. nomine pœnæ, soluat. Et de hiis stetur sacramento illius qui esset impeditus, cum sacramento vnius incisoris vel operarii, vel alterius testis. Prouiso tamẽ, ꝙ si dent prędicti damnũ in possessionibus alienis; teneanrur pœnam prędictam soluere, & damnũ emendare.

Quòd habitatoribus Vrbis, non liceat iurare uassallagium. Cap. 122.

STatuimus & ordinamus, ꝙ non liceat alicui vassallo Vrbis, habitatori Roccharũ vel Castrorum Vrbis, iurare vassallagium alicui Magnati Vrbis, nec arma alicuius Magnatis pingere seu pingi facere in domo sua, posita in quacunq; Roccha Vrbis. Et si aliquis dictorum vassallorum, fecerit alicui Magnati Vrbis, sacramentũ fidelitatis seu vassallagii, vel pingeret seu pingi faceret arma alicuius Magnatis in domo sua, vt dictum est; studeat statim reuocare & renunciare dictum fidelitatis seu vassallagii iuramentum, & dicta arma dispignere & eleuari facere de loco vbi apparent, infra xv. dies, à die iuramenri seu picturę prædictæ; sub pœna omnium bonorum, eius qui contrafecerit, & prædicta non obseruauerit.

De proiicientibus cum arcu, ad fenestras uitreas. Cap. 123.

STatuimus, ꝙ nullus homo debeat proiicere cum arcu, balista, vel lapide, vbi sũt fenestræ vitreę, in eccles[i]a S. Mariæ de Capitolio, & in omnibus ecclesiis. Et qui contrafecerit; soluat c. solidos prouisinorum. Et hoc Capitulum banniatur.

De Iudæis exercentibus usuras. Cap. 124.

IVdæi quoq;, masculi & fæminæ, qui fuerint probati exercere vsuras in Vrbe; soluant pro pœna, xxv. libr. prouisinorum, pro quolibet, quotiens fuerit contrafactum. Et hoc banniatur.

De ronzinariis & asinariis. Cap. 125.

NVllus ronzinarius, seu asinarius, vel iumentarius, quando vadit pro ferendo fænum vel paleas, possit facere palearicium. Et si fecerit; dictum palearicium sit domini cui portet vel emerit fęnum siue paleam. quod possit sua auctoritate auferre, sine pœna.

De deuastantibus armaturas & picturas. Cap. 126.

NVllus audeat, de die vel de nocte, picturas vel armaturas factas in domibus, Louiis, seu inclaustris alienis, vituperare & extinguere, vel aliquo modo deuastare. Et qui contrafecerit, si de die; centum solidos prouisinorum; si de nocte, x. libr. prouisinorum soluat.

De mercatoribus & ferrariis, non debentibus tenere apothecas apertas. Cap. 127.

NVllus mercator, teneat apothecam apertam, vel vendat suas merces, in diebus Dominicis, in festiuitatibus Apostolorũ, & quatuor festiuitatibus Beatę Marię Virginis; exceptis diebus infrascriptis, in quibus possint eas retinerẽ apertas; scilicet in die Dominico palmatum, in festo Assumptionis S. Mariæ de mense Augusti, in

festo S. Spiritus; in Ascensione Domini; in festo S. Petri ad vincula; & tempore generalium Indulgentiarum Vrbis; & saluo ꝙ apothecæ in quibus habitant continuè, possint tenere apertas. Et qui contrafecerit; soluat pro vno, xx. solidos prouisinorum. Et qui accusauerit delinquentem in prædictis; habeat medietatem pęnę. Saluo, ꝙ quilibet pro infirmis, & messoribus, tempore messium, possit vendere omnia necessaria pro dictis infirmis & messoribus, & quæ sint necessaria funeri defunctorum. Et idem intelligatur in marescallis & ferrariis, pro necessitatibus bestiarũ.

¶ *De mercatoribus pannorum veterum.* Cap. 128.

NVllus mercator veterum pannorum de Vrbe portica, emat pannos, tunicas, & mantellos, cappellos, & tabarros ab aliqua persona infame, sine præsentia duorum hominum, qui non sint de arte, & qui cognoscant venditorem & emptorem. Et qui contrafecerit; restituat rem quam emit, & perdat pretium, & soluat duplum pretii, Cameræ Vrbis. Et grauiùs puniatur arbitrio Senatoris, secundum qualitatem delicti. Et idem intelligatur de scaialibus de argento, laboratis; & aliis rebus laboratis, de argento & auro.

¶ *De ioculatoribus, et uillariis.* Cap. 129.

NVllus det alicui histrioni vel ioculatori, seu alicui Curiali venienti ad aliquam militiam cum literis; vltra x. solidos prouisinorum. Si verò ad nuptias; non det vltra quinq; solidos prouisinorum. Contrafaciens, puniatur in decem libris prouisinorum.

¶ *De piscatoribus.* Cap. 130.

NVllus piscator audeat piscari vel piscari facere in splagiis regionis Arenulæ, videlicet S. Seueriæ & Pauli, sine voluntate, licentia, & mandato Sindici rectorum dictæ Communitatis. Et qui contrafecerit; puniatur qualibet vice in xxv. lib. prouisinorum; & hoc præconizetur per Vrbem, ad requisitionem D. Sindici.

¶ *De molendinariis, et quibus diebus macinent.* Cap. 131.

MOlendinarii Vrbis, nõ macinent diebus Sãctis, Dominicis, festiuitatibus Apostolorum, & quatuor festiuitatibus principalibus beatæ Mariæ Virginis. Et si quis contrafecerit; soluat decem solidos prouisinorum, Cameræ. Et Curia, de hiis stet sacramento cuiuslibet denunciantis; cuius, sit tertia pars dictæ pœnæ. prouiso, ꝙ possint facere de mandato D. Senatoris & DD. Conseruatorum, & aliter non.

¶ *De sutoribus.* Cap. 132.

SI aliquis sutor, denunciatus vel accusatus esset, ꝙ receperit pro venditura pannorum, vltra quatuor denarios, per libram quamlibet; soluat decem libras prouisinorum, si fuerit per publicam famam.

¶ *De Banditoribus.* Cap. 133.

OMnes Banditores Vrbis, bandiant in quatriuiis Vrbis, secundum antiquam consuetudinem; & nihil accipiant nec accipere debeant à Ciue Romano, vel forensi, pro banditura alicuius rei, nisi tantummodo quatuor solidos, à Romano; & sex solidos prouisinorum, à forensi, pro vectura equi. Et si darentur sibi equi; nihil recipiant, cum sint præbendati à Communi Vrbis; ad pœnam xx. solidorum prouisinorum. Cuius pœnæ, medietas sit accusantis, saluo iure Cameræ. Et quilibet Bãditor, cui aliquod bandimentum fieri committeretur, possit dictum bandimentum facere, per se, vel per alium, ex ipsis banditoribus; & ꝙ ex hoc non intelligatur ꝑ sub

ſtitutum ſeruire, ſed per ſe ipſum cui eſſet commiſſum ; & non intelligatur per ſub ſtitutum, ꝙ loco legitimè impediti Banditoris, alius exerceret officium illius ſic im pediti, quo ad dictum officium. Pro bandimento verò, quod fieret in Capitolio, vel ſcalis Capitolii, ad petitionem cuiuſcunq; ; nil recipiatur per eos, ad pœnam prædictam.

¶ *De ſandalariis*. Cap. 134.

NVllus ſandalarius, incidat nec incidi faciat aliquod lignum iuxta Flumen ; ex ceptis illis lignis, quæ dederint impedimentum in viagio], & [ad trahendum philorciariam ; quæ ligna impedientia, liceat incidere, & non portare. Et ſi contra fecerint ; puniantur qualibet vice, in xl. ſol. prouiſi. Communi Vrbis, & emendet damnum ſacramento patientis, taxatione iudicis præcedente. Cuius pœnæ, medie tas ſit accuſantis, & alia pro Camera.

¶ *De curribus et carrettis*. Cap. 135.

NVllus currus oneratus, carretta onerata, vel ſine onere, cum bubalis, vel bo bus, vel equis; tranſeat per aliquem Pontem de Vrbe, & etiam ſupra flumen Tyburtinum, ſaluo ponte Mammulo. Et nulla petra molaria deferatur ſine trallio ne. Et qui contrafecerit ; puniatur in c. ſoli. prouiſinorum, pro prima vice ; pro ſe cunda, perdat carrettam vel currum, vel petras molarias ; de quibus, quilibet denũ ciare & accuſare poſſit ; cui, cum probatione vnus teſtis, ſtetur.

¶ *De uendentibus incenſum falſum*. Cap. 136.

NEmo faciat, nec facere debeat incenſum falſum, ſiue contrafactum ; nec vẽdat, nec vendi faciat ipſum in ſua apotheca, nec in eccleſiis, ſeu aliis locis Vrbis ; ad pœnam x. lib. prouiſinorum. Cuius pœnæ, medietas Cameræ applicetur, & alia accuſanti, & Mareſcallo inquirenti, & inuenienti, & deferenti. Et Mareſcalli & alii officiales, teneantur prædicta inquirere, & culpabiles accuſare ſeu deferre, proprio iuramento.

¶ *De Spetiariis*. Cap. 137.

NVllus Spetiarius, vel eius diſcipulus, ſeu aliquis alter qui laboraret de cera, vel faceret duplerios ceræ; mittat ſeu ponat, & mitti ſeu poni faciat, vltra vnã vnciam & dimidiam de papiro aſſumpro per libram cerę. Et in faculis, tantùm di midiam vnciam per libram cerę. Et ſi facerent duplerios vel faculas de cera veteri; ꝙ ex parte ſuperiori, videlicet in capite duplerii, dimittatur per tres vncias, de cera veteri diſcoperta; & per duas, in facula ; ita ꝙ poſſit clarè diſcerni cera vetula quæ eſt intus ; ad pœnam xx. ſolidorum prouiſi. pro qualibet vice, qua contrafecerit, & quolibet prædictorum, & quolibet duplerio ſeu facula. Cuius pœnæ, medietas ſit Cameræ, & alia medietas accuſantis.

¶ *De barbitonſoribus*. Cap. 138.

NVllus barbitonſor, ſeu minutor ſaguinis hominum; tenere debeat ante domũ ſiue alium locum publicum, ſanguinem quem minuerit. Et qui cõtrafecerit; ſoluat qualibet vice; xl. ſolidos prouiſinorum. Cuius pœnæ, medietas ſit Cameræ; & alia medietas Mareſcallorum, vt benè inquiratur de prædictis.

¶ *De trahentibus ſal de Campis Salinæ*. Cap. 139.

NVllus forenſis vel Romanus, extrahat ſal de Campis Salinę, vel eorũm aliquo, ſeu extrà cõfines Campi ſalinariorum, ſine ſpeciali apodiſſa vtriuſq; Camerę,

Et qui contrafecerit; perdat sal,& bestiam. Et nihilominus soluat Cameræ Vrbis, nomine pœnæ,xxv. libras prouisinorum. Et in his,habeatur pro plena probatione relatio Castellani, vel vnius de custodibus salinæ,tãtùm.Et hoc,locum habeat in illis,qui recto tramite deferunt sal ad ripas Fluminis,sicut consuetum est,cum curribus & animalibus.

¶ *De retinentibus porcum ad manum.* Cap. 140.

QVicunq; Ciuis Romanus retinuerit aliquem porcum ad manum, siue nutrierit; retineat ipsum porcum,& retinere debeat reclusum, sic ꝙ per Vrbem non vadat. Et qui contrafecerit; soluat nominæ pœnæ,pro quolibet porco, x. soli. prouisinorum. Cuius pœnæ,medietas sit accusantis, & alia Cameræ. Et hoc publicè banniatur per Vrbem.

¶ *De uenatoribus,& aucellatoribus.* Cap. 141.

NVllus venator seu aucellator ciuis Romanus,nec quilibet alter; audeat,nec ire debeat venatum siue aucellatum,per vineas alienas,cum canibus,& sine canibus. Et qui contrafecerit; puniatur in xl.solidis prouisinorum. Et de prædictis,quilibet possit accusare. Et de dicta pœna,medietas sit accusantis, & alia sit Cameræ. Et banniatur per Vrbem.

¶ *De Notariis maleficiorum, non debentibus cogere aliquem ad recolligendum* absolutionem. Cap. 142.

NOtarius maleficiorum, non cogat nec cogere debeat aliquem, ad recolligendum aliquam scripturam actorum, vel absolutionis, vel sententiam aliam; nisi Pars eam voluntariè recolligeret. Et si contrafecerit; perdat officium.

¶ *De uendentibus mustum Iudæis.* Cap. 143.

NEmo vendat nec vendere debeat alicui Iudæo,mustum,tempore vindemiarũ; nisi ipsi Iudęi vel ipse Iudęus totam vascatam emerit,cum ammostatura & torcitura. Et ꝙ ipsi Iudęi teneantur emere totum ipsum mustum,cum ammostatura & torcitura. Et qui contrafecerit,tam in emendo q̃ in vendendo; soluat nomine pœnę x.lib.prouisi.pro qualibet vice. Cuius pœnæ,medietas sit Cameræ, & alia medietas,sit accusantis; dum tamen prædicta,probentur per duos testes idoneos.

¶ *De lapidantibus de turribus et domibus Tiburtinis.* Cap. 144.

SI fuerit lapidatum,seu proiecti lapides,de aliqua domo vel turri Ciuitatis Tiburtinæ,in aliqua rixa vel battallia, contra aliquem conuicinum aut inimicum domui dictæ domus vel turris, aut contra quamcunq; aliam personam; ꝙ teneatur dominus domus vel turris, ad illam pęnam ad quam tenerentur Romani,si de eorum domibus vel turribus lapidaretur.

¶ *De tenentibus canale & stillicidium.* Cap. 145.

NVllus in tecto,seu pariete,nec etiam in aliquo alio loco,habeat, nec debeat habere,nec teneat canale,stillicidium seu stillicidia,aliquod vel aliqua,per quod siue per quæ,aqua currat vel cadat ad hostium,in hostios siue prope hostiũ domus, siue in introitu domus alienæ. Et quicunq; habeat vel habet ad pensionẽ, illius vel illorum,in cuius vel in quorum hostio domus caderet,vel prope hostium; teneatur & debeat eleuare,ad pœnam x.lib.prouisi. Cuius pœnæ,medietas sit accusantis, & alia sit Cameræ. Et possit quilibet accusare. Et nihilominus debeat dictum canale siue stillicidium eleuare. Et Senator teneatur vinculo sacramenti,prædicta fieri fa-

cere cum effectu,ad petitionem domini domus qui offenderetur in prædictis,ad pœnam xxv.lib.prouisinorum. Et prædicta,locum habeant in præteritis,præsentibus, & futuris; non obstante aliquo Capitulo,supra vel infra posito.

¶ De *facientibus ligna in silua aliena.* Cap. 146.

QVicunq; inuenerit aliquem in silua sua,seu pantano à se possesso(etiã si de possessione esset quæstio)facientem ligna; possit ei auferre securim, vel aliud ferramentum,cum quo fecerit ligna. Et similiter, idem facere liceat colono seu conductori,etiam laboratori,vsurario vel vsu fructuario prædictarum rerum.

¶ *De molendinariis.* Cap. 147.

Supra eodẽ lib. c.131. SEnator proprio iuramento,& iudices Palatini,teneantur ad petitionem cõquærentis,cogere molendinarios ad reddendum bonam mensuram, & bonam farinam, sine malitia,de frumento. Et quod macinare teneantur infra quatuor dies,à die grani eis assignati, sub pœna xl. soli. prouisi. Cameræ applicandorum. Et de damno,seu subtractione frumenti,stetur sacramento conquærentis damnum passi, taxatione iudicis præcedente; hac consideratione habita,quod pro singulis sex scorzis grani,molendinario vel eius famulo assignati,dominus farinæ teneatur & debeat recipere sex scorzos farinæ, de flore,& vnũ scorzum de infraseta, & duos scorzos de semula. Si verò dictus molendinarius,infra terminum sibi datum per iudicem, non restituerit,& de damno satisfecerit domino vt dictum est; soluat duplum Cameræ Vrbis. Dum tamen de prędictis exponatur querela,infra tres menses tantum,à die assignationis dicti grani computandos. Et quod ad omnia prædicta teneatur molendinarius qui tenet molendinum, seu molendinarii famulus. Et ad petitionem cuiuscunq; teneatur macinare. Quod facere si renunciauerit; soluat pro pœna, xl. sol. prouisi. viee qualibet. Et prædicta inuiolabiliter obseruentur; nõ obstantibus aliquibus consuetudinibus vel priuilegiis,quæ in contrarium se haberent.

¶ *De coriis & bestiis, non emendis à pastoribus siue domino.* Cap. 148.

NVllus emat corium bubalinum, iumenti,vel aliud corium, vel bestiam vnam, à vaccario,vel pastore,vel ab aliqua persona,sine mandato domini cuius est. Qui contrafecerit; soluat C. sol. prouisi. & reddat corium illi cuius fuit; & reddat bestiam,vel emendationem bestiarum. Et nullus emat de dictis coriis, nec aliquã bestiam,ab aliqua persona malę famę, sine pręsentia duorum hominum qui sint de eorum arte, & qui cognoscant venditorem. Et si contrafecerit; emptor restituat rem quam emit, & perdat precium, & soluat tantumdem Cameræ Vrbis.

¶ *De pastoribus uendentibus corium.* Cap. 149.

SI quis pastor Vrbis, inuentus fuerit cum aliquo corio bubali, iumenti,bouis,vel vaccæ; qui non ostenderit cuius sit dictum corium; puniatur in decem libris prouisinorum. Et si pœnam non soluerit infra quindecim dies, à die quo in fortiam peruenerit; fustigetur per Vrbem, & retineatur per quindecim dies, ad petitionem videlicet cuius fuerit, si reperiri contigerit; quibus elapsis,& aliquo cuius fuerit nõ comparente; ad pœnam, dictæ Cameræ non teneatur.

¶ *De uaccinariis.* Cap. 150.

QVilibet vaccinarius,possit emere coria in omni loco,de die,vel de nocte,corã duobus vel tribus testibus. Et qui contrafecerit; soluat Communi Vrbis, xl. solidos prouisinorum. Et non emat ab aliquo pastore, sine licentia domini cuius est, sub pœna C. soli. prouisinorum; nec ipse vaccinarius possit vnum corium vendere.

dere, vel solum corii vel coraminis, pro alio corio vel solo alterius corii seu coraminis; sub pœna prædicta.

¶ *De habentibus famulos, sibi seruire nolentes.* Cap 151.

LIceat Romanis Ciuibus, capere personaliter pastorem, scutiferum, casenghum, sergentem, & fęminam pedissequam, si à seruitio aufugerit ante tempus completi seruitii, de quo conuenerat cum patrono (dummodo sibi de suo stipendio satisfaciat) & ducere sine proclamatione, aut in quacunq; parte ipsum inuenerit, & ducere ipsum ad domum domini, sine impedimento ipsius, vt ad seruitium ipsius veniat, & faciat eum vel eam venire, sine læsione aliqua. Et si abstulerit domino suo aliquid; ꝙ Curia faciat sibi restituere dictas res ablatas, anteꝗ dimittat ipsum. Idẽ intelligatur de scutifero mercennario, qui stat ad vnum panem & vinum cum domino. Et si de hiis fuerit facta accusatio vel denunciatio; Curia non audiat eum.

¶ *De coriis pilosis, extrahendis de Vrbe.* Cap. 152.

Coria pilosa, possint portari extra Vrbem; soluta Dohana.

¶ *De immunditia non proiicienda ad portam Septimianam, nec in Agone* Cap. 153.

NVllus vel nulla, proiici faciat aliquam immunditiam, seu aliquam turpitudinẽ, vel sozzuram, ad portam Septimianam, seu retro muros ipsius Portæ; Cum per ipsam viam, omni tempore, Romani, masculi & fœminæ, ad sanctum Petrum vadant; & ipsa via semper appelletur via Sancta. Qui contrafecerit; soluat x. soli. prouisi. Cameræ Vrbis. Et ponantur aliqui, qui denuncient facientes contra prædicta. Et idem per omnia, in Agone; de qua pœna, medietatem habeat Camera Vrbis, & alia sit accusantis; de quibus, cuilibet liceat accusare, & possit per inquisitionem procedi.

¶ *De Communitatibus, debentibus aptare stratas & uias.* Cap. 154.

COmmunia, & homines Castrorum, Villarum, & Burgorum de districtu Vrbis teneantur, ad pœnam C. solidorum prouisinorum, aptare vias publicas & stratas; ad hoc, vt euntes & redeuntes, possint securè & sine periculo, ire, redire, & venire. Et hoc teneatur Senator fieri facere in principio officii ipsius D. Senatoris, infra decem dies; sub pœna vigintiquinq; librarum prouisinorum.

¶ *De remundando carbonariam Portæ Septimianæ.* Cap. 155.

CVm aqua puluia, per Portam Septimianam decurrens, repleat vias vsq; ad ecclesiam S. Iacobi; statuimus quód remũdetur carbonarium quod est iuxta muros dictæ portæ, totaliter; ut exinde aqua congregata & congreganda, decurrat ad Tibrim; & semper teneatur in eodem statu, ne repleatur. Et hoc, fiat per adiacentes dictorum locorum. Et ꝙ Senator de prædictis inquirat, & per dictos adiacentes prædicta fieri facere teneatur; ad pœnam vigintiquinq; lib. proui. si negligens fuerit in prędictis.

¶ *De proiicientibus immunditias in uiis publicis.* Cap. 156.

NEmo proiiciat mortulatam, seu conciaturam coraminis, seu aliam immunditiam, seu proiici faciat in aliqua platea, seu via publica Vrbis, nisi in Flumine tantum; cum aerem inficiat & conturbet. Et qui contrafecerit; puniatur in xx. solidis prouisinorum. Et nulla persona proiiciat stabium, vel aliam immunditiam in solo seu casaleno alterius. Et qui contrafecerit; soluat qualibet vice, xx. soli. prouisinorum. Et hoc Capitulum, banniatur; de qua pœna, medietas sit Cameræ, &

L

alia accusantis. Et nullus macellarius, vel alia persona, proiiciat sanguinem, vel viscera animalium, vel ipsa animalia mortua, vel aliam turpitudinem, in aliqua platea, vel alia via publica; sub pœna xl. sol. prouisi. nisi in Flumine, vt supra dictum est, proiiciat; quo casu, ad pœnam non teneatur. Et ꝙ de prædictis, quilibet possit accusare, & medietatem dictæ pœnæ habeat.

¶ *De immunditia non proiicienda in Agone.* Cap. 157.

DE cætero nullus audeat proiicere in campo Agonis, fimum, vel aliquam putredinem. Qui contrafecerit; teneatur soluere pro qualibet vice, x. solidos prouisinorum. Et fiant accusatores celati, qui iurent prædicta fideliter facere; habeantq; medietatem pœnæ, & alia medietas applicetur Cameræ Vrbis. Et prædicta banniantur. Addito, ꝙ immunditia quæ ibi est, eleuetur expensis adiacentium. Et si quis occupauerit aliquid de dicto loco communi, cogatur omnibus modis, ad voluntatem Senatoris, restituere, & in pristino statu reducere. Occupatum autem intelligatur, quicquid est actum vltra criptas antiquas. Et qui contrafecerit; soluat quinquaginta lib. prouisi. pro pœna; nec aliquis in dicto Campo seminari faciat, ad pœnam prædictam.

¶ *De ædificantibus in viis communibus, et pontibus.* Cap. 158.

SEnator teneatur vinculo sacramenti, ad pœnam C. lib. prouisi. præcisè, omni exceptione & dilatione remota, cum effectu expediri & exgomberari facere omnes vias publicas, & pontes, in Vrbe, & extra; & si qua ædificia, vel opera, hostia, porticalia, seu quæcunq; alia apparamenta facta sint, & facta apparent in his viis & pontibus, per quascunq; personas; cum effectu, omni exceptione & dilatione remota, faciat tolli, destrui, & demoliri, expensis illorum, qui in prædictis viis & pontibus ædificauerint, seu ædificari fecerint. Et de dicta ædificatione, vel occupatione facta dictarum rerum & pontium, per quem seu per quos prædicta ædificatio facta fuit, stetur sacramento conquærentis de prædictis, seu denunciantis prædicta, cum probatione publicæ famę. Et de hoc; Senator inquirere teneatur.

¶ *De Iudæis debentibus portare tabarros rubeos.* Cap. 159.

IVdæi, super aliis vestimentis, tabarros rubeos portent, exceptis Medicis expertis in theorica & practica Medicinæ, & actualiter exercentibus artem Medicinæ in Vrbe, & in Vrbe habitantibus, approbandis per DD. Conseruatores. Iudeæ autē, semper vadant indutę guarnellis super aliis indumentis; aliàs in soli. xl. vice qualibet, puniantur. Et eadē pœna puniatur Iudæus, vel Iudæa, qui ausus fuerit in die Dominico, & in festiuitatibus beatæ Mariæ Virginis, publicè laborare; quam pœnā Senator auferre teneatur, & hoc banniri faciat; & accusator habeat medietatem pœnæ prædictæ.

¶ *Quòd Marescalli non cogant Iudæos ad soluendum sibi aliquid.* Cap. 160.

ITem, ꝙ Marescalli Curiæ Capitolii, non possint nec debeant, cogere nec cogi facere, per se vel alium, eorum nominibus, & pro eis, aliquem Iudęum vel Iudeā, ad soluendum aliquam pecunię quantitatem eis, nec alicui ipsorum Marescallorū, quacunq; occasione, titulo, siue causa; ad pœnam decem flor. auri, pro quolibet eorum, & vice qualibet, de eorum salario retinendorum per Camerarium Cameræ Vrbis, nisi in casibus per Statutum Vrbis permissis, vel ex commissione Senatoris, vel Iudicum.

¶ *De Iudeis non cogendis per Consules, ad soluendum duplerium beatæ Virginis.* Cap. 161.

Item, ꝙ Consules artium Vrbis, & quilibet ipsorum, non audient vel præsumant aliquem Iudæum vel Iudæam cogere, nec cogi facere, ad soluendum aliquam quã titatem pecunię florenorum, seu Datam vel Collectam ipsis Consulibus, seu eorum alteri, pro festo assumptionis beatæ Mariæ virginis de mense Augusti, nec aliquod aliud actum. Et si aliquis agere vel petere vellet contra ipsos Iudæos vel Iudæas; ꝙ conueniant eos vel eas in Curia Capitolii, coram iudicibus Palatinis. Et ꝙ non possint ipsos Iudæos & Iudæas cogere in eorum Curiis, pro aliquibus rebus eorum; ad pœnam decem flor. auri, pro quolibet eorum contrafaciente, vice qualibet. Quã pœnam Senator debeat eis auferre, & auferri facere, & Cameræ Vrbis applicare.

¶ *De Iudæis non sepeliendis nisi in campis eorum.* Cap. 162.

IVdæi & Pagani, in Vrbe, & per stratas & plateas, nullatenus sepeliantur. Et si cõtrarium fieret per aliquem; pœnam quingentorum lib. prouisi. incurrat, & corpus exhumare teneatur. Liceat tamen sepelire eos in eorum cãpo, per eos empto, iuxtà sãctũ Franciscũ de regione Trãstiberim, vbi est eorum sepultura communis, & in aliis Cimiteriis consuetis.

¶ *De Baronibus iurare debentibus sequimenta Romani Populi.* Cap. 163.

OMnes de vtraq; domo, Vrsinorum & Columnensium, & omnes de domo Anibaldorum, & omnes de domo D. Oddonis de S. Eustachio, & omnes de domo D. Petri de Ginasano, & omnes de domo Albertinorum, & D. Petri Romani, & omnes de domo Sabellensium, & de domo de Comite, & omnes de domo Cappocinorum, & D. Petrus Gaietanus, & eius filii, & alii, secundum ꝙ in Camera inueniuntur, teneantur iurare in Consilio generali coram Senatore, non receptare aliquos diffidatos, homicidas, fallitos, falsarios, exbannitos, aut infames personas, in domibus seu fortilitiis eorum, & curare & facere ꝙ nullo modo dictæ personæ sic criminosæ, inueniantur seu appareant in dictis domibus seu fortilitiis eorum, seu in Castris eorum. Et nihilominus, satis dare in Camera Vrbis, ad pœnã mille marcharum argenti (saluo ꝙ Senator possit ipsam pœnam moderare, secundum qualitatem personarum) ꝙ non facient contra prædicta. Et si contra prædicta, vel aliquod prædictorum, factum fuerit, ante sacramentum vel post; puniatur contrafaciens in pœna supradicta. Et Senator, de prædictis, singulis tribus mensibus debeat facere generalem inquisitionem. Quod si non fecerit; soluat de suo salario, vice qualibet, ducentas libras prouisinorum. Possint tamen prædicta adimplere per procuratores, per eos specialiter constitutos.

¶ *Quòd diffidati à tempore primæ misericordiæ, habeantur pro reaffidatis à Camera.* C. 164

APprobamus, extendimus, & interpretamur declarationem factam per Franciscum de Baroncellis, super priuilegio misericordiæ, quo cauetur ꝙ diffidati pro maleficiis à tempore primæ misericordiæ, factæ tempore D. Mathæi de Filiis, Vrsi, & Petri Agabiti de Columna, & abinde citra vsq; ad tempus misericordiæ seu indulgentiæ, factæ tempore Tribunatus D. Nicolai Laurentii; habeantur pro reaffidatis, quantum ad Cameram; saluo in homicidiis, furto, falsitate, pace fracta. Veruntamen Pars pro suo iure agat ciuiliter, breui via, vt in criminali. Non obstãte lege, consuetudine, vel Statuto, in contrarium loquentibus.

¶ *De facientibus sal per seipsos, sine licentia Cameræ.* Cap. 165

NVllus Romanus, vel de Vrbis districtu, audeat facere sal, per se vel per alium, per directum vel per obliquum, extra vrbis districtum, seu extra loca in quibus sal fieri consueuit. Qui contrafecerit, in damnum & præiudicium Cameræ Vr/

bis; capitaliter puniatur, & eius bona Cameræ applicentur, & Senator possit & debeat inquirere diligenter.

¶ *De damnis datis*. *Cap.* 166.

SI bestiæ alicuius, seu ab aliquo custoditæ, damnum dederint in bladis, terris, canapinis, pratis, vel vineis alienis, vel alicuius; soluat dominus bestiarum inferius declaratarum, & emendet damnum inferiùs declarandum. Et si ibi inuenta fuerint per dominum rei, vel quemcunq; alium pro eo; ꝙ sit licitum illi qui inuenerit, ipsas bestias capere, & retinere eas, donec dominus bestiarum, vel alius pro eo, soluat eidem pro quolibet iumento, boue, vacca, asino vel alia bestia grossa, duos soli. prouisinorum. pro qualibet verò bestia minuta, soluat denarios sex, pro qualibet vice, & damnum emendet, dummodo infra tres dies debeat dictas bestias scribi facere in Camera Vrbis; Exceptis Baronibus, & eorum filiis legitimis, & spuriis vel bastardis, quibus nullo modo liceat restare, capere, vel retinere; quæ pœnæ duplicẽtur de nocte, & earum medietas, sit Cameræ Vrbis, & alia medietas sit Partis. Et quod dictum est de pratis, intelligatur à medio mensis Martii, vsq; quo ibi fænum est falciatum, & fuerit ibi fænum. Et de vineis, à kal. mensis Martii, vsq; quo vindemiatur, & vindemiatum fuerit. Addito, ꝙ si dominus cum effectu dederit idonea pignora dño dictæ rei in qua damnum datũ est, pro omnibus supradictis pœnis soluẽdis, & damno emendando, ꝙ restituantur bestiæ, Vel ꝙ teneat vnam vel plures de dictis bestiis, vsq; ad satisfactionem omnium prædictorum, & reliquas bestias restituat domino. Quòd si restituere noluerit vt dictum est, teneatur domino bestiarum emendare omnia damna bestiarum, quæ incurrisset ex retentione præfata. Si verò dictæ bestiæ intrauerint terram alienam, sodatam, vel laboratam & non seminatã vel bladatam, sine voluntate domini dictæ terræ; soluat dominus bestiarum, pro qualibet bestia minuta, scilicet pecude, tres denarios; & pro porco, quatuor denarios; & pro qualibet bestia armentitia, sex denarios; pro medietate Cameræ, & pro alia medietate; Parti læsæ. Et in omni casu supradictorum; excessum passo, damnum emendet. Et si passus damnum, & sui familiares, iurauerint se inuenisse bestias in ipso damno; stetur dicto suo, & vnius testis, etiam fratris, vel familiaris damnũ passi. Et cuius sint bestiæ quæ damnum dederint, sufficiat probare per duos testes, dicentes in causa scientię, ꝙ ille eas possidebat pro suis, vel vtebatur vt suis, vel ꝙ erant marchatæ mercho eius. Et quot erant dictæ bestiæ, & de quantitate damni vsq; in xl. sol. credatur sacramento patientis, taxatione iudicis præcedente; abinde verò supra, legitimè probetur. Et eodem modo super retentione & restitutione dictarum bestiarum, fiat probatio. Et semper præsumatur, bestias repertas damnum dare, totum damnum factum dedisse; nisi per dominum bestiarum, probetur ꝙ aliquæ alię bestiæ alicuius, damnum dedissent.

¶ *De eodem*. *Cap.* 167.

SI pecudes quæ ascendunt ad Montaneam, in vere, & descendunt ad partes Vrbis, in autumno; dum ascendunt & descendunt, damnum alicui dederint; Nõ teneatur dominus pecudum, ad aliquam pœnam Cameræ applicandam, sed ad satisfactionem damni, Parti damnificatæ, tantummodo teneatur. Et idem intelligatur, quando bestiæ quæcunq; fugerint de loco, ad locum, propter brigham; & de damno probetur vt in Capitulo proximè præcedenti.

¶ *Quòd Senator cogat Barones damnum dantes, ad faciendam emendam, & liceat* damnum passo, damnum dantem percutere. Cap. 168.

SI quis habet terras seu tenutas, iuxtà castra seu tenutas nobilium Romanorum;

& passus fuerit aliquod damnum a dño Castri seu tenutæ, vel à vassallis eorum; q̃ Senaror ꝓprio iuramento, & sub pæna mille librarum prouisi.teneatur facere emẽdari damnũ à prædictis dñis Castri seu tenutę, vel à vassallis eius, credendo de hoc, proprio iuramento eius qui substinuerit damnum, taxatione iudicis præcedente. Et si passus damnum, verberauerit acrirer in dicta sua terra, cum sanguinis effusione, vel sine, dantes damnum, puta pastorem vel alium; non teneatur ad pænam; dumtamem non occidat eum, vel membrum sibi nõ abscindat, seu faciem deturpet.

De molendinarijs, & hortulanis damnum dantibus. Cap. 169.

QVicunq; molendinarius, scarnator, seu hortulanns, vel sandalarius, seu fullo, siue canicaror, vel quicunq; alius de eorum familia, de molendinis terrineis, & vbicunq; positis per districtum Vrbis; damnum dederit in vineis, hortis, seu quibuscunq; aliis rebus, auferendo legumina, poma, vuas, seu quascunq; alias res dictarum vinearum & locorum; pro qualibet vice, puniatur in tribus lib. proui. pro medietare Cameræ Vrbis applicandis, & pro alia medietare, damnum patienti; & emẽdet damnum patienti, iuramento ipsius. Et quiliber possit ipsum denunciare, & credatur iuramenro denunciantis, cum vno teste idoneo, & omni exceptione maiore; non obstante aliquo alio Capitulo, suprà vel infrà posito. Si verò abstulerir palos veteres vel nouos, seu cannas de aliqua vinea, canneto, vel aliquo alio loco; puniatur in xxv.lib. prouisi. vice qualibet. Et si nõ soluerit infra decem dies, à die latæ sententię, in comparenre, vel postquamin fortiam Communis peruenerit; fustigetur foro publico existenre. Er nihilominus damnum emendet patienti, eius sacramenrõ declarandum; & vnicuiq; liceat accusare; & a senrentia vel diffidatione, lata & facta super prædictis omnibus, vel aliquo prædictorum omnium, appellari non possir. Et prædicta, locum habeant in quocũq; furante palus, vel cannas de locis prædictis. Infra.lib.1.c.69

De ciuibus Romanis portantibus pannos ad Vrbem. Cap. 170.

ITem, dicimus, & ordinamus, quòd quicunq; Ciuis Romanus portauerit ad Vrbẽ, ram pannos vltramonranos, quàm alios, á Monte Senese citra; soluat per salmam, xii.denarios, in exitu; saluo, si venerit per Mare, à Monte Alro, applicando vsq; ad Terracinam; tunc soluat ius ripatici, de centum quatuor, secundum quòd fuit aliàs consuetum, & obseruatum.

De mercantia extrahenda, & pecunia soluenda Cameræ. Cap. 171.

ITem, si quis extraxerit de Vrbe, pannos aratii; soluat per salmam, in exitu, sex ꝓuisinos. Si verò pannos veteres extraxerit; soluat in exiru, per libram, vnum. Item quilibet extrahens de Vrbe, vel eius districtu, equos, pullos, boues, iuuentes, vaccas, pecudes, capras, somariòs, vel mulos, iumenta domita vel indomita, vnum vel plures, emptos iu Vrbe, vel eius districtu: soluat pro qualibet libra valoris eius quod extraheretur, octo denarios, si fuerit forensis; Si verò Romanus fuerit, & de genere dictarum bestiarum, suas proprias extrà Vrbis districtum extraxerit; soluat quatuor denarios pro qualibet libra, in Camera Vrbis. Et hoc, intelligatur de pecudibus ascendentibus ad partes Montaneę. Item, quòd quilibet extrahens ex Vrbis districtu, aliquam mercantiam, vel aliam mercem, cuiuscunq; conditionis existat, non venditam; soluat pro Dohana, si fuerit forensis, octo denarios proui. pro qualibet libra valoris, eius quod extraheretur. Romani verò, soluant quatuor denarios proui. pro qualibet libra dictæ rei quę extraheretur; saluo quòd de bestiis quas Romani extra Vrbẽ extraxerint, Dohanam nõ soluãt; seu si extra districtũ Vrbis exrraxerint, in casu quo ꝓmissũ est extrahere bestias; soluãt quatuor denarios ꝑ libram,

vt dictum est. Item, quòd nulli liceat extrahere aliquod prædictorum, sine solutione Dohanæ, vt supra dictum est, & sine apodissa solutionis dictarum rerum quæ extraherentur. Liceat tamen vnicuiq; , sine aliqua solutione alicuius Dohanæ, extrahere de Vrbe & eius districtu, massaritias, arnesia, & suppellectilia, vel ornaméta, ac vestimenta, ad eius vsum deputata, sine pæna centum solidorum. Additum est, & seruetur bulla fel. rec. Eugenii Papæ Quarti, super his edita.

¶ *De iuramento Consiliariorum*. Cap. 172.

CONsiliarii, iurent venire ad Consilium, totiens quotiens fuerint requisiti per nuncium, vel sonum Campanæ; & dare consilium sanum, legaliter, & bona fide, prout secúdum videre, & conscientiam eorum, nouerint expedire, pro honore, & commodo Reipublicæ Romani Populi; & de Consilio non recedere, ante finitum Consilium, sine licentia Senatoris, & DD. Conseruatorum.

¶ *De iuramento Camerarij Vrbis*. Cap. 173.

CAmerarius Vrbis, iuret Officium sibi commissum gerere, & administrare legaliter, & bona fide, & omnia facere quæ vtilitatem Cameræ spectant, & spectare legaliter crediderit; introitus, & exitus dictæ Cameræ, scribi facere seriatim; & nihil recipere vltra salarium sibi debitum. Et in singulis duobus mésibus, DD. Conseruatoribus reddere rationé; & quicqd vltra expésas superarit, fideliter in Camera resignare.

¶ *De officio Aduocati, & Procuratoris Cameræ Vrbis*, Cap. 174.

ADuocatus, & Procurator Cameræ Vrbis, in prosecutionibus iurium Cameræ, sint intenti, & cum diligentia perquirant libros censuales, & tributarios, Nunquid in tributis, & censibus, Camera sit fraudata, & an sit de eis executio facta perfecté, & de imposita salis, & focatici. Necnon vigilent circa res quæ ad Cameram deferuntur; vt quę confiscandæ sunt, confiscentur, & vendantur; & ad banchum iudicis Cameræ, insistant suffragiis, & patrociniis oportunis. Et si & quando peruenerit ad eorum notitiam, vel notificabitur eis, quòd aliquæ quantitates pœnarum, Cameræ debeantur; studeant illas petere, & prosequi cum effectu, vt ad Cameram deuoluantur, sibiq; adiudicentur, & de eis, festina, & perfecta executio fiat. Vigilent etiam, & perquirant quid agatur de processibus, qui fuerint & facti sint corã iudicibus maleficiorum. Et si condemnatio vel absolutio quæ ibi fiunt, sint iustæ vel iniustæ. Et an ibidem in præiudicium Cameræ, aliqua collusio, desistentia, vel gratiositas fiat, vt per viam appellationis, vel restitutionis in integrum, & aliis iuris remediis, per eorum suffragia, succurratur fraudibus, & iniuriis, & subueniatur indemnitati Cameræ prælibatæ. Studeant quoq; cum omni diligentia, & sollicitudine, informare iudicem, qui veniet ad sindicandum Senatorem, & eius iudices, & officiales, & iudices appellationum, & Conseruatores, de defectibus commissis, & factis per eos, & senténtiis, & processibus iudicum prædictorum, & vtrum causæ sint terminatæ per eos, infra tempus à Statutis præfixum, & de aliis sententiis latis per eos, & assistere coram dicto Sindicatore, vt omnes quantitates & res, in quibus damnificata est Camera, ad ipsam Cameram reuoluantur, & applicentur; & sic segerant in omnibus, ne corũ negligentia vel defectu, recipiat Camera in suis iuribus, læsionem; sed eorum sollicitudine & studio, semper conseruetur indemnis. Præfatus autem Aduocatus, in futurum eligendus, habeat, & habere & percipere possit a dicta Camera, pro suo salario, & expensis omnibus, vsq; ad florenos xv. pro quolibet mense, ad plus, & non vltra. Procurator autem præfatus, eligédus in futurum, pro suo salario, & omnibus expensis, habeat, habere eo; & percipere possit ad plus, septé flor. cum dimidio, & non

vltra,pro quolibet mense.Quod salarium,eis à Camera singulis mensibus persoluatur.Vltimorum autem duorum mensium salarium,retineat,Camerarius, quousq; tempore sindicatus eorum,fuerint absoluti. Qui Aduocatus,& Procurator, prædictis salario,& prouisionibus contenti sint,ita quòd nihil vltra, possint sub alio colore, à dicta Camera uel ab aliis, petere vel habere ; nec possint eligi vel assumi vltra vnum annum,ad exercitium officii prælibati,nec in ipso officio refirmari. In fine autem eorum officii,debeant stare ad sindicatum,& reddere de gestis durante dicto oiffcio,rationem,continuis decem diebus.Nec possit esse Aduocatus vel Procurator,aliquis qui habuerit aliquod officium in Vrbe,nisi vacauerit, postquã compleuerit illud officium quod ante habuit,per duos annos.Ante autem duos annos,ad officium Aduocationis seu Procurationis,nullo modo assumi possit.Non obstante aliquo Statuto,priuilegio,vel deliberatione,in contrarium loquentibus seu dictantibus.

¶ *De iuramento Notarii Cameræ,* *Cap.* 175.

NOtarius Cameræ Vrbis,tactis sacrosanctis Euangeliis,iurare teneatur & promittere,bona fide gerere,& exercere officiũ sibi commissum;& scribere fideliter (remotis odio,amore,precibus,& timore, & omni propria,& speciali vtilitate) omnes redditus,& prouentus qui peruenerint ad manus Camerarii, videlicet introitum in vno libro,& expensas in alio;& quòd erit contentus salario,ei concesso per presens Statutum,& vltra non recipiet, nec recipi faciet; nec permitter auferri ab aliquo, pro suo posse, de prædictis prouentibus,& redditibus;& si sciuerit quòd fraus in prædictis aliqua committatur,quã citius poterit,denunciabit Senatori, & DD. Conseruatoribus ; & stabit continuè in Camera ad scribendum & dictum officium exercendum; Et quòd ipse semper intererit Consilio generali; Et simul cum Scriba Senatus, scribet propositiones, & arengationes, & dicta Consiliariorum,& reformationes in dicto Consilio fiendas; & eas in Camera tenebit ; & completo dicto officio , dictas reformationes resignabit in Camera , cum aliis libris introitus , & exitus Cameræ , & reddet rationem sui officii , tempore sindicatus , & soluet id in quo fuerit condemnatus.

¶ *De libris, & bacchalariis Notarii Cameræ, finito officio* resignandis. Cap. 176.

NOtarius Cameræ,in libris introitus , & exitus Cameræ , scribat fideliter omnes pecunias,animalia,& quascunq; res,& nihil omittere debeat,& in bacchalariis reseruare. Et finito tempore sui officii,teneatur libros introitus & exitus, & omnem aliam scripturam necessariam ad dictam Cameram,infra octo dies, à die finiti dicti sui officii numerandos , in Camera resignare . Qui verò non resignauerit , sed ad domum reportauerit , seu in prædictis contrafecerit; puniatur in decem libr.is prouisinorum,& reputetur suspectus de occultatione , & fraudatione iurium Cameræ ; & eis , post resignationem , nulla fides in aliquo habeatur,si aliud vel aliter dixerit , quàm contineatur in libris iam dictis. Et quòd DD.Conseruatores debeant in hoc esse soliciti , & attenti , vt dictos libros faciant resignari. Et si Notarius in hoc deliquisse reperiretur,illicò debeãt Senatori hoc notificare,& protestari quòd eum puniat pęna præfata; aliàs, ipsi xx. libras prouisinorum Cameræ soluant. Modificatum est hoc Statutum, hoc modo,videlicet,quòd auscultẽtur bacchalarii in redditione rationis, cũ libro maiori Cameræ Vrbis,& facta ausculatione,possit Notarius illud reportare,sed non detur fides bacchalario, si aliud reperiretur in eo, quàm in libro maiori Cameræ Vrbis.

¶ De eodem. Cap. 177.

ITem, teneatur Notarius prædictus, in libris introitus Cameræ prædictæ, scribere omnes pecuniarum quantitates quæ dudum ponebantur in capsa, tam scripturarũ notariorum maleficiorum, quàm scripturarum Cameræ, & aliarum rerum extraordinariarum, ad Cameram peruenientium: & vlterius in capsa non ponantur, sed Camerario dictę Camer, assignẽtur. Pecunia verò Dohanæ minutæ, in capsa ipsius Dohanæ ponatur, more solito infrascripto. Item, Scrinarii palatini, iurent ad sancta Dei euangelia, bona fide & sine fraude (remotis odio, amore, vel timore, prece, & precio) gerere & exercere officium eorum, & quòd erunt contenti salario eis concesso, tantum, & vltra non recipient, per se vel per alium, quoquomodo; Ac dabũt auxiliũ, & fauorẽ Senatori, & eius iudicibus, vt obseruẽt & obseruari faciãt omnia & singula capitula Statutorũ; Et dicta testiũ scribẽt ꝑ ordinẽ, & nõ ponẽt, Dixit idẽ vt talis; nec scribẽt in criminali vel ciuili cã, Vera sũt q̃ in capitulis cõtinẽtur; & seriati examinabũt q̃d sciat testis sup toto negocio seu facto, & illud scribẽt, quod dixerit

Sup. lib. 1. c. 69.

Quòd Officiales sint contenti salarijs. Cap. 178.

ITem, quòd iudices, notarii, & alii quicunq; habentes officium in Capitolio; sint contenti salariis, constitutis & ordinatis eisdem; & si plus acceperint, restituãt danti, & condemnentur in quadruplum Cameræ Vrbis, per Sindicum qui eos sindicabit. Nec ratione quaruncunq; causarum eis commissarum aut committendarũ, quicquam recipiant ratione sportularum, sub pœna prædicta.

Infra. lib. 4. c. 11 & lib. 5 c. 46.

¶ Quod clerici non admittantur ad officia secularia. Cap. 179.

ITem, cum non deceat, clericos in foro seculari versari; statuimus quòd nullus clericus possit in Curia Capitolii, vel alia Curia sæculari, officium obtinere. Et si contrarium fieret; eius electio. & gesta per eum, non valeant ipso iure. Hoc autem, intelligatur de clerico beneficiato, vel in sacris ordinibus cõstituto. Simplex autẽ clericus, possit; dũmodo in Cam. satisdederit de reddẽda ratione officii sui, tpe debito

¶ De Camerario Vrbis, Dohanarijs, & eorum officijs. Cap. 180.

ITem, statuimus & ordinamus, quòd in Camera Vrbis, vnus tantum Camerarius eligatur. Itẽ, vnus Notarius maior, tres scriptores, & vnus Dohanerius. Et ipsorũ officialium dictæ Cameræ, per duos menses & non vltra, tantummodo, duret officiũ. Præfatus autẽ Camerarius, debeat continuè, durãte suo officio, vnum famulũ retinere; & ꝑ suo salario, habeat à Camera supradicta, octo flor. auri, ꝑ quolibet mẽse. Additũ est, ꝙ de cętero in Camera Vrbis, sint duo Dohanerii quorũ vnus sit & esse debeat sup Dohana minuta, & grossa; alter verò, registret apodissas grossas & minutas, videlicet grossas in vno libro, & minutas in alio; ad pęnã x. li. pro. qualibet vice.

¶ De salario notary Cameræ Vrbis, & de exspensis officialium dictæ Cameræ. C 181.

ITem, quòd Notarius maior Cameræ Vrbis, qui per tempora in ipso officio fuerit electus; habeat & percipere debeat pro eius salario duorum mensium, quibus ad dictum officium extitit deputatus, à Camera Vrbis, xvi. flor. auri, scilicet octo flor. quolibet mense. Et quòd dicti Camerarius cum eius famulo, Notarius maior, & scriptor Cameræ, ab eadẽ Camera, pro eorũ quotidianis expẽsis victualibus, cũ vno coquo, & famulo, L. sol. ꝑ. quolibet die, pcipere debeãt & habere, in ipsa Camera cõsumẽdos, in cõmuni participatione ciboꝝ; cũ quibus, Camerarius balistarioꝝ q ꝑ tẽpora fuerit, ad sumptionẽ quotidianã cibi, interesse debeat, si voluerit; & si noluerit ꝙ de ipsis L. sol. à Cam. die quolibet ꝓsoluẽdis, ꝑ rata, sibi recipiat debitãportionẽ

Et nihil vltra petere possit balistariorum, & pauesatorum Camerarius supradictus. Ab omnibus autem aliis honoribus, muneribus, & consuetis, supradicti Officiales penitus sint exempti.

Quòd officiales Cameræ Vrbis, faciant residentiam die noctuq; in eadem. Cap. 182.

ITem, statuimus & ordinamus, ne propter absentiam Officialium Cameræ, ipsa Camera detrimentum aliquod patiatur, pro executionibus & aliis occurrendis; q̄ dicti Camerarius, Notarius maior, Scriptores, & Dohanerii Cameræ memoratæ, durante ipsorum officio, in ipsa Camera faciant residentiam personalem, die noctuq;. Et si aliquis officialium prædictorum, contrafecerit; pro rata, quolibet die, de eius salario & expensis, debeat defalcari. Et DD. Conseruatores qui fuerint per tēpora, requisitionē diligentē facere teneantur super his, & pœnas exigere supradictas; ad pœnam xx. lib. prouisi. Senatus.

Quòd Notarius, & Scriptores, sint contenti eorum salarijs, & aliud perueniat ad Camerā. C. 183

ITem, statuimus, & ordinamus, quòd omne, & quicquid, idem Notarius, Scriptores, & Dohanerii prædicti, consueti sunt percipere & habere ratione ipsorum officii memorati, tam de scripturis, quàm de aliis quibuscunq;; ad Camerā vrbis debeat peruenire; exceptis eorum salariis, & expensis victualibus, eis decretis; quibus tantummodo, sint contenti. Et si quis contrafecerit de supradictis; si per Notarium Cameræ vrbis, fuerit contrafactum; pœnam x. librarum prouisin. Cameræ, vice qualibet, incurrat, & duplum eius quod recepit, reddat; Scriptores verò, in pœnam C. sol. vice qualibet, uolumus incurrere. Quæ quidē pœnæ & duplū, ad Cameram Vrbis debeant peruenire; demum ipso officio priuetur, quòd in dicta Camera obtineret. Et contra prædictos, & in prædictis, Conseruatores inquisitionem faciant, & pœnam exigant prælibatam.

Si Dohanerius reperiretur defraudator. Cap. 184.

ITem, statuimus, & ordinamus, quòd si aliquis ex Dohaneriis, qui fuerint ad officium Dohanæ Cameræ vrbis, per tempora deputati; fuerit repertus de ipsa Dohana in aliquo fraudator; pœnam dupli, eius quod defraudauerit, incurrat, & ad restitutionem dupli pœnæ puniatur, & dictæ Cameræ applicetur. Et nihilominus, pro delicto commisso, officio priuetur; & in Curia Capitolii, deinde ad decem annos, officium aliquod non valeat obtinere.

Quantum recipiat Camerarius pro apodissa salis, & alijs. Cap. 185.

ITem, statuimus, & ordinamus, quòd Camerarius Cameræ Vrbis, qui fuerit p̄ tēpora ad ipsum officium deputatus; pro ipsa Camera exigat, & recipere teneatur, & debeat à quolibet sindico Ciuitatis, vel Castri, districtus vrbis; pro apodissa focatici, & pro apodissa obedientiæ impositæ salis, quæ consueuit per Notarium Cameræ scribi; octo sol. tantum; pro iure mensurarum, denarios xxxii. iuxta solitum exigat; pro scriptura autē comparitionis sindici, sex denarios prouisinorum, pro quolibet rubro salis, impositi Castro, & Ciuitati, cuilibet computatis. Item pro iuregrascierii sol. tres, & dimidum prouisinorum, pro quolibet rubro dictæ, impositæ, Idem Camerarius recipiat pro Camera prælibata totam supradictam pecuniam, non obstantibus supradictis.

Quantum recipiat Notarius Cameræ, pro subscriptione reaffidationis. Cap. 186.

ITem, pro subscriptione cuiuslibet reaffidationis pœnæ capitalis, quæ per viam pacis procederet; notarius Cameræ prælibatus, tres florenos pro Camera percipere Infra c. 122

& exigere debeat,& habere.Si verò per viam appellationis,nullitatis,vel innocentię; recipiat vnum florenum tantum,notarius supradictus, à diffidato quolibet supradicto.

¶ De eodem. Cap. 187.

ITem,quilibet forensis qui reaffidatus fuerit à diffidatione continente quantitatem xxx.librarum proui.& infra,per viam compositionis; pro subscriptione cuiuslibet reaffidationis huiusmodi,Notarius Camerę decem solidos prouisinorum recipere debeat.Abinde verò supra,quatuor denarios per libram,vltra dictos decem solidos,de omni eo quod in dicta Camera soluerit,pro subscriptione dictæ reaffidationis,ipse notarius Cameræ,pro ipsa Camera percipere debeat,& habere.Si verò totam quantitatem in qua diffidatus est ipse forēsis,in Camera vrbis soluerit cum effectu,& non aliis; cuiuscunq; tenoris existeret; ipse forensis, pro subscriptione reaffidationum ipsarum,illam soluat pecuniæ quantitatem,quam Romani Ciues ꝓ reaffidationibus soluerint eorum; quia in his,vno & eodem priuilegio gaudere uolumus cum Romano.

¶ De eodem. Cap. 188.

ITem,pro qualibet reaffidatione quæ fuerit ex aliqua Ciuitate vel Castro; si infra centenarium librarum, in Camera vrbis duxerit persoluendum; pro camera,xx. solidos prouisinorum recipere debeat & habēre vsq; in quinquaginta libras; Abinde verò suprà, quamcumq; soluerit quantitatem,pro ipsius subscriptione reaffidationis;xl. solidos. proui. pro centenario quolibet,idem notarius Cameræ,pro Camera percipere debeat,& habere.

¶ Quantum recipiat notarius Cameræ pro securitate salinariorum. Cap. 189.

ITem, pro qualibet securitate Salinariorū, quā duxerit subscribendā; quatuor sol. tantum, pro Camera percipiat.

¶ Quantum recipiat pro securitate barchæ, & galeæ. Cap. 190.

ITem,pro qualibet securitate cuiuslibet barchæ,per eum subscribenda; octo solidos prouisinorum;& cuiuslibet galeæ,vnum florenum auri;& alterius cuiuscūq; ligni cooperti,mediū florenum auri,idē Notarius, ꝓ Camera ꝑcipere & habere.

¶ Quantum recipiat pro apodissa expeditionis salis. Cap. 191.

ITem,pro qualibet apodissa expeditionis salis,pro quolibet rubro salis, xxx. denarios,pro Camera percipiat.

¶ Quantum recipiat pro relaxatione. Cap. 192.

ITem,pro qualibet relaxatione fienda de singulis,Camerę pecunialiter diffidatis, & in carcerem mancipatis; decem solidos prouisinorum pro Camera recipiat Notarius antedictus.

¶ Quantum recipiat pro apodissa pecudum,montaneam ascendentium. Cap. 193.

ITem,pro qualibet apodissa pecudum,montaneam ascendere volentium, tempore consueto; Camera pro quolibet centenario pecudum, denarios xii. percipere debeat & habere, omnibus supradictis non obstantibus.

¶ Quantum recipiat pro securitate Ciuitatis,Castri,uel Burgi. Cap. 194.

ITem, pro qualibet securitate,quæ concederetur alicui Castro,Burgo, vel Villæ,

quę mandatis venirent Romani populi parituri.quæ per officiales quoscunq; conce dentur eisdem; vnum gigliatum tantum,pro Camera percipere debeat & habere & non plus,non obstantibus omnibus supradictis.

¶ *Quantum recipiant Scriptores Cameræ, pro copia condemnationis.* Cap. 195.

ITem,statuimus & ordinamus,quòd Scriptores Cameræ Vrbis, pro qualibet copia condemnationis,si scriptura fuerit dimidii folii; duos solidos proui. pro ipsa Camera;Si autem maioris voluminis; tres solidos proui.tantum,recipere debeant & habere,nõ obstantibus omnibus supradictis.Et Scriptores præfati,dictam copiã ad petitionem petentis,facere teneantur per vnum diem,ad pœnam C.sol.prouisinorum,vice qualibet.

¶ *Quantum recipiant pro scriptura fideiussionis.* Cap. 196.

ITem,pro scriptura cuiuslibet fideiussionis,ponendæ in Camera,cuiuscunq; forensis; ipsi Scriptores,& Notarius Cameræ,pro subscriptione eius,duos solidos pro uisinorum,pro Camera,tantum percipere & habere debeant.Et pro qualibet fide, iussione scribenda in Camera,pro securitate præstãda inter aliquos ad Curiam pro uocatos ; tantundem recipere communiter teneantur , non obstantibus omnibus supradictis.

¶ *Quantum recipiat Notarius executorum,pro assignatione instrumenti:* Cap. 197

ITem,quòd executor diffidatorum,deputatus super executionibus diffidatorum Cameræ Vrbis; pro assignatione cuiuslibet instrumenti,quod fuerit ad defensam bonorum diffidatorum exhibitum & productũ,recipiat pro Camera,duos solidos; non obstantibus omnibus supradictis.

¶ *Quantum recipiat pro scriptura bonorum diffidatorum, et cõdemnatorũ.* Cap. 198

ITem,pro qualibet scriptura robbę cuiuslibet diffidati vel condemnati Cameræ; pro viatico,quatuor solidos prouisinorum recipiat pro Camera,non obstantibus omnibus supradictis.

¶ *Quantum recipiat pro interlocutoria ferenda.* Cap. 199.

ITem,pro qualibet interlocutoria ferẽda per iudicem Cameræ,& per Scriptorem Cameræ scribenda; decem soli.proui.tantùm;pro Camera,percipere debeat,& habere Scriptor præfatus; non obstantibus omnibus supradictis.

¶ *Quantum recipiat pro cancellatura sententiæ.* Cap. 200.

ITem,quòd notarius Cameræ Vrbis, pro cancellatione sententiæ alicuius Ciuitatis,Castri,seu aliorum Romanorum qui fuerint Cameræ condemnati, & ipsam condemnationem integram soluerint; nihil percipere debeat vel habere.

¶ *Quòd notarius,et officiales Cameræ,omnia ponãt in Camera.* Cap. 201.

ITem, statuimus, & ordinamus, quòd omnes & singulæ receptiones supradictarum pecuniarum; quæ consueuerunt in eorum officiis,ad manus notarii maioris,scriptorum Cameræ,& executoris(super executionibus diffidatorum,& condemnatorum Cameræ,deputati) peruenire ; quæ in supradictis Capitulis,& Statutis particulariter continentur; peruenient, & peruenire debeant ad ipsam Cameram,ad commodum, & vtilitatem Reipublicæ Romanorum. Et cum sinceritate recipiantur ab eis,& perueniant ad manus Camerarii supradictæ Cameræ, & per notarium dictæ Cameræ scribantur, & annotentur in libris introitus dictæ Cameræ.

Quibus salariis,ipsis notario,& scriptoribus,& executori deputatis,& expensis tã/ tummodo,sint contenti; non obstante lege canonica,vel ciuili,priuilegio,vel Statuto,supra vel infra positis,& consuetudine in contrarium loquentibus.

Quantum recipiat notarius maleficiorum,pro absolutione accusati de crimine capitali. C. 102

SI accusatus de crimine capitali,carceri mancipatus,suam innocentiam probãs, fuerit absolutus,vt insons; notarius maleficiorum,pro ipsa absolutione,recipiat medium florenũ auri,& duos gigliatos.pro relaxatione ipsius. Si verò accusatus præfatus,repertus culpabilis fuerit,tamen quacunq; iusta vel legitima causa fuerit absolutus; ꝙ a tali absoluto,pro absolutione ipsius,tres florenos auri,& pro relaxatione eiusdem,vnum florenum auri,pro Camera,recipere teneatur. quæ quidem vltima absolutio,fiat sine expensarum receptione.

Quod notarij maleficiorũ,pecuniam per eos receptã,assignent Camerario Cam. Vrbis. Ca. 203

ITem,dicimus,& ordinamus quòd omnes,& singulę perceptiones pecuniarum, occurentium notariis maleficiorum,& quę consueuerunt ad eorum manus,ratione prædicti eorum officii,peruenire;sint,& esse debeant Cameræ Vrbis,& ꝙ ipsi notarij maleficioꝝ, qui ad ipsum officium,& acta pendentia,extiterint per tempora deputati; proprio iuramento,omne,& quicquid ad eorum manus peruenerit, & peruenire potuerit,tempore quo fuerint ad ipsum officium exercendum; debeant assignare,& assignari facere Camerario dictæ Cameræ,pro ipsa Camera recipienti, per apodissas eorum manu scriptas. Et notarius maior dictę Camerę, teneatur pdicta ponere ad introitum dictæ Cameræ,pro commodo,& vtilitate Cameræ Vrbis supradictæ. Ei si quis contrafecerit in prædictis;pœnam centum solidorum prouisinorum,ipso facto incurrat,vice qualibet. & dupli,eius in quo Cameram defraudauerit,vel damnificauerit,seu receperit,& Camerario non assignauerit; quam pœnam,& duplum,dictæ Cameræ soluat,& soluere teneatur. Et si Senator fuerit negligens in puniendo prædictum notarium,& in faciendo per eum adimpleri *prædicta*; puniatur in xxv. lib. proui.

Quantum recipiat notarius maleficiorum,pro absolutione inquisiti uel accusati. C. 204.

ITem, statuimus,& ordinamus,quòd si quis fuerit accusatus vel inquisitus de crimine capitali,vel diffidatus de ipso crimine;& per viam appellationis,vel per Curiam præuentus; ab ipsa diffidatione vellet se coram iudice compurgare,& repetiretur culpabilis,vel reus ipsius criminis; & propter inhabilitatem testium, vel aliam quamcunq; iustam causam,meruerit absolutionis beneficium obtinere; quòd nihilominus Cameræ vrbis,centum libras prouisinorum soluere teneatur; & fiat absolutio sine repetitione expensarum.

Quãtũ recipiat notarius maleficiorum,ab accusato de facie deturpata,reperto culpabili. C. 205.

ITem, statuimus,& ordinamus,quòd si quis fuerit accusatus de facie deturpata, membri abscissione,siue debilitatione; & ex ipsa accusatione,siue de excessibus in ea contentis,fuerit repertus culpabilis; & ipse accusatus, propter diffidationem offensæ,vel inhabilitationem testium,seu ex aliqua iusta causa,veniret merito absoluendus; quòd notarius maleficiorum,qui fuerit per tempora; pro absolutione ipsius;ab ipso taliter absoluto,vnum florenum auri tantum,pro Camera recipere teneatur & fiat absolutio sine repetitione expensarum. Et si tanquam innocens extiterit absolutus; decem solidos proui. tantúm,percipere debeat & habere pro absolutione predicta;& fiat absolutio cum repetitione expensarum.

¶ *Quantum recipiat ab absoluto de percussione cum sanguine.* Cap. 206.

ITem, statuimus & ordinamus, quòd si quis fuerit accusatus de percussionibus cũ sanguinis effusione; & tanquam innocens mereatur absolui; pro tali absolutione, notarii maleficiorum, recipiant x. solidos prouisinorum. Si verò tanquam reus criminum & culpabilis, ex quacunq; iusta causa extiterit absolutus; pro tali absolutione, vnũ florenum auri, & xii. solidos, pro relaxatione, si contigerit carcere detineri, percipere ipsi notarii debeãt & habere pro Camera supradicta. Et fiat absolutio talis sine onere expensarum.

¶ *Quantum recipiant notarÿ maleficiorum, pro uiatico.* Cap. 207.

ITem, statuimus, & ordinamus, ꝙ siquis vellet aliquem denunciare, vel accusare; & briga, infirmitate, vel modo aliquo esset impeditus, propter quæ ad Capitolium accedere non valeret; ꝙ Notarius maleficiorum, teneatur ire ad domum accusantis, ad pœnam decem librarum prouisinorum; & pro suo salario, duos solidos prouisinorum percipiat, pro receptione accusæ prædictæ; & in testibus ad defensam, tam super accusa, q̃ super inquisitione, vel defensione taliter impediti, modus prædictus debeat obseruari solutionis iam dictæ. Et idem fiat in dominabus, si accusare vellent, vel in testes producerentur.

¶ *Quantum recipiant pro assignatione* Capitulorum *et instrumentorum, et testium* examinatione. Cap. 208

ITem, ꝙ notarii maleficiorum, pro assignatione Capitulorum ad defensam, duos solidos prouisinorum; pro productione cuiuslibet instrumenti, duos solidos prouisinorum; pro examinatione cuiuslibet testis ad defensam, duos solidos prouisinorũ tantùm, recipere teneãtur, & Camerario Cameræ assignare, vel assignari facere

¶ *De pecunia, quam sunt consueti soluere Iudæi, pro ludis* Agonis, *et* Testaciæ, *quæ perueniat ad* Consules Bobatteriorum, & Mercatorum Vrbis; & de pecunia Cancellariorum Vrbis, & Senatus. Cap. 209.

ITem, statuimus & ordinamus, ꝙ omnis siue tota pecunia Iudæorũ, quæ per ipsam Communitatem Iudæorum, pro ludis Agonis & Testaciæ, in Camera Vrbis hactenus solui consueuit; veniat ad Consules Bobatteriorum & Mercatorum Vrbis. quæ est mille centum & triginta florenorum, in Vrbe currentium, ad rationem quadraginta septẽ solidorum; ipsis triginta, positis in memoriam Redemptoris Domini nostri Iesu Christi. Quæ summa, & maximè dicti triginta, exigi integraliter debeant, non obstantibus quibuscunque gratiis, certis Iudæis per Romanum populũ factis, etiam Apostolicis litteris confirmatis; quæ omnia Paulus Papa Secundus, ex certa scientia reuocauit; mandans dictos triginta florenos, hactenus per certos Iudæos ex dicta solutione detractos, seu (vt fertur) viginti nouẽ, deponi debere apud Camerarium Cameræ Vrbis, pro tempore existentem, & singulis mensibus ratam dictarum pecuniarum solui vni Sacerdoti, qui habeat celebrare captiuis existentibus in Cancellaria palatii Capitolii; qui deputari debeat per Conseruatores pro tẽpore existentes. Quæ pecunia (exceptis dictis viginti nouem, vt præmittitur pro Sacerdote reseruatis) distribui debeat per modum infrascriptum. In primis, pro indumentis sericei panni auro cooperti, equi D. Senatoris; florenos centum & vnũ expẽdi debeant & solui mercatoribus, & venditoribus dictorũ pannorum, per Consules supradictos. Item, pro indumentis sericeis nouis Cancellariorum; vigintiquinque floreni auri, pro quolibet Cancellariorum; qui floreni, non soluantur Cancellariis antedictis, sed mercatoribus, & venditoribus dictorum pannorum, per Con-

sules supradictos; dummodo ipsi, sericeis, & aureis præfatis nouis vestimentis induti more solito, ad ipsos ludos, apud ipsum D. Senatorē personaliter debeāt interesse. Et si induti modo præfato, more solito ad ipsos ludos cessauerint interesse; ꝙ ipsam pecuniam, & pannos amittant; qui & quæ debeant ad Cameram peruenire; & in duplum Cameræ condemnētur; quod duplum, si infra octo dies non soluerint; à dicto termino in antea, grauentur à Marescallis, calcarensibus, & aliis opportunis remediis, donec dictum duplum, & quantitatē in Camera soluerint. Et si tota dicta quātitas, in dictis pannis expensa non fuerit; residuum totum, in Camera Vrbis, dicti Consules debeāt resignare; cum non sit decens, quòd pecunia, quæ pro honore Romani Populi, in dictis Ludis debet expēdi; imbursetur per Senatorem, & Cancellarios supradictos. Et si Cōsules siue Camerarii dicti Ludi, dictos pannos emere cessauerint, seu in prædictis fraudem commiserint; teneantur in decem libris prouisi. & duplum, eius in quo fraudem commiserint, Cameræ soluant; non obstante priuilegio, Statuto, seu consuetudine, in contrarium loquentibus.

Q. Camerarii Ludorū Agonis, et Testaciæ, teneātur reddere rationē Cōseruatoribus. Cap. 210.

ITem, statuimus, & ordinamus, quòd Consules Bobatteriorum, & Mercatorum Vrbis, qui fuerint in ludis Agonis, & Testaciæ, Camerarii deputati; teneantur, & debeant, de pecunia quæ ad eorum manus peruenerit; DD. Cōseruatoribus, qui fuerint per tempora, plenissimè, particulariter, & fideliter reddere rationem, & eisdem debitam facere fidem de emptione, & precio dictorum pannorum Senatoris, & Cācellariorum; vt clarè pateat, in suprascriptis nullam fraudem fuisse commissam. Et nihilominus stent ad sindicatum de gestis per eos, vt alii Officiales Vrbis.

De salario Camerarij Ludorum Agonis, & Testaciæ. Cap. 211.

ITem, quòd Camerarii dicti Ludi, de pecunia dicti Ludi, pro ipsorum salariis, viginti florenos auri, percipere debeant, & habere. quorum decem ex ipsis viginti Camerario Communitatis Bobatteriorum, & alii decem Camerario Communitatis Mercatorum, conuertēdi in dupleriis festiuitatis Assumptionis beatæ Mariæ semper Virginis, debeant effectualiter assignari, ad honorem beatæ Virginis gloriosæ, & artium prædictarum. ad pœnam, siquis contrafecerit, quinquaginta libr. prouisinorum, Vrbis Cameræ applicandarum.

De pecunia soluenda lusoribus in dictis Ludis. Cap. 212.

ITem, quòd Camerarii dicti Ludi, soluant & soluere debeant de pecunia dicti Ludi, lusoribus Romanis, in Vrbis Cōsilio ordinatis, absque alia exactione, quatuor florenos auri, pro quolibet eorundem, bonos & legales, boni & iusti pōderis; ad pœnam decem librarum prouisinorum, Vrbis Cameræ applicandarum. Et lusores sic electi, si non luserint; decem libras prouisinorum, pro quolibet, & duplum pecuniæ receptæ, Cameræ reddant. Quam pœnam, de facto Senator solui faciat; ad pœnam cētum florenorū, de suo salario retinendorum, sindicatus tempore, nisi talis ludere recusans, iustam excusationem haberet.

De his quæ in dictis Ludis debentur. Cap. 213.

ITem, quòd ipsi Ludi Agonis, & Testaciæ, debeāt solenniter celebrari. In primis, quòd fiant & deferantur in eis, anuli argentei deaurati quatuor, duo in Agone, & duo in Testacia. Ad quorum vnum, Ciues; & ad reliquum, Scutiferi hastiludere teneantur. Item, in campo Testaciæ, tria brauia aurea & sericia deferantur; ad quorum vnum, currant equi Romanorum; ad secundum, forensium; ad tertium veró, Iumentarii, modo vsitato. Item, sex carrociæ (duabus quæ consueuerunt per mo-

lendinarios fieri, ibidem computatis) in quibus poni debeant animalia consueta; scilicet, duo iuuenci, & duo porci, in qualibet carrocia; illis tamen iuuencis qui cõ sueuerunt per monasteria S. Pauli, & SS. Sabbæ & Gregorii, conferri anno quolibet, pro ludis prædictis, particulariter computatis. Et ipse carrociæ, debeant pan no rubeo cooperiri, ad honorem populi Romani. Item, additum est dicto festo, ex gratia S. D. N. Pauli Papæ Secundi, ꝙ ex pecuniis Cameræ, fiant sex alia brauia; vnum pro Iudæis, currentibus die Lunæ ante Dominicam Carnispriui; aliud pro pueris Christianis, die Martis; aliud pro iuuenibus Christianis, die Mercurii sequẽti; aliud pro antiquis sexagenariis, die Veneris; aliud pro asinis, die Lunæ Carnispriuii; aliud pro bubalis, die Martis Carnispriuii.

¶ *De pecunia dicti ludi, soluenda tubatoribus, & alijs officialibus.* Cap. 214.

ITem, ꝙ tubatores, banditores, ceramellarius, tubetta, pulsator campanæ, custos equorum, custodes porcorum palatii Capitolii, barbitonsor, custosq; Leonis (cũ Leo in Capitolio vixerit, & fuerit expediens pabula prębere Leoni) de pecunia Ludi prædicti, annuatim, pro vno tabarro, & copertura equi, signati S. P. Q. R. centum solidos prouisinorum, quilibet habere & percipere teneatur; ita ꝙ sic induti, coram D. Senatore, in diebus Ludorum, in campis Agonis & Testaciæ, cum Romano populo debeant apparere, & stare, pro honore Reipublicæ Romanorum, Prouiso tamen, ꝙ ipsi dictum officium actualiter exerceant, & per eos non remane at seruire, & officium exercere.

¶ *De pecunia dicti Ludi, soluenda sindicis Vrbis.* Cap. 215.

ITem, ꝙ duo sindici Romani Populi, & Cameræ Vrbis, de pecunia dicti ludi, decem florenos auri, pro quolibet, annuatim, tantummodo recipere teneantur; vti solitis induti vestibus, D. Senatorem, ad ipsos ludos, teneantur & debeant honorificè sociare. Et ꝙ decætero non possint petere illos xxv. flor. de quibus in quodam priuilegio eis concesso, dicitur contineri. Et si quis eorum contrafecerit; pœnam dupli eius quod de ipsa pecunia receperint, soluant, Vrbis Cameræ applicandam; quam eos incurrere volumus ipso facto; non obstante, priuilegio, Statuto, vel consuetudine, in contrarium loquentibus.

¶ *De pecunia dicti Ludi, soluenda Conseruatoribus Cameræ.* Cap. 216.

ITem, ꝙ DD. Conseruatores Cameræ Vrbis, qui fuerint per tempora dicti Ludi; annuatim habere debeant de pecunia dicti Ludi, florenos auri quadragintaquinque, pro indumentis sibi de nouo faciendis, pro honore Romani populi, in ludis prędictis; quam pecuniam totam expendere teneantur in dictis indumentis; ad pœnam dictæ pecuniæ, Cameræ applicandæ.

¶ *De pecunia dicti Ludi, soluenda scribis Senatus.* Cap. 217.

ITẽ, ꝙ scribæ Senatus, de pecunia prædicta, ꝑcipere debeat & habere sex florenos tantùm; non obstãte Statuto, priuilegio, vel cõsuetudine, in cõtrariũ loquẽtibus.

¶ *De residuo pecuniæ dicti Ludi, Cameræ applicando.* Cap. 218.

ITem, ꝙ totum residuum dictæ pecuniæ, solutis supradictis, Cameræ Vrbis applicetur; nõ obstante priuilegio, Statuto, vel consuetudine, in cõtrariũ loquẽtibus.

¶ *De Campo Testaciæ, decætero non seminando.* Cap. 219.

ITem, ꝙ de cætero, nullus seminet, nec seminare faciat, vel arare, Campum Testaciæ, vel eius partem. Et qui contrafecerit; puniatur in centum lib. prouisinorum. Ca-

meræ Vrbis applicañ. Et vnicuiq; liceat, in dicto Campo bestias tenere & pascuare, sine aliqua pœna. Et ecclesia S. Mariæ de Auentino, quia propterea damnum & interesse patitur, annuatim habeat & habere debeat de pecunia dicti Ludi Agonis & Testaciæ, florenos auri sex.

De pecunia Cancellariorum Vrbis, recipienda de censu Tiburis. Cap. 220.

ITem, ꝙ de pecunia & censu annuo tyburtino, quæ Cameræ Vrbis ipsi Tiburtini sunt soluere consueti in festo omnium Sanctorum; Cancellarii vrbis, qui nunc sunt & per tempora erunt, pro ipsorum salario, centum florenos auri pro quolibet annuatim habere & percipere debeant, & non plus; & illud plus de dicta pecunia, ipsi Cameræ applicamus, & confiscamus. Et volumus ꝙ ipsi Cancellarii ad reformationem Statutorum, contribuant cum Romanis ciuibus vniuersis. Et postq̃ per Tiburtinos fuerit soluta pecunia dicti census Cameræ Vrbis, & ab ea refutationẽ habuerint; non possint per aliquem Officialem seu quemcunq; alium, molestari. Et molestans, non audiatur, nec fiat ex hoc ei iusticia per aliquem iudicem Curiæ Capitolii, quocunq; priuilegio, Statuto, seu consuetudine, non obstantibus.

Quòd Iudei non sint exempti à collecta fienda per Romanum Populum. Cap. 221.

ITem, statuimus & ordinamus, ꝙ nullus Hebręus, cuiuscunq; status, gradus, & conditionis existat, sit & esse debeat exemptus ab aliqua impositione vel collecta cuiuscunq; quantitatis, eis & cuilibet eorum, facta vel fienda per Romanum populum; nec ab eis modo aliquo aliquo sit immunis, quocunq; modo, iure, titulo, siue causa, immò vnà cum aliis Hebræis vniuersis, ipsam impositam soluere teneatur; Non obstantibus quibuscunq; priuilegiis, prærogatiuis, immunitatibus, quibuscũq; Iudæis, per quoscunq; concessis, vel per Romanum populum, sub quacunq; conceptione verborum. Quæ quidem priuilegia & immunitates, tanq̃ iniusta & iniqua, cũ omnibus tenoribus, ex nunc cassamus, & cassa & irrita fore volumus. Non tamen improbamus immunitates alicui eorum concessas per Communitatem ipsorum, de non contribuendo cum aliis, in datiuis & impositionibus supradictis; nec approbamus, inquantum in præiudicium Cameræ Vrbis, verteretur.

Quantum recipiat notarius Cameræ pro relaxatione. Cap. 222.

Supra c. 156. ITem, statuimus & ordinamus, ꝙ si quis fuerit capitaliter diffidatus, à qua quidem diffidatione appellauerit, aut per viam nullitatis aut innocentiæ, voluerit se à tali crimine compurgare, & per aliquam ipsarum viarum noluerit se in Curia pręsentare, & fuerit repertus culpabilis de ipso crimine; verùm veniret ipse de iure ex aliqua causa meritò absoluendus; Absq; apodissa notarii Cameræ Vrbis, à carcere nõ valeat relaxari; & pro ipsa relaxatione, tres florenos auri pro ipsa Cameral, soluere teneatur. Si verò innocens totaliter appareret; ꝙ sine apodissa relaxationis notarii Cameræ, non valeat relaxari. Et pro tali relaxatione, medium florenũ auri soluat.

Quòd nulla reaffidatio fieri possit quò ad Cameram, absq; sigillo Conseruatorum. C. 223.

ITem, statuimus & ordinamus, ac firmiter stabilimus, ꝙ nulla reaffidatio fieri possit per D. Senatorem, qui nunc est, vel erit per tempora, de aliquo diffidato, ad Cameram Vrbis quomodolibet pertinente, sine expressa licentia DD. Conseruatorum qui fuerint per tempora, ipsorum sigillo sigillata. Et Scribæ Senatus, ipsam reaffidationem, sine sigillo ipsorum Conseruatorum, legere non debeant; nisi tantùm illas quæ fiunt per modum appellationis; quas Scribæ Senatus legere possint absq; sigillo DD. Conseruatorum nominatorum vt supra.

¶ *De tabernis inuentis apertis, post tertium sonum campanæ.* Cap. 224.

ITem, q̄ tabernæ inuentæ apertæ, post tertium sonum campanæ; per Marescallos; scribantur per notarium eorum, & tabernarii teneantur ad pœnam, xii. sol. prouisi. pro medietate Cameræ, & pro alia medietate Marescallis, si in ea steterint aliqui, Et fuerit taberna publica. Si verò massarii; decem solidos, non obstantibus omnibus supradictis. Quam tabernam sic apertam inuentam, Marescalli teneantur statim assignare in Camera Vrbis; ad pœnam centum lib. proui. tempore sui sindicatus exigendam; Exceptis duobus diebus ante Indulgentias generales festiuitatū Dñi Nri Iesu Christi, & assumptionis Beatæ Mariæ Virginis, de mense Augusti.

¶ *Quòd officia supra salinarum & pannorum ueterum uenientium ad Vrbem, Cameræ deuoluantur.* Cap. 225.

ITem, statuimus & ordinamus, q̄ officium suprasalinarum, & pannorum venientium & intrantium Vrbem, ad Cameram deuoluatur.

¶ *De oblationibus non dandis Officialibus, & de dādis Sanctæ Mariæ ad Aracæli.* C. 226.

ITem, q̄ omnes & singuli Officiales curiæ Capitolii, de cætero in Camera Vrbis, oblationes ceræ, piperis, salis, candelarum in Sabbato, & cuiuscunq; alterius generis; nullatenus percipere debeant vel habere, Non obstante priuilegio, Statuto, vel consuetudine, in contrarium loquentibus. Et hoc Statutum, locum non habeat in Fratribus Sanctæ Mariæ de Aracæli; qui debeant annuatim percipere à Camera Vrbis, quinquaginta apodissas salis; videlicet, x. apodissas salis, à Conseruatoribus qui sunt in festo Natiuitatis, & octo à quolibet Conseruatoratu dicti anni, & vnam libram ceræ, in qualibet septimana. Nec habeat locum pro cera in vigilia assumptionis Beatæ Virginis de mense Augusti, nec in tresdecim Capitibus regionum, qui consueuerunt habere vnam libram piperis, pro quolibet, in festiuitatibus Domini Nostri, & in festo Resurrectionis Domini, & assumptionis Beatæ Mariæ, pro quolibet festo.

¶ *De Cancellaria, & eius custodia, & custodibus.* Cap. 227.

ITem, statuimus & ordinamus, q̄ custodia Cancellariæ palatii Capitolii, in qua detinentur & detineri debent captiui, nullatenus pertineat ad D. Senatorē; nec de eius custodia & custodibus, se modo aliquo intromittat; sed custodia, & prouisio custodiæ, & deputatio custodum ipsius Cancellariæ, totaliter spectet & pertineat ad DD. Conseruatores, Cameræ Vrbis præsidentes, & futuros. Qui DD. Conseruatores, teneantur & debeant dictam Cancellariam facere custodiri, & ad prædictam custodiam deputare & ordinare custodes bonos, idoneos, & sufficientes, Romanos ciues tantum, & non aliunde. Et custodiant sumptibus & expensis Cameræ Vrbis, hoc modo; videlicet, q̄ prouentus dictæ Cancellariæ, qui sunt & esse debent Cameræ prædictæ, & ad ipsam Cameram spectant & pertinent de iure; sint ipsorum custodum, qui ad custodiam prædictam, per DD. Cōseruatores dictæ Cameræ, fuerint per ipsa tempora deputati; & dictos prouentus dicti custodes recipiant & percipiant hoc modo; videlicet, q̄ dicti custodes accipiant & recipiant à Romanis & habitantibus in Vrbe, pro intrata Cancellariæ, à quolibet ibi misso & detento, seu detinendo & mittendo, quacunq; de causa, quatuor soli. proui. tantum & non vltra percipere debeant & habere aliquo colore quæsito; & quatuor denarios proui. die quolibet, à Romanis, & habitantibus in Vrbe, pro quolibet; à forense, vi. denarios prouisi. die quolibet accipiant dicti custodes, pro quolibet captiuo & non vltra. Pro exitu verò dictæ Cancellariæ, nihil soluere teneanrur dicti carce- Infra c. 328.

rati, nec dicti custodes accipere debeant. Et si dicti custodes, aut aliquis eorum, cō trafecerit; pœnam xxv. lib. proui. Senatus, incurrat vice qualibet, applicandam dictæ Cameræ Vrbis. Et teneantur & debeant dicti custodes communiter qui reci piuntur & admittuntur ad dictam custodiam; dare in Camera Vrbis idoneam fideiussionem, de mille florenis de auro, de bene, sollicitè, & legaliter custodiendo ipsam Cancellariam, & captiuos in ea positos & missos; & parendo. Et eligantur & deputentur per ipsos DD. Conseruatores ad dictam custodiam, in eo numero, & pro eo tempore, quo eis videbitur, vel saltem pro dimidio anno. Et finito tempore officii ipsorum custodum, siue in fine dicti officii; stent & stare debeant ad sin dicatum, & sindicari debeant sicut alii officiales Curiæ Capitolii. Et si tempore di ctæ eorum custodiæ, & dicti eorum officii, aliquis de dicta Cancellaria aufugerit; & Camera Vrbis damnum aliquod incurreret seu pateretur; ipsi custodes teneantur dictæ Cameræ talia damna & interesse emendare, reficere, & resarcire; & de eo rum proprio, dictam Cameram, & Partem (si Pars esset læsa) conseruare indemnē & illæ tam. Et D. Senator de dicta Cancellaria & custodibus, se nullatenus intro mittat. Et si secus fecerit; quicquid fecerit, non valeat ipso iure; & pœnam quingentorum florenorum auri incurrat, sibi auferen̄ & de suo salario retinen̄ prædictæ Cameræ Vrbis, tempore sindicatus ipsius D. Senatoris. Et Conseruatores qui erūt pro tempore, post publicationem præsentium Statutorum infra octo dies, ponant custodes prædictos. Et hoc Statutum executioni mandetur, ad pœnam centum librarum prouisinorum, pro quolibet.

¶ *De eodem.* Cap. 228.

Infra c. 241. ITem, q custodes dictæ Cancellariæ, non ponant vel mittant cathenam alicui cap tiuo in dicta Cancellaria detento; nisi talis captiuus esset publicus latro, aut ho/ micida, falsarius, vel proditor, seu de tali crimine inculpatus, propter quod deberet perdere vitam, & condemnari ad mortem. Et si contrafecerit; x. lib. prouisino rum incurrat, vice qualibet, & pro quolibet, Vrbis Cameræ applican̄.

¶ *De officialibus salariatis, missuris vi. denarios in capsa Cameræ Vrbis, de eorum* salario, quando receperint. Cap. 229.

ITem, q D. Senator Vrbis, qui per tempora erit; & eius officiales, & Curiæ Capitolii salariati, & extra Capitolium, & etiam stipendiarii Romani populi, & Cameræ Vrbis; teneantur & debeant soluere in Camera Vrbis, de eorum salariis, vi. denarios prouisinorum, pro quolibet floreno dicti salarii, mittendos in capsa Cameræ Vrbis; & q Camerarius dictæ Cameræ, qui per tempora fuerit, teneatur & debeat proprio sacramento, prędicta fieri facere v3. dictos; vi. denarios pro quolibet floreno, retinere pro dicta Cameta, & in capsa dictæ Cameræ mittere, & in cōmunitatem ponere, & statim mitti facere; ad pœnam centum solidorum prouisinorū, vice qualibet, Vrbis Camerę applicandam. Et hæc, locum habeant in pendentibus, præteritis, & futuris.

¶ *De non debentibus piscari, uel ire per riuos.* Cap. 230.

ITem, statuimus & ordinamus, q nullus de cætero audeat per riuos dishoneste discurrere, & cum aliquibus instrumentis ferreis piscando incedat, perturbando do minos terrarum, & riuorum vbi sunt, & complendo riuos, propter quę cursus aquarum impediatur, & inferatur possessoribus eorundem prȩiudicium. Quod si quis contrafecerit; pro qualibet vice, pœnam x. lib. proui. incurrat, applican̄ pro medietate Cameræ Vrbis, & pro alia medietate Parti, seu accusatori.

Quòd nullus proiiciat immunditias in cursibus aquarum. Cap. 231.

ITem, ꝙ nullus proiiciat in riuis, aut proiici faciat, immunditias, vel aliqua alia, ex quibus impediatur cursus aquarum. Et qui contrafecerit; pœnam xl. solidorum prouisinorum incurrat, vice qualibet, applicañ. pro medietate Cameræ Vrbis, & pro alia medietate, Parti, seu accusatori.

De salario notarij Conseruatorum. Cap. 232.

ITem, ꝙ notarius Conseruatorum, qui per tempora fuerit, habeat pro suo salario mense quolibet, à Camera Vrbis, florenos auri vi. de pecunia dictæ Cameræ, more solito.

De fideiussionibus factis Magnatibus per Cauallarottos. Cap. 233.

ITem, statuimus & ordinamus, ꝙ si aliqui, tam ciues Romani, q̃ Cauallarotti, fecerint vel fecissent fideiussionem alicui Baroni, vel Magnati Vrbis, vel eorum Bastardis; ꝙ Senator vel Conseruatores teneantur & debeant, sola veritate inspecta, summariè, & de plano, sine strepitu & figura iudicii, ad requisitionem dictorum fideiussorum, cogere per capturam, vel caualcatam, vel exercitum, dictum vel Magnatem, vel Baronem, ad extrahendum dictos fideiussores à dicta fideiussione, & conseruandum eos indemnes, ad pœnam centum librarum prouisinorum, pro quolibet contrafaciente. Et intelligatur de præsentibus, præteritis, & futuris.

De exceptionibus non opponendis contra aliquos notarios infrascriptos. Cap. 234.

ITem, statuimus & ordinamus, ꝙ nulla persona audeat vel præsumat opponere aliquam oppositionem vel exceptionem, contra aliquod instrumentum, scriptum manu cuiuscunq; notarii Romani, vel alicuius notarii; videlicet contra notarium scriptum in matricula Collegii notariorum Vrbis; & dicere ꝙ ille tale instrumentũ scribens, non fuerit vel sit notarius. Et qui contrafecerit; quinquaginta lib. prouisi. Senatus, pro medietate Cameræ, & pro alia medietate, Parti dictum instrumentum producenti (exigeñ à contrafaciente, ipso facto, per iudicem causæ, absq; aliqua sententia) applicañ. incurrat. Et si iudex in hoc fuerit negligens; teneatur de suo salario, tempore sui sindicatus, soluere dictæ Cameræ, x. libr. prouisi. Senatus. Et nihilominus, talis obiectio vel exceptio, non prosit producenti; nec ei contra quem obicitur, noceat quoquomodo.

De pecunia recipienda per scriptores maleficiorum, pro copiis. Cap. 235.

ITem, ꝙ Scriptores maleficiorum, pro copia cuiuslibet accusationis, etiã si essent centum accusati, vel vltra, in vno libello; recipiant tantum tres solidos prouisinorum, & non vltra. Pro exceptionibus in damno dato, & verbis iniuriosis, & contẽptu mandati; recipiat duos solidos prouisi. tantùm. Item, pro copia cuiuslibet inquisitionis, etiam si essent plures in eadem inquisitione contenti; recipiat quatuor solidos prouisi. & non vltra. Item, pro copia capitulorum, si sint plura folia chartę q̃ vnum, Scriptor recipiat solidos x. prouisi. Si verò sunt de vno folio; solidos sex, & non vltra, recipiat. Pro copia testis probantis; denarios xviii. prouisi. Pro copia autem cuiuslibet testis, dicentis se nihil scire; denarios sex proui. recipiat, & non vltra. Pro copia verò cuiuslibet sententiæ in maleficiis; solidos quatuor prouisinorum, & non vltra, recipiat. Et qui contrafecerit; soluat xxv. lib. proui. qualibet vice, Vrbis Cameræ applicañ per iudicem maleficiorum de facto exigendas, ad pęnam prædictam. Et prædicta, locum habeant in ciuibus Romanis, & etiam forensibus. Et ꝙ Scriptores prædicti, de prædictis sindicentur per Sindicum Vrbis.

Quòd notarij maleficiorum, dent copiam accusationum, & inquisitionum, petentibus. C. 236.

ITem, ꝙ iudices & notarii maleficiorum, & actorum pendentium; teneantur dare copiam omnium accusationum & inquisitionum, Partibus petentibus; vt possint in Camera Vrbis idoneè satisdare, Nisi in causa vbi pęna accideret personalis; ad pęnam decem lib. prouisi. vice qualibet, à contrafacientibus, de eorum salario retinendarum, per Camerarium Cameræ Vrbis, pro dicta Camera.

De sententijs dandis in Camera, per notarios maleficiorũ. Cap. 237.

ITem, ꝙ notarii maleficiorum, & actorum pendentium; teneantur & debeant infra octo dies, à die latę sententiæ, assignare & dare in Camera Vrbis, in scriptis, extensas omnes sententias condemnationum, & etiam absolutionum, latas in causis & super processibus maleficiorum; ad pęnam x. lib. proui. pro quolibet, & qualibet die qua contrafecerint, & fuerint in mora facieñ. prędicta; ipsa pęna, Vrbis Cameræ applicanda. Et teneantur etiam scribere & scribi facere omnia edicta, mittenda forẽsibus per Camerã Vrbis, sine aliqua solutione pecunię, ad penã prędictã.

Quòd forenses citentur ad domum procuratoris eorum, quando pararent se aduersarios, pro rebus confiscandis Cameræ. Cap. 238.

ITem, ꝙ quilibet forensis, non habitans in Vrbe, parans se aduersarium per se, vel procuratorem eius, in bonis & rebus delatis & deferendis ad Cameram Vrbis, quæ possent confiscari, seu litigaretur de ipsarum confiscatione, an venirent ipsi Cameræ confiscandæ; citentur in Vrbe ad domum sui procuratoris Vrbis, vel habitantis in Vrbe, ad omnem actum, etiam ad sententiam audiendam; vel si procurator in Vrbe non habitauerit; sufficiat citatio per Mandatarium, in scalis Curiæ Capitolii. Et talis citatio valeat & teneat, & pro citatione legitima habeatur, facta prius monitione forensi, vel eius procuratori, ꝙ eligant ipsi locum in Vrbe, in quo citari debeant. Qua declaratione & electione loci facta; citetur ad illum locum; *aliàs* citetur in scalis Palatii Capitolii, vna die pro alia die iuridica, hora causarum, ad omnem actum, etiam ad sententiam audiendam.

Quòd quando assignaretur memoriale contra Cameram, citentur Aduccatus et Procurator eius; aliàs, assignatio ipsa sit nulla. Cap. 239.

ITem, statuimus & ordinamus, ꝙ D. Senator, seu quicunq; alius, vel aliquis alius Senatus officium exercens, qui per tempora fuerit, & eius Assectamentum; nullum memoriale deliberent (nec causam in ipso memoriali contentam, committant alicui iudici, vel officialibus cognoscendam, aut terminandam) quod vel esset cõtra Cameram Vrbis, vel aliam quamcunq; personam specialem; nisi primò ad videndum assignationem dicti memorialis, & eius deliberationẽ, legitimè citati fuerint Aduocatus & Procurator Cameræ Vrbis, vel persona contra quam memoriale assignatum fuerit. Et si secus fieret; talis deliberatio & commissio, non valeat ipso iure, nec præiudicet in aliquo, iuribus dictę Cameræ, neq; Partis.

Quòd custodes Cancellariæ, non relaxent aliquem, sine apodissa relaxationis, manu notarii maioris Cameræ, vel Prothonotarii subscripta. Cap. 240.

ITem, statuimus & ordinamus, ꝙ custodes Cancellariæ Palatii Capitolii, qui nunc sunt, & per tempora erunt; nullo modo relaxent nec relaxare audeant aliquem, vel aliquam personam in dicta Cancellaria detentum, condemnatum, vel diffidatum pecunialiter dictæ Cameræ, sine apodissa relaxationis, scripta manu notarii maioris Cameræ Vrbis, vel Prothonotarii, ad pœnam xxv. lib. prouisinorum Sen.

pro quolibet contrafaciente, vice qualibet, Vrbis Cameræ applicandarum.

¶ Quòd nullus portet arma per Vrbem, post tertium sonum campanæ. Cap. 241.

ITem, ꝙ nullus de nocte, post tertium sonum campanæ, portet arma per Vrbem, cum licentia, vel sine. Et Marescalli quemcunq; inuenerint, post dictum tertium sonum campanæ, arma portantem; teneantur (ad pœnam xxv. lib. prouisi. de suo salario retinendarum, per Camerarium Cameræ Vrbis, pro ipsa Camera, vel etiam per Sindicum qui talem officialem sindicauerit) ducere ad Capitolium, & Senatori præsentare; nisi esset persona honesta, vel bonæ famæ, quæ lumen siue ignem haberet, quod palã appareret; vel nisi esset ꝑsona, quæ iret extra Ciuitatẽ, vel veniret.

¶ Quòd non mittatur cathena captiuis. Cap. 242.

ITem, ꝙ D. Senator, nec aliquis alius officialis, qui nunc est, & per tempora erit; possit nec debeat ponere aliquem in cathenis Cancellariæ palatii Capitolii, aliqua occasione, siue debiti, siue delicti; ad pœnam pro quolibet contrafaciente, vice qualibet, centum librarum prouisinorum. Et nihilominus, Senator teneatur ipsam cathenam de ipsa Cãcellaria penitus eleuare, ne possit aliquem de cętero cathenrare. Infra c. 228.

¶ Quòd bannitores faciant bannimenta et relationes. Cap. 243.

ITem, statuimus & ordinamus, ꝙ bannitores Vrbis, teneantur & debeant facere bãnimenta eis commissa, vel committenda, eodem die commissionis, vel sequenti; & referre in Camera Vrbis, notariis vel scriptoribus dictæ Cameræ; & relationem facere de dictis bannimentis quæ fecerint, eodem die, vel sequenti post factum bãnimentũ; ad pœnam x. lib. prouisi. pro quolibet qui contrafecerit, vice qualibet. Et omni die iuridica, teneantur & debeant per se ipsos, vel vnum ipsorum, requirere & interrogare Camerarium, & procuratorem Cameræ Vrbis, si sint fiẽda aliqua bannimenta eo die, dum ius redditur; ad prædictam pœnam.

¶ Quòd nullus possit cogere aliquem, litigare coram Consulibus, qui non sit de arte sua. C. 244.

ITem, ꝙ nullus coram Consulibus artium, siue illis qui præsunt artibus, nec etiam artificibus, seu illis qui artibus præsunt; possit constringere siue cogere aliquem, qui non sit de arte sua, siue de collegio & corpore illo; litigare seu respondere corã ipsis Consulibus, seu aliquo eorum, seu eorum Curiis; nisi tantum illos, qui sunt de arte sua, seu collegio, vel corpore suo, in rebus & negociis ad artem illam spectantibus; ad pœnam quinquaginta lib. prouisi. pro quolibet contrafaciente, vice qualibet. Et Senator teneatur auferre dictam pœnam à contrafaciente; ad pœnam centum libr. prouisi. de suo salario tempore sui sindicatus, per Camerarium Cameræ Vrbis retinendarum. Supra c. 35. & 40.

¶ De pecunia soluenda Scribis Senatus. Cap. 245.

ITem, statuimus & ordinamus, ꝙ Scribæ Senatus Vrbis, qui nunc sunt, vel per tẽpora erunt; pro diffidationibus & reaffidationibus per eos legendis, nihil percipere debeant à Romanis, nec à Magnatibus Vrbis, monasteriis, ecclesiis, & hospitalibus Vrbis, vel prope Vrbem per tria milliaria; nec de mandatis, vel edictis, aut citationibus per eos subscribendis, nihil percipiant. Volumus tamen, ꝙ à forensibus, pro subscriptura pro quolibet prędictorum, habeant xii. denarios tantum, & non vltra. Item, pro lectura diffidationis per eos legendæ, descendentis ex maleficiis, excessibus, vel delictis (siue per viam accusationum, siue per viam inquisitionum) ab ipsis forensibus (siue sit pro forensibus, siue contra forensem) nihil percipere debeant; sed ipsam vel ipsas diffidationes legere teneantur in die Sabati, aut illa die

qua fit forum; ad pœnam centum librarum prouisinorum Senatus, vice qualibet, si contrafecerint, Cameræ Vrbis applicandarum. Item, ꝙ à dictis forensibus, pro qualibet citantia per eos subscribenda, tantummodo recipiant ab ipsis (siue sit vnus, plures in dicta vna citantia) x. soli. prouisinorum, & non vltra; ad pœnam p̄dictam, soluendam vt supra; & nihilominus ipsam citantiam subscribere teneant. Item, ꝙ dicti scribę Senatus, pro reaffidatione per eos legenda (siue sit vnus, siue plures in vna & eadem reaffidatione) si esset de aliquo Communi alicuius Ciuitatis, Castri, Terræ, vel Villæ, vel de specialibus personis forensibus; si reaffidatio excederet summam centum lib. prouisi. vsq; ad quingentas libras prouisinorum; recipianr solidos decem prouisinorum, & nõ vltra, A quingentis libris supra, vsq; ad omnem quantitatem librarum vel florenorum auri; duos florenos auri tantummodo, recipiant, & non vltra. Et si essent q̃ plures speciales personæ, nominatæ in ipsa reaffidatione cum Communi; duos flor. auri recipiant, & non vltra. Et talis solutio non intelligatur secundum quantitatem contentam in ipsa diffidatione, sed secundum quantitatem solutionis factæ per prædictos in Camera Vrbis. De reaffidatione verò capitaliter, & ad mortem; si esset vnus in vna reaffidatione; pro lectura dictæ reaffidationis, vnum florenum auri recipiant, & non vltra; Si essent duo; duos florenos auri recipiant, & non vltra. Abinde verò supra, vsq; ad quemcunq; numerum; flor. auri tres recipiant, & non vltra, A Magnatibus verò, & aliis qui soliti sunt sequimenta præstare in Camera Vrbis; pro talibus reaffidationibus nihil percipiant, sicut à Romanis ciuibus. Volumus autem, ꝙ pro copiis diffidationum vel reaffidationum, à Romanis (siue sit vnus vel plures, in vna diffidatione vel reaffidatione) duos solidos tantum percipere debeant, & non vltra. Pro copiis verò priuilegiorum, vel deliberarionum, in Parlamento, vel Consiliis generalibus Vrbis, factis & reformatis; pro quolibet priuilegio, à dictis Romanis, solidos prouisinorum x. recipere debeant & habere, & non vltra. Et ipsas copias tam dictis Romanis q̃ forensibus, dicti scribę Senatus teneantur subscribere, sine aliqua alia solutione vel extorsione; ad pœnam prædictam, soluendam vt supra. Si verò *ipsas* diffidationes vel reaffidationes, vel priuilegia, tam Romani q̃ forenses, *seu Magna*tes vellent habere & recipere ab ipsis scribis Senatus, in publica forma; ꝙ ipsi teneantur ipsis scribis Senatus portare chartam corinam; & pro talibus publicationibus teneantur soluere duplum pagamẽtum & solutionem ipsis scribis Senatus vt supra scriptum est de copiis. Et prædicta teneantur facere infra terminum decem dierũ, à die ab eis petitæ dictæ copiæ, vel dictæ publicæ scripturæ; ad pœnam supradictã, vice qualibet soluendam, vt supra. Er ꝙ Senator Vrbis, qui nunc est, & per tempora erit, prædicta teneatur fieri facere & obseruare; ad pœnam centum florenorum auri, de suo salario retinendarum pro Camera Vrbis, tempore sindicatus. Et ꝙ Sindicus Vrbis, qui nunc est, & per tempora erit; teneatur & debeat proprio iuramento, ipsos scribas Senatus, & Senarores, de prædictis sindicare, sicut alios officiales Vrbis, & palarii Capitolii, Non obstante aliquo Statuto Vrbis, vel priuilegio, in contrarium loquentibus.

¶ *De eo quod debent recipere Cancellary Vrbis, et eorum notarij, pro infrascriptis;* & de eorum officio. Cap. 246.

ITem, statuimus & ordinamus, ꝙ Cancellarii Vrbis, qui nunc sunt, & per tempora erunt, & quilibet ipsorum; teneanrur & debeant vinculo iuramenti, ad petitionem cuiuscunq;, tam Romani q̃ forensis, & Officialis Camerę Vrbis, vel Curiæ Capitolii, vel alicuius eorum, cuius vel quorum interest, inquirere & inquiri facere per notarios, libros Cancellariæ Vrbis, eis assignatos, & apud eos existentes, pro diffidationibus, & reaffidationibus, vel priuilegiis Romani Populi, in Parlamento, vel

Consiliis generalibus factis. Et pro quolibet libro, pro dicta cercatura, habeant & percipere debeant à Romanis, xii. denarios prouisinorum. A' forensibus verò, duos sol. prouisinorum, & non vltra; dummodo ille, qui dictam diffidationem vel reaffidationem, aut priuilegium vellet ab eis habere, portet & portare debeat eisdem, apodissam consuetam ab Officialibus Curiæ Capitolii. Et pro qualibet copia diffidationis vel reaffidationis; siue sit vnus vel plures; siue esset commune Ciuitatis, Castri, vel Terræ, cum specialibus personis; quatuor solidos prouisinorum tantum modo, recipiant, & non vltra. Pro copia verò priuilegii Romani Populi; sol. x. prouisi. recipiant, & non vltra. Pro sigillatura verò citationis, edicti, vel mandati; à Romanis ciuibus nihil percipiant; & idem intelligatur de ecclesiis, monasteriis, & hospitalibus Vrbis, & prope Vrbem per tria miliaria. A' forensibus verò, recipiant pro quolibet sigillo, seu qualibet sigillatura prædictorum; denarios xii. prouisi. Pro sigillatura verò cuiuslibet citantiæ (siue sit vnus, siue sint plures in dicta citantia) recipiant decem solidos prouisi. & non vltra. Pro cancellatura verò diffidationis; à Romanis nihil percipiant. A' Camera Vrbis, de prædictis, & de diffidationibus, & reaffidationibus, atq; priuilegiis ad ipsam Cameram pertinentibus, & sibi quomodolibet oportunis; nihil percipere debeant vel habere. A' forense verò, pro cancellatura cuiuslibet diffidationis, quomodocunq; vel qualitercunq; sit; solidos decem prouisinorum, percipere debeant, & non vltra, siue sit vnus, siue sint plures diffidati in vna & eadem diffidatione. A' Communi verò, & Officialibus Communis, cum specialibus personis; pro dicta cancellatura, recipiant xx. solidos prouisi. & non vltra. Et prædicta, dicti notarii Cancellariorum, teneantur subscribere de manibus eorum. Et si contrafecerint in prædictis, vel aliquo prædictorum; dicti Cancellarii pœnam quinquaginta lib. prouisi. pro quolibet, & vice qualibet, incurrant; & eorum notarii, x. lib. prouisi. pro quolibet, & vice qualibet, pœnam incurrant, Vrbis Cameræ applicandam. Et q̃ de prædictis, ipsi, & quilibet ipsorum, stent ad sindicatum, sicut alii Officiales Vrbis. Et q̃ Senator Vrbis, qui nunc est, & per tẽpora erit teneatur vinculo iuramenti, prędicta obseruari facere; ad pœnam centum flor. auri, de suo salario retinendorum, tempore sui sindicatus, & applicandorum Cameræ Vrbis. Et prędicta omnia, dicti Cancellarii & eorum notarii, facere teneantur ad requisitionem prædictorum, vt supra continentur, infra terminum trium dierũ, à die notificationis eis factæ de prędictis, numerandorum; ad pœnam prędictam, soluendam vt supra; non obstante aliqua lege, vel Statuto Vrbis, supra vel infra posito, vel priuilegio in contrarium loquentibus.

De inimicatis & diffidatis, non tenendis in Capitolio per Officiales. Cap. 247.

ITem, statuimus, & ordinamus, q̃ nullus Officialis Curiæ Capitolii, audeat vel p̃sumat tenere in Capitolio aliquem diffidatum, condemnatum, vel inimicatum; ad pœnam centum librarum prouisi. Senatus, soluendarum Cameræ Vrbis, tempore sui sindicatus. Quam pœnam, Senator qui per tempora fuerit, teneatur auferre & auferri facere à contrafaciente, & assignare in Camera Vrbis.

De mercatoribus portantibus mercantiam ad portum Ripæ Romeæ, quòd debeant eam facere scribi per Riparium. Cap. 248.

ITẽ, q̃ quicunq; mercator, seu quæuis alia p̃sona, deferret seu deportaret, seu deferri & deportari faceret ad portũ Ripæ Romeæ, aliquã mercãtiã, cuiuscũq; generis sit; teneatur dictã mercantiã assignari & scribi facere p Ripariũ, deputatũ p Camerã Vrbis, ad colligendũ dictũ ripaticũ, p dicta Camera. Et qui contrafecerit, perdat rem quã non assignauerit, seu scribi fecerit per Ripariũ supradictum; & de ea, tertia pars sit & esse debeat inuentoris dictæ rei, & aliæ duæ partes sint Cameræ Vrbis.

De compositionibus, & quomodo fieri debeant. Cap. 249.

Supra. c. 89. ITem, statuimus & ordinamus, quod DD. Conseruatores Cameræ Vrbis, qui per tẽpora fuerint, non possint nec debeant facere aliquam compositionem cum Magnatibus vel forensibus, de aliquibus diffidationibus vel excessibus, ab eis vel per eos fiendis, præterquam de contemptu & innobedientia mandati, & damno dato. De excessibus verò, malis, diffidationibus, condemnationibus, & delictis, per eos factis & cõmissis, & committendis vsque in diem publicationis præsentis Statuti, habeant illam potestatem cum eis componendi, quam hactenus habuerunt, hinc ad vnum annũ proximè futurum; de cætero, & deinde inantea, componendi cum eis, nullam habeant facultatem vel potestatem. Non obstante quocunque alio Statuto vel priuilegio Vrbis, in contrarium loquentibus. Cum Communitatibus verò, componere possint de quibuscunque diffidationibus, factis per DD. Conseruatores prædictos, præsentes & futuros, & pro quibuscunque excessibus. Et hoc Capitulum, publicè banniatur per Vrbem, in locis consuetis.

De forensibus, habendis pro Ciuibus. Cap. 250.

ITem, statuimus & ordinamus, quod nullus forensis habens priuilegium cittadantiæ; habeatur & reputetur pro Ciue, seu gaudere possit priuilegio ciuium Romanorũ, nisi habeat domum, & vineam; videlicet domum in Vrbe, & vineam prope Romã per tria milliaria; & habitet per tres partes anni, in Vrbe, cum familia sua.

De capitulis pecudum. Cap. 251.

Supra lib. 1. c. 156. IN primis statuimus & ordinamus, quod patroni & domini bestiarum pecudinarum & caprarum forensium (videlicet illarum Terrarum quæ non soluunt sal, & focaticũ, siue impositam salis & focatici, Cameræ) qui conducunt seu conduci faciunt ipsas bestias Romam, ad pascuandum ad pascua, & partes, & territoria Vrbis; teneantur, & debeãt soluere de pecudibus, capris, & montonibus, Cameræ Vrbis, duos florenos auri pro quolibet cẽtenario; videlicet medietatem in festo Natiuitatis D. N. Iesu Christi, & aliam medietatem in Paschate Resurrectionis eiusdem D. N. Si verò dictæ bestiæ, vel aliqua ipsarum, conducentur, seu conducerentur ad pascua, & partes Vrbis, ad gubernãdum, & pascuandum eas in hyeme, per aliquem Ciuem Romanum, vel quamcunque aliam personam; ipsi conductores, pro quolibet centenario dictarum bestiarum, duos florenos auri soluant, & soluere teneantur dictæ Cameræ, in terminis supradictis, prout superius est expressũ. Pro qualibet bestia grossa, quæ conduceretur ad pascuandum in hyeme, ad partes Vrbis; domini seu patroni, seu conductores earum; soluant, & soluere teneantur dictæ Cameræ, quatuor solidos prouisi. pro qualibet bestia grossa. Et teneantur, & debeant, ipsas bestias in dicta Camera assignare, & numerum ipsarum; & eas numerare, & numerari facere eisdem modo, & forma, quibus pecudes numerantur.

Quantum soluatur pro centenario pecudum forensium. Cap. 252

ITem, quod omnes conducẽtes, & conduci facientes, pecudes forenses extra districtũ Vrbis, ad pascuandum in pascuis Vrbis, vel eius districtu; teneantur soluere Cameræ Vrbis, duos flor. seu id quod pro tempore solui consueuit, pro quolibet centenario dictarum pecudum; videlicet medietatem dictorum florenorum in festo Natiuitatis Dñi, & aliã medietatem in festo Paschæ Resurrectionis D. N. Iesu Christi. Et si quis ex hoc dictam Cameram fraudauerit; in quadruplum puniatur. Et nihilominus, pecudes non assignatas in Camera Vrbis pro pecudibus forensibus, perdat, & perdere debeat.

¶ *De scoriantibus, & furantibus arbores.* Cap. 253.

ITem, statuimus & ordinamus, q nullus de cętero scoriet vel incidat, vel scoriari vel incidi faciat, per se vel per aliū seu alios, aliquā arborem seu arbores alienas, fructiferas vel siluestres, siue sint ī locis cultis, siue incultis, siue in nemoribus, siue in domibus, siue in cāpis, sine voluntate dñi, & licentia cuius est arbor. Et si qs inuētus fuerit incidere vel scoricare dictas arbores vel arborem, sine licentia eius cuius est, vel sunt; puniatur qualibet vice, in centum sol. proui. Et nihilominus, teneatur emēdare damnum patienti, sacramento patientis declarandum. Et liceat illi, cui damnum illatum est, à dicto malefactore, penes quem inuentæ fuerint, cortices dictarū arborum, & animal seu animalia in quibus eas detulerit, sine pœna auferre, propria auctoritate, vbicunque, sine licentia Curiæ. Et si quis venditor corticum arborum, probare non poterit, se cortices prædictas, quas vendidit seu vendiderit, licitè fecisse & habuisse; tanquam inuentus fuerit, vel fecisset facere damnum supradictum; puniatur. Et de hoc, credatur sacramento cuiuslibet accusatoris, bonæ famæ. De qua pœna habeat medietatem; & pœnę duplicentur de nocte in oībus supradictis.

¶ *De petentibus securitatem, ualentibus portare arma defensibilia.* Cap. 254.

QVicunque petierit securitatē ab aliquo, & ille eā sibi dare recusauerit, & permiserit se propterea diffidari; Curia ei defensibilia arma concedat, recepta primò fideiussione in Camera Vrbis, de non offendendo aliquem, ad pœnam quadrupli eius quod pro maleficijs esset statutum; qua securitate recepta, dicta arma deponat.

¶ *De executione fienda in bonis diffidatorum.* Cap. 255.

SEnator teneatur proprio iuramento, & ad pœnam quingentarum lib. proui. ad petitionem, Partis facere capi & accipi omnia bona, & res damnatorum & diffidatorum de homicidio; & diuidere per medium, singulas res mobiles, & immobiles, & se mouentes, inter Partem læsam, & Cameram Vrbis, secundū tenorem priuilegii diffidationis vel sententiæ. Et si dicta bona dictorum diffidatorum & damnatorum, apparerent esse communia cum consortibus aliis non damnatis vel diffidatis; q omnia bona Senator faciat diuidi summariè, sine strepitu, & figura iudicii; & partē diuisam, Cameræ Vrbis, & Parti, pro diuiso adiudicari & assignari, cū clausulis & cautelis conuenientibus. & teneantur consortes diffidati, ad pœnā quinquaginta lib. proui. pro medietate Cameræ Vrbis, & alia medietate Parti applicādam, diuidere, & non referre aliquam controuersiam quominus diuisio fiat. Et hoc, locū habeat in præsentibus, præteritis, & futuris.

¶ *De eodem.* Cap. 256.

ITem, statuimus & ordinamus, q tam ciues Romani & habitatores Vrbis, quàm etiam forenses, videlicet de Comitatu, & districtu Vrbis, qui per tempora haberent seu tenerent in partibus & territorio Vrbis, pecudes, capras, montones, seu aliquas ipsarum bestiarum, suas, vel alienas, vel forenses, ad pascuandum & gubernādum; quilibet ipsorum, teneatur, & debeatur vinculo iuramenti, assignare in Camera Vrbis, Notario maiori dictæ Cameræ, & eas per dictum Notariū scribi facere, vsque ad Natiuitatem Domini nostri Iesu Christi, diuisim bestias suas à bestiis forensium; ad pœnam centum librarum pro quolibet centenario, & perditionis bestiarum. Et contenta in præsenti Capitulo seu Statuto, omni anno banniantur ad tubam, publicè & alta voce, per Vrbem, in locis consuetis, saltem per quindecim dies antedictum festum Natiuitatis Domini.

De eodem. Cap. 257.

ITem, statuimus & ordinamus, ꝗ omnes pecudes, & bestię pecudinæ ciuium Romanorum, & etiam forensium, de comitatu, territorio & districtu Vrbis; videlicet illarum Terrarum, quæ soluunt sal, & focaticum, siue impositam salis, & focatici, Cameræ Vrbis; debeant esse merchatæ vno mercho tantùm (videlicet in auricula, & de igne) & non de pluribus merchis. Et dictum merchum, domini siue patroni ipsarum bestiarum, in Camera Vrbis debeant assignare, quando assignant dictas pecudes in ipsa Camera; & aliter non recipiatur assignatio earum in dicta Camera. Communitates, & districtuales Vrbis, & de Vrbis districtu, dent & dare teneantur in dicta Camera, idoneos fideiussores, ꝗ bestiæ & pecudes prædictę, quas assignant, seu assignabunt in dicta Camera, sint suæ, & non alterius. Et si contrafecerint, seu assignauerint ipsi, aut aliquis eorum, bestias alienas pro suis; centum librarum proui. & perditionis bestiarum, pœnam incurrant, pro quolibet contrafaciente, Vrbis Cameræ applicandarũ. Et dicta assignatio, per dominos & patronos ipsarum bestiarum, & non per aliam interpositam personam fiat; & aliter non recipiatur dicta assignatio, nisi dominus, aut patronus earum, haberet licitam excusationem, propter quam non posset venire ad Capitolium; quo casu, Notarius Cameræ teneatur ire ad domum eius, cum salario sui uiatici, competenti.

De eodem. Cap. 258.

ITem, ꝗ omnes pecudes, captæ, montones, & bestiæ grossæ, quæ reuertuntur seu reducuntur de Vrbe, seu Vrbis districtu, ad partes Montanearum; debeant numerari per numeratores earum, ad id deputatos seu deputandos per DD. Conseruatores Camerę Vrbis, qui fuerint per tempora, ad pontem Mãmolum, & ad pontem Nomentanæ, & ad pontem Salarium, seu ad quemcunque dictorum pontium, & non in alio loco, & postquam sic fuerint numeratę; vadant seu ducantur per *viam* siue stratam Tiburtinam, vel villæ Sancti Antimi, & non per aliam viam, *seu alias* partes, versus Montaneam. Et si per aliam viam irent vel transirent, aut ire, vel transire fuerint inuentæ, cum apodissa, siue sine apodissa Dohanæ Cameræ Vrbis; ꝑditæ sint ipsæ bestiæ, & ipsæ Cameræ applicentur, tam bestiæ grossæ, quàm minutæ. Et idem intelligatur, si peruenerit ad notitiam Capitolii, vel officialis Cameræ Vrbis. Qui eas numerauerit, vel scripserit, ad dictos pontes, vel aliquem ipsorum; teneatur & debeat, ipsas bestias in dicta Vrbis Camera assignare, ad pœnam valoris ipsarum bestiarum, de eius proprio, Vrbis Cameræ applicandam.

De eodem. Cap. 259.

ITem, ꝗ omnes supradictæ bestiæ, grossæ, & minutæ, quæ inuenirentur superfluæ ad dictos pontes, vltra illas, quæ fuerint in dicta Camera Vrbis assignatæ; perdantur, & sint & esse debeant dictæ Camerę, & ipsi Camerę applicentur. Possint tamen domini seu patroni ipsarum bestiarum, redimere ipsas bestias à dicta Camera, pro quolibet centenario bestiarum pecudinarum, pro vigintiquinque florenis auri; & pro qualibet bestia grossa, videlicet boue, pro quinque florenis; & vacca, pro quatuor. et si dictę bestię, conductæ fuerint ad pascua & herbatica territorii districtus Vrbis, per aliquos cives Romanos vel forenses, ad pascuandum, seu eas conduci fecerint ad dicta pascua, & herbatica; dicimus & ordinamus, ꝗ D. Senator teneatur, & debeat, ad petitionem dominorum, seu patronorum ipsarum bestiarum; constringere illum, seu illos, qui conduxissent, seu cõduci fecissent dictas bestias, ad soluendum dictos denarios in dicta Cameta, & ad satisfaciendum omne damnum; videlicet summariè, de plano, sine strepitu, & figura iudicii.

¶De eodem Cap. 260.

ITem,statuimus,& ordinamus,q super conductione pecudum, & aliarum bestiarum,euntium in Montaneam,& ad partes Montaneæ;sint & deputentur omni anno,xii.boni & legales ciues Romani,ex parte dictæ artis.quorum,sex sint numeratores dictarum bestiarum ; & tres, maioris qualitatis & conditionis, sint superstantes,siue superstites;& sint duo numeratores, & vnus superstās in quolibet Ponte.qui superstans teneatur facere caracem numeri ipsarum bestiarum, & de ipso numero bestiarum,facere relationem in Camera Vrbis. Et dicti numeratores dictarum bestiarum,nullo modo possint, nec eis liceat, sine licentia sui superstantis numerare.Et numeratores,teneantur,& debeant retinere omnes castratos, & omnem bestiam masculam minutam de duobus dentibus,nisi essent de numero montonorum,siue montonum.quas bestias retentas per eos, debeant in Camera Vrbis assignare. Quarum bestiarum sic retentarum , medietas sit Cameræ Vrbis , & alia medietas sit ipsorum. Alii tres ciues,vsque ad dictum numerum dictorum xii. hominum;stent & stare debeant dicto tempore extra Vrbem;videlicet vnus in Campania,alius in Tibure,& alius in villa sancti Antimi,& in partibus circunstantibus, prout fuerit opportunum. Et faciant custodiri omnes passus,per quos dictæ bestiæ possunt redire. & de omnibus dictis bestiis, quas inuenerint per aliam viam ire, q̄ per vias in Statuto contentas;medietas sit Cameræ Vrbis,& alia medietas sit ipsorum.qui numeratores,& superstantes,habeant pro numeratione dictarum bestiarum,inter omnes,xx.sol.prou.pro personis eorum,pro qualibet milliario pecudū; & sex denarios,pro qualibet bestia grossa, eis soluendos per dominos , seu patronos dictarum bestiarum . Pro custodia autem passuum,& nunciorum ; eis à dicta Camera Vrbis persoluatur.

¶De eodem. Cap. 261.

ITem,statuimus,& ordinamus,q tam ciues Romani,q̄ forenses,teneantur,& debeant soluere dictis superstantibus,commissariis,& numeratoribus dictarum pecudum,de omnibus bestiis pecudinis, cum earum alleuo, tonsis, seu tosoratis, seu quæ tosorari possent(quæ numerantur, seu numerarentur ad supradictos Pontes) xx.soll.proui.pro quolibet milliari;& sex denarios,pro qualibet bestia grossa ; qui sint pro salario eorundem.

¶De eodem. Cap. 262.

ITem,q nulla bestia grossa,vel minuta,debeat transire dictos Pontes,vel aliquem ipsorum Pontium,seu locorum,nec aliquis eas debeat ducere, vel cōducere per dictos Pontes,& loca,sine apodissa Camerarii Cameræ Vrbis;ad pœnam perditionis ipsarum bestiarum,& pœnam superius declaratam.

¶De eodem. Cap. 263.

ITem,statuimus,& ordinamus,q de xx.solidis proui. qui soluuntur , & solui debent,pro quolibet milliari pecudum ; & sex denarijs proui.qui soluuntur,& solui debent,pro qualibet bestia,vt supradictum est, pro numeratione bestiarum;fiāt tres partes æquales.quarum vna pars, sit,& esse debeat tātum superstantium; alia pars,sit illorum;qui stabunt seu steterint ad custodiam passuum videlicet in Campania,Tibure,& villa sancti Antimi;& alia tertia pars,sit,& esse debeat communiter oīum sex numeratorū pecudū,media pars,pro quolibet.qui oēs & singuli numeratores superstantes,& custodes passuum,stent,& stare debeant ad sindicatū,& de gestis per eos in dicto officio,reddere plenariam rationem; & si reperti fuerint re-

cepisse aliquam simoniam,vel commisisse fraudem,vel malitiam,ex quibus Camera Vrbis damnificaretur,vel damnum aliquod pateretur,aut deceptionem,in prædictis,vel aliquo prædictorum, vel eorum occasione; incurrant pœnam quadrupli simoniæ receptæ,pro quolibet eorum delinquentium, Cameræ Vrbis persoluendi, & damnum emendent,& resarciant Cameræ Vrbis supradictæ.

¶ De eodem. Cap. 264.

ITem,statuimus,& ordinamus,ꝙ DD.Conseruatores Cameræ Vrbis, qui per tēpora fuerint;teneantur,& debeant in fine passus pecudum,Montaneam,& partes Montaneæ ascendētium;fieri facere per D.Senatorem, diligentem inquisitionem in forma debita;super qua examinari faciat D.Senator,testes Romanos, & de Tibute,Carsolio,& de Abbatia Farfensi, & de Campania; ad inueniendum si pecudes aliquæ Mercatorum,transiuerint versus Montaneam,per alias partes, vias, seu itinera,quàm per loca declarata,& ordinata,vt supra continetur.Et repertos culpabiles,D.Senator puniat pœnis superiùs declaratis.Et si Senator, seu Conseruatores negligentes fuerint prædicta fieri facere; nomine pœnæ,& pro pœna,centum florenos proui.dictæ Cameræ soluere teneantur. Et dictam pœnam,eos incurrere volumus ipso facto.

¶ De eodem. Cap. 265.

ITem,ꝙ nulla persona assignet merchum alienum,pro suo; ad pœnam quingentarum librarum prouisinorum;& vltra dictam pœnam,puniatur pœna falsi.

¶ De eodem. Cap. 266.

ITem , ꝙ nulla persona signet,& signari faciat cum mercho suo, pecudes forēses, quas duxerit,seu duxisset,& duci fecisset ad pascuandum,ad pascua, & herbatica Vrbis,vel sua; ad pœnam prædictam.

¶ De eodem. Cap. 267.

ITem,ꝙ pro omnibus pecudibus lanutis,quæ in futurum reuertuntur,seu reducuntur lanutæ in Montaneam,& partes Montaneæ;domini, seu patroni , vel conductores earum,soluant,& soluere teneantur in Camera Vrbis, duos denarios , pro qualibet pecude viscosa;& tres denarios,pro qualibet pecude matricina.Et dictos denarios,Conseruatores,pro dicta Camera exigere & recipere teneantur.

¶ De eodem. Cap. 268.

ITem,ꝙ pro quolibet milliari pecudum ascendentium in Montaneam, & partes Montaneæ; domini,seu patroni earum, x.soli.proui.pro quolibet milliari, soluere teneantur Cameræ supradictæ,pro apodissa earum , vt est hactenus consuetum.

¶ De eodem. Cap. 269.

ITem,ꝙ numeratores pecudum,debeant numerare pecudes Romanorum, & comitatensium,seu districtualium Vrbis(qui pro prædictis pecudibus non soluunt aliquid in Camera Vrbis)diuisim à pecudibus forensium;ad pœnam centum lib.prouisi.pro quolibet numeratore,qui numeret pecudes forensium , simul cum pecudibus dictorum non soluentium , & qui soluere non tenentur in dicta Camera.

¶ De eodem. Cap. 270.

ITem,statuimus,& ordinamus,ꝙ à Kalendis mensis Aprilis,inantea,vsque quò pecudes reducuntur in Montaneam,& ad partes Montaneæ;nulla persona audeat, vel

vel præsumat mouere, vel moueri facere, seu conducere, vel cõduci facere pecudes, aut castratos, & bestias pecudinas, de loco ad locum, versus partes Montaneę, absq; apodissa Cameræ Vrbis. Et qui contrafecerit; perdat dictas bestias, & Vrbis Cameræ applicentur, & confiscentur per Iudicem dictæ Cameræ. quarum, tres partes sint Cameræ Vrbis; & quarta pars, auferentis.

¶ De eodem. Cap. 271.

ITem, statuimus, & ordinamus, ꝙ antequam pecudes incipiant transire per Pontes; superstantes, & numeratores earum, qui per tempora fuerint; prouideant, se numerare ante (in illis locis, & partibus, quæ eis videbuntur) oẽs pecudes, quæ erãt inter duo flumina, versus Tiberim; per illum modum, qui eis melior videbitur.

¶ De eodem. Cap. 272.

ITem, ꝙ nullus audeat, vel præsumat transire, conducere, vel conduci facere, cum pecudibus, vel sine pecudibus, per Pontes prędictos, tempore numerationis pecudum, aliquos castratos, vel aliquos masculos pecudinos, de duobus dentibus, vel ab inde supra. Et qui contrafecerit; perdat dictas bestias, & Vrbis Cameræ applicentur & confiscentur, pro tribus partibus, dictæ Cameræ; & pro quarta parte, superstantibus, & numeratoribus supradictis. Liceat tamen cuilibet, ducere, & transire per dictos Põtes, quinque montones, pro quolibet centenario pecudum, absque aliqua pœna.

¶ De eodem. Cap. 273.

ITem à Kalendis Aprilis inantea, vsque ad exitũ mensis Maii; stent & stare debeãt de die, & de nocte, ad custodiam supradictorum Pontium, boni & legales famuli de Viturclano, pro quolibet Ponte. Qui famuli omnes, dent fideiussores idoneos, de dicto eorum officio dictæ custodiæ, fideliter, & legaliter exercẽdo, prout eis impositum fuerit; & habeant, qui Pontes custodiunt, salarium à Camera memorata.

¶ Quod Officiales ad uitam, non habeant aliquod aliud officium in Vrbe. Cap. 274.

ITem, statuimus, & ordinamus, quòd nullus Officialis ad vitam, possit habere, vel deputari ad aliquod aliud officium, de officiis imbussulatis, vel imbussulandis, cũ salario, in dicta Camera Vrbis, vel extrà. Et si sibi daretur, vel concederetur; non valeat ipso iure; & gesta per eum, non teneant; non obstante aliquo Statuto, vel priuilegio, in contrarium loquentibus.

¶ De grascia non incoctimanda. Cap. 275.

ITem, statuimus, & ordinamus, ꝙ deinceps nulla persona incoctimet, seu incoctimari faciat, aliquam grasciam, seu res grasciæ, quæ deferirentur ad Vrbẽ, ad portas Vrbis, vel intus Vrbem. Et qui contrafecerit; soluat nomine pœnæ, L. lib. prouī. pro quolibet contrafaciente, vice qualibet. Supra c. 60. & Infra lib. 4. c. 24

Quòd omnes Romani, sint grasceri. Cap. 276.

ITem, statuimus, & ordinamus, ꝙ cuilibet ciui Romano, & habitanti in Vrbe, liceat accipere omne genus grasciæ, & res, & bestias quascunque, prohibitas extrahi de Vrbe, vel eius districtu, vel de loco magis propinquo Vrbis, ad locum magis longinquum ab Vrbe, sine apodissa Dohanæ Camerę, contra formam Statutorum, seu ordinamentorum, consuetudinem, & deliberationem Consilii generalis Vrbis; & eas assignare, & scribi facere in Camera Vrbis. Et dictæ bestiæ, & res quæ-

cunque,sic inuentæ sine apodissa Dohanæ dictæ Cameræ;perdãtur,& perditæ sint; & per Iudicem Cameræ,ipsi Cameræ applicentur,pro tribus partibus; & pro quarta parte,auferenti. Et dictam assignationem dictarum bestiarum,& rerum in dicta Camera;faciant infra terminum trium dierum,postquam inuenerint;ad pœnam x. lib.proui.& nihilominus dictam assignationem facere teneantur.

De facientibus contra Statuta. Cap. 277.

Supra c.28.& in proe.1.lib.in fi. ITem,vt omnia supradicta Statuta calumniandi auferatur,materia; & transgressorum huius Capituli Statutorum,audacia non transeat impunita;Decernimus, omnia supradicta Statuta,ab omnibus inuiolabiliter obseruari; cassatis & euacuatis omnibus aliis statutis,quæ prędictis essent contraria vel aduersa; & istis solis vti volumus,& in iudiciis,& extra iudicia,per omnes Vrbis iurisdictioni subiectos, & alios quoscunq; in Curia Capitolii litigantes. Nec per Conseruatores, & iudices quoscunq; alios prę̃sidentes,audiri volumus aliquem,contra ipsa,per directum vel per obliquum,quomodolibet allegantem,quòd dicta Statuta non valeant. Et hoc pertinaciter affirmantem,seu super eorum valore & vigore,sub quibuscunq; coloribus,disputantem,contrafacientem,audientem,& allegantem; pœnam infamiæ & priuationis honoris,& cuiuslibet dignitatis,& quingentarum lib. proui. incurrere volumus ipso facto quas de facto Senator sibi auferri faciat; aliàs, tantundem de suo salario,Camerę Vrbis soluat à qua pœna,nullo modo liberari valeat nec absolui,in aliquo Consilio generali vel speciali.

Statuta, iussu & ordinatione Sanctissimi D. N. *Eugenij iiij. composita.* Cap. 278.

Sup.lib.1.c.164. ITem,ad remouẽdum ne causæ Ciuiũ districtualium, ad Curiã deuoluerentur,vt fuit & est intẽtionis Sanctis.D.N.propter impensas,& laborũ onera, V.R.P.aliàs decreuit,quòd appellantes à sententiis quorumcumq; Commissariorũ, in Vrbe latis & ferendis; appellarent ad Iudicẽ appellationũ Vrbis;& sic in multis fuit *obseruatũ*.

ITem,statuimus,& ordinamus, quòd in concernentibus ordinariam iurisdictionem Senatoris,aut Iudicium Capitolii,vel Capitanei appellationum, seu aliorũ quorumcumq; Iudicum Vrbis; nulla fiat commissio.Tamen si ex aliqua causa esset fienda,in qua iudex de publico salariatus detur; non possit Iudex ipse, à Partibus aliquid pro sportulis accipere; sub pœna restitutionis quadrupli,& suspensionis ab officio,per trimestre; & non concedatur,nisi Partibus, de quarum interesse tractatur,specialiter requisitis; & eis,per peritos per nos deputando, auditis;& tunc causę terminari debeant secundum formam iuris,& Statutorum Vrbis,& infra tẽpora à Statutis Vrbis præfixa;sub pœna in eis contenta. Et ab eis,secundũ formã Statutorum Vrbis,& ad quem Statuta disponunt,appellari possit,& non aliàs, Et cõmissio aliter concessa,vt contra mentem S. D. N. & nostram,emanata,sit ipso iure nulla.

Seruatio Statutorum. Cap. 279.

STatuimus & ordinamus,vt circa torturas capturas personales,& alios processus tam ciuiles quàm criminales; seruetur forma iuris,& Statutorum Vrbis; nisi aliter aliud fuerit specialiter à Sanctissimo D N.seu à nobis mandatũ;non obstantibus quibuscunque priuilegiis,tam concessis,q̃ concedendis. Aliàs,Senator cõtrafaciẽs, in sindicatu ad pœnã similẽ,& ad damna,expensas,et interesse; Partibus teneatur.

COnfirmantes,et denuo renouantes saluberrimum Vrbis Statutum De habentibus in Vrbe Roma,necnon in eius districtu, pro Senatoribus non eligendis; Statuimus,quòd Senator et eius Officiales,debeant esse de loco distanti ab Vrbe, ad minus,ad quinquaginta miliaria; Capitaneus verò appellationum, per sexaginta; sub pœnã amissionis salarii sibi deputati.

Item

¶ Item, statuimus quòd Senator, et eius Officiales, Capitaneus appellationum, et alii Officiales, sint forenses, et nõ durent in officio, vltra tempus à Statutis præfixũ. Quo elapso, teneãtur ꝑpositi inhabilitatibus Officialiũ, illos eiici facere, sub pœna. & quòd concessio seu reffirmatio contra hoc Statutum, fieri nõ possit; et qui semel fuit in officio per quinquennium, illud, siue aliud officiũ in Vrbe, obtinere nõ possit.

¶ Quia officiũ Marescallorum, factum ad repressiones malefactorum, deductum est in rapinam pauperum; ad dicti officii reformationem, statuimus in Capitolio in Vrbe Roma, non posse esse nisi sex Marescallos; quatuor Romanos, et duos per Senatorem deputandos forenses, distantes ab Vrbe vt supra. Qui Marescalli, seruent officium hoc modo; habeant banchum in sala Capitolii, vbi redditur ius; et ibi recipiant fossuras, & capturas, & alias scripturas executionum, & non alibi; habitis idoneis notariis, singulis eisdem in principio in tracta Officialiũ deputandis; et habeãt bursam et omnia lucra communia, salario eis deputato, dumtaxat excepto; contra facientes, incidãt in pœnam xxv. ducatorum.

¶ Item, statuimus quòd officia dari solita Romanis Ciuibus, nulli alteri dentur, nisi ciuibus Romanis; et quod concessio aliis facta, sit ipso iure nulla.

¶ Item, statuimus, singulis officialibus, tam ciuibus quàm forensibus, optimos deputari sindicos, ex optimatibus uiris ciuibus Romanis; quorum semper sit vnus Doctor, vir grauis, et timens Deum; et vt sindicatus, factus tempore durantis officii, sit ipso iure nullus; et quòd salaria sindicorum, soluantur à Camera, excomputanda in salario ipsorum Officialium. Infr. lib 4. c. 34.

¶ Itẽ, pro pauperũ subleuamine, statuimus quòd pro ingressu, exitu, et mansione Cancellariæ, nihil pœnitus recipiatur, nec per custodes, nec per Prothonotarium, nec per alium, nisi duo solidi; videlicet sex quatreni tantũ, pro ingressu; & duo, ꝓ exitu. Et ꝙ Cãcellaria de cętero nõ vẽdatur, sed custodiri debeat ꝑ virũ idoneũ, ꝑ Cõseruatores, secũdũ formã Statutorũ, deputãdũ, ꝓ quẽ dari debeat idonea cautio

¶ Item, volumus deputari duos, qui, vocatis Proconsulibus artis Notariorum, habeant facere Tabulas, de summa recipiẽda ꝓ Prothonotariũ, necnon per alios Notarios, tam in Capitolio, q̃ extra; & eorũ cõstitutiones reuidere, & tabelliones examinare, & eorũ matriculã reformare; & q̃ inhabiles, & honestatẽ exercitii nõ seruãtes, & Tabulæ & normæ eis datæ, trãsgressores fuerint; possint à notariatu suspẽdi, & à matricula deleri omni appellatione remota; necnõ Tabulam facere omnibus & singulis officialib⁹ Vrbis, tã ciuib⁹ q̃ forẽsib⁹, tabellionib⁹, portarũ Vrbis, & Cãcellariæ custodib⁹; quas Tabulas, scribi & affigi facere teneãtur in locis singulis, vt omnibus veniãt in notitiam, de pecuniis ꝓ eos recipiẽdis, & modo per eos tenendo.

Itẽ, statuim⁹, ꝙ ad offm̃ extraordinariorũ, deputẽtur viri duo idonei; quorũ offm̃ nõ possit durare nisi sex mẽsib⁹; q̃ debeãt ĩ deferẽdis in Camera, duos de die, & vnũ de nocte adhibere testes, vt Parti volẽti se defẽdere, nõ auferatur, defensionis facultas

¶ Item, statuimus, & ordinamus, centum flor. pro reparatione Capitolii, ex salario Senatoris retineri solitos, nullibi expendi posse, nisi in Capitolio, vbi & prout Conseruatoribus pro tempore existentibus, magis visum fuerit expedire.

¶ Itẽ, statuimus & ordinamus, ꝙ nullus Aromatarius, medicinalia venalia teneat, nisi fuerit per Medicos auctoritate publica approbatus.

¶ Item, statuimus & ordinamus, eligi debere quatuor viros expertos, Ciues Romanos, auctoritatis grauis, qui præsint libro vocato Speculo. Et fiat liber vnus, vbi debeant scribi Officiales successiuè vt erunt, tam Ciues quàm forenses; & in eodem libro describi debeãt inhabilitates, quæ tam de iure, q̃ ex forma Statutorum Vrbis et ex serie ꝑsentiũ, & hactenus factarũ cõstitutionũ, quẽ ab officiis repellunt, quorũ cura sit, deputatis Officialibus, tã Ciuibus, q̃ forẽsibus, obstãtias obiecta, & defect⁹ obicere; & illis obstãtib⁹, amoueri facere; qui si negligẽtes fuerint, pænã xxiiii. ducatorum

ducatorũ,vice qualibet,incurrant,irremisibiliter exigendorũ; & nullus Officialis, q̃ primũ per prętatos fuerit inhibitũ,possit se gerere,sub pœna ammissionis salarij. quorum cura etiam sit,priuilegia Cameræ tueri,ac omni diligentia instare, vt priuilegia,Statuta,monumenta,arcana publica,grauiter seruentur, & custodiantur, & omnia alia,quæ circa præmissa publicum interesse requirunt.

¶Item,statuimus,quòd Statuta,quò ad Consulatus Artium,& ad extraordinariũ ordinem Ciuitatis,& quò ad festum Assumptionis beatæ Virginis, & pœnæ in his adiectæ,necnon pœnę pro immundicia, aut portatione armorũ, aut per bannimẽta,aut per officiales super his præfectos,aut per speciales constitutiones, tam apposite,quàm apponendæ,ligent tam Ciues,quàm forenses laicos Romanam curiam sequentes,cuiuscunque status,gradus,vel conditionis fuerint.

¶Item,statuimus,Macellarios,per viam publicam rectam de Ponte Castri Sancti Angeli,ad Pontem,& specialiter in platea Campi Florum, & platea Iudæorum, non posse macellum tenere vllo tempore, sub pœna,x.ducatorum. Et q circa plateam Iudæorum, plateã Campi Florum,prope Sanctum Celsum, prope plateam Sanctæ Mariæ Rotundæ, prope Sanctum Marcellum in Ripa, & area Noe, prope turrim de Comitibus,& aliis locis consuetis,extra dicta loca,locum vnum habeãt, in quo solùm,& non sparsim,artem exerceant. Et q vbi carnes ad vendendum tenent,mundi stent,sub pœna vnius ducati,vice qualibet qua contrafecerint.

¶Item, volumus,vt currus à vijs rectis,quibus supra,quantũ fieri pôtest,abstineãt, ne publicos incessus impediant;sub pœna vnius ducati,vice qualibet.

¶Item,statuimus,q in quolibet loco,vbi in Vrbe Roma cuditur, aut cudi contingeret moneta,cuiuscunque metalli; debeat esse præpositus Ciuis Romanus,grauis & expertus;cuius cura sit,custodire stampas; & ex qualibet massa, ex qua pecunia cudi debet,assagia recipere;& operam,& curam suscipere,vt nullũ vitium in moneta fiat,& alia quæ præpositi Zecchæ,facere soliti sunt.

¶ *Sequuntur alia Capitula, ordinationes, & reformationes, quorum, & quarum tenor talis est, videlicet.* Cap. 280.

IN nomine Domini,Amen.Anno Dñi MCCCCXLVI. Pontificatus Sanctissimi in Christo patris, & D. N. D. Eugenii;diuina prouidentia Papæ quarti,anno sexto decimo,indictione nona,mensis Iulii die xx.Loisius Mandatarius, & specialis nuncius Reuerendissimi in Christo patris,& D.D. Astrogii Archiepiscopi Beneuentani,Reuerendissimi in Christo patris, & D. D. Ludouici,tituli Sancti Laurentii in Damaso, sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ præsbyteri Cardinalis Aquilegien.præfati D. Camerarii Locumtenentis; de mandato, & ex parte præfati D. Locumtenẽtis,coram magnificis Thomas Saxo;de Amateschis,Stephano de Buccabellis,& Antonio Velloni,Conseruatoribus Cameræ almæ Vrbis, infrascriptas reformationes,& ordinationes,Capitula,& Statutą repręsentauit.Demum die xxix.Augusti, anni præfati, præfatis Magnificis DD. Conseruatoribus præsentatũ fuit rescriptũ, sigillo ipsius D.Vicecamerarii,& Locumtenentis sigillatum,& subscriptum, in forma,Cuius talis tenor existit.

Astrogius,Dei,& Apostolicę Sedis gratia,Archiepiscopus Beneuentanus,Reuerendissimi in Christo patris,& D.D.L.tituli Sancti Laurentii in Damaso,præsbyteri Cardinalis Aquilegien.Sanctissimi D. N. Papæ Camerarii Locumtenens, Magnificis viris Thomæ Saxo de Amateschis, Stephano de Buccabellis, & Antonio Velloni,Conseruatoribus Cameræ almæ Vrbis,salutem.Constitutiones,& salariorum Officialium,& Notariorum,ac Portarum,& Pontium custodum,& aliorum in eis contentorum,taxationes,dudum per nobiles viros Andræam de Sancta Cruce, sacri apostolici Consistorii Aduocatum,& Maximũ Lelli Cecchi,per nos ex forma

Constitutio-

Constitutionum,& Reformationum per præfatum Reuerendissimum D. Cardinalem, & Camerarium deputatos, adhibitis egregio legum Doctore Ioannem de Tibure,& Laurentio. D.Pauli, Proconsulibus Collegii iudicum , & Notariorum Vrbis,secundum tenorem earum constitutionum,editas,vobis,& vestro officio,de nostro mandato,per Loisium mandatarium nostrũ præsentatas, de mandato Sanctissimi D.N.super hoc nobis facto,ac vigore nostri Vicecamerariatus officii, mãdamus inuiolabiliter obseruari;ac in libro grosso Cameræ Vrbis,describi;& in volumine Statutorum Vrbis,apponi;& transgressores,per vos & successores vestros, vnà cum quatuor nobilibus viris, pro eorum obseruatione, deputatis, & in futurũ deputandis,secundum earundem constitutionum,& reformationum tenorem,pœnis & multis,prout vobis,& vestris in officio successoribus, ac quatuor præfatis videbitur,puniri;cum quadruplici eius quod plus exegerint, restitutione, his à quibus extorserint.Salaria verò & prouisiones Officialibus persoluen. per Cameram, voluntati Sanctiss.D.N.reseruamus;quibuscunque in contrarium facientibus, non obstantibus.Datum in domo nostræ solitæ residentiæ,die penultimo mensis Augusti,nona indictione,anno Domini, millesimo, quadringentesimo, quadragesimo sexto,Pontificatus præfati D.N. Papę Eugenii quarti, anno sextodecimo.

¶ *Tenor uerò dictarum reformationum, ut supra præsentatarum,talis est.* Cap. 281.

CONstitutiones,& reformationes,factæ per D.Andream de Sancta Cruce, sacri Consistorii Aduocatum, & Maximum Lelli Cecchi, deputatos per Reuerendissimum D.Astrogium,Archiepiscopum Beneuentanũ,Reuerendissimi D.L.tituli Sancti Laurentii in Damaso,S. R. E. præsbyteri Cardinalis Aquilegieñ.Camerarii Apostolici Locumtenentẽ; vocatis egregio viro, D.Ioanne de Tibure Aduocato Consistoriali, & Laurentio D. Pauli Toti, Proconsulibus artis Notariorum. Cap. 282.

¶ *Primò,ordinationes,et Statuta,edita per Collegium* Notariorum *Vrbis, præcipimus inuiolabiliter* obseruari,q̃ dudũ in Palatio Capitolii publicata fuerũt,Quorũ tenor talis est,

A Solio sũmę maiestatis,Tribunali,&Throno magni Dei,vnius,& trini,Patris, Filii,& Spiritus Sancti,diffusum est lumen in cœlo,& in terra;vt intelligat,& videat omnis creatura veritatem.Inde illa veritas,quatuor Euangelistarum prçconio,diuino agitatorũ spiritu, ad humani generis doctrinã claruit, ambulantibusq; in tenebris, lucem dedit. Inde etiam duo magna luminaria,humano generi illuxere,vt hominum vitam, gesta,& mores exornent.Horũ autem claritate,& radiis religio Tabellionatus officii, inter alia hominum officia,est,vt fidem habeat demõstrandi,atque probandi contrahentium vota;morientium, & aliorum vltimas voluntates;Iudiciorum actus;Præsidum, ac magistratuum sententias, iudicia, atque decreta,fidei Notarii,& scripturę Tabellionis commissa.Tãto itaque diuino,& humano munere dotata huius officii religio,curare debet attentius, vt intelligat cõmissum sibi officium, & aut auctorizandis indignationem, & iustitiam;aut munus & gratiam,iuxta merita,vel demerita exercentis, expectet. Quia verò vt plurimũ quod quisque negligit,ignorat;nisi aut præmonitus,aut sibiipsi cõscius factus,intelligat;decretum est per egregium virum D.Andrçam de Sancta Cruce,sacri Consistorii Aduocatum,& Petrum Mellini,Proconsules;Antonium Bartholomæi,Antonium Cecchi Nicolai,& Laurẽtium Christofori,Notarios Officiales Collegii Notariorum Vrbis,ad componendum mores dicti officii Tabellionatus, in Collegio Notariorum Vrbis deputatos,Quód quisque in eadem Vrbe dictum officium exercens,aut exercere intendens,sciat se inuiolabiliter seruaturum instituta infrascripta, ad honorem, & laudem Omnipotentis Dei, beati Lucæ Euangelistæ,protectoris eiusdem Collegii,laudem, & gloriam militantium in officio præfato.

¶ Alia

¶ *Alia reformatio Notariorum Urbis.* Cap. 283.

IN primis decretum, institutum, & ordinatum est, q̃ in festo beati Lucæ Euangelistæ, conuocatis Iudicibus Palatii Capitolii, Doctoribusque Urbis, & omnibus Procuratoribus, & Notariis Urbis matriculatis, celebretur Missa in Ara cœli, ad honorem, & laudem omnipotentis Dei, & beati Lucæ Euangelistæ, cum cereis, & luminaribus distribuendis singulis more solito expensis Collegii, & vniuersitatis officii Tabellionatus.

¶ *De creatione Officialium Collegij Notariorum Urbis.* Cap. 284.

ITem, q̃ celebrata missa præfata omnes de dicto Collegio conueniant, & conuenire debeant in loco Capituli (qui est in primo reclaustro Cōuentus dictæ Ecclesiæ sanctæ Mariæ de Ara cœli) ad eligendum Correctores, & Officiales nouos in Collegio pręfato, iuxtà ordinationem hactenus obseruata de imbussulatoribus electis, & eligendis per singulos quatuor annos, & ad eligendum alios imbussalatores finito primo quadriennio.

¶ *De eodem.* Cap. 285.

ITem, q̃ vltra prædictos Officiales, sint & eligantur per Collegium, duo Proconsules; qui habeant iurisdictionem inter homines vniuersitatis pręfatæ, & de concernentibus Officium, & etiam inter exteros se reclamantes, aut aliquid agere habentes cum hominibus dicti Officii, & concernentibus Officium præfatum; qui potestatem habeant mulctandi, vsque ad ducatos auri quinque.

Supra c. 299.

¶ *De Tribunali Proconsulum.* Cap. 286.

ITem, quòd dicti Proconsules habeant locum, & Tribunal, eorum in Palatio Capitolii.

¶ *De Notarijs creandis.* Cap. 287.

ITem, q̃ de creatione Notariorum, dicti Proconsules habeant, & habere debeant bonam, & diligentem curam, requirendo Comites Palatinos, & alios habētes potestatem creandi Notarios, q̃ nullus creetur Notarius, nisi examinetur, & repertus fuerit bonus grammaticus, & sequutus fuerit aliquem Procuratorem, vel practicā Tabellionatus habuerit, per vnum annum, ad minus, ac aliam artem mechanicam non exercuerit; & q̃ aliàs facti Notarii, non possint pro Notariis se gerere, nec inter Notarios in Urbe habeantur; & Comes Palatinus incidat in pœnam decem ducatorum, vice qualibet, si contrafecerit.

Infra c. 290.

¶ *Qui possint Notariatum in Capitolio exercere.* Cap. 288.

ITem, q̃ nullus in Palatio Capitolii possit publica officia Notariatus exercere, nisi fuerit Romanus ciuis, vel domicilium habens in Urbe, & pro ciue Romano, secū dum Statuta Urbis, reputetur, ac matriculatus, & de Collegio; aliàs, suis actis, & gestis, nulla fides adhibeatur, & maximè per aliquem de Collegio præfato.

¶ *De Notariis matriculandis.* Cap. 289.

ITem, q̃ nullus possit matriculari, nisi fiat solemnis examinatio de eo, coram Proconsulibus, & Correctoribus, & Officialibus dicti Collegii; & examinatus, repertus fuerit bonus grammaticus, & prosequutus fuerit aliquem Procuratorem, vel exercuerit exercitium Tabellionatus, per annum, ad minus; & habeat Statuta Urbis, & studuerit in eis, illo anno; & sup hoc examinatus, repertus fuerit idoneus, & approbatus

& approbatus fuerit per duas partes ex tribus; demum soluerit pro matriculatione, more solito; Aliàs, scriptus, de matricula deleri debeat, ad omnem simplicem requisitionem cuiuslibet Notarii; Aliàs, Proconsules non delētes, incidant in pœnam decem lib. vice qualibet, applicandarum pro medietate Collegio Notariorū, & pro medietate Cameræ.

De eodem. Cap. 290.

Item, ꝙ matriculari non possint exercentes, & qui exercent artes mechanicas, nisi illas in totum deseruerint, & saltem quatuor annis post desertionem, tabellionatum exercuerint; & aliter matriculari non possint; & si matriculati essent, deleātur vt supra; & actis ipsorum, fides nulla adhibeatur.

De Notarijs rogatis de instrumentis. Cap. 291.

Item, ꝙ Notarius de aliquo contractu vel testamento scribendo rogatus, priusquam à loco contractus discedat, nomina testium, & substantiam eius, de quo rogatur, in quaternutio protocollorum suorum scribat, vt per obliuionem veritas non mutetur; dūmodo sibi de suo salatio satisfiat; de quo protestari debeat, ꝙ non scribet, nisi soluatur; aliàs, scribere teneatur rogitum in protocollo, sub pœna falsi. Et idem fiat, quando duo Notarii de eodem contractu scribendo, rogati essent. Et postquam vterque Notarius in quaternutio suorum protocollorum, scripserit totam contractus substantiam, cum omnibus pactis & capitulis substantialibus; quilibet debeat se subscribere in protocollis alterius, & econuerso, vt amoueatur oīs erroris materia. Et talis fiat subscriptio in instrumēto publico, de quo duo Notarij sunt rogati. Notarius verò qui prædicta non fecerit; damnum Parti emēdet, quod propterea incurrisset. Et à contrahētibus, aut à Parte requisitus; teneatur infra tres dies, à die requisitionis, in publicam formam reducere instrumentum, de quo rogatus fuerit, recepto salario competenti. Quod si non fecerit; in decem lib. prouisi. puniatur; pro medietate Parti, & pro medietate Cameræ Vrbis (nisi iustam & rationabilem causam allegaret) & damnum Parti læsæ resarciat. Pro quolibet autē contractu, aut testamēto, à quinquaginta lib. infra; decem solidos duntaxat, pro labore, seu publicatione recipiat. A quinquaginta lib. supra, vsque ad centum; xx. sol. Ab eadē supra, vsque ad cl. sol. 24. Ab inde supra, vsque ad ducentas; sol. xxx. Abinde supra, vsque ad ccc. recipiat sol. xl. Abinde supra, pro quolibet centenario quantitatis vel rei, in instrumento contentæ; denarium vnū pro qualibet libra recipiat. Pro sententia continente quantitatem, c lib. & abinde infra; xx. sol. Abinde supra, duos flor. recipiat, quantęcunque quantitatis fuerit vel valoris. De aliis verò iudicialibus actibus, Iudex coram quo acta sunt facta, taxare debeat; vltra quàm, Notarius nihil petere possit. In quolibet casu, pergamenū siue charta de corio, pro publicatione, detur per Partem Notariis supradictis. Et si vltra dictam quantitatem exegerint, seu receperint; in x. libr. proui. vice qualibet, puniātur; pro medietate Parti accusanti, & pro medietate Cameræ Vrbis applicandis. Et eadem pœna puniantur, si propterea tardarent complere & publicare instrumentum. Et in vtroque casuum prędictorum, damnum resarciant Parti læsæ. et ad prædicta cogantur per Senatorem, & quemlibet eius iudicem, qui super hoc aditus fuerit, ad pœnā quinquaginta libr. Senatori, & x. libr. prouisinorum Iudici, qui in hoc fuerit negligens vel remissus.

De officialibus Collegij Notariorum Vrbis Cap. 292.

Notariorum Collegium, octo bonos, legales, & expertos Notarios eligat; quorum duo exemplationi instrumentorum, & aliarum scripturarum, ac protocollorum

collorum Notariorum mortuorum, vel absentium, debeant interesse; & simul cum Iudice ordinario Palatino, possint videre diligenter, vtrum exemplar & exemplatum bene concordent, & quando expediret, facere comparationem litterarum. Et se in dictis instrumentis sumptis & exēplatis, subscribant, vnà cū Iudice supradicto.

¶ *De Notarijs ad banchum deputatis, & perdentibus instrumenta.* Cap. 293.

SI quis Notarius perderet instrumenta sibi in iudicio assignata; illa refici faciat suis expensis, & damnum reficiat Parti læsæ. Additum est, ꝙ Notarius, qui in Curia Capitolii fuerit ad aliquod officium, seu ad banchum alicuius Iudicis deputatus; ad illud non possit aliquod procurationis officium exercere; ad pœnam xxv. librarum, Cameræ applicandarum. Item, additum est, ꝙ si in futurum contingat coram aliquo ex iudicibus palatinis, peti ꝙ aliquod instrumentum publicum, factū manu alicuius Notarii, corrigatur vel supleatur in aliqua sui parte; non possit propterea contra dictum Notarium procedi de falso, aut aliàs extra ordinem, nisi appareat seu probaretur apertè, ꝙ dictus Notarius dolose & fraudulenter, talia mutasset, addidisset, vel commisisset, ad alicuius instantiam, & alterius læsionem.

¶ *De habentibus protocolla Notariorum mortuorum.* Cap. 294.

QVicunque habet protocolla Notariorum mortuorum, si requisitus fuerit ab aliquo, pro contractibus in dictis protocollis contentis; teneatur diligenter inquirere pro dicto contractu inueniendo, recepto salario; videlicet, si contractus fuerit de quantitate quinquaginta lib. proui. infra; recipiat duos solidos proui. tantū, pro Inquisitione & ostensione. Si à quinquaginta suprà, vsque ad centum; recipiat tres solidos. & pro complendo instrumentū, septem soli. proui. Abinde supra, vsq; ad cc. recipiat xxx soli. proui. Abinde supra, recipiat vnum denarium pro qualibet libra. Et hoc, teneantur facere tam hęredes Notarii, quam Notarius qui debet complere instrumentum, infra octo dies. Et si Parti, ad quam dictum instrumentum pertinet, alia iusta de causa esset necessarium dictum instrumentum, infra breuiorem terminum, ad docendum de iure suo; teneatur Notarius infra terminum competentem, assignandum per Iudicem coram quo esset causa, ipsum instrumentum reddere publicatum. Et Iudex teneatur ipsum cogere remediis opportunis, in termino competenti; ita ꝙ propter defectum instrumenti, ius aliquod non valeat deperire; & illud compleat postquam fuerit requisitus, quod si non fecerit; soluat Cameræ Vrbis; x. sol. proui, pro medietate Cameræ Vrbis, & pro alia medietate accusanti, & damnum resarciat Parti læsæ. Additum est huic Capitulo, ꝙ nulla persona audeat emere vel vendere protocolla alicuius Notarii mortui, nec ipsa seu eorū aliqua dilaniare, seu alicui alteri, gratis vel precio, tradere dilanianda seu in vsum alium illicitum conuertenda ad pœnam cc. lib. proui. tā emptori, seu venditori, seu dilaniatori, quàm etiam venditori, & alienatori, & danti ad dilaniandum, vel destruendum; pro medietate, Cameræ Vrbis; & pro alia medietate, Parti quę lędere tur ex destructione protocolli præfati. et super hoc teneatur Senator inquirere, ad petitionem cuiuscunque, etiam in secreto, denuntiantis; ad pœnam quinquaginta lib. proui. & banniatur per Vrbem, in introitu cuiuslibet Senatoris.

¶ *Quod nullus matriculetur, nisi honestæ vitæ.* Cap. 295.

ITē, ꝙ nullus debeat matriculari, nisi fuerit honestæ vitæ, incēdēs in habitu condecenti, togatus, vt decet Tabellionem, sine frappis, & Diuisa. Et singuli Notarii matriculati, incedant & incedere debeant in habitu præfato; aliàs, incidat in pœnam xxv. librarum, & sit suspensus per annum; & quarta pars pœnæ, sit accusantis; & alia pars quarta, Cameræ Vrbis; & medietas, Collegii Notariorum.

¶ De

¶De Notarijs ad banchum deputandis. Cap. 296.

ITem, quòd Senator infra octo dies, à die sui ingressus ad officium, cum Proconsulibus, & Correctoribus, debeat deputare Notarios ad bancum Iudicū, pro tempore sui officii. qui sic deputati, non possint sequi aliquem procuratorem, nec pro aliquo eorum, scribere in eorum domibus, aut alibi priuatim; & debeant sedere apud tribunal, quamdiu Iudex sedebit ad tribunal; Nec possint exercere aliquod officiū procurationis, apud banchum, apud quē fuerit Notarius deputatus, ad pœnā x.lib. vice qualibet, qua contrafecerit, applicandarum vt supra. Et quilibet debeat tenere librum manualem, in quo debeat omnia acta conscribere, antequam de bancho recedat, & demum in registrum reducere, cum omnium originalium, iurium, instrumentorum, testium, & aliorum productorum tenore, constituto salario pro eo piis, & registro, prout in tabulis continetur. Et Conseruatores teneantur ad hoc requirere Senatorem, vt faciat; ad pœnam xxv. ducatorum Senatori, si non fecerit, & x. Conseruatoribus, si diligentiam non fecerint, de eorum salariis retinendorum.

¶Quòd Iudices habeant ante scriptos notarios in suo libro. Cap. 297.

ITem, quòd Iudices, apud quorum tribunalia erunt Notarii actuarii, vt supra; debeant habere scriptos Notarios in vno libro, & de primo ad vltimum distribuere causas libellarias successiuè, & sic causas summarias, & executiuas. Et quòd non sit in posse procuratoris, sibi Notariū eligere, sed ad euētum scribant, vt dictum est supra, præmissa euentuali distributione; ad pœnam x. ducatorum Iudici, vice qualibet, qua contrafecerit; & actis Notarii non deputati à Iudice, vt præmittitur, fides non habeatur.

¶Quòd Notarius non matriculatus non sedeat ad banchum. Cap. 298.

ITem, ꝙ nullus Notarius non matriculatus, possit sedere, & deputari ad banchum collateralium, ad pœnam x.lib. auri; vice qualibet, applicāda, & exigēda, vt supra.

¶Quòd Notarij non ludant ad ludos inhonestos. Cap. 299.

ITem, quòd nullus Notarius debeat ludere ad aliquem ludum inhonestum, & prohibitum, ad arbitrium Senatoris; nec tabernas ingredi ad comessandum, & bibēdum, excepto notario Cōsulum tabernariorum; ad pœnam x.lib. vice qualibet, applicandam vt supra, pro quolibet contrafaciente, de quo credatur iuramento vnius accusatoris, & duorum testium, etiam secretè accusantis; & suspendatur per mensem ab officio.

¶Quòd omnes notarij banchi faciant libros manuales. Cap. 300.

ITē, ꝙ Prothonotarii Notarii Cameræ, & alii Notarii banchi, debeant singuli facere bastardellos, seu manuales libros de bancho, cum intitulatione Senatoris, & iudicum, anno Domini, Pontificatu, indictione, mensibus, & diebus, & cum subscriptione, & signo bene ligatos, cū numero chartarum stampatarum stāpa Collegii; et ibi describant omnes actus iudiciarios, quàm melius potuerint, saltem effectum, & substantialia, ante recessum à bancho; ad pęnam v.lib. vice qualibet, qui in singulis prēmissorum contrafecerint, & applicandarum, vt supra, & suspensionis ipso iure ad annum.

¶Quòd Notarij non recedant a bancho iudice sedente. Cap. 301.

ITem, quòd dicti Notarii Iudicibus sedentibus ad banchum, & donec á bancho recesserint; debeant ipsi sedere, nec per palatium discurrere, vt eorum copia haberi

possit,& ipsi valeant reperiri;ad pœnam x.lib.vice qualibet, pro quolibet contrafaciente,applicanda,& exigenda,vt supra.

Quòd Notarij actuarij,antequam discedant a bancho,sint concordes in actis. Cap. 302.

ITem,quód quando duo Notarii sunt in una causa collegæ,seu de vno actu simul rogati,recedere non debeant de bancho,nisi primó sese in actu concordauerint saltem in substantia,ad euitandum periculum contrarietatis, ad pœnam x. lib. vice qualibet,applicandam,& exigendam,vt supra.

Quòd Procuratores,non scribant acta banchi. Cap. 303.

ITem,quòd nullus exercens officium procurationis,debeat nec possit acta banchi conscribere;& è cõuerso,nullus ad banchum deputatus,possit,nec debeat sedentibus Iudicibus pro tribunali,apud quos est deputatus, procurationem aliquã exercere. & si contrafecerit; incidat in pœnam x.lib. vice qualibet,applicandam, & exigendam, vt supra.

Quòd Notarij sint taciturni ad banchum. Cap. 304

ITem,quòd quamdiu Iudices sederint ad bãchum,sub tacurnitate,& silentio maneant;& tantum vacent conscribendis actis;& non audeant de causa aliqua corã Iudice loqui,nisi interrogati,vel nisi Procuratore causæ absente; quo casu, possint suplere absentiam Procuratoris; ad pœnam x.lib. applicandam,vt supra. & iudex eis mandet,vt taceant,sub pœna,quæ sibi videbitur, vsq; ad summam, v. ducatorũ,& eam de facto exigere,pro modo procacitatis & inobedientiæ,possit.

Quòd Notarij faciant protocolla singulis annis. Cap. 305.

Sup.c.300. ITem,quòd quilibet Notarius, contractum describens,testamenta, & vltimas voluntates hominum; teneatur & debeat,singulis annis, facere prothocollum bene ligatum,cum numero chartarum,& cum intitulatione,anno Domini,Pontificatu,indictione, mensibus,& diebus,subscriptione,& signo; & in eo describere, & annotare debeat contractus,eo anno sibi occurrentes,saltem substantialiter, & cum loco,tempore,& præsentibus, prout quisq; melius ordinauerit,& sibi magis honorificè prouidebit,ad contrahentium voluntatem,& officii tabellionatus gloriam.Et si secus fecerit; puniatur pœna x.lib. applicanda & exigenda,vt supra.

De prothocollis præsentandis Officialibus Collegij Cap. 306.

ITem,quòd quilibet Notarius, infra octauã Natiuitatis Domini nostri Iesu Christi,debeat coram dictis Proconsulibus,& Officialibus,dictum librũ,seu prothocollum exhibere; ad pœnam x. lib.applicandarum vt supra. Qui contrafecerit; sit suspensus ab officio per annũ.qui liber debeat stãpari stãpa Collegii Notariorũ.

Quòd Notarij sint modesti in recipiendis mercedibus. Cap. 307.

ITem,quòd Notarii sint modesti in solutionibus,& mercedibus officii eorum, tã in contractibus,quàm circa iudiciales actus,recepta debita mercede, vel per donationem remissa; quæ solutio moderari debeat,vt infra in Tabulis continetur.

De mercedibus Notariorum, pro actis iudiciarijs. Cap. 308.

IN primis,pro qualibet comparitione,contradictione,relatione,& pronuncia fiẽda,pro quolibet Notario,à qualibet Parte,bol.i.

Item,pro qualibet contestatione litis,cum iuramento calumniæ, pro quolibet Notario,bol.ii.à qualibet Parte contestantis.

Itẽ,pro rñſionibus articulorũ,ꝑ quolibet articulo,à qualibet Parte,denarios quatuor.
Itẽ,ꝑ rñſiõe interrogatoriorũ,à parte rñdẽtis,bol.iiii.tã ſi ſunt duo Notarii,q̃ ſi ſit vn⁹.
Item,pro iuramento cuiuslibet teſtis,denarios octo.
Item, pro examine cuiuslibet teſtis, uſque ad numerum v.vel vi. Capitulorum; tres bol.pro quolibet Notario.Sed ſi Capitula aſcenderẽt ad maiorem numerum, & cauſa eſſet implicita,&. grauis,multorum Capitulorum; ſoluet Notariis, ſecundum laborẽ fien dum,taxatione Correctorum,ſeu Iudicis, coram quo cauſa pendet,indeciſa
Itẽ,pro interrogatione,ſeu examinatione fienda ſuper interrogatoriis, ꝑductis cõtra Capitula;ſoluat producens,medietatem illius quod ſoluitur per producentem capitula.
Itẽ,ꝑ verbali petitione,publicatione teſtiũ,& ꝓceſſus,& ꝑ termino dato addicendũ cõtra;bol.ii.ꝑ quolibet Notario à q̃libet pte,ꝑ qua fuerit fcã dicta publicatio,&petitio.
Item,pro qualibet appellatione,& prouocatione ad cauſam; bol.ii ſi apud acta.
Item,pro quolibet inſtrumento procurationis,ad recipiendum,quietandum, trãſigendum & componendum,& paciſcendum,& his ſimilia,carli.duos.
Itẽ,ꝑ quolibet folio copiarũ;bol.tres.q̃ copiæ debeãt hẽre verſus xx.pro qualibet facie; & quilibet verſus debeat hẽre octo dictiones,ad min⁹,aut xxii.literas.ꝑ aliis aũt Iudiciorũ actib⁹,ſi de ſalario reuocetur i dubiũ; taxenẽ ꝑ Correctores Collegii,& eorũ dictis ſtetur.
Itẽ,pro inſtrumento tutelæ,cũ inuẽtario tutelę,aut ſine; ꝑ publicatione,carl, quatuor.
Item,pro ſtipulatione,& ſcriptura ipſius;carl.duos.
Itẽ,ꝑ inſtrumẽto aditionis hæreditatis,cũ bñficio legis,& inuẽtarii, & cũ bannimẽto, & citatione facta in forma,ad videndũ cõfici dictũ inuẽtariũ;in totũ,ducatum vnum. niſi eſſet magna hæreditas;quo caſu,ſtetur declarationi Correctorũ,ſeu Iudicis Capitolii,de ſalario,vel mercede Notariorũ rogatorum;ſi de ſolutione verteretur q̃ſtio inter Partes.
Item,pro ſcriptura,& ſtipulatione ipſius inuentarii;carl.tres.
Itẽ,pro rogitu cuiuslibet inſtrumenti dotis;recipiat Notarius,prout continetur in Statuto antiquo.
Item,pro rogitu inſtrumenti ſubarrhationis;carl.duos.
Item,pro ſtipulatione teſtamentorum,& aliorum inſtrumentorum;recipiat Notarius melius,q̃ potuerit cũ contrahentibus cõuenire,non excedẽdo duos ducatos.
Item,pro rogitu cuiuslibet ſecuritatis,ſeu pacis;carl.tres.

De mercedibus Notariorum,pro inſtrumentis quibuſcunque. *Cap. 109.*

QVòd quilibet Notarius,petere,& exigere poſſit, pro publicatione inſtrumẽtorũ, vſque ad quantitatẽ xxv,flor.carl.ii.deinde verò ſupra,vſque ad cẽtum florenum medium.abinde verò ſupra,pro quolibet centenario pecuniarũ,rerum,& bonorũ, in quãtitatibus infraſcriptis contentorum; flor. medium,pro quolibet centenario,vſque ad mille.abinde ſupra,vſque ad quãcunque quantitatem,numerum, vel valorem rerum,pecuniarum, & bonorum,in inſtrumentis infraſcriptis contentorum;florenum medium, pro quolibet centenario, petere & exigere poſſit, aut prout Statuto antiquo cauetur. In lib.4.c.29 & lib. ult.c.34.

¶ In primis.

¶ Pro inſtrumento teſtamenti
Pro inſtrumento codicilli
Pro donationibus inter viuos,& cauſa mortis
Pro inſtrumento venditionis, emptionis,depoſiti,& permutationis
Pro inſtrumento ceſſionis iurium,& bonorum quorumcunque
Pro inſtrumento fidantiarum
Pro inſtrumenro ſocietatis.
Pro inſtrumento obligationis,dotis,donationis propter nuptias, & pro aliis inſtrumentis publicis ſimilibus,ex quibus transfertur,vel acquiritur totale ius,& dominium principaliter;veluti ſunt inueſtimenta , conſenſus præſtatiores,& ſimilia;ducatum medium;ſaluo viatico,ſi contingeret extra Vrbis mænia accedere.
Pro aliis quibuſcunque inſtrumentis,recipiant,& petere poſſint ſecundũ taxã, & diſcretionem Correctorum Notariorũ,quorũ declarationi ſtandũ ſit;maxime,ſi inter Notarios & cõtrahẽtes quæſtio oriretur de dictis mercede,& ſalario,adhęrendo antiquo Statuto.

Pro locationibus in emphiteosim, concessionibus in perpetuum, vel ad vnam, vel plures generationes.

Pro aliis simplicibus locationibus.

Pro qualibet sententia diffinitiua, seu super exequendis instrumentis lata, arbitriis, seu arbitramentis, petere, & exigere possit Notarius rogatus de ea; & similiter abinde supra, vsque ad centum ducatos; & similiter abinde supra, vsque ad mille; & abinde supra, quæcunque sit quantitas, prout Statuto antiquo cauetur.

Pro aliis iudicialibus actibus; recipiant pro quolibet actu iudiciario in publicam formam redigendo; bol. tres.

Pro rogitu actorum ciuilium iudicialium; recipiat Notarius prout sequitur.

¶In Primis.

Pro scriptura citationis ad videndum assignationem libelli, Capitulorum, ad sententiam; mandato executiuo, mandato de exequendo, & similibus actibus, & mandatis; bol. vnum, pro qualibet, pro relatione citationis, & mandato, bol. vnum, pro quolibet Notario, pro productione libellorum, exceptionum, articulorum, replicationum, instrumentorum, seu aliarum scripturarum; bol. vnum, pro quolibet Notario, & qualibet scriptura.

¶ *De registris fiendis.* Cap. 310.

Infra in Leon. c. 34.

ITem, quòd registra fienda in causis quibuscunque agitandis, soluantur, & satisfiant Notariis, hoc modo; videlicet quòd dentur folia vigintiquatuor pro quolibet ducato; videlicet chartæ scriptæ quadragintaocto. & in qualibet facie cuiuslibet chartæ; sint & esse debeant scripti, versus viginti. & quilibet versus debeat habere, & in se continere octo dictiones, aut literas trigintaduas. & similiter quæcunque aliæ copiæ, fiendæ, & exemplandæ essent de quibuscunque instrumentis, seu scripturis, de quibus copiæ peterentur; sint simili modo confectæ.

¶ *De duobus Notarijs, simul rogatis de uno instrumento.* Cap. 311.

ITem, si contingat, duos, aut plures Notarios, esse rogatos simul de vna re; non debeant stipulari actum; nisi Notarii extensam notam cum omnibus substantialibus, adscripserint; & quilibet retineat notam subscriptam manu alterius; sub pœna decem ducatorum, vice qualibet; cuius medietas, sit Cameræ Vrbis; & alia, Collegii Notariorum.

¶ *De salarijs Aduocatorum, & Procuratorum, in causis.* Cap. 312.

Infra lib. 4. c. 33

ITem, quòd quilibet Procurator, in omni causa libellaria, citra quantitatem, vel æstimationem quinquaginta flor. currentium; habeat, & habere debeat ducatorum auri tres. Abinde supra, vsque ad centum; habeat, & habere debeat, & possit totidem. Abinde verò supra, vsque in quamcumque summam; percipiat illud, quod poterit moderatè, & honestè, secundum qualitatem, & conditiones causarum, & personarum, facere sibi solui. Et tantundem recipiat Aduocatus.

¶ *Quòd personæ miserabiles, benè tractentur in solutionibus.* Cap. 313.

ITem, quòd in causis viduarum, & miserabilium personarum, Procuratores, & Notarii, mitius tractent litigantes in solutionibus antedictis, iuxtà qualitatem, & quantitatem causæ, & personarum litigantium.

¶ *Quòd Notarij non exerceant aliquod officium, ut substituti.* Cap. 314

ITem, quòd nullus Notarius exerceat aliqnod officium publicum, vt substitutus alicuius laici, & pro aliquo laico; aliàs, reputetur infamis. Et si matriculatus non est; matriculari non possit. si verò matriculatus est; de matricula deleatur, & in Collegio nullatenus recipiatur; eiusque scripturis, per Tabelliones Vrbis, nec in iudiciis, nec extrà, fides adhibeatur.

¶De Pro-

¶ *De protocollis, & scripturis Notariorum mortuorum, conseruandis.* Cap. 315.

ITē, ꝙ mortuo Notario, teneanť Procōsules, Correctores, & Scriptor Notariorū Vrbis, infra octo dies, à die sciētiæ, ordinare, vt protocolla, & scripturę publicę Notarii mortui, reclaudantur in aliquā capsam, duabus clauibus clausam; ex quibus, vnā teneāt ij, ad quos spectāt protocolla, & aliā Correctores. Et si in his Proconsules, & Officiales Collegij, negligentes fuerint; pœnā xxv. duc. auri incurrāt, applicandā Cameræ Vrbis. Et hæredes Tabellionis, aut ii, ad quos protocolla spectarēt, īfra duos dies post obitū dicti mortui, teneātur p̄fatis Officialibus denūciare, & oēs libros exhibere, sub pœna amissionis ipsorū protocollorū. Quæ capsæ, si hæredes, apud quos protocolla remāserint, fuerint Notarii; ī eorū domibus. aliàs, capsę præfatę poni debeāt in Sacristia Arę cœli. Et si protocolla, q̄ facta essent, reperta nō fuerint, saltē de vno anno integro; incidāt hæredes in pœnā 50. duc. Et hoc Statutum, vindicet sibi locū, quò ad cōseruationē scripturarū, etiā quò ad pendētia protocolla, de Notariis retrò mortuis. Et merces, & comodum dictorum protocollorum, sit hæredum, pro medietate; & pro alia medietate, releuantium, & officialium. Infra lib. 4. c. 32. & supra c. 294

¶ *Quòd Officiales Collegij, teneantur Notarios congregare.* Cap. 336.

ITem, quòd Proconsules, & Correctores, vltima Dominica cuiuslibet mensis, debeant, & teneantur congregare Notarios, & in omnium præsentia facere legi has Notariorum constitutiones; sub pœna decem librarum, à quolibet eorum, inremissibiliter per duos Conseruatores, pro fabrica eorum domus, exigendarum.

¶ *Aliæ reformationes, factæ tempore Martini Papæ Quinti.* Cap. 317.

SEcundò Tabulam salariorum Notariorū, tempore fœlicis recordationis Martini Papæ Quinti æditam, inuiolabiliter obseruari decernimus, cuius tenor talis est, videlicet,

¶ *De salarijs Scribæ Senatus.* Cap. 318.

ODdo de Varris, Apostolicę Sedis Prothonotarius, D. N. Papæ Thesaurarius, Reuerendissimi in Christo patris, D. Francisci, miseratione diuina Archiepiscopi Narbon. D. Papæ Camerarii, Vicecamerarius. Magnificis viris, Senatori, & Conseruatoribus Almæ Vrbis, pręsentibus, & futuris, Salutem in Domino. De mandato Sanctissimi in Christo patris, & D. N. D. Martini, diuina prouidentia Papæ Quinti, super hoc, viuæ vocis oraculo, nobis facto, vobis committimus, & mandamus, quatenus per infrascriptos Notarios, & Officiales, præsentes, & futuros, curetis remediis opportunis, infrascriptā taxam inuiolabiliter obseruari. Et si quis de prædictis Notariis Officialibus eiusdem Vrbis, vltra receperit, seu exegerit quoquomodo, quàm in eadem Tabula contineatur, & sit expressum; nostro arbitrio punietur.

¶ In primis, Scriba Senatus, pro lectura diffidationis ciuilium, continentis quantitatem quinquaginta librarum recipere debeat soli. quinque. Abinde vsque ad centum; soli. decem monetæ currentis. Abinde verò, vsque ad quingentos; solidos viginti. Abinde suprá, vsque ad quamcunque quantitatem; florenum currentem vnum.

¶ Item, pro lectura diffidationum criminalium, super accusatione ad instātiam Partium, vsque ad ducentas libras; solidos decem. Abinde verò supra, solidos viginti.

¶ Item, pro lectura reaffidationis ciuilium, modo prædicto; & totidem pro lectura reaffidationis criminaliū, recipiatur. Pro quacunque copia subscripta legitimè, habeant prout pro lectura diffidationis.

¶ *De mercede Notarij Conseruatorum.* Cap. 319.

NOtarius DD. Conseruatorum, habeat, & possit recipere pro venditionibus, & instrumentis gabellarum Vrbis, & portarum, à quolibet emptore; dimidium florenū currentem, pro quolibet centenario, si summa non excesserit numerum mille. Abinde supra, vsque ad duo millia; vnum quartum florenum pro centenario solidorum.

Teneatur tamen dictus Notarius,notam singularum venditionum per modum Capitulorum,ita clarè facere,vt non possit esse quęstio inter Cameram,& emptorem;& notã aliorum contractuum cum Camera fiendorum,idoneè registrare in libro deputato,infra triduum post diem rogitus. Aliàs,salarium suũ perdat, tam à Camera, quàm à Partibus, sibi datum,& ordinatum.Et DD.Conseruatores,teneantur infra dictos tres dies, compellere Partes ad soluendum dicto Notario.Solutione tamen facta,vel nõ;teneatur, præmissa facere dictus Notarius,sub dicta pœna.

Item,quòd possit,& teneatur recipere pro assignatione pecudum,& aliorum animaliũ pro qualibet posta;bol.duos.

Itẽ,ꝓ toto retractu dictarũ assignationũ;bol.iii.si excedat foliũ,habeat bol.iii.ꝓ folio.

Item,pro expeditione dictarum pecudum,pro qualibet posta,bol.vi.

Item,possit,& debeat recipere pro apodissa solutionum, & pagamentorum Cameræ, ꝓ eius subscriptione;sex denarios pro flor.de salariis Officialium tantùm;exceptis apodissis DD.Senatorum,& Capitum regionum,& eorum connestabilium; pro quibus debeat recipere ad discretionem DD.Conseruatorum.

Item,pro scriptura pactorum,& Capitulorum,fiendorum quando fit sal nouum,cum salinariis;habeat,& recipere possit pro stipulatione, & abbreuiatura; flor. currentes decem.Et si publicauerit;ducatos auri decem, computatis decem flor. si soluti forent, pro subscriptione,& abbreuiatura.

Item,possit,& licitum sit eidem Notario,recipere pro subscriptione cuiuslibet securitatis,fiendæ per DD.Conseruatores;sol.duos.

Item,de pecunia ludorum Agonis,& Testaciæ, habeat à Camera, & recipere possit quolibet anno,flor.sex currentes.

Item,de sindicatu Senatoris,habeat tertiam partem salarii, pertinentis ad Notarium sindicorum dicti Senatoris.

Item,possit recipere,pro quolibet cõpromisso de quacunque re, à qualibet Parte; bol. sex.& pro quolibet arbitramento pacis,aut securitatis perpetuæ,solidos viginti, à *qualibet* Parte,pro publicatione instrumenti.

Item,dictus Notarius,finito eius officio,teneatur libros,& scripturas inter Fiscum, & priuatum,tempore sui officii factas;& specialiter librum assignationis pecudum; pœnes officium DD.Conseruatorum,& eius acta,dimittere;ad pœnam vigintiquinque ducatorum,si quis contrafecerit,irremisibiliter exigendorum.

¶ *De mercedibus Scriptoris Conseruatorum.* Cap. 320.

SCriptor DD.Conseruatorũ,sit perpetuus,prout hactenus fuit,& est Franciscus de Muscianis.Hic teneatur,& debeat registrare,& annotare in libris grossis DD. Conseruatorum,omnes & singulas bullas Apostolicas,priuilegia,rescripta,Statuta, ordinationes, reformationes,pertinentes ad Ciuitatem Romanam,& Cameram Vrbis;necnon omnia & singula banna fienda per Vrbem,& quæcunque ad Cameram pertinentia. Cui bannitores trombando,teneantur relationem facere dictorum bannimentorum, ad pœnam perditionis salarii dictorum bannitorum.

Item,teneať,& debeat registrare oẽs,& singulas solutiones,& pagamẽta facta,& fiẽda ꝓ quoscũq; gabellarios,aut debitores Camerę Vrbis,in libris dictorũ DD.Cõseruatorũ.

Item,teneatur,& debeat registrare,& annotare in dictis libris, omnes & singulas descriptiones DD.Senatorum,per tempora existentium,& eorum monstras,& requisitiones fiendas per DD. Conseruatores, pro tempore existentes.pro quibus monstris, & requisitionibus, vice qualibet,vnum ducatum auri recipi possit:diuidendum per eum,cum Notario DD.Conseruatorum,pro tempore existente.

Item,teneatur registrare,& annotare omnes & singulas massaritias,& fornimenta, in Palatio Capitolii,& in domibus DD.Conseruatorum,in Portis,& Pontibus, & aliis locis publicis existentia;necnon omnia alia publicum interesse concernentia, quæ videantur DD.Conseruatoribus,pro tempore existẽtibus,annotari debere, tam in locis sacris,

quàm

quàm in profanis.quam descriptionem facere teneatur in libris DD.Conseruatorum.

Item, sub pœna amissionis salarii sui, teneatur curam suscipere omnium & singulorum librorum,& scripturarum,ad dictum officium DD. Conseruatorum pertinentium, & operam dare, vt originalia reclaudantur in capsa, prout inferius ordinabitur.

Item dictus Scriptor teneatur ad omnem simplicem requisitionem DD. Conseruatorum, absque alia solutione, contentus esse suo salario;& quòd debeat, iusto impedimento cessante, in domibus DD.Conseruatorom residentiam facere, in loco sibi assignato, libris,& scripturis Cameræ conuenienti.Salarium verò à Camera soluendum, sit quatuor ducatorum auri, pro mense.quo salario sit contentus, quò ad publicum. A priuatis verò personis, pro eius laboribus, discretè se habeat, arbitrio DD.Conseruatorum.Et habeat id, quod solitus est habere, in tempore Carnispriuii.

¶ *De mercede Prothonotarij.* *Cap.* 321.

PRothonotarius recipere debeat, pro registratura,& subscriptione cuiuslibet relaxationis carcerati in Cancellaria, pro debito ciuili;bol.sex;nisi summa debiti, esset infrà decem ducatos.

Item, pro relaxatione capti pro crimine, bol.sex.

Item, pro relaxatione alicuius carcerati, pro pœna personali, & illorum, qui relaxantur in festo Sanctæ Mariæ;florennm vnum, pro quolibet.

Item, pro scriptura cuiuslibet compromissi, à qualibet Parte;bol.sex.

Item;pro scriptura arbitramenti pacis, à qualibet Parte;solidos viginti.

Item, pro subscriptura cuiuslibet securitatis;bol.duos.

Item, pro subscriptura securitatis cuiuslibet barchæ;solidos decem.

Item, pro scriptura confirmationis Statutorum Artium, à quolibet Consulatu; solidos decem. Quam facere non debeat, nisi præcedente subscriptione Locumtenentis Senatoris;qui subscribat vidisse Statuta,& esse iuridica, Statutis generalibus non contraria, & monopolium non continentia, nec iuribus Superiorum præiudicantia.

Item, pro examinatione testium,& scriptura processus, examinatorum, & facti coram eo,& pro copiis;vt accipitur à Partibus litigantibus coram Collateralibus.

Item, pro subscriptione cuiuslibet reaffidationis, vsque ad centum libras;solidos quinque. Abinde, vsque ad trecentas;solidos decem. Abinde verò suprà;solidos quindecim. Si personalis, vel mutilationis membrorum;florenum vnum.

Item, pro qualiber comparatione, fienda coram eo, pro liberatione alicuius carcerati, & subscriptione cuiuslibet fideiussionis, præstādæ in Camera, pro carceratis;solidos duos.

Item, pro qualibet promissione, præstanda apud Senatorem, vel eius Officiales, de se repræsentando coram eis;solidos quinque.

Item, pro reuocatione securitatis, Intelligantur reuocatæ securitates ex gratia concessæ, non autem securitates, vel significationes de iustitia;solidos duos.

De mercedibus Notarij Cameræ. *Cap.* 322.

NOtarius Cameræ Vrbis, recipere debeat, pro subscriptione cuiuslibet securitatis perpetuæ, præstitæ in Camera Vrbis, à quolibet præstante;grossum vnum.

Item, pro assignatione cuiuslibet priuilegii exemptionis cuiuslibet Castri, ab imposita salis,& focatici;solidos duos.

Item, pro subscriptione cuiuslibet apodissæ,& solutionis,& fidei, quam facit Notarius de solutione impositæ salis,& focatici;solidos octo.

Item, pro scriptura depositionis pignorum,& subscriptione significationis ipsius depositionis; solidos quatuor.

Item, pro scriptura depositionis pignorum, restitutione,& eius cancellatione, vel si pignora tradantur appellato;solidos quatuor.

Item, pro scriptura cuiuslibet reaffidationis, vsque ad centum libras; solidos quinque

Abinde,

Abinde verò ad tricentas libras,solidos decem.Abinde verò supra,solidos viginti. Si personalis,vel mutilationis membrorum;florenum vnum.

Item,pro præsentatione cuiuslibet appellationis,vel libelli repræsentandi in Camera, solidos duos.

Item,pro scriptura cuiuslibet equi,& æquę,currentium ad brauium;bol.quatuor.

Item,pro scriptura cuiuslibet calami;bol.quatuor.

Item,pro fide quam facit de solutis Camerę,vsque ad quinquaginta librarum bol.tres. Abinde verò, vsque ad centum; bol.quatuor. Abinde verò supra;carlenum vnum.

Item,pro taxatura libri,de repertis cum mala mensura,& aliis extraordinariis, & aliis quibuscunque;solidos duos.

¶ *De mercedibus Scriptoris Cameræ.* Cap. 323.

SCriptor Cameræ Vrbis,recipere debeat pro scriptura cuiuslibet securitatis perpetuę, præsentandæ in Camera,& subscriptione de securitate præstita;solidos decem.

Item,pro scriptura assignationis fiendæ de animalibus repertis damnum dare, & aliis animalibus inuentis;solidos tres.

Item,pro taxatura bastardelli,de repertis cum mala mensura,& aliis extraordinariis, & aliis quibuscunque;solidum vnum cum dimidio.

Item,pro scriptura cuiuslibet copiæ,quam faceret ad instantiã alicuius priuati,de sententiis,& aliis,si scriptura fuerit dimidii folii;soli.tres.Abinde supra,vt tangit pro rata.

Item,pro scriptura cuiuslibet fideiussionis præstandæ in Camera,inquisitionis,vel accusationis;grossum vnum.

Gabellarius non possit facere aliquas compositiones,sine consensu expresso DD.Conseruatorum,seu Reuerendissimi D.Camerarii,aut eius Locumtenentis.

Item,facta accusa,debeat,citata parte,intimare DD.Conseruatoribus.& si qua accusatio facta fuerit iniuste;puniatur accusans,in pœnã decẽ duc.Cameræ applicandorum.

Itẽ,ꝙ Notarius nõ recipiat nisi vnũ bol.pro cassatura cuiuslibet accusæ, & non vltra.

Item,de actis fiendis ad defensam,sibi solui faciat prout coram Collaterali,& non vltra;ad pœnam restitutionis dupli,eius,quod receperit.

¶ *De mercedibus Notariorum maleficiorum.* Cap. 324.

NOtarii maleficiorum,hunc ordinem seruent,& salarium deputamus.

Pro copia inquisitionis,recipere debeant bol.tres,in communibus; Aliàs,si grauior; bol.quatuor recipiant,& non vltra.

Item,pro examinatione testium ad defensam; bol.tres.

Pro viatico quolibet,etiã si plures vno accessu examinauerint;bol.tres accipiant,& nõ vltra.Et teneantur requisiri Notarii,& Iudex,ire,ad pœnam amissionis eorundem salarii.

Pro copia autem omnium aliorum actorum,pro singulo folio copiarum;bol.tres.

Item ; pro scriptura, & rogitu sententiæ;carl.vnum, si est citrà sanguinis effusionem. aliàs,car.duos.

Item,prò responsione fienda,recipiat bol. tres .Et si quod præmissorum peteretur in publicam formam;recipiat salarium duplicatum.

Item, pro notatura, & cassatura processus;carl.vnum. Et eadem ratio seruatur in causis accusationum.

Item,pro bullettis solutionis fiendæ in Camera;nihil recipiat,neque Notarius,neque Iudex maleficiorum; ad pœnam decem librarum , vice qualibet Cameræ applicanda , in quam incurrat ipso facto. Nec idem Iudex pro aliqua diffinitiua sententia , seu interlocutoria , aliquid petere , nec recipere possit, ad pœnam prædictam , vt supra applicandam.

Item,Iudex,& Notarii maleficiorum, non debeant facere venire aliquas mulieres ad testimonium perhibendum , vel ad iurandum ; sed ipsi teneantur ire ad domos earum, prout tenentur ire ad personas egregias;sub pœna x.duc.pro viatico recipiant bol. tres.

¶ *De mercedibus*

De mercedibus Marescallorum. Cap. 325.

MAreſcallus non poſſit petere pro quacunque executione,ciuili vel criminali, quæ eſſet à quinque ducatis infra,niſi carl.vnum cum dimidio.Abinde vſque ad x.carl.tres. Abinde vſque ad l.carl.quinque.Abinde vſque ad centum;carl.ſeptem. Abinde ſuprà, in quacunque ſumma;ducatum vnum.

In criminalibus verò, ſi pœna nō ſit corporis afflictiua; idem. Aliàs, poſſit habere flor. vnum,& non vltra.

Item,pro communi foſſura eorum;recipiant bol.quatuor.

Item,pro capturis non perſonalibus,ciuilibus,aut criminalibus; recipiant ſecundum formam Statutorum,& non vltra.

In bonorum deſcriptione, vltra medium florenum non habeant; ſi non interuenerit membri mutilatio,aut mortale vulnus.aliàs,recipiant flor.tres in Vrbe currentes.

Item,ꝙ ad petitionem creditorum requiſiti, teneantur facere executionem.aliàs, teneantur ad ſoluendum creditori totum quod debitor deberet. & teneatur Senator, ad requiſitionem creditoris, habita fide de requiſitione facta Mareſcallo, & ꝙ non fecerit executionem;compellere Mareſcallum ad ſolutionem dicti debiti,ſtatim.

De regula, & norma, ſeruanda per Cuſtodes Pontium, & Portarum Vrbis. Cap. 326.

TAbulam ordinatam,nuper de mandato Reuerendiſs. D. Camerarii præfati editam præcipimus inuiolabiliter obſeruari,&ꝙ in qualibet Porta, & quolibet Ponte, ponatur in pergameno, cum ſigillo DD. Conſeruatorum;vt quilibet tranſiens, poſſit videre ſi plus recipitur.& quòd deinde non remoueatur, ſub pœna decem ducatorum auri; pro medietate,Cameræ;& alia medietate,accuſanti;cuius tenor talis eſt,

Per entrata,& ſimile per vſcita,per ciaſche ſomà de ſeta laborata,o nò,& de imbroccato d'oro,de libre quattrocento la ſoma,carlino vno.

Per entrata,& ſimile per vſcita,per ciaſche ſoma de panni Fiorentini,& de ogni altra raſcione,bol.

Per entrata,& vſcita,per ciaſche ſomà de ſola,de lino,de attiato,de pambace,de guarnella,canapacci,lana,canapa de foreſtieri;bol.vno.

Per entrata,per ciaſche ſoma de oglio,de fichi,de peſce,tonnina,& de coſe ſimili,bol. vno per ſoma.

Per entrata,per ciaſche ſoma de legname laborato,ferro,carbone,vena, & altre coſe ſimili,denari quattro per ſoma.

Per pane,& vnto per paſtori,non paghino cobelle.

Per entrata per ciaſche ſoma de lana,de cittadini,& de foreſtieri,denari quattro.

Per entrata,per ciaſche ſoma de caſo,denari quattro.

Per entrata,per ciaſche ſoma de capretti,& pe porchette che ſiano da quattro in ſu, de foreſtieri ſimile.polli,& oue,per ciaſche ſoma,denari quattro.

Per entrata,per ciaſche carco,o carico de legname laborato,bol.doi;& ſe non è laborato,ſecondo la conſuetudine,& coſi de fieno.

Per entrata,per ciaſche ſoma de vino foreſtieri,ſolj.vno.

Per entrata,per ciaſche ſoma de vino Romano,o acquato de vino Romano,cioè noſtro;tutto lo die, per ciaſche beſtia,denari doi.

Per vſcita,o entrata, per ciaſche morra de pecora de Cittadini, per vna volta per tutto l'anno,bol.vno.

Per entrata per ciaſche ſoma de legna,vno pezzo,& per ciaſche ſoma de fieno, vno mannello,all'uſato.

Per ciaſche ſoma de guado,pelli concie,candelotte,& ſimili coſe,uno bol.per entrata.

Item,ſi quis præmiſſorum Notariorum,Officialium,& Cuſtodum, plus receperit; puniatur in pœna quadrupli,eius quod receperit,danda Parti,& 1.duc.Cameræ applicādi.

Quia in aliquibus,cōcernētibus ordinē, & taxā Officialiū,de q̄bus ſupra facta eſt mētio;forte

tio;forte put cōuenit nō est puisum, Statuimus,q in occurrētibus casibus, de q bus supra nō est facta mētio; fiat terminatio de similibus ad similia. Et hoc, iudicio D D. Conseruatorum pro tēpore existentiū. Et similiter, si alius pro alio exercetet officia, vt idem seruetur.

Tabula, facta pro solutionibus fiendis custodi carceris Capitolij. Cap. 327.

Supra c. 227. CVstodi Cancellariæ Palatii Capitolii, nouum Capitulum constitutionū nouiter editarum intimamus, cuius tenor talis est,

Pro pauperum subleuatione, statuimus, q pro ingressu, exitu, & mansione Cancellariæ, nihil pœnitus recipiatur per custodes, nisi duo solidi tantùm pro ingressu, duo pro exitu, & sex den. pro qualibet nocte. Et, q Cancellaria decætero non vendatur, sed custodiri debeat per vnum idoneum virum, per Conseruatores, secundum formam Statutorum, deputandum, per quem dari debeat idonea cautio, de fideli custodia. Prothonotarius autem, non possit petere nisi tantum quantum Statuto cauetur.

De libro fiendo, ubi sint scripti Officiales. Cap. 328.

ITem, statuimus, librum vnum, in Archiuio publico, sub fide & legali custodia conseruandum, deputari debere; in quo, in principio scribi debeant omnes Officiales Vrbis, tam Ciues, q̄ forenses, & hi, qui ad Terras Vrbi suppositas, ex Ciuibus deputati sunt, & sic successiuè, qui per tempora erunt; vt possit haberi noticia, quis veniat, propter frequentiam Officiorum, repellendus. Sed & in eiusdem libri altera parte, describi debeāt causæ, quibus veniant aliqui ab Officiis repellendi, quarum aliquas in dicto libro demum annotandas assumpsimus, & prout tempori, moribus, & locis videbitur, augendas.

Quòd forensis non admittatur ad Officium in Vrbe. Cap. 329.

PRimò, nullus Officialis forensis, admitti debeat, nec possit ad Officiū in Vrbe, nisi fuerit distans ab Vrbe, per quinquaginta milliaria, & vltra, prout in nouis editis reformationibus continetur.

De eodem. Cap. 330.

SEcundò, nullus possit esse Officialis in Vrbe, in officio quo semel fuerit, nisi mediauerint duo anni.

Quòd primus Conseruatorum, excedat trigesimum quintum ætatis annum. Cap. 331.

TErtiò, nullus possit esse primus Conseruator, nisi excesserit ętatem trigintaquinque annorum. Alii uerò, & Capita Regionum, nisi excesserint ætatem annorum triginta. Marescallus Romanus, nullus fieri possit, nisi excesserit ætatem annorum triginta. Forensis verò, nisi excesserit vigintiquinquè annos. Comitatus Tiburis, Potestas Velletri, Malleani, & aliarum Terrarum, in quibus Romani Ciues deputati soliti sunt, non conceduntur, nisi his, qui excesserint ætatem triginta annorum.

Quòd damnatus de crimine capitali, non habeat officium. Cap. 332.

QVartò, nullus homicida, aut damnatus ex aliquo publico crimine, tam ciuis, quām forensis, possit in Vrbe aliquod officium obtinere, & idem si fuerit ex prædicto crimine quomodolibet diffidatus.

Quòd qui cessit bonis, non possit habere officium. Cap. 333.

QVintò, qui cessit bonis, aut terminū quinquēnalē habuit, aut patrimoniū nō habēs ex quo viuere possit, & aliquā artē nō exercēs; nō possit ī Vrbe officiū aliqđ obtinere

Quòd inimicati non sint officiales. Cap. 334.

SExtò, inimicatus, nisi obtulerit se paratum ad pacem, & cautelam omnino dederit inimicitiæ; in Vrbe officium habere non possit.

Quòd

¶ *Quòd obligatus quocunq; modo Cameræ, non sint Officialis.* Cap. 335.

SEptimò, quicunq;, quocunque modo, Cameræ Vrbis obligatur, aut ratione delicti, aut contractus, gabellarum, aut aliarum quarũcũq; promissionum; non admittatur ad officium, nisi satisfecerit.

¶ *De libris, scripturis, & priuilegijs Vrbis, conseruandis.* Cap. 336.

VLtimò, quia necessarium est, conseruationi editarum constitutionum, & publicorum librorum, diligenti cura intendere, cum plurima facta sint, quæ ꝑdita in desuetudinem abierunt; præcipimus, & mandamus, capsam vnam fieri debere, duabus clauibus clausam; quarum alteram teneat Secretarius, aliam Scriptor DD. Conseruatorum; in qua originalia Statuta Vrbis, vnà cum omnibus hactenus factis, & præsentibus reformationibus, originales bullę, & mandata originalia, descriptiones sacrarũ reliquiarũ Vrbis, & aliarũ rerũ sacrarũ, & publicarũ, oẽsq; aliæ publicæ scripturę originales, Remp. concernentes, recondi debeant, & conseruari. Cuius capsæ locus, & archiuii, pro libris maleficiorum, & aliorũ actorũ publicorũ, pro maiori eorum securitate, sit in Sacristia Sanctæ Mariæ super Mineruam.

¶ *Quòd Statuta & constitutiones prædicta legantur publice, et quando.* Cap. 337.

ITem, quòd omnes Conseruatores, teneantur præsentes constitutiones, semel durante eorum officio, saltem per duos annos, in die qua reddetur ius; aliàs, si in dicto tempore ius non redderetur, in die qua forum publicum teneretur, in Capitolio legi facere publicè, vt nullus possit de his ignorantiam prætendere. Et si Conseruatores non fecerint; incidant vice qualibet, in pœnam x. lib. pro quolibet Conseruatore. quæ pœna, in eorum sindicatu, ab eis irremissibiliter exigatur.

¶ Item, quòd de his reformationibus fiant distinctæ Tabulæ ad Officia, quantũ ad illud Officium tangit, prout de taxa Portarum, superiùs est statutum.

¶ Item, quòd si in his Statutis, maximè in taxis Notariorum, reperiretur aliqua diuersitas vel contrarietas, stetur illis, quæ posteriori tempore sunt statuta.

¶ *R. Episcopus Ostiensis, Cardinalis Sancti Georgij, S.D.N. Papæ Camerarius.* Cap. 338.

OLim tempore fœl. rec. D. Sixti Papæ iiii. commoditati, & vtilitati, tam Ciuiũ Romanorum, & Mercatorum, quàm etiam Curialium, & Ro. Cu. sequentium, circa fraudes, deceptiones, & malignitates macellariorum & lanionum almæ Vrbis, prouidentes, cõicato super his in Camera Apostolica consilio, & de mandato eiusdem D. Sixti Papæ iiii. super hoc, viuæ vocis oraculo nobis facto, ac auctoritate nostri Camerariatus officii, per quandam generalem constitutionem declarauimus atq; decreuimus, Quòd quandocunq; contingeret, per dictos Macellarios, aut eorum nomine, pro quibuscunq; eorum debitis, dilationes quaslibet, & tã quinquennales, quàm moratorias, & quasuis alias, ad certum tempus obtineri, etiam si de dicta constitutione, expressa in illis mentio fieret, nullius essent roboris vel momenti, & nullatenus constitutioni, & decreto nostris hmõi, derogatũ censeretur, Sed perinde contra ipsos debitores, executio, ad creditorum & Mercatorum siue Ciuium instantiam (constito prius de uero credito) fieret, ac si dilationes ipsas nõ obtinuissent. Mandauimus quoq; pro tempore Gubernatori eiusdem Vrbis, Vicecamerario nostro, Curiæq; causarum dictæ Cameræ generali Auditori, Marescallo eiusdem Curiæ, ac Soldano, & Senatori, Conseruatoribusq;, Capitlbus Regionũ Iudicibus, Marescallis, Executoribus, & aliis quibuslibet Officialibus Vrbis, & Curiæ prædictę, ac illis, ad quos spectat, vt constitutionem, & decretum hmõi, efficaciter obseruañ, dictos macellarios debitores, ad moratoriam, dilationem quinquẽnalem, siue quamuis bonorum cessionem, ꝑ eos vel aliquem eorum, obtentam vel obtinendam,

Infr. lib. 4. c. 19. & lib. 5. c. 30.

obtinendam, deinceps nullatenus admitterent, nec propterea, contra ipsos faciendam executionem, retardarent; imò ad omnem requisitionem creditorum eorundem, postquam de vero credito constitisset, debitores ipsos, & quemlibet eorum constringerent, & oportunè ad voluntatem creditorum eorundem, realiter, & personaliter, ad integram satisfactionem debiti cogerẽt, & illos nullatenus relaxarẽt, nisi prius creditoribus ipsis, foret integrè, & efficaciter satisfactum; dilationibus huiusmodi, legibus, Statutis, & consuetudinibus Vrbis, cæterisq; contrariis non obstañ. quibuscunq;, prout in desuper tunc confectis literis, latiùs continetur. Et quoniam ex quærela graui, tam Conseruatorum, & Officialium, quàm Ciuium eiusdẽ Vrbis, ac etiam Mercatorum Ro. Cu. sequentium, intelleximus, quòd similis, immo maior prouisio necessarió fieri debet, ad obuiandũ fraudibus, dolis, & subterfugiis pistorum siue furnariorum, in eadem Vrbe artem pistorum, & furnariorum exercẽtium, qm̃ ipsi oẽs, frumenta victui necessaria, vt plurimũ in credẽtiã, ad grossũ emere, & populo ac Curialibus, ad minutum vendere consueuerunt, & suos creditores sępissime, sub pretextu & clipeo moratoriarũ, salinariarũ, seu quinquẽnaliũ, vel aliarũ dilationũ, cessionis bonorũ, aut salui conductorũ, seu inhibitionum, propterea à delegatis vel ordinariis Iudicibus emanatarum, creditoribus ipsis satisfacere cessarunt, & cessant; immò in ipsorum creditorum oculis, & contemptum, in eadem Vrbe publicé versantur; & propterea Mercatores & Ciues ipsi, frumenta hmõi in credentiam aliquibus vendere, & credere abstinent, & recusant; & propterea cariori precio venduntur. Volentes igitur talibus victualium incõmoditatibus, & artificũ fraudibus obuiare, idcirco, habito super his cum S. D. N. Papa, & in Camera præfata maturo consilio, de eiusdem S. D. N. Papæ mandato, super hoc, viuę vocis oraculo nobis facto, ac auctoritate nostri Camerariatus officii, ex deliberatione quoq; in eadem Camera super hoc specialiter facta, ad requisitionem, & instañ. DD. Conseruatorum, & Officialium Cameræ Vrbis præfatæ, & Ciuium ac Curialium prædictorum, præsenti generali constitutione, perpetuó valitura, decernimus, declaramꝰ ac statuimus, & ordinamus, quod statutum, decretum, & ordinatio prædicta, per nos contra dictos macellarios vt præmittitur edita (quæ præsentibus innouamus) etiam quó ad pistores, furnarios, pistoriæ siue furni artes in Vrbe pro tempore exercentes, siue exercere solitos, eorumque fideiussores extendat, ac penitus, & omnino obseruẽtur, & effectuali executioni, realiter, & personaliter, contra eos mandẽtur; perinde ac si dicta in priori constitutione, contra pistores, furnarios, eorumq; fideiussores hmõi, specificè, & nominatim emanassent, & contra illos in specie decreta fuissent, Quódq; nullæ dilationes, etiam salinariæ, vel quinquẽnales, aut salui conductus, vel significationes, seu inhibitiones hmõi, in ipsorum fauorem, etiam præcedente commissione, etiam Motu proprio, auctoritate Apostolica, illis concessa, vel concedenda, nullatenus suffragentur, Et præsens constitutio, quó ad præsentia, præterita, & futura negocia & debita, executioni mandetur; impetrationibus siue, etiam Motu proprio, faciendis concessionibus moratoriarum, & ad quodcunq; tempus, etiam quinquennalium, siue salinariaruм dilationum, cessionis bonorum vel salui conductorum, & inhibitionibus inde sequendis hmõi, cæterisq; contrariis non obstañ. quibuscunq;. In quorum fidem &c. Dat. Romæ in Camera Apostolica, anno à Natiuitate Domini, Millesimo, quingentesimo, duodecimo, die verò octaua mensis Octobris, Pont. S. in Christo patris, & D. N. D. Iulii, diuina prouidẽtia Papæ secundi, anno nono.

Visa in Camera Apostolica, Io. de Viterbio.

Do. de Iuuenibus.

TABVLA TERTII LIBRI STATVTORVM,

de uarijs, & extraordinarijs rebus Almæ Vrbis Romæ.

Tabula

FINIS TABVLAE LIBRI TERTII.

STATVTORVM VRBIS ROMAE LIBER QVARTVS.

DSIT DOMINVS DEVS NOSTER, *illuminator iustitiæ, bonorumque operum adiutor, & fautor.*

PRIMVS LIBER REFORMATIONVM in causis ciuilibus fori Capitolii, fœliciter incipit.

Mandatum facultatis condendi Statuta, Apostolica auctoritate concessæ, cum expressa confirmatione D. N. *Papæ.*

ALEXANDER PAPA VI.

ILECTIS filiis, Alexio Bocchaccii de Vrsis, Augustino Martini, & Siluestro Colę Pauli Siluestri, Conseruatoribus Camerę Almæ Vrbis nostræ, præsentibus Capitibus regionum præfatæ Vrbis; Salutem, & Apostolicam benedictionem. Pastorali incumbit officio, ad ea vigilantiùs attendere, per quę moderatus, & concors omnuim Ciuitatū, & populorum status gubernetur, & perpetuæ quietis tranquillitas, ac salubritas custodiatur. Cuius rei, tāto maior nos cura tenere debet circa regimen præfatæ Almæ Vrbis nostræ, & ciuium; quanto magis peculiares filios nostros, eos præ cæteris paterna complectimur charitate. Quorum intestina, ac diuturna odia, & discordias, ciuilesque dissensiones (quas brighas appellant, quæ semper in Vrbe pernitiosæ fuerunt) pœnitus euellere, & extinguere cupientes; non ignorantes à nostris prædecessoribus summis Pontificibus, ad huiusmodi brighas compescendas, & ad armatorū damnatas collectas, illicitasque vltiones reprimendas, minasq; terribiles, & malefactorum receptationes, vulnera, incendia, veneficia, assassinia, stupra, aliaque nefandissima crimina, quæ frequenter, & passim in Vrbe perpetrantur, prohibendum, illisque resistendum, quàm plurimas editas fuisse constitutiones, quæ siue propter nimium seueritatis rigorem, siue Magistratuum incuriam, parum in vsu fuere; considerantesque, quòd tanta Vrbs, quæ vniuerso Orbi leges dedit, propriis legibus decretisque regi, & viuere mauult, quàm alienis, Ea, propter prudentiæ vestræ nō paruam in Domino fiduciam sumentes, mandamus vobis, atque committimus, vt assumptis vobiscum præsentibus Capitibus Regionum, ac quatuordecim aliis ciuibus Romanis infrascriptis, electis, & deputatis, videlicet, Christoforo Bufali de Cācellariis, perpetuo vrbis Cancellario; Paulo Planca, vtriusque iuris Doctore, & Aduocato Consistoriali, ac Pacerio; cum Laurentio de Cafarellis eius socio, & collega; Luca de Casalibus, vtriusque iuris Doctore; Carolo de Maximis, vtriusque iuris Doctore; Camillo de Bene in bene, legum Doctore; Mario Salamonio, causarum Procuratore, Ioanne de Palonibus, Alto de Nigris, Lelio de Subactariis, Francisco de Fuscis, Bernardino de Perleonibus, Antonio Gratiani de Perleonibus, Romanis ciuibus, Quibus plenam, & omnimodam concedimus potestatem, & auctoritatem, vt prædictas, & alias quascumque, nouas siue antiquas, tam pontificales, quàm municipales constitutiones, Statuta, & decreta quæcunque, tam ad ciuiles, quàm ad criminales causas, pertinentes, siue pertinentia, ac Senatoris, & Iudicum, & Capitolini fori iurisdictionem respicientia, Si qua, vel Si quas, correctione, vel emēdationę aliqua, vel etiam additione, seu mutatione, necnon & declaratione, siue inter-

pretatione indigere cõperta fuerint,addere,corrigere,mutare, interpretari, & declarare,pro vestro arbitrio positis,& valeatis.Quibus oĩbus futuris correctionibus, emendationibus,additionibus,mutationibus,declarationibus,siue interpretationibus p vos faciendis; ex nunc,velut ex tunc,nostrã,& nostræ Sedis Apostolicæ interponimus auctoritatẽ,ac ppetui obtinere volumus roboris firmitatẽ;necnõ & in Statutorũ antiquorũ volumine describi,& inseri,& solennibus pconiis p Vrbẽ publicari mãdamus;& ppetuò,& inuiolabiliter ab oĩbus Magistratibus, & Iudicibus,tã ecclesiasticis,q̃ secularibus,& quacũq; iurisdictione fungẽtibus,in suo foro,& Tribunali obseruari.Ita tamẽ,q contra Romanos ciues,solus Senator, & Iudices Capitolini,ad executionẽ hmôi constitutionũ nouiter edendarũ,procedere possint,& debeãt,& nullus alius manus apponere valeat;salua Gubernatoris auctoritate. Decernentes irritũ,& inane,quicquid scienter,vel ignoranter,in contrariũ contigerit attẽtari;Supplentes motu proprio,& ex certa nostra scientia,oẽs defectus,si qui sint, iuris,vel facti,vel in his peragendis interuenerint;In contrarium facientibus, non obstãtibus quibuscũq;.Dat.Romæ apud Sanctũ Petrum,sub annulo Piscatoris, die prima Martij,Mcccccxciiii.Pont.nostri anno secundo.

B. Floridus.

ALEXANDER PAPA VI.

MOTV proprio,&c. vt oĩs cõtentio iurisdictionũ, submoueatur,& priuilegiis Romanorũ,non præiudicetur;Decernimus,q ciues Romani,citati extra forũ Capitolii,ad exceptionẽ declinatoriã admittãtur;dũmodo in forma Cameræ Apostolicæ nõ sint obligati;nisi res esset verisimiliter scandalum paritura; vel nisi essent pauperes,& inopes,qui cõtra potẽtiores,iustitiã in Capitolio reportare nõ possent. quo casu,Gubernator Vrbis,ad prohibendũ rixas,se intromittere possit;& qui aliis quoque casibus,semper habeatur,& sit superior,& superintendẽs, & pro suo arbitrio puideat,quãdocũq; sibi videbitur expedire;& non possit aliquis Iudex ecclesiasticus, vel secularis,si cũ alio Iudice Capitolii,cõtentio iurisdictionis de pdictis personis oriatur,de sua iurisdictione cognoscere. Sed si fuerit inhibitũ in casu nõ permisso;& ad petitionẽ eius,cuius interest,non reuocetur; Camerarius noster adeatur,qui suo arbitrio,omni mora cessante,decernat apud quẽ agi, vel psecutio fieri debeat. Priuilegiati aũt,qui consenserint in iurisdictionẽ prorogabilem,post litem contestatam,vel post eum actũ,qui fit post litis contestationẽ;non possint postea se eximere vsque ad terminationẽ causę,effectualemq; executionẽ. Cõtumaces verò, nullatenus,nisi primò refectis expensis,remittantur: & semper in oĩbus causis, tam ciuilibus,q̃ criminalibus,in pari iurisdictione,ab eo,qui priùs cognoscere cœperit, & iurisdictionem præoccupauerit,prosecutio fiat;& intimatione facta,ab altero desistatur. Cæterũm,rescripta aliqua de cætero non concedantur, nisi Partibus auditis;per quæ,causæ ab ordinariis Iudicibus auocantur;& interim si causa criminalis fuerit; ad mandatum DD. Referendariorum. si veró ciuilis sit causa; spacio quinque dierum supersedeatur;qui in instantia non computẽtur. Quæ omnia, perpetuò & inuiolabiliter obseruari,& inter Statuta Vrbis inseri volumus,ac motu proprio, & ex certa scientia,mandamus. Cõstitutionibus,& indultis,priuilegiis Apostolicis, per nos,vel prædecessores nostros,Gubernatoribus Vrbis, qui fuerint, vel qui nũc est,concessis(quorum tenores pro expressis,& hic insertis haberi volumus, & quibus ad effectum perpetuæ validitatis,& obseruationis præmissorum,simili motu,& scientia,expresse derogamus)cæterisque in contrarium facientibus, non obstantibus quibuscunque.

Infra c. 8. eo. lib.

Placet,& ita motu proprio mandamus, R.

SEQVVN-

REFORMATIONVM, ET NOVORVM STATVTORVM IN CAVSIS CIVILIBVS LIBER PRIMVS.

¶ *Qua hora, ius reddi debeat.* Cap. 1.

OMni tempore non prohibito, in foro Capitolii, de mane ius reddatur; & secundum mutationem dierum, arbitrio Conseruatorum, constituatur hora, qua Iudices sedere, & simul campana Iustitiæ cõsueta, pulsari incipiat; & per quartam partem vnius horæ, pulsetur, ne aliquis possit prætendere ignorantiam. Sedere autem Iudices debeant horas duas continuas, computato tempore, quo sedet Locumtenens in Tribunali Senatoris; Alioquin, si iustam non habuerint excusationem; pœnam decem librarum, totiens quotiens contra fecerint, ipso facto incurrant.

¶ *De citatione minorum.* Cap. 2.

MInores annorum viginti, & pupilli pubertati proximi, si ter citati vt legitimè compareant, contumaces fuerint; mulctentur arbitrio Iudicis; & procedatur contra eos, ad missionem in possessionem, seu tenutam, & ad decretum bonorum mobilium, seu stabilium, & demum ad subhastationem, & dationem in solutum; seruata forma antiquorum, & nouorum Statutorum De pignoribus prætoriis subhastãdis, siue De in solutum dandis. Et si comparentes, interrogati, se tutores, vel curatores non habere, dixerint; minores ipsi, statim petant curatorem acceptare paratum, & intra sex dierum spatium, de eo sibi faciant effectualiter prouideri. Quibus elapsis, alterato grauamine, ab eo non desistatur, donec cum legitima persona comparuerint, cum qua possit iudicium sustentari. Possit etiam Iudex, in contumaciam, ex suo officio, dare curatorem, ad illam tantúm litem mouendam, & agitandam, nec impugnari possit iudicium cum eo agitatum, ex defectu nullitatis personæ curatoris sic deputati. Et in omnibus casibus prædictis, expensas contumacię semper reficere teneantur. Dicti autem impuberes, & pubertati proximi, compareant cum tutore sicut dictum est, si habent; aliàs, proximiores agnatos nominare cogantur, quorum vnus proximior, & magis idoneus, secũdum iuris dispositionem, infra eundem terminum, tutelam solemniter capere cogatur, vel ex officio prouideatur, vt supra dictum est. In aliis autem pupillis infantibus, & infantiæ proximis; seruetur forma prioris Statuti. & eadem forma seruetur, propter sexus honestatem, quoad omnes pupillas. Adultæ verò, mittere teneantur excusatorem, vel defensorem. Vbicumque tamen Iudici videbitur, ex officio, & ad cuiusque postulationem, specialiter in contumaciam, possit de curatore prouidere, sicut prædictum est, vel ereditorem in possessionem mittere, ad ipsius actoris electionem; & altera uia electa, in odium contumacis, alteri non præiudicetur. Interrogari etiam possint agnati, & cognati, si sunt, vel esse volunt tutores; & si excusationem non habent, omni mora postposita, onus suscipere compellantur. Possit etiam Iudex, siue propter difficultatem inueniendi tutorem, qui onus acceptet, vel quando pupillus pauper esset, vel in paruis causis; prouidere pupillis, vel adultis de persona Procuratoris, specialiter ad causam, cum quo iudicium agitetur, & valeat. Iudices autem, qui in his exequendis negligentes fuerint; decem aureorum pœnam incurrant.

Supra lib. 1. c. 43

¶ *De citatione ad domum.* Cap. 3.

CItationes, quæ fiunt ad domum, tam in ciuilibus, quàm in criminalibus, non afficiant citatos, domi non inuentos, nisi dimissa saltem breui cedula in manibus

cohabitantium;

cohabitantium, vel, si nemo inuentus sit, in hostio affigatur; per quã certiorari possint, ad cuius instantiam, apud quem, & ad quid citentur. Præsentes autem in iudicio, legitimis dilationibus seruatis, si vna die pro altera per Iudicem moniti sint; pro citatis solemniter, habeantur. Et similiter vna die pro altera, & non aliter, citationes fieri possint, nisi aliter in specie prouisum non sit.

¶ *De causis summarijs.* Cap. 4.

IN omnibus causis forensium, districtualium, clericorum, & curialium quorumcumque, qui forum Rei sequi debent; summariè, simpliciter, & de plano, solaq; facti veritate inspecta, feriis non obstantibus, ad celerem terminationem, arbitrio Senatoris, & Iudicum (seruata tamen circa probationes æqualitate) procedatur.

¶ *De eodem.* Cap. 5.

Supra lib. 1. c. 49 IN causis mercedum, pensionum, & responsionum, census, vel canonum, & locationum quarumcunque (in quibus de iure non potest quęstio dominii, vel possessionis referri) & in causis Hospitalium, miserabiliumque personarum, simili modo, ad terminationem, effectualemque executionem procedatur. Possit etiam extra iudicialiter, omnibus horis, si iusta subsit causa, etiam diebus festis, arbitrio Senatoris, & Iudicum, procedi; & idem seruetur in omnibus causis, quæ de iure celeritatem desiderant.

¶ *De eodem.* Cap. 6.

In Leon. c. 1. Supra lib. 1. c. 51 IN causis verò aliorum quorumcunque non priuilegiatorum, quæ summam viginti quinque ducatorum non excedunt; seruetur forma tradita, quando petitur summa minor decem ducatorum. Et eadem forma seruetur in omnibus causis merè possessoriis, & interdictis, & in omnibus aliis causis, quę de iure communi summariæ sunt, in quibus Statuta Vrbis non prouident.

¶ *De prorogatione instantiæ.* Cap. 7.

INstantia sexaginta dierum vtilium, si iusta causa videbitur; prorogetur arbitrio Iudicis, semel, vel pluries, vsque ad centum dies vtiles; ita quòd tota instantia nõ egrediatur dictam metam centum dierum; quibus elapsis, perempta remaneat quæ instantia sexaginta, vel (ad summum) centum dierum vtilium, etiam in causis summariis seruari debeat.

¶ *De declinatione fori.* Cap. 8.

Supra eod. lib. ante c. 1. PRiuilegiati, qui ius habent declinandi forum, de quorum exemptione notorie non constaret; si citati, non comparuerint, & contumaces fuerint; non remittantur, nisi refectis expensis contumaciæ. Et si consenserint in iurisdictionẽ, & iurisdictio sit prorogabilis; non possint se in eadem causa postmodum eximere, vsque ad determinationem, effectualemque executionem. Et semper in omnibus causis, tàm ciuilibus, quàm criminalibus, ab eo, qui prius cognoscere cœperit, & iurisdictionem legitimè præoccupauerit, prosecutio fiat; & intimatione legitimè, & authenticè facta; ab altero desistatur; & siquid attentetur, irritum, & nullum existat.

¶ *De compromissis.* Cap. 9.

IN causis non liquidis, seu quæ facilè liquidari non possint, inter consanguineos vtriusque sexus, vsque ad gradus statutos; & inter socerum, & generum, socrum, & nurum;

& nurum; seu priuignum,& nouercã;& inter alios affines primi gradus, affinitate durante;ad instantiam alterius Partis petentis, prout Statuta antiqua prouident, compromissa fieri mandentur. Intelligantur autem causæ liquidæ,etiam instrumẽtorum,& apocharum, in quibus facta esset personarum mutatio; non obstante, quod aliqua extrinsecus venirent liquidanda,quæ per probationem mortis alicuius, superexistentiæ,& successionum,& consanguinatum,facillimè liquidantur; nec per aliquam exceptionem oppositam,intelligatur res facta dubia,nec super exceptione opposita,possit peti fieri compromissum.Et ne per reiterata compromissa(sicut plerunque contingere solet)longiùs quàm causæ iudiciales differantur, elapsis triginta diebus(quorum quindecim ad probandum, & probatum habendum; decem,ad reprobandum,& causas instruendum; quinque, ad laudandum constituuntur) si arbitri in aliquo articulo,pendente compromisso, vel in terminando principales controuersias, non conuenerint,& controuersias omnes terminare distulerint; infra alios tres dies immmediatè sequentes, Partes ipsæ,in electione tertii conuenire debeant.Et si non conuenerint;Senator aditus,illicò,ex suo officio, det ipse tertium,qui sit peritus Doctor in iure;cuius consilio in scriptis redacto, ambo arbitri, seu vnus ex arbitris,altero requisito,causam terminare cogantur.Et si post accepta tũ onus,infra decem dies,consilium non reddiderit;incidat in pœnã vigintiquinque aureorum,qui de facto per Senatorem auferantur, & alius simili modo deputetur. & intelligatur tandiu compromissum factum manere,& non spirare, donec prædicta omnia fuerint impleta,& executa.Et si propter aliquas difficultates legitimas, non potuerint in tempore compromissi triginta dierum,probationes fieri, vel causa sufficienter instrui; antequam ad electionem consultoris deueniatur,possit bis petiiterum fieri compromissum,& non vltra.Et in vltimo, detur omnino consultor; & secundum modum suprascriptum,causa terminetur.Et si terminari non possit;remittatur ad primum Iudicem,apud quem incæpta fuit, & ordinario iure iudicialiter infra instantiam statutariam,terminetur;& de cætero compromissum peti non possit.aliàs,instantia pereat,& in eo numerentur dies ante decursi, vsque ad tempus petiti compromissi;ita quòd in eodem statu,in quo erat antea,intelligatur causa reassumpta;& fides adhibeatur testibus,qui coram arbitris,citata Parte,inducti, & examinati fuerint;perinde ac si iudicialiter examinati fuissent.possint tamen repeti super interrogatoriis,sumptibus petentis. Infra in Leon.c.1

¶ *De causis commissarijs,& earum instantia.* *Cap.* 10.

QVoniam sæpe contingit,in foro Capitolii,Senatori,& suis Iudicibus,ac Iudici appellationum,per speciales commissiones Apostolicas,negocia, & causas committi;statuimus,vt tam in procedendo,quàm in terminando,Statuta, & stilus fori,& consuetudo seruentur; & infra instantiam Statutariam sexaginta dierum vtilium(salua facultate prorogandi,sicut in aliis permissum est)terminentur. Quæ instantia sexaginta dierum,cum facultate prorogandi vsque ad centum dies,etiam in causis appellationum commissariis,seruari debeat,quibus elapsis, appellatio deserta,& prima sententia firma remaneat.

¶ *De sportulis.* *Cap.* 11.

STatutum De sportulis per ordinarios Iudices non recipiendis;etiam in causis in quibus per commissiones excitata esset iurisdictio;vel quæ cum facultate summariè procedendi, committantur; & quæ super aliquo articulo emergenti vel incidẽti obtente,essent,ex quibus esset alterata iurisdictio; indifferenter seruari mandamus, Sup. lib.3.c.174 & 178.

mus. Si tamen per aliquas commissiones, iurisdictio, merè delegata esset effecta, su per negocio principali; sportulæ recipiantur, dummodo moderatę, & palā ab vtraque Parte, vel saltem (altera Parte citata, recusante, vel differente) in iudicio deponantur. Et qui aliter dederint, & acceperint, quàm palam, & in iudicio; ad quadruplum teneantur. Et nihilominus, sententia nulla remaneat. In decretis autē, & viaticis; seruetur consuetudo fori, hactenus obseruata.

De suspitione Iudicum. Cap. 12.

Supra lib. 1. c. 50 & inf. lib. 5. c. 41 SI ex aliqua iusta causa, & tempore debito, aliquis ex Collateralibus recusetur; Senator adiunctum dare; vel primo remoto, alium non suspectum, siue ex suis, siue extra Capitolium, deputare possit, & debeat. qui in locū Ordinarii, in omnibus & Supr. lib. 1. c. 89. & 167. per omnia succedat, & ab eo ad Capitaneū appellari debeat. Si verò in principio litis, vel tēpore debito, Capitaneus suspectus postuletur; Consultor petatur, cuius consilio causa terminetur; & aliter, sententia non valeat. In quo Consultore eligendo, si Partes infra triduum concordes non fuerint; nominatis suspectis, cum expressione causæ, & cum iuramento; Senator, vel Capitaneus decem peritos Doctores, in Vrbe commorantes, à Partibus non nominatos (quorū vnus, sorte immissa, Consultor remaneat) eligere teneatur. Qui si onus ex aliqua legitima excusatione recusare potuerit; iterum sorte immissa, alius ex eis, Consultor electus remaneat. Possint etiam ex iusta causa, eligi Consultores extra Vrbem, prorogata dilatione, secundum loci distantiam, arbitrio Senatoris, vel Capitanei. & Consultor, si negligens fuerit; ad refectionem damnorum, & ad pœnā xxv. ducatorū, teneatur. Tempora verò electionis, & acceptationis Consultoris, in instantia non computentur.

De purgatione contumaciæ, in responsione articulorum. Cap. 13.

Supr. lib. 1. c. 58. & 63. COntumacia in respōdendo positionibus, purgari possit, antequā pronuncietur Ipsas haberi pro confessatis; refectis tamen expensis, ob eā causam legitimè factis, & responsione illicò facta. Et si pendente iudicio, aliquē ex litigatoribus, sine fraude abesse contigerit; Procurator legitimus, si se instructum, pleneq; informatū iurauerit, ad respondendum admittatur. Idemque, in quolibet absente ex quacunque causa, seruetur, si de proximo non sit rediturus. Et sufficiat mandatū in scriptis, etiam contra absentem executum, ad constituendum in mora, & contumacia, citatum, ac monitum cum comminatione, ꝙ si non respondeat, habebitur pro confesso; & ad effectum, vt deueniri possit ad pronunciandū Articulos haberi pro confessatis, sicut de stilo seruatum fuit; dummodo personaliter, citatus apprehendatur, vel cedula sibi in domo dimittatur, & iuxtà traditam formam citetur.

De examine testium. Cap. 14.

Supr. lib. 1. c. 69. & lib. 3. ca. 177. uersi. Item sententiam. SI Notarii discordes fuerint, vel negligentes in examinādo, post vigesimūquintū diem vtilem; ab examine remoueantur, & vnus solus ad examinandum sorte deputetur. Et collegiatim prima die Ianuarii, eligantur annis singulis, decem probi, & periti Notarii ex matricula, ad primum Tribunal; & sex alii similes, ad secundum Tribunal. quorum vnus, inscriptis nominibus in parua chartula, Iudice decernente, sorte eligatur. ad quam tamen electionem citentur hi, quorum interest. qui examen testium infra decem, vel quindecim dies, secundum multitudinem testium, perficiat; sub pœna vigintiquinque ducatorum, inremissibiliter auferenda; & sub eadem pęna, infrà quinque alios dies, copiā testium, Partibus tradere teneatur. & nihilominus in omnibus causis prædictis, ad interesse, Parti obligetur. Omnis autem vtilitas, & lucrum, tam examinis, quàm copiarum; sit ipsius Notarii examinantis. Si verò Notarius sic sorte deputatus, ex aliqua iusta causa suspectus iuretur; adhibeatur

adhibeatur præsentia Iudicis in examine, sumptibus postulantis, vel alius etiam si mili forte extrahatur. In quibus casibus prorogari possit instantia, secundum modū suprà traditum. Et hoc, locum habeat in omnibus causis.

¶ De appellationibus. Cap. 15.

EXemplo Statuti permittentis appellari à sententia Capitanei, ad Senatorē; quando secunda sententia non est cōformis cum prima, in totum, vel in partem; etiā quando sententia Capitanei, interlocutoria, vel diffinitiua, vnica esset, & prima; ad eundem Senatorem pariformiter appelletur; dummodo appellatio sit admissibilis de iure Ciuili. quo casu, in diffinitiuis seruetur eadem instantia, quæ in secundis causis coram Capitaneo seruatur. In interlocutoriis verò, in quibus de iure Ciuili appellari potest (sicut sunt sententiæ super desertione appellationum latæ, & similes) seruetur instantia decem dierum vtilium, à Statuto in causis appellationum ad Senatorem introductis, tradita; cum potestate prorogandi ad quinque alios dies tantùm. Et eadem instantia quindecim dierum vtilium, seruetur in omnibus causis appellationum, etiam coram Capitaneo, & quibuscunque Iudicibus, quæ ab interlocutoriis sententiis interponuntur. quæ iustificari debent infra quinque dies vtiles, & finiri infra quinque, cum prorogatione aliorum quinque dierum vtilium, tantùm; quibus elapsis, desertæ remaneant, & ipso iure ad primum Iudicem reuoluantur. Sup.lib.1.c.167. Infra lib.5.c.54.

¶ De eodem. Cap. 16.

SImilique modo, à sententiis Senatoris, in causis appellationum ferendis, in totum, vel in partem infirmatoriis, seu diuersis quæ nec cum prima, nec cum secū da sententia, claram haberent in effectu & substantia conformitatem; ad eundem Capitaneum, iterum appelletur. qui, si fuerit idem iudex, qui primò de eadem causa cognouit; con sultore (secundum modum suprà traditum) electo; secundum consi lium terminetur. In quo consultore eligendo, si peremptoriè citatus, cōtumax fuerit, vel Partes in eligendo discordes fuerint; seruetur in omnibus, & per omnia, ordo suprà traditus. Ita tamen, quòd allegatio suspectorum in genere, nullatenus admittatur. Supra c.12.

¶ De retardantibus processum, vel expeditionem causarum. Cap. 17.

SI quis malitiosè distulerit producere instrumenta, vel priuatas scripturas, vsque ad finem decursarum dilationum, ad probandum datarum; ne Parti, contra quā producuntur, auferatur defensio; in quocunq; statu causæ, producta fuerint; detur noua dilatio ad opponendum, & opposita probandum, arbitrio iudicis moderanda. Et idem, si contingat differri examen, vel publicationem testium, ex aliqua iusta, vel rationabili causa; ita quòd si instātia perimatur; ille, qui malitiosè causam retardauerit (siue actor sit, siue reus) semper expensas reficere teneatur, ei, qui diligens in prosequendo, seu defendendo extiterit. Sup.lib.1.c.201.

¶ De præscriptione personalium actionum, & hipothecæ, seu pignoris. Cap. 18.

STatutum contra negligentes debitum petere, vim habere decernimus contra omnes creditores, etiam ius hipothecæ habentes (si corporalem, actualemq; adepti non fuerint possessionē, vel si interruptā præscriptionem, vel saltē de interpella tione iudiciali, vel extraiudiciali (per quam, interrumpi huiusmodi præscriptionem volumus) legitimè non docuerint) & inuiolabiliter seruari; & ex ea præscriptione, extinctam, & sublatam esse actionem, statuimus; & præsumptionem solutionis induci; quæ præsumptio, iuris esse intelligatur, cui stetur, nisi contrarium probetur

probetur per debitorem;vel nisi contraria præsumptio,præponderãs, ac præualẽs, deducatur,ac legitimè probetur.Instrumenta autem,& codices quarumcumque rationum,quibus de iure, vel ex quocunq; priuilegio , fides adhibetur ; necnon scripturæ,& cautiones quæcunque,etiam viuentibus debitoribus , post cursum sexdecim annorum,similiter nullam faciant fidem,nullumq; sortiri possint iuris, aut executionis effectum;exceptis casibus,in primis Statutis reseruatis.

¶ *De cessione bonorum.* Cap. 19.

Infra lib.5.c.3. AD cessionem bonorum,vel ad quinquennales inducias, non admittantur nisi calamitosi tantùm, & qui se fatalia damna , & fortuitos casus, vel alia aduersa, post contracta debita,incurrisse docuerint; à quibus,lusores,dilapidatores, fraudatores omnes,& qui scientes se soluendo non esse , multiplicia debita contraxerint, omnino excludantur . In electione verò,illi præferantur,qui se veros creditores esse,delato calumniæ,& malitiæ iuramento,legitimis documentis, vel per idoneos testes,docuerint.Chyrographarios autem creditores(nisi scripturæ,tẽpus contineãt, & sint trino, vel saltem bino teste notatæ)post omnes concurrere volumus; omnibus collusionibus,fictionibus,& fraudibus(quæ ex mutua debitorum,& creditorum intelligentia,machinari solẽt)pœnitus exclusis. Deprahensi autem in aliqua fraudis, vel alterius cuiuscunque malignæ fictionis suspitione,vel mendacio;indigni omnino habeãtur. Saluis aliis decretis contra Macellarios;qui nullatenus ad aliquod dictorum beneficiorum admittantur. Et in dictis causis, nullæ peti , nec exigi possint sportulæ; aliàs,sententia nulla sit.

Sup.lib.3.c.vlti.

¶ *De usufructu dotis, & alimentis.* Cap. 20.

Supr.lib.1.c.78. DOtis fructus,ex antiqua consuetudine fori , redacti sunt ad computum septem florenorum,cum dimidio,pro quolibet centenario;& sic taxentur, tã pro oneribus matrimonii, post moram non solutæ dotis,quàm pro alimẽtis viduarum,etiã habentium pignus dotale,ex quo possint percipere fructus loco alimentorum ; & non imputentur fructus in sortem . Et similiter mariti soluto matrimonio cum liberis,percipientes ex pignore dotali; non imputent fructus in sortem; sed sint ipsorum, pro alendis communibus filiis, donec dos restituta (à quocunque debita)sit;si in pecunia debeatur.et in omnibus casibus vbi alimenta peti possint,in his seruetur forma tradita quando alimenta petuntur.

¶ *De donatione propter nuptias.* Cap. 21.

QVoniam ex nouella constitutione prouisum fuit,vt vir,vxore sine filiis præmoriente,post consummatũ matrimonium ; quartam partem dotis lucretur,ad æqualitatem donationis propter nuptias, quam vxor præmoriente viro lucratur; Statuimus,quòd vxor donationem huiusmodi acquirat,siue dos soluta fuerit in pecunia,siue pignore tradito,vel fundo dotali constituto, vel aliter satisfacta fuerit;etiam si in instrumento dotali nulla fiat mentio de donatione facta ; nisi expresse de contrahentium voluntate,de qua manifestè constiterit,remittatur.

¶ *De donatione inter uiuos,uel causa mortis* Cap. 22.

CVm Reipublicæ intersit, fraudibus, quæ in donationibus,frequenter,& facilè committuntur,obuiare;statuimus,quòd donationes,quæ inter viuos, vel á morientibus,irreuocabiliter,seu mortis causa,fiunt;nisi donans,in illa, coram Notario, & testibus,manu propria se subscripserit, vel(si scribere nequeat)alium loco sui adhibuerit;& nisi saltem duo testes ex quinque,qui in donatione causa mortis adhibentur;& similiter duo in donatione inter viuos,in originali scriptura , vel abbreuiatura

uiatura se subscribant;irrita sit, & nulla,& nullum ius donatario ex ea acquiratur; nullaque oriatur,nec exerceri actio valeat.Quam tamen abbreuiaturam,liceat Notariis extendere,cum clausulis,& cautelis consuetis,non mutata substantia. Nec renunciari possit solemnitati insinuationis legitimè fiendæ; etiam si fuerit iuratum,nõ contrauenire ex defectu insinuationis non factæ.

¶ *De pactis,& donationibus non ualituris.* Cap. 23.

AD obuiandum fraudibus(cum Rei publicæ intersit,mulieres ex earum simplicitate,seu puberes etiam masculos,qui adhuc imperfectæ ætatis existunt, non defraudari)statuimus, quòd pacta de non petendo, & refutationes, & quietationes,quæ à quibuscunque mulieribus(siue sub patria potestate,siue etiam sui iuris existentibus) quibuscunque personis fieri contingat; irrita sint,& nulla, & nullius effectus;nisi duobus consanguineis proximioribus adhibitis, quorum non intersit (vel aliis eorum loco,si non extent consanguinei,vel affines)& expressè medio iuramento approbantibus (& si sub patria sint potestate; vocentur qui sint ex linea materna) & solemni Iudicis decreto,simul interuenientibus. Et si puberes maiores decem & octo annorum sint, sine curatoris legitimi auctoritate,& Iudicis solemni decreto, vt supra; & aliter,iuramentum præstitum,præsumatur metu, & dolo extortum,& irritum reddatur.

¶ *De pignoribus Prætorijs, & conuentionalibus.* Cap. 24

IN omni pignore rei immobilis,tam prætorio,quàm conuentionali,vendendo auctoritate Iudicis; seruetur forma tradita in Statuto De executione instrumentorũ dotalium; & procedatur ad inuestituram, adiudicationem, æstimationem, & subhastationem; demum ad dationem in solutum,in omnibus, & per omnia, sicut ibi prouisum est. in aliis verò pignoribus rerum mobilium,vel se mouentium,auctoritate Iudicum captis; in vendendo,subhastando,& deliberando,abbreuientur termini Statuarii,arbitrio Iudicum.In pignoribus autem conuentionalibus; si immobilia sunt,seruetur Statutum antiquum.Nec possint termini Statutarii,sine Partium consensu, vel nisi ex pacto renuntietur,abbreuiari.

¶ *De altercantibus super eadem possessione.* Cap. 25.

SI plures de eadem possessione contendant,& neuter velit agere; sed altercantes inter se,quisque asserat se possessorem,& in possessione esse,& velle insistere; ad prohibendum rixas,quę inde verisimiliter exoriri possent;Senator, vel eius Iudices, ex eorum officio,sequestrata possessione,terminum vtrique Parti,quinque dierum vtilium,ad docendum de eorum possessione,statuant; & illum,qui melius aptiusq; de actuali possessione,& eius iure,docuerit;in possessione manuteneant, atq; defendant,etiam manu militari,si opus fuerit;& ad cauendum cogant de non turbando, nec molestando vlteriùs,via facti.Necnon ad agendum,siue super possessorio ad recuperandam possessionem amissam, siue alio remedio, vel interdicto,à iure, vel Statuto prodito,terminum duorum mensium statuant. Quo elapso, ad Partis petentis instantiam, si agi cœptum non fuerit;quo ad possessorium, perpetuum imponat silentium;dictamque causam retinendæ possessionis,omninò, appellatione reiecta,infra viginti dies vtiles terminet;aliàs, in pœnam vigintiquinque aureorum,tẽpore sindicatus de suo salario retinendorum,incidat.

¶ *De represalijs.* Cap. 26.

COnstitutionẽ fœl.re.Sixti Papę Quarti, super represaliis ęditam,Statuta Vrbis antiqua moderantem,imitantes,Si cõtra districtuales, cũ assignatione termini

Q octo

octo dierum, ad cogendum debitores, vt satisfaciant, vel coram Senatore compareant, literæ rogatoriæ, ad Communitates, & Officiales locorum districtualium destinatæ, decernantur. Postquam per Nuntium fuerint legitimè executę, & reportatæ; si nec satisfactum in termino, nec comparitum fuerit; facta coram Senatore plena fide debiti, & calumnię iuramento præstito; ad concessionem represaliarum procedatur. Nec reus de cætero audiatur, nisi refectis omnibus expensis, & domicilio, in quo citetur, prius in Vrbe electo; & nisi idoneum dederit fideiussorem, de stando iuri, tam in prima, quàm in secunda, & aliis quibuscunque instantiis; & de soluendo quicquid fuerit iudicatum; & de resarciendis, ac reficiendis damnis, & interesse, omnibus, damnum passis, seu quos in futurum dicta ex causa damnificari contigerit. Et ita demum, & non aliter, etiam post concessum mandatum represaliarum, ex integro audiantur, & summatim causa cognita, ad condemnationem, vel absolutionē de nouo deueniatur; & ad executionem, de facto, & absque alio processu, contra fideiussorē procedatur. Verū si contra non districtuales, Romanæ Ecclesiæ tamen subiectos, agatur; si debitum, fuerit in Vrbe, vel districtu contractum; sub simili forma literæ rogatoriæ destinentur. Sed constituatur primò Procurator, cum pleno mandato, ad agendum, & petendum, cum iuribus plenè instructus, necnon ad exigendum, & quietandum; qui debitorem coram suo ordinario Iudice citari faciat, & docto de debito per instrumenta, vel scripturas autenticas, vel per testes, prius etra iudicialiter in Vrbe, coram Senatore inductos, & examinatos; Postquam per octo dies expectauerit, vt ad debitam executionem procedatur; si interim aliquod releuans non deducatur, propter quod creditoris intentio submoueatur; vel de nō debito liquidè probetur, vel si vertatur aliquod dubium; Nuntius, seu Procurator missus, moneat debitorem, vt infra alios octo dies compareat in Vrbe, ad faciendū omnes suas defensiones quas voluerit, vel de iure potuerit. Quibus elapsis, Senator decernat secundum acta, & probata, an veniant represaliæ concedendæ, vel nō concedendæ. Sed si debitum non fuerit in Vrbe contractum; expectetur vsque ad terminationem causæ, in loco, seu municipio, vbi debitor conuentus extiterit; dummodo causa expediatur infra quindecim dies vtiles, & non festos in honorem Dei; alioquin, in defectū denegatæ, vel neglectæ iustitiæ; facta fide de gestis coram Ordinario, vel saltem per ipsius Nuntii relationem, cum iuramento attestantis, quòd acta habere non valuerit; constito de debito, & iuramento calumniæ, vt supra præstito; ad represaliarum remedium procedatur. Verùm si literæ responsiuæ, cum aliqua iustificatione, vel legitima excusatione, remittantur; iterum per alias literas replicetur id, quod legitimè, & de iure replicari poterit; & non aliter ad represalias deueniatur. Et semper in concessione represaliarum contra non districtuales, licentia à Camera Apostolica obtineatur. Idem modus in omnibus, & per omnia, seruetur, si ad alias Ciuitates, vel ad alia quęcunque loca, Ecclesiæ non subiecta, rogatoriæ literæ destinentur; sed expectetur per viginti dies vtiles, & non festos, vt supra. Et in literis fiat mentio, quòd Nuntius, vel Procurator expectabit per viginti dies; sed nullatenus ad decretum represaliarum deueniatur, nisi consulta Camera Apostolica, & licentia ab ea obtenta. Et postquam fuerint represaliæ decretæ, intimentur per Nuntium, antequam ad illarum executionem deueniatur. Verùm quia nonnunquam contingit, debitores latitare, & soluendo non esse; si per veras, & legitimas probationes, legitima excussionē sic esse doceatur; nullatenus represaliæ concedantur. Represaliæ nullatenus exerceantur contra habitantes, & domicilium in Vrbe habentes; nec contra eos, qui operas suas ad annum, vel ad mensem locarunt. nec cōtra deferētes victū, & victualia ad Vrbē. cuius appellatione, oīa quæ sunt esui necessaria, cōtinentur; dūmodo non sint res minimę, & oīs fraudis consiliū absit. In cæteris, Statuta prisca seruentur, quatenus præsentibus non aduersentur.

¶ De feriis,

De ferijs,& ueneratione Sanctorum. Cap. 27.

PIa,ac laudabilis consuetudo, quàm plurimos dies festos in honorem Sanctorũ recepit, qui in veteribus constitutionibus ascripti non sunt. De mense Ianuarii, vsque ad Epiphaniam,sequentes omnes dies post festa Natalitia,æquè celebrantur. eiusdem mensis die vigesima,festum Sanctorum Sebastiani, & Fabyani martyrũ, pari honore habetur.Item, propter ludorum publicorum spectacula,ante diem Cineris,decem præcedentes dies Carnisprivii,eadem consuetudo feriatos fecit. Mense autem Martii,Sanctæ Agatæ quintum diem,& Beatæ Franciscę nobilis Romanę, nondùm canonizatæ,nonum diem,inter festos dicauit.Mense Aprilis,vigesima prima,Natalem Vrbis celebramus.De mense Maii, die sexto festũ,Sancti Iohannis ad portam Latinam,pariformiter obseruamus.Mense Iunii,die vndecima,festum Barnabæ Apostoli;tertiadecima die,festum Sancti Antonii de Padua. Mense Nouembris,vndecima die,festum colimus Sancti Martini.In aliis autem feriis festisq; diebus,nihil est à veteribus constitutionibus immutatum De feriis messium, ac vindemiarum,generalibusque vacationibus.

In quibus causis feriæ non obstent. Cap. 28.

IN omnibus causis,de iure,& secundum Statuta summariis; & in omnibus causis præparatoriis iudiciorum,& executiuis,etiam vbi facta est personarum mutatio; & in causis forensium,& macellariorum;& pensionum,& euacuationis domorum, censuum,& responsionum quarumcunque;feriis gratia messium, ac vindemiarum indictis,non obstantibus,ius reddatur; in aliis,antiqua Statuta seruentur.

De mercedibus instrumentorum. Cap. 29.

PRo instrumentis in publicam formam redactis, vsque ad quantitatem vigintiquinque florenorum currentium;carlenos duos.vsque ad quinquaginta; carlenos quatuor. vsque ad centum;florenum similiter vnum.inde vsque ad quingentos florenum vnum pro centenario.A' quingentis vsque ad mille;florenum dimidium pro centenario.Inde vsque ad quamcunque summam;quartã partem vnius floreni pro centenario.Quæ locum non habeãt in instrumentis tenutarum,& inuestituris, pro quibus soluantur carleni quinque,saluis viaticis; & tantundem recipiat,pro instrumentis consensuum,& pro cassationibus instrumentorum, & obligationum, si est idem Notarius de obligationibus rogatus.Idem pro locationibus ad non longum tempus.Pro contractibus autem emphyteoticis,superficiariis,& censuariis,in quibus non est apposita æstimatio rei,& pro quietationibus,in quibus non est apposita certa quantitas;soluatur dimidium eius,quod solueretur pro aliis instrumentis principalibus.Pro instrumentis autem mandatorum ad causas;carlenos duos.ad negocia verò,ad exigendum,& quietandum;carlenos quatuor, vel qninque. Pro instrumentis autem tutelæ,seu curæ,cum inuentario tutelari; recipiant pro stipulatione;carlenos duos.pro instrumento publico;carlenos quinque.Pro inuentario autem solemni,cum aditione hæreditatis; principalis Notarius recipiat computatis bãnimentis,& relationibus, in totum carlenos quatuor;reliqui omnes subscribentes, carlenos alios quatuor,inter eos diuidendos. Pro instrumento publico inuentarii; principalis Notarius,ducatum vnum; reliqui,carlenum vnum,pro quolibet; nisi essent hæreditates multum opulentæ,de quibus fierent instrumenta tutelarum,& inuentarii.in quibus casibus,& in omnibus aliis vbi esset aliqua contentio super mercedibus; stetur iudicio Correctorum;& relatione cum iuramento per eos facta, Iudex taxet mercedes per Statuta non taxatas.

¶ *Comminia de mercedibus.* Cap. 30.

VBicunque contingeret, specialiter prouisum non esse de certa mercede, in Statutis antiquis, vel in Tabulis mercedum, æditis, & publicatis (quæ seruari debeant) Tunc in dictis casibus non expressis, procedatur de similibus ad similia. Et si non daretur similitudo: Senator, & alii Iudices, adhibitis duobus Correctoribus, ac delato eis iuramento, iudicio Correctorum taxent, & declarent. Et si quis ex Correctoribus allegetur, vel iuretur suspectus; loco suspecti, adhibeatur Proconsul; vel adhibitis duobus antiquis, peritisque Notariis, in casu legitimę suspitionis Correctorum allegatæ, taxentur.

¶ *De mercedimus sententiarum, & actorum.* Cap. 31.

SI sententia sit diffinitiua, continens quantitatem, vel res, valoris centum ducatorum, vsque ad ducentos; recipiant Notarii ducatum vnum. Inde vsque ad quingentos; ducatos duos. Inde vsque ad quamcunque summam, vel æstimationem; ducatos tres. Si verò certam quantitatem non contineant, vel facile æstimari non possint; recipiant ducatum vnum, vel plus, aut minus, secundum declarationem Correctorum, & Iudicis taxationem, pro rerum, & personarum qualitate. Pro sententiis verò super executione instrumentorum, laudorum, testamentorum, legatorum, & priuatarum scripturarum; si certam contineant quantitatem, vsque ad summam siue valorem vigintiquinque ducatorum; carl. tres. Inde vsque ad quinquaginta; carl. quinque Inde vsque ad centum; carl. octo. Inde vsque ad ducentos; ducatum vnum. Inde vsque ad quamcunque summam siue æstimationem; ducatos duos. Pro interlocutoriis verosi, publicentur cum signo: carl duos. Alioquin, si cũ sola subscriptione; recipiant sicut de aliis actis iudiciariis; videlicet bol. tres pro quolibet actu, cum relatione citationis. Et debeant acta integra, & non diuisa, seu mutilata, scribi & aliter, mercedem exigere non possint.

¶ *De protocoll.s Notariorum defunctorum.* Cap. 32.

PRotocolla, abbreuiaturæ, & originales omnes scripturæ Notariorum Romanorum defunctorum; peractis exequiiti, statim post triduum, per Proconsulem, & primum Correctorem Vniuersitatis Notariorum, in vna capsa, inclusa (retenta per vnum ex eis claue) in domo hæredis dimittantur. Deinde ante lapsum vnius mensis, adhibito scriptore, repertorium omnium protocollorũ, cum numero chartarum & (si fuerint abbreuiaturę, vel scripturæ in foliis, non alligatæ) singulatim omnes in dicto repertorio per nomina contrahentium, & contractuum, cum annotatione anni, & mensis, & diei, in eorum repertorio describantur, & in potestate hæredum liberè omnia consignentur. Qui, vel eorum tutores, vel curatores (si hæredes pupilli, vel minores viginti annorum sint) ad custodiam eorum obligentur; aliàs, de dolo, & culpa, & negligentia, omnibus interesse habentibus, teneantur. Si verò Proconsul, & Corrector, postquam ad eorum notitiam deuenerit casus mortis alicuius Notarii, negligentes fuerint ad prædicta exequendum; ipsi teneantur ad damna, & interesse prædicta. Et Camerarius Mandatariorum, statim denunciare teneatur Proconsuli, seu Correctori, funera Notariorum, ad quæ ipsi Mandatarii interuenerint, sub pœna decem ducatorum, quotiens cessauerint. Hæredes autem, si minores viginti annorum non existant; aliàs, eorum tutores, & curatores, si dati, vel decreti fuerint, huiusmodi denuntiationem facere teneantur; aliàs, ipsi ad damna, & interesse pariter obligentur, & eadem pœna plectantur. Hæredes autem Notariorum defunctorum pro mercede

pro mercede instrumentorum exemplandorum, recipiant duas tantùm tertias partes totius mercedis debitæ. Reliqua tertia pars diuidatur inter Notarium, & exemplantem, & Correctores, & Iudicem decretum interponentem.

¶ *De salarijs Aduocatorum, & Procuratorum.* Cap. 33.

VT circa salaria, & mercedes Aduocatorum, & Procuratorum, temperamentum habeatur; si Aduocati in tota causa interuenerint, & omnibus scripturis suas apposuerint manus, illas corrigendo, & subscribendo; recipiant in ordinariis, excedentibus summam centum ducatorum, ducatos tres; & tantundem Procurator vnus, vel plures, in prima instãtia recipiant. In secundis autem instantiis, dimidium dictæ summæ. Sed si in fine, vel in medio causæ fuerint super aliquibus dubiis, ad allegandum verbo, vel in scriptis, requisiti; pro vno quoque dubio explicando, carlenos papales quinque, Aduocati recipiant. Procuratores verò subrogati in alterius locum, pro rata, statu causæ considerato, partem dicti salarii accipiant. In summariis autem causis, ducatum vnum pro tota instantiã petere possint. Si tamen causæ, quę ordinariæ essent, per rescripta, summariæ fierent; vel implicitæ, aut arduæ causæ fore cognoscantur; pro mensura, & modo laborum, plus recipiant; dummodo summam trium ducatorum, pro tota instantia, non excedant. In aliis autem leuioribus, minus accipiant, secundum personarum, & causarum qualitatem. Sed si causæ essent multum ponderosæ, & difficiles, vel implicitæ; vel si verterẽtur inter Barones, vel inter alios nobiles diuites, de Castris, vel de casalibus, vel de hæreditatibus opulentis, vel similibus; tunc locum non habeat taxatio salariorum prędicta. Sed moderatè recipiant vltra, arbitrio Iudicum, & Correctorum, qui adhiberi debeant semper, quando esset de salariis contentio, & Iudices taxare non possint expensas, vltra salaria supra diffinita.

¶ *De Sindicis Senatoris, & Officialium forensium.* Cap. 34.

ITem, quòd Sindici Senatoris, & Officialium forensium, imbussulentur; & non extrahantur ante vltimum diem exitus officii dicti Senatoris, & Officialiũ; quibuscunque concessionibus factis, vel fiendis, non obstantibus.

¶ *De officio Conseruatorum.* Cap. 35.

AD officium Conseruatorum, &c. Vide supra libro primo, cap. 29. vbi istud cap. legitur de verbo ad verbum.

LIBER SECVNDVS DE MALEFICIIS.

¶ *De interpretatione, & moderatione Bullæ Paulinæ, contra brigosos editæ.* Cap. 1.

ONSTITVTIONEM Paulinam, per successores Pontifices confirmatam, & ad alios casus extensam, propter nimiam (vt credibile est) rigoris seueritatem, in vsu non habitam; ad compescendas dissensiones ciuiles, & brigas, in ea parte, in qua aduersus eos, qui contra innocuos, & eos, qui ipsi offensores non extiterunt, vindictam sumere, vel aliter quomodocunque iniuriis afficere audent, pœnam capitis ad mortem, & publicationis bonorum, ac perpetuæ infamiæ irrogantem; saluberrimam fore decernentes; in omnibus (præter quàm ad dirutionem domorum) perpetuò seruari mandamus. Sed si reus in potestate habeatur, & decapitatus fuerit, & mortis supplicio affectus; publicationis bonorum pœna, locum non habeat, si homicidium vindictam sumendo non sit commissum. Si verò homicidium interuenerit; vltra pœnam capitis, etiam si decapitatus

fuerit, publicentur bona; & in omni casu, pro dimidia parte applicentur Parti offensæ, vel suis hæredibus. quam si habere noluerint, tota applicetur Cameræ. Ad domorum autem dirutionem, non aliter deueniendum esse statuimus, nisi quando aliter in personam, vel in aliis bonis, excedentibus tamen valorem quingentorum ducatorum, puniri non possent. Et si domus esset communis cum aliis, vel nexu hypothecę alicui obligata; si socius partem delinquentis emere, vel creditor hypothecã habẽs, in solutum recipere, & quicquid superesset, ęstimatione illico facta, refundere voluerit; omnibus præferantur, & precium applicetur, vt supra. Aliàs, facta sine mora diuisione, pars tota, quæ Fisco, & Parti lesę obuenerit, diruatur; vel si diuisionem non recipiat, tota Parti offensæ, vel suis hæredibus adiudicetur, & pleno iure transferatur; quæ vera debita satisfacere teneatur.

De tumultuosis armatorum collectis. Cap. 2.

Similique modo, aduersus omnes, qui tumultuosas armatorum collectas, non solùm ad vindictam sumendam, sed etiam ad iniuriam inferendam, & ad quoscũque actus illicitos, siue aliàs, sine legitima causa, de die, vel de nocte, facere ausi fuerint; in omnibus, & per omnia procedendum esse; eosque in eisdem pœnis incidere, & pariformiter puniri debere, statuimus.

Quæ dicantur illicitæ collectæ, & quot illam faciant. Cap. 3.

Tvmultuosas autem collectas facere intelligantur, si numerum decem armatorũ excedant; ad quam pœnam principales ductores tantùm obligentur. Sequaces verò, vltra alias pœnas delictorum perpetrandorum, singuli aureorum quinquaginta pœna, sine diminutione aliqua, necnon & quatuor tractibus cordæ, mulctentur. Si verò minor numerus fuerit, sed sint supra quatuor; principales arbitraria pœna plectantur. quam vsq; ad sanguinem, & mutilationem membrorum, inclusiuè, pro personarum qualitate, arbitrari Senator possit. Sequaces verò, pœna vigintiquinque ducatorum, singuli, sine diminutione, & trium tractuum cordæ, mulctentur. Et nihilominus pro delictis commissis, puniatur. Si verò sint quatuor, vel infra; omnes tam principales, quàm auxiliatores, pari pœna puniantur, secundum antiqua, & noua Statuta, pro delictorum, & facti, & personarum qualitate. Quæ pœnæ, aduersus eos, qui tomultuosas collectas fecerint, locum habeant in omni tumultu illicito, & in omni collecta armatorum prohibita, & non in casibus à iure permissis. In quibus casibus, locum nõ habeat capitalis, seu publicationis bonorum pœna. Sed si aliqua delicta interuenerint, vel si aliquam illicitam violẽtiam intulerint, vel exercuerint; extra ordinem, vel secundum antiqua, vel noua Statuta, puniantur.

De receptaticnibus, prohibitis à brigosis fieri. Cap. 4.

Item, rigorem nimium dictæ nouę constitutionis, temperantes; statuimus, quòd si aliquando contingat aliquem non offensorem, sed interdum offensum, vel iniustis minis præcedentibus, ad brigam prouocatum; vel qui aliam iustam suspitionis causam habeat, & pro securitate suæ personæ, vel suorum, qui sint eiusdem familiæ, vel aliter, ex iusta, & rationabili causa, domi se includere, & in briga continere necessitetur; impunè id facere liceat; habita tamen prius licentia à Senatore, & Paceriis. Et si fuerit de offensoribus, iustam causam habere etiam intelligatur, postquã soluta pœna delicti, offensor Magistratibus parere, & obediẽs esse paratus sit, & de parendo mandatis eorum, idoneas cautiones dederit; & aduersarius inobediens fuerit, & Superiorũ mandatis parere recusauerit, vel distulerit, seu latitando se subtraxerit, & capi non possit. In quibus casibus, pœnæ supra scriptæ, & in noua constitutione expressę, locum non habeant; dummodo vltra eos, qui sunt de eadem familia.

milia,absque Senatoris,vel Paceriorum expressa licentia (de qua in scriptis appareat)aliquos armatos non retineat.Ita tamen,quòd si licentiam retinendi aliquos armatos obtinuerint,nec diffidatos pro crimine,nec brigosos,nec aliquos, qui minas alicui intulerint;nec inobedientes Magistratibus;nec securare recusantes, eos, qui securitatem petierint;nec aliquos criminosos de grauibus delictis infamatos, receptare;nec condemnatos,pro ciuili debito,apud se stare permittant. Alioquin, eandē pœnam incurrant(si pecuniaria sit pœna) ad quam diffidati, vel condemnati obligantur.Et si debitum sit ciuile;ad tantundem obligētur.Sed si capitaliter, vel ad pœnam sanguinis diffidati sint; receptantes brigosi,in pœnam centum ducatorū incidant. Sed si nondum essent diffidati,vel condemnati(ita tamen quòd nec homicidas,nec publicos raptores,nec falsificantes monetas,nec alios latitantes,& à manibus Curiæ se eximere quęrentes,quouis modo audeāt receptare)si scienter receptētur;ad quinquaginta ducatorum pœnam obligentur;à qua pœna eximantur , si illi, qui receptantur,de iuris permissione receptari possunt;non tamen diffidati,vel condemnati de crimine.Et si tales brigosi,plures,quàm de dicta licentia permissum fuerit,receptauerint armatos,aut apud se in domo stare permiserint ; incidant in pœnam centum ducatorum,quotiēs contrafecerint;salua semper prohibitione, & pœnā illicitæ collectæ,de qua supra,si vltra decem armatos receptauerint, vltra pœnā in mandato prohibitionis impositam,si qua per Magistratum in prohibitione, pœna apposita fuerit. Nullamque post huiusmodi prohibitionem, prætendere ignorantiam possint excusabilem. Et Senator,& Iudices,ex eorum officio , teneantur in omnibus dictis casibus,diligenter inuestigare,& inquirere,& perquirere , seu perquiri facere singulis mensibus,in domibus brigosorum, & ad executionem dictarū pœnarum procedere; aliàs,ipsi,qui talia impunè transire permiserint , ad eandem pœnam obligentur.

¶*De brigosis,non permittentibus Officiales perquirere prohibitos receptari.* Cap. 5.

SI aliquis brigosus,vel inimicitias habens,non permiserit,Magistratus,vel ipsorū Officiales,& Executores mandatum habentes,intrare in eorum domos,& receptacula,& perquirere si contra constitutiones,armati,& diffidati,apud eos existāt; in pœnam centum ducatorum incurrat.Et si maiores Magistratus,videlicet Gubernatorem,vel Senatorem non admiserint; capitaliter puniantur ad mortem.Quam pœnam pecuniariam si soluere nequeant;luant in corpus,arbitrio Senatoris,& Iudicum;& contra hos Senator inquirere teneatur.

¶*De uisitatione brigosorum permissa.* Cap. 6.

VIsitantes brigosos,si sint amicitia,vel beneuolentia coniuncti,consanguinei,vel affines,vel vicini,quando & quotiēs(vt fieri solet)humanitatis causa,& ex charitate, hoc faciant;impunè liceat.Et præsumantur charitatis causa facere, si armati non incedant; vel si continuam residentiam in eorum domibus non faciant, vel nisi per Magistratus fuerint prohibitu.quo casu,incidant in pœnas supra contra armatos impositas.Deferentes autem arma in domibus brigosorum,& propter causam brigæ,vltra permissos,& armati ibi commorantes;in pœnam vigintiquinque ducatorum incidant;& contra hos inquirere Senator debeat.

¶*De ulciscentibus se contra offensores,& quando dicatur assassinium.* Cap. 7.

SI contra offensores vltio sumatur,non sit locus pœnæ dictę nouæ constitutionis; sed aliis pœnis Statutariis,& infrascriptis,obligentur.Sed si per assassinium, vel per mandatum,id fiat;de assassinio,vel mandato puniantur. Nec præsumatur per Supr. lib.2.c.15.

assassinium

assassinium factum, si per aliquẽ de familia offensi, vel de agnatis, aut cognatis vsque ad tertium gradum, de iure ciuili computandum, vltio cõtra offensores sumatur.

De receptatoribus in gener:, si per alios quàm per brigosos fiat. Cap. 8.

SAnctissimam constitutionem fœl.recor. Innocentii octaui, Pontificis Maximi, contra receptatores, & minas inferentes, nondum vsui receptam, comprobãtes; Statuimus, q; siquis, etiam non brigosus, diffidatos de crimine, vel condemnatos, siue de enormibus delictis infamatos; vel alios quoscunque, mandatorum à Magistratibus factorum, contemptores, vel inobedientes, & contumaces; seu mandatis de se curando, parere recusantes, aut cessantes, scienter receptauerint; pœnam ducentorum ducatorum patiantur. Præsumatur autem scientia, si diffidati, vel per sentẽtiã condemnati appareant. Et si Ciuitas, vel Communitas, vel ipsarum domini immediatè, vel Vicarii sint, apud quos illicita prohibitorum fieret receptatio; contra dominos, & Officiales, & Vniuersitates ipsarum, ex officio inquiratur, & diffidentur, aut condemnetur ad pœnam ducentorum ducatorum; & ad effectualem executionem, per pignorum captiones, personarumque, & animalium arrestationes, & per generales represalias, procedatur. Et non reaffidentur, necà represaliis desistatur, donec fuerit integra pœna soluta, & à tali receptatione destitisse, per legitimas probationes docuerint. Et si de diffidatione, vel condemnatione eorum, qui sic fuerint receptati, non appareat; postquam per literas Senatoris, moniti, aut aliter legitimè certiorati Officiales ipsarum Communitatum, & Vniuersitatum fuerint, vt à receptione abstineant, vel desistant; eandem pœnam, nisi paritum fuerit, incurrant. Senator autem, & Iudices, quomodocunque ad aures, & notitiam eorum peruenerit, quo in loco tales personæ receptentur; statim monere debeant receptantes, vt eos capiant, vel expellant. Alioquin, contra eos procedant, & exequantur, vt supra est dictum. Et si negligens in his fuerit Senator; vigintiquinque aureorum pœnam in sindicatu patiatur; & Camerarii Cameræ Vrbis, ad omnem requisitionem Senatoris, teneantur soluere mercedem Nunciorum, aut Cursorum, ad prædicta deputandorum. Et ad id, officio eiusdem, si opus fuerit, compellantur. Et hæc, locum habeât contra districtuales; contra alios, seruetur dicta constitutio Pontificalis, quę, quoad censuras, contra omnes firma remaneat.

De inferentibus iniuriam Nuntijs. Cap. 9.

COntra inferentes iniuriam Nuntiis, ad deferendum mandata, & citationes, & edicta, per Magistratus destinatis; qui ius gentium violare, & Principis maiestatem offendere videntur; seuerissimè inquiratur; & Cõmunitates, & domini Castrorum, diffidentur, ad pœnam quingentorum ducatorum. Sed contta ipsos iniuriam inferentes, si capi possint, ad capitalem pœnam procedatur, & vltimo supplicio afficiantur; & concedantur represaliæ, & credatur iuramento ipsorum Nuntiorum, cum aliquo inditio; & non sit opus tales citare, nisi in valuis Capitolii, per affixionem cedularum.

De inferentibus minas in genere. Cap. 10.

SI quis, per se, vel per Nuntium, vel per literas, seu quocunque alio modo, quibuscunque consanguineis, vel amicis, vel institoribus, vel sociis, vel factoribus, seu factoribus, seu famulis, seu mercennariis, vel quibuscunque aliis, propter causam brigæ, vel ad nocendum suis inimicis, minas intulerit, seu minas inferendo, aliquem domi se includere, & custodire fecerit, vel quocunque alio modo ad brigam prouocauerit; Si plebeius, vel filiusfamilias, vel iuuenis, aut adult⁹ sit; de facto capiatur, & arbitrio Senatoris, tormentetur; & ad semestre, in carceribus, & cõpedibus detineatur.

neatur. Similique pœna, Nuncius, qui sciẽter litteras reddiderit, vel tales minas, a alicuius mandato denunciauerit, puniatur; nec de carceribus liberetur, nisi soluta prius pœna vigintiquinque aureorum, ac præstita fideiussoria cautione (si petatur) pro seipsis, & pro omnibus eorum attinentibus, vsque ad quartum gradum, de non offendendo perpetuò, in persona, vel in bonis, nec offendi faciendo. Sed si capi non possint; ad querelam cuiuscunque, vel ex mero officio, inquiratur contra eos, & procedatur; ad diffidationem, per contumaciam, & pro confessis habeãtur, & ad capitalem pœnam mortis condemnentur. Et in omni casu contumaciç, seu latitationis, aut fugæ; liceat eos post diffidationem, impunè offendere. Possint etiã ꝑ eos, quorum interest, capi, & tradi in manibus Curiæ. Et si in Vrbe capti fuerint: nõ possint detineri vltra spacium quinque horarum. Si extra Vrbem; seruetur dispositio iuris, secundum locorum distantiam; ita vt quàm primùm possit, Iudici illç si præsentẽtur, nec possint post capturam impunè offendi; vel si tutò præsentari non possint; denuncietur Curiæ, vt mittat familiam. Contrafacientes veró, puniantur de violentia arbitrio Senatoris. Possit etiam suo arbitrio Senator, si sibi videbitur, constituere præmium capientibus, vel occidentibus tales personas, in contumacia perseuerantes, & illud de introitibus Cameræ, solui facere. Et idem seruetur contra quoscunque contemptores mandatorum, & inobedientes, & contumaces, securare recusantes, vel cessantes; & in omnibus grauibus, & atrocibus criminibus, & contra quoscunque facinorosos, ac rebelles, diffidatos, vel condemnatos; quos liceat impunè offendere; & præmium capientibus constituatur, arbitrio Senatoris, vt supra. Si verò tales, minas inferentes, aut inferri facientes, vel ad brigam prouocantes; patresfamilias existant; pœnam ducentorum ducatorum incurrant; & ad cuiuscũq; suspitionem habentis instantiam, vel etiam ex officio, si ad notitiam Curiæ quomodocunque deuenerit; illicò, & sine mora, præcipiatur eisdem, vt sub pœna quingentorum aureorum (quæ tamen pœna augeri possit ad quamcunque summã, arbitrio Iudicum, secundum personarum conditionem, & qualitatem) cum idoneis fideiussoribus securare debeant, secundum modum supra dictum. Et si neutra Partium, talem securitatem prçstari petierit, aut petere voluerit; Senator, & Iudices, ex eorum officio, vbi, & quotiens cognouerint. inter ciues Romanos, dissensionem aliquam, aut rixam exoriri posse (de quo, extra iudicialiter, & ex sola probatione famç, inuestigare, & se informare sufficiat) vtrique Parti mandet, mutuas securitates prçstari & ad præstandum cogat, per diffidationes, condemnationes, carcerationes, & per alia iuris, & facti remedia. Et contra inobedientes, & contumaces: si in contumacia perseuerarint; seruetur modus suprà traditus, cum omni seueritatis rigore. Prçsumatur autem is, qui inculpatur de talibus minis; illas fecisse, vel fieri fecisse; si illum, contra quem minç inferuntur, securare recuset, vel semel monitus, distulerit.

Infra c. 24.

¶ *De ferentibus arma uenenata.* Cap. 11.

SI quis arma venenata, vel medicata, deferre in Vrbe, deprehensus fuerit: statim torqueatur, & per acerrima tormenta eliciatur veritas, & causa cur dicta arma venenata deferantur; & puniatur secundum Statuta De veneficiis; quæ approbantur, & confirmantur.

¶ *De ferentibus, uel iacentibus plumbatam.* Cap. 12.

DE ferentes autem plumbatam, deprehensi, pœnã vigintiquinque ducatorũ patiantur; & nihilominus carcerentur, & tormententur tribus tractibus cordç, vel arbitrio Senatoris. Si quis illã iecerit contra aliquem percutiendi animo pœnã quinquaginta ducatorum incurrat, licet non percusserit. Sed si percusserit, & quomodocunq; lçserit; sit pœna centum ducatorum. Sed si deliberato animo, & consilio

Sup. lib. 2. c. 145

lio occidendi,plumbatam deferens,aliquem aggrediatur,& eum plumbata percuſſerit; pœna aggreſſorum,ſecundum aliud Capitulum infra poſitum,puniatur.

De fractione pacis, & ſecuritatis. Cap. 13.

Supr.lib.2.c.29 30.31.& 32. PAx,aut ſecuritas,rupta intelligatur per quamcunque violẽtam inuaſionem, ad domum,iniurandi animo factam.Item,per ſolam violentam, & iniurioſam aggreſſionem.Item,per ſolam euaginationem gladii,& per adminationem, cum quocunque genere armorum,licet non tangatur perſona.Item,per ſolam infrigationẽ cum armis,vel ſine armis.Item,ſi per pallium iniurioſè apprehenderit; vel ſi equitantem,per frenum cœperit,& retinuerit.Similiter etiam contra frangentem ſecuritatem perpetuam,vel ad tempus,vltra pœnas conuentionales,eadem pœna capitis ad mortem,ſicut contra frangentes pacem,imponatur.In quibus omnibus caſibus, vel ſimilibus, vltra expreſſos in veteri Statuto; pax, vel ſecuritas fracta intelligatur. Pro verbis autem iniurioſis,vel contumelioſis,non intelligatur pax,nec ſecuritas fracta;ſed agi poſſit ciuiliter,& criminaliter,æſtimatoria iniuriarũ. Et ſi criminaliter agatur; imponatur pro quolibet verbo iniurioſo, vel contumelioſo, pœna decem ducatorum; vel arbitrio Senatoris,puniatur etiam pœna corporali,pro perſonarum,& verborum qualitate. Si ciuiliter;æſtimetur arbitrio Iudicis.Quę autem dicta ſunt de pœna verborum iniurioſorum, locum habeant etiam inter quos nulla eſt pax,vel ſecuritas.Mitigetur tamen pœna eius,qui prouocatus, verba in iurioſa reſponderit,vel (ſi modum,& menſuram non exceſſerit) impunitus euadat. Infra c. 27.

De aggreſſoribus, & percuſſoribus in facie. Cap. 14.

COntra aggreſſores,& eos,qui primi offenſores fuerint,pœnæ aggrauẽtur,& Senatoris arbitrio,in carceribus,vel in compedibus,ad id tempus,quod ſibi videbitur,detineantur,vel tormententur,vel aliter puniantur. Contra eos verò,qui inſultantur,& primi offenduntur,pœnæ ſemper mitigentur.Ipſis verò aggreſſoribus, qui ex propoſito faciem alicuius vulnerando,vituperabili ſigno deturpauerint, vel cum ſimplici cicatrice dehoneſtauerint, dextra manus amputetur. Sed ſi nares in parte abſciderint; naſus ſimiliter abſcindatur. Et ſimiliter oculus pro oculo effodiatur,& nihilominus amputetur manus dextra,vltra pœnas prædictas.Sed ſi membrum aliquod,vel articulum mutilauerint;membrum ſimile,pro membro ſecetur. Sed ſi non mutilatum ſit membrum,ſed ſit debilitatũ aliquod ex principalibus mẽbris,& perpetua debilitatio futura ſit,ſimiliter dextra manus amputetur, vel puniatur in eodem membro,arbitrio Senatoris. Sed ſi vnus vel duo digiti debilitentur, & non tota manus, aggrauetur pœna antiquorum Statutorum, per tormenta, & carceres,arbitrio Senatoris,vt ſupra. Sed ſi capi non poſſint, & ad effectualem executionem amputationis manus,vel pœnarum talionis, procedi non poſſit; condemnentur,& diffidentur in quingentis ducatis,& fiat executio in bonis, ſi inuenta fuerint,pro integra pœna. Et nihilominus, quandocunque in manu, & poteſtate Curiæ deuenerint,ad executionem dictarum pœnarum ſanguinis, procedatur. Quæ pœnæ,locum non habeant in rixis ſubitaneis,& quæ ex improuiſo, & incontinenti,ex contentione verborum,& rerum altercatione,vel aliter,non præmeditato cõſilio,exortæ fuerint;in quibus,præſentes reformationes locum non habeant.

De percutientibus cum fuſte,uel baſtone. Cap. 15.

SI quis ignominioſè,& appenſatè, & ad maiorem iniuriam faciendam, aliquem cum fuſte,vel baſtone percuſſerit; ſi capi poſſit,acriter, campana pulſata, & publicè,tormentetur,& in carceribus per ſex menſes detineatur,& non liberetur, donec ſoluerit ducatos centum,pro pœna. Quam ſi ſoluere non potuerit: recipiat tot verbera

verbera cum simili fuste, quot dedit, vel aliter luat in corpus, arbitrio Senatoris personarum conditione, & qualitate, seruata, & considerata. Quæ pœna, locum nõ habeat, si alicui vili, & abiectæ personæ, causa leuiùs offendendi, talis iniuria inferatur; vel si ex improuiso, in aliqua rixa, cum fuste, vel bastone ad manus occurrente, offenderit; in quibus casibus antiqua Statuta seruentur.

¶*De percutientibus pugno, uel alapa, in facie.* Cap. 16.

ITem, si quis similiter ex proposito, & iniuriandi animo, alapa, vel pugno, in facie percusserit; si plebeius sit; recipiat similem alapam in scalis Capitolii; & vltra, carceretur, vel torqueatur, arbitrio Senatoris. Alii verò maioris existimationis, similiter carcerentur, & secundum qualitatem, si similem alapam, vt supra sustinere noluerint; tormententur arbitrio Senatoris; & vltra, pœnam vigintiquinque ducatorum, soluere compellantur. quæ, locum non habeât in rixis subitaneis, vt supra est dictũ. Supra lib. 2.

¶*De arbitrio Senatoris, & pœnarum aggrauatione, pro personarum qualitate.* Cap. 17.

DElicta omnia aggrauentur, si perspicuis inditiis, appareat aliquem occidendi animum habuisse. quod ex armorum genere, & ex qualitate vulnerum, maximè argui poterit; quo casu, vltra alias pœnas Statutarias, amputetur manus dextra. Item, similiter aggrauentur ad eandem pœnam amputationis manus, si à iuuene in senem, qui annum quinquagesimum impleuerit; à plebeio in nobiles; & si cõtra graues, & honoratos viros, vel contra Doctores, vel contra Procuratores, vel in quacũque dignitate constitutos, grauis iniuria inferatur. similiter si contra Notarios, ex causa sui officii. in quibus, & aliis similibus casibus, eadem pœna inferatur. In aliis verò offensionibus leuioribus; contra tales personas, & à talibus commissis, liceat excedere, & aggrauare pœnas à Statutis antiquis limitatas, & illas pro modo, & qualitate facti, & personarum, exacerbare, arbitrio Senatoris, & Iudicum omnium, vel maioris partis, simul conuenientium, facto Affectamento. Quod arbitrium, non solum ad pecuniariam pœnam, sed etiam ad carceres, & tormenta, & ad exilium, & fustigationes, extendatur contra viles homines, vel qui infames, aut criminosi essent, & consueti delinquere. Et in omni casu, vbi reus pœnam soluere non potest, aut malitiosè differt, luat in corpus, arbitrio Senatoris, vt supra dictum est. Infra c. 24.

¶*De offendentibus Magistratus, uel Executores.* Cap. 18.

OFfendentes Magistratus, ius coërtionis habentes, in officio, vel propter officiũ, capitaliter ad mortem plectantur. Sed si iniuriosa, aut contumeliosa verba protulerint; capiantur, & carcerentur, vel torqueantur, vel aliis arbitrariis pœnis, arbitrio Senatoris, & Iudicum, plectantur; verborum, & personarum qualitate consideratis. Resistentes verò Marescallis, vel executionem impedientes; si cum armis restiterint; carcerentur, & in carceribus ad mensem detineantur, & torqueantur, vel aliis pœnis corporis afflictiuis, secundum personarum, & facti qualitatem, afficiantur. Et non liberentur, nisi prius integraliter omne interesse, & pœnam, Fisco, vel Parti persoluerint; si pecuniarium sit interesse, vel pœna. Sed si pœna esset capitalis, vel sanguinis, ad quam exemptus tenebatur; similem pœnam, is, qui exemit, patiatur. Si verò sine armis resistatur; Statuta antiqua seruentur. Pro offensionibus autẽ, in personam Executorum illatis; duplicentur pœnæ, tam in antiquis, quàm in nouis constitutionibus, pro delictorum qualitate limitatæ.

¶*De falsa moneta.* Cap. 19.

STatuta prisca, aduersus fabricatores falsarum monetarum, non solum si auream vel argenteam monetam cudant, verùm etiam si ęnea, vel alia quæcunque expẽ- Supra lib. 2.

dibilis moneta cudatur, vel stampetur, vel fundatur, aut quomodocunque fabricetur, & quocunque stigmate, vel signo, non solùm Pontificis, siue Imperatoris, sed etiam Regum, & Ciuitatum, ius cudendi monetas habentium, falsificentur; vltimi supplicii pœnam irrogantia; extendi, ac seruari volumus. Et diligentissimè contra hos inquiri, non solùm contra fabricantes, & fabricari facientes, sed etiam contra permittentes, & scientes, receptantes, & contra quoscunque conscios, lucri participes. Et si fuerint domini alicuius Castri, vel villę; ipsi domini, si in potestate haberi possunt, capitaliter ad mortem puniantur. Sed si haberi non possunt, diffidentur ad capitalem pœnam, & publicentur bona omnia. Et contra subditos, & vassallos, & contra Communitates, & vniuersitates eorum, ad diffidationes, & represalias procedatur. Et quandocunque capi possint, ad executionem dictæ capitalis pœnæ procedatur. Communitates verò, etiam ipsæ, si sciuerint, & non prohibuerint, vel si prohibendi facultatem non habeant, si quàm primum potuerint, non denunciauerint Principi, vel aliis Superioribus; incidant in pœnam mille ducatorum, & ad dictam pœnam diffidentur, & ad represalias contra omnes municipes, & eorum bona, deueniatur. Contra alias verò priuatas personas, scientes, qui lucri participes nō fuerint, nec auxilium, consilium, vel fauorem, ante, vel post factum dederint; arbitraria sit pœna, quam Senator, & Iudices arbitrari possint ad pœnam sanguinis, mutilationis membrorum, fustigationis, carcerum, tormentorum, exilii, personarum qualitate, & conditione consideratis. Et in omnibus dictis casibus, ex sola; infamia, per sex saltem, veridicos, & fide dignos testes, probata, vel per pauciores, cum aliquali inditio; Senator inquirere teneatur. Et si accusator, vel denunciator, palàm, vel secretè, nominatis testibus, interuenerint; quartam partem pœnæ, si pecuniaria sit, lucretur. SI verò capitalis, vel corporis afflictiua; constituatur sibi præmium, arbitrio Senatoris, & Conseruatorum Cameræ Vrbis. quam partem pœnæ, siue præmium, de manibus Camerarii, cum solemni bulletta Senatoris, & Conseruatorum, recipere debeant, & non aliter.

De uendentibus falsam monetam. Cap. 20.

Supr. lib. 2. c. 62. vel 63. VEndentes autem scienter, monetas falsas, seu reprobas, & scienter ementes, mercandi, seu lucrandi causa; si summam vigintiquinque ducatorum excesserint; capitaliter, vt suprà, puniantur. Et si minor sit summa; amputentur ei manus; dummodo vltra quàm semel, talia non perpetrauerint. Verùm si bis, vel vltra, vendere, vel emere scienter falsas, vel reprobas monetas, quis compertus fuerit; capitaliter ad mortem, vt supra mulctetur. Et idem in omnibus, & per omnia seruetur contra incisores monetarum; videlicet si semel, vsque ad summam viginti quinque ducatorum inciserint; capitaliter, pro minori summa, pœna manus; si vltra quàm semel; simili pœna capitis damnentur. In expendentibus, seruentur dicta antiqua Statuta; & contra hos omnes inquiratur, & credatur; & accusatores partem lucrentur, vt supra.

De stupris, & uiolentijs. Cap. 21.

SI quis libidinis causa, cum vociferatione, & conuicio, turpia verba dixerit contra pueros, vel contra honestas mulieres; capiatur, & acriter tormentetur. Et si viles sint personæ; virgis cedantur, & per mensem non liberentur, nec relaxentur, nisi pręstita idonea cautione de non offendendo, & de se præsentando ad integrum annū, totiens quotiens requisiti fuerint. Si verò quis ex eadem causa, pueros, vel honestā mulierem verberauerit, vel clamidem, vel infulam, vel quid aliud rapuerit; amputetur ei manus dextra, ita, quòd à brachio separetur. & si capi non poterit, ad eandē pœnam

pœnam diffidetur. Si quis verò ftuprandi caufa,vim intulerit, vel inuitis parentibus pueros,aut honeftas mulieres abduxerit;etiam fi aliter ftuprum non fequatur; capite puniatur ad mortem,& ferueutur antiqua Statuta. Et fuper his. Senator,& Iudices inueftigare,& inquirere diligenter teneantur. Supr.lib.2.c.54

¶ *De raptoribus meretricum.* *Cap.* 22.

SI quis per vim rapuerit meretricem,inuitamq; retinuerit;amputetur fibi manus dextra.quam redimere poffit,foluendo infra decem dies poft condemnationē immediatè,ducatos centum. vel fecundum conditionem perfonarum,& facti qualitatem,carceretur, tormentetur,fuftibus cedatur,vel in exilium mittatur,arbitrio Senatoris,& Iudicum.Et fimilibus pœnis puniantur principales,facientes trentones meretricibus.fequaces verò,finguli quatuor tractibus cordæ tormententur, & in carceribus ad menfem detineantur. Sed fi cum armata decem perfonatum,id fecerit;capite puniatur,ficut in aliis in prohibitis collectis prouifum eft.

¶ *De incendiarijs oftiorum meretricum.* *Cap.* 23.

INcendiarii verò,qui ad oftia meretricum ignem immittunt,fi ca pi poffint, acriter tormententur.Et fi viles perfonæ fuerint,fuftigentur,& fronte ignito ftigmate fignata,in exilium perpetuum damnentur.Et fimiliter fi nobiles, vel bonæ æftimationis fuerint;.torqueantur.fed loco fuftium,& ftigmatis, ad annum in carceribus detineantur,vel in exilium mittantur,arbitrio Senatoris; & vltra, ad quadruplum damni illati,Parti cuius intererit,teneantur. Et fi capi non poffint;diffidentur ad dictam pœnam.In aliis incendiis,feruentur Statuta antiqua.Similiq; modo, ad exemplum incendentium oftia meretricum,procedatur aduerfus eos,qui ftercora, vel cornua,& his fimilia,ad limina domorum,& ianuas, iaciunt, vel immittunt, & qui iaciunt faxa,feu lapides;tecta,fiue feneftras,vel ianuas quatientes.Et fi quid eorum fiat ad ignominiam honeftarum perfonarum, vel fi quis famofas literas, vel fcripturas,vel picturas affixerit;capitaliter,fecundam qualitatem perfonarum delinquentium,& in quas delinquitur, arbitrio Senatoris, & Iudicum; Paceriorum confilio adhibito,puniantur. Supr.lib.2.c.75.

¶ *De fecuritatibus præftandis,uel non præftandis.* *Cap.* 24.

STatutum de non cogendo offenfores principales,ad fecurandum, infra annum, vel biennium; locum non habeat,fi contra offenfores, ad effectualem executionem debitæ,& integræ pœnæ,proceffum fuerit; vel ipfe offenfor integram pœnam fponte foluerit,vel depofuerit. Sed ftatim foluta pœna, vel illius effectuali executione facta;ad cuiufcunque fecuritatem petentis (præftita per eum prius fecuritate, & compromiffo facto in Pacerios)ex officio Senatoris,& Iudicum,omni mora poft pofita,periutis,& facti remedia,compellantur. Ad fecurandum autem ipfos principales offenfores,vel auxiliatores,offenfi,etiam poft annum, nec ante, nullatenus cōpelli poffint,nifi exacta,vel foluta pœna,effectualiq; executione facta,& facto etiam, compromiffo in Pacerios,vt fupra. Poffint tamen incontinenti, confanguinei, vel affines vtriufque partis,ad fe inuicem fecurandum,compelli.Et fi non petierint; Senator,& Iudices,etiam ex officio,tales confanguineos,vel affines,fine mora, inter fe fecuritatem præftare compellat,& cogat,in quibus, liberum habeat arbitrium. Et fi minæ præcefferint;non folum pro fe, fed pro omnibus attinentibus vfque ad tertium gradum inclufiuè,fecurare teneantur,vt fupra dictum eft. Supr.lib.2.c.40

De libro diffidatorum, & inuestigatorum. Cap. 25.

SEnator Vrbis,retineat apud se vnum librum cum chartis numeratis,& stampatis signo Cameræ Vrbis; in quo,per alphabetum, nomina omnium diffidatorũ describat,seu describi faciat;illumque diligenter custodire,& finito officio, in manibus sindicatorum,successori tradendum,consignare teneatur; aliàs, ad omne interesse,& vltra,ad pœnam centum ducatorum,Cameræ obligetur;& de suo salario in sindicatu retineantur. Similiter etiam retineat,sicut hactenus consuetum est, librum(quem sacchettam appellant)in quo Notarii maleficiorum,sua manu, nomina delinquentium,qui ad eorum notitiam peruenerint, cum annotatione temporis,& diei,& qualitatis delicti, summatim annotare debeant. Et aliter ad capturas inuestigatorum(nisi in grauioribus delictis) deueniri non possit. quæ capturæ, semper sigillo Senatoris fieri debeant;& aliter;non valeant. Et dictus liber conseruetur,& restituatur vt supra,sub dicta pœna. Omnes autem & singuli diffidati pro crimine,& qui de præsenti sunt in brigha;in dicto libro descripti; describantur in charta membrana capaci,per nomina,& cognomina;& Regiones, cum expressione pœnæ. Et singulis hebdomadibus, dum fit forum in Capitolio, exhibeantur in publicum,& in valuis, vel columnis eadem charta appendatur, & vt ab omnibus inspici,& legi possint;ibi saltem per vnam horam,dum ius redditur,retineatur. Et fiat dicta annotatio similiter per alphabetum. Et ab vna parte describantur Ciues, & incolæ domicilium in Vrbe habentes;ab alia forenses,extra Vrbem habitantes. Vel fiant duæ chartæ distinctæ,vt faciliùs inueniantur,& maiori infamia notentur; & vt omnibus magis innotescant. Et detur fides huiùsmodi scripturis,ad effectum procedendi ad capturam diffidatorum,& offendendi ipsos, in casibus permissis; ac etiam excipiendi contra eos,vt ab agendo,& ab officiis publicis,ac dignitatibus repellantur. Et si contingat aliquos ex hiis reaffidari,vel diffidationes cassari; pariformiter Scribæ Senatoris Vrbis,aut Prothonotarius Curiæ Capitolii, nomina eorũ ex dictis chartis,de mandato Senatoris, & Iudicum,& ad cuiusque petentis instantiam,delere,& cancellare teneantur,ita quòd legi non possint. Et nullus alius, sub pœna falsi,manus apponere possit,aut corrumpere præsumat dictas parentes scripturas. Et si Senator,vel eius Iudices maleficiorum. vel Scriba Senatus, in his exequendis cessauerint;is,qui cessauerit,aut neglexerit; decem aureorum, totiens quotiens omiserint,pœnam incurrant. Item,Senator habere, & retinere debeat vnum alium Codicem,similiter cum numero chartarum signatarum,& Stampatarum; in quo omnes infamati de homicidiis,de furtis,vel aliis huiusmodi facinoribus, diligenter annotentur,& describantur. & si ex his aliquem pro aliquo delicto capi contigerit,carcerari,& torqueri possit; dictaque sola infamia, saltem per quatuor idoneos testes probata,& absque aliis inditiis,sufficiat contra tales ad torturam.

De corrigenda ignauia inertis iuuentutis. Cap. 26.

ET quoniam plerunque facinora multa committuntur, ab iis, qui sine industria, nullamque artem exercentes, cum ignauia vitam ducunt; & qui plerunque in aleis, & ludis non permissis, & in baratationibus, aut nonnunquam etiam in commessationibus, & crapulis, aut in meretricationibus, & lenociniis, desidem, & infamem vitam agentes, nihilque communi hominum societati vtilitatis conferentes,continuè versantur; Ad obuiandum hiis, vnde fomenta, & causæ delictorum præbentur; Senator Vrbis, vnà cum Conseruatoribus, & Paceriis, vel ipsi Pacerii tantum, per singulos tres menses, dum renouantur, & creantur noui Magistratus Romanorum, in ingressu eorum officii, admonere debeant Capita Regionum

Vrbis,

Vrbis, vt quisque singula capita omnium, tam Romanorum, quàm forensium, in sua Regione habitantium, censere debeat. Et ad id, etiam presbyteri, & Rectores parrochialium ecclesiarum, compelli possint. Diligenterque explo retur de vita, & de moribus, & de artibus, & de facultatibus, vnde vestes sericeas, vel laneas mutēr, vnde anulos, & alia preciosa bona comparent; vnde immoderatos sumptus effundant. Et hæc, & alia diligenter inuestigent, & exquirant. Et si postquam tales iner ıres, fuerint ter moniti; ad meliorem vitæ frugem non reducantur, & ad aliquod laudabile exercitium se non accommodauerint; carcere, exiliis, & aliis mulctis, & pœnis, ipsorum Senatoris, & Conseruatorum, & Paceriorum arbitrio, plectantur, atque damnentur, in perpetuum, vel ad tempus, & prout eis magis expediens visum fuerit. Sup. lib. 1. c. 33

De æstimatione iniuriarum. Cap. 27.

PRo quibuscunque iniuriis, grauibusque contumeliis, & conuiciis, de quibus etiā criminaliter, processum fuerit ad condemnationem, vel diffidationem; & pro quibus Pars offensa nullam partem pœnæ receperit, aut recipere velit; possit ciuiliter agi ad æstimationem iniuriarum. Et Senator, & Iudices, dictas iniurias, quò ad priuatum interesse, secundum qualitatem, & conditionem personarum, & iniuriarum, cum moderatione debita, eorum arbitrio (delato Parti iniuriam passæ, solemni iuramento) taxent, & ad debitum temperamentum reducant. Similique modo pro sumptibus, & expensis, factis in curandis vulneribus, & pro dānis passis in operibus, quibus offensi caruerint, aut sint cariturі; vltra criminalem pœnam, ciuiliter agi possit contra offensores. Et in hiis procedatur summariè, simpliciter, & de plano, solaque facti veritate inspecta, & ad celerem executionem, iustitia mediante, procedatur.

De pacis beneficio. Cap. 28.

SI quis terrore, vel minis præcedentibus, aliquem ad pacem præstandam adduxerit; omni pacis commodo, & beneficio (quò ad diminutionem pœnæ) sit exclusus; & omni beneficio cuiuscunque rescripti, seu gratiæ, omnino priuatus. Nec pax minis præcedentibus secuta, pro sit illis, qui sic illam fuerint consecuti, quoad dictos effectus. Sed tali beneficio indigni reddantur, & habeantur; & pax sic præcedentibus minis, vel aliis violentiis, facta; violenta, & coacta præsumatur. Et quo ad effectum remissionis pœnæ, vel obtinendæ gratię, ex rescripto Principis, aut Superiorum; concessio, nulla, nulliusque momenti existat. Quo autem ad effectum securitatis præstitæ De se mutuò non offendendo; valida sit, & perpetuò inuiolabiliter obseruetur, & salua, & firma remaneat, & vim perpetuę securitatis obtineat. Perpetua autem securitas; nullatenus intelligatur vim pacis habere, ad dictos effectus gratiæ, vel remissionis alicuius partis pœnæ, ex beneficio Statuti, vel rescripti.

De defensoribus non audiendis. Cap. 29.

COnstitutionem per Sixtum Papam Quartum, æditam; per quam prohibitum est, excusatores, & defensores, aut Procuratores, pro absentibus, in criminalib⁹ causis admitti, cum hac qualitate, & forma obseruari mandamus; videlicet, quód Senator, & Iudices, sicut ex eorum officio, diligenter pro delictis nocentum, indagandis, & inuestigandis, inquirunt, & testes examinant; ita & pariformiter ex eorum officio, æqualitate seruata, pro innocentia inuestigare, & indagare, & testes de veritate facti informatos, per quoscumque ad eorū notitiā deducantur, interrogare, & examinare, & in actis annotare, & describi facere, teneantur, & debeant. Et nō præterire testem, & testium dicta, pro innocentia deponentium; aliàs tam Iudices, Sup. lib. 2. c. 7.

quàm Notarij, veritatem facti, pro innocentia examinare, & dicta testium scribere, & annotare, & in actis ponere, aut per malitiam, aut per manifestam desidiam cessantes; in sindicatu, ad interesse obligentur, & pœna falsi puniantur.

¶ *De testibus contraria deponentibus.* Cap. 30.

IN quacunque causa, ciuili, vel criminali, testes, iudicialiter, vel coram arbitris, vel arbitratoribus, citata tamen Parte, examinati, contraria in facto deponentes, si ad concordiam eorum dicta reduci non possint; ante prolationem sententiæ, de facto capiantur, & carcerentur, vel denuncientur per arbitros, seu arbitratores, Senatori. Qui, visis & consideratis attestationibus, contrarietate reperta, de facto, ad capturam procedat; & per quæstiones, & tormenta, veritatem eliciat. Incipiat autem, tam quò ad capturam, quam quò ad tormenta, ab hiis, qui magis suspecti videbuntur, personarum qualitate, & aliis circunstantiis consideratis; & illis demum fides adhibeatur, qui habita quæstione, in suo dicto perseuerauerint. Et Senator teneatur dictum articulum falsitatis, infra octo dies expedire; ad pœnam infrascriptam. quibus octo diebus elapsis, ad terminationem ciuilis causæ, iustitia mediante, & non antea, procedatur. Iudex autem, vel arbiter, siue arbitrator, qui in denũciando negligens fuerit; in pœnam vigintiquinque ducatorũ, incidat. Possit etiã, & debeat Senator, ad cuiuscunque querelam, seu denunciationem, de iis inquirere, & inquiri facere, & secundum antiqua Statuta puniat. in quibus, si negligens fuerit, eandem pœnam vigintiquinque ducatorum incurrat, de suo salario retinendam.

Supra lib. 2. c. 13

¶ *De raptoribus, & disrobatoribus.* Cap. 31.

INsidiatores itinerum frequentatorum, impunè occidere, vnicuique permittitur. Pro prima autem disrobatione; in loco, vbi reperti sunt (si in flagranti crimine reperiantur) suspendantur. Sed si non sit repertus in flagranti crimine, & in potestate habeantur; causa cognita, similiter pro prima disrobatione suspendantur. Et idem seruetur contra raptores nocturnos, qui cum violentia, in Vrbe spoliant transeuntes, si vulnera intulerint. Et si non intulerint vulnera, sed aliter verberauerint; amputetur manus dextra; alioquin, fustigentur, & acriter tormentati, in perpetuum exilium mittantur. Illi verò, qui bis tales rapinas facere inuenti sunt; vltimo furcarum supplicio damnentur.

¶ *De officio Paceriorum.* Cap. 32.

PAcerii duo, ad annum constituantur. quibus potestas data est, ex officio, per bannimenta, seu præcepta pœnalia, & alia iuris, & facti remedia, omnes brigosos, & inter se odia, & inimicitias habentes, tam Romanos, quàm forenses, tam laicos, quàm clericos, Prælatis exceptis (accedente tamen Reuerendissimi Gubernatoris Vrbis auctoritate) etiam si securitas perpetua, vel ad tempus, data sit; ad compromittendum, & compromissum in eos, de iure, & de facto, cum idoneis fideiussoribus faciendum, cogere, & cogi facere. Inobedientesque, seu contumaces carcerare, mulctare, & ad quascunque grauissimas pœnas condemnare, vel diffidare, seruata tamen constitutione De non cogendis offensis, ante solutam per offensorem pœnam, de qua supra. Condemnationes etiam, vel diffidationes, quas ipsi fecerint, sequuta pace, vel perpetua securitate; ad quamcumque voluerint, etiam paruam summam, reducere, vel in totum remittere. Et ad dictas compulsiones faciendi compromissum, vbi securitas præstita est, non nisi ad Partis

cuius

cuius intereft, poftulationem deueniatur. Alioquin ex officio,etiam nullo petente, contra omnes alios,ad prædicta procedant; dummodo Pars offenfa,partem pœnæ, ad quam offenfor condemnatus,vel diffidatus extitiffet, fponte prius non recceperit. Poffint etiam, vbi, & quando eis videbitur, patrem pro filio, & fratrem pro fratre,ad effectum tantum fecurandi (fi petatur) ad compromittendum in eos, compellere; nifi probetur inter fratres extare lites,vel odium,feu maleuolentiam, vel nifi frater feorfum à fratre, diuifione facta antea,faltem per vnum annum, habitaffet. Quibus Paceriis, parere teneantur omnes Executores,& in eorum declarationibus,arbitrariifque fententiis,affiftere. Et fi recufauerint; incidant in pœnã quam ipfi Pacerii declarauerint. In quorum arbitrio, & poteftate fit, quafcunque emendas,fiue in pecuniis, fiue etiam cum vulneribus,& verberibus,etiam cum fan guine,per offenfores(fi partem pœnę fibi tangentis,offenfus fponte non recepiffet) præftari facere. Sed fi partem pœnæ,offenfus habuerit;alia emenda fibi non præftetur, quoad vindictam. Sed fi quã damna paffus fuit, vel fi expenfas in medicando feciffet; ad refartiendum,vltra partem pœnæ folutæ, offenforem condemnare poffint. Nec à fententiis Paceriorum,liceat appellare, nec reclamare; nec per viam querelę,nec recurfus,nec fupplicationis, cõtrauenire. Nec poffint ipfi Pacerii quouifmodo recufari. Sed fi ex aliqua iufta,& legitima caufa,aliquis ex eis, fufpectus effet; femper Reuerendifsimus D. Gubernator Vrbis,feu Viceecamerarius, qui tũc erit,in dicto cafu fufpitionis,tertius fit inter eos; & cum altero non fufpecto procedat, & cognofcat,& Pacerii fungatur poteftate. Quod,locum habeat,vbicumque clerici,vel aliæ ecclefiafticæ perfonæ,ad compromittendum in eos, compelluntur, vt femper Gubernator fit tertius.

¶ *De congregatione Officialium fienda,pro obferuantia conftitutionum.* Cap. 33.

ITem,quòd pro obferuatione præfentium, & aliarum bonarum, & laudabilium conftitutionum,& pro aliis neceffariis ad bonum regimen,& ftatum Sanctæ Romanæ Ecclefiæ,& ad tutelam Vrbis,& Ciuium; fingulis menfibus, ad minus,fiat femel congregatio per Conferuatores; in qua interueniant Cancellarii, & Notarii, Capita Regionum,Pacerii,& trefdecim,& vigintifex Cõfiliari⁹,& Notariis,& Can cellarius Conferuatorum. Ceffantes verò conuenire; mulctentur in vno ducato,vi ce qualibet; nifi iuftam habuerint excufationem,& excufatorem miferint. Quæ pœ na,de facto auferatur. Et fi Conferuatores in ea exigenda, negligentes fint; ipfi te neantur in findicatu ad duplum,toties quotiens exigere negligentes fuerint. Et fi ceffauerint Conferuatores, dictam congregationem fingulis menfibus facere; incidant in pœnam decem ducatorum,vice qualibet,& in findicatu de eorum falario retineantur.

¶ *De portione pœnarum, & quòd Rei luant in corpus.* Cap. 34.

IN omnibus cafibus,in quibus pecuniariæ pœnę debeantur,vel damnatorum bona publicantur; femper dimidia pars applicetur Parti offenfæ, vel fuis hæredibus, fi habere voluerint; alioquin, Fifco integra remaneant. Prętérea, in omnibus delictis, quarta pars fit accufatoris, vel denunciatoris, quorum diligentia, & follicitudine, delicta in lucem veniunt. Quibus etiam, Senatoris, & Conferuatorum arbitrio, præmium conftitui poffit. Et in omni cafu, in quo reus non vult, vel non poteft pecuniariam pœnam perfoluere; luat in corpus, arbitrio Senatores, & Iudicum. Et fi quando expediens fuerit pro bono pacis; Pacerii adhibeantur, Sup.eo.li.1.c.17

R 3 Vt de

Vt de similibus ad similia procedatur. Cap. 35.

IN omnibus etiam casibus, in quibus per præsentes constitutiones, vel antiquas, non esset expressa limitata pœna; procedatur de similibus ad similia, & sufficiat in genere similitudinem accipere. Sed vbi omnino assimilari casus non possent: arbitrio Senatoris, & Iudicum, pœnæ declararentur, vel alterentur, adhibitis Paceriis, si quando expediens fuerit ad effectum pacis, & concordiæ Partium & ad dissensiones Ciuium sedandas. quod arbitrium extendatur ad relegationem, ad opus Galearum, necnon & ad sanguinem, carcerationes, tormenta, fustigationes, & ad exilium perpetuum, vel ad tempus, secundum facti, & delictorum, & personarum qualitatem. Deo gratias.

Tabula primi libri reformationum Alexandri Sexti Pont. Max. De causis ciuilibus.

Tabula secundi libri, De causis criminalibus.

Noua

Noua Vrbis Romæ Statuta, super causis ciuilibus, à Magistratibus Populi Romani promulgata, & per Sanctissimum D. N. D. Leonem X. Pont. Opti. Maxi. Motu proprio confirmata.

VONIAM sæpenumero, propter temporum, ac negociorum uarietatem, uariantur, & leges; proptereaque illarum reformationes, & interpretationes, de nouo fieri expediat; contingatq; à Curia Capitolii (ex eo, quòd in aliis Curiis Vrbis, summariè proceditur, nec iudiciarius ordo, ex quo multæ nullitates descendunt, in eis seruatur) multos distrahi, & litigantes sæpe plus super nullitatibus, quàm in principali negocio, laborare; ac etiam pro negociorum decisione, multa vtilia reformanda eueniunt; Idcirco, magister Iohannes Baptista de Verallis; magister Cęsar de Maniliis; Petr⁹ paulus Vecius, Almæ Vrbis Conseruatores; ex publicoque decreto adhibiti D. Angelus Medices, de Cæsis, I. V. D. & Marius Millinus, Cancellarii Vrbis; Dominicus de Pichis, Capitum Regionum Prior; Petrus de Gelatis, Iacobus de Nobilibus, Petrus Stephanuccius de Alberteschis; Bartholomęus de Federicis; Iohannes Baptista de Sanguineis, Virgilius Cincius, Laurentius Mattabufus, Marcus Marcellus Lenus, Iacobus de Buccabellis, Paulus Antonius de Sanguineis, Laurentius Bernardinus, & Franciscus Maccius, Capita Regionum, eiusdem almę Vrbis; Paulus Planca, dict⁹ Angelus Medices, de Cæsis; Antonius Leonius, Tarquinius de Sancta Cruce, Mari⁹ Salamonius, Sacrosancti Consistorii Aduocati; Marcus Antonius de Alteriis, Petrus Antonius de Matthæis, Franciscus de Branca, patritii; dictus Antonius Leonius, ac Iacobus Liricus, Capitolini Collegii patronorum, & Notariorum præfecti; dictusq; Franciscus Maccius, ac Hieronymus Riccio, eiusdem Collegii Correctores ad id sæpe per diuersa publica Consilia deputati, ob publicam vtilitatem, sanctiones has à Sanctissimo in Christo patre, & D. N. D. Leone, diuina prouidentia Papa X. confirmandas, statuerunt, & ordinauerunt.

¶ *De modo procedendi, in omnibus, Causis excedentibus summam uigintiquinque ducatorum, seu illorum ualorem.* Cap. 1.

Tatuimus, quòd actor teneatur citari facere reum, personaliter, vel aliàs (iuxtà formam citationis Ad sententiam, inferius describendam) Ad vidēdum productionem petitionis, & respondendum illi. quam, facto teneatur exhibere in scriptis. Et altera die, vel aliàs, ad libitum actoris (ante tamen productionem articulorum) reo verbaliter citato Ad contestandum litem, aliàs, ad videndum pronunciari Litem haberi pro contestata; & ad videndum præstari iuramētum calumniæ; eo non comparente; vel comparente, & litem huiusmodi minimè contestante; in eius contumaciam, lis habeatur pro contestata; & actor iuramentū calumniæ præstet. Quibus peractis, producantur articuli, inducantur testes, aliaq; fiant hincinde in causa, quæ pro verificatione, seu impugnatione dictæ petitionis, respectiuè, necessaria fuerint, aut opportuna. Teneatur tamen Iudex, in similibus causis dare trinas dilationes Partibus, ad probandum de eorum iure, competentes, iuxtà importantiam causarum, & difficultatem illarum, videlicet duas ad probandum, & vnam ad probatum habendum per omne genus probationis. Quibus dilationibus elapsis, Iudex causam expediat, nec requiratur alia tela, seu ordo iudiciarius; & aliàs prędictis non seruatis, sententia ferenda, sit ipso iure nulla. Non possit tamen

Supr. lib. 1. c. 58.

tamen actor, aliquid addere, vel minuere dictæ petitioni, post huiusmodi litis contestationem, seu habitam pro contestata, absque refectione expensarum. Et Iudex teneatur totam causam petitionis expedire, absoluendo, vel condemnando, respectiuè, prout iustum fuerit, sub pœna viginti quinque ducatorum.

De causis à uigintiquinque ducatis infrà, seu illorum ualore. Cap. 2.

ITem etiam, statuimus, & ordinamus, vt in causis à vigintiquinque ducatis infrà, procedatur summariè, simpliciter, & de plano, sola facti veritate inspecta, fine libello, litis contentione, iuramento de calumnia, & aliis solemnitatibus, & ordinibus Iudiciorum, etiam substantialibus, cum aliquali petitione verbali (apud acta tamē redacta) seu per viam monitorii, nullis terminis seruatis, in Curia Capitolii seruari solitis. Et dictum Statutum extendatur etiam in pensionibus Casalium, prædiorum, pretii herbarum, & domorū, responsionum vinearum, & mercedis, etiam cuiscunque summę, & valoris existant.

De instantiis, & fatalibus. Cap. 3.

CVpientes, quantum possumus, finem litibus imponere, & intricationes dierum vtilium, & prorogationum, tollere; Statuimus, quòd in prima instantia, causa ciuilis terminari debeat infrà annum qui currere incipiat, à die litisconteſtationis, seu habitæ, pro contestata. In secunda verò instantia, scilicet appellationis; causa terminetur infrà sex menses. In tertia verò instantia (vbi esse contingat) infrà quatuor menses decidatur. Quibus terminis, seu instantiis decursis, respectiuè; actor condemnetur in expensis, & Iudex incidat in pœnam vigintiquinque ducatorum. Et nihilominus, etiam post lapsam instantiam, teneatur Iudex ad instantiā Rei, causam expedire, & omnia acta in dicta instantia facta, fidem faciant in quocumque iudicio.

De citationibus, ac modo, & forma citationum. Cap. 4.

IN omnibus actibus iudiciorum, seruetur Statutum antiquum sub rubrica De forma citationis ciuilis; & ad executionem instrumentorum, testamentorum, apodissarum, & aliorū quorūcunque; necnon immissionē in possessionē, ex primo, vel secū do decreto; & ad sententiam audiendā (in qua etiam Procurator citari debeat) ac etiam ad habendum aliquem pro confesso; sufficiat citatio sub hac forma, videlicet. Lib. 1. cap. 46. & lib. 4. c. 3. *Coram tali Iudice. Romana casalis, domus, seu pecuniaria, & similia. Citatur* N. *ex aduerso principalis, ad uidendum deferri iuramentum suppletorium, & concludendum, & audiendum sententiam, ad primam diem iuridicam. Instante* N. *principali, siue eius Procuratore.* Cuius citationis copia (quatenus Pars principalis, personaliter apprehēdi non possit) relinquatur in manibus domesticorum domus, siue affigatur per Mandatarium, in valuis domus solitæ habitationis eiusdem citati.

De causis executiuis instrumentorum. Cap. 5.

Lib. 1. c. 75. QVòd in causis executiuis instrumentorum, & apocharum; terminus statutarius ad opponendum, & probandum; sit peremptorius ad omne genus probationis, & perfecti examinis; ita quod nō sufficiat iurasse testes, nisi realiter deposuerint. quo elapso, & non probato; Iudex exequatur realiter, & cum effectu, vnica citatione præcedente, sine alio mandato, quod vulgò dicitur executiuo, concedendo simpliciter apodissam; non obstante alio Statuto, vel stilo, contra disponente. Et dicto termino durante, actor teneatur liquidare dictum eius instrumentum, quatenus opus sit. Idem fiat, vbi factæ fuerint aliquæ probationes, quæ non releuant. Si verò con-

verò contingat publicari testes,& fieri reprobationes, eo casu, post datas copias per præsentem legem,reprobare volens, habeat terminum quinque dierum vtiliũ, ad reprobandum. quo elapso; Iudex infra alios quinque dies iuridicos,causam expediat. In qua non fit opus alia pronunria,quàm vel apodissam concedere, aut pronuntiare instrumentum,vel apocham non mereri executionem. Quibus terminis, & diebus elapsis,perempta intelligatur instantia. Lib.2.c.4.uers. additum.

¶ *De interrogatorijs ad testes dandis* Cap. 6.

ITem,statuimus,quòd citatus ad dandum interrogatoria,ad illã, & sequētē dies post habitam copiam articulorum,vel alterius actus super quo intenditur testes examinari facere; si nõ dederit;sibi imputetur, & examinetur sine interrogatoriis, sub religione tamen Notarii interrogantis. qui omnino teneatur interrogare de causa scientiæ,loco,rempore,& præsentibus;nec opus sit alia pronuntia super dandis inrerrogatotiis.qui terminus intelligatur per hanc legem datus,cui per Iudicem non possit derogari. Volumus tamen,quòd quocumque tempore, nondum perfecto examine,darentur interrogatoria, expensis tamen examinari volentis, super dictis suis interrogatoriis recipiantur;& super illis interrogentur illi testes,qui non essent tunc examinati,arbitrio tamen Iudicis interueniente, ne fiat fraus circa subornationem testium,& expeditionem causæ;quocunque stilo in contrarium, non obstante;quem volumus per hanc legem abolitum esse.

¶ *De Notarijs morosis in testibus examinandis.* Cap. 7.

ITem,quòd Notarii sint diligentes in examinãdis testibus; & si requisiti legitimè, oblato,vel deposito viatico,siue debita mercede,non examinarent; ipso iure intelligantur esse priuati ipsa causa. qui non possint per Iudicem reintegrari.& si fuerint reintegrati;eorum acta,& examen non valeãt,nisi fuerint iusta causa impediti, & à iudice approbata;& interim ante approbationem causæ, non scribant, neque aliquid faciant in illa causa;sub pœna falsi. quo casu retardari examinis, teneantur Parti ad interesse,& alter solus examinet,nisi alius starim ad instantiam Partis,addarur ad examen;qui illico habitis scripturis ad examen necessariis,sub simili pœna examinet.

¶ *De Notarijs notatis, & remotis.* Cap. 8.

VOlumus,quòd Notarius,qui ter remotus fuerit à causis,in quibus scribebat, ipso iure intelligatur esse priuatus ab officio Notariatus,illius, & alterius Capitolii Tribunalis;ita quòd perpetuò ibi scribere non possit; sub pœna falsi.& hæc exceptio,& accusatio,contra eum,sit popularis.

¶ *De excommunicationis,seu diffidationis exceptione.* Cap. 9.

ITem,statuimus,quòd obiiciens exceptionem excommunicationis, seu diffidationis,post conclusionem in causa;per Iudicem,vel Statutum,vel Partes;præsumatur calumniosè opponere;& sententiæ interim promulgatio non retardetur,& valeat. Ante verò conclusionem opponens;deponat certam quantitatem pecuniarum,arbirrio Iudicis,in ea mulctandus,aduersario assignanda illicò,si non legitimè probauerit;& aliàs,non audiatur,ranquam præsumptus calumniosus.Idem seruetur cõtra opponenres exceptiones noui pacti,conuẽtionis,vel liberationis,aut satisfactionis, pendentiseu alibi litis, factæ; quando opponuntur ad impediendum executionem rei iudicatæ,vel aliam quamcumque executionem,& executio rei iudicatæ non impediatur,nisi facto deponatur res,pro qua executio petitur. Lib.2.c.37.in fi.

Qua litera

¶ *Qua litera, siue quibus caracteribus, extractus, et regestra fiant.* Cap. 10.

ITem, statuimus, quòd extractus, & regestra, fiant litera Italica, simpliciter descri/ptis actis de verbo ad verbum, prout iacent scripta ab initio, nihil addito, neque di minuto; aliàs, Partes non teneantur pro illo aliquid soluere, & Notarius incidat in pœnam decem ducatorum. Item, deponens pro aduersario, non deponat nisi debitam mercedẽ: & quicquid vltra deposuerit, non sit ius recuperandi ab aduersario, pro quo deposuit; nec valeat depositio ante causam instructam, & finitum extractũ, & legitimè factum computum chartarum.

¶ *De temporibus dandarum, & reluendarum copiarum.* Cap. 11.

ITem, statuimus, quòd debeat Notarius omnes copias petitas, dare ad primam; & si nimis magnæ fuerint, infra duos, aut tres dies; sub pœna remotionis à causa; nisi fuerit iusta causa impeditus. Et intelligatur ipso iure priuatus; & acta per eius manus in illa causa, postea, sint nulla. Et similiter Pars petens, intelligatur ipso iure monita ad reluendum, ad illam eandem diem, qua Notarius tenetur darc; & non opus sit vlterius citare ad reluendum; quocumque stilo in contrarium non obstante. qui per præsentem legem intelligatur abolitus, & sublatus. Declarantes, quòd tempora dandarum copiarum, non computentur in dilationibus pendentibus, & Notarius teneatur sub eadem pœna, diem datæ, vel oblatæ copiæ, in actis annotare.

¶ *Vt nihil pro ostendendis portandisue actis, exigatur.* Cap. 12.

QVòd Notarii nihil recipiant pro ostendendis actis, & scripturis productis, Iudici; neque pro portatione actorum, & extractuum, vel regestrorum; sub pœna priuationis officii, ipso iure. Ita quòd possit ab alio, tanquam vacans impetrari, sed sufficiat sibi sua merces.

¶ *De stilis sublatis.* Cap. 13.

PEr presentem Legem, tollimus stilum De assignando termino trium dierum, ad iustificandum, & impugnandum commissionem; sed sufficiat citatio Ad dicendũ contra cõmissionem, & prorogatio termini ad primã, post habitã copiã à petente. Si verò aliquid opponatur, quod probatione indigeat; tunc petenti terminus per hãc Legem, vtrique Parti quinque dierum, ad probandum, & probatum habendũ statutus sit. Item, quòd deposita sportularum, non possint repeti, nisi vnà cum expensis litis, per eum, qui finalem victoriam obtinuerit. Accedentes autem ad alias Curias; incidant in pœnas amissi depositi, ipso iure; & Procurator, qui interuenerit pro eo, sit ipso iure infamis, infamia iuris, & facti, & interdictus officio Procuratorũ, & eius nomen scribatur in Tabula infamium, in valuis Capitolii, & nihilominus, teneatur Senator, in hoc iurisdictionem Capitolinam defendere.

¶ *De eodem.* Cap. 14.

SImiliter, tollimus stilum citandi Ad reluendum copiam. Et imputetur petenti, si non institerit pro ipsa habenda; & sufficit accusatio contumaciæ non reluentis. Item, tollimus superstitiosum stilum petẽdi specificari materias, sed sufficiat medio iuramento datas.

¶ *De eodem.* Cap. 15.

SImiliter, tollimus stilum faciendi mandatum reo, de soluendis expẽsis taxatis, infra octo dies; sed taxatione facta, sufficiat vnica citatio Ad soluendum secundum taxationem, & apodissetur.

Stilus

Stilus quomodo probetur. Cap. 16.

ITem, quòd nullus stilus possit probari per folium subscribentium, neque valeat talis probatio, Sed probetur per testes, iure iuratos, & examinatos, & interrogatos super articulis, & interrogatoriis Partium, respectiuè, quatenus dare velint; aliàs, probatus per tales subscriptiones, nullam fidem faciat.

De rescriptis subreptitijs, & sportulis. Cap. 17.

ITem, quòd processus, pronunciæ, ac sententiæ, latæ in vim rescripti subreptitii, vel obreptitii; sint ipso iure nullæ, & Iudex, qui se gerit pro commissario, virtute talis rescripti subreptii, vet obreptitii, nullas sportulas exigat, neque modo aliquo recipiat, quas si receperit, in dicto casu, imputetur sibi in simoniam, & pro peccato simoniæ, in sindicatu puniatur irremissibiliter, similiterq; simoniacus sit, dans sportulas prædictas, vltra alias pœnas in dictis nouis reformationibus adiectas.

De donationibus insinuandis. Cap. 18.

VBicunque donatio, excedit summam seu valorem ducentorum ducatorum, insinuari debeat intra sex menses, à die donationis factæ; aliàs sit nulla, & iuramen tum nihil operetur. Ad validitatem autem dictæ donationis insinuatæ; sufficiat duo testes, etiam quòd se non subscribant.

De pactis, & donationibus non valituris, ac inualiditate iuramenti. Cap. 19.

DEclarando, & addendo nouæ constitutioni, sub Rubrica prædicta, sic stare, & obseruari debere, videlicet, quòd pacta de non petendo, refutationes, quietationes, donationes, à quibuscunque mulieribus, seu minoribus viginti annorum, masculis, sub patria potestate, siue sui iuris existentibus, nullius sint roboris, vel momenti, nisi duobus consanguineis proximioribus adhibitis, quorum non intersit, etiam medio iuramento, approbantibus, non esse in præiudicium earundem mulierum, seu minorum, & si sub patria potestate existant, vocentur ex linea materna, & nihilominus, præsentia patris interueniat. Et si aliqui consanguinei non existerēt, cum curatoris legitimi auctoritate, ac semper cum Iudicis decreto contrahere possint, & aliàs, iuramentum præstitum, censeatur metu, aut dolosè extortum, & nihil operetur. Et in omnibus contractibus, & negociis, vbi quis, masculus, seu fœmina, reperiatur læsus vltra tertiam partem eius, quod agitur; iuramentum censeatur dolosè extortum, & nihil operetur.

De dotibus. Cap. 20.

DOs, data à fratribus sorori, de bonis propriis fratrum, & non paternis, soluto matrimonio per obitum sororis, sine liberis, reuertatur ad dictos fratres; & sic stipulari debeat.

De rebus minorum, seu pupillorum alienandis. Cap. 21.

VBi aliqua alienatio per Tutores, seu Curatores, cum Iudicis decreto, causa expressa, & cognita fieri contingat, de rebus minorum, seu pupillorum, etiam stabilibus, & constet, id factum fuisse in euidentem vtilitatem ipsorum minorum, seu pupillorum; talis alienatio valeat, & teneat.

¶ *De donationibus propter nuptias, & lucro dotali.* Cap. 22.

QVia aliàs Statutum fuit, quòd viri, consumato matrimonio, lucrentur quartã partem dotis, ad æqualitatem donationis propter nuptias, quam mulieres lucrantur, & deinde ordinatum, quòd huiusmodi donationem propter nuptias, mulieres lucrentur, siue dos soluta fuerit in pecunia, siue pignore tradita, vel fundo dotali constituta, vel aliter satisfacta fuerit, etiam si in instrumento dotali, nulla fiat mentio de huiusmodi donatione, nisi expresse de contrahentium voluntate, de qua manifestè constiterit, reperiatur remissa, Statuimus, etiam in fauorem virorum, idem seruari debere.

¶ *De eodem.* Cap. 23.

QVòd lucrum dotale, & donationis propter nuptias, semper intelligatur, deducta funeris impensa, & vir in funere mulieris, habeat vestem lugubrem de bonis mulieris.

¶ *De successoribus ab intestato.* Cap. 24.

DEfuncto sine filiis ab intestato, succedant pariter germani fratres, etiam *non* vterini, exclusis sororibus, dummodo sint congruè dotatæ, vel fratres sint parati eas dotare.

¶ *De eodem.* Cap. 25.

FIlii positi in conditione fideicommissi, censeantur ad fideicommissum tacitè vocati.

¶ *De pœnis conuentionalibus.* Cap. 26.

VBi debitor fuerit in mora, vel culpa non adimplendi promissa, eatenus pœnæ conuentionales peti possint, quantum actor iurauerit sua interesse, taxatione Iudicis præcedente. Et in euictionibus, possit apponi pœna dupli, ac etiam exigi, in euentum euictionis, non obstante aliquo Statuto, loquente de pœnis conuentionalibus non exigendis.

¶ *De obligationibus facti.* Cap. 27.

IN obligationibus facti, vbi quis potest adimplere factum promissum, possit præcisè cogi ad factum. de quo stetur arbitrio Iudicis; alias teneatur ad interesse, iuxtà iuramentum principalis; taxatione Iudicis præcedente.

¶ *Quomodo procedatur contra potentiores, qui molestant aliquem in suis possessionibus.* Cap. 28.

AD obuiandum insolentiis aliquorum, præsertim Baronũ, qui adeò secretè, vel palam molestant habentes possesiones, maximè vicinas in eorum Terris, seu Territoriis, vt eorum domini non possint illas quiete possidere, nec ex eis fructus colligere; statuimus, quòd D. Senator, constito ei per depositionem trium testium, etiã extraiudicialiter ex eius officio examinatorum, ac famam hominum ibidem conuersantium, vicinorum, seu custodum, de huiusmodi perturbationibus, seu inquietationibus, illico mandet eidem Baroni, aut vniuersitati, seu personæ molestanti,

sub aliqua graui pecuniaria pœna, vt ab huiusmodi perturbationibus, seu inquietationibus, & molestiis desistant, cautionemq; idoneam de desistendo præstent; & casu quo non desistant, ita quòd dominus, rei vlteriùs non conquæratur, seu dictam cautionem non dederit; præfatus Dominus Senator, per omne genus exactionis, aut missionis in possessionem bonorum dicti molestantis, etiam cum repræsaliis, cogat, ad desistendum, & huiusmodi pœnam impositam exigat; sub pœna quinquaginta ducatorum auri, in sindicatu retinenda, & incurrenda quotiens requisitus fuerit dictus Senator.

¶ *De apochis priuatis.* Cap. 29.

APocha, seu alia scriptura, recognita per tres testes, qui manum, & scripturam scribentis recognouerint; etiam si non fuissent præsentes confectioni talis scripturæ, intelligatur plenè recognita, & habeat executionem, iuxtà formam Statuti. Lib. 1. c. 76.

¶ *De cessione bonorum, certo modo admittenda.* Cap. 30.

QVòd noua constitutio De cessione bonorum, omnino seruetur, nec per commissionem aliquam, censeatur ei derogatum. Et vbicunque per commissionē fortè admitteretur ad cessionem bonorum, seu terminum quinquennalem; detur cessio huiusmodi coram Domino Senatore existente in Tribunali, tuba publicè pulsata; & nihilominus, non audiatur in huiusmodi causa, nisi cōstituat se in carceribus, vel caueat de soluendo in casu succumbentiæ. Lib. 3. ca. 339. & Lib. 4. c. 19.

¶ *De executoribus negligentibus.* Cap. 31.

EXecutor quicunque, teneatur infra tres dies fecisse executionem; aliàs, mulctetur pœna decem ducatorum, vel arbitrio Senatoris; nisi ipse probet legitimum impedimentum.

¶ *De prodigis, & qui prodigi reputentur.* Cap. 32.

QVòd illi, qui reperiuntur absque aliquo casu fortuito, vel absque iusta causa, alienasse maiorem partem bonorum suorum; sint habiti, & reputati pro prodigis; & censeatur eis ipso iure bonis interdictum, absque alio facto Iudicis, & cum eis contrahi non possit absque curatore.

¶ *De causis D. Senatori committendis.* Cap. 33.

SI contingat D. Senatorem minimè esse iurisperitum; quòd dicto casu, D. Locumtenens pro tempore existens, habeat cognoscere, & decidere causas eidem Senatori commissas, siue coram eo agitatas. Nec possit Senator alium Iudicem loco præfati Locumtenentis, super cognitione, seu decisione dictarum causarum, deputare.

¶ *De mercedibus Notariorum, pro actis iudiciarijs quibuscunque.* Cap. 34.

IN primis, pro qualibet comparatione, contradictione, relatione, & pronuntia fienda; pro quolibet Notario, à qualibet Parte; bononenum vnum. Lib. 3. ca. 209. & lib. 4. c. 30. & 31.

S Item

Item, pro qualibet contestatione litis, cum iuramento calumniæ, pro quolibet Notario; bononenos duos, à qualibet Parte contestantis.

Item, pro responsionibus articulorum, pro quolibet articulo; à qualibet Parte, denarios quatuor.

Item, pro responsione interrogatorium, à Parte respondentis; bononenos tres, tam si sint duo Notarii, quàm si sit vnus.

Item, pro iuramento cuiuslibet testis; denarios octo.

Item, pro examine cuiuslibet testis, vsque ad numerum quinque, vel sex capitulorum; tres bononenos, pro quolibet Notario. Sed si capitula ascenderint ad maiorem numerum; & causa esset implicita, & grauis, multorum capitulorum; soluet Notariis secundum laborem fiendum, taxatione Correctorum, seu Iudicis, coram quo causa pendet indecisa.

Item, pro interrogatione, seu examinatione fienda super interrogatoriis productis contra capitula; soluet producens, medietatem illius, quod soluitur per producentem capitula.

Item, pro verbali petitione, publicatione, testium, & processus, & pro termino dato ad dicendum contra; bononenos tres, pro quolibet Notario, à qualibet Parte, pro qua fuerit facta dicta publicatio, & petitio.

Item, pro qualibet appellatione, & procuratione ad causas; bononenos duos, si apud acta.

Item, pro quolibet instrumento procurationis, ad recipiendum, & quietandum, ti. figendum, & componendum, paciscendum, & hiis similia; carlenos duos.

Item, pro quolibet folio copiarum; bononenos tres. Quæ copiæ debeant habere versus viginti, pro qualibet facie; & quilibet versus debeat habere octo dictiones, ad minus, aut trigintaduas literas. Pro aliis autem iudiciorum actibus; si de salario reuocetur in dubiū; taxentur per Correctores Collegii, & eorū dictis testetur.

Item, pro instrumento tutelæ, cum inuentario tutelari, aut sine; pro publicatione; carlenos quatuor.

Item, pro stipulatione, & scriptura ipsius; carlenos duos.

Item, pro instrumento aditionis hæreditatis, cum beneficio legis, & inuentarii, & bannimento, & citatione facta, in forma, ad videndum confici dictum inuentarium; in totum, ducatum vnum; nisi esset magna hæreditas. quo casu, stetur declarationi Correctorum, seu Iudicis Capitolii, de salario, vel mercede Notariorū rogatorum, si de solutione verteretur quæstio inter Partes.

Item, pro scriptura, & stipulatione ipsius inuentarij; bononenos tres.

Item, pro rogitu instrumenti subharrationis; carlenos duos.

Item, pro rogitu cuiuslibet securitatis, seu pacis; carlenum. vnum tamen habeatur respectus ad materiam, & personas.

De diffidatis ciuiliter. Cap. 35.

Ciuiliter diffidati, non audiantur, nec in agendo, nec in defendendo, nec possint obtinere aliquod officium, Romanis dari solitum; donec satisfecerint, & reaffidati fuerint.

De liberatis è carceribus, in festo Assumptionis Beatæ Virginis. Cap. 36.

QVi semel extractus fuerit, seu liberatus de carceribus, in honorem festiuitatis Assumptionis Beatæ Virginis, de mense Augusti, ex benignitate Sanctissimi D.N. non possit vlterius similem gratiam obtinere.

Quòd

Quòd seruetur ius commune. Cap. 37.

DEclarantes Statutum, quòd inter Ciues, incolas, & districtuales, vbique seruetur Statutum Vrbis. Et vbi statutum non disponit; seruetur ius Ciuile. vbi deficit ius Ciuile; tunc ad Canones deueniendum; nec immeritò, postquam in hac Vrbe Roma, iura ciuilia orta, auctaq; sunt, & ad alios populos defluxerunt, & (quod plus est) adhuc benignè suscepta, seruantur.

Quòd imbussulentur, & eligantur Iudices. Cap. 38.

ET quoniam parum est, iura condere, nisi sint sapientes, & boni Iudices, qui obseruari faciant; & ad finem, vt canonicè Iudicum procedat electio; fiat vna bussula grauissimorum, & sapientum virorum; qui quinquennio ante sint doctorati publicè, in Collegio Doctorum, & aliquod exercuerint officium Iudicatus; & imbussulentur quot haberi poterunt, per quatuor imbussulatores eligendos per Consilium. quorum imbussulatorum, vnus sit Doctor Romanus, alter Procurator Capitolinus, duo sint ciues Romani, probi, & graues. qui facta diligenri inuestigatione de iuris sapientibus in Italia, sub fide iuramenti, tot imbussulent, quot ad eorum notitiam, ex relatu fide dignorum hominum, peruenerint. Et omnes illi, qui fuerint approbati concorditer inter ipsos imbussulatores, nemine discrepante, imbussulentur. Cuius bussulæ, sint tres Claues, vna pœnes Dominos Conseruatores, alia pœnes Priorem capitum Regionũ, & alia pœnes Proconsules Collegii. Reponatur bussula, & capsa in sacristia de Aracœli, & inde non deferatur in Palatium Dominum Conseruatorum, nisi publicè, sub clangore tubarum, associata à Proconsulibus Collegii, & Correctoribus, & ab imbussulatoribus, & aliis per Dominos Conseruatores deputandis, & aperiatur in Consilio publico, & inde extrahantur tres pallottæ, vna post aliam, quæ sint sigillatæ sigillo imbussulatorum, publicè recognitæ; de quibus omnibus sit rogatus Scriba Senatus, siue Notarius Dominorum Conseruatorum. Et illi tres sic extracti, siue eorum nomina, deferantur ad Sanctissimum Dominum Nostrũ Papam in continenti, per Dominos Conseruatores, Cancellarios, Priorem capitum Regionum, & imbussulatores (omnibus requisitis) saltem duos. Et qui ex illis tribus, sic electus à Sanctissimo Domino Nostro fuerit; intelligatur, & sit Locumtenens Domini Senatoris, & primus Collateralis Curiæ Capitolii, ad vnum annum integrum, qui refirmari non possit. Reliqui duo, qui remanserint, iterum ponantur in bussula, inclusi pallotta, vt supra. Et aliter facta extractio, non valeat ipso iure. & ex eadem bussula extrahantur Iudices appellarionum. Quæ quidem extractio, fiat sexto mense ante vacationem officii; & statim notificetur illi sic extracto, & electo, vbi fuerit, cum conditionibus officii, salariis, & emolumentis; ad finem, vt possit deliberare, an velit acceptare, & tempus habeat ad componendas sarcinulas. Qui, si non acceptauerit; possit similiter eligi alius, & extrahatur, & eligatur, vt supra; & tot successiuè eligantur, donec vnus acceptet.

De secundo Collaterali. Cap. 38.

SImilis bussula fiat de secundo Collaterali Capitolii. Qui sic electi, doceant ante ingressum suorũ officiorum, per literas patentes auctenticas, de doctoratu, & legalitate, & fide, & similiter de bene administratis officiis, ab illis Ciuitatibus, vbi Magistratum gesserunt. Et eadem dispositio seruetur de primo Collaterali, & Iudice appellationum.

De priuilegijs exemplandorum instrumentorum, sublatis. Cap. 39.

ET quia multi impetrauerunt priuilegia De exemplandis, & transumptandis instrumentis, maximè ex prothocollis, & abbreuiaturis Notariorum mortuorum, non obseruata solemnitate requisita, ac matura cognitione ex forma Statutorum Vrbis; vnde multa inconuenientia nascuntur; maximè multa auctenticantur, quæ non merentur auctenticari; ideò statuimus, instrumenta exemplanda, non seruata forma Statutorum Vrbis, nullam executionem mereri, neque fidem aliquam eis adhiberi, in quocunque iudicio. Non obstantibus quibuscunque priuilegiis, in contrarium impetratis; sed sint ipso iure nulla, nulliusq; fidei, & vigoris.

Declaratio ad Statuta de compromissis faciendis. Cap. 40.

ITem, declarantes ambiguitatem Statutorum De compromissis faciendis, exceptis causis liquidorum instrumentorum, vel quæ de facili liquidari possunt, Intelligi debere de causis instrumentorum, quando via executiua, iudicium agitatur, nō autem quando aliter agitur; & in ipso processu producuntur instrumenta, ad probandum, & causam instruendum, quo casu, non impediatur petitio compromissi.

De Consultore eligendo. Cap. 41.

ITem, declarando Statutum in Nouis, super electione Consultorum; volumus, quòd decursis tribus diebus, datis Partibus ad concordandum de Consultore, statim die sequenti, Iudex ex suo officio, datis, vel non datis suspectis, secretim à Partibus, de bonis, & doctis viris, & nō suspectis, in vnam bussulam coniectis, extrahat vnum præsentibus, vel ad hoc monitis, vel citatis Partibus, publicè, pro Tribunali sedente; & ille remaneat Consultor. Aliæ verò chartulæ, vbi descripta sunt nomina aliorum, qui remanserunt in bussula, ibi statim publicè inuoluantur non lectæ, in aliqua crumena, vel sacculo, sigillis Partium, si voluerint, vel aliorum, loco Partium, signato, retinenda pœnes Iudicem, vel Notarium causæ, donec extractus acceptauerit. Qui si non acceptauerit; statim facta notificatione per appellantem, scilicet intra vnum diem; tunc extrahatur alter; & deinde aliùs, donec vnus reperiatur, qui acceptet. Qua acceptatione facta, ad instantiam petentis Partis, aliorum nomina, qui in sacculo remanserunt, publicè legantur; & Notarius causæ, describat omnia nomina, tam extractorum, quàm non extractotum, in eius actis; sub pœna falsi, & hoc, ad obuiandum fraudibus, quæ solent in electione Consultorum fieri.

De Tertio arbitro eligendo. Cap. 42.

ADdentes Statutis De compromissis, declaramus, quòd idem modus, & forma, vt suprà, in proximo Capitulo De Consultore, seruetur in electione Tertii, in causis compromissariis ex forma Statutorum; & fiat electio de personis idoneis, secundum naturam causæ; vt si habet articulos iuris, eligatur Doctor, si pendet à peritia artis alicuius; eligatur de peritis in illa; & sic de similibus. Et non expectetur discordia arbitrorum, sed statim fiat in singulis compromissis, electio Tertii, post arbitros; & in reliquis, seruetur ordo aliorum Statutorum. Et

Senator

Senator sub pœna quingentorum ducatorum, teneatur compellere arbitros sic electos, vel post causam instructam, sententiam dicere, quacunque Parte petente. Volumus tamen, quòd electio dictorum arbitrorum, fiat de illis personis, quæ possunt per Senatorem, & eius Iudices, compelli ad iudicandum, & qui alias personas eligit, præsumatur calumniosè eligere, vti sunt Barones, Prælati, clerici, brighosi, & vagabundi, & similes reliqui. Et peremptoriè monitus idoneos eligere, & si non eligat, & sit ille idem, qui petit compromissum; procedatur in causa, non obstante petitione compromissi. Si verò sit aduersarius; tunc Senator, vel Iudex pro eo, eligat ex officio vnum suo arbitrio, quòdque dicti arbitri sic electi, si acceptauerint, iurare debeant in manibus Senatoris, siue Iudicis, se ex bona fide, & veritate, & iustitia, vel Partium consensu, sententiam omnino dicturos.

De officijs Notariorum. Cap. 43.

ITem, statuimus, quòd officia Notariatus ad Tribunalia Iudicum, non possint exerceri, neque impetrari, nisi per Notarios Romanos, matriculatos, qui sequuti fuerint Procuratorem aliquem, per tres annos continuos, fuerintq; examinati, & approbati per Officiales Collegii, aliàs, quòd non possint matriculari, & habeantur pro non admissis, eorumq; scripturis, actis, & instrumentis, nulla fides adhibeatur, & aliter impetrata, non valeant; & eorum actis, & scripturis, nulla fides adhibeatur; similiterq; seruetur Statutum De non exercendis officiis per substitutos, sub pœna ipso iure amissionis officii, & aliis in Statuto contentis.

Quòd causæ per assettamentum terminentur. Cap. 44.

ITem, statuimus, quòd in omnibus sententiis, & articulis præiudicialibus, de consilio, & voto totius assettamenti pronuntietur, & iudicetur, & de tali assettamento, & votatione, sit rogatus Notarius eausæ aliàs, sententia non valeat ipso iure, & hoc si aliqua Partium petierit poni in Assettamento, & omnes Iudices teneantur sine aliqua mercede, & sportulis, votare, sub pœna vigintiquinque ducatorum, ipso facto incurrenda. Et si quid datum, vel receptum fuerit, aut promissum pro tali Assettamento, & votatione, vni vel pluribus ex Iudicibus, sententia sit ipso iure nulla, respectu tantùm committentis huiusmodi simoniam; & Iudicibus imputetur in simoniã, & corruptelam, & pro delicto simoniæ irremisibiliter in sindicatu puniatur; & possit talis Iudex ab officio remoueri, arbitrio Conseruatorum.

Quòd pro Assettamentis nihil omnino soluatur. Cap. 45.

ITem, in Assettamentis maleficiorum, volumus obseruari, ne quis Iudex, aliúsue Officialis, aliquid pro votis in Assettamentis, neque pro ipso Assettamento recipiat, promissione, vel facto; sub pœna vigintiquinque ducatorum, & simoniæ. & ipso facto intelligatur simoniam fecisse, & in sindicatu pro simoniaco irremisibiliter puniatur, & arbitrio Conseruatorum possit ab officio remoueri, & nihilominus ipsa Assettamenti deliberatio sit nulla. Ita quòd de nouo contra illum, pro quo fuit assettatum, possit inquiri in eodem delicto, non obstante tali Assettamento, quod simoniacum, & per corruptelam factum præsumatur per hanc legem. Et similiter Prothonotarius de Assettamento rogatus, non audeat pro Assettamento plus capere, quàm pro sententia simplici capi potest, sub pœna falsi, & priuationis officii.

De moderatione sportularum. Cap. 46.

Lib.3.ca.178. & lib.4.c.11. & infra c.55.

ITem, ad moderandas sportularum exactiones, constituimus, nullas sportulas deberi in causis ordinariis; sed in merè commissariis; videlicet à vigintiquinque infra; carlenos quinque, pro Parte qualibet à vigintiquinque, vsque in quinquaginta; Iulios quinque. à quinquaginta, vsque in centum; iulios decem. à centum, vsque in quamcunque summam; non possint excedere summam duorum ducatorum auri, pro qualibet Parte. Et quicquid vltra fuerit datum, promissumue; imputetur in simoniam, & pro peccato simoniæ in sindicatu puniatur; & interim arbitrio Conseruatorum, possit Iudex ab officio remoueri; & nihilominus sententia sit ipso iure nulla, respectu tantùm committentis huiusmodi simoniam, tanquam per corruptelam lata; & plus dantes, sint infames simoniaci.

Ne liceat secundò prouocare. Cap. 47.

Lib.1.c.167.

ITem, clariùs specificantes aliud Statutum; declaramus, in nulla causa secundò prouocare licere. Et hoc similiter Statutum, in omnibus Curiis, contra Ciues, ac incolas, & districtuales Vrbis, seruari debere volumus; & aliàs, processus contra præsens Statutum, sit perpetuò nullus ipso iure.

De temporibus apostolorum petendorum. Cap. 48.

Lib.1.c.162.

INsuper, declaramus, quando legitimè sunt petiti apostoli, ab appellantibus; & Iudex à quo, monuerit ad terminum iuris; quòd terminus iuris, intelligatur ille idē terminus, qui datus est à Statuto, ad præsentandum appellationem coram Iudice ad quem. Quòdque non liceat Iudici, assignare longiorem terminum ad recipiendum apostolos, neque ad longiorem diem monere. In quo termino statuto, & in quacunque parte illius diei, petiti sufficiant. Et durante termino apostolorum, dato per Iudicem; nihil omnino, neque per Partem intimatam innouetur.

De appellationibus non recipiendis. Cap. 49.

ET quia experientia docuit, quòd remedium appellationis, inductum contra iniquitates, sæpissimè iniquitatis fit instrumentum; & per frequentes appellationes à confictis etiam grauaminibus, lites fiunt immortales, Idcirco statuimus, quòd ante diffinitiuam sententiam, nullo pacto liceat appellare, nec modo aliquo reclamare, etiam si pronuntiæ vim diffinitiuæ haberent, quæ aliàs per sententiam diffinitiuam reparari possent; sed omnia grauamina, & eorum cognitio, disputatio, & diffinitio, ipso iure intelligantur per hanc legem, sine ministerio Iudicantis, reseruatæ in fine; Et ideò omnes exceptiones, replicationes, articuli, testes, instrumenta quæcunque, intelligantur ipso iure; saluis exceptionibus, & iuribus hinc inde, in fine causæ discutiendis. quo casu, admissa, quæ admitti non debeant, iura, testes, & instrumenta; habeantur pro nòn productis, neque admissis, & nullam fidem faciant, neque adminiculum, ad mouendum animum Iudicis. Et Iudex super articulis reseruatis, diffinitiuè pronuntiando, intelligatur tacitè illos reiecisse. Et quia sunt nonnulli casus, impedientes litis ingressum, qui nullo pacto reseruari possunt; vt exceptio Iudicis incompetentis, litispendentis, rei iudicatæ; iuramenti litis

ti litis decisiui, deferendi, transactionis, litis finitæ, petiti compromissi, præposterati ordinis substantialis, causæ præiudicialis, pendentis termini ad perficiendum inuentarium, secundum l.fi.C. De iur.delib.pacti De non petendo ad tempus, & excommunicationis maioris; & alii casus, quibus per Statuta prohibetur audientia, vel actio ageti denegatur expresse his, in quibus omnibus suprascriptis, grauato liceat appellare. Volumus tamen, quòd talis appellans, nullo modo audiatur per Iudicem ad quem, nisi deponat apud Camerarium Cameræ Vrbis, infrascriptas summas, in pecunia, vel pignotibus mobilibus, duplum valentibus, assignandis statim appellato, in casu quo pronunciaretur contra appellantem; videlicet, in causa decem ducatorum; ducatum vnum. in causa à vigintiquinque ducatorum infra; ducatos duos. & in causa quinquaginta ducatorum infra; ducatos quinque. à quinquaginta supra; ducatos decem. à centum supra, vsque in infinitum; ducatos quindecim. Et nihilominus, ad expensas litis, teneatur. Quæ pecuniæ deponi debeat apud aliquem campsorem, ad electionem appellati, Lib.1.c.166.

De eodem. Cap. 50.

QVòd à quibuscunque pronunciis De exequendo, & apodissarum concessione; nulla recipiatur appellatio; nisi appellans, infra tres dies, à die repræsentatæ appellationis, deponat apud aliquem idoneum campsorem, summam iudicatam, aut pignota æquiualentia; etiam si appellatus non requisiuerit depositum. Et si esset summa notabilis, à centum ducatorum supra; & reus, persona, quæ verisimiliter non habeat tot pignora, possit deponere res stabiles, plus valentes, ad electionem Partis aduersæ, infra triduum, vt supra. Aliàs, appellatio sit deserta, & prima sententia firma remaneat. Et in obligationibus facti, ipse appellans teneatur deponere, quantum appellatus iurauerit sua interesse, Iudicis taxatione præcedente. Declarantes, quòd huiusmodi Statutum, habeat locum tantum in pronunciis De exequendo, non autem in executionibus iam concessis, puta in obligationibus in forma Cameræ, à quibus, ptopter confessionem Partis, non liceat appellare. Lib.1.c.166.

De eodem. Cap. 51.

SImiliter, à taxatione expensarum, appellans; non audiatur; nisi summam taxatā, vt præfertur deponat, aut pignora, plus valentia modo prædicto.

De appellationibus. Cap. 52.

QVòd omnes appellationes ante sententiam diffinitiuam, debeant interponi per manus Notarii causæ; nisi docto de legitimo impedimento; aliàs, appellatio non valeat.

De eodem. Cap. 53.

QVòd in causis appellationum, possint induci testes de nouo reperti, & examinari fieri super articulis datis in prima instantia, vel de nouo dandis; dummodo Pars iuret, de nouo reperisse, & idem intelligatur de instrumentis, & aliis scripturis. Lib.1.c.163.

De eodem,

De eodem. *Cap.* 54.

QVòd in omnibus causis appellationum, si instantia deseratur, à tali desertione, nullatenus appellare liceat, nec aliqua admittatur appellatio, sed talis desertio, tem faciat iudicatam, & Iudex, aut mandatum executiuum dare, vel causam desertam, & instantiam peremptam, pronunciare teneatur, ad electionem Partis petentis.

De salarijs, & sportulis Capitanei, & Iudicis appellationum. *Cap.* 55.

ET quia Capitanei, & Iudicis appellationum, salarium, est paruum; propter quod graues, & docti viri, illud officium recusare solent; statuimus, vltra salarium à Camera recipere consuetum Pro qualibet sententia diffinitiua habeat in causa à decē ducatorum infrà; carlenos duos; à qualibet Parte decem ducatorum vsque in viginti quinque carlenos quatuor; à vigintiquinque vsq; in quinquaginta, carlenos quinque; à quinquaginta, vsque in centum, habeat ducatum vnum de carlenis; à centum vsque ad quadringentos, iulios decem; à quadringentis, vsque in infinitum, ducatos duos auri, à qualibet Parte, & hoc siue causa sit ordinaria, siue commissaria. Quòd si maiores sportulas receperit, facto, vel promissione; incidat in pœnam viginti ducatorum, & in delictum simoniæ imputetur, & de simonia in sindicatu puniatur; possitque interim, ab officio, arbitrio Conseruatorum, remoueri. Et nihilominus sententia sit ipso iure nulla, vt supra dictum est, tanquam per corruptelam lata, & dantes plus, sint infames simoniaci, quibuscunque in contrarium facientibus non obstantibus. Excipimus tamen à prædicta solutione sportularum, causas mercedum, & miserabilium personarum, à quibus nihil exigi volumus, sub pœnis prædictis, in quibus causis, volumus etiam extraiudicialiter procedi.

De ordinatione Notariorum Curiæ Capitolij. *Cap.* 56.

ET quia certa Statuta ordinationes, seu constitutiones, tempore Magnifici viri D. Egidii Angeli de Archa, de Nernia; iuris vtriusque Doctoris, Militis, & Comitis, Almeq; Vrbis tunc Senatoris, facta, seu edita circa Notarios Curiæ Capitolii, in abusum, & desuetudinem deuenetunt, seu forte minimè receptę extiterunt, dictæq; constitutiones, seu ordinationes, satis vtiles, & necessariæ fuerunt, & sunt. Ea propter, huiusmodi constitutiones, & ordinationes renouamus, easq; obseruari debere statuimus, atque ordinamus. Quarumquidem constitutionum, seu ordinationum tenor, talis est, prout infra sequitur, videlicet.

ET primò, addendo quadragesimoseptimo, sub Rubrica De officiis Notariorum, supra posito, statuimus, quòd nullus possit, nec audeat officium Notariatus exercere in Curia Capitolii, & eius foro, nec ad Tribunalia dicti fori scribere, nisi sit Romanus ciuis, vel domicilium habens in Vrbe, pro Ciue Romano, secundum Statuta Vrbis, reputatus, & nisi sit matriculatus in matricula Conseruatorum Cameræ Vrbis, sub pœna decem ducatorum, vt supra applicandorum, & ab eo irremissibiliter, eo ipso auferendorum, qualibet vice, & vlteriùs, quòd actis, & gestis suis, nulla fides adhibeatur.

ITem quòd quilibet Notarius describens contractus, teneatur, & debeat, singulis annis facere prothocollum bene ligatum, cum numero chartarum stampatarum stampa Collegii Notariorum Vrbis, cum intitulatione annorum Domini, Pontificatu, mensibus, & diebus, subscriptione, & signo suo; vbi omnes contractus, de quibus rogatus

bus rogatus erit, saltem substantialiter, scribere, & annotare debeat; & prothocolla ipsa, infra octauam Natiuitatis Domini nostri Iesu Christi, stampanda DD. Procōsulibus, & Correctoribus pro tempore, exhibere inspicienda, an contineant dictam solennitatem; sub pœna decem ducatorum auri, vt supra applicanda, ac sub pœna suspensionis officii, per annum.

ITem, quòd nullus Notarius actuarius, audeat sedere apud Tribunal alicuius ex Iudicibus Capitolinis, nisi sit deputatus per Senatorem, Proconsules, & Correctores, & alios Officiales dicti Collegii pro tempore, & absque eorum mandato in scriptis habito; sub pœna decem ducatorum, vt supra applicanda.

ITem, quòd nullus Notarius ad banchum vt supra ad scribendum deputatus, audeat ex bancho, Iudice pro Tribunali ibi sedente, discedere, & per Capitolium discurrere, sed apud Tribunal stare quādiu Iudex sedebit ad Tribunal, sub pœna decem librarum, qualibet vice, vt supra applicanda.

ITem, quòd nullus Notarius ad banchum vt præfertur deputatus, possit exercere aliquod officium procurationis, apud banchum, apud quem est deputatus; sub pœna decem ducatorum, vt supra applicanda, qualibet vice.

ITem, quòd quilibet Notarius ad aliquod Tribunal dicti fori deputatus, debeat tenere librum manualem, bene ligatum, cum numero chartarum stampatarum stāpa dicti Collegii. In quo debeat omnia acta conscribere, antequam de bancho recedat, saltem substantialiter; sub pœna repulsionis, à dicto Tribunali, & vnius ducati, applicanda vt supra.

ITem, quòd nullus Notarius ad banchum ad scribendum deputatus, audeat iura, & scripturas, quæ producuntur in causis, excedentibus summā decem ducatorum, in quibus ipse scribit, & ad scribendum deputatus est, alicui Partium restituere, nisi dimissa copia collationata, vel saltem Parte citata, & mandato Iudicis interuenientes; sub pœna decem ducatorum, pro qualibet vice, vt supra applicanda, possit tamen liberè, lite finita, illa restituere. Parte etiam citata, & non aliter.

ITem, quód quilibet Notarius actuarius, in causis quibuscunque (excedentibus tamen summam vigintiquinque ducatorum) in quibus ipse ad scribendum deputatus est; debeat de actis, iuribus, & scripturis omnibus, quæ fierent, & dabuntur in causis ipsis; facere solemnem, & ordinatum extractum. Quem non debeat, nec audeat alicui ex Partibus principalibus confidere, sed solùm Procuratori causæ, ad tres, vel quatuor dies, & non magis, vidēdum pro sua informatione. Quibus elapsis, debeat ipse Notarius ab ipso Procuratore recuperare, necnon & dicta testium per extensum, à tergo extractus ligare, & ipsi Iudici dare, dum causa erit instructa, pro illius expeditione, altera Partium petente. Et fiat extractus modo, & forma quibus supra. Debeat tamen dictum extractum expeditum dare infra octo dies, à die habitæ arrhæ computandos, sub pœna decem ducatorum, qualibet vice, vt supra applicanda, & suspensionis ab officio, per annum.

ITem, quòd quilibet Notarius ad banchum deputatus, quādiu Iudex sederit, in taciturnitate, & silentio maneat, & solùm vacet in scribendis actis; & non audeat de causa aliqua contra Iudice loqui, nisi interrogatus, vel nisi Procuratore causæ, absente.

sente. Quo casu, possit supplere absentiam Procuratoris, pro informatione Iudicis, de actis; sub pœna decem librarum, vt supra applicanda.

Supr.c.40.& 32.

ITem, est decretum,& ordinatum, quòd Statutum sub rubrica De prothocollis & libris Notariorum defunctorum (quod est in nouis reformationibus, æditis tempore fœlicis recordationis Alexandri Papę Sexti) in vsu ponatur;& in omnibus, & per omnia, prout in eo continetur (quotiescunque euenerit casus mortis alicuius Notarii Romani) obseruetur,& executioni demandetur, sub pœnis in ipso Statuto contentis. Itaque quilibet Notarius Romanus, contractus, & alia acta publica, scribens, sit intentus, sua prothocolla,& scripturas, benè, ornatè, & compositè scribere vt ab omnibus perpetuò laudari,& commendari possit,& valeat.

LEO PAPA X.

VM (sicut accepimus) dilecti filii Conseruatores Cameræ almæ Vrbis, ac alii, vt præfertur deputati, constitutiones, & nouas reformationes suprascriptas, ad vtilitatem Curiæ Capitolii,& decisionem diuersorum negociorum, statuerint, & ordinauerint; Cupiantq; illas per Nos confirmari, & approbari; Nos, qui ea, quæ ad vtilitatem,& quietem dictæ Curię,& totius Vrbis, fieri contingunt, vt firma, & illibata permaneant, summis desideriis exoptamus; Motu proprio &c. constitutiones, & ordinationes suprascriptas (quas etiam per venerabiles fratres nostros, Laurentium de Pucciis, tituli Sanctorum quatuor Coronatorum, Presbyterum Cardinalem, summumq; Pœnitentiarum, ac Dominicum de Iacobatiis, tituli Sancti Bartholomæi in Insula, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyterum Cardinalem, videri,& examinari fecimus) confirmamus, & approbamus; Supplentes omnes,& singulos defectus, tam iuris, quàm facti, si qui forsan interuenissent in eisdem; Ac illos in dicta Curia, quoad causarũ processum; & quoad alia; etiam vbique, in Vrbe,& eius districtu, prout alia Vrbis Statuta seruantur, debere seruari decernimus,& ita per Iudices iudicari debere, volumus, ac mandamus. Decernentes irritum;& inane, si quid in contrarium factum fuerit, vel attentatum. Constitutionibus,& ordinationibus apostolicis, stilo Palatii, indultis quoque,& priuilegiis, per Nos, vel prædecessores nostros, Gubernatoribus Vrbis, vel Auditoribus Cameræ, qui fuerint, vel qui nunc sunt, concessis (quibus, nisi per certa signa, seu intersignia derogari non possit (quorum tenores pro expressis,& hic insertis haberi volumus) quibus ad effectum perpetuæ validitatis, & obseruationis præmissorum, simili motu proprio,& scientia, expresse derogamus) Cæterisque in contrariũ quomodolibet facientibus, non obstantibus quibuscunque.

Sup.li.4.in prin.

Placet, & ita confirmamus I.

Tabula

Tabula Quinti libri Statutorum Vrbis Romæ.

Tabulę Quinti libri, finis.

SSENDO alli giorni passati, state confirmate, & riformate, di voluntà, licentia, & mandato del Santissimo in Christo patre, & Signore nostro, Signor Leone, per la diuina prouidentia Papa decimo, tutte & singule iurisdittioni del Campitoglio, come apertamente per dichiaratione del prælibato nostto Signore in forma Motus proprii, si può vedere, e qui sotto si contiene,

PEr tanto, per parte, & comândamento del Magnifico, & Illustrissimo Signore Misser Gabriele Bonarello, Conte, & Caualiere Anconitano, di quest' Alma Città di Roma Senatore, & delli Magnifici, & nobili huomini Misser Mariano Altieri, Misser Pietro de' Federici, & Misser Mario Fuluio, della Camera della prefata Città di Roma, Signori Conseruatori; si notifica, & comanda a tutte & singule persone, lequali sono sottoposte, & soggette alle giurisditioni del detto Campitoglio, nouamente per la prelibata Santità di nostro Signore confirmate, & riformate; Che dal giorno del presente bandimento in poi, debbiano esse reformationi in uiolabiliter osseruare, secondo che son state stampate, & ordinate, & renouate, in modo, & forma, come in esse si contiene.

Dat. in Palatiis præfatorum DD. die X. Octobris, M.D.XXI.
Pont. S.D.N.D. Leonis diuina prouidentia PP.X. anno nono.

Lucas Mutianus de mandato ss.
DD. Conseruatorum Scriptor

Io Mariano Galgano, publico Banditore, ho fatto lo soprascritto bandimento per Roma, & lochi consueti, die XIIII. Octobris M.D.XXI.

BANDO ET REFORMATIONE DELLE DONNE ROMANE.

Bando circa alla reformatione de l'habito, & pompa Nozziale delli Romani.

VEdendosi al presente nella Città di Roma il vestire delle Donne Romane da l'antico habito loro al tutto difforme, & farsi eccessiue spese in loro pompe, & ornamenti, ilche tut to procedere si conosce dalle intolerabili doti, a tanta estremità ridotte, che nobili, mediocri, & infiniti cittadini solo vna delle lor figliuole maritando, a quella a pena possono supplire, per ilche ne nascono rari matrimonij, & piu l'eccessiue spese in doni, nozze, & funerali. Per cômune vtilità, & per maggior honore, decoro, & venustà di esse Romane, & del celebre habito, ilquale per tutte le parti del mondo sempre tutti gli habiti di honestà ha superato, di volontà & mandato del Santissimo in Christo Padre, & Signor nostro S. Clemente, per la diuina prouidentia Papa VII. Consiglio, & patrocinio del Reuerendissimo in Christo padre A. della Valle, del tt. di S. Prisca, della santa Romana Chiesa prete Cardinale, à questo per sua Santità deputato per bene, honore, & vtilità della prefata Alma Città di Roma, sono state le infrascritte reformationi, & statuti, con piu & maturi consigli, & concordi deliberationi, fatti, instituti, & ordinati: de i quali tutti accioche niuno possa pretendere ignoranza, s'e stabilito si debbano publicamente per la detta Alma Città di Roma ne' luoghi publici & consueti preconizare, & vulgarmente bandire, & publicare.

Per laqualcosa a laude e gloria dello omnipotente Dio, & della sua gloriosissima madre vergine Maria, & delli gloriosi Apostoli S. Pietro, & S. Paulo della prefata Alma Città protettori, & a honore, & felicità del prelibato S. N. & bene, pace, & tranquillo stato di essa Alma Città, & di tutte & singule persone in essa habitanti, & esistenti.

Per parte, & commandamento del Reuerendiss. Mons. Gregorio Magalotto Protonotario Apostolico, Vicecamerlengo, & della prefata Alma Città di Roma, & suo distretto general Gouernatore, & del Magnifico, & generoso S. Simone Tornaboni, Conte, & Caualier Fiorentino, di detta Città di Roma Senatore Illustrissimo.

Et delli Magnifici Signori M. Mario Salamonio de Alberteschi de l'una, & l'altra ragione Dottore, & Auuocato Concistoriale, M. Gio. Battista Theodorico nell'arte della Medicina Dottore, & di M. Bernardino de Vittorii della Camera di essa Alma Città Conseruatori, Si notifica, bandisce, & commanda a tutte & singule persone, tanto Donne quanto che huomini in essi statuti, & reformationi nominati, & descritti, che da l'vltimo giorno del presente mese in poi debbano esse reformationi & statuti inuiolabilmente osseruare, cioè incominciare ad osseruarli il primo giorno del mese di Luglio prossimo che viene, del presente Anno M. D. X X X I I. & a quelli non debbano per alcun modo, in qual si sia tempo côtrauenire sotto le pene in essi apposte, da incorrere, & applicare come in elli si contiene, de quali statuti, & reformationi il tenore è questo, che di sotto a pieno seguita, & si contiene. Fatti nel tempo del magistrato de gli infrascritti S. Caporioni di Roma, cioè di M. Andrea Grana Caporione delli Monti. M. Lorenzo Bonincontro Caporione di Treio, M. Lelio Scartio, Caporione di Colonna. M. Saluator Petruccio Caporione di Campo Marzo, M. Camillo di ser Ruberto Caporione di Ponte, M. Christofaro del Busalo Caporione di Parione, & Priore di tutti altri Caporioni, M. Mario Ptolomeo Caporione della Regula, M. Felice di Villa Caporione di S. Stati. M. Pietro Rutilante Caporione della Pigna. M. Gabriele de Federici Caporione di Campitello. M. Marco Antonio Ficoncello Caporione di S. Angelo, M. Domenico Vari Caporione di Ripa, & di M. Bartolomeo Palladino Caporione di Trasteuere. Dat. in palatio præfatorum DD. Conseruatorum, die xxiiij. Iunij M. D. X X X I I. Pont. S. D. N. D. Clementis diuina prouidentia Pontificis Max. Anno Nono.

Lucas Mutianus Magnificorum DD. Conseruatorum Scriptor.
Io Mariano Galgano Banditore ho fatto il presente bando in Roma per i luoghi consueti a di xxv. di Giugno 1532.

STATVTI nuoui sopra l'habito, & costumi delle Donne Romane, & forestiere, che andaranno vestite alla Romana, Et reformatione delli Statuti antichi.

REformationes, & Statuta adhortationes & præcepta S. D. N. Dñi Clementis VII. Pont. Max. ex decreto, & deliberatione publici Consilij Populi Romani super Dotibus, Funeralibus, rebusq; aliis infrascriptis, facta, & ordinata in præsentia Reuereñ. in Christo patris domini D. A. de Valle tt. s. Priscæ, S. R. E. presbyteri Cardinalis ad hoc per suam Sanctitatem

T

ſpecialiter deputatipet Magnificos viros D. Marium Salamonium de Alberteſchis I. V.D. & Aduocatum Conſiſtorialem. Magiſtrum Io. Baptiſtam Theodoricum Art. & Med. Doc. & D. Bernardinum Victorium modernos Cameræ Almæ Vrbis Cõſeruatores. D. Chriſtophorum de Bubalis Priorem Capitum Regionum dictæ Vrbis, necnon infraſcriptos treſdecim alios Reformatores regionatim auctoritate dicti Conſilii electos, videlicet, D. Virgilium de Mantaco pro regione Montium. D. Iacobum de Nigris pro regione Triuii D. Stephanum de Capranica pro regione Columnæ D. Io. Baptiſtam de Cichinis pro regione Campimartis. D. Io. Baptiſtam Pontanum I.V.D. pro regione Pontis. D. Franciſcũ Scapucium pro regione Parionis. D. Hieronymum Ricenatem I.V.D. ac literarum Apoſtolicarum de Parco maiori Abbreuiatorem pro regione Arenulæ D. Iacobum de Creſcentiis pro regione S. Euſtachii. D. Iulianum Magdalenum de Capite ferreo pro regione Pineæ D. Marcellum Capiſuccum pro regione Campitelli. D. Vincentium Matthæum pro regione S. Angeli. D. Io. Baptiſtam de Conſiliariis pro regione Ripæ. & D. Iacobum de Militibus pro regione Transtiberim. Quæ exactiſſima ſupradictorum omnium conſideratione, pro decoro, & honeſtate publica, & ad reprimendos immoderatos ſumptus, quibus Romani Ciues in conſtituendis dotibus, ac Mulierũ ornatu, & in nuptiis, ac funerum pompa abutuntur, in hunc modum, & formã vulgari ſermone ad omnium maiorem intelligentiam, prout infra ſequitur per acta mei Angeli Vallati præfatorum DD. Conſeruatorum, & Po. Romani Secretarium in ſcriptis redacta ſunt.

IN primis ſtatuimo & ordinamo, che neſſuna perſona Romana di qualũque ſtato, & grado, o preeminenza ſi ſia, ardiſca, ne preſuma conſtituire, promettere, & pagare, o riceuere tanto in danari contanti, quanto in argento, oro, gioie, poſſeſſioni, o altre coſe, Dote, & Acconcio, in vna, o in piu volte, che paſſi, o ecceda Doi milia ducati de carlini, a ragione di diece carlini per ducato infra eſſi Dote, & Acconcio. Ne ſia licito a queſto contrauenire per alcun patto, conſentimento, etiam giurato, da farſi per li contrahenti in alcun modo, o via, diretta o vero indiretta, alla pena di ducento ducati d'oro, da incorrere per ciaſcuno che cõtrafarà, & da applicare per la quarta parte allo eſſecutore, per l'altra quarta parte allo accuſatore, quale ſarà tenuto ſecreto, & per lo reſto alla fabrica del palazzo delli Magnifici S. Conſeruatori della Camera de l'alma Città di Roma, & nientedimeno volemo che pagata, o non pagata la detta pena, tutto quello che oltra la detta ſomma ſi deſſe ſotto qualunque colore ſi ſia, di donatione, parafreno, o altro titolo, etiam in perſona della donna, quale ſimilmente prohibimo ſotto la pena predetta, ipſo facto ſia applicata alla fabrica del palazzo delli prefati Magnif. S. Conſeruatori. Et anchora volemo che colui che cõſtituiſce, da, ouer promette in alcũ modo oltra la ſomma predetta, o ſuo herede, e ſucceſſore, ouero la dõna per laquale fuſſe data, per neſſun tẽpo, venẽdo il caſo della reſtitutione, poſſa redimandare il ſopra più, & habbia perduta ogni attione, che in cio le cõpeteſſe. Ordinãdo, che tutti & ſinguli cõtratti, o priuate ſcritture, quale ſopra cio ſi faceſſero ſiano quãto alla detta quãtità acceſſa ipſo iure nulli, & inualidi, & per vigore di eſſi nulla eſſecutione ſe ne poſſa fare, quãto alla quãtità eccedẽte detti doi milia ducati.

Anchora prohibimo a tutti e ſinguli Notari, che nõ ardiſcano, ne preſumino rogarſi di alcuno inſtrumẽto, ilqual ſia cõtra la prohibition predetta, ne far ſtipulatione che ſia incerta, o che ſi referiſca a qualche cedula priuata, ſotto la pena del falſo, & di Cinquãta ſcudi, da incorrere per ciaſcheduno di loro che contrafarà, e da applicare come di ſopra. E detti contratti ſiano inualidi ipſo iure, & nullius fidei, & eſſi notari s'intendano priuati in perpetuo de loro offitii.

Et ſimilmẽte prohibimo che neſſuna perſona, che in cio come mezano interueneſſe, o altramẽte, ardiſca far cedula priuata, o interuenire teſtimonio in cõtratto, o cedula, che fuſſe contra la prohibitiõ predetta, alla detta pena, da incorrere, e d'applicare come di ſopra.

Vogliamo anchora, che dalli preſenti ſtatuti ſiano eſſempti Baroni, e Cortigiani, che nõ ſono Romani, e foraſtieri, quali poſſano conſtituir Dote, etiam contrahendo parentato con Romani, in qualunque quantita vorranno, non però poſſino Romani contrahendo parentato cõ Baroni, e foreſtieri eccedere la ſomma predetta, eſpreſſa nel capitolo della Dote, alla pena che in eſſo capitolo ſi contiene, d'applicare come di ſopra.

Non ſia licito a coloro che vorranno parentare inſieme di porre prezzo alcuno alla caſſa bianca, ne quella nominare, o promettere, tanto per interpoſitione de mezzani, quanto in alcuna ſcrittura da celabrarſi tra eſſe parti, ne ſia licito alla ſpoſa dopoi che ſe ne ſara andata a marito, o prima moſtrare, o far moſtrare a pompa, o altramente le robbe che farãno nelle caſſe ſponſalitie, quali vogliamo non poſſino eccedere il numero di dua, alla pena di Cinquanta ſcudi, da incorrere, e d'applicare come di ſopra.

Non ſia licito ad alcuna donna Romana, o foreſtiera, che portara habito Romano, vſare o portare alcuna veſte, che ſia in tutto, o in parte d'oro, d'argento, o d'imbroccatello, ne hauere

per vso suo piu di cinque veste,tra vellnti,rasi,o damaschi,tra lequali nõ possa hauere piu d'vn robbone,& vna veste di raso,o damasco cremesi,o di velluto,riseruãdo che sia in arbitrio suo di hauere altre veste di ciambellotto,taffetta,& hermesino,alla pena predetta,da incorrere,& d'applicare come di sopra.

Et perche fino ad hora le dette donne hanno costumato,e costumano di portare le loro veste molto scollate,di sorte che declinano dal habito,e portamento antico de Romani,si ordina e statuisce che le veste, che portaranno siano talmente accollate,che coprano honestamẽte il petto,nelle quali veste s'ordina non possino portare altro ornamento, che due liste,o verdoi riuetti d'oro,argento,o d'altri drappi,purche dette liste e riuetti siano solamente nelli busti,e maniche di esse veste,non altroue,e quelle possino hauere vn'honesto trascino.

Anchora si prohibisce che nessuna donna Romana,o forestiera,che portara habito Romano,possa portare alcuna sorte di cordoni d'oro,d'argento,faldiglie,recami, o intagli di qual si voglia sorte,alla pena predetta da incorrere,e d'applicare come di sopra.

Non sia licito ad alcuna donna Romana,o forestiera,che portara habito Romano, ne prima,ne dopo che se ne sara andata a marito portare in testa trincianti,trecce d'oro, o d'argento,o ricciali di capelli,che passino fuora della cuffia,o altri ornamenti in testa,contra il portamento de Romani,ma solo possino portare cuffie d'oro con vna gioia,e con tante perle, che il valor di esse perle non ecceda il numero di Cinquanta scudi,e con vno infezzolato honesto in luogo di rentorchio.

Non sia licito alle spose portare per ornamento loro al collo altro che vn vezzo di perle, co'l suo pendente,al modo che si costuma in Roma,& quando nõ hauessero detto vezzo,le sia licito in loco di quello portare vna catena d'oro,laquale non possa eccedere il valore di Sessanta scudi,alla detta pena,da incorrere,e d'applicare come di sopra.

Non sia licito ad alcuna donna Romana,o forestiera, che portara habito Romano, vsare o portare alcuna sorte di panni di spalle,che siano d'oro,d'argẽto, o d'altro colore, eccetto biãco,alla detta pena,da incorrere,e d'applicare come di sopra.

Non sia licito ad alcuna dõna Romana,o forestiera che portara habito Romano,portar centure il cui valore ecceda il numero di Trenta scudi.

Non sia licito a donna alcuna prima,o dopo che se ne sara andata a marito portare alcuna camisa,che sia accrespata al collo,che sia lauorata d'oro,argento, o di seta di colore, ma solo di seta,o filo bianco,alla pena predetta da incorrere,e d'applicare come di sopra.

Non sia licito ad alcuna donna Romana,o forestiera che portara habito Romano, portar pianelle,o scarpe che siano d'alcuna sorte di drappo.

Non sia licito ad alcuna donna Romana,o forestiera,che portara habito Romano, portar guanti,eccetto che alle spose,finche si metteranno in panni, purche non siano profumati, o altramente adornati.

Non sia licito alle spose di portar piu di quattro anella, connumeratoci il sigillo, e detto numero non possano eccedere.

Et perche le spose in questo tempo sogliono andar sinantate con sbernie a torno, cõtra il vero,& honesto portamento de Romani,s'ordina e statuisce,che nessuna sposa Romana o forestiera,che portara habito Romano,ardisca,ne presuma in alcun modo portare dette sbernie,ma in loco di quelle possa vsar capparelle,moncili,o robboni a beneplacito suo,e debba andare amantata con la tela in testa al modo Romano,eccetto che se ad esse spose, o ad altre donne messe in panni accadesse d'andare a cauallo,nel qual caso le sia licito portar sbernie, e guanti,& non altramente,alla detta pena,da incorrere,e d'applicare come di sopra.

Sia licito alle spose ne' giorni della loro subarratione, e finche dureranno le nozze andar vestite, & adornate di perle,e gioie a beneplacito loro,purche non portino alcuna veste d'oro,o d'argento, o imbroccatello,non obstanti le prohibitioni predette.

Non sia lecito a donna alcuna Romana,o forestiera,che portarà habito Romano dopo che si feranno messe in panni,portar cuffie d'oro e d'argento,o lauorate di seta di colore, ne portare alcuna sorte di catene,o maniglie,eccetto che il valore di Ducento scudi tra gioie,e perle,non connumeratoci l'anella,alla detta pena, da incorrere, e d'applicare come di sopra.

Non sia lecito al sposo donare piu d'vna vesta alla sposa,alla detta pena, da incorrere, e da applicare come di sopra.

Non sia licito a padre,o madre,o altra congionta persona della sposa donare allo sposo, o ad altri per lui dirette,o indirette nel tempo della subarratione, ouer prima,o dopo alcun vaso,bacile,boccale,coppa,nappo,o altro dono, tanto d'oro,come d'argento,denari,gioie,perle,drappi,o altre cose,alla detta pena,da incorrere,e d'applicare come di sopra.

REFORMATIONE CIRCA LE ESSEQVIE

Non ſia licito alli parenti dello ſpoſo nel atto della ſubbarratione donare alla ſpoſa alcun dono,eccetto che a patre,madre,fratelli,e ſorelle carnali del ſpoſo,alla detta pena, da incorrere,e d'applicare come di ſopra.

Non ſia licito alli ſpoſi nel giorno che faranno le nozze reueſtire piu di quattro ſtaffieri, & vn ragazzo,alla detta pena,da incorrere,& d'applicare come di ſopra.

Et anchora perche ne' paſti che ſi fanno nelle nozze è ſolito farſe di grã ſpeſe, accioche per l'auenire ſi facciano piu moderatamente,s'ordina e ſtatuiſce,che non ſia lecito ad alcuna perſona Romana,che farà nozze,tanto da parte dello ſpoſo, come della ſpoſa, nelli paſti che ſi faranno hauere altro che le coſe infraſcritte, cioè antipaſti di quel che li piacerà,& vno intermeſſo d'arroſto,& vn'altro d'aleſſo,ne quali,eccetto pauoni,ſi poſſa mettere ogni altra ſorte di carne,polli,& vccellami,& mettendouiſi faſani,non vi ſi poſſono metter capponi,cõ i ſuoi ſalſumi,ſapori,frutti,torte, ciambellette,confetti,cialdoni, & altre coſe ſimili, alla detta pena,da incorrere,& applicare come di ſopra.

Non ſia licito nel tempo che ſi faranno le rechieſe,a quelle che ve intraueneranno fare honore alcuno al modo che ſi coſtuma al preſente, ma ſol dare vna ſemplice collatione di ogni ſorte de frutti,e confetti d'vna ſotte,con le ſue ciambellette,alla pena predetta, da incorrere,e d'applicare come di ſopra,

Et accioche le ſopradette reformationi habbiano maggiore oſſeruanza, s'ordina e ſtatuiſce,che tutte quelle perſone,che contrauerranno a le coſe predette incorrano nelle pene di ſopra eſpreſſe tãte volte quate cõtrauerrãno,e ſiano obligati a pagar quelle,padre madre,fratelli,& altre perſone,in caſa di quali i detti traſgreſſori ſtaranno, o pigliaranno il gouerno.

Non ſia licito ad alcuna meretrice e cortigiana vſare,o portar lenzuoli, & altri habiti alla Romana,alla pena della perditione d'eſſi lenzuoli,& altri habiti,che portaſſe alla Romana, & di Cinquanta ſcudi,da incorrere,e da applicare come di ſopra,& contra di eſſe poſſa procedere ogni Corte, e farne eſſecutione etiam de facto.

Et a cagione che da hora inanzi il magiſtrato Romano proceda con maggior riputatione e grauità che non è ſolito procedere,s'ordina,e ſtatuiſce, che li S Cenſeruatori, Cancellieri, Caporioni,Maeſtri di ſtrada,Maeſtri Giuſtitieri,Reformatori dello ſtudio,e Paceri,durante il tempo del loro magiſtrato,ſiano obligati portare in tutti atti publici robbe,ouer mantelli.

Et anchora a reprimere il licentioſe e ſontuoſo veſtire,qual ſi fa modernamẽte in Roma, s'ordina e ſtatuiſce, che neſſuno Romano di qual ſi voglia età,grado,preminenza,o cõditioue ardiſca,ne preſuma portare alcun veſtimento, che ſia in tutto,o in parte d'oro,d'argento. o doue interuenga alcuno adornamento di detti drappi,o alcuna ſorte di racami,o intagli, alla penna predetta,da incorrere,e d'applicare come di ſopra.

Non ſia licito ad alcun Romano di qual ſi voglia età,grado,preeminenza,o conditione portar per la Città alcuna ſorte di penne,alla pena predetta,da incorrere,come di ſopra.

Non ſia licito ad alcun ſarto,racamatore,o ad altro artifice di fare in alcuna veſte recami,intagli, o altre coſe prohibite di ſopra a qual ſi voglia Romano,Romana,o foreſtiera,che portarà habito Romano, ſotto la pena di Cinquanta ſcudi,da incorrere,e d'applicare come di ſopra.

REFORMATIONE CIRCA LE ESSEQVIE ET FVNERALI.

ET perche è neceſſario per le ſpeſe ſuperflue che continuamente ſi fanno in Roma in dãno de pupilli,e vedoue reformare le eſſequie , e funerali per vtilità della Città di Roma,e cittadini d'eſſa,s'ordina e ſtatuiſce, che neſſuno Romano, o Romana ardiſca o preſuma in morte di loro attenenti,tanto maſchi, quanto femine reueſtire altri che la mogliere, figliuoli, e figliuole del defunto, con doi ſeruitori, e due ſerue.

Et in caſo,che eſſi defũti nõ haueſſero figliuoli, che paſſaſſero diece anni,ſi poſſa reueſtire vn'altro a beneplacito dello herede,e ſimilmẽte nõ hauẽdo figliuole femine ſi poſſino reueſtire doi altre dõne,cõ dui ſeruitori,e dui ſerue.

Et in euento che non haueſſero alcun figliuolo ſi poſſano reueſtire doi altri a beneplacito de gli heredi , con doi ſeruitori , doi ſerue, come è detto di ſopra , e tale ordine di ſopra eſpreſſo non ſi poſſa eccedere , alla pena di Cinquanta ſcudi da incorrere, & d'applicare, come di ſopra.

Non ſia licito ad alcuno Romano, o Romana nella morte de ſuoi attinenti,& nelle eſſequie che ſi faranno di quelli , far piu di vinti tercie, di libre quattro l'vna al piu , connumeratoci quelle che ſi portaranno ne' facolotti , alla detta pena, da incorrere, e d'applicare come di ſopra.

Anchora ſi ſtatuiſce e commanda, che alle dette eſſequie non poſſano interuenire piu di due compagnie di laici con ſuoi preti, e facoloni , e due compagnie de frati, ala detta pena da incorrere, & d'applicare come di ſopra.

Similmente ſi prohibiſce che le donne corrocciole,& attinenti del defunto nõ poſſino ne debba andare alla chieſa doue il morto o morta ſi portaſſi a ſeppellire, per tutto quel di che ſi fa le eſſequie, ſotto la predetta pena , da incorre,e d'applicare come di ſopra.

Non ſia licito a chi farà l'eſſequie fare ottaua a pompa , ma ſolo ſia contento delle eſſequie ſotto la pena predetta da incorrere, e d'aplicare come di ſopra.

Et per oſſeruatione delle coſe predette per il tempo da venire ſiano obligati li S.Conſeruatori in principio di ciaſcuno Anno eleggere quattro Cittadini,liquali ſi chiamino Defenſori delli preſenti ſtatuti, e debbano vſare ogni diligentia, e ſolicitudine appreſſo del S.Senatore,a Cagione che i detti Statuti ſiano mantenuti illeſi, & li tranſgreſſori di quelli ſiano caſtigati. E niente dimeno il detto Senatore poſſa ex officio procedere per via d'inquiſitione, di querela o di accuſa contra d'eſſi tranſgreſſori,ſeruati i termini delli Statuti de maleficii,& diffidare,& condennare, della qual ſententia non ſi poſſa appellare, niſi depoſita, aut ſoluta pena, & l'eſſecutioni in niun modo ſi poſſano fare per il Baricello. E ſe'l Senatore fuſſe negligente in eſſequire le coſe predette incorra in pena per ogni volta , che mancarà di Cinquanta ſcudi da ritenerſi del ſuo ſalario nel ſindicato e d'aplicare come di ſopra.

Anchora è piaciuto alla Santità di N. Signore, per maggior fermezza,& oſſeruãza delli preſenti ſtatuti, & reformationi,che tutti tranſgreſſori, & inobediẽti d'eſſi, oltra le ſopra eſpreſſe pene caſchino in pena di eſcõmunicatione latæ ſententiæ, dallaqual pena non ſi poſſano aſſoluere ſe non da ſua Santità,ouero da ſuoi legitimi ſucceſſori, & in articulo mortis.

Index Rubricarum, seu Titulorum, in quinque libros Statutorum almæ Vrbis Romæ.

Primus numerus, Librum; posterior verò, Capitulum notat.

Admoneatur tamẽ Lector, quòd liber Quartus, in duo volumina diuiditur: ideoq; vbi reperiet (exempli gratia) hmôi tres notas, v 4. 2. 5. prior numerus, librum Quartum; secundus, librum secundum libri Quarti; tertius verò, Capitulum significat.

A

INDEX

INDEX

INDEX

N

O

INDEX

INDEX

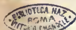
R

S

INDEX

FINIS.

PRIVILEGIA, IMMVNITATES, indulta & exemptiones per diuersos summos. Romanos Pontifices Populo Romano concessa.

BVLLA Priuilegiorum Romanæ Academiæ per Bonifacium Octauum ædita.

ONIFACIVS Episcopus seruus seruorum dei. Dilectis filiis Abbati Monasterii Sancti Laurentii extra muros, & Priori Basilicæ ad Sancta Sanctorum, ac Archipresbytero Ecclesiæ Sancti Eustachii de Vrbe Salutem & Apostolicam benedictionem. In supremæ præeminentia dignitatis diuini dispositione Consilij Constituti ad vniuersas fidelium regiones nostræ vigilantiæ creditas tãquam Pastor Dominici Gregis aciem apostolicæ considerationis extendimus, ad earũ profectũ quantum nobis ex alto permittitur intendentes, sed ad Vrbiũ Vrbem, Romanã videlicet ciuitatem quam diuina Clementia statuit caput orbis, eo attentioris meditationis intuitum retorquemus quo principalius in eadem nostri sedẽ apostolatus cœlestis dispositio stabilinit & firmauit ecclesiæ fundamenta, hanc profecto nimirum inter cęteras vrbes sub christianæ religione fidei militantes vberioris affectionis prærogatiua prosequimur, studiosius apostolicis munimus presidijs, & condignis libentius gratijs honoramus, ideoq; feruenti non immerito desiderio ducimur quòd eadem vrbs quam diuina bonitas tot gratiarum dotibus insigniuit sententiarum etiam fiat fœcunda muneribus, vt viros producar consilij maturitate conspicuos, virtutum redimitos ornatibus, ac diuersarum facultatum dignitatibus eruditos, sitq; ibi fons scientiarum irriguus de cuius plenitudine hauriant vniuersis litteralibus cupientes imbui documentis, ad hunc igitur Vniuersalem profectum nõ solum incolarum vrbis ipsius & circumpositæ regiones sed & aliorum qui præter hoc quasi continuo de diuersis mundi partibus confluunt ad eandem studio paternæ sollicitudinis intendentes, diligenti super hoc cum fratribus nostris deliberatione præabita, de ipsorum consilio auctoritate apostolica duximus statuendum, quòd in vrbe prædicta perpetuis futuris temporibus generale vigeret studium in qualibet facultate, ac docentes & studentes ibidẽ omnibus priuilegiis libertatibus & immunitatibus concessis Doctoribus & Scolaribus in studijs generalibus commorantibus gaudeant & vtantur, & ne huiusmodi ipsorum studium (quod de bono semper in melius dirigi cupimus) perturbari contingeret, auctoritate predicta decreuimus, vt Doctores vel Scolares in huiusmodi Ro. Studio commorantes non possint inuiti in Cu. Capitolij occasione qualibet ciuiliter vel criminaliter conueniri, nisi forsan (quod absit) homicidium per aliquẽ vel aliquos de eodem studio Romano perpetrari contingeret, quo casu Vicarius Rom. Pont. contra Clericos, Senator vero vel Senatores qui pro tempore fuerint in vrbe prædicta contra laicos procedant & faciant quod iustitia suadebit, nec ad aliquas contributiones in Talijs aut collectis quæ imponerentur pro tempore habitatoribus dictæ vrbis seu aliqua obsequia communi vrbis ipsius pręstanda prætextu moræ quam in eadem vrbe contraherent, vel aliqua pedagia ratione rerum suarum quas ad dictum Romañ. studium deferri, vel exinde reportari facerent doctores aut scolares eiusdem Romani studij teneantur, quodq; pensiones domorũ quas Doctores vel scolares in eadem vrbe studiorum causa morantes inhabitarent taxari deberent per duos taxatores, quorum vnum ipsi Doctores & scolares & alterum commune ipsius vrbis eligant, & si hii Duo concordare nequirent stetur taxationi Tertij taxatoris ab eisdem Doctoribus & scolaribus eligendi, ac vltra taxationẽ huiusmodi nihil ab eis possit exigi nomine pensionis pro domibus antedictis: & licet Roma communis sit patria, si tamen quispiam litem contra scolares peregrinantes causa studiorum in illam super aliquo negocio mouere voluerit, huiusmodi rei optime dara scolaribus ipsis eos coram domino aut Magistro suo vel prædicto Vicario conueniat iuxta legitimam super hoc editam sanctionem, & qui contrafecerint pœnam

A dictæ

dictæ sanctionis incurrant, Rectores quoq; quos doctores & scolares eiusdem Roman. studij pro tempore duxerint eligendos in ipsos Doctores & scolares ac familiares ipsorum, tam circa cognitionem & decisionem causarum Ciuiliū & criminaliū ciuiliter motarum & etiam criminaliter in criminibus leuioribus, quā ipsorū corrigendos excessus leues, ordinariā obtineant potestatē: vt autem Doctores & scolares prædicti eo liberius intendere studio valeant, ac proficere in eodem quo maioris fuerint gratiæ fauore muniti, ipsis auctoritate prædicta cōcessimus, vt dum hmōi studio docendo vel audiendo insisterent, fructus redditus & prouentus omnium beneficiorum suorum cum cura vel sine cura etiam si eorum aliqua personatus vel dignitates existerent cum ea possint integritate percipere quotidianis distributionibus dūtaxat exceptis cum qua illos perciperent si in ecclesijs in quibus illa obtinent personaliter residerent & ad residendum in eis interim minime tenerentur, neq; ad id a quo quam valeāt coarctari. Non obstañ. quibuscunq; statutis & consuetudinibus contrarijs dictarum Ecclesiarum iuramento confirmatione sedis apostolicæ vel quacunq; firmitate alia Roboratis, etiam si de illis seruādis per se vel procuratores suos præstassent forsitan iuramentum. Verum quia non sufficit priuilegiorum & indulgentiarum aliquibus dare præsidia nisi sint qui super hijs eos manuteneant & defendant, cum parum sit in Ciuitate ius esse nisi qui illud tueatur existat, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, Quatenus vos vel duo aut vnus vestrum per vos vel alium seu alios eisdem Doctoribus, ac scolaribus qui eiusdem Roman. studij pro tempore fuerint efficacis defensionis præsidio assistentes non permittatis eos vel eorum aliquos contra huiusmodi statuti constitutionis & concessionis nostrarum tenores ab aliquibus molestari. Molestatores huiusmodi necnon contradictores quoslibet & rebelles quicunq; & cuiuscunq; conditionis fuerint aut status etiam si Pontificali, vel alia quauis præfulgeant dignitate, auctoritate apostolica postposita compescendo. Non obstañ. supradictis seu de duabus dietis edita in concilio generali & nostra qua cauetur quod Conseruatores a sede deputati prædicta aliquos vltra vnā dietam a fine diocesis eorundem trahere non præsumant, & quibuscunq; alijs constitutionibus contrarijs dummodo vltra tertiam vel quartam dietam extra suam diocesis aliquis auctoritate præsentium non trahatur, aut si aliquibus ab eadem sit sede indultum vel in posterum indulgeri contingat, quod excommunicari suspendi vel interdici non possint per litteras apostolicas impetratas vel etiam impetrandas nisi eædem litteræ impetrandæ plenam & expressam fecerint de indulto huiusmodi mentionem, & quibuslibet litteris & indultis apostolicis per quas præsentibus non expressas vel totaliter non insertas nostræ iurisdictionis explicatio in hac parte posset quomodolibet impediri, & de quibus quorumq; totis tenoribus de verbo ad verbum in nostris litteris mentio sit habenda, Volumus autem quod quilibet vestrum etiam super negocio per collegam suum in hac parte primitus inchoato se intromittere valeat & procedere in eodem, prout & quotiens fuerit opportunum. Dat. Anagniæ Anno Incarnationis dominicæ Millesimo Trigentesimotertio. Octauo Idus Iunii Pont. Nostri. Anno Nono.

BVLLA PRO STVDIO.

EVGENIVS Episcopus seruus seruorū dei. Ad perpetuam rei Memoriam. A supremo patrefamilias in domo domini superna dirigente prouidentia insufficientibus quamquam meritis dispensatores effecti inter curas innumeras, quibus occurrentium rerum negociorumq; varietatibus obsidemur officij debito pastoralis sollicitudine perurgemur assidua, vt ad domum ipsam sapientiæ doctrineq; ministeria, gregem nobis creditum salubriter euocemus, & fidelibus singulis, ad quærendum litterarum studia, per quæ diuini nominis, orthodoxæq; fidei cultus protenditur, iustitia colitur, tam publica, quam priuata res geritur, omnisq; prosperitas humanæ conditionis augetur, libenter fauores gratiosos impendimus, & opportunæ commoditatis auxilia liberaliter impartimur, Dudū siquidem ad vniuersalem profectum non solum incolarum almæ vrbis & circumpositæ regionis; sed & aliorum, qui quasi continuo, de diuersis mundi partibus, ad eandem confluunt vrbem studio paternę sollicitudinis intendentes diligenti desuper cum venerabilibus fratribus nostris Sanctę Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus deliberatione præhabita de ipsorum consilio, auctoritate apostolica inter alia statuimus, decreuimus & ordinauimus, q in vrbe prædicta perpetuis futuris temporibus, generale studium vigeret, in qualibet facultate, ac docentes, & studentes ibidem omnibus Priuilegijs, libertatibus, & immunitatibus concessis, Doctoribus, & scolaribus, in studijs generalibus cōmorantibus, gauderent & vterentur: quodq; in Gabella vini forensis, quod in tabernis venditur pro qua venditores hmōi vini, sex Denarios pro qualibet libra Cameræ dictæ vrbis soluere tenebantur, etiam pro libra tres adderentur solidi cum dimidio pro salario

Doctorum

Doctorum ad legendum in dicto studio conductorum,& alijs occurrentibus inibi iuxta ordinationem rectoris,& reformatorum,pro tempore existentiũ pręfati studij,deducendis expensis, prout in nostris inde confectis litteris plenius continetur. Nos igitur vt temporis progressu tales in ipsius studij reformatores assumantur,quorũ diligentia,& circũspectione,votiuos,prosperosq; iugiter hmôi studium contingat auctore domino habere successus,dilectorum filiorũ. Nobilium virorum,Iustini,Pauli de Planca legum doctorũ, & nostri consistorij aduocati,necnõ Iohannis de Capoccinis,& Iohannis Cecchi de Cangialasinis,modernorum Conseruatorũ,Ciuium Romanorum,ac Iacobi de lo damaro de Regione montium,Cecchi de Bucchamatiis de Regione Triuij,Laurentij domini Pauli Toti de Regione Columnæ,Laurentij Pauli Collatij de Regione Camplmartis, Nuccij Cecchi de regione Pontis, Syluestri de Tempcrijs de regione Parionis, Syluestri Antonij Paloni de regione Arenulæ, Nuccii ciaffi de regione Sancti Eustachij,Cecchi Antonij de Rugerijs de regione Pineæ, Luce Nannoli de Bucchabellis de regione Campitelli, Francisci Antonij dela Balestra de regione Sancti Angeli, Iuliani sciusciæ de regione Ripæ, Laurentij Benedicti obicionis de regione Transtiberim, Capitum regionum dictæ vrbis,in hac parte supplicationibus inclinati,perpetuis futuris temporibus irrefragabiliter obseruandæ,constitutionis edicto,auctoritate præfata volumus,& ordinamus,q ipsi Conseruatores, & capita regionom etiam pro tempore existentes Annis singulis de mense Decembris,Duodecim ex notabilibus Ciuibus Romanis inter quos aliqui in iure Canonico vel Ciuili Doctores sint primo,necnon alios tabelliones publicos, tres fide ac facultatibus idoneos etiam Ciues Romanos eligere,& ipsius Ecclesiæ Camerario,vel eius locũtenenti pro tempore existenti pręsentare debeant,ipseq; Camerarius siue locũtenens ex hmôi Duodecim primo vt præfertur electis quatuor quorum vnus omnino in præmisso iure Doctor existat ipsius studij reformatores, & illorum notarium,ex dictis alijs tribus tabellionibus,vnum constituat,& deputet, qui protinus extunc pro talibus habeantur,& eorum inibi cuiuslibet officium per Annum dumtaxat duret,eoq; finito reformatores ipsi de omnibus & singulis per eos circa prædictum illorũ officiũ gestis,& administratis,coram Cõseruatoribus vrbis, & tribus ex capitibus regionum per alios Capita regionum communiter eligendis similiter pro tempore existentibus,ac vno alio probo viro ad hoc per prædictum Camerarium vel eius locumtenentem deputando,legales rationem & calculum,reddere sint astricti,& ad id, quodq; omnia & singula de rebus emolumẽtis,& bonis,quæ ad eos ipsius officij ratione peruenerint extantia consignent,& quæ negligẽter,vel fraudulenter interim administrauerint,omnino resarciant,& refundant illis qui tũc de nouo dicti studij reformatores extiterint,per ipsos conseruatores, qua conuenit districtione coarctentur, Conseruatores quoq; ac tres ex capitibus regionum,per ipsos Capita regionum,vt prædicitur eligendi,& reformatores prædicti simul cum dicto alio,per Camerarium,vel eius locũtenẽtem, vt prædicitur deputãdo,seruatis debitis,& quæ in talibus in dicta vrbe fieri consueuerũt subhastationibus & modis,Gabellam huiusmodi vendant,& quæ prouenerint inde pecunias apud aliquem, vel aliquos fidos,ac famosos Mercatores,in dicta vrbe pro tẽpore existentes deponãt, & quotiens expedierit,ipsi Reformatores,per seipsos pecunias hmôi,pro salariandis inibi legẽtibus doctoribus,aut alijs ipsius studij supportandis oneribus exponere:residuũ quoq; pecuniarum hmôi in alios dicti studij vsus,& vtilitatem conuertere,necnõ de pręfatorũ Conseruatorũ, & trium vt præfertur capita regionum,& deputandi hmôi consensu,pro dicto residuo domum, seu habitationem,aut Collegium pro pauperibus inibi collocãdis, Scolaribus, & studentibus, construi,& ædificari,possessionesq;,& domos,vel alia immobilia bona,ad ipsius Domus seu collegij opus emere,necnõ omnia alia,& singula,quæ in præmissis,& circa ea quomodolibet necessaria,vel opportuna fuerint,facere,gerere,& exercere valeant,super quibus omnibus plenã liberamq; concedimus eis tenore præsentiũ potestatẽ. Nõ obstãtibus omnibus quæ in dictis litteris non obstare volumus, Cæterisq; contrarijs quibuscunq;. Nulli ergo omnino hominũ liceat hanc paginã nostræ cõcessionis infringere,vel ei ausu temerario contraire. Si quis autẽ hoc attẽptare præsũpserit Indignationẽ omnipotẽtis dei,ac beatorũ Petri,& Pauli Apostolorũ eius se nouerit incursurũ. Dat. Romæ apud Sanctũ Petrũ,Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo quadringentesimo trigesimosecundo. Septimo Idus Feb. Pontificatus nostri Anno secundo.

BVLLA PRO STVDIO.

VLIVS Episcopus,seruus seruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam, Etsi ex debito pastoralis officij, ex alto nobis licet insufficientibus meritis iniuncti, Curæ nobis præcipue incumbat,ne Ciuitates,& alia loca Romanæ Ecclesiæ,in eorũ structuris,& propugnaculis dilabantur, Vrbem tamen nostram, in cuius ambitu Bea-

ti Petri sedes, quam diuina fauente gratia tenemus, necnon tot diuinæ, & mirabiles reliquiæ, totq; amplissimæ Ecclesiæ, vbiq; Romanus Pontifex cum sua curia circuitur, & protegitur, non solum vt ipsius Vrbis mænia antiquitate collapsa reparemus, sed illa nouis structuris munire & firmare, etiam ad honorem Beatorum Petri, & Pauli, quorum sanguine conspersa extitit, teneri fatemur. Dudum siquidem fœlicis recordationis Eugenius Papa Quartus, Prædecessor noster, ad vniuersalem profectum, non solum Romanorum Ciuium, & Circumuicinæ regionis, sed aliorum, qui quasi continuè de diuersis mundi partibus, ad eandem vrbem confluunt, generale studium, in qualibet facultate erexerat, ac pro salario, & alijs oneribus dicti studij, quod in Gabella vini forensis, quod in Taberna vendebatur, pro qua venditores huiusmodi vini Sex denarios pro qualibet libra Cameræ dictæ vrbis soluere tenebantur, etiam pro libra tres Solidi cum dimidio adderētur, ad supplicationem Romani Populi statuerat, & ordinauerat. Et deinde per alias posteriores litteras, etiam ad supplicationem nobilium virorum quondam Iustini, Pauli de Planca sui Consistorij aduocati, Iohannis de Capoccinis, & Iohannis Cecchi de Cangialasinis, tunc Romanorum Ciuium Conseruatorum, & totius dicti Populi, etiam statuit, & ordinauit q Conseruatores, ac tres capitibus regionum per ipsos capita regionum eligendos reformatores dicti Studij, simul cum vno alio per Camerarium suum deputando seruatis debitis subhastationibus, Gabellam huiusmodi vendere, & pecunias quę peruenissent inde apud aliquem seu aliquos fidos & famosos mercatores dictæ vrbis, pro tempore existentes deponerent, & ipsi reformatores, per seipsos pecunias huiusmodi pro salarijs Legentium, aut alijs oneribus dicti studij, Quodq; de residuo dictarum pecuniarum, Domum seu habitationē, ac collegium, pro pauperibus inibi collocandis Scolaribus, ac Studentibus, construi, & ædificari, possessionesq; & domos, vel alia immobilia bona ad ipsius collegij opus emere, necnon omnia & singula alia, quæ in præmissis necessaria, & opportuna forēt, facere & exercere valerent, statuit, & ordinauit, prout in posterioribus litteris prędictis plenius continetur. Verum sicut exhibita nobis nuper pro parte dilectorum filiorum nobilium virorum, Ludouici de Mattheis, Mariani de Castellanis, Luti de Lutis, ac Ludouici de Cencijs Prioris Capitum regionum, & Pauli de Planca nostri consistorij, & ipsorum Conseruatorum Aduocati, petitio continebat, quia residuum Pecuniarum dictæ Gabellæ non pro Collegio dictorum pauperum studentium, & in possessionibus emendis prout statutum fuerat, sed in varios vsus sępe erogatum fuit, in magnum dictæ vrbis, & publicæ vtilitatis præiudicium, Quare præfati Conseruatores Prior, & Paulus nobis humiliter supplicarunt, quia vrbis męnia non modica indigent reparatione, vt residuum dictarum pecuniarum in reparatione dictorum murorum, & aliarum necessitatum, pro tuitione, & decore vrbis erogari debere statuere, & ordinare dignaremur. Nos igitur qui intensis desiderijs semper optauim vrbē prædictā paterno studio prosequi, ac sequentes vestigia pię memorię Sixti quarti, etiā prędecessoris, & patrui nostri, ipsam in suis structuris, & ędificijs augere, prout in Immēso opere fabricę Basilicę Principis apostolorum, & alijs diuersis locis iam ostendimus, considerantes etiā eorū petitionē iustā, & honestā fore, posteriores litteras Eugenij prędecessoris hmōi pro expressis habentes, Quod de cętero depositarius pecunias prędictas eiusdē Gabelle, prout moris est, exigat, teneat, & cōseruet, præstita tamē cautione Banchi, ꝑut moris est, illęq; ꝓ salario dictorū lectorū moderate tamen cōstituendo lectoribus dicti studij occurrentibus, iuxta litteras dicti Eugenij prędecessoris, Residuū vero integre absq; aliqua diminutione, pro reparatione, ac noua fundatione vbi opus erit, murorū, fonte Triuij, necnō Quinquaginta ducati auri singulis annis, pro festo, & celebratione Natalis vrbis quod Palilia vocant, & aliarum necessitatū, decorem seu Tuitionē Vrbis concernentium, per ipsos Conseruatores, pro tempore, ac vnum circunspectum virum, per nos deputandum, sine cuius consensu, & mandato, nihil fieri possit, necnon duos alios Ciues ad hoc deputatos, seu, vt moris est, deputandos, qui similiter in fine anni, iuxta litteras Eugenij prædictas, rationem de administratis, & expositis pecunijs reddere teneantur, erogentur: tenore pręsentium, statuimus, & ordinamus, prædictumq; residuum dictarum pecuniarum, solutis lectoribus, pro reparatione, & necessitatibus prędictis, & non ad alios vsus applicamus, Illasq; sub excommunicationis pœna latę sententię, in alios vsus exponi non debere. Irritum quoq; & Inane quicquid secus, etiam quacunq; auctoritate, seu quouis mandato, etiam nostro, attemptari contigerit, præsentibusq; etiam per quascunq; concessiones, seu mandata, etiā cum quibusuis clausulis derogatorijs fortissimis, & insolitis, etiam si de statuto, & applicatione nostra huiusmodi specialis & indiuidua mentio fieret, nisi de proprijs nominibus ipsorū Conseruatorum, qui pro tempore erunt, spetialis mentio fiat, derogari non posse decernimus, litteris præfati Eugenij, ac quauis consuetudine, seu potius corruptela, ceterisq; contrarijs non obstantibus quibuscunq;. Volumus autem q vbi necessitates huiusmodi nō iminerent, q de

dicto

dicto residuo collegium dictorum Pauperum studentium, erigatur & construatur, ac possessiones pro eorũ sustentatione emãtur iuxta litteras dicti prædecessoris Eugenij.Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri statuti,ordinationis,applicationis,decreti,& voluntatis infringere vel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem omnipotentis dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo duodecimo, Quinto Kalendas Aprilis Pontificatus nostri Anno Nono.

¶ Ego R. Eps Ostien.Cardinalis s. Georgi subs.
¶ Ego A. tit. s. Vitalis presbyter Cardinalis subs.
¶ Ego P. tit. s. Eusebij presbyter Cardinalis subs.

BVLLA PRO STVDIO.

LEO Episcopus seruus seruorum dei. Ad perpetuam rei memoriam. Dum suauissimos atq; Vberes fructus,quos viri litterarum scientia præditi in agro domini indies producunt,animo cõtemplamur,dumq; quàm vtilis et necessarius pro spiritualium temporaliumq; rerum in hac plena tenebris & caligine vita regimine & directione salubribus,sit ipsarum litterarum vsus sedula meditatione perpendimus,inter sollicitudines varias,quibus pro iniunctæ nobis desuper Apostolicæ seruitutis officio prospere & fœliciter exequendo,vndiq; angimur, illam libenter amplectimur, per quam in singulis orbis partibus litterarum Studio vacare cupientibus illarum capessendarum occasio & commoditas ministretur : sed vt hoc in Vrbe nostra votiuos fortiatur effectus, eo propensior cura nos vrget,quo vrbs ipsa Vicarij christi in terris Regia anteq; eius oculos semper posita,tamquam Apostolicæ Sedis validissimum firmamentum supra cęteras orbis Vrbes Principatum obtinere dignoscitur:dignumq; est,vt sicuti eius excellentissima est conditio, sic etiam ipsius incolæ & habitatores in omni virtutum genere,& pręcipue liberalium artium disciplina,quæ ipsarum est nutrix & alumna virtutum, alios antecellat. Dudum siquidem fœlicis recordationis Eugenius Papa Quartus,prædecessor noster, tunc Conseruatorum,& Capitum Regionum dictæ Vrbis supplicationibus inclinatus, de fratrum suorum Consilio Apostolica auctoritate, statuit,decreuit,& ordinauit,q in Vrbe prædicta perpetuis futuris temporibus Generale Studium vigeret in qualibet facultate,ac Docentes & Studentes ibidem omnibus priuilegijs,libertatibus,& immunitatibus concessis Doctoribus,& Scolaribus in Studijs generalibus commorantibus, gauderent,& vterentur,ac Doctores & Scolares in ipso Romano studio commorantes non possent inuiti in Curia Capitolij occasione qualibet ciuiliter vel criminaliter conueniri,nisi forsan pro homicidio per eorum aliquem vel aliquos perpetrato,in quo casu Vicarius Romani Pontificis in spiritualibus contra Clericos, & Senator seu Senatores qui pro tempore forent in eadem Vrbe,contra Laycos procederent,& facerent quod Iusticia suaderet:nec iidem Doctores & Scolares Vrbis:ad aliquas contributiones in Talijs aut collectis quæ imponerent pro tẽpore habitatoribus dictæ Vrbis:seu aliqua obsequia Cõmuni Vrbis ipsius pręstanda,prætextu moræ quã in eadem Vrbe traherent:vel aliqua pedagia ratione rerum suarum,quas ad dictum Romanum studium deferri,vel exinde reportari facerent,tenerentur. Quodq; pensiones Domorum quas in eadem Vrbe, Studij causa commorando, inhabitarent, taxari deberent per duos Taxatores, quorum vnum ipsi Doctores & Scolares,alterum Commune Vrbis eligerent,& si duo concordare nequirent, staretur taxationi tertij Taxatoris, ab eisdem Doctoribus & Scolaribus eligendi,ac vltra Taxationem huiusmodi, nihil ab eis posset exigi nomine pensionis pro Domibus antedictis.Et licet Roma communis omnium esset patria,si tamen quispiam litem contra Scolares in illa causa Studij huiusmodi peregrinos super aliquo negocio mouere vellet,huiusmodi rei optione data Scolaribus ipsis,eos coram domino aut Magistro suo vel Vicario prædicto conueniret,iuxta legitimam super hoc editam Sanctionem,& qui contrafacerent,pœnam dict: Sanctionis incurrerent: Rectores quoq; Studij Vrbis huiusmodi pro tempore existentes,in ipsos Doctores & Scolares, ac Familiares ipsorum, tam circa cognitionem & decisionem causarum ciuilium & criminalium, ciuiliter & criminaliter in criminibus leuioribus motarum,quàm ipsorum corrigendos excessus leues, ordinariam potestatem obtinerent,eisdem doctoribus & scolaribus,quò litterarum Studio commodius possent incumbere. Quòdq; quandiu in pręfato Vrbis studio,docẽdo vel audiendo versarẽtur,fructus,redditus,& prouentus omnium beneficiorum suorum cum cura vel sine cura, etiam si

eorum aliqua, dignitates vel personatus existerent, quottidianis distributionibus dumtaxat exceptis cum ea integritate percipere valerent, cũ qua illos perciperent, si in Ecclesiis in quibus illa consisterent, personaliter residerent, & ad residendum interim in eisdem minime tenerentur, nec ad id a quoquam possent compelli. Et vt pro dicti studij manutentione facultates necessariæ non deessent, de simili consilio, & dilectorum filiorum Populi Romani qui pluries super hijs in eorum publicis congregationibus tractatum habuerant, & sic fieri desiderabant expresso consensu, etiam statuit & ordinauit, ꝙ extunc de cętero in perpetuum Gabella vini forensis, in Tabernis pro tempore vendendi, pro qua vẽditores huiusmodi vini Sex denarios pro qualibet libra Camerę dictæ vrbis soluere tenebantur, ad tres solidos cũ dimidio, pro libra augeretur, & pecuniæ inde prouenientes, iuxta ordinationem, tunc & pro tempore existentiũ, Rectoris & reformatorum dicti studij in salaria Doctorum, per eos ad legendum in eodem studio, pro tẽpore conductorum, & alias expensas, in dicto studio occurrentes, & non in alios vsus exponeretur, nec Gabellę huiusmodi augmentũ duraret, nisi ipso vrbis studio durante, decernens extũc irritum & inane si secus super præmissis, a quoquam quauis auctoritate, scienter vel ignoranter contingeret attemptari, prout in ipsius prędecessoris desuper confectis litteris plenius continetur. Cum autem sicut exhibita nobis nuper pro parte venerabilis fratris Dominici Iacobarij de Faceschis, Episcopus Pucerini Referendarij, & in eadem vrbe, eiusq; districtu in spiritualibus Vicarij nostri, qui etiam dicti studij Romani rector existit, & dilectorum filiorum Petri de Merilijs & Iohannis de Arcionibus, & Iohannis Baptistæ de Ecclesia, ac Iacobi de Palenis Ciuium Romanorum, eiusdem studii reformatorum petitio continebat, licet Gabella prædicta pro ipsius studij in statu florido & fructifero manutentione, & communi Ciuium & aliorum vndecunq; ad vrbem studij huiusmodi causa pro tempore veniẽtium, vtilitate, & cõmodo aucta fuerit, & ob auctam quoq; Benedicente domino eiusdem Populi multitudinem, augumentũ ipsum adeo creuerit, vt ex illo viris in qualibet litterarum disciplina quantiminus egregijs honesta salaria constitui possint, ipsiusq; studij Romani vniuersitas Doctoribus & scolaribus inter cęteras studiorum generalium in Italia vniuersitates, frequens & celebris esse deberet, tamen a pluribus citra annis adeò in illo scolarium copia defecit, vt quandoq; plures sint qui legant, quã qui audiãt, quod ex eo potissimum creditur prouenire, ꝙ præmissa per Eugenium prædecessorem præfatũ scolaribus immunitas, & alia priuilegia prædicta minime obseruantur, & lectores ipsi Romanæ curiæ, negocijs se inuoluentes, legendi munus, ad quod sunt iusta mercede conducti, passim omittunt. Pro parte eorundem Dominici Episcopi Rectoris, & Reformatorum nobis fuit humiliter supplicatum, vt litteras Eugenij prædecessoris huiusmodi approbare & innouare, ac alias in præmissis opportune prouidere, de benignitate Apostolica, dignaremur. Nos igitur irreparabilem lapsi nequicquam temporis huiusmodi iacturam ægreferentes: cupientesq; sicut prouidum decet patremfamilias futuris temporibus consulere, huiusmodi supplicationibus inclinati, & ex certa nostra scientia, auctoritate apostolica, tenore præsentium, dictas Eugenij prædecessoris litteras approbamus & innouamus ac præsentis scripti Patrocinio communimus, Decernentes omnia & singula in eisdem litteris cõtenta, præsertim quod de scolariũ exemptione, immunitate, & alijs illis concessis prærogatiuis, & gratijs in eis traditur, debere inuiolabiliter obseruari, Et nihilominus hac irrefragabili, & perpetuis futuris temporibus valitura cõstitutione, statuimus, decernimus, & ordinamus, vt exnunc de cętero, præter alios, qui necessarij fuerint in qualibet facultate lectores, vnus saltem in iure Canonico, & vnus in iure ciuili Doctores, & vnus in Philosophia seu Medicina magistri, eminẽtis litteraturę viri vndecunq; ad legẽdũ in scolis publicis dictę vrbis solitis tẽporibus & diebus, iustis & honestis salarijs, arbitrio pro tẽpore existentiũ Rectoris & Reformatorũ dicti studii, iuxta ipsorũ Doctorũ, & Magistrorũ qualitates, de Romani Pontificis licentia, moderãdis & assignãdis, per eosdẽ rectorẽ & reformatores, cõmuni opportuna in hoc per eos adhibẽda diligẽtia, Annuatim cõducãtur, & nullus dictorũ duorũ Doctorũ sic cõducẽdorũ, interim aduocationis, aut præterq̃ Domi si voluerit, cõsulendo, qđ ius aliud curiæ, vel vrbis prędictarũ officiũ valeat exercere, sed tã ipsi, q̃ cęteri omnes ad legendũ in hmõi scolis, pro tẽpore cõducti, solitis tẽporibus, & diebus, horisq; ad id eis per rectorẽ & reformatores præfatos statutis, legitimo impedimẽto cessante, cõmissum sibi legẽdi munus obire, & post finitas lectiones per aliquod conueniens spatiũ, circulos in eisdẽ scolis tenere debeãt. Et siquis ex eis nõ legitime impeditus a legendo cessauerit, quotiens id fecerit, totiens dupli eius quod pro qualibet lectione constituto ei salario, ipsum attingere discernetur, & ꝙ pro vna, Bidellis siue nũtijs dicti studij id legitime denũtiãtibus, & tribus reliquis quartis partibus fabricæ scolarũ earundẽ exnũc applicamus, pœna mulctetur, et ei tradenda Bulletta, seu mandato defalcandi, & denuncianti, ac curam dictæ Fabricæ habenti, iuxta applicationem prædictam

dictam

dictam persoluendi, Et quoniam inutilis hæc prouisio de facili reddi posset, nisi sint qui eius transgressores annotent, & scolas ipsas sollicite visitent, & frequentent, quod Rector cum duobus saltem dictorum reformatorum, semel in mense, & pluries vbi cognouerint expedire, diebus, atq; horis varijs & incertis, ad ipsas scolas, se personaliter conferant, & eas, earumq; Lectores, dum legunt, dum tenent circulos, visitent, & si qua correctione aut reformatione digna viderint, illa corrigant & reforment, & vnus ex eisdem reformatoribus seorsum, bis saltem in hebdomada, visitationis huiusmodi officium subeat per seipsum, & transgressiones, aut alia corrigenda, vel reformanda, cum Rectore conferat & collegis, vt eorum opera sic adhibita (super quo eorum & ipsorum cuiuslibet conscientias oneramus) studium prædictum votiuis proficiat incrementis, Bidelli vero seu Nuntij præfati, aut eorum alter rotuli collationatam copiam habeant penes se, in qoo scripta sint nomina omnium Lectorum, & qua quisq; hora sit lecturus, & iuxta illius ordinem & tenorem scolas circum eant, Festa palatij consueta in scolis ante Cathedram, Doctoribus & scolaribus nuntient, & si quem ex dictis lectoribus, suo loco abesse repererint, adhibito teste, illum annotent, & in fine cuiusq; hebdomadę, Notario dicti Rectoris, qui rem ad ipsorū Rectoris, & reformatorum notitiam fideliter deducat, inscriptis tradant. Et si dicti Bidelli in præmissis negligentes fuerint, pro tempore existentem ipsius Studij Rectorem pro prima eiusdem Rectoris arbitrio, pro secunda vero vicibus salarij & emolumentorum omnium vnius semestris in dictam Fabricam conuertendorum amissionis pœna mulctentur. Quod si tertio in similem inciderint negligentiam, officio Bidellatus huiusmodi perpetuo priuati, & ad illud vlterius obtinendum inhabiles sint, illudq; vacare censeatur eo ipso, et ne (quod passim euenit) Lectores præfatos, & legendi, & salaria non sine tedio percipiendi, duplex cura fatiget, q̃ Dilectus filius modernus depositarius pecuniarum dictæ Gabellæ, antequam de officio depositariatus hm̃oi se vlterius intromittat, & sui in dicto officio successores, anteq̃ ad illud quomodolibet admittāt, cautionem pręstent, de salarijs dictis Lectoribus, pro tempore constitutis, iuxta mandata desuper cōfici solita, & eis exhibita, absq; moræ dispendio integre persoluendis, q̃ si depositarius ipse solutionē hm̃oi per tres dies post præsentationem mādati sibi factā, distulerit, liceat dictæ Gabellæ conductoribus, salaria ipsa iuxta dicta mandata q̄uis illa ad depositariū sint directa, cū retentione pro se emolumentorū inde prouenientium, quæ capita solidorum vocātur, auctoritate præsentiū libere persoluere ex pecunijs eiusdem Gabellæ, ad quod faciendū, & singulas tertias partes salariorū hm̃oi, per Decemdium anteq̃ ipsius solutionis dictis Lectoribus pro tempore faciendæ terminus aduenerit, pro tempore existenti depositario præfato cum effectu assignandas, Conductores ipsi in contractu conductionis dictæ Gabellæ se specialiter, etiā sub aliqua pecuniaria pœna, debeant obligare. Insuper inhibemus sub excōmunicationis latæ sententiæ, & dupli eius in quo læsio cōmittetur si extimationem recipiat, parti dānum vel iniuriā patienti, exnunc applicati, pœna, quotiens contrauentum fuerit, ipso facto incurrendarum, Dilectis filijs modernis, & qui pro tempore fuerint, dictæ vrbis Gubernatori, Senatori, Curiæ causarum Camerę Apostolicæ Auditori, Cæterisq; curiæ & Vrbis prædictarū, ordinarijs & extraordinarijs iudicibus, ne super causis cōtra dictos scolares seu eorum aliquem, pro tempore motis, & dohanarum ac aliarum Gabellarū quarūcunq;, etiam ratione portarum, & Pōtium dictæ vrbis exactoribus, ne in Rebus & Bonis ad dictos scolares, pro eorū studio hm̃oi insistentiū vsu pertinentibus, contra exemptionem, & immunitatę prędictas, in ipsorum scolariū, seu alicuius eorū præiudicium, directe vel indirecte, quouisquęsito colore, quicq̃ facere, vel attemptare præsumant, Quocirca per Apostolica scripta mandamus præfato Dominicho Episcopo moderno, & qui pro tempore fuerint, dicti studij Vrbis Rectori, & prędictis modernis, ac pro tempore existentibus reformatoribus, vt præmissa omnia & singula quantum ad eos attinet obseruent, & quoad alios cuiuscunq; status, gradus, & conditionis fuerint, faciat ipse Rector de dictorū Reformatorum consilio auctoritate nostra firmiter obseruari: Transgressores, Contumaces, & inobedientes quoscunq; per censuram Ecclesiasticam, & alia iuris de quibus sibi videbitur, opportuna remedia, Appellatione quauis omnino remota, compescendo: Venerabili Fratri nostro, Raphaeli Episcopo Ostiensi moderno & qui pro tempore fuerit Collegij Venerabilium fratrum nostrorum dictę Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Decano, ac pro tempore existentibus, primo ex Presbyterorum, ac primo ex Diaconorum Cardinalium huiusmodi ordinibus, quatenus Rectori & Reformatoribus, Doctoribus & Scolaribus præfatis, quando & quotiens pro parte ipsorum, vel alicuius eorum, fuerint requisiti in præmissis efficacis assistant præsidio defensionis, faciantq; eos, & eorum quemquam respectiue auctoritate, facultate, exēptione, immunitate, & cæteris supradictis pacifice, vti, frui, & gaudere, non permittentes ipsos per quoscunq; desuper indebitę molestari, perturbari, aut inquietari,

Barruncello

Baruncello quoq;, Commestabilibus, Marescallis, & cęteris curiæ & vrbis prædictarum executoribus quibuscunq;, præsentibus & futuris, vt præfati Rectoris mandata contra quoscunq; tam personaliter quam realiter exequenda, præmissorum occasione, & auctoritate præsentium, de dictorum Reformatorum vel saltem duorum ex eis consilio, pro tempore, decreta sollicite, & fideliter exequantur, Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac statutis & consuetudinibus dictæ vrbis Iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, necnon omnibus illis quæ dictus Eugenius prædecessor in suis litteris prędictis voluit non obstare, contrarijs quibuscunq; : Aut si aliquibus communiter vel diuisim a dicta sit sede indultum, ꝙ interdici suspendi, vel excommunicari non possint per litteras Apostolicas, non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem. Cæterum quia ob Curiæ nostræ in vrbe continuam residentiam frequens in eadem vrbe est Ecclesiasticarum personarum concursus, & modernis temporibus, pro clariori Canonum intelligentia legum cognitio, non ab re esse dinoscitur; quibusuis Archidiaconis, Decanis, Plebanis, Præpositis, Cantoribus, & alijs Clericis sęcularibus, etiam personatus habentibus, ac Præsbyteris, quibus leges audire, sub excommunicationis sententia, & alijs pœnis, est a iure prohibitum, in studio Vrbis huiusmodi dumtaxat, pro clariori dictorum Canonum intellectu, Leges, sine alicuius Censuræ siue pœnę incursu audiendi, sanctæ commemorationis, Honorij Papæ iij. similiter prędecessoris nostri, & alijs constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, Cæterisq; contrarijs nequaquam obstantibus, auctoritate & tenore præmissis, plenam & liberam licentiam elargimur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, innouationis, communitionis, decreti, statuti, ordinationis, inhibitionis, & elargitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romę apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicę, Millesimo quingentesimo tertio decimo, Nonis Nouembris, Pont. Nostri Anno primo.

BVLLA Contra Homicidas.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuā rei memoriam. Quæ laudabili & prouida prædecessorum nostrorum ordinatione, contra viros sanguinum, et dolosos, Deo & hominibus, Propheta testante, abominabiles, vt pœnis debitis, Iustitia mediante puniantur, statuta sunt: opportunis Nos decet fauoribus prosequi, & efficacem operam adhibere circa obseruātiam eorundem. Dudum siquidem per pię Memoriæ Pium Papam Secundū prędecessorem nostrum, accepto, ꝙ a certis annis tunc elapsis citra in Terris locis & tenimentis Romanę Ecclesiæ mediate vel immediate subiectis, quam plura etiam ex leuibus causis commissa esse reperiebantur Homicidia, idem prædecessor attendens crimen huiusmodi inter alia esse perniciosum, & detestabile, & iuxta Canonicas Sanctiones debere graui animaduersione puniri, & tanto seuerius puniendum & extirpandum fore, quanto manifestius cognoscebatur. Quod ex eo vt plurimum scandala & mala plurima subsequebantur, ac cupiens ꝙ eiusdem Ecclesiæ mediate vel immediate subiecti, pacifici forent & modesti, & Terras ac loca prædicta siccarijs expurgare, inter alia per quasdam statuit & decreuit, quòd omnes illi qui pro delicto Homicidij forent condemnaati, seu alias de Ciuitate aliqua, & districtu ipsius Banniti, non possent ad Ciuitatem, seu districtum huiusmodi quocunq; tempore redire, seu in eis vel eorum altero moram trahere, etiam habita pace ab hæredibus vel consanguineis, seu filijs ipsius occisi, nec Legatus etiam de latere, aut Gubernator qui pro tempore foret, vel quiuis alius posset auctoritate apostolica, seu ex officio suæ Legationis aliquem Homicidam, seu exbannitum, rebannire, reducere, seu reuocare ad Ciuitatem, vel districtum, aut eorum alterum, seu ei licentiam, vel saluū conductum concedere redeundi seu morandi in eis, vel eorum altero, in perpetuum, vel ad tēpus modicum siue magnum, nec etiam per diem vnum siue noctem. Quod si secus per quemq̄ ex supradictis factum foret, ipso facto incideret in pœnam excommunicationis, sine vlteriori sententia declarationis, a qua per alium quàm per summū Pontificem, & tunc facta de hoc speciali expressione, nō posset absolui, ac licētia, reductio, saluus conductus, & cassatio, Processus & Banni huiusmodi essent ipso iure nullæ nulliusq; roboris vel momenti, incideretq; etiam in pęnam Ducatorum Mille, Cameræ Apostolicę Applicandorum, quam Thesaurarius, cui hoc secrete, vel publice foret denunciatum, de suo salario retineri faceret, & mandaret, nullo super hoc expectato, seu requisito superioris mādato: quod si nō faceret ipse Thesaurarius, eandē sententiā excōmunicationis, ipso facto cū eisdem qualitatibus incurreret, Ipseq; sic rebnāitus, reductus,

ſiue quocunq; alio modo reuerſus, poſſet & deberet capi detineri, & incarcerari, & de ipſo ſecundum ſententiam contra eum latam, Iuſtitia fieri, per Gubernatorem, Poteſtatem, & alios officiales ad quos ſpectaret, & pertinerer incontinenti, ſine vlteriori licentia, notificatione, & requiſitione ſuperioris, vel alterius, ſub pœna Ducentorum Ducatorum auri, Cameræ prędictę applicandorum vel retinēdorum, quam Theſaurarius pręfatus, ſimili modo, & forma, ac ſub ſimilibus Cenſuris, faceret retineri, & ꝙ quæcunq; Appellationes interpoſitæ, vel interponendæ, ab huiuſmodi, vel alijs ſententijs, ſiue Grauaminibus contra Homicidas latis, vel a proceſſu contra eum facto, etiam ſi lis, vel inſtantia ſuper eis penderet, & inhibitiones vigore ipſarum emiſſę forent per Auditorem Camerę, vel alium quemcunq; ordinarium, vel delegatum, eſſent nullæ, & inualidæ, nec ad vlteriora ſuper eis, & ipſarum vigore procedi poſſet, aut deberet, Quinimmo appellationes, lites, & cauſæ huiuſmodi cenſerentur aduocatę, extinctę & inualidę, nec poteſtates, vel alij officiales quibus inhibitum foret, mandatis Inhibitionibus litiſpendentijs cenſuris & pęnis in eis contentis, aſtringerentur, Immo tenerentur, & deberent ad executionem ſentētiarum latarū procedere, poſſet tamen in Caſibus a iure vel ſtatuto permiſſis appellari ad Gubernatorē Ciuitatis, vel Prouinciæ, qui infra Menſem cauſam diffinire teneretur, quo elapſo Appellatio, inhibitio, & inſtantia ſuper eis eſſent nullę, et liber, ſine impedimento poſſet fieri Executio ſententiæ, vel banni, ac ſi non fuiſſet Inhibitum, & Appellatum, ꝗq; Banniti, & Condemnati propter hmói crimen homicidij cenſerentur, & eſſent Banniti ab omnibus locis circūuicinis vſq; ad Miliaria Quinquaginta, intra quę ſi reperti forent, poſſet, & deberet Capitalis ſentētijæ, ſiue condemnationis pecuniariæ executio fieri contra eos per Poteſtates, & alios officiales, Ciuitati, diſtrictui & loco Præſidentes ſub pœnis pecuniarijs ſimili forma imponēdis. Item ꝙ omnes, & ſinguli homicidæ, quorum delictum notorium foret, vel de homicidio infamati, ſeu condemnati, etiam ſi de delicto huiuſmodi ex forma ſtatuti inquiri non poſſet, vel aliqua pœna imponi, vel etiam ſi ipſius delicti, vel pœnę pro eo interpoſitę, auctoritate Apoſtolica, vel alterius ab ea, vel a Romano Pōtifice poteſtatem habentis, eſſet facta remiſſio, caſſatio proceſſus, & ſententia annullata, vel alias quomodolibet diſpenſatum per viam gratiæ ſeu iuſtitiæ remiſſionis in toto vel in parte, non poſſent habere officia, vel dignitates in quibuſcunq; locis, Ciuitatibus & Terris, a quibus Banniti forent, in quibus Domicilium eorum originis haberent, ſeu alias moram traherent, vel reſiderent, etiam ſi forent abſoluti rebāniti, vel alias eorum ſententia, vel cōdemnatio ſiue proceſſus caſſati, irritati, vel alias pro infectis habiti, ſed perpetuo eſſent infames, & omni officio, & dignitate priuati, nec poſſent ferre teſtimonium, nec tabellionatus officium exercere, non admitterentur ad Iudicandum ſeu ad aliud officium exercendum, & ab omnibus actibus legitimis eſſent perpetuo ſuſpenſi, quinimmo ſi huiuſmodi officia acceptarent, exercerent, ſeu ad ea exercenda admiſſi forent, tam ipſe, quam Gubernator, Legatus, aut ſuperior, qui eum eligeret, vocaret, aut ipſum officium exercere, ſeu ei præeſſe pateretur, pœnam quingentorum Ducatorū auri, ipſo facto incurreret, & ſua Gubernatione priuaretur, nec geſta in iudicio, vel extra iudicium, tam per eum qui admiſſus foret ad officium, quam per eum qui illud ab eo exerceri paſſus foret, decętero valida eſſent, & robur obtinerent, quinimmo eſſent nullius roboris, vel momenti, & ſi Eccleſiaſticæ perſonæ forent, ſententiam excōmunicationis ipſo facto incurrerēt ſine vlteriori declaratione, a qua nō poſſent, pręterquam a Romano Pōtifice, cum ſpeciali delicti ſeu remiſſionis huiuſmodi expreſſione abſolui, & Thæſaurarius Camerę, ſine vlteriori requiſitione ſeu notificatione, aut Inhibitione, vel monitione, Salarium eiſdem, vel alteri debitum retinere deberet, ſi ab eo deberetur, ſi vero non deberetur, mandaret Poteſtati, Gubernatori, vel alteri ad quem ſpectaret, ab eis, vel eorum altero exigi, ſub eiſdem Cenſuris & pœnis. & deinde Recolendæ Memoriæ Paulus Papa Secundus, etiam prædeceſſor noſter, Nonnulla, quietem & laudabile regimen Ciuitatis noſtræ Peruſinæ punitionem exceſſuum, quæ inibi pro tempore committi contigerat, ſtatuens, inter alia eiuſdem Pij Prædeceſſoris ſtatutum & Decretum, prædicta, per alias, in quibus ſtatuti & decreti prædictorum tenorem de verbo, ad verbum inſeri fecit, approbauit, ac voluit, et mandauit, præſertim in Ciuitate prædicta inuiolabiliter obſeruari, poſtmodum vero per fœlicis recordationis Sixtum Papam quartum ſimiliter prędeceſſorem noſtrum accepto quod eiuſdem Pij prædeceſſoris ſtatutum, & decretum prædicta ab aliquibus temporibus citra, non fuerant obſeruata, & ex illorum inobſeruantia ſubditi præfatæ Eccleſiæ procliuiores fuerant ad homicidia commmittenda, iamq; fere paſſim quottidie homicidia perpetrabantur, & homicidæ præfati ideo ad illa committendum promptiores exiſtebant, quia ſperabant latere, & ſuorum exceſſuum remiſſionem facile conſequi poſſe: idem Syxtus prædeceſſor, deteſtabilem, & horrendam talium ſiccariorum nequitiam, ad aliorum tutelā opportunis remedijs proſequi cupiens, habita ſuper hijs, cum fra-

tribus

tribus suis præfatę Ecclesiæ Cardinalibus,de quorum numero tunc eramus, deliberatione matura,& de illorum consilio statuta,& decreta prædicta Pij prædecessoris præfati, & prout illa concernebant,omnia & singula in eiusdem Pij prędecessoris litteris contenta,per reliquas suas litteras approbauit, et robur perpetuę firmitatis obtinere debere decreuit,ac voluit,& de eorundem fratrum consilio statuit,& ordinauit, quod condemnati eatenus, et quos in posterum condemnari contingeret,vbilibet in Ciuitatibus,Terris,& Locis prædictis,pro homicidio,siue vt Principales,siue vt Auxilium,Consilium,& fauorem præstantes,suarum condemnationum remissionem,aut contra illas Saluumconductum,& licentiam secure morari,in loco Patrati Criminis,vel ei infra Quinquaginta Miliaria,vt præfertur propinquo nullatenus obtinere possent, ab alio,quam ipso Syxto prędecessore,& Romano Pontifice qui pro tempore foret, & alicuius alterius etiam Legati de latere remissio nemini suffragaretur. Et si forte contingeret eundem Syxtum prædecessorem,& Romanum Pontificem pro tempore existentem ad remissiones,seu Saluumconductum hmôi procedere,talis remissio, per Prçoccupationem processisse, censeretur, et nemini prodesse posset,nisi in illa vere ipsius Sixti prædecessoris litterarũ, tenor de uerbo ad verbum,non autem pet clausulas id importantes insertus foret,& specificata, & determinata causa exprimerentur,quæ eundem Sixtum prędecessorem,& successores suos induceret ad derogandum prçmissis,quę cũ tam matura deliberatione ab eo emanarat. Et vt prçmissa eo plenius innotesceret,voluit ea per Legatos,Rectores,& Gubernatores,Prouinciarum, Ciuitatum, & locorum,temporali Dominio prçfatę Romanę Ecclesiæ subiectorum,in singulis Ciuitatibus, & locis eorum legationi Commissis, Sono tubæ prçmisso,publicari,& in registris in quibus talia decreta dictæ sedis registrari sunt solita,Registrari,prout in singulis litteris prędictis,plenius continetur, Cupientes igitur, vt statuta,& decreta hmôi, quæ tam prouide emanarunt, tanto firmius obseruentur,quanto erunt sæpius eiusdem sedis auctoritate roborata,habita super præmissis,cum fratribus nostris Sanctę Romanę Ecclesię Cardinalibus deliberatione matura, de illorum Consilio,Pij,Pauli,ac Sixti,prędecessorum prædictorum laudabilia statuta,decreta,volũtates,ordinationes,& mandata prędicta,ac prout illa concernunt,omnia & singula, in eorundẽ prædecessorum litteris contenta,auctoritate apostolica,præsentium tenore,approbamus,& robur perpetuæ firmitatis obtinere debere decernimus,ac volumus,& mandamus,perpetuis futuris temporibus obseruari,& iuxta eiusdem Sixti prędecessoris litteras per Legatos,Rectores,& Gubernatores prędictos,in singulis Ciuitatibus,& locis eorum, Legationi, Rectoriæ,& Gubernationi Commissis, sono tubæ prçmisso,publicari,& in Registris solitis registrari, Non obstantibus constitutioniqus,& ordinationibus apostolicis,ac quibusuis Priuilegijs,concessionibus, & indultis,per sedem apostolicam,quibusuis Prouincijs,Domicellis,Ciuitatibus,Terris, & locis,ac personis alijs,quauis consideratione,concessis. Quę quoad prçmissa reuocamus,& nemini volumus suffragari, Cęterisq; contrarijs quibuscunq;. Nulli ergo omnino hominum,liceat hanc paginam nostræ Approbationis,constitutionis,mandati,renocationis,& volũtatis,infringere,vel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attemptare prçsump̃serit,Indignationẽ omnipotentię dei,ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo quadringentesimo octuagesimosexto. Pridie Kalendas Septembris, Pontificatus nostri, Anno Secundo.

BVLLA Contra Brigosos,& in fauorem Paceriorum.

SIXTVS Episcopus seruus seruorum dei. Ad perpetuam rei memoriam,Perniciosam deoq; odibilem rixarum consuetudinem,& inquietorum rixantium Brigas detestabiles aut verius corruptelã,quæ Pacis æmulo Procurante,in plerisq; nostris,& Romanæ Ecclesię Ciuitatibus præcipue alma Vrbe cum animarũ euidenti periculo,corporum quoq; & facultatũ maximo detrimento, diutius inoleuit,quantum nobis ex alto permittitur,eradicare totis viribus cupientes,nostre sollicitudinis Pastoralis officium, ita interponere,ac Prædecessorum nostrorũ decreta prouide super hoc edita nostri muniminis Præsidio instaurare curamus,ꝙ sublatis quibuslibet dissidijs,ciuilibusq; discordijs,nostri,& eiusdẽ Ecclesiæ filij Pacis amenitate lętent̃,peruersorũ vero temeritas pœnarũ exaggeratione penitus arceatur.Olim siquidẽ a fœlicis recordationis Paulo Papa Secundo,Prædecessore nostro emanarũt litterę tenoris subsequẽtis.Paulus Episcopus seruus seruorũ dei.Ad perpetuã rei memoriã. Veros sanguineos, & dolosos abominabiles deo,Sãctus Propheta testat̃,nec immerito quidẽ apud deũ,& homines detestãdi videntur,qui horrenda sæuitia,

fænitia,& vindictæ furore Succensi, sanguinem sitiunt aliorum,& præsertim insontiũ, ita vt nõ solum corporum mortem procurent,sed etiam animarum,pro quibus dei filius mortem subiit corporalem,easq; pretio sui sanguinis comparauit,vnde nos eiusdem saluatoris vicem, disponente domino, licet immeriti, obtinentes in terris, Eosdem merito, detestamur, & ad gregis Dominici custodiam sollicitis excitati vigilijs animarum,& corporum saluti, & publicæ paci, ac quieti, attenta cogitatione insistimus,vt perditorum hominũ audaciam compescendo animas simul, & corpora deo lucrifacere sua nobis cooperante gratia valeamus, Sane in alma Vrbe nostra quę sicut per sacram Beati Petri,sedem totius,est caput orbis effecta, ita cęteris vrbibus quietis & pacis norma,& exemplar deberet esse Iustitiæ, instigante Diabolo pestiferum, & pernitiosum malum irrepsit, vt si quando inter aliquos,etiam pro leuissima causa,quam Brigam vocant, rixa fuerit exorta,in qua alter alterum percusserit, aut vulnerauerit, percussus aut vulneratus, huiusmodi offendentis, patrem,fratrem,aut filium,seu alterum ex propinqnis,iniuriæ expertem,& plærumq; offensionis ignarum, aut huiusmodi excessus plurimum indolentem Horribili immanitate,& furiosa dementia,in vindictam suæ iniuriæ vulnerat,& interdum occidit, aut aliquis propinquorum offensi,ad vltionem iniuriæ Propinqui sui, vt præmittitur propinquum offendentis vulnerat,vel occidit,vel vulnerari,& occidi facit,inde quoq; iuxta dãnabilem abusum Ciuitatis,vtraq; pars se domibus priuatis includit,quas in contemptum summi Pontificis, videlicet Principis,ac etiam Magistratuum ciuitatis,armatis complent,& interdum fores domorum,& porticus steccatis communiunt,vbi tanquam ad officinas asilum scelerum perditi homines,& scelesti,ex vtraq; parte cõueniunt,illic rabida factio iungitur,atrocissimi sceleris immanitate concordans, illic dementia, & fama est, & venalis iniuria,dum hii, qui nulla sunt iniuria lacessiti,ad vindictam offensorum,insana mente,& ferali crudelitate, coniurant,hii sunt quorum veloces pedes sunt ad effundendum sanguinem,qui viam pacis non cognouerũt, Inter quos fœda & obscęna conuertit Alearum vsus,pecuniarum effusio,patrimoniorum dissipatio,dirę blasfemię,& obsceni aguntur incæstus,ex hiis oritur regentium Rempublicã,& Magistratuum cõtemptus,ac seditiones nonnunquam excitantur,quodquidem ex alio veteri processit abusu,& si quando huiusmodi rixæ & offensiones,intercedunt non solum propinqui,atq; coniuncti,sed etiam extranei vtriq; parti se offerunt,quod vulgo apud eos,& materno vocabulo, Fare de bene, nuncupatur,ex quo plerumq; totius Ciuitatis studia,non sine graui nota regẽtium, atq; discrimine reipublicæ, armantur aduersus proximos, miseri spiritu diaboli repleti, omne ius humanæ societatis,omnem charitatẽ, omnem ciuilem concordiam damnabili abusu peruertunt. Nos igitur tam immani,& crudeli facinori,ac populi nostri peculiaris periculis volentes occurrere,& tam nepharios pręsumptores debitę animaduersionis mucrone ferire,& vt tuta sit inter improbos innocẽtia,etiam in ipsis improbis formidato supplicio,refrenetur audacia,ac nocendi facultas,ipsiusq; almæ vrbis nostræ paci, & quieti, & tranquillitati consulere, vt fœlici dñca regimine præsernetur a noxijs,& optatis semper perficiat incrementis. Hac irrefragibili,matura,digestissima,& perpetua valitura cõstitutione, Statuimus,& ordinamus,vt quicunq; deinceps Baro,aut domicellus, vel Ciuis Romanus,vel quæuis alia Ecclesiastica, sæcularisq; persona,cuiuscunq; conditionis,& qualitatis existat,quacunq; etiam atroci iniuria lacessita pro sua,vel amici, aut propinqui iniuria vindicanda, patrem,aut filium,fratrem, aut propinquum,vel alias amicum,vel domesticum offendentis,vulnerare,mutilare,occidere,vel quocũq; modo,realiter,vel personaliter,offendere pręsumpserit,aut Talia fieri fecerit, vel mandauerit, similiter qui in vrbe Roma,vel in eius districtu,occasione rixæ,vel Brigæ,domũ Cõmunire,armatos receptare,aut tenere,vel adhærẽtes,& complices,ac fautores Brigæ arcessere,seu quãcunq; conuẽtionẽ,congregationẽ,& Collectã hominũ,ad vltionẽ iniurię,inuocare,excitare, innitare, vel receptare præsumpserit per se,vel aliũ,Crimẽ Lęsæ Maiestatis incurrat,& tanquã Læsę Maiestatis,rebellionis,ac Seditionis in Vrbe cõcitatæ reus cẽseatur,& habeatur,ac veluti talis,a competẽtibus iudicibus seuerissime puniatur. Ecclesiastici vero talia perpetrãtes ab omni dignitate,honore,ordine,officio,& Beneficio sint ipso iure priuati,& perpetuæ custodiæ mancipentur, beneficia eorũ libere alijs per illos ad quos eorũ collatio pertinet,cõferãtur. Omnesq; Pręterea talia perpetrãtes,& committẽtes,tanq̃ Christianæ religionis alieni,publicæ Pacis æmuli, ab omni Populo,Ciuitate,Terra,vel loco,Ecclesiæ Romanæ mediate vel immediate subiecto, sint perpetuo diffidati, eorũ bona tam mobilia q̃ immobilia sint ipso iure,Camerę apostolicę confiscata, Nulli Pręterea taliũ alicuius aperiatꝰ Ianua dignitatis,aut honoris Ecclesiasticæ vel mũdanę, seu ad alicuius loci regimẽ sit assensus,Et ut magis famosa sit eorũ infamia,factio testamẽti actiue & passiue,sit eis interdicta,ad actus legitimos nullus eis pateat aditus, nulla porta pãdatꝰ, omni spe gratię,aut dispẽsationis adẽpta,Ac præter prædictas pœnas, sententiã excõmunicationis, &

perpetuæ

perpetuæ maledictionis incurrãt,a qua Absolui nõ possint nisi per Romanos Põtifices,Præterq̃ in mortis articulo constituti,illi vero qui ipsis offensis vel offendentibus seu Brigosis adhærere fauere opẽ Auxiliumue permittere, vel in domibus aut Castris locis seu forte litus suis receptare, aut qui Iuxta vulgare, Fardebene,deinceps præsumpserit, tamquam fautores scelerum, & conspiratores aduersus publicam pacem,omnino similis rebellionis confiscationis depositionis,priuationis inhabilitationis atq; excommunicationis,& anathematis pœnas incurrant. Statuimus præterea, vt domos & habitationes principaliu m offendentium,qui vindictã in alios vt præmittitur sumere vel exercere,vel etiam qui ex vtraq; parte Domos ipsas munire,aut con gregationes occasione Brigæ,& Collecta hominum aduuare, aut armis vel armatis,seu Steccatis, aut Propugnaculis communire ausi fuerint,in detestationem tanti facinoris demoliantur et vsq; ad solum,ad perpetuam infamiam Frosternantur:per hoc quoq; Secularibus,& alijs iudicibus suis competentibus,non adimimus facultatem vtendi Statutis & Legibus aduersus tales editis vel edendis:Dignum est enim vt nefandi ratione flagitij, vltionis seueritas extendatur,& propter enormitatem facinorum,pœnarum modus exuperet. Cæterum volumus q̃ singuli in dicta Vrbe Rixam seu Brigam quomodolibet forsan in præsentiarum habentes, sustinentes,aut excitare molientes,cuiuscunq; status,vel conditionis fuerint, post publicationem præsentium in curia Capitolii,& alijs publicis dictæ vrbis locis faciendam, infra Quindecim dierũ spatium super illa in dilectos filios eiusdem Vrbis generales Pacerios nostros, ac Chericum de Chericatis Ciuem & militem Vicenrinum seu alium per nos eius loco forsan surrogandum aut deputandum,& de iure & de facto iuxta auctoritatem & arbitrium eorum plenarie compromisisse, ipsorumq; decisionibus, sententiis,& mandatis, quæ omnia rata & grata haberi, ac ab omnibus & singulis, quorum interest, vel intererit quomodolibit in futurum, inuiolabiliter obseruari volumus atq; mandamus, Stare & parere debeant, & teneantur. Decernentes nulli licere illis contradicere,nec etiam ab eis quomodo appellare, Inhibentes nihilominus districtius ne aliquis per seipsum aut quemuis alium directe vel indirecte,seu alio quouis quæsito colore contra pacem,& concordias,hactenus initas & factas,vel securitates præstitas,seu deinceps ineundas, venire, vel aliquid attemptare, aut illas infringere quomodolibet præsumant,sub pœnis vltra vrbis statuta in huiusmodi facta Pace contentis,ac præmissis,& alijs arbitrio nostro infligendis,Quas rebelles,& contrafacientes, ac pacem huiusmodi non seruantes,eo ipso quo contrafecerint,irremissibiliter incurrant. Ad maiorem prçterea firmioremq; rei subsistentiam,& perpetuam obseruationem,volumus & mandamus q̃ prçsentes nostræ litteræ eiusmodi voluntatem, ordinationem,& Decretum nostrum continentes,in volumine Statutorum dictæ nostrç Vrbis,de verbo ad verbum denotentur,& describantur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrç constitutionis,ordinationis,staturi,voluntatis,mãdati,Decreti,& inhibitionis,infringere,vel ei ausu temerario contraire, Siquis autem hoc attemptare præsumpserit,indignationem omnipotentis Dei ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit Incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Marcum Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo quadringentesimo sexagesimo sexto, Decimo Kalendas Octobris, Pontificatus Nostri Anno Tertio Cum autem, sicut facti euidentia manifestat ex ordinatione tam prouida,modica pronenerit hucusq; Vtilitas,& littera Prædecessoris huiusmodi in obseruantia debita,pro nostro, ac ipsius Prædecessoris voto laudabili, nequaq̃ habitæ fuerint, vt decebat. Nos peruersorum temerarios ausus castigatione debita reprimere & Rixis,Brigis,atq; dissidijs huiuscemodi,finem imponere cupientes, Motu proprio litteras prædictas,auctoritate Apostolica,tenore præsentium,ex certa scientia innouantes,ac vim,vigoremq; perpetuos obtinere, & inuiolabiliter obseruari decernentes,omnibus quoq; & singulis,Rixam,seu Brigham,quomodolibet ad præsens in eadem vrbe obtinentibus, sub pœnis in prçinserta Bulla contenti districtius mandantes,vt infra Trium dierum Spatium, a die Publicationis prçsentium inchoandum. alijs vero Brighas ipsas in futurum forsitan habituris,sub decem similium dierum termino debeant & teneãtur omnes & singulas Brighas & differentias huiusmodi, in modernos Pacerios nostros ac alios pro tempore existentes,per nos ad hoc specialiter deputatos, seu in posterum deputandos,de iure & de facto iuxta eorundem Arbitrium,& auctoritatem plenarie compromittere,& ipsorum sententijs,decisionibus, & mandatis, quæ omnia grata & rata haberi volumus, stare & parere debeant & obseruari volumus in futurum, Quodq; Pacerij prædicti teneantur & debeãt, omissis iuris & statutorum solemnitatibus,ac dilationibus, nostra auctoritate de consilio tamen & assensu præsentis nostræ almæ Vrbis Gubernatoris,& pro tempore existentis, omnes & singulos Brighosos, hmõi cogere & compellere, ad pacem & reconciliationem, Ineũdas,Contradictores & retinẽtes,vijs iuris,& remedijs opportunis,omni prsus appellatio-

ne

ne cessante penitus compescendo, alias iuxta litterarum prædictarum continentiam & tenoré, Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno incarnationis Dominicæ Millesimo quadringentesimo septuagesimo septimo. Quarto idus Iulij, Pontificatus Nostri Anno Sexto.

BVLLA contra sumentes vindictam in personam tertij. Ac contra Brighosos. Et quod a sententijs Paceriorum non appelletur.

NNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum dei. Ad perpetuam rei Memoriam. Et si de cunctarum Ciuitatum temporali Dominio Romanæ Ecclesiæ subiectarum prospero & felicis Regimine cogitare nos deceat, ad nostram tamen almam Vrbem Apostolorum Petri & Pauli glorioso martirij cruore Domino nostro Ihesu Christo consecratam, Ciuitatem Sacerdotalem & Regiam, eiusq; salubre regimen tanto accuratius aciem nostræ considerationis extendere, & quæ propterea prouida predecessorum nostrorum ordinatione emanarunt, pro eorum subsistentia firmiori, nostræ approbationis munimine roborare debemus, quanto illa caput est orbis & altissimus in ea Sacerdotij principatum & Christianæ religionis caput instituit ac fuit, quod pro nostra salute pertulit, Martirij sedem, ad quam de vniuersis mundi partibus Christifideles confluunt, in numero copioso voluit collocari. Dudum siquidem cum in ea præfata vrbe instigante diabolo pestiferum ac pernitiosum malum irrepsisset, quod si quando inter aliquos, etiam pro leuissima causa, Rixa quam Brigham vocabant exoriebatur, in qua alter alterum percuteret, aut vulneraret, percussus aut vulneratus huiusmodi, offendentis Patrem fratrem aut filium, seu alterum ex propinquis iniuriæ expertem, & plærumq; offensionis ignarum, aut huiusmodi excessus plurimum indolentem, horribili immanitate, & furiosa dementia in vindictam suæ iniuriæ vulnerabat, & interdum occidebat, aut aliquis propinquorum offensi ad vltionem iniuriæ propinqui sui, vt premitritur, propinquum offendétis vulnerabat vel occidebat, vel vulnerari & occidi faciebat, inde quoq; iuxta damnabilem abusum eiusdem Ciuitatis, vtraq; pars se Domibus priuatis includebat, quas in contemptum summi Pontificis ac etiam Magistratuum Ciuitatis, armatis cóplebant, & interdum fores Domorum & Porticus steccatis communiebant, vbi tamquam ad officinas & asilum scelerum perditi homines & scelesti, ex vtraq; parte conueniebant, Illic rabida factio iungebatur atrocissimi sceleris immanitate concordans. Illic dementia, & vt fama erat, venalis iniuria, dum hij qui nulla erant iniuria lacessiti, ad vindictá offensorum, insana mente, & fetali crudelitate coniurabant, hij erant quorum veloces erant pedes ad effundendum sanguinem, & qui viam pacis non cognouerant, & inter quos fœda & obscena committebantur, alearum Lusus, pecuniarum effusio, patrimoniorum dissipatio, diræ Blasfemię & obsceni agebantur incæstus, Ex hijs oriebatur regentium rempublicam & Magistratuum contemptus, ac seditiones nonnumquam excitabantur, quodquidem ex alio veteri processerat abusu, vt si quando huiusmodi Rixæ & offensiones intercedebant, non solum propinqui atq; coniuncti, sed etiam Extranei vtriq; parti se offerebant, quod vulgo apud eos, & materno vocabulo, Fare de bene, nuncupabatur, ex quo plærumq; totius Ciuitatis studia diuidebantur, non sine graui nota regentium, atq; discrimine rei publicæ, armabantur aduersus proximos miseri spiritu Diaboli repleti, & omne ius humanæ societatis, omnem caritatem, omnem ciuilem concordiam damnabili abusu peruertebant, Fœlicis recordationis Paulus Papa Secundus prędecessor noster, volés tam immani, & crudeli facinori, ac Populi peculiaris Romanæ Ecclesiæ periculis occurrere, & tam nefarios pręsumptores debitæ animaduersionis Mucrone ferire, & vt tuto esset inter improbos Innocentia, & ipsis improbis formidato supplicio refrenaretur audacia, ac nocendi facultas, ipsiusq; almæ Vrbis paci, & quieti, ac tranquillitati consulere, vt fœlici ducta regimine præserua retur a noxijs, & optatis semper proficeret incrementis: irrefragabili, matura, digestissima, & perpetuo valitura constitutione, statuit, & ordinauit, ꝙ quicunq; deinceps Baro, aut Domicellus, vel Ciuis Romanus, vel quæuis alia Ecclesiastica, Secularisq; persona, cuiuscunq; conditionis, & qualitatis existeret, quacunq; etiam atroci iniuria lacessita, pro sua vel amici aut propinqui iniuria vindicanda, Patrem aut filium, fratrem, aut propinquum, vel alias amicum, vel domesticum offendentis vulnerare, mutilare, occidere, vel quocunq; modo, realiter, vel personaliter offendere præsumeret, aut Talia fieri faceret, vel mandaret: & similiter qui in Vrbe Roma, vel in eius districtu, occasione Rixæ, vel Brigæ, Domum communire, armatos receptare, aut tenere, vel adhærentes, aut complices, ac fautores Brigæ arcessere, seu quácunq; conuentionem, congregationem, & collectam hominum, ad vltionem iniuriæ, inuocare, excitare, inuitare, vel re-

ceptare præsumeret, per se, vel alium crimen læsę Maiestatis incurreret, & lęsę maiestatis, rebellionis, ac seditionis in Vrbe concitatę, reus censeretur & haberetur, ac veluti talis a competentibus iudicibus seuerissime puniretur. Ecclesiastici vero talia perpetrantes, omni dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio, essent ipso iure priuati, & perpetuę custodię manciparentur, Beneficia eorum libere alijs per illos ad quos eorum collatio pertineret, conferrentur, omnesq; præterea talia committentes, tamquam Christianę religionis alieni, publicæ Pacis æmuli, ab omni Populo, Ciuitate, Terra, vel loco, Ecclesiæ Romanæ mediate vel immediate subiecto, essent perpetuo diffidati, eorum Bona tam mobilia, quam immobilia essent ipso iure Cameræ Apostolicæ confiscata, Nulli pręterea talium alicuius aperiretur Ianua dignitatis, aut honoris Ecclesiastici, vel mundani, seu ad alicuius loci regimen esset ascensus: & vt magis famosa esset eorum infamia, factio testamenti actiue & passiue esset eis interdicta, ad actus legitimos nullus eis pateret aditus, nulla porta panderetur, omni spe gratiæ, aut dispensationis adempta: ac præter prædictas pœnas sententiam excommunicationis, & perpetuæ maledictionis incurrerent, a qua absolui non possent, nisi per Romanum Pontificem, præterquam in articulo mortis constituti: illi vero qui ipsis offensis, vel offendetibus seu Brighosis, adhęrere, fauere, opem, auxiliumue promittere, vel eos in Domibus, aut castris, locis, seu Fortelitijs suis receptare, aut qui iuxta vulgare (Fare de bene) deinceps præsumerent, tamquam fautores scelerum, & conspiratores aduersus publicam Pacem, omnino similis Rebellionis, confiscationis, depositionis, priuationis, Inhabilitationis, atq; excommunicationis, & anathematis pęnas incurrerent. Statuit præterea idem prædecessor, vt Domus & habitationes principalium offendentium, qui vindictam in alios, vt præmittitur, sumere vel excitare, vel etiam qui ex vtraq; parte domos ipsas munire, aut congregationes occasione Brigę, & collectas hominum adunare, aut armis, vel armatis, seu steccatis, & propugnaculis communire, ausi forent, in detestationem tanti facinoris, vsq; ad solū, ad perpetuam infamiam, prosternerentur, per hoc secularibus, & alijs iudicibus suis competentibus non adimens facultatem vtēdi statutis & Legibus aduersus tales editis, vel edendis, quia dignum fore existimabat, vt ratione nefandi flagitij vltionis seueritas extenderetur, & propter enormitatem facinorum, pęnarum modus exuberaret, prout in eiusdem prædecessoris litteris desuper confectis, quarum tenorem idem prædecessor, de verbo ad verbum, in volumen statutorum eiusdem Vrbis annotari & describi mandauit, plenius continetur. Cum autem post dicti prędecessoris obitum, qui contrauenerunt eisdem litteris ab aliquibus temporibus citra, pęnis in eis contentis puniti non fuerint, & ex illorum impunitate Romani Ciues inuicem dissidentes, pro leuibus plerumq; causis, procliuiores fuerint ad huiusmodi abusus suscitationem, & se domibus includere, illas armis propugnaculis & scelestis hominibus munire, & se sic quā pluribus annis inclusos, in eisdem Domibus continere, & interim nōnumquam Manus improbas, non fine interuenientium hinc inde trucidatione conferere, scandala plurima in eadem Vrbe excitare non formidauerint, nec formident, creueritq; valde numerus dissidentium eorudē, qui passim in eadē Vrbe, ad vindictam, iuxta abusus prædictos, mutuorū palam tū exquisitis dolis se interficere, & alias offendere non cessant. Nos qui detestabilem & horrendam talium nequitiam oportunis remedijs persequi studijs quærimus indefessis, habita super hijs cum fratribus nostris Sanctæ Romanę Ecclesię Cardinalibus deliberatione matura, de illorū consilio, eiusdem Pauli prædecessoris, constitutionem, statutum, & ordinationem prædicta, & prout illa concernunt, omnia & singula in dictis litteris contenta, Auctoritate Apostolica, præsentium tenore, approbamus, & robur perpetuæ firmitatis obtinere ac obseruari debere, eadem auctoritate decernimus, & pro potiori cautela, ea omnia sic vt præfertur ab eodem Prædecessore prouide statuta, & ordinata, de nouo statuimus & ordinamus, ac mandamus perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter obseruari: Volumus insuper ꝙ singuli in eadem vrbe in præsentiarum Rixam seu Brigham quomodolibet forsan habentes, sustinentes, aut excitare molientes, cuiuscunq; status vel conditionis existant, post Publicationem præsentium in Curia Capitolij, & alijs locis publicis dictę Vrbis, faciendam, Infra Quindecim dierum Spatium super illa in dilectos filios eiusdem Vrbis generales Paceros, ac Vicecamerarium, seu alium per nos eius Loco forsan surrogandū, aut deputandū, & de iure & de facto iuxta auctoritatem & arbitrium eorūdem Paceriorum plenarie cōpromisisse, ipsorum decisionibus, sententijs, & mandatis stare & parere debeant, & teneantur, decernentes nulli licere illis contradicere, nec etiam ab eis quouismodo appellare, ac districtius inhibentes ne aliqui per se aut alium, directe vel indirecte seu alio quouis quæsito colore, contra pacem & concordias hactenus initas & factas, vel securitates præstitas, seu deinceps iniendas venire, vel aliquid attemptare, aut illas infringere quomodolibet præsumant, sub pœnis vltra Vrbis statuta, in huiusmodi facta pace contentis, ac præmissis, & alijs, no-

ſtro & Apoſtolicæ ſedis arbitrio infligendis,quas rebelles & contrafacientes, ac pacem huiuſmodi non ſeruantes,eo ipſo quo contrafecerint irremiſſibiliter incurrant.Non obſtantibus cõſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis,ac confirmatione Apoſtolica, vel quauis alia firmitate vallatis,eiuſdem Vrbis ſtatutis,& conſuetudinibus contrariis quibuſcunq;. Et ne quiſpiam de præmiſſis valeat ignorantiam allegare,mandamus præſentem noſtrarum litterarum tenorem,in locis publicis prædictis, ſono tubæ præmiſſo publicari, Et in volumine ſtatutorum prædictorum,de verbo ad verbum deſcribi. Nulli ergo omnino hominum,liceat hanc paginã noſtræ approbationis,conſtitutionis,ſtatuti,ordinationis,voluntatis, decreti, inhibitionis ,& mandati,infringere vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit Indignationem omnipotentis dei, ac Beatorum Petri,& Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctũ Petrũ Anno Incarnationis Dominicæ Milleſimo quadringenteſimo octuageſimo ſexto Kalendis Septẽbris Pontificatus Noſtri Anno Secundo.

BVLLA aliarum confirmatoria,contra Homicidas,& ſumentes vindictam ac minantes.

NNOCENTIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. Licet ea quæ laudabili & prouida Prædeceſſorum noſtrorum ordinatione contra viros ſanguinum & doloſos deo & hominibus propheta teſtante abhominabiles, vt pœnis debitis iuſtitia mediante, puniantur, ſtatuta & ordinata fuerunt,inuiolabili debeant obſeruatione vigere, nonnunquã tamen Romanus Pontifex ne ſucceſſu temporis impugnationi ſubiaceant, illa de nouo approbare conſueuit, vt eo firmius illibata perſiſtant,quo magis ſuo fuerint præſidio pro tempore ſtabilita,alia etiam de nouo ſtatuendo & ordinando,quæ proſperi ſtatus incrementum, & boni regiminis directionem afferre poſſint, prout id in Domino conſpicit ſalubriter expedire. Dudum ſiquidem per fœlicis recordationis Pium Papam Secundum, Prædeceſſorem noſtrum,accepto,q̃ a Certis annis tunc elapſis citra in Terris Locis & tenimentis Romanæ Eccleſiæ mediate vel immediate ſubiectis, quam plura, etiam ex leuibus cauſis, homicidia commiſſa eſſe reperiebantur, Idem Prædeceſſor attendens crimen huiuſmodi inter alia eſſe perniciofum, & deteſtabile, & iuxta Canonicas ſanctiones debere graui animaduerſione puniri, & tanto ſeuerius puniendũ & extirpandũ fore, quanto manifeſtius cognoſcebatur quod ex eo vt plurimum ſcandala,& mala plurima ſubſequebantur, Ac cupiens q̃ eiuſdem Eccleſiæ mediate vel immediate ſubiecti pacifici forent & modeſti,& Terras ac loca prædicta Sicariis expurgare, inter alia per quaſdam ſtatuit & decreuit q̃ omnes illi qui pro delicto homicidii forent condemnati, ſeu alias de Ciuitate aliqua & diſtrictu ipſius Banniti, non poſſent ad ciuitatẽ ſeu diſtrictum huiuſmodi quocunq; tempore redire,ſeu in eis, vel eorum altero moram trahere, etiam habita pace ab hæredibus ſeu conſanguineis vel filiis ipſius occiſi, & deinde cum in Vrbe Romana inſtigante diabolo peſtiferum ac pernitioſum malum irrepſiſſet, q̃ ſi quando inter aliquos etiam pro Leuiſſima cauſa, Rixa quam Brigham vocabant, exoriebatur, in qua alter alterum percuteret aut vulneratus huiuſmodi, offendentis Patrem, fratrem,aut filium,ſeu alterum ex propinquis,iniuriæ expertem,& plerumq; offenſionis ignarum,aut huiuſmodi exceſſus plurimum indolentem, horribili immanitate,& furioſa dementia in vindictam ſuæ iniuriæ vulnerabat, & interdum occidebat, aut aliquis propinquorum offenſi ad vltionem iniuriæ pro pinqui ſui,vt præmittitur, propinquum offendentis vulnerabat,vel vccidebat,vel vulnerari ſeu occidi faciebat, inde quoq; iuxta damnabilem abuſum eiuſdem vrbis vtraq; pars ſe domibus priuatis includebat,quas in contemptum ſummi Pontificis, ac etiam Magiſtratuum Ciuitatis armatis complebant. Et interdum fores domorum & Porticus Steccatis communibant, vbi tamquam ad officinas & Aſilum ſcelerum perditi homines & ſceleſti ex vtraq; parte conueniebant,illic rabida factio iungebatur atrociſſimi ſceleris immanitate concordans,illic dementia, & vt fama erat,venalis iniuria,dum hi qui nulla erant iniuria laceſſiti ad vindictam offenſorum, inſana mente,& ferali crudelitate coniurabant, hi erant quorum veloces erant pedes ad effundendum ſanguinem,& qui viam pacis non cognouerant,& inter quos fœda & obſcęna committebantur,alearum vſus,pecuniarum effuſio,Patrimoniorum diſſipatio,diræ blaſfæmiæ & obſcęni agebantur inceſtus, ex iis oriebatur regentium Rempublicam,& magiſtratuum contemptus,ac ſeditiones nonnumquam excitabãtur,quodq ex alio veteri proceſſerat abuſu,vt ſi quando huiuſmodi rixę & offenſiones intercedebant,non ſolum propinqui arq; coniuncti , ſed etiã extranei vtriq; parti ſe offerebant, quod vulgo apud eos, & materno vocabulo. Fardebene nuncupabatur,ex quo plerumq; totius Ciuitatis ſtudia diuidebantur, non ſine graui nota Re

gentium, atq; di ſcrimine Reipublicę, armabantur aduerſus proximos miſeri ſpiritu diaboli
repleti, & omne ius humanæ ſocietatis, omnem caritatem, omnem Ciuilem concordiam, dam-
nabili abuſu peruertebant : Piæ memoriæ Paulus Papa Secundus etiam prædeceſſor noſter, vo-
lens tam immani & crudeli facinori, ac Populi peculiaris Romanæ Eccleſiæ periculis occurre
re & tam nepharios præſumptores, debitæ animaduerſionis mucrone ferire, & vt tuta eſſet in-
ter improbos Innocentia, & in ipſis improbis formidato ſupplicio refrenaretur audacia, & no-
cendi facultas; ipſi vſq; almę vrbis paci & quieti & tranquillitati conſulere vt fœlici ducta regi-
mine præſeruaretur a noxiis, & optatis ſemper proficeret incrementis, per alias litteras ſuas
perpetuo valitura conſtitutione ſtatuit & ordinauit, ꝙ quicunq; baro, aut Domicellus, vel ci-
uis Romanus, ſeu quæuis alia Eccleſiaſtica, ſæcularisq; perſona, cuiuſcunq; conditionis & quali
tatis exiſteret, quacunq; etiã atroci iniuria laceſſita, pro ſua vel amici, aut propinqui iniuria vin-
dicãda, patrẽ, aut filiũ, fratrẽ, aut propinquũ, vel alias amicũ vel domeſticũ offendentis vulnera-
re, mutilare, occidere, vel quocunq; modo realiter vel perſonaliter offendere præſumeret, ac ta
lia fieri faceret, vel mandaret, & ſimiliter qui in vrbe Roma, vel eius diſtrictu occaſione rixæ vel
brigę domũ cõmunire, armatos receptare aut tenere, vel adhęrentes, & complices aut fautores
Brigæ arceſſere, ſeu quãcunq; conuentionẽ congregationẽ & collectã hominũ ad vltionẽ iniu-
riæ inuocare excitare inuitare vel receptare pręſumeret per ſe vel aliũ, crimen læſę maieſtatis in
curreret & læſę maieſtatis rebellionis, ac ſeditionis in Vrbe concitatę reus cẽſeretur & habere-
tur, ac vt talis a cõpetentibus iudicibus ſeueriſſime puniretur. Eccleſiaſtici vero talia perpetrã-
tes omni dignitate, honore, ordine, officio, & Beneficio, eſſent ipſo iure priuati, & perpetuę cuſto
dię mãciparẽtur, Beneficia eorũ libere aliis per illos ad quos eorũ collatio pertineret cõferren-
tur, omnesq; præterea talia committentes tamquam Chriſtianæ Religionis alieni, publicæ pa-
cis Æmuli, ab omni Populo, Ciuitate, Terra, vel loco Eccleſiæ Ramanæ mediate vel immediate
ſubiecto, eſſent perpetuo diffidati, eorum bona tam mobilia quam immobilia eſſent ipſo iure
Cameræ Apoſtolicæ confiſcata, nulli præterea talium alicuius aperiretur Ianua dignitatis, aut
honoris Eccleſiaſtici vel mundani, ſeu ad alicuius loci regimen, eſſet aſcenſus. Et vt magis famo
ſa eſſet eorum infamia, factio teſtamenti actiue & paſſiue eſſet eis interdicta, ad actus legitimos
nullus eis pateret aditus, nulla porta panderetur, & ſpe gratiæ aut diſpenſationis adẽpta, ac præ-
ter pœnas prædictas ſententiam excommunicationis, & perpetuæ maledictionis incurrerent, a
qua abſolui non poſſent, niſi per Romanum Pontificem, præterquam in mortis articulo conſti-
tuti, ac nonnulla alia tunc expreſſa, fecit ſtatuit ordinauit & mandauit ac obſeruari voluit, pro-
ut hæc & alia in ſingulis litteris prædictis, quarum tenores, ac ſi de verbo ad verbũ præſentibus
inſererentur, haberi volumus pro ſufficienter expræſſis, plenius continentur, Cum autẽ ſicut
non abſq; graui animi diſplicentia accepimus licet nos poſt noſtrã ad ſummi Apoſtolatus api-
cem aſſumptionem, ſingulas litteras prædictas ac omnia & ſingula in eis contenta, quæ etiã per
recolendæ memorie Sixtum Papam quartum, ſimiliter prædeceſſorem noſtrum approbata fue-
runt approbauerimus, & robur perpetuę firmitatis obtinere, & obſeruari debere, decreueri-
mus, etiam de fratrum noſtrorum Sanctę Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio, quia tamen
nondum præmiſſa in vſu fuerunt creuit, & creſcit indies, propter impunitatem huiuſmodi faci
noroſorum hominum, temeritas et audacia non ſine maximo ipſius vrbis, & aliarum Romanæ
Eccleſiæ terrarum, ac illas habitantium, præiudicio, & detrimento, maloq; exemplo & ſcandalo
plurimorum. Nos igitur volentes ſuper his prout noſtro incumbit officio opportune prouide-
re, habita de nouo cum eiſdem fratribus matura deliberatione, de illorum conſilio, ſingulas lit-
teras prædictas, ac omnia & ſingula in eis contenta, necnon ſtatutum dictæ vrbis quo cauetur ꝙ
domini Caſtrorum, & Barones in eorum Terris diffidatos ſub certa pœna inibi expreſſa retine-
re non poſſunt, cuius tenorem etiam præſentibus haberi volumus pro ſufficienter, expreſſo au-
ctoritate Apoſtolica tenore præſentium, de nouo approbamus, & perpetuæ firmitatis robur ob
tinere ac perpetuo obſeruari debere eadem auctoritate decernimus. Proq; potiori cautela ea
omnia ſic vt præfertur ab eiſdem prædeceſſoribus proinde ſtatuta & ordinata de nouo ſtatui-
mus, & ordinamus ac mandamus perpetuis futuris temporibus inuiolabiter obſeruari, nec eo
prætextu quod hactenus forſan obſeruata nõ fuerint volumus in aliquo poſſe reprobari. Et in-
ſuper quia ſicut etiam facti euidentia demonſtrat inſurrexit a paucis tẽporibus citra inter ho-
mines facinoroſos homicidas Bannitos ſeu diffidatos ab vrbe pro eorum delictis & ſceleribus,
Quædam praua improba & damnata conſuetudo, ꝙ cupientes reaffidari & ad vrbem redire ꝙ
niſi ab hæredibus occiſi aut offenſi pacem habeant facere non poſſunt, per Nuntios aut litteras,
vel aliter læſis, & offenſam paſſi, acriter minantur pollicentes ſe peiora facturos, niſi pacem cũ
eis faciant, Monentes etiam ipſos ne ab eorum domibus diſcedant Brigã eis indicentes ex quo
hæredes

heredes ipsi aut aliter iniuriam passi & interdum eorum consanguinei & affines etiam hi qui in longissimo gradu sunt constituti compelluntur aut Pacem violentam inire aut Brigam sustinere, propter quæ alii ex huiusmodi impunitate indies ad peiora perpetrandum inducũtur huiusmodi malis prout tenemur occurrere volentes, etiam de simili consilio statuimus decernimus, & ordinamusquod omnes, & singuli qui modo præmisso minati fuerint, & Ambassatam, aut literas scienter hiis quibus minantur, afferre audebunt, & præsument, crimen læsæ maiestatis similiter incurrant, & lęsę maiestatis, ac rebellionis, rei censeantur, ac veluti tales a cõpetẽtibus iudicibus seuerissime puniãtur, & tã illi quã Ecclesiasticæ psonæ talia perpetrantes, cuiuscunq; dignitatis status, gradus, ordinis, conditionis, & excellentiæ existãt, omnes & singulas sententias censuras, & pœnas quas idem Paulus prędecessor contra patrem, filium, fratrem, & propinquum, vel domesticum, offendentis vulnerantis vel mutilantis, occidentis, vel quocunq; modo offendentis, promulgauit, vt prædictum est, eo ipso irremisibiliter incurrant, Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac dictæ Vrbis, iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis & consuetudinibus, necnõ omnibus illis quę Pius, Paulus, & Sixtus Prædecessores præfati in suis, & nos in aliis nostris litteris prędictis voluimus non obstare, cæterisq; contrariis quibuscunq;: Et ne quispiam de præmissis valeat ignorantiam allegare, mandamus præsentium nostrarum litterarum tenorem, in curia Capitolii, & alijs locis publicis dictæ Vrbis, sono tubæ præmisso, publicari, ac in volumine statutorum prædictorum de verbo ad verbum describi, ad certitudinem præsentium, & memoriam futurorum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, decreti, statuti, ordinationis, mandati, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire: Si quis autem hoc attentare præsumpserit, Indignationem omnipotentis dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo quadringentesimo octuagesimo octauo, Idibus Septembris Pontificatus Nostri Anno Quinto.

BVLLA quod antiqua ædificia vrbis, & eius districtus non diruantur.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. Cum almã nostram vrbem in sua dignitate, & splendore, conseruari cupiamus, potissime ad ea curam vigilem adhibere debemus, vt non solum Basilicæ ac Ecclesiæ eiusdem Vrbis, & pia ac religiosa loca in quibus plurimæ sanctorum Reliquiæ resident, in eorum miris ædificiis manuteneantur, & præseruentur, verum etiam antiqua, & prisca ædificia & illorum reliquias ad posteros maneant, cum eadem ædificia ornamentum, & decorem maximum afferant dictæ Vrbi, & monimenta veterum virtutum, & incitamenta ad illarum laudes assequendas, existant & quod etiam magis considerandum est, ex ipsis ædificiis ac ędificiorum reliquiis rectius intueri licet rerum humanarum fragilitatem, & quod nullo modo in illis sit confidendum cum eadem ædificia, quæ maiores nostri cum eorum ingenti potentia, & sumptibus maximis, cum immortalitate certatura arbitrarentur, vetustate, & aliis sinistris casibus diminuta, & collapsa etiam esse cernantur. Ex præmissis igitur & aliis rationabilibus causis animum nostrum mouentibus, dilectorum filiorum Conseruatorum Cameræ, & capitum Regionum, ac Ciuium dictæ Vrbis supplicationibus inclinati, fęlicis recordationis quorumdam Romanorum Pontificum, Prædecessorum nostrorũ, qui ædificia ipsa dirui vel destrui prohibuerunt expresse vestigiis inhærentes, ac statutum antiquum in eadem Vrbe vigens, quo etiam id fieri sub certis pecuniariis pęnis prohibetur, ratum, & gratum habentes, ac auctoritate Apostolica, & ex certa scientia, tenore præsentium, confirmantes, & approbantes, sub excommunicationis, ac pecuniariis in ipso statuto expressis pęnis, quas contrafacientes eo ipso incurrant, omnibus, & singulis tam Ecclesiasticis quam secularibus cuiuscunq; præeminentiæ, dignitatis, status, ordinis, vel conditionis existãt, etiam si Pontificali, aut alia quauis Ecclesiastica, vel mundana dignitate præfulgeant, auctoritate, & scientia prædictis, districtius inhibemus, nequis eorum directe vel indirecte publice vel occulte, aliquod ædificium publicum antiquum, seu ædificii antiqui reliquias supra Terram in dicta vrbe vel eius districtu existens, seu existentes, etiã si in eorum prædiis rusticis vel vrbanis fuerint, demoliri, destruere, seu comminuere, aut rumpere, seu in Calcem conuertere, quoquomodo præsumant Quod si quis fuerit, qui cõtra prohibitionem huiusmodi venire præsumpserit, dilectis filiis, moderuis, & pro tempore existentibus, Conseruatoribus Cameræ dictæ Vrbis qui pro pręmissis per eorum officiales diligenter inquiri faciant, artifices, seu laboratores in opere demolitionis seu deuastationis huiusmodi inuen-

tos, Carcerari, eorumque animalia, instrumenta, & res alias Capi, & Arrestari, confiscari faciē di, eosque,nec non illos quorum nomine id egerint, ad mulctæ solutionem compellendi plenā & liberam, auctoritate & scientia prædictis,earundem tenore præsentium, concedimus facultatē. Volumus autem q nullus præter Romanum Pontificem,alicui in præmissis licentiā dare valeat,Huiusmodi vero licentia,nisi per Bullas,vel Breuia Apostolica concessa fuerit,nullius existat roboris vel momenti. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, Cęterisq; contrarijs quibuscunq;. Cæterum vt prædicta omnia ad communem singulorum notitiam deducantur, ne de eis ignorantia prætendi,seu etiam allegari possit præsentes litteras per vrbem publice pręconizari,& valuis Capitolij dictæ Vrbis mandauimus fecimusq; affigi,decernētes auctoritate præfata,vt huiusmodi litterę publicatæ,& vt præfertur affixe,omnes quos concernunt perinde arctent, ac si eis forent personaliter & præsentialiter intimatæ. Cum non sit verisimile quo ad eos remanere incognitum,qood tam patenter omnibus extitit intimatū. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrę confirmationis,approbationis, inhibitionis, concessionis, voluntatis,& constitutionis, infringere, vel ei ausu temerario contraire: Siquis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri,& Pauli Apostolorum eius,se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum Anno incarnationis Dominicæ Millesimo quadringentesimo sexagesimo secundo. Quarto Kalendas Maij Pont. Nostri Anno Quarto.

Bulla contra furto subtrahentes lapides porfireticos, & ornamenta ex ecclesiis.

IXTVS Episcopus seruus seruorum Dei. Ad futuram rei memoriam: Cum prouida sanctorum Patrum decreta eos sacrilegos esse diffiniant qui Ecclesias & loca sacra altissimo dedicata deuastant, ipsorumq; diripiunt ornamenta, sicut & illos qui de sacro sacrum inferre impia temeritate præsumunt, parique vtrumq; flagitium ac duplici pęna coherceāt, decet merito nos cui Ecclesiarū omnium cura dispositione superna commissa est,pro detestatione tanti criminis, proq; statu prospero,venustate, & decore ipsarum Ecclesiarum in sua decentia debite conseruandis, omni vigilantia, & attentione curare ne perueriorum crescente malitia, ędem Ecclesiæ,& sacra dei templa,præcipue almæ Vrbis,nostro conspectui antepositæ suis nudentur ornatibus & huius sceleris nequissimi patratores, debitam recipiant vltionē sane fide dignorum relatibus, non sine admiratione ad nostrum peruenit auditum, q nonnulli iniquitatis filij se inaniter Christianos esse profitentes,& a quorum oculis dei timor, & Reuerentia Christianę religiouis abscessit,de Patriarchalibus,& alijs sacratissimis Ecclesijs,& Basilicis dictæ Vrbis porphireticos, marmoreos,& alios diuersorum generum & colorum lapides ad ipsarum vsum decorem & ornatum deputatos ausu sacrilego abstulerūt hactenus, & in dies auferre, eosque ad diuersa loca per se vel alios asportare præsumunt in grauem diuinæ Maiestatis offensam Ecclesiarum earundem deformitatem, detrimentumq: animarum suarum, periculum & scandalum plurimorum, Nos igitur sacrilegorum impios & temerarios ausus huiusmodi quantū nobis ex alto conceditur reprimere cupientes,quamuis præmissorum occasione nō nullorū prædecessorū nostrorum sanctiones,& prohibitiones variæ emanauerint, temporibus retroactis,quas in eo dūtaxat quod de Ecclesiarū,& sacrorū locorū ornamentis,atq; lapidibus antedictis minime auferendis,prohibent vel disponūt seu illos qui huiusmodi flagitiosissimos ac pene in Christiano orbe inauditos excessus perpetrare, & in his sacrilegas manus inijcere præsumpserunt, excōmunicationis sentētia innodatos fore declarant, in suo robore volumus permanere, omnes & singulos cuiuscunq; dignitatis, status, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint, qui ex prædictis lapidibus, siue alijs ornamentis earundē Ecclesiarum, siue Basilicarū dictæ Vrbis habuerint aut in surripiendo,seruando,& retinendo, auxilium præstiterint, vel fauorem, nisi a die habitæ præsentiū litterarum notitiæ, ea restituant cum effectu, sciētes vero re uelent & ad notitiā nostram saltem per minores pænitentiarios nostros deduci faciant, maioris excommunicationis sententia a qua nisi in mortis articulo, & debita satisfactione præuia, a nullo prętęrquā a Romano Pontifice absolui possint,irretitos esse, Ecclesias vero & loca alia quorū vsibus, & ornatui illa deputata fuerint,aut forsan quod absit, deputari contigerit in futurum,tādiu Ecclesiastico interdicto subiacere,quandiu ad loca, vnde prius ablata fuere absq; diminutione aliqua fuerint reportata,harū serie declaramus,Et insuper quisquis suę salutis immemor sacrilegij crimen huiusmodi cōmittere præsumpserit in futurū, vltra censuras prædictas,Ecclesiæ siue Basilicæ a qua lapides, & ornamēta huiusmodi abstulerint,mediā libram auri pro recompensa sibi irrogatæ iniuriæ absque diminutione aliqua soluere teneatur. Nulli ergo, omnino

omnino hominum liceat hanc paginam nostræ voluntatis,& declarationis,infringere,vel ei au su temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit Indignationem omnipotentis dei,ac beatorum Petri,& Pauli Apostolorum eius se nouerit Incursurum. Dat. Romę apud SanctumPetrum anno Incarnationis Dominicæ Millesimoquadringentesimoseptuagesimoquarto,Septimo Idus Aprilis,Pontificatus Nostri anno Tertio.

Capitula Declaratoria iurisdictionum curiarum Vrbis per S.D.N. Sixtum Quartum Pont.Max.

SAnctissimus Dominus noster vult,& mandat inuiolabiliter obseruari,quod omnis incola Romæ habitans,Et Ciues omnes Sæculares conueniantur in curia Capitolii, aut aliis officialibus Sæcularibus Vrbis,prout ad eorum officium spectat & non alibi.

¶ Et quod omnes Clerici Romani conueniantur coram Vicario Sanctitatis suæ in spiritualibus in vrbe, aut aliis Clericis Vrbis ad quos spectat.

¶ Et sic de omnibus excessibus factis in Vrbe ratione Territorii,& Layci puniantur per Laycos officiales Vrbis,Clerici vero per Vicarium præfatum.

¶ Vult etiam,& mandat,quod qui sequuntur curiam Layci tam Mares quam fęminæ,& non alii conueniantur in Curia Marescalli: Et quod in nullis aliis iurisdictionem habeat, nec exerceat. Alias Gubernator Vrbis possit comprimere etiam via facti.

¶ Clerici vero Sequentes Curiam Romanam, conueniantur coram Auditore Cameræ, Ita q in omnibus Actor forum rei sequatur.

¶ Vult insuper,præcipit,& mandat,Sanctissimus Dominus noster q Vicecamerarius,siue Gubernator in Vrbe nullum Tribunal cognitionum causarum priuatarum teneat,per se,neq; p aliũ, sed ad eũ venientẽ ad suũ iudicẽ remittat,vt superius dictũ est,Et sit superintendens,vt quilibet in præmissis officiis suos terminos,vt dictum est,obseruet,& cõtrafacientẽ puniat,aut Sanctitati suę refcrat, & debeat carceres omniũ præmissorũ visitare,& de officialiũ omniũ maxime Notariorũ maleficiorũ transgressionibus cognoscere,& ad debitam formam reducere: In concernentibus autẽ Statũ aut Pacem,& quietẽ Ciuitatis,& Curię Romanæ, quantum viderit necesse esse,officialem ad quem spectat iuuare,& omnia pro posse ad pacem reducere.

¶ Itẽ dempto Auditore Cameræ,& eius officialibus,officiales præmissorũ,& quicunq; executores, aut quomodolibet Notariatus officia exercentes,& Marescalli nõ possint esse in officio vltra annum,& quod finito anno scindicentur per Scindicos qui deputabuntur pro eo tempore Senatori,& eius officialibus.

¶ Itẽ quicunq; voluerit aliquẽ capi facere pro suspecto,& fugitiuo,nõ possit facere, nisi p iudicẽ cõpetẽtẽ,vt supra, & q impensam capiẽtis soluat is qui capi fecerit,alias quicquid a capto receptũ fuerit restituatur in quadruplum a Marescallo aut alio executori qui receperit.

¶ Itẽ q in punitione portantiũ arma sæculariũ,Senator habeat iurisdictionẽ omnimodã in quoscunq; repertos cum armis, sine exceptione curialitatis familiaritatis dominorum Cardinaliũ,aut aliorũ quorũcumq;, & alia quacunq; sublata causa, a clericis vero arma portantibus possint arma auferri,& eos ad Iudicem Ecclesiasticum remitti,vt eos puniat.

¶ Item vult,mandat,& decernit,esse irritum,& inane quicquid contra præmissa,aut aliquod prę missorum contigerit attentari.

¶ Et Sola Signatura sufficiat,& Registrentur in Registris Cameræ almæ Vrbis.

Placet, & ita Mandamus. F.

¶ Indictione sexta,Mẽsis Iulii diẽ duodecima,Millesimoquadringẽtesimo Septuagesimo Tertio

¶ Reuerẽdus Pater Dominus Episcopus Tyrasonensis consignauit mihi Angelo de Vallatis pręsens foliũ,cũ Reformationibus introscriptis,Signatũ manu S. D. N. Papæ, Vt illud cõsignarẽ magnificis Dominis Cõseruatoribus,& ita cõsignaui illud dictis Dñis Cõseruatorib9 &c.

Augelus de Vallatis dictorum Dominorum Conseruatorum Secretarius.

¶ Eadem die duodecima Iulii præfati.

¶ Constitutus personaliter supradictus Angelus de Vallatis coram dictis Dominis Conseruatoribus,& dixit quomodo supradictus dominus Episcopus consignauit sibi Angelo præsens folium cum dictis Reformationibus vt ipsis Dominis Cõseruatoribus consignaret, vnde dictus Angelus volens sequi quod fuerit sibi iniuniuctum,pręsens folium dictis Dominis Conseruatoribus consignauit.

Ioannes de Salnectis Notarius Dominorum Conseruatorum.

¶ Regestrata

quietem Ciuitatis & Romanæ Curiæ,quantum videat necesse esse, officialem ad quem spectat iuuare,& omnia pro posse ad pacem reducere,necnon causas querelarum cõtra Barones,ac capitales videlicet mortis naturalis,& Brigarum vna cum paceriis iuxta formam statutorum Vrbis,& treuguarum, seu securitatum , aut pacis ruptarum in quibus treuguarum,securitatũ, aut Pacis ruptarum etiam per seipsum. Item mercedum, Salariorum,quas causas mercedum, sine Tribunali & scriptura summarie manu regia cognoscere possit,& terminare,iuxta formam dictorum statutorum,vel iuris communis vbi statuta deficerent, & in quibus omnibus locus sit præuentioni,inter ipsum,& Senatorem,& si concurrãt, Senator præferatur, Notarii vero Gubernatoris soli per seipsos,& non per substitutos officium exerceant,sine Tribunali prout alias Ludouicus Sabinus,& Marius Ceretanus tempore eiusdem Sixti prædecessoris exercere solebant, qui etiam registra aliqua non faciant,ipseq; Gubernator vnum tantum conestabilem, seu Capitaneum retineat,cum vigintiquinq; satellitibus,& sine dicto conestabili executiones ipsius Gubernatoris fieri non possint,volumus etiam quod idem Gubernator, vigore obligationum in forma Cameræ Apostolicæ,non possit excommunicare . Nec Excommunicatum publicare,nec censuris Ecclesiasticis,in aliquo casu vti, prout antiqui Gubernatores, non sunt vsi, & censuræ per eum super hoc latæ,sint ipso iure nullæ . Similiter volumus,q; Baricellus sit merus Executor,& nullum iudicare valeat, quodq; executiones in capitalibus per eum fiendæ,fiant in Capitolio,prout ab antiquo consuetum fuit,nisi aliter pro temporis & maleficii qualitate, & grauitate,visum fuerit expedire,possit & repertos in fragranti crimine punire, iuxta formam breuis facultatis suæ. Item volumus q omnes officiales,quicunq; sint,etiam Gubernatoris,& Auditoris Cameræ prædictorum,& reliqui alii,& etiam ipse Baricellus in fine cuiuslibet anni,Sindicari debeant per aliquos per nos deputandos iuxta formam earundem litterarũ nostrarum , ipseq; Gubernator teneatur pro se,& ipsius officialibus,& in principio eius officii debeat super hoc cauere,similiter Auditor Cameræ præfatus in fine cuiuslibet anni teneatur reddere ratiõne coram eisdem deputandis de gestis per se,& eius locumtenentem , volumus etiam vt litibus finis citius imponatur, q tam a iudicibus Capitolinis,quam etiam quibuscunq; aliis , in causis quæ alias essent de foro Capitolino,appelletur ad capitaneum Vrbis,vel alium per nos deputandũ, dummodo quoad causas dicti fori, in Capitolio tribunal teneat,quod etiam in causis , in curia Gubernatoris eiusdem pendentibus,& quæ pendere contigerit habere locũ decernimus,a quo iudice appellationis appellari non possit, nisi prout & quantum statuta huiusmodi, in causis curiæ Capitolii permittunt. Postremo mandamus in omnibus curiis ordinariis Vrbis, & in omnibus solutionibus Notariorum executorum,etiam pro executionibns fiendis per ipsum Baricellum,ac pro mercedibus quorumcunq; aliorum officialium,seruari tabulam marmoream,in Capitolio affixam,& vbi in aliquibus casibus illa deficeret,mandamus seruari statuta Vrbis,Volumus etiam q pro quibusuis sigillationibus,præsertim mandatis,de relaxando incarceratos , & aliis quiqusuis apodissis nil soluatur, nisi prout in dicta tabula continetur,seu in dicta curia Capitolii consueuit seruari,ita tamen q pro relaxatione innocentum nil penitus soluatur per ipsum captiuum,sed per eum ad cuius instantiam, forsan captus fuit,maxime in capturis pro suspecto & fugitiuo,quo casu nouas reformationes dictæ Vrbis seruari volumus:Decernentes in Vrbe præfata nulla alia ordinariorum iudicum Tribunalia teneri posse,nec iurisdictiones causarum exerceri,nisi in locis prædictis, quodq; sententiæ tam diffinitiuæ quã interlocutoriæ , nec non decreta,executiones mandata,processus,censuræ, & quicquid secus cõtra præmissa fieret, nullius fore roboris vel momenti,præsentibusq; derogari non posse , nec derogatum censeri etiam per nos,aut successores nostros,nisi de nominibus,& cognominibus litigantium,iudicũ, & interesse habentium,ac ipsarum præsentium,de verbo ad verbum totalis,& specialis mentio fiat,mandantes Gubernatori, Senatori, Auditori Cameræ,Marescalco,Baricello,eorumq; iudicibus,& executoribus præfatis,necnon quibusuis aliis personis, sub excommunicationis latæ sententiæ,ac Centum ducatorum pœnis,totiens quotiens contra præmissa, seu aliquod præmissorum fecerint,incurrendis,& in eorum scindicatibus exigendis, ne contra ordinationes, Statuta,& voluntatẽ nostrã huiusmodi venire,aut aliquid attẽtare audeant,nõ obstantibus cõstitutionibus,& ordinationibus Apostolicis,ac quibusuis priuilegiis,etiã fori,ac exẽptionibus,indultis,& facultatibus,quibusuis personis,etiã Vicecamerario,seu Gubernatori præfatis aut collegiis vel cõfraternitatibus,etiã quauis causa,& Motu proprio,& ex certa sciẽtia, ac cum quibusuis clausolis,etiam derogatoriarũ derogatoriis,fortissimis,etiã quibus derogari nõ posset,nisi sub certis modo & forma,per nos,& Sedem Apostolicã, concessis, & cõcedendis, cęterisq; contrariis quibuscunq; , Nulli ergo omnino hominũ liceat hanc paginam nostri Statuti,ordinationis, voluntatis,decreti,& mandati infringere,vel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attentare

tentare

tentare præsumpserit Indignationem omnipotentis dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo duodecimo, Quinto Kalendas Aprilis Pontificatus Nostri Anno Nono.

¶ Ego R. Episcopns Ostien. Card. S. Georgii subs.
¶ Ego A. Card. tit. S. Vitalis subs.
¶ Ego P. Card. tit. S. Eusebii subs.

BVLLA reintegratoria Romani Populi ad superioritatem quam habet in Ciuitate Tyburtina, & confirmatoria statutorum & nouarum reformationum.

VLIVS Episcopus seruus seruorum Dei. Ad perpetuam rei Memoriam. Si nostrarum Ciuitatum, & aliorum locorum quorumlibet iurisdictiones ac iura libenter illæsa seruamus, eo magis Romani Populi iurisdictiones ac iura prædicta non solum seruare, sed augere debemus, quo peculiaris ac Populus noster electus existit, cuiusq; officia nobis, ac Sedi Apostolicæ, sincera, ac deuota fide, continue exhibentur. Exposuerunt siquidem nobis nuper dilecti filii, nobiles viri, Ludouicus de Mattheis, Marianus de Castellanis, Lutius de Lutis, Romanorum Ciuium, & Cameræ Vrbis Conseruatores, ac Ludouicus de Centiis Capitum Regionum Prior, necnon Paulus de Plancanostri Consistorii, & prefatorum Conseruatorum Aduocatus, q licet a tanto tempore, cuius initii memoria in contrarium non existit, inter aliquas paucas ciuitates, & oppida, ciuitas Tyburtina magna cum fide, sub eorum iurisdictine, ac dominio, remanserit, habeantq; Ciues dictæ Vrbis nonnulla Capitula cum Populo Tyburtino superioritatē, ac gubernium, seu iurisdictionem in eos concernentia, quę licet hactenus obseruata fuerint, tamen quia bonæ memoriæ Petrus tituli sancti Ciriaci in thermis presbyter Cardinalis Reginus qui ob partialitates ipsius Ciuitatis Tyburtinæ componendas, se intromiserat, & deinde paulatim progrediendo se illorum protectorem asserendo iurisdictionem dictorum ciuium Romanorum visus est occupare, in non modicam ipsorum Romanorum ciuium honoris, ac dignitatis detractionem, licet etiam præfati Conseruatores, in vrbe prædicta habeant quasdam inrisdictiones, ac facultates eorum officium concernentes, maxime circa Annonam, & Consulatus artium necnon gabellas, & alia diuersa, ptout in eorum consuetudinibus, ac Statutis per Romanos Pontifices, præsertim fœlicis Recordatinnis Paulum Secundum, & in nouis Reformationibns per Piæ Memoriæ Alexandrum Sextum Prædecessores nostros confirmatis continetur, Nihilominus quia sæpe per diuersa mandata, præsertim dilectorum filiorum Clericorum Cameræ Apostolicæ, in administratione officii eorum impediuntur, etiam Citra ipsorum Conseruatorum dignitatē & honorem, & non sine publicæ vtilitatis detrimento, Ea propter Conseruatores Prior, & Paulus præfati, nobis humiliter supplicarunt, vt super præmissis ne de cęteto impediri valeant, eis de remedio opportuno, prouidere dignaremur. Nos igitur qui Romanos Ciues prædictos, etiam dum in minoribus eramus, semper toto corde dileximus, considerantes etiam summi Pontificis proprium fore, ius atq; honorem suum cuilibet illęsum seruare, dictorum Statutorum, Capitulorū, ac consuetudinum tenores, & formas, præsentibus pro expressis habentes, eisdem Conseruatoribus, nunc & pro tempore existentibus, ac ipsi Populo Romano iurisdictionem, superioritatē, & Præeminentiam, quas iuxta eorum consuetudines, statuta, seu conuentiones, & Pacta prædicta, habere noscuntur in dicta Ciuitate Tiburtina, Apostolica auctoritate, tenore præsentium, restituimus, & reintegramus, ipsosq; Ciues Tibnrtinos eisdem Ciuibus Romanis, vt prius, subiici, & subiectos fore, q̄que in dicta Vrbe ipsi Conseruatores, Curam, iurisdictionem & facultatē, quas iuxta eorū Staruta, præsertim nouarū Reformationū, ac consuetudinū prędictorū, habere noscuntur, exercere & exequi libere & licite valeant, auctoritate & tenore prędictis, volumus & declaramus, decernētes vt Conseruatores pręfati in dicta Ciuitate Tiburtina, per aliquos protectores, etiā si essent Sanctæ Romanæ Ecclesię Cardinales, ac in dicta Vrbe, & extra eā in eorum oppidis, & castris, in eorū iurisdictione & officio, per quosuis mandata, præsertim prædictorum Clericorum Cameræ Apostolicæ, impediri non posse, nec debere, ac mādata hmōi etiā sub Excommunicationis, & aliis Ecclesiasticis sententiis, Censuris, ac quibusuis pœnis, irrita & inania, nulliusq; roboris, vel momēti fore, nisi vbi dicta mādata, Manu nostra propria, aut Camerarii nostri, pro tēpore subscribi cōtingat. Constitntionibus & ordinationibus Apostolicis, ac Priuilegiis, facultatibus, & indultis, etiā cū quibusuis clausulis derogatoriis fortissimis & insolitis, quibusuis personis cōcessis & cōcedendis, cæterisq; cōtrariis nō obstātibus quibuscunq;. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginā nostræ restitutionis, reintegrationis, voluntatis,

atis, declarationis, & decreti, infringere, vel ei ausu temerario contraire: Siquis autem hoc attemptare præsumpserit, Indignationem omnipotentis dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo duodecimo, Quinto Kalendas Aprilis, Pontificatus Nostri Anno Nono.

¶ Ego R. Eps Ostien. Cardinalis s. Georgi subs.
¶ Ego A. tit. s. Vitalis presbyter Cardinalis subs.
¶ Ego P. tit. s. Eusebij presbyter Cardinalis subs.

BREVE super Iurisdictione Capitolij.

IVLIVS PAPA II. Ad futuram rei memoriam. Ex querelis nostri peculiaris Romani Populi accepimus ob rescripta Apostolica, & signaturas commissionum, enormiter grauari, quæ passim & maxime in medio Litis contra iuris cōmunis dispositionem fiunt, aduocando, a iudicibus ordinarijs, tam in prima, quam alijs instantijs, etiam per viam Appellationis, omissis medijs, a nobis, ad id officium deputatis, vel etiam simpliciter ab initio in Curia committendo, perinde ac si iudices ordinarios non haberent, quos sine nostris rescriptis adire possent: quo fit vt ciues nostri, & incolæ Vrbis, non vnum, sed infinitos iudices, & diuersa Tribunalia habere videantur, & proinde grauibus, immo intolerabilibus expensis grauentur, quę omnia non impetrantur nisi ab hijs qui cauillationibus student, vel potentia fauorum pollent, ad puisandos in Litibus aduersarios, & quos iure superare non possunt, malis artibus, et longis litibus ac immensis dispendijs defatigatos, vel circumuentos vincant, & multi ius suum deserere propterea sunt coacti, multiq; in desperationem ducti ad facinora Brigharum prosiliunt, ex quo seditiones, & homicidia frequenter accidunt, hincq; fames, & Annonę caritas, ꝗ litibus occupati, negociationes, & agriculturam deserunt, eueniunt: quibus rebus vt pastorali nostro incumbit officio, prouidere volentes, Hoc pręsenti nostro perpetuo edicto, Motu proprio, ex certa nostra scientia, omnes & singulas causas vbicunq;, coram quibuscunq; Commissarijs, vel ordinarijs, etiam in Sacro nostro Auditorio pendentes, Ciuium Romanorum & aliorum, qui foro Capitolino subijciuntur, ad nos, in quacunq; instantia vel statu pendentes, harum serie aduocamus, & ad Curiam Capitolij & Iudices suos ordinarios, tam primæ quàm aliarum instantiarum illius loci secundum naturam Causarum, & modum iurisdictionis cuiusq; ipsorum, seu in quem partes conuenerint, committimus & mandamus resumendas, in suis statibus audiendas, & fine debito terminandas, secundum formam statutorum Vrbis, vel alias prout de iure terminari deberent, cum omnibus earum incidentibus, emergentibus, annexis, & connexis ab eis, Partibus iustitiam ministrando, declarantes auctoritate Apostolica, ac decernentes per pręsentes dictas causas propterea factas non Commissarias, sed intelligi & esse ordinarias, perinde ac si ab initio coram suis ordinarijs fuissent inceptę vel agitatę: volumus tamen ꝗ causæ in Rota pendentes, de partium communi consensu ibi remaneant, vel si causa in tertia pendeat instantia, ꝗ Auditor coram quo pendet, possit illam cognoscere, & terminare, hoc præsenti nostro edicto non obstante. Et insuper dilecto filio nostro Leonardo Cardinali Agennen. ac alijs iustitię signaturam habentibus pro tempore, necnon Regenti Cancellariæ, qui pro tempore erit, omnibusq; & singulis nostris Referendarijs inhibemus expresse, ne ad preces instantiam, & requisitionem cuiusq; qui Capitoliuo foro subijciatur, supplicationes aliquas recipere, referendariare, seu proponere nobis, vel signaturam iustitiæ habenti, audeat vel pręsumat, & similiter signaturam faciens, non signet, siue Aduocatorias, siue Simplicis iustitiæ, siue Appellatorias, & similes, neq; initio, neq; in medio Litis, & signatæ nullius sint roboris, vel momenti, nullamq; tribuant iurisdictionem, neq; ipse iudex cui fuerint commissæ, audeat illarum virtute, citare, inhibere, vel quoquomodo procedere, irritum & inane, quicquid scienter vel ignoranter secus factum fuerit, ipso iure fore decernimus, salua semper nostra manu propria signatura, sine qua omne rescriptum censeatur, & sit inualidum, & a nostra voluntate alienum, Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac quibusuis commissionibus, rescriptis, Priuilegijs, & indultis, etiam foro, Quibusuis personis, seu collegijs, concessis & concedendis, etiam cum quibusuis clausulis derogatorijs fortissimis & insolitis, præmissorū omniū tenores, nomina, cognomina, qualitates, & alia quæ forsan, de verbo ad verbum, expressionem requirerent, pro sufficienter expressis habentes: Cęterisq; contrarijs non obstantibus quibuscunq;. Datum Romę apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris, die Quintadecima Aprilis, Millesimo quingentesimo Duodecimo, Pontificatus Nostri Anno Nono.

Bulla

BVLLA Gratiarum Populo Romano concessarum.

LEO Episcopus seruus seruorum dei. Ad perpetuam rei memoriam. Dum singularem fidei constantiam, & eximiæ deuotionis affectum, quos dilecti filij Populus Romanus, erga nos, & Roman. ab eius exordio gessisse semper & gere comprobantur Ecclesiam, vigili meditatione pensamus dignum, quin potius debitum arbitramur, vt Ecclesia Ipsa sic suę in eos gratiæ dona diffundant, vt a quibus pręcipue in matrem & dominá, diuina fuit dispositione recepta, per mutuæ beniuolentiæ ministerium, vberioraq; in dies largitionis munera in peculiares, ac dilectissimos filios, magis atq; magis adoptasse noscatur. Sanæ fœlicis memorię Eugenius quartus, Nicholaus quintus, Calixtus tertius, Pius Secundus, Paulus etiam secundus, Sixtus etiam quartus, Innocentius octauus, Alexander sextus, & Iulius similiter secundus, & nonnulli alij Romani Pontifices prædecessores nostri, diuersa eisdem Populo Priuilegia, indulta, & gratias, concesserunt, quę sicut Dilecti filij Nobiles viri Magister Iohannes Hieronimus de Benzonibus, decretorum Doctor, de maiori præsidentia Abbreuiator, & Stephanus de Carbonibus, ac Marius particappa, Conseruatores, & Franciscus Cincius Prior Capitum regionum Vrbis, necnon magistri Paulus de planci, Baptista Paulinus, Iulius de Alberteschis, Aulæ nostræ Consistorialis Aduocati, & Marius Salamonius, vtriusq; iuris Doctores, & Franciscus de Lenis, & Marcusantonius de Alteriis, & Bernardinus de Militibus, ac Iacobus de Frangipanibus, & Hieronimus Pichus, ac Bartolomeus de Valle, Romani Ciues, eorundem Conseruatorum Consiliarij, super id per ipsos Conseruatores electi, ac Petrus de Smerilijs Fisci nostri Romani procurator, nobis ipsius Populi nomine exposuerunt, ob passim vnicuiq; petenti concessas illorum derogationes, & eorundem Populi negligentiam, vel alias partim, numquam in obseruantiam deducta, vsuiue recepta, partim per dissuetudinem abrogata prope modum sunt. Nos igitur Populum præfatos non minori charitatis affectu, quam prædecessores præfati prosecuti sunt, prosequi volentes, ac omnium & singulorum Priuilegiorum, Indultorum, & gratiarum prædictarum, & singularum super illis confectarum litterarum tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur, præsentibus pro sufficienter expressis habentes. Motu proprio, non ad ipsorum Conseruatorum, Prioris, et Consiliariorum, aut aliorum pro eis nobis super hoc oblatæ petitionis instátiam, sed de nostra mera liberalitate, & ex certa scientia, Priuilegia, Gratias, indulta, & litteras prædicta, etiam quę in causis ad forum Capitolinum spectantibus, commissiones quaslibet, præterquam quæ Romani Pontificis sint Manu propria subscriptæ prorsus excludunt, & Tribunalia, ac causarũ tam Ciuilium, quam Criminalium, in eadem Vrbe, cognitiones distinguunt, necnon Statuta & consuetudines dictæ Vrbis, & reformationes illorum, etiã iuramenti validitatem in certis ibi expressis casibus restringentia, auctoritate Apostolica, tenore præsentiũ, approbamus, & innouamus, & perpetuæ firmitatis robur obtinere, & etiam si hactenus ex premissis, vel quibusuis alijs causis obseruata non fuerint, extunc de cætero perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter obseruari debere, decernimus: potioriq; pro cautela ea omnia & singula, prout per dictos prædecessores concessa fuerunt, eisdem populo gratiose concedimus, & vt eisdem Populo in eorum priuata commoda de alicuius subuentionis auxilio consulatur, Prothonotariatus Curię Capitolij, quod hospitali nostro Sanctispiritus in saxia de Vrbe, & Notariatus quod Secretariorum nostrorum, & Marescallatus, Extimatoriatus Staterę, Mandatariatus, & Transtiberorũ Ripę, & Ripettæ officia, quæ Præsidentium Annonæ earundem Ripæ & Ripettæ, dilectorum filiorum Collegijs, dicta olim fuere auctoritate perpetuo vnita, annexa, & incorporata, ab hospitali ;& quibus pro hijs certam tunc expressam recompensam, per alias nostras litteras concessimus, quibus non intendimus præiudicare, nec solita emolumenta auferte, nisi pro ea summa pro qua recompensa data fuerit Collegijs prædictis, respectiue segregantes, & seperantes ea, ac pecuniarũ Cameræ, sine tamen ipsius exercitio, & emolumentis, ex ipso exercitio prouenientibus, quæ capita Soldorum appellant, & Gabellæ Vini Forensis de eadem Vrbe Depositariatuum, cum consuetis, ac præfate Ripę Ripettæ, Pecudumq;, & mercium, ac Annonę grascię nuncupatę, necnon Salis ad grossum & ad minutum Dohaneriatuum cum Centuum uiginti pro quolibet Dohaneriatu, & omnium eorundem Dohaneriatuum Notariatum, cum Quadragintaocto Florenorum auri pro quolibet Notariatu Salarijs, per conductores ipsarum Dohanarum, ex earum prouentibus, singulis annis in quattuor terminis, Dohanerijs, & Notarijs pro tempore existentibus integre persoluendis, ita tamen ꝙ emptoribus & conductoribus dictarum Dohanarum & Gabellarum propterea nullum Præiudicium, circa administrationem officij inferatur, sed solum deferre possint extorsiones indebitas & insolitas, quæ fierent Camerę Apostolicę, & sine præiudicio in illis emptionis aut pignoris, vel simplicis ab aliquo ex Prædecessoribus nostris Conces-

sionis,

sionis titulis ius habentium, quãdiu tituli ipsi durauerint, dumtaxat; Ita quòd liceat ipsis Conseruatoribus, & Populo restitutis pretijs pro quibus empta, aut pecunijs pro quibus pignori obligata sint, illa simul vel successiue redimere, extraordinariatus maioris, Notariatus etiã maioris, & Scriptoriæ, & Marescallatus Cameræ, & Gabellariatus maioris Vrbis prædictarum, & Salinarum, portarum, & pontium, sine palatij dictorum Conseruatorum Marescallatus, & eiusdem palatij Notariatus, ac Camerariatus Ripę & Ripettæ, ac alia quæcunq; Vrbis officia, olim per Ciues Romanos exerceri solita, portasq;, & pontes dictę Vrbis, cum omnibus eorum solitis honoribus, oneribus, salarijs, & emolumentis dictis Populo donamus, & elargimur statuẽtes & ordinantes q̃ ex nunc de cætero in perpetuum, tam portę & pontes huiusmodi, quã Conseruatoratus, capitum regionum, Marescallatum de tracta nuncupatorum, paceriatus, Magistratuum Stratarum, & Iustitiariorum, Syndicorum, Senatoris, & officialium Vrbis, reformatorum studij, & paceriorum, ac Sindicorum, assessoriatuum, & Notariatuum eorumdẽ, ac quęcunq; alia præfatæ Vrbis officia per Ciues huiusmodi, vt pręfertur, exerceri solita, diuisis etiã in plures, ad Populum, portiones illorum, vel aliquorum ex eis, fructibus, redditibus, & prouẽtibus, iuxta prouidã dictorum Conseruatorum, & prioris, ac eorum consiliariorum ordinationẽ desuper faciendam, in pixidẽ congeri, & deinde statutis per Conseruatores, & priorẽ, & consiliarios pręfatos ad id tẽporibus sortem nostra, & pro tempore existentis Romani Pontificis præsentia trahenda, nostroq; arbitrio restringenda, & amplianda, inter Ciues tantummodo dispensentur, & q̃ prothonotariatus Curiæ Capitolij, Notariatus, & Marescallatus Ripę & Staterę ac Cameræ & Gabellæ studij huiusmodi depositariatuum, & Gabellariatus, & extraordinariatus prædictorum. Et iudicatus appellationum, de eadem Vrbe officia, & comitatus Tyburis, & Malleani, ac Velletri, & Corę Ciuitatum, videlicet & oppidorum dictorum Populi Romani, temporali Dominio immediate subiectorum potestarię a taxis, quas pro expeditione Breuiũ præfati Secretarij, ab eis hactenus exigebãt, necnon eædem Ciuitates & oppida, ac terræ ad pręsens præfatis Populo immediate subiecta, si & quamdiu in subiectione huiusmodi fideliter manserint, ab omni onere quo pro Stationibus militum Romanæ Ecclesiæ grauabantur libera sint atq; immunia, id vero quod ex depositariatu huiusmodi Collegio, Dilectorum filiorum, scriptorum archiuij Romanę Curię annuatim debetur is soluat qui dicta solidorum capita perceperit, & quod sancti Gregorij intra & Sancti Sebastiani extra dictæ Vrbis muros, sancti Benedicti, & Cistertiensis ordinum & alia Monasteria, ac Prioratus, Canonicatus, & præbendas, dignitates personatus, administrationes, & officia, cæteraq; beneficia Ecclesiastica, cum cura & sine cura, in dicta Vrbe & illius districtu existentia, venerabilium fratrum nostrorũ præfatæ Ecclesiæ Cardinalium, titulis & denominationibus, ac Basilicæ beatorum Petri & Pauli, & Lateranẽsis, & Beatæ Marię Maioris, de eadem Vrbe Ecclesiarum, Archipresbyteratibus Sancti Laurentij, & sancti Anastasij, extra, & sancti Sabæ intra eosdem muros, eorumdem ordinum dictis Cardinalibus commendari solitis, monasterijs dumtaxat exceptis, non nisi Romanis Ciuibus conferri seu commendari, aut alias de eis, in alios quoquomodo, præterquam si beneficia prædicta, ex resignatione alienigenæ vacarent, quæ etiam alienigenis conferri valeant, etiã per nos, & Sedem Apostolicam disponi nullo modo possit: collationesque prouisiones commendæ & alię quęuis dispositiones de illis, etiam per nos, & sedem eandem etiam cum expressa præsentium derogatione, etiam Motu proprio & ex certa scientia, pro tempore factæ, nullius sint roboris, vel momenti, nullumque alicui, etiam coloratum tribuant titulum possidendi; Pręterea quòd ex redditibus Gabellę vini Forensis huiusmodi, postquam lectorum studij salaria soluta sint, liceat præfatis Conseruatoribus in eorum, & Capitum Regionum Magistratuum ornatũ, & decus dũtaxat, quo indigere noscuntur, & non eorundem Conseruatorum, & Capitum Regionũ proprios vsus, iuxta ordinationẽ per Cõseruatores, & Capita Regionũ, ac Cõsiliarios pfatos desuper faciendam, tantum annuatim exponere, ad Quantum medietas eorum Prouisionum seu Salariorum ordinariorum respectiue ascendit, & non vltra; & quod Notarii in Matricula Notariorum Romanorum pro tempore descripti, ab obseruatione eorum quæ in litteris Apostolicis erectionis Collegii dictorum Scriptorum Archiuii Romanæ Curię continentium, quo ad Ciues Romanos quoscunq; inter se contrahentes sint exempti, Donamus quoq; eisdem Conseruatoribus, & Populo in perpetuum Gabellam omnem Vini Forensis huiusmodi, cum onere soluẽdi tẽporibus cõsuetis, ex ꝓuentibus dictæ Gabellę, salaria dictis Lectoribus ꝓ tẽpore debita, ac facultate residuũ ꝓuẽtuũ eorũdẽ, in dictũ ornatũ, & Murorũ, Portarũ, Aquæ ductuũ, & Põtiũ, aliasq; dictæ Vrbis necessitates, ꝓ tẽpore ingruentes, de cõsensu Cõsilij Romani, & nõ in alios vsus, cõuertẽdũ. Et insup eosdẽ populũ, omnesq; & singulos dictę Vrbis incolas, & habi

C tatores,

tatores, ac alios in eadē Vrbe, ad quam Christifidelium, de vniuersis mundi partibus, frequēs est in dies concursus, pro tēpore residentes, a vini Romani, & Farinæ, præterquā quæ a pistoribus, seu in eorum vsum conficitur, omni tamen fraude cessante, & præfatos, ac pro tempore existentes dictæ Vrbis Conseruatores, a vini, etiam corsi, siue Græci, quo pro eorum & familiæ suæ victu vtuntur, vsq; ad Vigintiquinq; vegetes Anno quolibet Gabellæ solutione, eximimus & liberamus, & pretium Salis, qui ad minutum venditur, etiam pro pecudibus in eadem Vrbe ad rationem octo Bolonenorum monetæ nouæ cum dimidio vnius Boloneni similis pro mensura quam Scorzum appellant, reducimus & moderamur. Porro Ciuitatem Velletri, & oppidum Coræ prædicta cum eorum territoris, hominibus, mero & mixto imperio, alijsq; omnibus iuribus & iurisdictionibus, prout olim sub dictorū Romani Populi Dominio fuere, eorūdem populi ditioni, & potestati de consensu quorum interest, libere restituimus, & plenarie reintegramus: Mandantes dilectis filijs ciuitatis & oppidi prædictorum vniuersitatibus, vt de cætero Conseruatoribus, & populo præfatis vti veris, & legitimis eorū immediatis Dominis in temporalibus obediāt & pareant, ac intendant. Volumus demū quòd præsentes litteræ & in eis contenta a Kalendis Martij proximi præteriti citra plenum sortitę sint & esse censeantur effectum: Decernentes ex nunc irritū & inane si secus super præmissis, vel eorū aliquo, per quoscunq;, etiā nos & sedem præfatam, ex quauis causa scienter vel ignoranter contigerit attēptari, quo circa Venerabilem fratrē Raphaelem Episcopum Ostiensem, & Dilectos filios nostros, Franciscum sanctorum Ioannis & Pauli, & Antonium sancti Vitalis & Petrū sancti Eusebij. tt. Presbyteros, ac Aloysium sanctæ Mariæ in Cosmedin Diaconum, Cardinales, & eorum quemlibet, pro præmissorum omnium obseruantia, eisdem Conseruatoribus priori, & populo, in cōseruatores, & defensores speciales, constituimus, & deputamus, iniungentes eisdem Cardinalibus, quatenus ipsi vel eorū aliquis per se vel alium seu alios, Conseruatoribus, priori & populo præfatis quotiēs ab eis vel eorū aliquo fuerint requisiti in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes faciant ipsos Conseruatores, priorem, & populum, auctoritate nostra, omnibus & singulis supradictis pacifice frui, & gaudere, eaq; omnia & singula inuiolabiliter obseruari, non permittentes eos, seu eorum aliquē per quoscunq; desuper etiam dicta auctoritate fungentes, quomodolibet molestari, contradictores quosuis, per censuram Ecclesiasticam & alia iuris oportuuā remedia appellatione remota compescendo inuocato etiā ad id, si opus fuerit, auxilio Brachij sæcularis: Non obstantibus quibusuis in Collegiorum prædictorum erectione, & dotatione editis: Et alijs constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, necnō quibuslibet de aliquo, seu aliquibus ex prædictis officiis, quibusuis personis, etiam motu simili, & ex certa nostra scientia, ex quibusuis vrgentissimis & necessarijs causis, per nos, & sedē prędictam factis hactenus, & in posterū fiendis, quas quotiens factæ fuerint, totiens ex nunc prout ex tunc & econtra reuocamus cassamus, annullamus, & omnibus illis quæ prædecessores præfati in singulis per eos eisdem populo concessis litteris, voluerunt non obstare: cæterisq; contrarijs quibuscunq;. Nostræ tamen intentionis existit, quòd Dohaneriatuum, & illorum Notariatuum salaria, currere incipiant a die quo contractus super ipsarum Dohanarum conductione, inter illorum conductores, & Camerā Apostolicam tempore dicti Iulii prædecessoris initi, respectiue finierint, & non ante. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, innouationis, concessionis, intentionis, segregationis, separationis, donationis constitutionis, restitutionis, reintegrationis, deputationis, reuocationis, cassationis, annullationis, decreti, mandati, voluntatis, & statuti, infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autē hoc attētare pręsumpserit, indignationē omnipotentis Dei, ac beatorū Petri & Pauli Apostolorū eius se nouerit incursurū. Datū Romę apud sanctū petrū Anno incarnationis Dominicæ, Millesimoquingētesimo duodecimo, quartodecimo Kal. Aprilis, Pont. Nostri Anno primo

Bulla S.D.N.PP. de ædificijs, & nouis operibus construendis, ad decorem ciuitatis.

Ixtus Episcopus seruus seruorū Dei. Ad perpetuam rei memoriam: Et si de cunctarum Ciuitatum temporali Dominio Romanæ Ecclesiæ subiectarum decore, & venustate cogitare nos deceat, ad nostram tamen Almā vrbem Apostolorum Petri & Pauli Glorioso Martirij cruore domino nostro Iesu Christo consecratam, Ciuitatē sacerdotalē & regiā eiusq; decorē & venustatē tāto accuratius aciē nostræ cōsiderationis extēdere nos cōuenit, quanto illa caput est orbis, & altissimus in ea Sacerdotij principatū & Christianæ religionis caput instituit, & sui Vicarij sedem, ad quam de vniuersis mundi partibus Christi fideles confluunt, in numero copioso, voluit collocari. Cum itaq; viæ & stratæ publicæ eiusdē Vrbis, in plerisq; locis causantibus porticibus, prosellis, & alijs varijs ædificijs domorum sitarū iuxta illas, adeo arctæ existant, vt per eas commode deābulari, & necessaria ad victum multitudinis

fionis titulis ius habentium,quãdiu titnli ipfi duranerint, dumtaxat, Ita quòd licet ipfis Con-
feruatoribus, & Populo reftitutis pretijs pro qui bus empta, aut pecunijs pro quibus pignori
obligata fint, illa fimul vel fuccefsiue redimere, extraordinariatus maioris,Notariatus etiã ma
ioris, & Scriptoriæ, & Marefcallatus Cameræ, & Gabellariatus maioris Vrbis prædictarum, &
Salinarum, portarum, & pontium, fiue palatij dictorum Conferuatorum Marefcallatus, & eiuf
dem palatij Notariatus, ac Camerariatus Ripę & Ripettæ, ac alia quæcunq; Vrbis officia, olim
per Cines Romanos exerceri folita, portafq;, & pontes dictę Vrbis, cum omnibus eorum fo-
litis honoribus, oneribus,falarijs,& emolumentis dictis Populo donamus, & elargimur ftatuẽ
tes & ordinantes ꝙ ex nunc de cætero in perpetuum,tam portę & pontes huiufmodi,quã Con
feruatoratus, capitum regionum, Marefcallatnm de tracta nuncupatorum, paceriatus, Magi-
ftratuum Stratarum, & Iuftitiariornm, Syndicornm,Senatoris, & officialinm Vrbis,reformato
rum ftudij, & paceriorum, ac Sindicorum, affefforiatuum, & Notariatuum eorumdẽ, ac quę-
cunq; alia præfatæ Vrbis officia per Cines hniufmodi, vt prę fertur, exerceri folita, diuifis etiã
in plures, ad Populum, portiones illorum, vel aliquorum ex eis, fructibns,redditibus,& prouẽ
tibus, iuxta prouidã dictorum Conferuatorum, & prioris, ac eornm confiliatiorum ordinatio
nẽ defuper faciendam,in pixidẽ congeri, & deinde ftatutis per Conferuatores,& priorẽ,& con
filiarios prę fatos ad id tẽporibus fortem noftra, & pro tempore exiftentis Romani Pontificis
præfentia trahenda, noftroq; arbitrio reftringenda, & amplianda, inter Ciues tantummodo di
fpenfentur,& ꝙ prothonotariatus Curiæ Capitolij,Notariatus,& Marefcallatus Ripę & Staterę
ac Cameræ & Gabellæ ftudij huiufmodi depofitariatuum, & Gabellariatus, & extraordinaria-
tus prædictornm. Et iudicatus appellationum,de eadem Vrbe officia, & comitatus Tyburis,
& Malleani, ac Velletri, & Corę Ciuitatum, videlicet & oppidorum dictorum Populi Romani,
temporali Dominio immediate fubiectorum poteftari; a taxis, quas pro expeditione Breuiũ
præfati Secretarij,ab eis hactenus exigebãt,necnon eædem Ciuitates & oppida,ac terræ ad prę-
fens præfatis Populo immediate fubiecta, fi & quamdiu in fubiectione huiufmodi fideliter man
ferint, ab omni onere qno pro Stationibns militum Romanæ Ecclefiæ grauabantur libera fint
atq; immunia, id vero quod ex depofitariatu huiufmodi Collegio, Dilectorum filiorum, fcri-
ptorum archiuij Romanę Cnrię annuatim debetur is foluat qui dicta folidorum capita perce-
perit,& qnod fancti Gregorij intra & Sancti Sebaftiani extra dictæ Vrbis muros,fancti Benedi-
cti,& Ciftertienfis ordinum & alia Monafteria,ac Prioratus,Canonicatus,& præbendas, digni-
tates perfonatus,adminiftrationes,& officia, cæteraq; beneficia Ecclefiaftica, cum cura & fine
cura, in dicta Vrbe & illius diftrictn exiftentia, venerabilinm fratrum noftrorũ præfate Eccle-
fiæ Cardinalium, titulis & denominationibus, ac Bafilicæ beatorum Petri & Pauli, & Lateranẽ
fis, & Beatæ Marię Maioris, de eadem Vrbe Ecclefiarum, Archipresbyteratibus Sancti Lauren-
tij,& fancti Anaftafij,extra, & fancti Sabæ intra eofdem muros,corumdem ordinum dictis Car-
dinalibus commendari folitis, monafterijs dumtaxat exceptis, non nifi Romanis Ciuibus con
ferri feu commendari,aut alias de eis, in alios quoquomodo, præterquam fi beneficia prædi-
cta, ex refignatione alienigenæ vacarent, quæ etiam alienigenis conferri valeant, etiã per nos,
& Sedem Apoftolicam difponi nullo modo pofsit: collationefque prouifiones commendæ &
alię quęuis difpofitiones de illis, etiam per nos, & fedem eandem etiam cum expreffa præfen
tium derogatione, etiam Motu proprio & ex certa fcientia, pro tempore factæ, nullius fint ro-
boris, vel momenti, nullumque alicni,etiam coloratum tribuant titulum pofsidendi;Pręterea
quòd ex redditibus Gabellę vini Forenfis huiufmodi, poftquam lectorum ftudij falaria foluta
fint,liceat præfatis Conferuatoribus in eorum,& Capitum Regionum Magiftratuum ornatũ,
& decus dũtaxat, quo indigere nofcuntur,& non eorundem Conferuatorum, & Capitum Re-
gionũ proprios vfus,iuxta ordinationẽ per Cõferuatores, & Capita Regionũ,ac Cõfiliatios pfa
tos defuper faciendam, tantum annuatim exponere, ad Quantum medietas eorum Prouifio
nnm feu Salariorum ordinariorum refpectiue afcendit,& non vltra: & quod Notarii in Marri-
cula Notariorum Romanorum pro tempore defcripti,ab obferuatione eorum quæ in litteris
Apoftolicis erectionis Collegii dictorum Scriptornm Archiuii Romanæ Curię continentium,
qno ad Cines Romanos quofcunq; inter fe contrahentes fint exempti,Donamus quoq; eifdem
Conferuatoribus,& Populo in perpetuum Gabellam omnem Vini Forenfis huiufmodi,cum o-
nere foluẽdi tẽporibus cõfuetis,ex ꝓuentibus dictæ Gabellę,falaria dictis Lectotibus ꝓ tẽpore
debita,ac facultate refiduũ ꝓuẽtuũ eorũdẽ,in dictũ ornatũ,& Murorũ,Portarũ, Aquæ ductuũ,
& Põtiũ,aliafq; dictæ Vrbis neceffitates, ꝓ tẽpore ingruentes,de cõfenfu Cõfilij Romani,& nõ
in alios vfus,cõuertẽdũ.Et Infup eofdẽ populũ, omnefq; & fingulos dictę Vrbis incolas, & habi

firmitatē,ac si per illos ad quos domus ipsæ tūc pertinebūt fierēt & eosdē penitus & omnino o peretur effectus, quos operarentur si fierent ab eisdem. Prouideāt autem Camerarius & magistri præfati in casibus prædictis in quibus statuimus aliquos compelli debere ad vendeodum proponentibus noua ædificia construere, seu iam constructa ampliare velle tales sic proponentes ante omnia se obligent ad inchoandum & perficiendum huiusmodi noua ædificia modis & formis ac infra tempus & sub pœnis de quibus ipsis Camerario & Magistris personarum & ędificiorum qualitate inspecta,videbitur,& ab illis qui sic se obligauerint & præmissa non adimpleuerint pœnas exigant memoratas,& nihilominus eos compellant ad obseruādum promissa per eos vel quas prius habitabunt, & etiam propterea eis venditas domos alijs ædificare volētibus vendendum pro iusto & rationabili pretio vt præfertur moderando. Et quia interdum contingit quòd habentes domos siue domorum sedimina claustra seu loca in eadem Vrbe,& illa vēdere volentes varijs plerunq; modis & occasionibus illa vendere recusant habentibus domos sedimina claustra & loca vicina illis quæ vendere nolunt & nonnunquam illa vendunt æmulis eorundem vicinorum, seu personis eis parum gratis, quo fit vt ipsi domorum claustrorum, & sediminum seu aliorum locorum vicinorum domini illa emere volentes & habere nequeuntes retrahantur persæpe ab ædificando de nouo in eorum sediminibus, & locis vicinis ac ampliando domos quas inibi habent sicque decori eiusdem Vrbis aut saltem ipsorum vicinorum commoditati non parum detrahitur, volentes super hæc æqua ordinatione prouidere, motu scientia & auctoritate prædictis etiam statuimus & ordinamus, quòd præfati sic vendere volentes teneantur & debeant domos sedimina claustra plateolas & loca venalia huiusmodi vendere habentibus domos sedimina claustra & loca alia illis contigua pro iusto, & rationabili pretio per alios euidenter & non ficte forsitan oblato, & si illa alijs quam vicinis pręfatis vendere rent venditiones ipsæ quo ad illos qui emerent & eorum commodum nullius sint roboris vel momenti & habeantur pro infectis, & perinde ac si per illum ex vicinis cui venditio ipsa præsentis constitutionis vigore fieri debebat facta foret, debeant Camerarius & magistri præfati ementem a possessione domus sediminis claustri plateolæ seu alterius loci sic empti absq; vlla Tela iudicij vicino instante & pretium rationabile offerente & dicto emptori si illud recipere & emptioni per eū factæ renunciare & ipsum vicinum, iuxta Camerarij & magistrorum prædictorum ordinationem, cantum facere noluerint persoluendom deponente amouere & ipsum vicinum in illius possessionem inducere, etsi forsan duo essent vicini quibus domus claustrum sedimen plateola seu alius locus de cuius venditione ageretur vtilitatem, & commoditatem afferre posset, ille ex eis præferri debeat in præmissis quē Camerarius & magistri pręfati consideratis circunstantijs vniuersis venali domo sedimine claustro solo plateola seu loco alio magis indigere declarauerint & si ęqualiter indigerent, et pro parte vni et pro parte alteri posset exinde commoditas prouenire vtrique proportionabiliter concedatur, si vero facta illius diuisione portiones vtriusque fere inutiles essent non diuidatur sed Camerarius & magistri alterum eorundem vicinorum quem voluerint pręferri faciant in præmissis. Et vt ea quæ supra statuta sunt votiuum sortiantur effectum in pręmissis omnibus & singulis Camerario in Ecclesiasticas, & ei ac magistris præfatis in alias personas facultatem & potestatem concedimus, ita q idem Camerarius per censuram Ecclesiasticam & ipse ac magistri pręfati per pœnarum & mulctarum exactionem ac personalem distractionem, & alia iuris remedia contradictores quoslibet & rebelles compellere valeant ad præmissa. Non obstātibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac municipalibus statutis Vrbis confirmatione Apostolica vel quauis firmitate alia vallatis exemptionibusq; ac indultis, priuilegijs,& litteris Apostolicis, nec non interdictis personis Ecclesiasticis bonorum immobilium alienationibus, & præstitis per eos desuper iuramentis, a quibus eas absoluimus, contrarijs quibuscunque, seu si aliquibus communiter vel diuisim a sedę pręfata indultum existat quòd interdici suspendi vel excommunicari nō possint per litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Volumus autem quòd pretia domorum & aliorum bonorum immobilium ad Ecclesias Monasteria & pia loca huiusmodi pertinentium,quæ vendi continge ret in posterum vigore pręsentium penes ædem sacram aut fide, & facultatibus idoneam personā cū recognitionibus obligationibus & cautelis etiā in talibus adhiberi solitis deponātur, & in emptionē aliorū bonorum immobiliū pro eisdē Ecclesijs, Monasterijs & pijs locis omnino conuertantur, quodque dilecti filij cameræ eiusdem Vrbis conseruatores præsentes nostras litteras in registro priuilegiorum & aliarum scripturarum eiusdem Vrbis in eorundem archiuio conseruari solito registrari, & illarum tenores in locis publicis & consuetis eiusdem Vrbis sono tubæ præmisso vulgari sermone publicari, ac præsentes in valuis Capitolij tri-

duo iuris horis,& alibi pront Camerario & Magistris præfatis visum fuerit affigi faciant,vt omnibus omni tẽpore facilius innotescant. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti ordinationis concessionis absolutionis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctũ Petrũ Anno incarnationis Dominicæ, Millesimo quadringẽtesimo Octuagesimo Pridie Kal. Iulii, Pontificatus nostri Anno nono.

BVLLA potestatis testandi,& ædificandi per S.D.N.Leonem X.Pontificem maximum omnibus in vrbe Roma existentibus concessa.

EO Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuã rei memoriam. Inter curas multiplices, quæ pro Pastorali officio laudabiliter exequẽdo nobis incumbũt, illam libenter amplectimur, per quam Romanæ Vrbis, in qua Apostolorum Princeps sibi & suis in Christi Vicariatu successoribus Sedem statuit, & ad quã de vniuersis orbis Prouincijs frequens assiduusq; hominum est accessus conditio non minus in Vrbanorum rusticorumq; prædiorum amplitudine, & excellẽtia quam virorum insignium numero,ac etiam ornatu nostrę prouisionis opere pręclarior in dies atq; illustrior fiat, & qui in ea pro tempore degerint, aut Romani Pontificis Curiam sequentur cettiore in suorum dispositione bonorum libertate fruantur, & quæ propterea a non nullis ex prædecessoribus nostris prouida consideratione emanarunt vt eo firmius illibata permaneant quo fuerint crebrius Apostolico circumfulta præsidio nostræ approbationis munimĩne roboramus, extendimusq; & ampliamus, prout temporum ratione habita nostro & eiusdẽ Vrbis, ac Curię decori cognoscimus expedire. Dudum siquidem felicis recordationis Sixtus Papa quartus pręde cessor noster cupiẽs dictæ Vrbis decori,& venustati in structuris & ædificijs ac virorum copia nobilium quibus Vrbs ipsa ob varios sinistros euentus plurimum diminuta fuerat oportune consulere,habita super hoc cum tunc.S. Romanæ Ecclesię Cardinalibus deliberatione matura,de illorũ consilio & assensu & de ipsius pręde cessoris certa scientia,per quasdam primo quòd omnes & singuli tam sui Curiales dictam Curiam sequentes, quã alij cuiuscunq; dignitatis status gradus ordinis præeminentiæ vel conditionis existerent, etiam si Cardinalatus honore aut Patriarchali, Archiepiscopali, Episcopali, Abbatiali vel quauis alia Ecclesiastica aut mundana dignitate fulgerent & si regulares forent administrationem aut dignitatẽ obtinerent,qui palatia domos casalia siue alia ędificia Vrbana vel Rustica ædificauerant,aut ædificarent seu fundari & ædificari fecerant vel facerent in futurum aut ædificata & constructa emerant seu emerent, vel illa aut census annuos iura, & quæuis immobilia bona in Vrbe vel extra aut prope eam ad miliaria decẽ alio quouis iusto titulo tam ex bonis & pecunijs proprijs quã ex fructuum redditũm & prouentuum Ecclesiasticorum beneficiorum ad eos spectãtium prouenientibus acquisiuerant eatenus vel acquirerẽt inpostetum de eisdem casalibus domibus palatijs ædificijs censibus iuribus, necnon territorijs feudis iurisdictionibus & bonis alijs quibuslibet dummodo ad Ecclesias Monasteria & alia pia loca aliter quam ex fructibus eorum vt præfertur de quibus licere voluit eis pro voto disponere non pertinerent in vita ipsorũ & mortis articulo prout eis videretur disponere testari codicillari eaq; legare, seu inter viuos & causa mortis aut pro remuneratione laborum vel obsequiorum eis impensorum donare & relinquere quibusuis personis cuiuscunq; status vel conditionis forent, etiam si alias legatarij donatarij vniuersales aut particulares hæredes successores & personæ alię ad quas ex dominorũ voluntate illa peruenirent, filij nepotes consanguinei affines familiares vel ali etiam incapaces & inhabiles essent & inhabilitate vel incapacitate quacumque notati dummodo criminis lęsæ Maiestatis rei aut dictę Romanæ Ecclesiæ hostes non essent,ac etiam in pios & alios quoscumque vsus conuertere libere,& licite possent: Et si ipsas Ecclesiasticas aut dignitatẽ seu administrationẽ habentes regulares personas de bonis prædictis per eas aliter nõ disposito decedere contingeret palatia domos casalia, & alia ipsorum bona in Vrbe vel infra miliaria huiusmodi consistentia ad proximiores suos etiam si agnati cognati, & minus capaces vel inhabiles forent vt pręfertur salua tamen gradus prærogatiua iuxta dispositionem iuris si aliter de ipsorum decedentium voluntate non constaret deuenirent, ipsiq; proximiores siue agnati vel cognati in eis succedere possent, & deberent in omnibus & per omnia, perinde ac si descendentes filii nepotes agnati & cognati, habiles capaces & hæredes scripti existerent, ac palatia domos casalia & reliqua bona ex ipsorum labore vel industria, non autem ex fructibus redditibus et prouentibus Ecclesiasticis acquisita forent, statuit & ordinauit, eisque facultatem, &

potestatem

potestatem testandi codicillandi legandi concedendi donandi erogandi, proximioribus vero, necnon agnatis, & cognatis prædictis, etiam incapacibus, & defectum natalium patientibus, in eis vt præfertur succedendi liberam licentiam concessit; Inhibuitque Cameræ Apostolicæ Clericis & alijs suis ac Curię & Vrbis prædictarum officialibus, necnon Ecclesiarum Monasteriorum, & aliorum Ecclesiasticorum locorum Prælatis capitulis Conuentibus prioribus præpositis plebanis rectoribus alijsq; quocumque nomine nuncuparentur ne de bonis per eosdem vt præmittitur relictis legatis donatis seu quouismodo in dicta Vrbe vel extra infra spacium huiusmodi demissis se intromittere, aut illa petere vendicare seu hęredes & successores decedētium personarum earundem illorum occasione inquietare aut molestare quoquomodo præsumerent, ac decreuit irritum & inane quicquid secus super ijs per quoscunque quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigeret attentari, & deinde per alias suas litteras, Motu proprio & ex certa sua scientia, ac de Apostolicę potestatis plenitudine etiam perpetuo statuit, & ordinauit, quod tunc & pro tempore existentes dictæ Romań Ecclesię Camerarius & magistri ædificiorum & stratarum dictæ Vrbis, ad requisitionem dominorum quorumcunq; domorū quarū porticus proseula seu alia ędificia pro vijs seu plateis & alijs locis publicis eiusdē Vrbis catenus diruta fuerant, ac dirui contingeret quādocunque de mandato Magistrorum eorumdem si domini prædicti in domibus ipsis inhabitare soliti erāt ante demolitionem eandem & tempore demolitionis huiusmodi factę & quā fieri contingeret in futurum absq; dolo et fraude inhabitabant et imposterum inhabitarent, et propter huiusmodi demolitionem iam factā, et quæ fieret, domus ipsę effectę essent vel efficerentur in posterum pro eorumdem dominorū ipsarum commoda receptione & inhabitatione incapaces essentq; iuxta eas alique domus per earum dominos minime inhabitari solitę, sed pro earum annua responsione vel alias locari cōsuetę ex quarum coniunctione cum domo huiusmodi sic incommoda effecta domino domus sic incommode effectę aduersus incommoditatē huiusmodi subuenire valeret tenerentur cōpellere illos ad quos domus ipsas sic vicinas legitime pertinere eis constaret etiam si ad Ecclesias & Monasteria tam virorū quam mulierum ordinum quorumcunq; etiam exemptorū, necnon beneficia Ecclesiastica Hospitalia, ac loca pia pertinerent ad vendendum easdem domos vicinas eis quas sic incommodas effectas esse cognoscerent pro pretio per duos probos, & expertos viros per vtramque partem eligendos determinando, & declarando, si vero ij duo cōcordes in eodem assignando pretio non essent eo casu ipsi Camerarius & Magistri ædificiorū habito ipsorum duorum iudicio pretia eadem imponerent, & assignarent. & si forsan contingeret ex demolitione huiusmodi duas domos sic per earum dominos inhabitatas incommodas modo præmisso effici & inter eas esse aliam domum per illius dominum locari solita quā quilibet dominorum vicinorum domorum prædictarum incommoditati subiacentium & ad receptionem ipsorum non sufficientium sibi vendi & sue domui incorporari postularet deberent Camerarius & Magistri præfati illi ex eis sic petentibus venditionem huiusmodi fieri mandare quem magis indigere domo vendenda existimarent, & si ea forsan vterque æqualiter indigeret partem vni, & partem alteri si commode diuidi posset vendi facerent aut aliter desuper prouiderent prout eis expedire videretur. Et si neutram domorum vicinarum quæ sic inutiles iam effectæ forent ex demolitione prædicta vel efficerentur in futurum earum domini habitarent sed eas locare soliti essent liceret etiam tunc Camerario & Magistris præfatis si id peteretur per alterum dominorum domorum earundem dominum domus minus læsæ ad instantiam domini domus magis lęsę ad emēdum domum magis læsam aut suam domino domus magis læsæ vendendum cōpellere seu alias prout eis videretur prouidere quod ambæ domus ipsæ inutiles & inhabitabiles non remanerent & similiter prout eis videretur prouiderent quotiens domus ipsæ sic vicinę & locari solitę æqualiter læsæ & incommodæ effectæ forent, Et necob proteruiam & duritiam dominorum domorum sine quarum demolitione plateæ in eadem Vrbe necessariæ & vtiles ad illius decorem de nouo ordinari vel iam ordinatæ ampliari & noua Palatia nouæq; domus construi seu iam constructæ ampliari commode nequirēt, platearum earundem ordinatio & ampliatio, ac palatiorum & domorum de nouo constructio seu reformatio retardentur, possent atq; deberent ijdem Camerarius & Magistri dominos domorū quarumlibet locari, non autem per ipsosmet dominos inhabitari solitarum Ecclesiasticos & Sæculares quacumque dignitate fungentes cogere ad vendendum pro iusto & rationabili prætio, vt præmittitur statuendo, Conseruatoribus, seu Sindicis eiusdem Vrbis, domos quas pro huiusmodi plateis de nouo ordinandis, vel antiquis reformandis, & ampliandis necessarias & vtiles esset cognoscerent idemque facerent circa alias domos per earum dominos inhabitari minime solitas, sed locari quas vtiles, & necessarias esse putarent pro palatijs domibus,

seu

Contra Barones, & Communitates permittentes latrocinia fieri venientibus adVrbem, & recedentibus ab ea.

EO Episcopus seruus seruorum Dei. Ad perpetuamrei memoriam. Romani Pontificis prouidentia circunspecta prędecessorum suorum gesta,quę prçipue pro venientium ad Almam Vrbem totius orbis caput,& recedentium ab ea se curitate,& commodo facta sunt,pñfatis oportunis occasionibus innouat, atq; extendit,prout cospicit in domino salubriter expedire. Dudum siquidem à fe. re. Iulio Papa II, prædecessore nostro emanarunt literæ in forma Breuis tenoribus subsequentis, Iulius Papa ii. Dilectis filijs Baronibus,& Domicellis,ac Communitatibus, & Vniuersitatibus Terrarum,& Castrorum eorundem,necnon aliis Ciuitatibus,& Vniuersitati bus Oppidorum,& Terrarum S. R. E. mediate,vel immediate subiectis, salutem, & Apostolicā benedictionem. Quia nihil est quod magis expediat nostræ Almæ Vrbi,& curiæ, ac cæterorū subditorum S.R.E. quieti,& regimini,quàm quòd euntes,& redeuntes ad eundem, ac cæteras terras eiusdem S.R.E. secure, & libere sine cursione,offensione,& inuasione latronum,furum, ac sycariorum,& aliorum maleuiuentium stare,ire,& reddire possint,& valeant, ac propterea, tam de iure communi,quàm ex specialibus ordinarionibus fe. re. Pauli ii, & Sixti iiii, nostri secundum carnem patrui,ac Innocenti viii, & Alexandri vi prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum statutum fuerit,vt omnes Barones,& Domicelli, & Vniuersitates castrorum eorundem,ac Ciuitates,etiam cæterę terræ,& oppida S.R.E. mediate,& immediate subiecti, & subiectę, eorum Terras,Oppida,Villas,& Territoria quæcunque,à dictis latronibus, fycarijs, furibus, aliis delinquentibus custodirent,& secura,ac libera facerent, aliàs ad emendandum omnium damnorum,& rerum subtractarum tenerentur,& obligarentur. Idcirco prædecessorū nostrorum vestigia insequentes,pro pace,& quiete dictę Vrbis,& omnium Terrarum prædictarum,omniumq; incolarum,& venientiū ad easdē securitate, vobis oibus, & vestrū cuilibet teno re pręsentium expresse mandamus,vt vestras Terras,Communitates,Vniuersitates,Villas,& Castra,ac Territoria omnia à pręfatis viris facinorosis, latronibus, furibus, fycarijs, & alijs delinquentibus à die intimationis præsentium earundem secura, & libera teneatis, reseruetis,& custodiatis,quod si secus feceritis,tam pœnas iurjs,quàm alias pęnas,& censuras à prædecesso ribus nostris prædictis super his promulgatas ipso facto vos, & quemlibet vestrum incurrere decernimus,& declaramus. Mandantes insuper venerabili fratri Raphaeli Episcopo Albanēn. Camerario nostro,ac dilectis filiis Clericis,& Præsidentibus Cameræ Apostolicę,necnon Almę Vrbis Senatori,& aliis Officialibus,Legatis,& Gubernatoribus Prouinciarum,Ciuitatum, Terrarum, & locorum eiusdem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ quatenus ad denunciationem,& querelā eorum,qui inuasi,spoliati aut aliquod aliud damnum ab huiusmodi latronibus,furibus,& sycariis passi fuerint,pro satisfactione eorum ad declarationem dictarum pęnarum,& emendationē dictorum damnorum, iuxta formam,& tenorem constitutionum prædictarum, & præsertim constitutionis,& ordinationis præfati Alexandri vi,prædecessoris nostri, via executiua procedant,& procedere debeant,alioquin vbi requisiti fuerint,& illa exequi neglexerint, tam ipsos, quàm vos,& vestrum quemlibet ad emendationem dictorum damnorum teneri volumus, decernimus,& declaramus, non obstantibus quibuscunque. Dat. Romæ apud sanctum Petrū, die octaua Nouembris, MDIIII, Pontificatus nostri Anno Primo.

NOS itaq; cupientes literas prædictas pro venientium ad almam Vrbem,et ab ea recedentiū tutela,et commodo inuiolabiliter obseruari, Motu proprio, & ex certa nostra scientia, litteras prædictas, auctoritate Apostolica, tenore præsentium innouamus, ac præsentis scripti patrocinio communimus,illasq; perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter obseruari debere decernimus. Et insuper cum huiusmodi furta,delicta,& derobationes fiant in syluis, nemoribus, lateribus,& in locis occultis,& secretis, nō adhibitis, nec præsentibus testis, adeo quod sine maxima difficultate per ipsos spoliatos, & derobatos, furta, & valor rerum subtractarum & ablatarum probari non possint, statuimus, & ordinamus quòd quoad probationem bonorum sub tractorum,& eorum valorem, stetur declarationi præfatorum Præsidētium, & Clericorum ipsius Camerę Apostolicę, qui diligenter considerata qualitate personarum spoliatarum,& derobatarum, exposita quantitate furtorum, & alijs circunstantijs,& coniecturis, recepto iuramen to ipsarum personarum derobatarum,seu mercatorum, quorum bona ablata existebant, super quibus pręfatorum Pręsidentium,& Clericorum conscientiam oneramus, furtum,& eius valorem declarare debeāt,& quòd si derobatio,seu furtum in confinibus diuersorum territoriorū diuersarum,

diuersarum Communitatum, seu dominorum, vel iuxta huiusmodi cõfines derobatus contra dominum territoriorũ prædictorum, aut Communitatem quam, & quem elegerit ad recuperationẽ rerũ sibi ablatarũ agere possit, & valeat ab actione, quam ipse derobatus intentauerit, discedere si ei placuerit, & contra alium agere licite possit (cum domini confinium prædictorum illos non custodiendo in præmissis culpa non careant) reseruato tamen soluẽti iure agendi cõtra conterminos. Et vt quantum fieri potest, omnis occasio crassandi, & derobandi sublata esse videatur, eisdem Motu, & scientia, ac tenore præcipimus & mandamus sub ducatum Millium ducatorum Cameræ Apostolicæ applicandorum pœnis similibus, omnibus, & singulis antedictis, ne fures, latrones & crassatores in syluis, & sepibus latibula faciant, ne ibi se abscondere possent, vt prope vias publicas vtrinq; ad medium miliare arbores, & sepes, & quæcunq; latibula incidere, seu incidi, ac amouere, seu amoueri, & extirpari facere infra duos menses a die publicationis præsentium computandos, & sic incisas conseruare, & manutenere omnino teneãtur, & debeant. Sicq; per Clericos dictæ Cameræ, ac quoscunq; alios iudices, & Commissarios, etiam S.R.E. Cardinales, & sacri Palatij Apostolici causarum Auditores iudicari, ac definiri, & exequi debere, sublata eis, & eorum cuilibet aliter iudicandi, & interpretandi facultate decernimus summarie, & absque iudicij rela. Mandantes propterea eisdem Raphaeli Episcopo & Camerario ac Præsidentibus & Clericis pro tempore existentibus, ut præmissa omnia & singula ab omnibus inuiolabiliter obseruari faciant, & contrafacientes ad illorum obseruationem per supradictas pœnas, iuxta stilum ipsius Cameræ compellant. Volumus autem quod præsentium transumptis manu vnius Clerici, & vnius notarij eiusdem Cameræ subscriptis, eadem prorsus fides indubia adhibeatur, quæ præsentibus adhibetetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ innouationis, communitionis, decreti, statuti, ordinationis, onerationis, præcepti, mandati, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ, M D V I I I. Kalendis Septembris, Pontificatus nostri Anno Sexto.

Paulus Papa. III. Vrbis.

Otu proprio &c. Nouimus, quòd in hac alma Vrbe nostra, quæ caput Ecclesiæ extitit, sicut hactenus ante christianam religionem totius orbis sibi, & meritò, caput obtinebat, ob reuerentiã christianę religionis asperũ seruituris iugum penitus extinctum fuerit: quinimo ex causa prædicta mancipia quęq; ad sacri Senatus Cameræ Vrbis officium, & eiusdem nostræ Vrbis Conseruatores confugientia, & libertatem ac clamantia, libertatem consequi, veteri instituto consueuerunt, ac forsan etiam magistratus pręfati ex speciali priuilegio Pontificali, seu Imperiali potestatem mãcipia huiusmodi ab aspero seruitutis nexu liberanda habeant priuilegia, quæ huiusmodi tam tẽporis diuturnitate, quam etiam in Vrbis direptione deperdita esse poruerunt: Nos volentes dignitatem Conseruatoriam prædictam in pręmissis speciali fauore prosequi, & ambiguitates tollere, harum serie, motu, & scientia similibus de Apostolicæ potestatis plenitudine iurisdictionem, potestatem, & facultatem, per quam mãcipia quæcunque sub iugo seruitutis quoquomodo obligata ad sacri Senatus Cameræ Vrbis officium, & pro rempote existentes Vrbis Conseruatores, confugientia, & libertatem acclamantia, per eosdem Conseruatores libertare donari, & Romani ciues, liberique homines effici possint, & debeant, reintegramus, & quatenus opus sit, de nouo damus, concedimus, & gratiose impartimur, ita quòd mancipia quæcunque, ab eisdem Conseruatoribus liberata hactenus fuerunt, & in posterum liberabuntur, pro liberis hominibus, & Romanis ciuibus in omnibus, & per omnia vbique habeantur, teneantur, & reputentur, & tractentur, & facultatem habeant in iudicijs standi, contrahendi, & alia faciendi, sicut ceteri ciues Romani liberi homines facere consueuerunt, & faciunt, & ita ex nũc prout ex tunc, & econtra, libera esse volumus, & mandamus, ac liberamus, omni iuris cuiuslibet statuti, consuetudinum vel aliorum contrariorum rigore penitus reiecto, irritum, & inane decernẽt. quicquid scienter, vel ignoranter contra pręsentium tenorẽ factum, & attentatum fuerit, & ab omnibus iudicibus tam ordinarijs, quam delegatis, etiam quacunque iurisdictione fungentibus aliter iudicandi, sententiandi, & diffiniendi potestate, & facultate sublata, constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis stylo palatij, priuilegijs, indultis, statutisque etiam iuramento firmatis in specie, vel in genere editis cum quibusuis clausulis, & derogatoriarum

Contra Barones, & Communitates permittentes latrocinia fieri venientibus adVrbem, & recedentibus ab ea.

LEO Episcopus seruus seruorum Dei. Ad perpetuamrei memoriam. Romani Pontificis prouidentia circunspecta prędecessorum suorum gesta,quę pręcipue pro venientium ad Almam Vrbem totius orbis caput,& recedentium ab ea securitate,& commodo facta sunt,pfatis oportunis occasionibus innouat, atq; extendit,prout cospicit in domino salubriter expedire. Dudum siquidem à fe. re. Iulio Papa II, prædecessore nostro emanarunt literæ in forma Breuis tenoribus subsequentis, Iulius Papa ii. Dilectis filijs Baronibus,& Domicellis,ac Communitatibus, & Vniuersitatibus Terrarum,& Castrorum eorundem,necnon aliis Ciuitatibus,& Vniuersitatibus Oppidorum,& Terrarum S. R. E. mediate,vel immediate subiectis, salutem, & Apostolicā benedictionem. Quia nihil est quod magis expediat nostræ Almæ Vrbi,& curiæ, ac cæterorū subditorum S.R.E. quieti,& regimini,quàm quòd euntes,& redeuntes ad eundem, ac cæteras terras eiusdem S.R.E. secure, & libere sine cursione,offensione,& inuasione latronum,furum, ac sycariorum,& aliorum maleuiuentium stare,ire,& reddire possint,& valeant, ac propterea, tam de iure communi,quàm ex specialibus ordinationibus fe. re. Pauli ii, & Sixti iiii, nostri secundum carnem patrui,ac Innocenti viii, & Alexandri vi prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum statutum fuerit,vt omnes Barones,& Domicelli, & Vniuersitates castrorum eorundem,ac Ciuitates,etiam cæterę terræ,& oppida S.R.E. mediate,& immediate subiecti, & subiectę, eorum Terras,Oppida,Villas,& Territoria quæcunque,à dictis latronibus, sycariis, furibus, aliis delinquentibus custodirent,& secura,ac libera facerent, aliàs ad emendandum omnium damnorum,& rerum subtractarum tenerentur,& obligarentur. Idcirco prædecessorū nostrorum vestigia insequentes,pro pace,& quiete dictę Vrbis,& omnium Terrarum prædictarum,omniumq; incolarum,& venientiū ad easdē securitate, vobis oībus, & vestrū cuilibet tenore pręsentium expresse mandamus,vt vestras Terras,Communitates,Vniuersitates,Villas,& Castra,ac Territoria omnia à pręfatis viris facinorosis, latronibus, furibus, sycarijs,& alijs delinquentibus à die intimationis præsentium earundem secura, & libera teneatis,reseruetis,& custodiatis,quod si secus feceritis,tam pœnas iurjs,quàm alias pęnas,& censuras à prædecessoribus nostris prædictis super his promulgatas ipso facto vos, & quemlibet vestrum incurrere decernimus,& declaramus. Mandantes insuper venerabili fratri Raphaeli Episcopo Albanēn. Camerario nostro,ac dilectis filiis Clericis,& Præsidentibus Cameræ Apostolicę,necnon Almę Vrbis Senatori, & aliis Officialibus,Legatis,& Gubernatoribus Prouinciarum,Ciuitatum, Terrarum, & locorum eiusdem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ quatenus ad denunciationem,& quærelā eorum,qui inuasi,spoliati aut aliquod aliud damnum ab huiusmodi latronibus,furibus,& sycariis passi fuerint,pro satisfactione eorum ad declarationem dictarum pęnarum,& emendationē dictorum damnorum, iuxta formam,& tenorem constitutionum prædictarum, & præsertim constitutionis,& ordinationis præfati Alexandri vi,prædecessoris nostri, via executiua procedant,& procedere debeant,alioquin vbi requisiti fuerint,& illa exequi neglexerint, tam ipsos, quàm vos,& vestrum quemlibet ad emendationem dictorum damnorum teneri volumus, decernimus,& declaramus, non obstantibus quibuscunque. Dat. Romæ apud sanctum Petrū, die octaua Nouembris, MDIIII, Pontificatus nostri Anno Primo.

NOS itaq; cupientes literas prædictas pro venientium ad almam Vrbem,et ab ea recedentiū tutela,et commodo inuiolabiliter obseruari, Motu proprio, & ex certa nostra scientia, litteras prædictas, auctoritate Apostolica, tenore præsentium innouamus, ac præsentis scripti patrocinio communimus,illasq; perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter obseruari debere decernimus. Et insuper cum huiusmodi furta, delicta, & derobationes fiant in syluis, nemoribus, lateribus,& in locis occultis,& secretis, nō adhibitis, nec præsentibus testis, adeo quod sine maxima difficultate per ipsos spoliatos, & derobatos, furta, & valor rerum subtractarum & ablatarum probari non possint, statuimus, & ordinamus quòd quoad probationem bonorum sub tractorum,& eorum valorem, stetur declarationi præfatorum Præsidētium, & Clericorum ipsius Camerę Apostolicę, qui diligenter considerata qualitate personarum spoliatatum,& derobatarum, exposita quantitate furtorum, & alijs circunstantijs,& coniecturis, recepto iuramen to ipsarum personarum derobatarum,seu mercatorum, quorum bona ablata existebant, super quibus pręfatorum Pręsidentium,& Clericorum conscientiam oneramus, furtum,& eius valorem declarare debeāt,& quòd si derobatio,seu furtum in confinibus diuersorum territoriorū diuersarum,

diuersarum Commnnitatum, seu dominorum, vel iuxta huiusmodi cōfines derobatus contra dominium territoriorū prædictorum, aut Communitatem quam, & quem elegerit ad recuperationē rerū sibi ablatarū agere posſit, & valeat ab actione, quam ipse derobatus intentauerit, discedere si ei placuerit, & contra alium agere licite posſit (cum domini confinium prædictorum illos non custodiendo in pręmisſis culpa non careant) reseruato tamen soluēti iure agendi cōtra conterminos. Et vt quantum fieri potest, omnis occasio crassandi, & derobandi sublata esse videatur, eisdem Motu, & scientia, ac tenore præcipimus & mandamus sub ducentum Millium ducatorum Cameræ Apostolicæ applicandorum pœnis similibus, omnibus, & singulis antedictis, ne fures, latrones & crassatores in sylnis, & sepibus latibula faciant, ne ibi se abscondere possent, vt prope vias publicas vtrinq; ad medium miliare arbores, & sepes, & quæcunq; latibula incidere, seu incidi, ac amouere, seu amoueri, & extirpari facere infra duos menses a die publicationis præsentium computandos, & sic incisas conseruare, & manutenere omnino teneātur, & debeant: Sicq; per Clericos dictæ Cameræ, ac quoscunq; alios iudices, & Commissarios, etiam S.R.E. Cardinales, & sacri Palatij Apostolici causarum Auditores iudicari, ac defioiri, & exequi debere, sublata eis, & eorum cuilibet aliter iudicandi, & interpretandi facultate decernimus summarie, & absque iudicij tela. Mandantes propterea eisdem Raphaeli Episcopo & Camerario ac Præsidentibus & Clericis pro tempore existentibus, ut præmissa omnia & singula ab omnibus inuiolabiliter obseruari faciant, & contrafacientes ad illorum obseruationem per sup radictas pœnas, iuxta stilum ipsius Cameræ compellant. Volumus autem quod præsentium transumptis manu vnius Clerici, & vnius notarij eiusdem Cameræ subscriptis, eadem prorsus fides indubia adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ innouationis, communitionis, decreti, statuti, ordinationis, onerationis, præcepti, mandati, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ, M D V I I I. Kalendis Septembris, Pontificatus uostri Anno Sexto.

Paulus Papa. III. Vrbis.

Otu proptio &c. Nouimus, quòd in hac alma Vrbe nostra, quæ caput Ecclesiæ extitit, sicut hactenus ante christianam religionem totius orbis sibi, & meritò, caput obtinebat, ob reuerentiā christianę religionis asperū seruitutis iugum penitus extinctum fuerit: quinimo ex causa prædicta mancipia quęq; ad sacri Senatus Cameræ Vrbis officinm, & eiusdem nostræ Vrbis Conseruatores confugientia, & libertatem acclamantia, libertatem consequi, veteri instituto consueuerunt, ac forsan etiam magistratus pręfati ex speciali priuilegio Pontificali, seu Imperiali potestatem mācipia huiusmodi ab aspero seruitutis nexu liberanda habeant priuilegia, quæ huiusmodi tam tēporis diuturnitate, quam etiam in Vrbis direptione deperdita esse potuerunt: Nos volentes dignitatem Conseruatorũiam prædictam in pręmisſis speciali fauore prosequi, & ambiguitates tollere, harum serie, motu, & scientia similibus de Apostolicæ potestatis plenitudine iurisdictionem, potestatem, & facultatem, per quam mācipia quæcunque sub iugo seruitutis quoquomodò obligata ad sacri Senatus Cameræ Vrbis officium, & pro tempore existentes Vrbis Conseruatores, confugientia, & libertatem acclamantia, per eosdem Conseruatores libertate donari, & Romani ciues, liberique homines effici posſint, & debeant, reintegramus, & quatenus opus sit, de nouo damus, concedimus, & gratiose impartimur, ita quòd mancipia quæcunque, ab eisdem Conseruatoribus liberata hactenus fuerunt, & in posterum liberabuntur, pro liberis hominibus, & Romanis ciuibus in omnibus, & per omnia vbique habeantur, teneantur, & reputentur, & tractentur, & facultatem habeant in iudicijs standi, contrahendi, & alia faciendi, sicut cęteri ciues Romani liberi homines facere consueuerunt, & faciunt, & ita ex nūc prout ex tunc, & econtra, libera esse volumus, & mandamus, ac liberamus; omni iuris cuiuslibet statuti, consuetudinum vel aliorum contrariorum rigore penitus reiecto, irritum, & inane decernẽ. quicquid scienter, vel ignoranter contra pręsentium tenorē factum, & attentatum fuerit, & ab omnibus iudicibus tam ordinarijs, quam delegatis, etiam quacunque iurisdictione fungentibus aliter iudicandi, sententiandi, & diffiniendi potestate, & facultate sublata. constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis stylo palatij, priuilegijs, indultis, statutisque etiam iuramento firmatis in specie, vel in genere editis cum quibusuis clausulis, & derogato-

riarum

triarium derogatorijs, & per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros etiam per literas sub plumbo, & cum derogationibus quibuscunque emanaris, alijsque contrarijs non obstantibus quibuscunque. Quibus omnia, & singula illorum tenores, & pro expressis haben tes, & alias latissime extendent. derogamus.

Fiat, vt petitur. A.

Et cum absolutione a censuris, ad effectũ præsentium & quòd literæ etiam in forma Breuis expediri possint, & obstantiæ habeantur pro expressis.
Et cum derogationibus solitis, & potestate, & facultate latius extendendis.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, quinto Klendas Iulij, Anno primo.

De confirmatione reintegrationis, ac reformationis iurisdictionis Curiæ Capitolinæ.

PAulus Papa III. Cum pastorali incumbat officio gregem sibi a domino commissum secundum iuris tramites, & iuxta facti exigentiam vigili cura gubernare, abusionesq; & prauas corruptela introductas pro posse tollere, quemcunque in sua iurisdictione conseruare, & manutenere. Nuper deuenit ad aures nostras, q Statuta Vrbis, nouæ reformationes, ac priuilegia a Ro. Pontificibus cõcessa, maxime circa cognitionem, & decisionem causarum, in plurimis violantur, & per prauas abusiones, & corruptelas quotidie abutuntur, quo fit vt inter Ro. Ciues non solum in Cu. Capitolij, sed in diuersis Vrbis Tribunalibus litigatur, non absque eiusdem Populi notabi li damno, & iactura, ac quòd in eadem Curia Capitolij, & Tribunalibus dictæ Curiæ cõtra for mam dictorum Statutorum, & nouarum reformationum plurimi fiunt excessus, etiam qui for san, non sine animi nostri displicentia, & litigantium dispendio, aliquæ fiunt extorsiones. Nos, qui præfatum Populum paterna affectione diligimus, etiam prædecessorũ nostrorum vestigia imitantes, eiusdem indemnitati prouidere cupientes, Motu proprio, & non ad alicuius super hoc nobis porrectæ petitionis instantiam, sed ex certa nostra scientia, & de potestatis plenitudine Statuta, & nouas reformationes Vrbis, priuilegia, literasque Apostolicas, eidem Po. Romano concessa, & concessas, cum omnium & singulorum iuris, & facti defectuum, si qui forsan inessent, suppletioñ. auctoritate nostra, & sedis Apostolicæ confirmamus, & comprobamus, ac quatenus opus sit innouamus, & de nouo concedimus, ac omnia & singula in singulis statutis, priuilegijs, reformationibus, literis, & decretis huiusmodi contenta, perpetuis futuris temporibus, a quibusuis Rom. Curiæ iudicibus, ecclesiasticis, & sæcularibus, tam ordinarijs, quàm delegatis, seu quauis alia iurisdictione, seu notione fungantur, inter personas eidem foro Capitolino secundum formam Statutorum, nouarum reformationum, & literarum prædictarum, quocunque abusu, corruptela, vsu contrario, dissuetudine, contraria consuetudine, aut quòd vsu recepta non sint, non obstan. tenaciter & inuiolabiliter obseruari volumus, & mã damus, dictumque Populum ad iurisdictionem dictæ Curię Capitolinæ, etiam iuxta literas, etiã in forma Breuis, super distinctione iurisdictionum Tribunalium Vrbis, ac reintegratoria, & cõ firmatoria Statutorum, & nouarum reformationum prædictarum, eidem Populo Romano per quoscunque Ro. Pontifices, & præsertim fe. re. Iulium II. & Leonem X. prædecessores nostros concessas, & emanatas in omnibus, & per omnia reintegramus. Necnon citationes in causis in dicta Curia ordinarie inchoatis, & inchoandis, etiam si lite pendente in causis huiusmodi commissiones aliquæ eisdem Iudicibus, & Tribunalium eiusdem Curiæ Magistratibus. Officialibus quibuscunq; præsentatæ fuissent, & in futurum præsentarentur, etiam per mandatarios dictæ Curiæ fieri posse impune decernimus, & mandamus, Statuta, nouasque reformationes, & literas huiusmodi, cum omnibus, & singulis clausulis, derogationibus, & pœnis in eisdem contentis, quatenus opus sit innouamus, et de nouo concedimus, tenoresque singularum literarũ prędictarum, etiam in forma breuis, tam per Iulium II. quam Leonẽ X. prędecessores nostros, vt præmittitur concessarum, et emanatarum pro expressis haberi volumus, et mandamus, ac si illarum tenor de verbo ad verbum præsentibus nostris gratiosis literis insertus esset. Necnõ Motu, & scientia similibus dilectis filijs Laurentio Verso nostro vtriusque signaturæ Referendario, Syllegorio Proconsolibus, Theodoro de Gualderonibus, & Euangelista de Ceccharellis Correctoribus Collegij Aduocatorum Procuratorum, et Notariorũ Curiæ Capitolinę, & alijs eiusdem Collegij pro tempore existẽtibus Officialibus potestatem, & iurisdictionem personas dicto Collegio subiectas inobedientes, transgressores, rebelles, & contra formam Statutorum, nouarum reformationum, & ordinationum earundem factarum, & faciendarum venire, ausu

D temerario

temerario, non erubescentes, pecuniarijs pęnis eorum arbitrio moderandis, mulctandis, eorumq; Collegio seu Cameræ Vrbis, coniunctim, vel diuisim, prout eis videbitur, applicandis, & irremissibiliter exigendis, absque spe gratiæ, seu remissionis, nisi a nobis, vel successoribus nostris gratiose obreuntæ, damus, concedimus, & gratiose impartimur. Et ita quoad omnia, & singula præmissa per quoscunque Rom. Curiæ iudices, tam ordinarios, quam delegatos, tam ecclesiasticos, quam sæculares, iudicari, & diffiniri debere mandamus. Sublata eis aliter iudicandi, interpretrandi, & diffiniendi potestate, irritum, & inane decernentes quicquid in contrarium contigerit attentari. Mandantes dilectis filijs Senatori, & Conseruatoribus Vrbis etiam pro tempore existentibus, coniunctim, vel diuisim, tam ex officio, quam ad cuiuscuis reclamantis personæ instantiam, præmissa omnia, & singula, ac in singulis statutis, reformationibus, & priuilegijs huiusmodi contenta, omnibus iuris, & facti remedijs opportunis, etiam cum pęnarum eorum, seu eorum alicuius arbitrio, comminatioñ. exactioñ. etiam adhibita quatenus expediat, manu militari, pro conseruatione, & manutentione omnium, & singulorum ob seruari mandent, & faciant cum effectu, omni penitus exceptione, & appellatione remotis. Nõ obstañ. quibusuis Tribunalium Vrbis. Magistratuum, Collegiorum, & Officiorum priuilegiis, literis, & indultis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis tam in specie, quàm in genere editis, etiam si sub plumbo, aut in forma Breuis, tam per nos, quàm quoscunq: Romanos Põtifices prædecessores nostros, cum quibusuis clausulis, etiã derogatoriarũ derogatorijs, etiãq; pęnarum comminatioñ. etiamq; si illis caueretur, quod illis aut eorundem alterius non censeretur quoquomodo derogatum, nisi illarum tenor de verbo ad verbum insertus foret, aut de eis expressa, & specifica fieret mentio, etiam quod caueretur in illis, quod quotiescunq; illis derogatum esset, eo illico censerentur reuocatæ, quatum tenores pro sufficienter expressis habentes, & illis quibuscunq;, pro hac vice duntaxat derogañ. aliisq; constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis in contrarium facieñ. non obstantibus quibuscunq;.

Fiat, vt petitur, A.

ET cum absolutione á ceñ. ad effectum præsentium, & quod pro præsentis motus proprii confirmation. approbat. reinteg. & concess. sola signatura sufficiat, & vbiq; fidem faciat in iudicio, & extra, attento quod in Vrbe, & pro Po. Ro. & quod etiam literę sub Annulo nostro Piscatorio expediri possint, & cum defectuum tam iuris, quàm facti, si qui sint, suppletione, & quòd obstan. omnes habeantur pro expressis, & cum opportuna derogatione omnium, & singulorum in contrarium facien. & cum iurisdictione, facultate, & potestate dictis *officialibus*, vt præmittitur, data, & concessa, & cum potestate extendendi latissime cũ omnibus clausulis necessarijs, & opportunis. Et solum de confirmatione statutorum, & nouarum Reformationũ alias confirmatorum & ordinatioñ. Iulii de cognoscen. causis Roman. in Curia Capitolij, prout in suo Motu proprio, & de citationibus exequen. per Mandatarios, vt supra, & de facultate proconsulibus, & Correctoribus, quoad ea tantum, quæ respiciunt exercitium Notariorum, & aliorum ministrorum iudicialium eis subiectorum, & de mandato facien. præmissa obseruari, dilecto filio moderno, & pro tempore existenti Camerario nostro.

Fiat. A.

Datum Romæ apud sanctum Petrum Decimo Kalendas Octobris Anno Tertio.

Confirmatio Statutorum Populi Rom. super restitutioñ. seruorum in Vrbe.
Vrbis.

OTV Proprio &c. Cum, sicut accepimus, dilecti filij Consilium almæ Vrbis nostræ publice (vt moris est) congregati, & attendentes dilectos filios Populum Romanum ob defesiæ seruorum tam Romani, quam foris varia, & diuersa in dies pati incommoda ac volentes incommodis huiusmodi occurrere, inter alias statuerint, & ordinauerint quod licet de cætero vnicuiq; quoscunq; seruorum Sclauos in ipsa Vrbe ad eius libitum publice tenere, & de eorum opera etiam his inuitis, prout alibi fieri consueuerit, absq; eo quod in Capitolium confugientium, & libertatem acclamantes à nexu eorum seruitutis iuxta

iuxta consuetudinum in eadem Vrbe hactenus obseruata liberentur, pro vt in desuper confecto decreto publico,seu alia scriptura dicitur plenius cõtineri. Nos qui ex nostro Pastorali officio singulorum fidelium commoda quantum cum Deo possumus libenter procuramus, attendentes quod ex multitudine seruorum patrimonia augentur,res rusticæ magis excolantur, vrbes ampliantur; & propterea volentes eorundem Populi indemnitati occurrere, & commoditati consulere Motu simili &c.statutorum, & ordinationum prædictarum,quorum tenorem, ac si de verbo ad verbum insererentur, præsentibus haberi volumus pro expressis,ac pro vt illa concernunt omnia,& singula in decreto seu in scriptura huiusmodi contenta & inde secuta quæcunq; auctoritate Apostolica, ex certa scientia approbamus, & confirmamus, ac illis perpetuæ firmitatis robur adijcimus, omnesque, & singulos iuris & facti defectus, si qui forsan interuenerint, eisdem supplemus, ac omnia suos plenarios effectus sortiri, & ab omnibus inuiolabiliter obseruari debere decernimus: & nihilominus potiori pro cautela, quod de cætero omnes, & singuli vtriusque sexus personæ tam Romanæ, quàm forenses, & tam seculares, quam ecclesiasticæ cuiuscunq; dignitatis, status, gradus, vel conditionis existant,quoscunque etiam vtriusque sexus seruos & sclauos publicè emere,& vendere, ac super eis contrahere,& pro vt ex alijs locis fieri consueuit, tam in dicta Vrbe, quàm in eius districtu, & seruos & sclauos publicè tenere, & eorum opera vti, ac eos ad operam ipsam sibi impendendam cogere libere, & licite valeant, & quòd serui, seu sclaui In Capitolium confugien. & libertatem acclamantes a nexu eorum seruitutis minime liberentur, sed fuga, & acclamatione huiusmodi non obstañ. eorum dominis in seruitutem reddãtur,& si visum fuerit, vt fugitiui puniantur, Apostolica auctoritate, tenore præsentium perpetuo statuimus,ordinamns, districtius inhibētes dilectis filijs modernis,& pro tempore existentibus conseruatoribus dictæ Vrbis,ne eosdem seruos, seu sclauos etiam post seruitutem christianos effectos vel in seruitute ex seruis etiam Christianis ortis iuxta iuris communis dispositionem, vt præfertur,confugien. & libertatem acclamantes,annexu eorum seruituti iuxta eorum facultates liberare præsumant, ac mãdantes eisdem Conseruatoribus, vt in præmissis quibus opus fuerit fauorabiliter assistentes,faciant auctoritate nostra eos,& alios quorum inter erit singulis statutis,& ordinationibus præfatis pacifice frui,& gaudere, ac singula statuta prędicta per quoscunque inuiolabiliter obseruari, contradictores quoslibet, & rebelles, ac eis in præmissis non parentes omnibus opportunis iuris remedijs appellatione postposita compescendo. Nos enim eisdem modernis, & pro tempore existentibus conseruatoribus, quod ipsi, & non quiuis alij Romani ciues officiales, seu ius dicentes quauis auctoritate, & iurisdictione fungantur omnimodam tam contentiosam, quam voluntariam iurisdictionem inter seruos,seu sclauos huiusmodi infimul,vel eos, & eorum dominos, aut quoscunque alios occasione ipsorum seruorum, seu sclauorum,vel rerum eis quomodolibet competentium ciuiliter,vel criminaliter exercere, ac eorũ controuersias, quæstiones, & causas ciuiles, criminales, & mixtas, summariè simpliciter, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij, vel alias, prout opus fuerit audire, cognoscere, decidere, & terminare, ac specialem notarium ad actus huiusmodi conficien. & annotan. ac quæcumque alia, quæ desuper obuenierint describen. eligere, & deputare libere, & licite possint dicta auctoritate Apostolica de speciali gratia concedimus & indulgemus, non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis,ac legibus imperialibus,& dictæ Vrbis,etiam iuramento & roboratis,statutis,& consuetudinibus,& reformationibus, etiã quomodouis nuncupatis,priuilegijs quoq; & indultis, etiam literis Apostolicis, per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros,& nos, ac sedem Apostolicã,nec non Romanos Imperatores, seu Reges sub quibuscunq; tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis quomodolibet concessis &c. Quibus omnibus in literis latissime exten. etiam si de eisdem illorum tenore &c.hac vice dũtaxat derogare placet,cęterisque contrarijs quibuscunq; cum clausulis oportunis & cõsuetis.

Fiat vt petitur. A.

ET Cum absolutione a censuris ad effectum &c. & de approbatione, confirmatione, adiectione,supplectione,decreto statuto,ordinatione,concessione, indulto,deputatione, & de rogatione præfatis, de hac pro omnibus, & singulis præmissis, quæ hic pro repetitis habeãtur perpetuo in forma gratiosa cum opportuna executorum deputatione, qui præmissis assistant, & sub sententijs,censuris,& pœnis ecclesiasticis,ac etiam pecuniarijs arbitrio suo moderandis cum facultate illas aggrauandi &c. innocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis latissime extenden. & cum derogatione præfatorum, & quorumcunque aliorum statutorum, & priuilegiorum quoque, indultorum, & literarum Apostolicarum quomo-

 dolibet

dolibet contrariorum quorum omnium tenores latissimè exprimi possint ad effectum sufficientis derogationis eorum latiss. extensis,& quod præmissorum omnium,& singulorum, & tenoris decretorum, seu scripturę huiusmodi qualitatum, aliorumq; in præmissis, & circa ea necessariorum maior,& verior specificatio,& expressio,fieri,ac totus tenor instrumẽti, seu scripturæ huiusmodi etiam de verbo ad verbum omissis,caracteribus, & signis, inseri seu pro expresso haberi possit in liter s etiam per Breue nostrum expedieñ.

Fiat. A.

Dat. Romę apud Sanctum Marcum, quinto idus Nouembris Anno Quintodecimo.

Motus proprius Iurisdictionum,& Gratiarum Ro. Po. concessarum per Paulum iiii. Pont. Opt. Max.

OTV Proprio &c. Sincera fides,& singularis deuotio,quas dilecti filii Po. Ro. erga hanc sanctam sedem continuo gessisse comprobantur promerentur, vt ea quæ eis, & almæ vrbis nostræ commodo, & vtilitati futura cõspicimus,benigno concedamus affectu. Hinc est quòd nos Populum ipsum specialibus fauoribus & gratijs prosequi volentes ex certa nostra sciẽtia,& de Apost.potestatis plenitudine,Gabellam carnis,la gabella del quatrino nuncupatam,ac quascunq; exemptiones,dilectis filijs Tabernarijs vrbis in pręiuditium dohaneriorum gabellæ studij pręfatæ vrbis,Necnon bullam,seu capitula cum potestate res furtiuas emendi,& super illis pecunias mutuandi, ac rerũ ipsarum dominos volentes illas recuperare,ad pretium restituendum cogendi vniuersitati Hębreorum dictæ vrbis,ac omnes, & singulas moratorias,alternatiuas,significationes, & dilationes quascunq; pręterquam iuxta formam iuris quibusuis tam per fe. re. Iulium Papam iii. prædecessorem nostrum, quam quoscunq; Rom. Pont. etiam prædecessores, nostros sub quibuscunq; tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis etiam quod nullo nunquam tempore ex quacunq; causa, etiam vrgenti, & vrgentissima reuocari non possint. Illorum omnium tenores, formas, datas, ac decreta, in illis aposita, præsentibus pro sufficienter expressis habentes,concess. & conced. ac omnia,& singula monopolia,quæ statutis,ac etiam iure prohibentur reuocamus,cassamus, & annullamus,& quod nemo deinceps res aliquas grassiam cõcernentes,vltra vsum,& necessitatem familiæ suę,per biennium consumandas, absq; consensu, seu licentia Po. Ro. emere,vel aliquo modo contractare possit,statuimus,& decernimus. Et insuper iurisdictionem curiæ Capitolii dictæ vrbis,in totum reintegramus,ita quòd Ro. Ciues ciuiliter alibi conueniri non possint, iuxta formam motus proprii Pauli Papæ iii. prędecessoris nostri desuper concessi,Motu proprio reuocatorio ab eodem Iulio prædecess emanato,necnon alio per dilectum filium nobilem virum Ascanium dela Cornia olim Burgi Gubernatorẽ, vel etiam alio per quemlibet alium prædicti Burgi Gubernatorem obtento seu obtinendo nõ obstante. Præterea eosdem Po. Ro. ad Tiburtinam Ciuitatem,ac ipsius arcem,necnon emolumenta,Castellano assignari solita,ac omnia,& singula honores, onera, & emolumẽta consueta, remanẽte censu dilecto filio Io. Baptistę de consiliarijs,Præsid. Camerę no. Apostol. ad eius vitã concesso restituimus, reponimus,& plenariè reintegramus ac restitutos repositos, & plenariè reintegratos esse,ita quod liceat eis Ciuitatẽ,& arcẽ prędictam prout antea habebant; habere, illamq; regere,& gubernare,illarumq; corporalem possessionem per se vel alium, seu alios propria auctoritate libere apprehendere,& perpetuo retinere, cuiusuis licentia desuper minimè requisita etiam decernimus,& declaramus. Præterea eisdem Po. Ro. quod Conseruatores dictę vrbis pro tempore deputati in eorum ordinaria iurisdictione per pro tempore existẽtes Cameræ Apostolicæ præsidentes iuxta constitutionem piæ memoriæ Iulii Papæ ii. etiam prædecessoris nostri,desuper editam,& per recoll. me. Leonem X. similiter prædecessorem nostrum confirmata nullo pacto impediri possint, minusq; per quodlibet aliud Tribunal. Et ne in criminali iuditio per iudices,fiscales,procuratores notarios, carcerumq; custodes extorsiones fiant ꝙ motus proprius ab eodem Paulo Tertio prędecessore super illorum mercedibus emanatus iuxta illius tenorem omnino seruetur. Quodq; Barisellus omnesq; alii iustitiæ executores dictę vrbis quolibet anno de indebitis extorsionibus,& simoniis quibuscunque iuxta aliam bullam præfati Iulii ii. prædecessoris desuper æditam scindicari: Necnõ represaliæ a præfato Paulo ꝑdecessore sublatę iuxta formã statutorũ dictæ Vrbis,relaxari,& exequi debeãt, dũtamẽ facta pri-

us

us notificatione Communitatibus, contra quas repræsaliç prædictæ pro tempore erunt decernendæ, & quod propter ante dictas repræsalias pro tempore decernendas nullo modo impediantur afferentes grasfiam cuiuscunque generis ad vrbem, ac omnia & singula Romana officia detracta imbussulari,& extrahi iuxta dispositionem bullæ præfati Leonis prædecessoris desuper concessæ. Necnon magistris stratarum, & ædificiorum dictæ Vrbis scindiciq; Senatoris eiusdem ex bussula extrahi debeant, ac ipsi magistri stratarum Vrbis nullo unquam tépore pro ampliandis seu noniter coustruēdis stratis in dicta Vrbe aliquod gectitum absque cō sensu & interuentu capitis illius regionis, iu qua gectitum imponetur,& illius trium consiliariorum imponere minime possint, ac gectitum huiusmodi a capite, & tribus consiliarijs præfatis subscribi. & pecuniç ex dicto gectito percipiēdç apud aliquem probum virum in dicta regione commorātem depositari, & per illius manus de mandato magistrorum stratarum solui debeant, ac quod de cetero alternatiuç, significationes, & dilationes quæcuq; nisi iuxta dispositionem iuris, ac formam statutorum dictæ Vrbis concedi nullatenus possint & qui illas obtinuerint, & in futurum obtinebunt semper biretum viride portare teneantur. Idque Senator & Conseruatores dictç Vrbis pro tempore existentes stricte sub pœna eis bene visa seruari facere debeant & curent. Ipseque alternatiuæ,significationes, & dilationes per quodcunq; tribunal in concernentibus Gratiam cuiuscunq; sit generis concedi minime valeant. Mandantes modernis, & pro tempore existen. sanctæ R. E. Camerario, Vicario, & Gubernatori dictæ Vrbis, necnon generali Auditori Cameræ, ac præsidentibus, & Clerici ipsius Camerç, ac omnibus & singulis alijs cuiuscunque dignitatis,status, gradus, & præeminentiç fuerint, etiam si Cardinalatus honore præfulgeant, quatenus ipsi, & eorum singuli præfatis Po. Ro. in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes faciant illos, & illorum singulares personas reuocatione, cassatione,anullatione, restitutione, reintegratione, repositione, statuto, ordinatione, & singulis alijs præmissis pacifice frui, & gaudere, non permittentes eos desuper per quoscunque quomodolibet indebite molestari, ac districtius inhibētes eis,& quibusuis alijs in virtute sanctæ obedientiæ, & nostræ indignationis, ac decē millium duc. auri de camera pro vna videlicet cameræ prædictç, & altera medietatibus fabricæ palatij capitolij huiusmodi in euentum contrauentionis irremissibiliter applicandorum pœnis, ne Po. Ro. huiusmodi super præmissis seu eorum aliquo quouis prætextu seu quauis occasione, vel causa molestare, perturbare, aut inquietare quoquomodo audeant seu præsumant, ac decerneñ præsentes,& desuper conficien. literas sub quibusuis reuocationibus, susp ensionibus,aut derogationibus similium vel dissimilium grariarum, & concessionum ex quauis causa quomodolibet pro tēpore facta ac de surreptionis vel obreptionis vitio seu intentionis nostræ defectu notari seu impugnari nullatenus possint, sed semper validas,& efficaces existere, & suum plenarium effectum sortiri debere, & ita per quoscunq; iudices etiam causarum palatij aposto. auditores sublata eis,& eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate iudicari, & definiri debere, ac irritum &c. decernimus,non obstañ præmissis, ac quibusuis constitutionibus & ordinationibus apostolicis statutis &c.reformationibus declarationibus,& decretis etiā iuramento &c. roboratis, necnō priuilegijs, indultis,& literis apostolicis Camerario,Gubernatore, Vicario, Auditori, Præsiden. & Clericis præfatis, ac etiam dilecto filio Hippolito sanctæ Mariæ in Aquiro Diacono Card. de Ferraria nuncupato super concession. gubernii dictç ciuitatis seu alias quomodolibet, ac quibusuis aliis, etiam motu simili, & alias quomodolibet concessis,&c.quibus omnibus in literis latissime exten. etiam si de illis &c. tenores &c. hac vice duntaxat specialiter & expresse derogamus, & si opus sit constitutionibus nostris de non tollēdo iure quæsito, cęterisque contrariis quibuscunque, cum clausulis opportunis & consuetis.

Fiat motu proprio.I.

ET cum absolutione a censuris ad effectum &c. cum reuocatione, cassatione, irritatione, annullatione, restitutione, repositione, reintegratione,statuto, ordinatione,derogatione, & decretis, ac aliis de & pro omnibus & singulis supradictis quę hic pro sufficienter repetitis habeantur latissimè exten.& quod pręsentis motus proprii sola signatura sufficiat, & vbiq; fidem faciat in iudicio & extra, etiā si videbitur absq; illius registratura quacunque regula seu constitutione apost. contraria non obstan. Seu si videbitur literæ desuper per breue nostrum seu officium contradictarum cum præmissorum omnium etiam veriores tenores singularum exemptionum bullarum capitulorum, & aliarum concessionum prædictarū maior vera & amplior

pliot specifi eatio & expresio fieri, ac tenor huiusmodi de verbo ad verbū inseri, seu ī loco vel parte exprimi seu etiam pro expresis habere posint in literis simul vel separatim super quolibet præmissor u m in vno non facta mentione de alijs si videbitur expediendis.

Fiat. I.

Datum Romæ apud sanctum Petrum Quarto Kl. Decemb. Anno primo.

Motus proprius. S. D. N. D. PII. IIII. Pont. Opt. Max. Inclito Populo Romano concessus super reintegratione iurisdictionum Curiæ Capitolii.

PIVS PP. IIII.

OTV proprio &c. Dilectos filios Senatorem, Conseruatores, Populumq; Ro. specialibus fauoribus & gratijs prosequi uolentes, omnimodam, & integram (prout illis per fe. re. Sixtum iiij. Iulium ii. Leonem x. Paulum iij. & alios Roma nos Pontifices prædecessores nostros alias concessa fuit) iurisdictionem, causarumq; inter ipsos, ac etiam & inter Romanos, & Incolas pro tempore motarum cognitionem, & decisionem totalem Curiæ Capitolij Roman. ita quod in prædictis & aliis causis, obligationibus, etiam in forma Cameræ Apostolicæ, in quibus videlicet per alios iudices præuentum non sit, aliisq; quibusuis differētijs, & actionibus inter ipsos Romanos, ac eorum aliquem, vel aliquos deinceps orituris & mouendis, nullus præter Senatorem, & ipsius Capitolii Iudices pro tempore existentes, se Priuilegiorum Apostolicorum, aut consuetudinum, seu quouis alio prætextu intromittere posit, etiam dictorum prędecessorum concesiones huiusmodi literasq; & alias desuper confectas scripturas approbantes, confirmañ. & innouantes, literarumq; & scripturarum earundem tenores præsentibus pro expressis habentes, anctoritate Apostolica, ex certa scientia, &c. perpetuo concedimus, & indulgemus. Ac Senatorem, Conseruatores, & Populum Romanum, Curiamq; & Iudices Capitolinos præfatos, quoad iurisdictionem huiusmodi aduersus quascunque alijs Almę Vrbis Tribunalibus, & Magistratibus, etiam Regenti Camerę, Gubernatori, & nostro Vicario quomodolibet, etiam consistorialiter cōcessas facultates, & alias contrarias dispositiones in pristinum, & eum, in quo ante illarum concesiones quomolibet erant, statum restituimus, reponimus, & plenarie reintegramus, ac facultates & alias dispositiones contrarias huiusmodi ad hunc effectū per pręsentes reuocamus, cassamus, & annullamus. Et insuper ne delicta remaneāt impunita, quod Chirurgi, Barbitonsores, & alii vulnerum, aliorumque criminum notitiam habentes, illa ad Curiam Capitolii huiusmodi iuxta ipsius Senatoris desuper proponenda edicta, & sub pœnis inibi apponendis aut ad curiam Gubernatoris iuxta solitum deferre teneantur, quodque pro celeriori causarum expeditione in eadem Curia capitolina nullitatū nulla ratio habeatur, nisi earum, quæ ex iurisdictionis, citationis, vel mandati defectu prouenient; Et ne feriarum accumulatio causarum expeditionem in longum protrahat, sublatis de medio ceteris ferijs voluntarie, per vsum, vel alias non tamen in honorem Dei introductis obseruatio tantum coarceatur ad ferias in antiquis statutis expresse descriptas, ac etiam statuta de affettamentis loquentia declarantes, quod affettamentum peti non posit nisi in casibus. & articulis, quorum grauamen per diffinitiuam reparari non valeat, qui ex statuto sub Rub. de Appell. non recipiendis lib. 6. positi colliguntur, nec in causis summam decem ducat. non excedentibus, in aliis vero causis a decem supra in litis cōtestatione duntaxat peti posit, & hoc arbitrio Iudicis: in diffinitiuis autem, vel interloquutoriis vim diffinitiuę habentibus sententiis iudex causas huiusmodi in affettamentis proponere, aliis in contrarium loquentibus Statutis non attentis omnino teneatur. Et præterea quod si vnum ex iudicibus Curiæ huiusmodi abesse, vel ęgrotare, aut suspectum, iurari contigerit, affettamentum per tres reliquos præsentes Iudices fieri posit. Quorum vnus in loco ægrotantis, vel absentis iudicis ad tribunal pro interlocutoriis faciendis sedeat, & super incidentijs, emergentibus & dependen. usque ad Sententiam diffinitiuam exclusiue prouideat, etiam perpetuo statuimus, & ordinamus, Necnon Senatorem, Conseruatores, Populum, & Curiam præfatos ad antiquam eorum iurisdictionem, ut pręmittitur restitutos, & plenarie reintegratos esse, Ac præsen. & in eis cōtenta quęcumq; valida, & efficacia fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & inuiolabiliter obseruari debere, nec de surreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, vel intentionis nostrę defectu quouis quæsito colore, prætextu vel ingenio nullatenus notari, vel impugnari, nec per nos, vel Sedem Apostolicā

vllo

ullo vnquam tempore reuocari, aut alias illis derogari posse.Et si ac quoties illa reuocari, aut alias illis derogari cõtigerit toties in pristinum statum restitui,& de nouo etiam,sub posteriori data per ipsos Senatorem,& Conseruatores eligenda cõcessa,& stabilita esse,Et sic per quoscunque Iudices & commissarios, etiam S. R.E. Cardinales &c.sublata eis quanis aliter interpretandi &c. facultate iudicari,& diffiniri debere, ac quidquid secus super his a quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter attentari contigerit irritum, & inaue decernimus.Nõ obstan. præmisis, ac Constitutionib. & ordinationib. apostolicis Statutis &c. etiã Palatij apostolici Curiarumque Vrbis Stilis,necnon Priuilegijs indultis, & litteris Apostolicis quibusuis Romanæ Curiæ Tribunalib. Curijs, Magistratib. Iudicibus, & alijs personis sub quibuscunque tenorib. & formis, ac cum quibusuis Clausulis, & decretis etiam Motu simili etiam Consistorialiter concessis &c. Quibus omnibus illorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes hac uice latissime derogamus cæterisq; cõtrarijs quibuscunq; cũ Clau.opportunis.

Placet Motu proprio I.

ET cum absolutione a cen. ad effectum &c. Et cum approbatione, confirmatione, innouatione,concessione, indulto, restitutione,repositione reintegratione, reuocatione, cassatione, annullatione, statuto ordinatione decreto,& derogatione pręmissis, ut supra perpetuo. Et quod sola pręsen.sufficiat signatura, & vbique etiam in Iud. fidem faciat, rlã contraria non obstan. seu si videbitur literæ desuper p Breue nostrũ, etiam cum literarum prædecessorum prędictorum & inde secutorum tenorum aliorumque necessariorum maiori, & veriori expresione expediri possint. Et quod ad obligationes in forma Cameræ seruetur forma ipsius obligationis vt sit in potestate actoris vel creditoris conuenire debitorem suum Romanum vel incolam laicum nõ solum coram Regente vel Auditore Cameræ ipsarum obligat. Iudice ordinario sed etiam in Curia Capitolij, Quoad reliquas vero causas ciuiles non tamen Fiscales possit reus Romanus vel incola declinare quodcunque aliud forum, & petere se remitti ad curiam Capitolij nisi alterius iudicis iurisdictionem prorogauerit aut in eum tacite vel expresse consenserit & aliter facti reassumptiones per dictam Curiã Capitolij nullius sint roboris vel momenti. Fiat I.

INDEX LIBRI SEXTI.

Finis Indicis.

Romæ, apud Antonium Bladum impreſſorem Cameralem, Anno Domini M.D.LXVII.

